BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
2 R
21

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
55
6 G
8

PROSPERI ALPINI
MAROSTICENSIS
Philoſophi, Medici,

Et in Gymnaſio Patauino Simplicium Medicamentorum Profeſſoris Ordinarij, atq; Horti Medici præfecti,

DE MEDICINA METHODICA
LIBRI TREDECIM

In quibus medendi ARS METHODICA vocata olim maxime celebris, quæ hac ætate non ſine magno ſtudioſorum medicinæ & dedecore, & damno plane deſiiſſe viſa eſt, denuo reſtituitur, atq; in medicorum commodum quadantenus ad medicinam Dogmaticam conformatur.

Opus nouum, è quo Studioſi præter ſectæ Methodicæ placita à celeberrimis medicis tradita, etiam praxim Methodicam exactiſſimam ad medendum nanciſcentur.

AD SERENISS. FRANCISCVM MARIAM DVCEM VRBINI

Patauij, Apud Franciſcum Bolzettam. 1611.

Ex Typographia Laurentij Paſquati.

SERENISSIMO
FRANCISCO
MARIAE II. FELTRIO
DE RVVERE DVCI VRBINI VI.
Proſper Alpinus. S. D.

CV'M mille fortaſsè ab hinc annos (Sereniſſime Dux) vt non leui coniectura cõſequi poſſumus, ex tribus medicinæ ſectis olim veteribus cognitis, Methodica vocata, poſteaquam multis ſæculis à viris doctisſimis exculta in toto ferè orbe maxime floruerat, nunc omnino &obſoleuiſſe,& planè deſiiſſe viſa ſit,doliturum ſanè,&quidem acerbius, medicinæ ſtudioſis exiſtimaui: Artem medendi Methodicam (quia breui methodo homines medicinam facere doceret) appellatam, ex medicorum memorijs prorſus ſublatam: in qua tot tantiq; philoſophi, & medici eruditiſſimi, quorum ſummam in tradendis liberalibus artibus præſtantiam, atq; claritatem antiquitas probe nouit, ad eam cognoſcẽdam, ſtabiliendamq; plurimum inſudarunt. De qua etiam Theſsalus quondam Methodicorum Princeps apud Neronem Principem tantopere gloriatus eſt. Quid an non præter hunc, atque Themiſonẽ Laudiceũ Syrium illius ſectæ primum auctorem, Antipater quoque, Leonides Alexandrinus, Archigenes Apameus, Soranus, Epheſius,Iulianus,Cælius Aurelianus, atq; alij penè innumeri ab antiquitate plurimi æſtimati hanc medendi methodum religioſius excoluerunt? mordicuſq; tenuerunt? Quid amplius? Non ne Galenus ea ætate maxime in medicina celebris, forſitan quadam nobili ęmulatione commotus (quia eam medendi ſectam,quo tempore ipſe primum Romam venerat,in ea vrbe,atq; alibi in totius orbis terrarum locis ſupra alios medicos clarere animaduerterit, atq; ad maiorem quoque honorem, & gloriam euehendam ſuſpicaretur)

cum medendo, tum ſcribendo uarias diſputationes contra ipſos apologeticas ſuſcipere coactus eſt? Quas Methodicis non parum auctoritatis, atq; ſplendoris attuliſſe, creditum eſt; nimirum quaſi tantus medicus poſt unum Hippocratem Dogmaticorum omnium Princeps eo modo multum cohoneſtare, illorumq́; claritati aliquid maius honoris addere videretur. Huc accedit ualetudinis curationem, quam Methodici proſecuti ſunt, vel idem ipſum mederi à Dogmaticis ſecutum videri, vel pauculis quibuſdam differentijs ab ipſo ſolummodo diſtinctam, deprehendi: Tametſi hæ duæ medicorum ſectæ in modis medica præſidia indicandi, ſcopoſq́; curatorios eliciendi ferè omnino interſe diſſenſerint. Huius quidem medicinæ celebritas, & tantorum medicorum, qui ipſam inſecuti ſunt, auctoritas me adeo in eius deſiderium impulit, ut in ea cognoſcenda plurimũ laboris, atq; ſtudij impenderim; cuius eximia uoluptate captus in ſtudioſorũ cõmodũ de hac ipſa medicina tredecim libros maiori qua potui diligentia conſcripſi: quorum tres priores ad proponenda Methodicorũ placita, eaq́; diſputãda perfeci. Reliquos vero ad morbos & adſtrictos & laxos, & mixtos ex laxo & ex adſtricto cognoſcendos, atq; curandos ad exitum perduxi. Quos ſanè hortatu quorundam medicorum maxime illuſtrium in lucem, vt prodirent facile mihi perſuaderi paſsus eſsem, niſi à Dogmaticis medicis (quibus vel etiam antiquitus hęc curandi ratio maxime inuiſa fuiſſe uiſa eſt) periculum meum me cõmouiſſet. In qua opinione hæſitãs eouſque extiti, quo tu (DVX SERENISSIME, Princepsq́; Clementisſime, cui hanc meam medicinam denuo reſtitutam nuncupare, ac dedicare iam diu conſtitueram) mihi in mentem occurriſti: ita enim ipſa commendatam ſatis ac probatam ſe eſse intelliget, ubi iudicio tuo longe quidem acerrimo non iniucunda viſa fuerit, ex quo mihi omnis timor continuo ex animo depulſus eſt. Si modo licuerit, ut meæ lucubrationes in tuo patrocinio quicquam ſperare debeant, aut poſſint, cum unus tu ſis ex maximis Italię principibus, cui amplisſima, & prope diuina munera debentur. Quo pacto enim Methodica hæc medicina à me & tibi planè ignoto, & nullis ſeruitijs hoc promerito profecta, in tuæ Celſitudinis clientelam peruenire ſe poſse confidat? Veruntamen ego de tua humanitate clementisſima, qua cunctos litterarum profeſsores perbenigne complecteris, neque haud omnino deſperans, mihi quoque qualiscumque ſim ex te humaniſſimo Principe, litteratorum omnium huius ſæculi patrono aduocationem non defuturam, teq́; etiam non minus me in albo tuorum Clientum deſcribi paſsurum, non dubitaui. Qua ſpe animatus hoſce

meos

meos cõmentarios ãpliſsimo nomini tuo nuncupatos ſtudioſis euulgandos,conſtitui. Etenim unum te principem Italia nouit,inter magnos Duces,qui FELTRIAM DE RVVERE familiam Sereniſſimã Regijs profectò uirtutibus hac ætate perornas, nẽpe maximo rerum vſu, incomparabili ſapientia, prudentia, cęteriſq; alijs animi præclarioribus dotibus præditus, cultum præcipue religionis, unà cum Iuſtitia, charitateq; eximia ſanctius excolis. Huc accedit,te Reges maximos, qui non minus imperio quàm reconditarum litterarũ ſtudijs claruerunt, maxime æmulari voluiſse. Quem nam ex huius ætatis principibus te ipſo magis rerum cognitione oblectari,atq; clarere hoc noſtrum æuum compertum habet?Quo mirũ non eſt, ſi Bibliothecã à Sereniſsimo FEDERICO Vrbini Duce fœlicis recordationis,olim comparatam maxima tua liberalitate uſque adeo & auxiſti,& perfeciſti, vt nulla ſit hoc tempore cognita, quæ illi pręferri vel poſsit, uel debeat. Cuius profectò tu mira adlectus voluptate, quicquid nanciſceris otij,id totum legendis, recognoſcendiſq; eorũ ſcriptorum lucubrationibus aſsidue impendis. Vnde mirum itidem non eſt, ſi bonarum artium ſtudioſis plurimum faueas, eoſq; non minus & foueas, & protegas. Igitur hoſce meos libros,quos tibi deuotiſsime,& me ipſum unà quoq; voueo ac dedico,vt benigno uultu accipias,te etiam atq; etiam oro.Quod ſi feceris animum mihi ad alios noſtros in hoc genere ſtudiorum labores euulgandos, inflammabis. Vale Dux Sereniſsime, & me in numero tuorum clientum deſcriptum eſſe, neutiquam dedigneris.

Patauij ex Horto Medicinali die xij. Februarij. Anni M. DC. XI.

Proſper

PROSPER ALPINVS

Lectori.

ECCE candide Lector tibi euulgatam Methodicam noſtram medicinam, quam ego in libris de præſagienda vita, & morte ægrotantium decem abhinc annos in lucem editis, pollicitus fueram. De qua libenter cum medicinæ ſtudioſis tantiſper hic agere decreui, vt illa curandi ratio quondam à medicis clarioribus peruestigata, quodamq; tempore ab antiquitate plurimum celebrata, quæ præſenti ætate, planè deſierat, in ſtudioſorum medicinæ vtilitatem, atq; commodum, ad memoriam hominum renocetur, in priſtinumq; honorem reſtituatur. Profectò non potui non vehementer admirari, ex innumeris ferè, qui in medica arte varijs temporibus claruerunt, atq; multa in eadem arte innouare ſtuduerunt, neminem extitiſſe, qui hanc Methodicorum medendi rationem, iamdiu è memorijs hominum ſublatam, renouare, & quadantenus in antiquam amplitudinem, atq; vſum reuocare cogitarit. Hanc, inquam, Methodicam vocatam medicinam, cuius auctores fuerunt viri medici olim celeberrimi, & quæ tam longa temporum ſerie ſcilicet quatuor centum ferè annorum ſpacio, vt poſtea ſuis locis demonſtrabitur (cæpiſſe hanc medendi ſectam Marci Antonij, & Cleopatræ Reginæ Aegypti temporibus, floruiſſeq; vſque ad Galeni Pergameni ætatem, quam ipſe Romæ maximi æſtimatam offendit, deprehenſum eſt.) in toto ferè terrarum orbe, eoq; magis in magna Italiæ vrbe Roma, quo tempore Imperatores maximi in ea claruerunt, fuit prædicata. Et cui primos etiam inter alias medicinæ ſectas honores antiquitas itidem tribuiſſe viſa eſt. Sed quid amplius de iſtiuſce ſectæ medicinæ, auctoritate, atq; celebritate dicemus? An non verum eſt ipſam fuiſſe à medicis celeberrimis inuentam? Non minusq; etiam perpetuo medicos grauiſſimos, plurimiq; in doctrinis æſtimatos, ipſam mordicus & tenuiſſe, & exercuiſſe? Hoc certe negari non poteſt. Quandoquidem aperte conſtat, eos primum, qui olim illa vſi ſunt, magna cum laude in ægritudinum curatione ipſam exercuiſſe, atq; eoſdem medicos in magno honore, magnaq; exiſtimatione habitos fuiſſe. Quid de Themiſone Laodiceo Syrio primo iſtiuſce ſectæ auctore dicemus? Nonne fuit Aſclepiadis medici Dogmatici, nunquam ſatis laudati, condiſcipulus? Qui ab ipſo occaſionem nactus ex Dogmatica ad Methodicæ ſectæ inuentionem ſe contulit. Quem Plinius in medicina ſummum auctorem vocare ſolet. De quo Paulus Aegineta, Aetius, alijq; non pauci per honorificam mentionem fecerunt. Galenusq; hieram Themiſonis tanquam præclaram medicamenti purgatorij compoſitionem meminit. Quid de Theſſalo Tralliano? Quem ipſam medicinam a Themiſone inuentam perfeciſſe, traditum eſt. Nonne (ſi Plinio credendū eſt) ſub Neronis principatu illius auctoritas in medendi peritia cunctis quam maxima apparuit? Quid de alijs illiuſce medicinæ præclaris ſectatoribus, qui poſtea eam in ægrotis ſanandis factitarunt? Hi fuerunt viri omnium opinione in diſciplinarum ſtudijs Clariſſimi. Huiuſmodi fuiſſe conſtat, Heraclidem Tarentinum, proculum, Soranum Epheſium, Antipatrum, Iulianum, Attalum, atq; alios fere innumeros, quos breuitati ſtudens lubens omitto. An non Galenus Heraclidem, Proculum, Soranum, Antipatrumq; magnis laudibus quandoque fuit proſecutus? Quid de Attalo quem Romæ medi-

cinam

cinam honeſte facere Galenus offendit, dicemus? Nonne ita ipſi (Galeno perſuadente in Theagene Philoſopho Cynico Romæ pluris æſtimato, laboranti iecoris Phlegmone, non
» *eſſe utendum nudis laxantibus) reſpondit? Niſi multum tibi tribuerem, nihil horum*
» *toleraſſem: Nam in quibus ſuperiores medici paſſi naufragia ſunt, priusquam vera*
» *medicina inuenta à noſtris eſſet, ea mihi veluti ignaro ſuades. ex quo in ea urbe Roma qualis eius fuerit auctoritas, conijci potuit. Iulianum quoque Galenus plurimi feciſſe tunc temporis viſus eſt, cum præſertim aduerſus illum ſcribendo doctiſsimam diſputationem apologeticam ipſum non parum cohoneſtaſſe viſus iisdem fuerit. Quid de Cælio Aureliano? Nonne ex ijs litterarum monumentis, quæ de morbis acutis, atq; chronicis ab ipſo traditis nobis ſuperfuerunt, liquido conſtat, ipſum fuiſse medicum grauiſsimum, magnisq́; profecto laudibus concelebrandum. Quid de alys qui hanc medicinam poſtea magna omnium cum laude tractarunt, à nobis dicendum erit? Hos quoque non parum ſua præſtantia honoris medicorum choro addidiſſe. At de ijs poſterius nos accuratiorem ſermonem habebimus. Quid amplius? non ne Galenum quoque de hac Themiſonis atq; Theſſali ſecta commentarium accuratisſimum compoſuiſse ex libro ſexto ſimpliciũ* Cap. 25.
apparet? Quem de ipſa ſecta laborem ſcribendi haud ſuſcepiſſet, ſi (uti aliquando facere ſolet) ea & inutilis, & damnoſa fuiſſet ab ipſo iudicata. Cur de ipſa ſcribendo, atq; diſputando ſæpius tempus contriuit? Huc accedit, ipſum quoque in libro de optima Cap. 7.
ſecta ad Thraſybulum medicinam Methodicam inter celebres medicinæ ſectas adnumerare minime erubuiſſe. Nonne etiam in libro tertio de locis affectis ſe in omnium ſe- Cap. 2.
ctarum ſcientia eſſe maxime eruditum, atq; illis, qui ſectam quamlibet ab ipſo diſcere cupiebant, nemini eſſe poſtponendum, non ſine aliqua petulantia iactauit? Adde ad maiorem iſtiusce ſectæ præſtantiam cognoſcendam, hanc ſanè rationem ægrotos curandi non ab ignobilibus & plebeis, at quinimo à Magnatibus, Principibus, Regibus, atque etiam non minus à maximis Imperatoribus Romanis fuiſſe perpetuo in magno honore, magnaq́; exiſtimatione habitam. Sed quid de ipſius utilitate eximia? Cum ipſa uia quam breuisſima medicos doceat, quomodo recte morbis mederi ij debeant. De quibus me- In pri.
dicis Galenus aliquando ſcripſit: Propterea Methodicos illos olim Romæ, quoniam medi- Meth
cinæ artem tradere ſe poſſe auditoribus unico ſemeſtri pollicerentur, plures diſcipulos med.
habuiſſe. Ex ijs itaq; ſingulis quisque noſtrum aperte intelliget, quanti hæc Methodica cap. I.
medendi ratio apud antiquos fuerit æſtimata, atq; non minus qualis, quantaq́; fuerit eorum medicorum, qui illam inſecuti fuerunt, auctoritas atq; præſtantia. Cum uero iſthæc ipſam medendi rationem Methodicam olim vocatam multis iam præteritis ſeculis omnino ex medicorum memoria decidiſse, planeq́; deſiiſſe animaduerterim, neminemq́; hactenus illius meminiſſe, multoq́; minus ipſius uſum reſtituere uoluiſſe, rem gratam me facturum medicinæ amatoribus duxi, ſi ipſius, mea opera, recordatio denuo reuocaretur, tantaq́; medicinæ cognitio, atq; uſus priſtino honori reſtitueretur. De qua idcirco tredecim libros maiori qua potui diligentia compoſui, quibus ipſa tota rurſum poßet ab hominibus & cognoſci, & in uſum reuocari. In quo ſanè opere atq; labore, eo præſertim argumento verſatus ſui, ut medicinæ ſtudium quoad fieri poßet, & augeretur, & eiusdem itidem artis ſtudioſi plurimum iuuarentur, atq; ea quoque de cauſa ipſorum gratiam, beneuolentiamq́; aſſequerer. Accipe igitur Lector candidisſime hoſce meos libros artem medendi Methodicam appellatam complexos, eosq́; æquo animo legito, & cognoſcito, de ipſaq́; tuum etiam iudicium benigne interponito. *V A L E.*

INDEX
OMNIVM CAPITVM,
quæ in toto opere continentur.

LIBRI I.

DE varijs medicinæ ſectis ac de Methodicæ origine atq; auctoritate. Cap. 1.
De medicis antiquis, qui in ſecta methodica claruerunt. Cap. 2.
Quanto tempore inter medicos Secta Methodica claruerit. Cap. 3
Quid ſit medicina Methodica, & quibus principijs fuerit conſtituta. Cap. 4.
Quamobrem Methodici conſtituerint, primum medicinæ dogma in adſtricto & in fluido laxoue. Cap. 5.
Demonſtratur primum dogma medicorum etiam auctoritate ac non minus quoq; Dogmaticorum ſiue rationalium vocatorum. Cap. 6.
Quomodo Methodici affectus communes adſtrictos, & laxos vocatos morbos generales eſſe voluerint. Cap. 7.
Quid adſtrictum & fluidum ſiue laxum fluxumve ſit, & quot modis intelligatur. Cap. 8.
Quomodo adſtrictum & laxum fluidumuè cognoſcatur. Cap. 9.
Cur adſtrictum & laxum fluidumuè Methodici in ſpecies non diuiſerint Cap. 11.
An ab adſtricto atq; laxo fluidoue curatio indicetur. Cap. 12.
Quomodo Methodici voluerint tempora morborum curationem quoq; indicare. cap. 13.
De communitatibus, quas Methodici in medicina chirurgica atq; in Prophylactica obſeruarunt. Cap. 14.
De aliquibus quæ Methodicis obijciuntur, in communitatibus chirurgicis. Cap. 15.
Methodicis obijcitur, quod non fecerint medicinam ad particulares homines, ſed ad hominem communem & genericum. Cap. 16.
De parte prophylactice, quam Methodici cognouerunt. Cap. 17.

LIBRI II.

IN quibus Methodici à Dogmaticis diſsentiunt. Cap. 1.
Primas qualitates morbos non facere, ac proinde ab ipſis ueram curationem non indicari ex Methodicorum placitis. Cap. 2.
Quamobrem Methodici in aliquibus morbis adſtrictis aliquando frigidis medicamentis vtantur. Cap. 3.
Humores in corporibus exuperantes, ſecundum Methodicos, non eſſe cauſas morborum quę indicant curationem. Cap. 4.
Medicos Dogmaticos in multis morbis curandis, non differre à Methodicis. Cap. 5.
De dogmatibus, quę à Methodicis in medendo non admittebantur, & primum, quod non ſit neceſſaria cognitio corporis, læſarumq; partium naturę ad indicandam curationem, neq; cęli, anni temporis, ætatis, atq; ſtudij itidem prænotio. Cap. 6.
Quod partes affectę non indicent in morbis curationem. Cap. 7.
Cur adſtringentia medicamenta, in principijs phlegmonum, quæ morbi ſunt adſtricti, à Methodicis admittantur Cap. 8.
An in omnibus morbis adſtrictis nuda laxantia conueniant, vel adſtringentibus mixta eſſe debeant. Cap. 9.

De

De morborum generibus ſecundum Methodicos, & quales ad adſtrictum & ad laxum, reducantur, & in quibus morbis locum habeat adſtrictum & laxum. cap. 10.
De morbis adſtrictis, atq; an febres omnes ſint morbi adſtricti. cap. 11.
De morbis laxis, & an omnes excretiones, quouis modo appareant, laxum morbum faciant, & quopacto excretiones, quæ ſunt morbi laxi, ab alijs interſtinctæ dignoſcantur. cap. 12.
De morbis mixtis ex adſtricto & laxo, & an dentur, & ſi dantur quales ſint. cap. 13.

L I B. I I I.

DE medicamentis laxantibus, ſcilicet adſtrictos morbos tollentibus. cap. 1.
An genere laxantium medicamentorum Methodici comprehenderint medicamenta incidentia, detergentia, diaphoretica, atq; cathartica. cap. 2.
De præſidijs particularibus laxatorijs, & primo de ijs, quam in victus ratione obſeruari debent. cap. 3.
De præſidijs laxatorijs, quæ ex varijs exercitiorum generibus depromuntur. cap. 4.
De deambulatione, curſu, ſaltu, venatione, ludo pilæ, pugna vmbratili, lucta, geſtatione, vectione, deque frictione atq; vſu veneris, præſidijs laxatorijs. cap. 5.
De frictionibus laxatorijs, atq; de venereis. cap. 6.
De venarum & arteriarum ſectione pro molienda ſanguinis euacuatione, de crurum ſcarificàtione, de cucurbitulis, atq; de hirudinibus. cap. 7.
De medicamentis laxatorijs, quę humores è corporibus educendo, purgandoq; varijs modis id præſtant. cap. 8.
De ſimplicibus medicamentis, quę corpora laxare apta ſunt. cap. 9.
De medicamentis vomitorijs. cap. 10.
De Errhinis, apophlegmatismis, atq; bechicis. Cap. 11.
De medicamentis purgantibus per veſicam atque per vterum. cap. 12.
De præſidijs, quę mouendo ſudorem laxant. cap 13.
De balneis laxatorijs ad morbos adſtrictos tollendos. cap. 14.
De præſidijs Metaſyncriticis cap. 15.
De præſidijs adſtrictorijs in communi cap. 16.
De Medicamentis adſtrictorijs in particulari. cap. 17.
De medicamentis mixtam facultatem ex adſtricto & laxo habentibus. cap. 18.

L I B. I V.

AGitur ex Methodicis de medicinę parte prophylactica, & primo in quibus eam obſeruarint. cap. 1.
An poſſit conſtitui Methodus tuendæ ſanitatis ex Methodicorum dogmatis. cap. 2.
An homines pręſeruari poſſint à venenis, & à morſibus, ictibusq; Ferarum venenoſarum. cap 3.
De ijs, quę faciunt ad præſeruationem à venenis. cap. 4.
De medicamentis, quæ præſens venenum prodere creduntur, atq; de alijs quouismodo à venenis præſeruantibus. cap. 5.
De ijs, quę præſeruant à reptilibus, ſerpentibus, atq; ab alijs omnibus beſtijs venenatis cap. 6.
De præſeruatione ab iis affectibus, qui à praua uictus ratione excitantur, atq; de huiuſce artis prophylacticæ utilitate. cap. 7.
De cauſis, quibus hominum ſanitas tuetur. cap. 8.
An cauſæ conſeruantes in corporibus meatuum symmetriam, ſymmetriam quoq; partium ſimilarium atq; organicarum cōſeruent. cap. 9.
Quod ad præſeruandam ſanitatem cognitio ſymmetrię naturalis meatuum ſit neceſſaria, quantumq; hæc laxitatis vel adſtrictionis habeat in varijs cum ætatibus, tum temperamentis, tum corporum habitibus, non eſſe negligendum. cap. x.

An ex omnibus cauſis conſeruatricibus, duæ tantum ſcilicet ciborum, potuumq; & aliarum continentia atq; corporum labores pro tuenda ualetudine ſufficiant. cap. 11.
Quomodo ex ſingulis cauſis conſeruatricibus ſanitas in corporibus cuſtodiatur, & primo quomodo ex aere. cap. 12.
Quomodo ſanitas conſeruari poſſit uſu eorum, quæ intrò aſſumuntur, uſuquè ſomni, veneris atq; animæ paſſionum. cap. 13.
De ſanitate conſeruanda ex retentione atq; excretione excrementorum. cap. 14.
De ſanitate conſeruanda ex corporis motu ſcilicet ab exercitiis. cap. 15.
De ſanitate in ijs corporibus conſeruanda, quæ laſſitudinibus laborant, & primum de methodo, qua laſſitudines ſanari queant. cap. 16.
De particulari curatione ad laſſitudines perſanandas, atq; de medicamentis ſingulis ad eam curationem accommodatis. cap. 17.
De pſeudo laſſitudine ſiccatoria vocata, ſcilicet de ſiccitate, ſqualore gracilitateq; corporum tollenda. cap. 18.
De corporum obeſitate corrigenda. cap. 19.
Ad rigorem, horrorem, frigiditatemq; tollendam atq; de caliditate in corporibus corrigenda. cap. 20.

L I B. V.

DE febrium curatione ex Methodicorum placitis, & primum, quid ſit febris & quot eius ſint genera cap. 1.
De Febris generatione. cap. 2.
De febrium Ephemerarum ſeu diatrhiarum curatione. cap. 3.
De febribus putridis. cap. 4.
De continuarum febrium cognitione. cap. 5.
De continuarum febrium prognoſtico. cap. 6.
De continentium febrium curatione. cap. 7.
De continuarum febrium curatione. cap. 8.
De febris peſtilentis curatione. cap. 9.

L I B. V I.

DE febrium intermittentium curatione, & primum de medicamentis ad tertianas. cap. 1.
De febris tertianæ nothæ, ſeu non exquiſitæ, curatione. cap. 2.
De febris quartanę curatione cap. 3.
De febris quotidianæ curatione. cap. 4.
De hecticarum febrium curatione. cap. 5.
De ſymptomatibus febrium, quæ in ipſis curationem expetunt, & primum de illorum curatione, quæ adſtrictorum genere comprehenduntur, atq; de medicamentis ad capitis, ſtomachi, atq; ventris dolorem. cap. 6.
De medicamentis, quæ faciunt ad ſomnum in febribus tollendum, ad rigorem & frigiditatem, ad tuſſim, ad cibi faſtidium, bulimon, appetitum caninum, atq; ad linguę aſperitatem. cap. 7.
De medicamentis ad ictericū colorem, inquietudinem, nauſeam, ſingultum, aluum, atq; vrinam adſtrictam. cap. 8.
De medicamentis ad vigiliam, ad ſyncopem, atq; ad hemorrhagiam ſanguinis. cap. 9.
De profluuio ſanguinis, de ſudore, de vomitu, ventriſq; fluxu, atq; de vrina immoderatius profluente, cohibendis. cap. 10.

L I B. V I I.

DE phlegmonibus internis adſtrictorum morborum genere comprehenſis eſſe agendum; & primum partes corporis, quæ ſolent inflāmari, in medium afferūtur. cap. 1.

De

Quid phlegmone ſit, & quibus differentijs interſtinguatur, quomodoque generetur. c.2.
De phlegmonum cognitione in communi, & primum de phlogoſis interi e ſignis, c. 3.
De medicamentis ad phlegmones internas & primo de illarum, quæ phlogoſes ſeu inflammina dicuntur, curatione. cap.4.
De phrenitidis curatione. cap.5.
De medicamentis ad alias phlegmones cerebri, ſed præſertim ad eam, quam AEgyptij Demelmuoi appellant. cap.6.
De medicamentis ad lethargicos. cap.7.
De medicamentis ad internas aurium phlegmonas. cap 8.
De vuæ & glandularum iuxta linguam poſitarum phlegmone. cap.9.
De Medicamentis ad gutturis phlegmonem, quam anginam vocant. cap. 10.
De medicamentis ad phlegmonem pleuræ membranæ coſtas ſubcingent.s. cap. 11.
De medicamentis ad pulmoniam peripneumoniam vocatam phlegmonem. cap. 12.
De medicamentis ad plegmonem ſepti tranſuerſi. cap. 13.
De medicamentis ad plegmonem hepatis cap. 14.
De lienis phlegmone ſananda. cap. 15.
De phlegmone ventriculi ſananda. cap. 16.
De ilei inteſtini atq; coli phlegmone tollenda. cap. 17.
De omento, meſentereo, atq; pancrea phlegmone obſeſſis. cap. 18.
De renum phlegmone ſananda. cap. 19.
De veſicæ phlegmone ſananda. cap. 20.
De ſatyriaſi. cap. 21.
De vteri phlegmone ſananda. cap. 22.
De tumoribus internis non phlegmonoſis. cap 23.
De ventris tumore, quem hydropem appellant, perſanando. cap. 24.

LIB. VIII.

De phlegmonum atq; tumorum interiorum vomicis, ſiue abſceſſibus eſſe agendũ & primum quid per abſceſſum vomicamue intelligatur, deq; ipſius cauſis. ca. 1
De partibus in quibus purulentiæ ſeu vomicę fiunt. cap. 2.
Quibus ſignis puris collectio vel vomica fieri deprehendatur. cap. 3.
Quibus ſignis ſuppuratio ſiue puris collectio, quæ facta eſt, deprehenditur. cap. 4.
De Vomicis, quæ fiunt in capitis partibus, cognoſcendis. cap. 5.
De Vomicis, quæ fiunt in thoracis partibus, & primo de vomica, quæ fit ex pleuritide, & pulmonia. cap. 6.
De vomicis quæ fiunt in ventris partibus, & primum de ea, quæ in ſtomacho, hepate, liene, meſentereo, pancrea, atq; omento excitatur. cap. 7.
De vomicis. quæ fiunt in inteſtinis. cap. 8.
De vomicis, quæ fiunt in renibus, in veſica atque in vtero. cap. 9.
De puris eruptione, & quibus ſignis cognoſcatur pus affuſum in varias partes corporis. cap. 10.
De vomicarum prognoſtico, & primum de ſalutaribus, & mox de lethalibus vomicis cognoſcendis. cap. 11.
De vomicarum curatione, & primo, quæ ex ipſis chirurgia & quę medicamentis tollantur. cap. 12.
De medicamentis futurum abſceſſum, vomicamue cum prohibentibus, ne fiat, tum, vt citò, probeq; fiat coadiuuantibus. cap. 13.
De præſidijs vomicarum eruptionem adiuuantibus. cap 14.
De puris eruptione per tuſſim, per vomitum, per aluum, per vrinam, per ſinum muliebrem, atq; per abſceſſum. cap. 15.
De vomicis, quæ ſectione tolluntur, quomodoq; hoc fit faciendum. cap. 16.
De ſanandis vlceribus ex vomicis in varijs partibus corporis excitatis, & primo de ijs, quæ in aſpera arteria, in pulmonibus, atq; in thorace fiunt. cap. 17.

De ſanandis vlceribus ex vomica obortis in ſtomacho, in meſenterio, in iecore, atque in inteſtinis. cap. 18.
De ſanandis vlceribus, quæ ex vomicis relinquuntur in renibus, vreteribus, veſica, atq; in vtero. cap. 19.

LIB. IX.

DE phlegmonis & tumoribus externis eſſe agendum, & primo de ijs in communi agitur. cap. 1.
De phlegmonis, quæ externas corporis partes vexant, ſanandis. cap. 2.
De parotide ſananda, mammarum phlegmone, atq; de in inguinibus facta. cap. 3.
De phlegmonis articulos vexantibus, præſertimq; de arthritide, de podagra, atque coxendico dolore. cap. 4.
De medicamentis ad coxendicum dolorem. cap. 5.
De doloribus ſermonem continuandum, & primum quid dolor ſit, ipſiusq; differentiæ, cauſæ, atq; curatio in communi. cap. 6.
De dolore capitis perſanando. cap. 7.
De aurium dolore. cap. 8.
De dentium dolore. cap. 9.
De medicamentis ad ſtomachi, ventris, atq; laterum dolorem. cap. 10.
De medicamentis ad colicum dolorem. cap. 11.
De dolore renum atque veſicæ. cap. 12.
De dolore vteri. cap. 13.
De articulorum dolore. cap. 14.
De quodam dolore nocturno, qui repente pedum aut currum, aut coxendicum, aut alterius partis muſculos inuadit. cap. 15.

LIB. X.

DE nonnullis morbis adſtrictorum genere comprehenſis cur in hoc libro ſit agendum, & de quibus particulatim. cap. 1.
De medicamentis ad apoplexiam. cap. 2.
De paralyſi curanda. cap. 3.
De vertigine ſcotomatica curanda, cap. 4.
De caro ſeu ſubet. cap. 5.
De catoche & catalepſi. cap. 6.
De epilepſia, ſeu morbo comitiali. cap. 7.
De conuulſione. cap. 8.
De tremore curando. cap. 9.
De mania ſeu furore ſanando. cap. 10.
De melancholia. cap. 11.
De tuſſi. cap. 12.
De aſthmate. cap. 13.
De palpitatione ſeu tremore cordis. cap. 14.
De cibi faſtidio, appetitu canino, atq; ſiti tollenda. cap. 15.
De hepatis atque lienis obſtructione & ſcirrhoſi. cap. 16.
De morbo regio ictero appellato. cap. 17.
De renum & veſicæ calculis. cap. 18.
De vteri ſtrangulatu ſeu præfocatione. cap. 19.

LIB. XI.

IN quo agitur de euacuationibus, atq; de purgationibus adſtrictis reſtituendis. cap. 1.
De euacuatione, quæ per poros cutis inſenſibiliter fit, intercepta reſtituenda. cap. 2.
De ſudore, qui ſæpius fieri ſponte in aliquibus corporibus conſueuerat, reſtituendo. c. 3.

De

De intercepta euacuatione capitis, quæ fit per nares, & de catarrho ſæpe proueniente ſuppreſſo reſtituendo. cap. 4.
De vlceribus in quibuſdam partibus corporis obortis, pro tuenda valetudine, conſeruandis, deq; iiſdem ſublatis reſtituendis. cap. 5.
De arthritide antiquata, quę poſtea ex toto ſublata eſt, pro tuẽda valetudine renouãda. c. 6
De conſueta hæmorrhagia, id eſt de ſanguine, in quibuſdam familiarius, ſalubriterque exeunte, ſuppreſſo reſtituendo. cap. 7.
De hæmorrhoidibus ſuppreſſis reſtituendis. Cap. 8.
De menſtruis in mulieribus ſuppreſſis reſtituendis. cap. 9.
De vrina ſuppreſſa reſtituenda. cap. 10.
De vomitione intermiſſa reſtituenda. cap. 11.
De aluo adſtricta laxanda. cap. 12.
De venere multo tempore intermiſſa, pro valetudinis conſeruatione reſtituenda. cap. 13.

LIB. XII.

DE morbis laxis eſſe agendum, quotq; hi ſint. cap. 1.
De inſenſibili euacuatione, quæ in lethalem ſyncopem deducit. cap. 2.
De ſudore vires exſoluente cohibendo. cap. III.
De profluuio ſanguinis per nares ſupprimendo. cap. 4.
De ſanguine per vomitum immoderatius profluente cohibendo. cap. 5.
De ſanguine ex ore per ſcreatum & tuſſim reiecto cohibendo. cap. 6.
De ſanguinis fluore, qui per aluum fit, ſupprimendo. cap. 7.
De ſanguinis profluuio per veſicam exeunte cohibendo. cap. 8.
De hæmorrhoidum profluuio ſiſtendo. cap. 9.
De menſtruorum profluuio firmando. cap. 10.
De vomitu cohibendo. cap. 11.
De alui profluuio cohibendo. cap. 12.
De vrinæ profluuio, quod Græci Diabetem appellant, tollendo ſiue cohibendo. cap. 13.

LIB. XIII.

DE morbis mixtis ex adſtricto atq; laxo eſſe agendum, & primum quot ſint hi affectus, qui mixtorum morborum genere comprehenduntur. cap. 1.
De curatione febrium ſynocharum, ardentiumq; maxime æſtuoſarum. cap. 2.
De curatione febrium hecticarum, quę tabidæ euaſerunt. cap. 3.
De febribus, de phlegmonibus, & de alijs morbis adſtrictis, quæ habeat coniunctam aliquam euacuationem, ſanandis. cap. 4.
De ſputo ſanguinis tollendo. cap. 5.
De cholera & cardialgia. cap 6.
De Diarrhæa tollenda. cap. 7.
De fluxu hepatico ſanando. cap. 8.
De dyſenteria ſananda. cap. 9.
De gonorrhęa ſananda. cap. 10.
De profluuio muliebri ſanando. cap. 11.

FINIS.

INDEX EORVM OMNIVM,
Quæ in toto Opere continentur:

A

APluentia medicamenta qua 89
abſceſſus quid 256
abſceſſus in renibus facti ſigna ex Galeno 242
acetũ an per os conueniat ad ſputũ ſanguinis 393
acida quomodo laxatoria dicantur 349
acria aluum mouere 89
acria quomodo aluum moueant 378
actuatio medicamenti frigidi quid ſit 49
actuationem frigidorum eſſe in corporibus naſci actualem frigiditatem 48
adamantis lapidis ad venena vis 112
adſtrictum & laxum qua ratione euidens dici Methodici voluerint 21
adſtrictum atque laxum cur Methodici in ſpecies non diuiſerint 21
adſtrictum & laxum quomodo in corporibus dignoſcatur 19
adſtrictum in meatibus internis, atque in externis factum quomodo cognoſcatur 20
adſtrictum in meatibus cum ſenſibilibus, tum inſenſibilibus quibus ſignis cognoſcatur 19. et 20
adſtrictum in corpore quibus ſignis innoteſcat 9
adſtricta cauſa morbum adſtrictum faciens quotuplex ſit 69
adſtrictum dari totius & partis 25
adſtrictus morbus, qui ſit 69
adſtricti morbi genere qui affectus comprehendantur 69
adſtricti morbi genere an febres omnes comprehendantur 70
adſtrictum & laxum quomodo ex Galeno curationem indicet 24
adſtricti morbi habentes laxum affectum coniunctum quomodo curentur 412
adſtringentia medicamenta qua ſint, & ipſorum differentia 24
adſtringentia medicamenta ex ſtirpibus, qua ſint 105
adſtringentia qua ex animalibus 106
adſtringentia qua ex foſſilibus 106
adſtringentium medicamentorum quadam leniter adſtringere, quadam fortiter, & hæc ad internos meatus; atque illa ad cutaneos adſtringendos vſum habere 24
adſtringentia medicamẽta an viſcera roborent. 67
adſtringentia exterius adhibita partibus phlegmone vexatis, prohibere phlegmones reſolutionem 68
adſtringentia medicamẽta inflãmatis partibus exterius adhibita damnaſſe medicos Methodicos 68
adſtringentia medicamenta in principio morborum quorundam adſtrictorum conuenire; & quomodo conueniant 65
adſtringentia in principio quarundam phlegmonum cur conueniant 65
adſtringentia non conuenire principio phlegmonum malignarum 66
adſtringentia non conuenire principio phlegmonum in inguine, axillis & in partibus poſt aures poſitarum 66
adſtringentia lieni obſtructo atque inflammato non conuenire 235
adſtringentia an conueniant in febribus peſtilentibus 172
adſtringentia qua ratione in angina morbo adſtricto conueniant 226
adſtringentia ad ſanandas febres eſſe inutilia 71
adſtringentia medicamenta ex accidenti laxant 306.
adſtringentia medicamenta ſanguinis profluuio vtilia 387
ægyptij quali medicina olim vterentur 1
ægyptijs phrenitidem exitialem Demelmaoi vocatam eſſe familiarem 56
ægyptij bis in menſe in balneo vomitu ſanitatis conſeruandę gratiá vti ſolent 130
ægyptij quo vomitorio familiarius in balneis vtantur 95
ægyptios medicos ſeruare diatritum 30
ægyptij inunctione ſuſpirioſos ſanare 346
ægrotos morbum non ſentire quid ſignificet 151
aerem cur principium rerum aliqui poſuerint. 8
aer laxatorius 77
æſculapium non ex Chirone Centauro, ſed ex Apolline eius parente medicinam didiciſſe. 1
æſculapium Romam peſte infectam ſolo vſu Theriacę ſanauiſſe 40
ætas ex Methodicis an indicet ſanguinis vacuationem 86
Aetius de curſu ad hydropicos 82
Aetius de vſu balneorum 103
Aetij medicamentum ad quartanam 188
affectus particulares cur euacuationes copioſę non ſanent 54
affectus ad chirurgiam attinentes, atque à venenis, morſibuſque vel ictibus venenatis obortos non referri ad laxum & ad adſtrictum 69
agarici vſus ad febres periodicas 181
Albertus magnus de lapide echite 112
Alex. Trallianus quæ ad quartanam laudauerit 188

alexi-

INDEX.

alexipharmaca ad præſeruandum à venenis 113
alexipharmaca quę in febribus peſtilentibus conueniunt 171
alexandria Aegypti à quibus cauſis quotannis habeat febres peſtilentes. 167
alienum duplex eſſe ſcilicet extrinſecum & intrinſecum. 31
alienum intrinſecum quid, quotuplexq; ſit. 31
alienum extrinſecum quid, quotuplexq; 31
alienum magnitudine loco & defectu dari. 31
alienum indicare ſui ablationem. 32
alienum loco indicat reſtitutionem. 32
alienum defectu indicare repletionem. 32
alienum magnitudine indicare aut diuiſionem, aut omnimodam præciſionem. 32
allij vis contra venena. 112
aloe. 93
aloe mouet hæmorrhoidas. 93
aloes præparatio varia. 129
aluus quibus cibis laxa reddatur. 377
aluus quibus medicamentis moueatur. 378
alui adſtricta medicamenta. 203
aluum laxantia tam alimenta quam medicamenta. 129. & 201
aluus à quibus cauſis cohibeatur. 377
aluum cohibentia. 207
alyſſum demorſos à cane rabido ab hydrophobia præſeruare. 141
ambulatio lege deambulatio.
amentia ferina quæ. 337
amentia melancholica duplex. 338
amentes qui ſint. 337
amphimerinæ febris cognitio. 189
anaphoneſis quid. 339
Andreas Laurentius de ſectionis loco in hydrope. 255.
Andreas Laurentius de vijs, per quas pus ex Thorace in renes & veſicam defertur. 277
anginæ cognitio, & prognoſticum. 225
angina occulta & apparens quæ. 224
anginæ ſpecies. 225
angince cognitio. 224
angina exitialis quæ. 225
angince curatio. 226
animalia ſingula habere proprios cibos atq; medicamenta. 40
animalia, quæ ſola tranſpiratione viuunt. 364
animalia, quæ reſpiratione atq; tranſpiratione viuunt. 364
animalia exanguia, cur ſola tranſpiratione viuant. 363
animi paſſiones laxantes. 79
animi paſſiones quæ adſtringunt. 79
animi paſſiones vehementes meatus denſare. 72
antidotus Hippocratis. 114
antidotus Eſdræ. 114
antidotus Betarnem contra venena. 115
antidotus ex ſanguinibus. 115
antidotus Antiochi Regis Syriæ. 115
antidotus Mithani. 115
antidotus ex nucibus. 113
antidoti ex nucibus varij parandi modi. 113
antidotus Aſclepiadis. 114
antidotus, quæ demorſos à cane rabido præſeruat à rabie. 141
antimonij vtilitas ad febrem quartanam. 188
anthrax ſeu carbo quibus ſignis dignoſcatur. 289. curatio 291.
Antipater medicus. 3
Antyllus de curſu. 82
apocruſtica medicamenta ex Galeno in principijs phlegmonum qua ratione ſint vtilia. 65
apophlegmatiſmata medicamenta. 97
apoplexiæ cognitio. 318
apoplexiæ curatio. 319. 320
apoplexiam ſigna antecedentia. 319
apoplecticis an phlebotomia conueniat. 319
appetitum reuocantia. 200
appetitus caninus. 201. 349
apotherapeticę exercitationis facultas. 181.
aquas poſſe veneno infici. 111
aquam à carne putrida poſſe reddi veneficã. 111
aquam tepidam reſtinguere ſitim. 202
aquam frigidam, & quo magis frigida, eo minus ſitim tollere. 202
aqua frigida quomodo calfaciat. 46
aqua frigida in quibus calefaciat, & in quibus refrigeret. 46
aquam inſigniter frigidam in debilibus refrigerare, atque in robuſtis calfacere, & proinde morbos frigidos tollere. 46
aquæ frigidæ occurſus aut vincit natiuum calorem, aut colligit: colligit in robuſto calore, vincit in debili. 46
aquam frigidam qui dabant febricitantibus, & qui non. 157
aqua frigida large affuſa qua ratione ſanet dolores articulorum, atque alios affectus frigidos. 158
aquam frigidam caloris repercuſſu calfacere in corporibus robuſtis. 158
aquę frigidæ in febribus large epotæ vtilitates, & noxę. 158
aqua frigida epota qua ratione febrim ſanet. 158
aqua frigida quando calfaciat, & quando refrigeret. 159
aqua frigida quibus ſit danda, & quibus non. 159
aquam, quæ frigida eſt, in corpus aſſumptam calefieri, & poſtea corpus recalfacere. 48
aqua frigida quomodo ſudorifica euadat. 100

aqua

aqua frigida large epota qua ratione ardentes febres ſanet. 52
aquam frigidam large epotatam febres tollere & refrigerando & calfaciendo.
aqua frigida quo pacto calefaciat, & frigidos morbos ſanet. 23
aqua frigida epota quomodo affectui & adſtricto & laxo medeatur. 53
aquam cur rerum principium aliqui eſſe crediderint. 8
aqua frigida datur utiliter in ſyncope oppreſſis. 384.
aqua ſimplici ad mouendum vomitum Aeſopum vſum fuiſſe. 95
aquam frigidam large epotam ſudorem mouere. 99.
aqua frigida large epota cur in aliquibus febribus conueniat. 51
aqua actu frigida epota cur ſanet febres maxime æſtuoſas. 51
aquam non actu frigidam ſed tepidam eryſipelati conuenire. 50
aquam marinam eriſipelati non conuenire, quia adſtringit. 50
Aqua frigidæ occurſus in quibus innatum calorem augeat, & in quibus extinguat. 243
aquæ frigidæ potus an conueniat vexatis febribus peſtilentibus. 172
aquæ fluuiatilis tepidæ ſtillicidium ad maniacos vtiliſſimum. 339
aquæ Thermales vlceribus internis opportunę. 287.
aquę Beatæ Virginis facultas & vſus. 89
aquam Nili fluminis aluum mouere. 89
aquę variæ ad febres continentes. 157
aquę ſimplicis bonitas, & cognitio. 157
aqua Nili fluminis in Aegypto vſu corpora gracilia bonum habitum nanciſci. 57
aquę frigidæ vſus ad febres ſynochous ardentesq; 157.
arbores habentes vmbram venenoſam. 111
Archagathus Medicus. 1
Archigenes Apameus Methodicus. 4
archigenes de medicamentis ſerpentes fugantibus 115.
archigenes de medicamentis ad quartanas. 188.
Aretæus quæ dabat ad purulentiam purgandam. 278.
aretæus voluit lac triduo bibendum, priusquam in epilepticis caput cantharidibus fricetur. 334.
Ariſtoteles de purgatoria ui medicamentorum. 90.
Ariſtotelem voluiſſe ex inimicitia medicamenta attrahere humores. 90
arrira lauz. 155.
ars tuendæ ſanitatis quid promittat. 117
arthritidis cognitio, & prognoſis, & curatio. 296. & 316.
artis tuendæ ſanitatis vtilitas. 117
aſari vſus ad quartanam. 188
aſari radicis facultas purgatoria. 96
Aſclepiades antiquiorum medicinam mortis meditationem vocauit 143
Aſclepiades de vſu balneorum. 102
Aſclepiades inſanos vinculis eſſe coercendos voluit. 340
Aſclepiades quid de phlebotomia in paralyſi ſenſerit. 324
Aſclepiades de humorum purgatione à catharticis. 90
aſſæ fœtidę vis ad tollendas febres. 181
aſſyrij quali medicina olim vſi fuerint. 1
aſthmatis cognitio 345. curatio 446.
Athenęus de ruta aduerſus venena. 112
Atomos & vacuum qui poſuerint pro rerum principijs. 8
Attalus methodicus Galeni contemporaneus. 4.
Auctor libri medici de prophylactice. 107
Auctorem operis cicuta his fuiſſe venenatum. 111.
Auctor operis fluore ſanguinis per os quando & quomodo vexatus. 397
Auenzoarem trimo filio ſecta vena ſanguinem miſiſſe. 86.
Auicenna de crurum ſcarificatione. 57
Auicennę interpretem deceptum in cognitione ſcarificationis crurum. 87
Auicenna de ſignis febris peſtilentis. 168
Auicenna ſuffumigium pro fugandis ſerpentibus. 115
Aurium perforationis vtilitas ad ophthalmicos. 392.
Aures cera obturatas maxime facere ad firmandam hęmorrhogiam. 387
Aurium doloris cognitio. 307
Aurium dolorem mitigantia. 307
Aurium inflammatarum cognitio, & curatio. 222. 223.
Auſtera & acida maxime facere ad excitandam ciborum appetentiam. 348
Balani emollientes aluum. 129
Balneorum vſus quibusq; vtilis. 103
Balnea quos morbos ſanent. 103
Balnea ad dolorem capitis, ſtillicidiaq;. 307
Balnea aquæ dulcis febribus diarrhæis conducere. 145.
Balneorum vſus ad febres. 145. & 161.

Balneum

INDEX.

balneum tepidum ex aqua dulci ad maniacos vtile. 339
balneorum in hecticis vſus qualis. 196
balneorum vſus ad quartanam. 189
balnea frigida in quibus conueniant hecticis. 195
Baſſanenſis puer pleuriticus cum hæmorrhagia ſanatus. 413
bechica medicamenta. 97. 98
betonica contra venena. 11
bilis atra à quibus cauſis fiat. 184
Boetij Senatoris Romani vxorem profluuio vteri vexatam. 83
bolus armenus. 113
braſſicæ ius ad aluum laxandam quomodo paretur. 129. & 378
braſſica marina. 94
βράγχος, ſeu vocis raucitas à quibus fiat. 343
bubones non admittere vſum adſtringentium. 66
bulimus quid. 201

C

C. Aureliani libri qui habeantur. 5
C. Aurelianum Galeni non meminiſſe. 4
C. Aurelianus de vomica in pleura ſectione ſananda. 279
C. Aurelianum ex Methodicis nuſquam in phlegmonis curandis laudaſſe vſum adſtringentium. 65
C. Aurelianum in phlegmonis damnaſſe vſum medicamentorum adſtringentium, quod ſtricturam augeant. 65
C. Aurelianum in principio dolorum arthriticorum vſum fuiſſe medicamentis adſtringentibus. 66
C. Aurelianus reprehenditur, quod dixerit aliquam phrenitim fieri a ſolutione. 216
C. Aurelianus de curſu. 82
C. Aurelianus deambulationem vtilem inſaniæ & aſthmati cognouit. 81
C. Aurelianus deambulationem ad quos morbos laudauerit. 81
C. Aurelianus de purgantium medicamentorum incommodo. 57
C. Aurelianus de vſu ellebori in epilepticis. 333
cacochymiæ obſeruationem non facere ad laſsitudines ſanandas. 136
cacochymiam quæ adimunt. 132
cacoethiam partis tolli ſinapiſmo. 35
cachexiam partis tolli ſinapiſmo. 35
Cadmus Agenorides medicinæ auctor. 8
cœliaca paſsio quid. 404
cœliacum cum lienteria vnum eſſe affectum. 405
caliditatem vehementem meatus denſare 71
caliditatem agere rarefaciendo, & hoc modo in animalibus morbos ſimplices facere. 45
caliditas quomodo calidum morbum faciat. 46
caliditatem inſignem peſtilentiam facere poſſe. 166.
calor febrilis à quibus accendatur. 143
calorem accendi ex motu corporis animique. 143
calorem accendi, à motu, putrefactione, a caloris vicinis, pororum obſtructione ab vſu eſuque calidorum. 143
caloris naturalis extinctionis cauſa. 583
calor qualis in febre quotidiana. 190
calor qualis in febre peſtifera appareat. 168
calor febrilis in phrenitide. 215
calorem æſtuoſum in febribus quæ tollunt. 140
calor partis quando ſuppurationem noſcet. 260
calor qui ſuppurat tumores qualis ſit. 257
calculi in renibus dolor. 314
calculos aliquando per tiſsis excretos. 343
calculatio quid. 354
cantharidum vim ab exterius ferri ad veſicam, ex Aetio. 334
cantharidum vſum pro parandis veſicantibus eſſe fugiendum. 104
cancros fluuiatiles vſtos cum gentiana præſeruare homines demorſos à cane rabido ab hydrophobia. 42
caput à quibus cauſis doleat. 304
caput purgia per nares. 130
cardiogmos quid. 310
cardialgiæ in febribus curatio. 208
caros quid, ſuperueniens febrib. ſemitertianis. 326
caros quomodo differat à comate atque lethargo. 327
caſsiæ ægyptiæ conſideratio. 93
Caſsium medicum febrem ex ebrietate curaſſe aqua frigida propinata. 74
κατάῤῥος ſeu deſtillatio quid. 343
catharica medicamenta an laxent. 77
catoches & catalepſis cognitio. 327
catoches nomina varia vnde. 327
catoches ſigna. 328
catoche correpti caſus ex Galeno. 328
catochus in febrium acceſsionibus ſemper exitialis. 329
catochus in quibus differat à lethargo, apoplexia, à ſyncope, & à præfocatione vteri. 329
catoche à vermibus. 329
catochi caſus ex hæmorrhagia ſublatus. 329
catochi curatio. 330
cataplaſmata ad vomitum ſiſtendum. 404
cauſæ conſeruantes ſymmetriam meatuum, aut præſeruent à morbis ſimplicibus, atque ab alijs in organicis conſtitutis. 119
cauſarum obſeruationem in curandis laſsitudinib. non eſſe neceſſariam. 136
cauſa febris tertianæ nothæ. 178
cauſæ febris peſtilentis. 166
cauterij vſus ad inſanos. 340

chamædryos vis ad tollendam obſtructionem. 351
chamędryos vis ſingularis ad quotidianam. 192
chamęmeli laus ad tollendas febres. 180
chamędryos ad febres periodicas vis mirabilis. 18.
chamæmeliui olei vtilitas ad laſſitudines. 137
Chiron centaurus cæpit herbarũ vires in ſyluis obſeruare. 1
cholera quid ſit, cauſę, atque curatio. 416
cholera in quo differat à cardialgia. 416. quomodo curetur. 417
choleram eſſe morbum mixtum ex laxo & adſtricto, quomodoque curetur. 409
cholibicum Græcorum quid ſit. 94
cauterij vſus ad epilepticos. 334
cauteria plurimum iuuare ad capitis antiquum dolorem. 307
cauterium candens in occipite pueris epilepticis an conueniat. 333
C. Celſus de laxatorijs præſidijs. 76. & 153
C. Celſus de præſidijs adſtrictorijs. 105
C. Celſus de mittendo ſanguine in pueris atque in ſenibus. 86
C. Celſus de vtilitate deambulationis. 81
C. Celſus contra Methodicos, quod cauſa morborum indicet curationem. 64
C. Celſum deceptum fuiſſe, qui crediderit febrem ex ebrietati ſublatam fuiſſe ex epota aqua tanquam præſidio à ſola cauſa indicato. 64
centaurium minus. 94
cephalææ & cephalalgiæ cognitio. 304. 305
cephalææ ſigna ex Aureliano. 305
κεϱχνόμ. i. ranticum exitum in foribus denotare. 151
cerebri phlegmone vexati ſigna; curatio. 219
cibi aluum laxantes. 129. & 377
cibi venerem mouentes. 380
ciborum inappetentię cauſę, & curatio. 200
ciborum appetentiam cibis acidis, auſteriſque excitari. 348
cibi appetentiam humores facientes. 348
cibi faſtidij cognitio & curatio. 348
ciborum temperantia quantum poſſit ad ſanitatem tuendam. 131
cibi apti ad conſeruandam ſanitatem. 127
cibi in febribus conuenienses ex Aegyptijs. 154
cibus ad febres tertianas. 176
cibandi ratio in morbis. 154
cicutæ venenum. 111
circuitus dari ex Hippocrate quartanos, quintanos, ſeptimanos, atque nonanos. 184
circuitus quintanos & ſeptimanos certos ac diſtinctos non dari ex Galeno 184
circuituum in febribus variorum ratio. 184
circumforanei quomodo venena aſſumant per os innoxie. 109
circunforanei quibus dolis decipiant adſtantes, vt credant illos habere alexipharmacum contra omnia venena. 109
Claudium imperatorem fungis mortuum. 111
Cleophantus medicus. 102
clyſteres emollientes. 129
clyſteriorum vſum Methodicos vſui purgantium lenientium prætuliſſe. 89
clyſteres deterſorij quibus parentur. 278
clyſteres ad alui fluorem cohibendum. 398
clyſter ad quartanam ſingularis apud Aegyptios frequentatus. 189
clyſteres in dolore colico. 313
cnicus. 96
coaguli ceruini vis contra ictus ferarum venenoſarum. 115
cocognidium. 94
coeundi impotentia quomodo reſtituatur. 380
coctione quam purgatione febres eſſe tollendas. 161.
coctione quam purgatione cur in quartana febre ſit agendum. 188
colicus dolor quibus ſignis cognoſcatur. 312. & à quibus cauſis fiat ibidem.
colliquatio in corpore quot modis fiat. 193
colicus dolor hydropem quando minatur. 313
colicis doloris curatio. 313. 314
coli phlegmones curatio. 239
colocynthis. 94
cognitionem corporis naturę, ętatis, ſexus & aliorum ſimiliũ pro inſtituenda curatione non eſſe neceſſariam. 65
cognitionem ętatum, naturę, ſexus, cæli, ſtudij, conſuetudinis & aliorum non facere ad indicandam curationem. 44
cognitionem pro indicanda curatione, partium læſarum naturæ, cauſarum, cæli, anni temporis, regionis, ætatis, ſexus, & ſimilium parere confuſionem, eſſeque ſuperfluam & inutilem ex Methodicis cognitum fuiſſe. 58
cõmunitates Methodicorum quę fuerint ex Galeni libris. 6.
communitates actiuæ, & paſſiuę quæ. 6. & 7.
communitates Methodicorum in chyrurgica parte medicinę. 69
communitas chirurgica præcipua eſt, quod alienum ſit, indicare ablationem. 6
communitates Methodicorum quas in medicina chyrurgia & prophylactica obſeruandas duxerunt. 31
communitates quæ in chyrurgica. 31
communitates in medicina prophylactica quæ ſint. 42
communitas in medicamentis deleterijs quæ. 7

commu-

commoditates Methodicorum in prophylactica. 7
concoctio quid. 257
concubitus vtilitas. 85
concubitus intermiſſus quos affectus hominibus inducat. 379
Conſtantini ſuffumigium ad fugandos ſerpentes. 116.
conſtipationis cutis cauſa, & curatio. 366
Conſtantinus Africanus quæ ad quartanam commendauit. 188
continentium febrium curatio. 153
conuulſionis cognitio. 335
conuulſionis cuiuſque ſigna ex Aretæo. 335
conuulſis quæ conueniant. 336
conuulſiones in phreniticis lethales. 217
cor an queat ferre putredinem. 166
cordis ſubſtantia in febre peſtifera an putrefiat. 166.
cordis palpitationis cognitio. 346. curatio. 347
cor paralyſi tentari. 323
corpora gaudere ſanitate quoad meatuum ſymmetria ſeruatur. 11
corpora excrementis multis ſcatentia magnum numerum vixiſſe ſana, quoniam ſeruata in ipſis fuerat naturalis meatuum apertio. 12
corpora incalefacta refrigerataque lauatoriis balneis, & inunctionibus ſanari. 15
corpora denſitate & duritie firmiora reddi. 17
corpora cutem denſam habentia pati ab internis. 12.
corpora cutem raram habentia pati ab externis. 12.
corpora ex Hippocrate rarioris cutis ſaniora, & denſioris morbidiora eſſe. 12
corpora fluida fieri oportere pro molienda purgatione quomodo ex Hippocrate intelligi debeat. 95
corpus ſanum quale ſit. 108
coxendici doloris curatio. 309
Κόρυζα ſeu grauedo quid. 343
tremores varij ad febricitantes nutriendos. 154
critica icteritia quibus diſtinguatur à non critica. 202.
critonem obijſſe poſt inſignes habitas euacuationes. 55
crurum ſcarificationis vſus in febre peſtilente. 170.
crurum ſcarificatio quibus ſit vtilis. 87
cucumerum vſum valde facere ad peſtilentium febrium generationem. 166
cucurbitularum vſus ad colicum dolorem. 314
cucurbitularum vſus pro euacuatione ſanguinis. 88.
cucurbitularum vſus ad amentes. 339
culina cura pro præſeruatione à venenis. 110
cucurbitulæ quo pacto adhibendæ, vt æmulentur ſanguinis vacuationem quæ fit vena ſecta. 171
cucurbitulæ ſcarificationem crurum imitantes 171.
cucurbitularum vſus ad epilepticos. 334
curationis modus olim apud antiquos frequentatus ad finiendas febres periodicas. 180
curatio an ab adſtricto atque laxo indicetur. 24
curationem ab affectibus indicari. 27
curationem non indicari ab affectibus qua ratione cognoſcatur. 27
curationem non indicari à parte læſa, à natura corporis, ab ætate, à vitæ ſtudio, conſuetudine, & ab aliis quæ Medici Dogmatici voluerunt facere ad curationem. 8
curationem communem etiam particularibus hominibus conuenire. 38.
curatorius ſcopus qualis ſit in phlegmone ſananda. 61
curationes morborum ab affectibus indicari. 7
curſus inter quas exercitationes à Galeno adnumeretur. 82
curſus vtilitas ex Galeno. 82
curſus vtilitas ex Aureliano. 82
curſus vtilitas ad ſpleneticos, ad colicum dolorem, ad immodicam pinguedinem, ad hydropem. 82.
curſus quomodo fieri debeat. 82
curſus iſchiadicis vtilis ex Antyllo. 82
curſus quibus affectibus ſit vtilis. 82
curſus quomodo ad gonorrhæam conducat. 82
cutem mollem, laxam, & humidam laxum morbum denotare. 20
cutem aſperam, ſiccamque & duram adſtrictum morbum denotare. 20
cutis mollis & laxa, quando ad cognoſcendum laxum morbum debeat obſeruari. 20
cutis aſpera & dura pro adſtricto morbo quando debeat obſeruari. 20
cutim mollem & humidam denotare laxum morbum. 73
cutis quomodo in laxo affectu primo mollis fiat, & humida, & poſtea aliquando dura & ſicca euadat. 73
cutis in infantibus cur roboretur, & quibus roboretur. 121
cutis denſitatis vtilitas. 364
cutis laxitas quibus vtilis. 364
cutis meatuum ſtipatio quos morbos faciat. 364.
cutis meatuum obſtructionis cognitio. 364
cutis ſtipata quibus cognoſcatur. 365
cutis ſtipationis cauſa. 365
cutis conſtipationis curatio. 365

D

DÆphneidis fructus. 94
deambulationis conſideratio. 80
deambulationis vtilitates. 81
deambulationes quibus morbis conducant. 81
deambulationis vtilitas ad podagram. 81
deambulationis terminus. 81
deambulationis menſura ex Hippocrate quomodo facienda. 82
deambulationis ad tollendos varios affectus menſura. 82
deambulationis ad tuendam valetudinem menſura. 82
deambulationis perfectæ terminum eſſe plerumq; ex Celſo ſudorem, atque crebram reſpirationem. 82
deambulationem opportunam quæ indicent. 82
deambulatio nimia quibus inducetur. 82
decoctum altheę, ſem. lini, fænugræci eſſe laxatorium. 77
decoctum pectorale. 344
decoctum ſudorificum ad febres. 181, 182
decocta varia ſudorifica. 101
decocta ventrem laxantia. 129
deiectiones malę, & quæ exitium præſagiant. 153
deiectiones ictericorum quales. 353
delirium continuum cur fiat, ex inflammato diaphragmate. 232
delirium in ægrotis quibus ſignis innoteſcat, 337. *ferinum quale ſit, & a qua cauſa.* 338
demelmaoi Aegyptiorum qui morbus ſit, & quomodo curetur. 219
dæmoniaci qui vocentur. 311
denſitatem in corporibus morboſiorem eſſe. 12. 19
denſitatem & raritatem qui poſuerint pro rerum principijs. 8
deſipientia lethales. 131
deſudationum cauſæ. 100
dentes à quibus cauſis doleant. 309
dentes cur à frigido lædantur, & à calido iuuentur. 309
dentibus dolentibus quę conueniant. 310
dentes canini contra venena. 115
detergentia laxare. 77
diabetis cognitio, & cauſæ 406. *non fieri ab affectu renum inflammatorio.* 407
diabetem in venarum atq; renum laxitatem referendum. 407. *curatio:* 408.
diarrhęæ cognitio. 404
diarrhæa quomodo curetur. 418
Diagoram gaudio interemptum. 79
diariæ febris ex varijs cauſis curatio ex Galeno. 195
diateſſarũ Aureliani vnguentũ ad pleuritim. 230
Dioclem voluiſſe ſimilia non à ſimilibus, ſed à contrarijs iuuari. 68
differentias ætatis, ſexus, naturę, ſtudij, conſuetudinis, cœli & ſimilium pro indicanda curatione ex Methodicis non eſſe obſeruandas. 60
Dionyſius Medicus Methodicus. 3
Dioſcorides medicus quo tempore in medicina floruerit. 5
Dioſcoridem egiſſe de medicamentorum facultatibus aperientibus non per ſe, ſed quouis modo aperientibus. 23
Dioſcorides Anazarbeus de facultate aperiente à Galeno reprehenditur. 22
Dioſcoridem iniuria à Galeno reprehendi. 23
Dioſcorides quæ medicamenta ad quartanas febres tollendas meminerit. 187
Dioſcorides ad morſum canis rabidi quæ præſidia commendauerit. 43
Dioſcorides de medicamentis quæ igne accenſa fugant ſerpentes. 115
diſputatio contra Methodicos, an adſtrictum & laxum curationem indicent. 26
diuretica in febribus. 177
dogma præcipuum Methodicorum quale ſit. 15
dogma primum medicinę quamobrem Methodici in adſtrictum atque laxum conſtituerint. 8
dogma primum in adſtrictum & laxum conſtitutum à quibus fluxerit. 8
dogmatici quot morbos numero conſtituerint. 15
dogmaticos medicos febres tollere medicamentis non refrigerantibus ſed calefacientibus. 48
dogmatici qua ratione in principio inflammationum vtantur adſtringentibus. 66
dogmaticos vſum adſtringentium in phlegmonum principiis admiſiſſe, & qua ratione iis vtantur. 65
dogmaticos medicos febres tollere medicamentis laxantibus. 47
dogmaticos in multis morbis curandis non fuiſſe differentes à Methodicis. 57
dolor quid, differentię, cauſæque. 301
dolorum differentiarum cauſa ex Paulo. 302
dolorum variarum cauſarum cognitio. 197
dolorum differentiæ cum ex partium affectarum, tum humorum varietate. 212
dolores in partibus ſenſus expertibus affectis non cognoſci. 213
dolorum variorum ex variis partibus ratio. 212
dolores affectis pulmonibus quales. 212
doloris capitis cauſę. 197
dolor ſyncipitis cur vteri læſi ſit ſignum. 247
dolorum in capite ſingulorum cauſæ & cognitio. 304. 305.
doloris capitis in febribus curatio. 197
dolores capitis quomodo à frigidis tollantur. 306

dolorum renum à varijs cauſis cognitio. 314
dolor renum a veſica dolore quibus diſtinguatur. 314
dolores qui in renum phlegmone obſeruantur. 241
dolores qui in vteri phlegmone obſeruantur. 247
dolorum arthriticorum cauſę. 295
doloris coxendici curatio. 300
dolores qui vomicas futuras prenuntiant. 259
dolor quomodo vomicam factam denotet. 258
dolor pulſatorius cur in internis phlegmonis ſemper ſit. 260
doloribus podagricis diu intermiſſis homines in morbos grauiores labi. 370
dolores per ſe calidis tolli, & quomodo aliquando frigidis tollantur. 303
doloris curatio in communi. 302
doloris ſtomachi in febribus curatio. 198
doloris ventris curatio. 298
dolores antiquos in ventre magnos patientes vocari maleficiatos atq; dæmoniacos. 311
dormientes interius fieri calidiores. 127
dyſuriæ cognitio. 375
dyſenteriæ cognitio et curatio. 419. & 420.
dyſenteriam eſſe morbum mixtum ex adſtricto, & laxo. 419

E.

Ecclegmata. 98
Ebitis lapidis vis contra venenum. 113
elementa prima non primis ſed mutuo ſecundis qualitatibus agere. 46
electri vaſis vis ad venenum. 112
elaterium. 94
elleborus niger. 94
elleborus albus quo pacto dandus. 96
elleborus albus quomodo preparandus. 96
ellebori preparatio ex oleo. 96
elleborum purgare perinde atque venenum. 91
ellebori albi vſus ad maniacos ex Aureliano. 339
ellebori vſus in paralyſi. 324
elleborus albus quando antiqui ad vomicam per ſtomachum purgandam dabant. 278
elleboriſmi vſus apud antiquos. 95
elleboriſmi vſus apud medicos obſoleuit. 95
elleboriſmi vſus Sacerdotibus cognitus. 95
ellebori albi vſus ad epilepſiam ex Aureliano. 333.
emproſthotonos quid. 335
empyicorum prognoſis. 271, 272
emplaſtra ſudorem cohibentia. 385
emplaſtrũ ſingularis vtilitatis ad quartanam. 189.
epicurus de vſu venereorum. 85
ephemerarum febrium curatio. 145
ephemeram febrem eſſe paſſionem adſtrictã. 145
epilepſiæ varia nomina. 330. quid ſit, quotuplex que, & quibus ſignis innoteſcat. ibidem
epilepſiæ ſigna ex Aretęo, & cauſa. 331
epilepticorum prognoſticum. 332
epileptice acceſſionis curatio. 332
epilepticis pueris an vlla curatio conueniat. 332
epilepticis medicamenta ex veteribus medicis qualia. 333
epilepſiæ per conſenſum curatio. 334
epiſtola Theſſali medici Methodici ad C. Neronem imperatorem. 2
epithymum. 94
eraſiſtratus de modo quomodo purgantia humores educant. 90
eraſiſtratus tradidit in faucibus conſpici tumores quoſdam hæmorrhoidibus ſimiles, per quos ſanguis excernitur. 390
eraſiſtratum Diatritum laudaſſe. 58
errhina medicamenta. 97
errhina ad cephaleam. 307
eryſipelatis cognitio 288
curatio 290
eccoproticum id eſt ſtercoraceum eſt aloe. 93
euacuatio quid ex Hippocrate ſit. 90
euacuationem corpus laxare. 75
euacuationes inſignes in quibus inutiliter fuerint viſæ. 55
euacuationes communes inſignes quos morbos, & quomodo ipſos tollant. 54
euacuationes communes inſignes cur morbos aliquos non tollant. 54
euacuationes quę faciunt morbos laxos. 19
euacuationes quæ non faciunt morbos laxos. 19
euacuationes immoderatas laxum morbum facere. 73.
euacuationes moderatas atque naturales non facere morbum laxum. 73
euacuationes quę ſunt morbi laxi. 73
euacuationes inſenſibiles morbum laxum facientes quibus ſignis cognoſcantur. 73
euacuationes magnas indicari ex Methodicis ex affectus & virium magnitudine. 61
euacuationes morbis adſtrictis ſuperuenientes vſum laxatoriorũ præſidiorum quando perturbet, & mutet in adſtrictories. 413
euacuationes ſolitæ ſi ſupprimantur, corpora labi in morbos. 362
euacuationes dolores mouere in antiquato morbo podagrico. 297
euphorbium. 94
Euſtachius Rudius. 413
exanthemata. 153
excretiones lędentes colliquationes ab Eraſiſtrato fuiſſe vocatas. 19
excretiones omnes an laxum morbum faciant. 72.

exere-

excretiones quæ morbum laxum faciant, & quæ non. 79
excretio quæ morbum laxum facit. 69 & 230
exercitationes quid ſint. 79
exercitationum vtilitates. 79
exercitationum differentia. 89
exercitationes omnes febricitantibus moleſtæ. 80
exercitationes laxantes. 133
exercitationes blandę quæ ſint. 84
exercitium quando faciendum ſit. 132
exercitationis perfectæ terminus ſudor & anhelitus difficultas eſt. 87
exercitij terminus qui ſit. 133
exercitium infantulis ſufficiens. 133
expiratio quid ſit. 363

F

F*Aciei Hippocraticæ ſignificatio.* 158
Facultates medicamentorum qualitatiuas dictas ratione cognoſci. 31
facultates medicamentorum occultas vocatas experientia minimeq; ratione cognoſci poſſe. 31
facultates emollientes, laxantes, atq; rarefacientes Galenus differre inuicem docuit. 22
facultates emollientes, laxantes, & rarefacientes eaſdem ex Methodicis dici. 22. *eaſdemque omnes etiam aperire.* ibidem.
facultatum emollientium, laxantium atque rarefacientium vnam eandemque eſſe naturam. 23
facultates indurantes, tendentes, atq; denſantes quomodo ex Galeno inuicem differant; ipſarũque vnam eandemq; eſſe naturam. 24
facultates laxantes, emollientes, atq; aperientes idem ſignificant. 21
fames quid ſit. 348
famem corpus laxare. 75
febris nominis cognitio. 141
febris definitio. 142
febres eſſe morbos adſtrictos. 141
febres, quæ ſunt morbi mixti ex laxo & adſtricto. 141.
febrium differentię omnes. 142
febres calidæ, quæ, & quæ frigidę. 142
febres ſimplices, & quæ maleficæ. 142
febrium generatio ex Hippocrate. 143
febrium cauſæ ex Aſclepiade. 143
febres ex atomis quomodo fiant. 143
febris cauſa ex Galeno. 143
febres ephemeras omnes fieri à cauſis protatarcticis. 144
febres putridas fieri à meatuum corporis clauſione. 144
febrem peſtilentem quandoq; abſq; vlla meatuum clauſione fieri. 144
febrium Hecticarum cauſa. 144
febres colliquatiuę. 144
febres hecticæ quæ ab alijs morbis fiunt. 144
febris ephemera vnde dicta. 144
febris ephemeræ ſigna. 145
febrium ephemerarum curatio. 145
febres putridæ quomodo aliquãdo fiant à cauſis procatarcticis. 146
febrium putridarum ſigna. 146
febris continens quæ & quotuplex ſit. 147
febrium putridarum cauſæ. 147. & 148.
febris ſanguinis cognitio. 148
febres valde rubentes. 148
febres an omnes morbi adſtricti dicantur. & quæ adſtricti & quæ laxi morbi ſint. 70
febres ſynochæ, ardenteſq; maxime æſtuoſæ an laxus morbus ſint. 70
febres omnes putridas eſſe morbos adſtrictos quæ ratione comprehendantur. 70
febres putridas ephemeras, atq; hecticas incipientes calidis balneis aquæ dulcis, atq; calidis inunctionibus dulcium oleorum tolli. 71
febrium putridarum cognitio. 146
febrem ephemeram eſſe morbum adſtrictum. 145
febres ſummè æſtuoſæ quomodo dignoſcantur habere mixtum affectum ſcilicet adſtrictum, & laxum. 52
febres ſynochas ardentes ſumme æſtuoſas eſſe morbos mixtos ex laxo & adſtricto. 51
febres hecticas eſſe morbos mixtos ex laxo & adſtricto. 51
febris ſynochæ ſigna. 149
febris ardens. 149
febris ardentis, ſigna, cauſæ. 149
febres à copioſis euacuationibus cur aliquando augeantur. 55
febris quatenus morbus calidus indicat ex dogmaticis refrigerandum. 47
febres ardentes cur ab excretionibus bilioſis ſæpe non tollantur. 55
febres concitari ex natatione aquæ marinæ. 143
febrium continentium curatio. 153
febrium continuarum prognoſis. 150
febres continentes ſanguinis vacuatione tolli, 154.
febrium continuarum curatio. 163. & 164.
febrium curatio per ſudorificum. 299
febres & ab æſtu, & a frigore, aqua calida lotione ex Galeno leuari. 15
febres ephemeras ex animi paſſionibus, quatenus meatus denſant, fieri. 72
febres ſanari multa aqua capiti ſuperfuſa. 25
febris continuæ, bilioſæ, pituitoſę, atque melancholicæ cognitio. 163
febres colliquatiuæ. 193
febris ſchetica. 193. & 195
febris hecticæ ſpecies tres, cauſæq; 193

febres

febres nocturnæ quæ dicantur. 190
febres quatenus morbi calidi ſunt, non indicare ex Methodicis præſidia refrigerantia. 51
febrem quatenus morbus calidus ſit refrigeratorium medicamentum (dicere) indicare videri quippiam logicum. 47
febres maxime æſtuoſas ſanari potu aquæ frigidæ. 71
febres omnes putridas fieri non abſque meatuum clauſura 71
febres quæ ſunt affectus mixtus ex adſtricto & laxo. 71
febres ephemeras fieri quoq; ex cauſa adſtricta demonſtratur. 71
febres maxime æſtiuas adſtrictorijs tolli. 411
febres hecticæ tabidæ eſſe morbos mixtos ex laxo & adſtricto, & quibus curentur. 411, & 412
febrem ab ebrietate ab epota aqua per ſudorem diſcuſſam fuiſſe. 64
febres (exceptis valde æſtuoſis & tabidis) non colli refrigerantibus. 47
febres periodicas ſudore quomodo moueantur. 101.
febres chronicæ vino ſerpentibus infecto ſanatæ. 114.
febris tertianæ nothæ cognitio. 178
febrium tertianarum cognitio, prognoſticum, & cura io. 175, & 176.
febris tertianæ nota quamobrem inuadat abſq; rigore, horrore, & frigore. 178
febres tertianas nothas aliquando vſque ad ſex menſes perduraſſe. 178
febris tertianæ nothæ curatio. 179
febris quotidianæ cognitio. 189
febris quotidiana an vere intermittat. 190
febris quotidianę ex acida pituita ſigna. 190
febris quotidianæ curatio. 190
febris quartanæ prognoſticum. 185
febrem quartanam debilibus & ſenibus lethalem eſſe. 185
febris quartanæ ſigna. 184
febris quartanę curatio. 187
febres chronicas quomodo frictionibus mollitorijs antiqui ſanabunt. 85
febris diætæ duo prę̨ſidia pręcipua. 145
febris peſtilentis cognitio. 165
febris peſtilens in quo à putrida differat. 166
febrium peſtilentium an detur quarum genus ab alijs diſtinctum. 167
febris peſtilentis cauſa. 166
febrem peſtilentem ex aere infecto excitari. 166.
febrem peſtilentem à ſola caliditate concitari poſſe. 154
febris peſtilentis ſigna, prognoſis, & curatio. 169.
febris peſtilentis ſigna. 169
febris peſtilentis ephemeræ vocatæ, putridæ, atq; hecticæ ſigna. 168
febris quæ ſuppurationem futuram denotat. 259.
febrium in ſuppuratis cognitio, eſſeque eas ſimiles ſemitertianis. 261
febris indicans vomicam. 260. *ſimilem eſſe ſemitertianis. ibidem.*
febres in ſuppuratione facta minores fieri. 262.
febres vomicarum in quo differant à ſemitertianis. 262
febres vomicarum ſudorificas plerumq; eſſe & tabidorum. 262
figuram partium exulceratarum non mutare curationem. 64
φλεγμονῆς quid. 210
Florentinus de medicamentis, quę fugant ſerpentes. 115
fluxum lege laxum.
fluxus hepaticus quomodo curetur. 418
fœnugręci ſuccus ad phthiſicos. 282
fomentum ad capitis dolorem. 198
fomenta ex Galeno eadem ad oculos inflammatos & ad aures, & ad alias partes conuenire. 61.
fomenta ad quotidianam. 192
Franciſcus à Ponte pictor Baſſanenſis ob melancholiam ferinam ex domo præcipitatus, atque mortuus. 338
frictiones laxatoriæ quę, & quibus vtiles. 84
frictionum vſus ad tollendas febres chronicas. 85.
frictiones ad chronicas febres tollendas quantum vſum apud veteres medicos habuerint. 85
frictionis mollis vſus ad tollendas febres periodicas. 182
frigiditas quomodo frigidum morbum faciat. 46.
frigida quandoque calfacere. 46
frigida medicamenta aliquando calefacere. 49
frigiditatem agere denſando, & hoc modo morbum frigidum facere. 45
frigida medicamenta quomodo calefaciant. 23
frigida cuti febricitantium adhibita calorem intus claudere, ipſumq; idcirco augere. 47
frigida medicamenta (exceptis mortiferis) intra corpus aſſumpta calfiunt, & poſtea recalfaciunt. 48
frigida quę non actuari queant aſſumpta intra corpus. 221
frigida expiratio lethalis. 151
frigiditas extremorum quid in febribus ſignificet.

ſet. 151
frigidorum vſus quibus ſebricitantibus ſit nonoxius. 47
frigiditatem in ſebribus quibus medici adimant. 140.
frigiditas periodica in ſebribus quibus tollatur. 200.
fructus adſtringentes aluum laxare & quo tempore exhiberi debeant. 378
fuliginum in ſorde generatio. 363
fuliginum impedita euacuatio quos morbos faciat. 364

G

GAgates lapis contra morſus ſerpentum. 115.
Galenus de Methodicorum communitatibus. 6
Galenum ſectam Methodicam inter celebres ſectas recenſuiſſe. 2
Galenum fuiſſe in qualibet ſecta medicinę doctiſſimum. 2
Galenum Theßali viſum fuiſſe hoſtem apertiſſimum. 32
Galenus cur Theßalo hoſtis acerrimus viſus fuerit. 32
Galenus cur in de libris de differentiis morborum verbum quidem de primo Methodicorum placito. 14
Galenus quæ de meatuum vitiis ſcripſit. 18
Galenus duas feciſſe meatuum paſſiones ſecundum Dogmaticos, & non ſecundum Methodicos 15
Galenus quibus medicamentis ſanauerit melancholicos. 342
Galenus quibus medicamentis quartanarios ſanauerit. 187. & 188
Galenus de medicamentis, quæ fugant ſerpentes. 115.
Galenus de vſu purgantium. 77
Galenus de curſu. 82
Galenum C. Aurelianum non cognouiſſe. 4
Galenum admiratum fuiſſe, quamobrem tandiu humor maxime prauus, qui phrenitidem acutiſſimam concitauit, antequam fieret, innoxie delituerit. 56
gallica lue infectis quæ ſudorifica conueniant. 100.
gargariſmata ad fluorem ſanguinis per os cohibendum. 394
gargariſmus ad anginam incipientem. 226
gargariſma ad anginam non incipientem, ſed factam. 226
gaudij vtilitas. 127. & 128
gaudium immoderatum repente interimit. 79
gaudio immoderato qui interempti fuerunt. 79.
genistæ florum facultas purgatoria. 96
generationem & corruptionem calefactione, & denſatione perfici. 45
genitalia quibus medicamentis ad libidinem moueantur. 381
geſtationum vſus ad quos. 831
geſtationis in curru vſus. 84
geſtationis in lectica vſus & vtilitas. 84
geſtationes lenæ quibus conducant. 84
geſtationis in vehiculo vtilitas ex Antyllo. 84
glans vnguentaria. 96
gonorrhæa quotuplex ſit, & quibus ſignis vtraq; interſtinguatur. 421
gonorrhæa cognitio, & curatio. 421. & 422
gratiola. 96
guadagnina Alpina febre ardente, & ſi copioſas purgationes habuerit, extincta. 55
guadagnina curata ab vteri profluuio. 402
guaiaci ligni vſus ad quartanam. 188
gymnaſium ſuccum mouere ſaliuam. 97
gymnaſtica ars quid ſit. 80

H

HAematitis lapidis vtilitas ad phthiſicos. 283.
hæmatitis lapidis vſus ex Alex. Tralliano ad pus in phthiſicis ſiccandum. 395
hemitriteus quę febris ſit. 178
hęmorrhagiam quæ moueant. 331
hęmorrhagia quibus cohibeatur. 387
hæmorrhagia ſanguinis ſuppreſſa quibus reſtituatur. 379
hæmorrhoum ſerpentem facere morbum laxum. 42.
hæmorrhoidales venæ quot ſint. 400
hæmorrhoidarum fluxus quos morbos inducat. 400.
hæmorrhoidarum fluidarum curatio. 401
hæmorrhoides ſuppreſſæ quibus remedijs reſtituantur. 131. & 373.
Haly Abbatis medicamentum ad quartanam. 188.
hectica febris conſumata quę. 193
hecticę febris ſpecies tres. 193
hecticę febris differentię. 195
hecticarum febrium cauſę. 163, ſigna ibidem.
hecticarum ſignum proprium ex calore. & ex pulſu. 194
hecticis qualis aer conducat. 194
hecticis conuenientia. 195
hecticorum ſiu tabidorum curatio. 139
hepar cur obſtructionibus ſit obnoxium. 349
hepar inflammatum quibus ſignis dignoſcatur. 212.
hepar quomodo ſcirrhoſi laboret. 350
hepatis ſubſtantiam in dyſenterico per aluum excretam.

INDEX.

cretum. 399
hepatis phlegmones cognitio. 234. prognoſticum. ibidem.
ſigna hepatitis. 234
hepatis gibbæ partis & cauę inflammatę ſigna. 234.
hepatitis curatio. 235
hepatis ſcirrhoſi vexati ſigna 350. curatio. 351.
hepatis vomicæ cognitio. 266
hepatis vlcerati ſigna. 284
hepatici fluxus curatio. 418
hepatis carneam ſubſtantiā adſtringentibus non poſſe roborari, & ſi extude roboretur, quomodo id fiat. 67
hepatis ſubſtantiæ qua ratione adſtringentia ſint contraria. 67
hepatis ſubſtantia carnea, quomodo iuuetur adſtringentibus exterius adhibitis. 67
herpetis cognitio. 283. curatio. 290.
hermodactylus. 94
Hieronymus Capellus. 397
Hieronymus Fracaſtorius ſubſtantiam cordis in febre peſtifera contendit non putreſieri ſed humores ſolummodo. 166
Hieronymus Mercurialis de varijs exercitijs. 83.
hilaritatis vtilitas. 127. 128
Hippocratem Artaxerſis Perſarum regis ætate claruiſſe. 1
Hippocratem medicinam à medicis Crotonienſibus atq; Cyrenaicis accepiſſe. 1
Hippocrates morbos methodice vbi intellexiſſe viſus ſit. 17
Hippocrates de vſu purgantium in morbis. 55 & 77.
Hippocratem, a frequenti vſu purgantium cauendum cenſuiſſe. 57
Hippocrates voluit purgantia ex ſimilitudine humores attrahere. 90
Hippocrates de modo quo cathartica purgant. 90.
Hippocrates febres magis coctione quam purgatione tollendas cenſuit. 161
Hippocrates cur dixerit victum humidum omnibus febribus conuenire. 70
Hippocrates quibus preſidijs medeatur febribus putridis. ibid.
Hippocratē laudaſſe vſum fomentorum laxatoriorum in pleuritidis principio. 229
Hippocrates de indicatione ſanguinis euacuationis. 86
Hippocrates de menſura deambulationis. 82
Hippocrates de curſu. 83
hirudinum vſus pro mittendo ſanguine. 88
Hirudinum vſus qualis ad amentes. 339
hiſtericas mulieres aliquando ſola tranſpiratione in vita ſeruari. 363
Hollerius de viridium ranarum decocti vſu ad quartanam. 188
Hollerij medicamentum compoſitum ad quartanam. 188
homines vt ſudent quibus tractandi. 101
homines quibus malis afficiantur ab intermiſſo veneris concubitu. 379
horrores quando fiunt ex abortis internis phlegmonibus. 213
horrorem eſſe proprium ſuppurationū. 260
horrorum in vomicis cauſæ. 260
horrorum differentia ex ſuppurationis varietate. 261
horrorem in febribus quę adimant. 140
humiditatem rareſacere. 45
humorum fluxiones dolore & calore concitari. 214
humores in corporibus exuperantes non eſſe cauſas morborum. 53
humores quietos in ſuis locis manentes non facere morbos. 13
humores à quolibet cauſa commotos morbos concitare. 13
humores quietos manentes in corporibus morbos non facere. 56
humores commotos ex qualibet cauſa in corporibus morbos concitare. 56
humorum abundantiam in motum actam facere morbos, atq; quietum manentem, non facere. 56
humorem in corpore quieſcentem epilepſiam non concitare. 56
humorem ad cerebrum commotum facere epilepſiam, apoplexiam, vertiginemq; capitis dolorem, & alios affectus. 56
humores non eſſe cauſas morborum, quomodo intelligi debeat. 56
humores morbos adſtrictos & laxos concitare. 56
humores valde putreſcibiles plurimum facere ad peſtem faciendam. 166
humores quatenus humores ſunt, in morbis non indicare curationem. 53
humores non eſſe morborum cauſas quibus argumentis demonſtretur. 53. 54. 55
humores in febribus tertianis nothis qua in parte putreſcunt. 178
humores attrahi à medicamentis ex Hippocrate à ſimilitudine ſubſtantiæ. 90
humores an ſemper per initia phlegmonum ſint repellendi. 289
hydreleum eſſe medicamentum laxatoriū. 22.
hydropoton ſudorificum. 181

hydropis cognitio. 251. curatio. 253. & 254.
hydrops ſiccus quis. 251
hydropis áſcitis ſigna. 251
hydropis tympanitis ſeu ſiccę ſigna. 252
hydropis anaſarcæ ſigna. 252
hypochondriaca melancholiæ ſigna & cauſę. 341
hypochondriorum loca, quomodo habere focum putredinis cognoſcatur. 182

I.

Iacobus Antonius Cortuſus cum pulſu deficiente. 151
icteritiæ conſideratio. 202
icteritiæ cognitio. 352. & cauſarum. 353.
icteritiæ curatio. 203
iecoris vlcerati ſigna. 284
ignem cur rerum principium aliqui fecerint. 8
ilei inflammati ſignum pathognomonicum. 237
iliacæ paſſionis cauſæ. 237. & prognoſticum ib. curatio. 238
inſpirationis vtilitas. 363
inappetentiæ cauſæ, & curatio. 348
incidentia craſſos humores laxare. 77
indicationes Methodicorum nihil artificij habere. 26.
indicationes Methodicorum, quibus ad medendum vtuntur, etiam plebeis eſſe notas. 26
inedia laxat. 78
infantium epilepticorum nutrices quo victu vti debeant. 333
infantes epileptici quibus curentur. 332
inflammatio, lege, phlegmone.
inflammatio quid ſit, quotuplexq; 210.212
inflammationis in capite ſigna. 197
Ioannes Andreas Auria Princeps. 105
Inquietatio in febri quibus tollatur. 203
iram vehementem facere meatuum denſationem. 71.
iridis conſideratio. 93
iridis decoctum oſcula venarum in vtero aperire. 22
inſaniæ cognitio. 337
inſanos vinculis coercendos ex Aſclepiade. 340
imago Serpentarij aduerſus venena geſtata. 112
iſchiadicorum dolorum curatio. 300
iſchurię cognitio, & curatio. 375
inſeſſiones ad veſicæ, renum, atque vteri vlcera. 287.
inſeſſiones ad firmandum vteri profluuium. 402.
inſeſſiones ad mouendos menſes. 374
inuſtiones ad hydropem quomodo Aegyptij parent. 254
inteſtini ilei inflammati cognitio. 237
inteſtinorum vomicarum cognitio. 267
inteſtinorum vlceratorum cognitio. 284
inteſtina a quibus fiunt leuia. 404
inunctiones pro præſeruatione à beſtijs venenoſis. 116
inunctiones ex calidis oleis dulcibus omnibus diarrhœis conducere. 145
inunctio Ruffi ad febres peſtiferas tollendas. 173
inunctio ex nitro ad tollendam cutis ſtipationem. 366.
inunctiones ſudorem cohibentes. 385
inunctiones ad quotidianam. 192
inunctiones ſudorem mouentes. 183
inunctiones ad quartanam. 189
inuſtionis vtilitas ad viſcera obſtructa. 351
inuſtio ad aſthma ex Aegyptijs. 346
Iulianus Methodicus. 21
iura ventrem mouentia. 129
Iulianus Methodicus, contra quem Galenus ſcripſit diſputationem apologeticam. 41
iura ad ventrem laxandum vtilia. 378
ius galli antiqui ad aſthmaticos. 346
ius galli ad quotidianam. 192

L

Labores cibos præcedant. 133
lac vrinam mouens Aegyptijs familiare. 130
lactis vſus ad prohibendum, ne canthariſdes exterius adhibita veſicam lædant. 334
lactis decocti, & chalybeati vſum ad ſanguinis fluorem cohibendum eſſe vtilem. 398
lactis vſus ad phthiſicos. 282. & vtilitas. ibid.
lac mouens vrinam. 98
lactis vſus ad hecticas febres. 195
lac habere vim ſubductoriam. 195
lactis vtilitas ad ſtomachi dolorem tollendum. 310.311.
lactis vſum eſſe vnum ex præcipuis auxilijs ad ſputum ſanguinis ex vlcere pulmonum. 392.
λαγοφθάλμοι. 7
λαγοχείλοι. 7
lapidum vires ſingulares contra venena. 112
lapidis in veſica ſigna. 354
lapidum in veſica & in renibus generationis cauſa. 354
lapides in veſica & renibus an à frigore gigni poſſint. 354
lapides in veſica geniti an ijdem ſint cum ijs, qui in renibus fiunt. 355
lapides veſicæ hac ætate ſectione tuto educi. 355
lapides quomodo abſq; ſectione per meatum colis educantur ab Aegyptijs. 355
lapidis in renibus atq; in veſica curatio. 355
lapides in veſica & renibus comminuentia. 356
laſerpitij facultas purgatoria. 97
laſerpitium ad quartanam finiendam. 188
laſſitudinum cognitio. 134
laſſitudo quid ſit. 134
laſſitudinem triplicem eſſe. 134

laſſitu-

laſſitudinis vlceratiuę ſigna. 134
laſſitudinis tenſiuæ. 134
laſſitudinis phlegmonodis. 134
laſſitudinum cauſæ. 134
laſſitudinem eſſe morbum adſtrictam. 134
laſſitudinum curatio ex Dogmaticis, atq; ex Methodicis. 135
laſſitudines ſpontinas in febres ardentes & in phlegmones mutari. 136
laſſitudinum curatio particularis. 138
lathyris. 94
latera à quibus doleant. 310
lateralis doloris Methodica curatio ex Hippocrate. 136
laxus morbus qui ſit. 69
laxi morbi genere qui affectus comprehendantur. 69.
laxum morbum an qualibet excretio faciat. 344
laxum in meatibus ſenſibilibus & in inſenſibilibus factum quibus ſignis innoteſcat. 19. 20
laxi morbi qui ſint. 72
laxitas meatuum quibus moderetur. 132.
laxum cognoſci quod corpora mollia ſint, & effœminata. 8
laxum quibus ſignis in corporibus innoteſcat. 19
laxum & adſtrictum duplex eſſe ſcilicet totius & partis. 25
laxi affectus adſtrictis ſuperuenientes quando laxatoriorum præſidiorum vſum perturbent, & quando omnino mutent in adſtrictoria. 413
laxantia quibus febribus conueniant. 47
laxantia ex ſex rebus naturalibus quæ ſint. 78
laxantium ſpecies ex Galeno. 22
laxantium medicamentorum vſum in quibus morbis Dogmatici ſecuti ſunt. 58
laxantia medicamenta an in morbis adſtrictis, nuda conueniant, vel mixta ſubaſtringentibus. 67
laxantia præſidia cur in ſanguinis profluuio quippè morbo laxo conueniant. 386
laxantia eadem medicamenta ad oculos inflammatos, aures, aliasque partes Galenum commendaſſe. 61
laxantia ventrem in febribus. 160
leuitas inteſtinorum à quibus cauſis fiat. 404
lenientium purgantium vſus an vtilis. 89
lentis vtilitas ad ventris profluuium cohibendũ, & quomodo ex Dioſcoride parari debeat. 405
lentiſci decoctum ſanare podagram. 299
leproſos à vino viperis infecto ſanatos. 111
lethargi cognitio, curatio. 220. 221
libri C. Aureliani, qui ſuperfuerunt. 5
libros nonnullos hac ętate extare de ſectæ Methodicæ placitis. 5
libri Galeni ſcripti de ſecta Methodica. 5
librum ad Traſybulum Galeno attributum non eſſe Galeni quibus argumentis deprehenditur. 5
lienterię cognitio. 404
lienis phlegmones cognitio, & curatio. 235. 236
lienis ſcirrhoſi affectus curatio. 350. 351
lienis obſtructi ſigna. 350
lienis vomica cognitio. 266
ligaturas in profluuio ſanguinis conuenire, & ex Eraſiſtrato quæ partes ſint vincienda. 393
lignum guaiacum non tollere luem gallicam ab occulta facultate, ſed diſcuſſoria euacuatoriaq; 421.
lingua ſicca, aſperaq; quibus emolliatur. 202
linguę ſerpentis vſus ad venenum prodendũ. 112
lipothymiæ cauſę. 205
lubricando quæ purgant. 89
ludus pilę quibus conueniat. 83
ludus pilæ triplex. 83

M

M*Acer de Mithridatio minori.* 11
Macer de iis, quæ fugant ſerpentes.
macellarius ex ieiunio in ſyncopem delapſus. 206
magney ad mouendam ſudorem. 101
maleficiati qui vocentur. 311
malleolorum ſcarificatio vndedicta, & ipſius vtilitas. 87
mammarum phlegmone quomodo curanda. 293. 294.
maniæ cognitio. 337. 338
maniaci qui ſint, & quibus à phreniticis diſtinguantur. 337
mania an ſit morbus laxus 338. curatio. 339
manna roſcida, & calabris. 92. 93
manuũ geſticulatio in phreniticis quid noceat. 217
maraſmus quid ſit. 195
Marina Theupolę ardenti febre poſt crebras euacuationes, & purgationes habitas extincta. 54
maſtabaleb ad tuſſim. 344
maſtabalep Aegyptiorum. 155
maſtabaleb Aegyptiorũ ad febres tertianas. 176
Matthæus Macrocenus. 55
matronę Genuenſes quomodo aloẽ præparãt. 129
meatuũ corporis adſtrictio & diffuſio ex Methodicis an de cutis meatibus, vel de aliis intelligenda ſit. 17
meatuum adſtrictionis atq; diffuſionis conſiderationem ab Aſclepiade cœpiſſe. 18
meatuum ſtipatio quos morbos pariat. 13
meatuum rarefactio quos morbos faciat. 13
meatuum paſſiones duas eſſe. 14
meatuum vitia eſſe anguſtationem meatuum atq; ampliationem. 15
meatuum cutis obſtructionis cognitio. 364
mechoacan radix. 93
meatuum laxitas quibus tollatur. 132

medicamenta experimentis cognita olim ad mortalium commodum in tabellas deſcripta in Deorum templis apponebantur. 1

medicamenta dari ex Galeno quæ contrarijs eodem tempore agunt facultatibus. 73

medicamenta ex Aureliano non indicari a partis affectæ ſpecie. 62

medicamenta quæ vni homini conueniunt, ſingulis hominibus conuenire. 40

medicamenta calida & humida cur omnibus doloribus medeantur. 303

medicamenta calidæ facultatis mederi etiam morbis calidis. 23

medicamenta vni ſpeciei conuenientia ſingulis particularibus conducere. 39

medicamenta meatus cutis detergentia & ab infarctu liberantia cur cuiuſuis adſtrictionis expertia eſſe debeant. 68

Medicamenta incidentia, detergentia, diaphoretica atque catharctica an laxantium medicamentorum genere comprehendantur. 76

medicamenta incidentia & detergentia ex Aureliano Methodico laxare. 76

medicamentorum incidentium, detergentium, atq; aperientium vſum Aurelianum in icteritia meminiſſe. 353

medicamenta abluentia & detergentia quando conueniant in ijs, qui calculis in renibus, atq; veſica laborant. 356

medicamenta abluentia. 89

medicamenta quæ detergendo purgant. 89

medicamenta laxantia quę purgant. 89

medicamenta, quæ emolliant, laxant, rarefaciant, & quę aperiant. 22

medicamenta laxantia magna, ex Aureliano, indicari ab affectus & virium corporis magnitudine. 61

medicamentum ex cadmia quamobrem non curet vlcus in aure. 63

medicamentum ex cadmia cur curet vlcus in crure poſitum. 63

medicamenta ad vlcera interna non niſi viribus refractis peruenire. 63

medicamenta pro ſanandis vlceribus indicari ab vlceris eſſentia atque ab eiuſdem vlceris magnitudine. 63

medicamenta indurantia, tendentia, atq; denſantia eiuſdem facultatis & naturę eſſe contra Galenum. 24

medicamenta leuiter adſtringentia conuenire ad cutis exiles meatus cohibendos, & efficaciter ad internos amplos claudendos. 24

medicamenta poteſtate frigida in morbis calidis aſſumpta, eos non refrigerando, ſed vt laxatoria, ſanare. 48

medicamenta frigida in corporibus à febre vexatis nunquam actuari. 48

medicamenta actu frigida cur in febribus maxime ęſtuoſis, atq; in tabidis conueniant. 51

medicamenta actu frigida cur in morbis adſtrictis aliquando vtiliter exhibeantur. 51

medicamenta frigida mortifera ſola eſſe, quæ in corpore actuentur. 49

medicamenta poteſtate frigida in corpore reddi actu calida, & quandoque calfacere. 49

medicamenta frigida quomodo aſſumpta intra corpus refrigerent. 49

medicamenta frigida intra corpus à calore calfacta reddi facultatis laxatoriæ. 49

medicamenta etiam poteſtate frigida actu calida aſſumpta reddi calida, & idcirco calfacere. 49.

medicamenta frigida (exceptis mortiferis) in corpore aſſumpta nunquam actuari. 49

medicamenta actu frigida cur in aliquibus febribus conueniant. 51

medicamenta adſtringentia nunquam morbo adſtricto conuenire, ſed quatenus adſtricto affectui laxus vrgentior eſt coniunctus. 52

medicamenta actu frigida actu calidum morbum non tollere. 52

medicamenta frigida actuari in corpore vbi naniſcuntur actualem frigiditatem. 49

medicamenta frigida in corporibus nunquam frigiditatem ſeruare, ſed calida reddi à calore, & naturali & præternaturali. 48

medicamenta actu frigida exterius appoſita an conueniant in morbis calidis. 161

medicamenta purgantia quomodo ex methodicis humores educant. 91

medicamenta purgantia qualia Methodici fuerint ſecuti. 91

medicamenta ad dolorem an ſint amara. 302

medicamenta humorem melancholicum concoquentia. 186

medicamenta Errhina, Apophlegmatiſmata, atq; Bechica quę ſint. 97

medicamenta purgantia quotuplicia ſint. 89

medicamenta vomitoria. 180

medicamenta aluum laxantia. 201

medicamenta aluum laxantia. 129

medicamenta aluum mouentia. 378

medicamenta exterius adhibita aluum mouentia. 379.

medicamenta purgantia qua vi, & quomodo humores educant. 90

medicamenta cathartica purgare determinatos humores qui voluerint. 90

medicamenta purgantia ſingulis ſpeciebus animalium conuenientia. 40

medi-

medicamenta purgantia, quæ in quotidiana conueniunt. 191
medicamenta ad reuocandas menſtruas purgationes quę. 374
medicamenta vrinam mouentia. 130
medicamenta ad vrinam mouendam. 375
medicamenta vretica. 98
medicamenta ſimplicia ſudorifica. 100
medicamenta venerem mouentia. 380
medicamenta per renes & per vterum purgantia. 278
medicamenta vrinam mouentia in febribus. 165
medicamenta venenoſa omnes homines grauiter lædere. 40.
medicamenta quæ aduerſus venena. 112.
medicamenta, quæ innunctione præſeruant à morſibus venenatis. 116
medicamenta ſimplicia ad pręſeruandum à venenis. 113
medicamenta compoſita alexipharmaca. 113
medicamenta ſimplicia ſerpentes fugantia. 114
medicamenta præſeruantia à morſu ferarum venenoſarum. 114
medicamenta igne accenſa, quę fugant reptilia, atq; ſerpentes 115.
medicamenta quæ geſtata præſeruant à morſibus venenoſis. 115
medicamenta ſuppuratoria quæ. 275
medicamenta vlcera interna detergentia. 285
medicamenta vlcera pulmonum conglutinantia. 283.
medicamenta phthiſicis conducentia. 282
medicamenta extrinſecus adhibenda ad ſputũ ſanguinis cohibendum. 395
medicamenta ſarcotica ab antiquis inuenta quomodo omnibus vlceribus cauis conueniant. 33
medicamenta ad hæmorrhagiam ſanguinis ſiſtendam. 387
medicamenta ad hęmorrhagiam ſiſtendam. 387
medicamenta ad fluorem ſanguinis ex ore ſiſtendum. 394
medicamenta ad ſputum ſanguinis cum tuſſi. 394
medicamenta compoſita ad ſputum ſanguinis cum tuſſi. 395
medicamenta adſtrictoria in communi. 105
medicamenta metaſyncritica quid ſint, ex quibus parentur, & quibus malis medeantur. 104
medicamenta intra nares indita ſanguinis profluuium ſiſtentia. 387. & 388
medicamentum ex aloe ad cohibendam hæmorrhagiam. 388
medicamenta ad ſanguinẽ per ſcreatum manantẽ. 393.
medicamenta, quę ad cutis conſtipationem conducant. 369
medicamenta in febribus coctionem adiuuantia. 164
medicamenta externa ad febres continuas. 164
medicamenta ad tollendam obſtructionem à viſceribus. 351. 352
medicamenta ſingularia ad febres continuas. 160
medicamenta vſum habentia in febribus peſtilentibus. 171
medicamenta ad febres periodicas. 187
medicamenta interna ad febres tertianas ſpurias. 180.
medicamenta exterius in quartana admouenda. 189.
medicamenta danda ante acceſsionem in quartana febre. 188
medicamenta danda ante acceſſionem in quotidiana febre. 192
medicamenta ad quartanam tollendam ex varijs auctoribus deprompta. 188
medicamenta ad febrem quotidianam. 191
medicamenta purgantia quamobrem in quotidianis ſint ſuſpecta. 191.
medicamenta ad cephaleam ex Themiſone. 307
medicamenta ad cephaleam ex Aureliano. 307
medicamenta externa ad dolorem capitis. 307.
medicamenta inquietationem in febribus tollentia. 203
medicamenta ad aurium dolorem. 309
medicamenta rigorem periodicum in febribus, vel horrorem, vel frigiditatem adimentia. 140
medicamenta ad epilepſiam quæ ab antiquis medicis fuerint laudata. 333
medicamenta ad catalepticos. 330
medicamenta ad ſtomachi dolorem. 310. 311
medicamenta ad ventris dolorem. 311
medicamentum Pauli ad ſitim. 202
medicamenta ad ſyncopem. 206
medicamenta interna ad pleuriticos. 230
medicamenta ad aſthmaticos. 346
medicamenta ad tuſſim. 344
medicamenta interna ad colicos dolores. 314
medicamenta iliacis conducentia. 238
medicamenta ad lienteriam. 405
medicamenta qualia conueniant lieni indurato ex methodicis. 235
medicamenta ad hydrope vexatos. 254
medicamenta ad vteri profluuium cohibendũ. 402
medicamenta ad vrinam ſuppreſſam. 26
medicamenta ad cutem adſtrictam. 26
medicamenta ad podagram. 300
medicamenta quibus genitale refrigeratum intenditur ad concubitum. 381
medicamenta ad lapides in veſica comminuentia. 356.
medicamenta ad iſchiadicos dolores. 300

medendi

medendi artem pximo ortu fuiſſe rudem & incultam. 1
medicamentorum facultates quomodo ex Galeno experientia cognoſcantur. 385
medicamentorum facultates qualitatiuas vocatas & ratione & experientia cognoſci. 131
medicamentorum facultates à totius ſubſtantiæ ſympathia, aut antipathia proficiſcentes ratione non cognoſci poſſe, ſed ſola experientia. 31
medicos ex tota Italia tanquam damnoſos fuiſſe expulſos. 1
medicina Empirica primo innotuit. 1
medicina Empirica quæ conſideret. 1
medicinam Dogmaticam mortalibus ſecundo loco innotuiſſe, atq; qualia fuerint ipſius dogmata. 1
medicinæ quatuor ſectas fuiſſe. 2
medicinam eſſe adiectionem & detractionem. 30
medicina Methodica quando cœperit cognoſci. 2
medicina Methodica quando floruerit. 2
medicina Methodica quanto tempore durauerit. 4
medicinam Methodicam tercentum annis floruiſſe.
medicinæ Methodicæ definitio ex Theſſalo. 6
medicinam in ſubtractione atque adiectione conſiſtere. 141
medicina Dogmatica quæ dogmata conſideret. 1
medici, qui in ſecta Methodica claruerunt. 3
medicinam prophylacticã poſſe reduci ad laxum, & ad adſtrictum. 42
medicina prophylacticaMethodicorum quibus communitatibus perficiatur. 42
medicos Dogmaticos vſos fuiſſe ad plures morbos ſanandos medicamentis laxatorijs. 57
medicos Dogmaticos in curandis febribus non exequi indicationem à febre deſumptam. 47
medicos Dogmaticos non in omnibus febribus refrigerare. 47
medicina Methodica quæ conſideret. 2
medici Dogmatici in quibus vtantur metaſyncriticis. 103
medicos Crotonienſes & Cyneraicos ante Hippocratem in medicina claruiſſe. 1
Melchior Guilandinus ileo extinctus. 237
Melchior Guilandinus bieta ad ſemunciam aſſumpta interemptus. 313
melancholiæ cognitio, ſigna pathognomonica. 340
curatio, 341
melancholia hypochondriaca. 341
Milam equeſtris ordinis ſucco porri interemptum 111.
melancholiæ ſigna propria. 338
Menemachus Aphrodiſeus. 3
menſtruæ purgationes à quibus cauſis ſupprimantur. 377
menſtruis purgationibus ſuppreſſis, qui morbi oriantur. 372
menſtruæ purgationes ſuppreſſæ quibus remedijs reſtituantur. 373
menſtruorum profluuium quibus firmetur. 402
menſtruorum immoderatius fluentium cauſæ 401 & curatio. 402
menſes ſuppreſſi quibus reuocentur. 131
menſes mouentia. 99
metaſyncriſis quid ſit. 8
metaporopoiyſis quid ſit. 8
metaſyncriſeos, & metaporopœiſeos nomen vnde. 11
metoſyncritica quæ ſint medicamenta. 77
metaſyncritica meatus quomodo aperiant laxentque. 77
metaſyncriticorum medicamentorum vſus. 103
metaſyncritica quibus malis medeantur. 103. 104.
methodicorum communitates ex Galeno. 6
methodica ſecta quid ſit. 5
methodicæ medicinæ definitio. 5
methodica ſecta cur rationalis dicta non ſit. 6
methodicorum communitates duas fuiſſe. 6
methodici qua ratione adſtrictum & laxum euidens dici voluerint. 21
methodici cur laxum atq; adſtrictum in ſpecies non diuiſerint. 21
methodici in quibus à Dogmaticis diſſenſerint 15
methodici in quibus a Dogmaticis diſſenſerunt. 58.
methodici exiſtimarunt ad curationem indicandã non eſſe neceſſariam, neq; vtilem cognitionem læſarum partium, naturæ, temperamenti, cauſarum, cæli, anni temporis, ætatis, ſexus, ſtudij, & ſimilium. 58
methodica medicina quando cœpit, quibus dogmatis fuerit conſtituta. 2
methodicis quæ obijciuntur in arte chirurgica. 33.
methodum Methodicorũ nihil habere artificij. 33
methodici in via vlcerum curandorum, in quo à plebeis differant. 33
methodicos ſuã hypotheſim de meatuum adſtrictione atque diffuſione etiam de meatibus internis atq; maximis intellexiſſe. 18
methodici quid de prophylactica medicina ſenſerint. 107
methodici quamobrem prophylacticã medicinam non reduxerint ad adſtrictum & laxum. 42
methodicos in multis morbis curandis à Dogmaticis non fuiſſe differentes. 57
methodicos cauſarum loco affectus adſtrictos atq; laxos habuiſſe. 16
methodicos cauſas morbos dixiſſe. 16
methodicos calidis morbis ſecte laxatorijs medicamentis

camcatis mederi. 53
methodici ia vlceribus curandis ex natura ipſorum curatioaem iadicari volueruat. 33
methodici quo pacto intelligant humores non eſſe cauſas morborum. 56
methodici quibus malis vſu metaſyncriticorum medeaatur. 104
methodicos noa fuiſſe adeo ſtolidos, qui æque mederentur morſibus venenatis atq; non venenatis. 37
methodicis quibus ratioaibus fuerit perſuaſum, partium læſarum naturas varias, ætates, ſexum, calum, & ſimilia non indicare curationem. 59
methodicos admittere vſum adſtringentium in principio phlegmones, quæ est morbus adſtrictus. 62
methodicos vſum purgantium planè non ſuſtuliſſe. 57
methodici cur nō lenientium purgatoriorū vſum, ſed valide purgantiū potius fuerint complexi. 89
methodici an vſum adſtringentium in quibusdā morbis adſtrictis voluerint, ſcilicet in phlegmonum principijs. 65
medicos etiam Dogmaticos ia phlegmonum iaternarum initio vſos fuiſſe medicamentis laxatorijs. 65
methodicos ia ſebribus (exceptis maxime æſtuoſis) nunquam admittere vſum medicamentorum actu refrigerantium. 47
methodicos ad tollendum adſtrictum aliquando habuiſſe in vſu medicamenta incidentia, atq; detergentia. 27. & qualibus vſi fueriat. ibid.
methodici aa admittendum vſum adſtringentium in phlegmonam priacipijs voluerint. 65
methodicos admiſiſſe vſum adſtringentium in principijs phlegmonum. 65
methodicos adſtringentium vſum complexos fuiſſe in priacipio earum phlegmonum, quæ malignæ aon ſuat, & quę ſunt in partib' igaobilibus. 66
methodus curandorum adſtrictorum morborum, quibus laxus morbus ſuperuenit. 413.414
methodici medētur varijs partibus exulceratis deſumpta indicatioae ab vlceris magnitudine. 63
methodus tuendæ ſanitatis aa ex Methodicorum placitis conſtitui poſſit. 108
methodus curaadi dyſenteriam. 419
meſenterij phlegmonem obſeſſi cognitio. 240
meſenterij vomicæ cognitio. 266
meſenterij vlcerati cognitio. 284
milium ſudorem mouere. 101
mithridatium miaus ex nucibus. 113
Mnaſeas Methodicus. 3
morbos ſimplices in intemperie dari & quomodo fiant. 46
morbos ſimplices ſcilicet calidos, frigidos, humidos, atq; ſiccos per ſe non iadicare curationē. 46
morbus calidus quomodo indicet medicamentum refrigeraas, & aa actu vel poteſtate tale. 47
morbus ex methodicis quod ſit. 11
morbos omnes ex methodicis ad tres reduci, ſcilicet ad adſtrictum, ad laxum, atque mixtum ex laxo & adſtricto. 6
morbi, qui ad laxum morbum referuntur. 69
morbi, qui ad adſtrictum morbum referuatur. 69
morbi adſtricti qui ſiat, & qui laxi. 69
morbum conſiſtere ia meatuum ametria, & ſanitatem in ſymmetria rationibus demonſtratur. 11.
morborum cauſas noa eſſe humores, & qualitates primas. 7
morbos ex Dogmaticis etiam indicare ſui ablationem. 32.
morbos ia vitiata intemperie non habere ex Methodicis propriam curandi indicationem. 15
morbos ia humorum abuadantia atq; defectu conſiſtere. 31
morbum calidum & frigidum non habere certam curationis indicationem. 50
morborum maligaitatem curationem indicare 36
morborum calidorum & frigidorum cognitionem ex Methodicis ad indicandam curationem eſſe iautilem. 50
morbos in intemperie adſtrictos eſſe præſertim calidum & frigidum morbum, idcirco laxantibus vtrumq; ſanari. 15
morbos à clauſis corporis meatibus complures excitari, & qui excitentur. 12
morbos ab apertis meatibus fieri, & qui ſint. 12
morbos copioſas euacuationes aon ſemper tollere. 53.
morbi cur ab inſignioribus euacuatioaibus non tollantur. 53
morbus mixtus ex adſtricto & laxo an indicet curationem. 27
morbi mixti ex laxo & adſtricto an dentur. 73
morbi mixti ex laxo & adſtricto. 410
morbus mixtus ex adſtricto & laxo ia corporibus quomodo cognoſcatur. 21
morbus mixtus ex laxo & adſtricto qua ratione fiat. 74
morbum mixtum ex laxo & adſtricto habere mixtam curationis indicationem, ſcilicet adſtringendi & laxandi, ſed vrgentiori eſſe incumbendum. 51
morborum in principijs quæ facienda. 29
morborū in ſtatu quieſcendū à medicamentis. 29
morbi qui fiunt ab immoderata meatuum cum adſtrictione tum diffuſione. 16.17
morbus cū adſtrictus tū laxus quibus curatur. 17

morbus

morbus laxus & adſtrictus quid ſit. 17
morbum calidum tolli medicamento temperate calido. 52
morbum frigidum tolli medicamento temperate calido. 52
morbum & calidum, & frigidum tolli eodem laxatorio medicamento. 50
morbi acuti quo tẽpore in Aegypto graſſentur. 14
morbi epidemici, endemici & ſporadici. 165
morbi Literalis cognitio, & prognoſis. 227
mortem ſequi aliquando ex nimio gaudio. 25
mortem in febribus quibus ſignis medici præuideant. 151
morſus à cane rabido quomodo curari debeant. 37
motum laxare. 79
mulieres urticæ fugabant ſerpẽtes ſubſtratis agni folijs. 116
mulieres quibus remedijs ab vteri pręfocatione præſeruentur. 361
mulieres lotione capitis à dolore ex obſtructis infarctisq; mentibus, liberari. 27
muliebris profluuij cognitio, & curatio. 423

N

NEphritici doloris ſigna. 31
natationem in aqua marina febrem inducere. 105
nauigationes phthiſicis quales ſint vtiles. 282
nauigationis vtilitas. 84
Nicander de medicamẽtis quæ igne accenſa fugãt ſerpentes. 115
Nicandri inunctiones ad pręſeruãdum à morſibus ſerpentum. 116
Nicolaus Razeuil Dux Olicæ. 296
Nicolaus Florentinus de monachis ex nigro aranео venenatis. 110
nerui vlcerati an habeant propriam medicamentorum indicationem. 64
neruorum vulneratorum curatio qualis eſſe debeat. 36
neruis vulneratis an laxantia ad prohibendum inflammationem conueniant. 36
neruis punctis conuenire olea laxantia. 37
neruorum punctionibus quæ olea conueniant. 37
nux inglans ad venenum. 112

O

OBeſitas in corporibus quomodo tollatur. 139. 140.
obſtructio quibus ſignis innoteſcat. 349
obſtructio viſcerum quibus tollatur. 351. 352
oculorum inflammationes, quæ in Aegypto graſſantur, à quibus cauſis 291
oleum ex ſeminibus lini ſecretũ eſſe pleuriticis. 25
olei amygdalini dulcis vtilitas ad ileon. 238
oleum ex veratro albo paratum vocari oleum ſanctum. 311
oleum de ſcorpionibus Matth. 115
olei de chalcantho ad quartanam vſus. 188
Olympicus quomodo ſanitatem & morbum definierit. 11
omenti phlegmones cognitio. 239
omenti vomicę cognitio. 266
omenti vlcerati cognitio. 284
ophthalmię quæ epidemicè quodam tempore in Aegypto graſſantur. 291
ophthalmię curatio. 291. 292
opiata ad ſomnum conciliandum. 204. *lęſio.* 205
opiſthotonos quid. 335
Oribaſius de vſu metaſyncriticorum. 104
Oribaſius de elleboro albo. 96
os de corde cerui aduerſus ſerpentum morſus. 115
Oxyrrhodinorum vſus in febribus, & an conueniant actu frigida. 161
oxycratum. 155

P

PAlpitationis cordis cognitio. 346. 347
Palpitationis cauſa ex Galeno. 347
Panacea Antonij Muſæ. 181
Pancreatis phlegmone vexati cognitio 240
Panem è tritico omnibus particularibus hominibus (licet differant inuicem ætate, temperamento, ſexu, vel alijs differentijs) æque conuenire. 40
paralyſis cauſę. 323
paralyſis an ſit morbus adſtrictus. 324
paralyticis an conueniat phlebotomia. 324
paralyſis cognitio. 321
paralyſi an interna viſcera capiantur. 321
paralyſis quibus alijs nominibus vocetur. 321
paralyſi quæ partes corripiantur. 321
paralyſi partes ſingulę correptę quibus ſignis innoteſcant. 321. 322
paralyſi veſicæ detentæ ſigna. 323
paralyſis in ſupercilijs, palpebris, oculis, lingua, labijs, ventriculis cerebri anterioribus, muſculo ſiago, mento, faucibus, gutture, ſtomacho, muſculo laryngis, & gulæ, pyloro, ileo inteſtino, cęco, colo, recto, veſica, peritonæo, cole, meatibus ſpermaticis, cruribus, brachijs, pedibus, atq; manibus, factę ſigna. 322. 323
partium lęſarum varias naturas, ætates, ſexus, & ſimilia non mutare eſſentiam medicamentorũ, ſed aut quantitatem, aut agendi efficaciam. 59
partem affectam per ſe curationem indicare quibus argumentis contra Methodicos demonſtretur. 66
partes affectas non indicare curationem. 61
partem affectam per ſe curationem non indicare, quomodo intelligatur. 67
partes affectas curationem non indicare, & partes ſubiectas affectis partibus. 67

partes hebetis ſenſus validiora, & acutioris debiliora præſidia indicare. 62
partes quaſdam hebetis ſenſus ex morbo fieri maxime ſenſibilis, & contra acutioris ſenſus ſedi minus ſenſibiles. 62
partes affectas non habere aliã particularem indicationem, quã medicamentorum eſſentiam. 62
partes vlceratas cum internas, cum externas eadem medicamenta indicare, ſcilicet ſiccantia. 62
partes corporis, quæ phlegmone vexare ſolẽt. 209
partes varias exulceratas non indicare diuerſas medicamentorum facultates, ſed vnam ſolummodo, nempe ſiccatoriam. 63
partes varias corporis exulceratas non mutare eſſentiam medicamentorum. 63
partium ſenſus expertium inflammatarum cognitio. 213
partes, in quibus eſt putredinis focus, quibus cognoſcantur. 182
partes corporis quæ fricandę ad tollendas febres. 182.
partium corporis ad tollendas febres periodicas fricandarum variæ medicorum opiniones. 182
partes in corpore, quę ſuppurare ſolent. 258
parotides in morbis acutis etſi ſuppurentur, non poſſe omnino ſperari ſalutem. 293
parotidas non admittere vſum adſtringentiũ. 66
parotidum curatio. 293
paropteſis ad capitis dolorem. 307
paſſiones ſeu vitia meatuum corporis conſiſtere vel ipſorum contractione vel apertione. 14
paſtilli ad fugandos ſerpentes. 115
Paulus de ſignis febris peſtilentis. 168
peripneumoniæ cognitio 230. prognoſticum. 231
peripneumoniæ curatio. 232
peritonęum an tutò ſecari poſſit. 279.280
peſſus ex fœnugręco ad vteri phlegmonem vtiliſſimus. 248
peſſi ad menſes ſuppreſſos. 99
peſſi ad mouendos menſes. 374
peſſi ad firmandum vteri profluuium. 402
peſſi ad vlceratum vterum. 287
peſtilens febris quid ſit, & in quo differat à peſte. 165.
peſtiferæ febris cauſæ. 166
peſtilentis febris ſigna. 169
peſtilentem febrem tolli ſudorifico. 172
Petronas medicus in omnibus febribus dabat aquam ægrotis. 157
Petrus Aponenſis de quadam imagine contra venena. 112
phlebotomia quomodo epilepticis conueniat. 333
phlebotomia an in ſputo ſanguinis conueniat, & in qua ſanguinis expuitione. 393
phlebotomia vt medicamentum laxatorium quomodo conueniat in ſputo ſanguinis affectu laxatorio. 393
phlebotomiam in cordis palpitatione magnum vſum habere. 347
phlebotomia in colico dolore. 313
phlebotomia qua ratione in profluuio ſanguinis, cum ſit medicamentum laxatorium, vſum habeat. 402
phlebotomia cur conueniat in dyſenteria. 419
phlebotomiam partes dolores articulares patientes replere. 297
phlegmonæ proprijs nominibus vocatæ quæ, & quæ à partibus affectis nominantur. 209
phlegmone quid ſit quibuſque ſignis innoteſcat. 288.
phlegmonum differentiæ atq; cauſæ. 210
phlegmonum cum externarum, tum internarum cognitio. 212
phlegmonæ quomodo in partibus ſenſus expertibus exiſtentes cognoſcuntur. 213
phlegmonæ quibus ſignis deprehendantur. 210
in viſceribus internæ. 212
phlegmonis generatio. 211. quid ſit. 212
phlegmonæ quanto tempore ſuppurentur. 252
phlegmone omenti, meſenterij, atq; pancreatis quibus ſignis diſtinguatur à phlegmone hepatis, lienis; atq; rectorum muſculorum. 240
phlegmonarum externarum quæ adſtringentium vſum admittant. 66
phlegmonas malignas non admittere vſum adſtringentium. 66
phlegmonæ internæ cur in Aegypto non familiarius graſſentur. 14
phlegmonarũ externarum curatio: 289.290.291
phlegmones renum cognitio. 241. prognoſticum, 242.
phlegmones ſepti tranſuerſi curatio. 234
phlegmones veſicę cognitio. 244
phlegmones vteri cognitio. 247
phlogoſis quid ſit, quibuſq; ſignis deprehendatur. 210. 211
phlogoſis curatio. 215
phlogoſes diu durantes in phlegmonas qua ratione mutentur. 214
Philippidem poetam immoderato gaudio interemptum. 70
phrenitidis cognitio 215. cauſæ, & prognoſis 216. curatio. 218
phrenitidis ſympathicæ, & idiopathicę ſigna. 233
phrenitidis ex ipſo ſepto tranſuerſo ſigna. 216
phrenitidis non lethalis ſigna atq; exitialis. 216
phrenitidis effrenis primo, & poſteà quę blanda apparet, generatio. 217
phrenitidis exitialis ſigna omnia. 216.217
phreniticus die tertia interemptus. 56

phrenitis apud Aegyptios Demelmaoi vocata. 56.
phrenitis Demelmaoi vocata qualis ſit, & quomodo generetur. 56
phthiſis cognitio, cauſæ. 281
phthiſicorum febris quibus ſignis cognoſcatur. 281.
phthiſis ex ſputo ſanguinis ſigna. 281
phthiſi quibus euadunt. 281
phthiſicis quę conducant. 282
phthiſim quæ ſanant. 282
pilę ludus quotuplex, & quibus ſit vtilis. 83
pituitę differentiæ. 189
pituitæ ſalſæ cauſa. 189
pituitæ acidæ facientis febrem ſigna. 190
pituitæ ſalſæ facientis febrem ſigna. 190
plebeos ſcire omne alienum ſui ablationem indicare, ſed qualibus medicamentis illud fiat ignorare. 33
plenitudo humoris an morborum ſit cauſa. 54
plenitudinem in corporibus cum communem tum particularem ab inſigni communi euacuatione minui oportere. 54
plethoræ obſeruatio ad ſanandas laſſitudines non neceſſaria. 136
plethora quibus tollatur. 131
pleuritidis cognitio & prognoſticum. 227.228
pleuritidis, quæ in pulmoniam mutatur, cognitio. 228.
pleuritidem non eſſe morbum laxum, neque fieri à fluore. 228.229
pleuriticorum curatio. 229.230
pleuritidis Methodica curatio ex Hippocrate. 136
pleuriticis qualis ſanguinis euacuatio conueniat. 229.
Plinius de milite venenato ex ſucco porri. 111
Plinij ſuffumigium pro arcendis beſtijs venenoſis 116.
podagrę cognitio, prognoſis, curatioq; 296
podagra quibus iuuetur. 299.300
podagrę antiqua curatio. 297.298
podagricos non ferre vtiliter inſignes euacuationes atq; purgationes. 298
podagra cohibita quibus præſidijs reuocetur. 370
polypodium. 94
polygoni ſuccum febres ſanare. 180
pondus in parte quando vomicam denotet. 260
porri facultas venenoſa. 111
potiones ad ſitim reſtinguendam. 202
potus ad conſeruandam ſanitatem. 127
potiones variæ ſudorificæ. 101
praſius lapis ad venenum. 112
Praxagoras quæ in paralyſi facienda laudauerit 324.
pręſeruatio venenorum an habeatur certa, cui fidere reges queant. 110
pręſidia laxatoria quę ſint. 75
pręſidij laxatorij genere quę cōprehendantur. 75
pręſidia facientia ad laxandum, atq; ad adſtringendum. 119
præſidia febribus continuis congruentia. 164
præſidia plethoram tollentia. 131
priapiſmus quid ſit, quibusq; ſignis cognoſcatur, & curatio. 357
principia rerum eſſe denſitatem & raritatem. 8
principia rerum eſſe atomos & vacuum. 8
principium primum Methodicorum ab Aſclepiade fluxiſſe. 8
Proculus Medicus. 3
Prodicus febrientes exercitationibus interficiebat. 80
profluuij muliebris curatio. 423.424
profluuii tria genera. 404
profluuium alui prohibere phlebotomiam. 414
profluuium ventris quibus cobibeatur. 405
prophylacticam medicinam fuiſſe in præſeruatione à venenis rebusq; venenatis. 102
prophylacticen Methodicorum pręſidiis ſolummodo alexipharmacis atque alexiteriis perfici. 43
prophylacticam medicinæ partem quamobrem Methodici non reduxerint ad adſtrictum & laxum. 42
prophylacticam medicinam a Methodicis ſolummodo in venenis, morſibus & ictibus venenatis fuiſſe obſeruatam. 42
prophylacticam medicinam poſſe reduci ad laxum & ad adſtrictum. 42
prophylactice an ex Methodicorum placitis conſtitui poſſit. 108
prophylacticam medicinæ partem in quibus Methodici obſeruarint. 107
Proſper Alpinus auctor operis ex nauigatione quantum fuerit adiutus. 84
pſeudo laſſitudo ſiccatoria vocata quid, & eius curatio. 138
pſittacus quid valeat ad venenum prodendū. 112
pſyllij ſingularis vtilitas in febribus ſcōtinuis. 160
pueros ſtatim enixos morboſa gaudere ſanitate. 125.
puerorum recenter natorum corpora cur adſtrictoriis roborentur. 121.125
pueros habere laxum habitum, idcircoq; ipſos non ferre magnas euacuationes. 60
pueri cur non ferant magnas euacuationes. 60
pueris cur victus calidus & humidus conueniat. 119.
pueri cur fortius aliarum ętatum hominibus morbis reſiſtant. 86
pueris denſi habitus & fortibus conuenire ſanguinis euacuationem. 86

pueri

pueri cur per multos dies à cibis abſtinentes viuant. 86
pueros largas euacuationes perferre. 86
pueris pleuritide laborantibus cur ſanguinis vacuatio non conuenit. 60
pueri ab epilepſia qui euadant, & quamobrē. 332
pueris epilepticis an curatio conueniat. 332
pueris an conueniat ſanguinis euacuatio quomodo cognoſcatur. 86
pulmonis cognitio. 230. ſigna. 231
pulſus peſſimi in morbis. 151
pugnę vmbratilis vtilitas. 83
puluis Aetij ad ſputum ſanguinis. 395
pulueres ad ſudorem cohibendum. 385
purgationis definitio. 90
purgatio quid ſit ex Galeno. 90
purgantium medicamentorum vtendi ratio cum ex Dogmaticis tum ex Methodicis. 57
purgantia medicamenta ex Ariſtotele eſſe homini inimica. 91
purgantia quę in vſu Methodicis fuerunt. 91
purgantium vſum à Methodicis eſſe complectendum, demonſtratur. 90
purgantibus (lenientibus vulgo vocatis) cur Methodici olim non vſi fuerint. 89
purgantium lenientium vocatorum vſus. 89
purgantia medicamenta quotuplicia ſint. 89
purgantia corporibus robuſtioribus valida conuenire, debilibus debilia. 59
purgantia cur in principio morborum haud tutò exhibeantur. 54
purgantia ex Hippocrate in principio morborum quando conueniant, & quando non. 54
purgantia quo tempore tutò ægrotis exhiberi poſſunt. 55
purgantia in quo tēpore morbi ſint exhibenda. 91
purgantia medicamenta non eſſe frequentāda. 77
purgantia ex Hippocrate in quibus morbis dari debeant, & quando. 77
purgantium medicamentorum noxæ. 77
purgantia quæ in febribus conueniant. 155
purgantia quæ conueniant in febribus. 177. 180
purgantium vſus in febribus continuis tollendis. 165.
purgantia quę in febre quotidiana conueniūt. 191
purgantia in antiquato morbo podagrico dolores excitare. 297
purgationes conſuetas cohiberi eſt cauſa vt in morbos homines incidant. 362
purgatio narium cohibita quibus reſtituatur. 367
puris eruptionis in varijs partibus factæ cognitio. 268
puris eruptiones quanto tempore fiant. 268
puris eruptionū quæ citò, & quæ tarde fiant. 268
puris eruptionis factæ ſigna. 268
pus ſubter cutem latens quibus ſignis dignoſcatur. 269
puris eruptionum ad varias partes cognitio. 269
purulentiarum futurarum cognitio. 261
purulentiæ quæ ſalutares. 270. & quæ peſſimæ. 271.
puris eruptionem quę faciant. 275
purulentia quibus vijs ex Thorace in ventrem prolabatur. 277
purulentias e Thorace purgari aliquando per vrinam, aliquando per ventrem, & aliquando per vterum, & aliquando per abſceſſus. 277
purulentias poſſe purgari per vrinam. 276
pus per quas vias ex Thoracis cauitate in renes & veſicam feratur. 277
pus in vomicis peſſimum. 272
putredinis cauſa. 166
putrefactio quid. 257
putredinis focus in qua parte corporis exiſtat in febribus intermittentibus. 178. 182
putreſcendi aptitudinem plurimum facere ad peſtiferæ febris generationem. 166
putridarum febrium cognitio. 146

Q

QValitates elementorum agere mediantibus ſecundis qualitatibus, nempe aut rarefaciendo, aut denſando. 45
qualitates primæ quomodo morbos in animalibus faciant. 45
qualitates actiuas potius pati à paſſiuis, quam paſſiuas vocatas ab actiuis. 46
qualitates primas agere ſecundis qualitatibus. 46
qualitates primas non facere morbos. 45
qualitates primas ſcilicet caliditatem, frigiditatem, humiditatem, ſiccitatemq; per ſe primo morbos non facere, ſed rarefaciendo, & denſando. 45
qualitates primas per ſe primò non agere ſed rarefactione & denſatione. 45
qualitates primas parum facere ad curationem inſtituendam. 50
qualitates primas non eſſe præcipuas morborum cauſas. 53
qualitates primas ad indicandam curationem eſſe inutiles. 53
quartanarijs medicamenta conuenientia. 187
quartanæ febris cognitio. 183
quartanā febrem liberare à magnis morbis. 184
quæſtio de partibus fricandis & inungendis ad febres periodicas tollendas. 182
quietem tumentiam facere. 79
quotidianam febrem vere intermittentem non dari. 190

R

RAnarum viridium decoctum ad quartanam finiendam. 188

raritatem in corporibus ſalubriorem eſſe. 12
refrigerationem ex Hippocrate quę in ventre ſunt indurare. 154
Reges qualibus hominibus debeant vitam tutandam committere. 110
Reges atq; alios magnates non poſſe pręſeruari á venenis. 109
Regis vinorum ciborumq; pręguſtatoribus fidere non poſſe. 109
Regum pręſeruatio á venenis quibus perficiatur. 110.
renales dolores quibus cognoſcantur. 314
renum dolores á grumoſo ſanguine. 314
renum dolor á calculis. 314
renum dolor a pituita craſſa. 314
renum dolor ab acri humore. 314
renum phlegmones cognitio. 241. curatio. 242. 243.
renum vomicæ cognitio. 267.
renes vlcerati quibus comprehendantur. 286.
renum calculis vexatorum cognitio. 354.
repellentia in capitis dolore non eſſe tuta. 198.
rerum principia qualia ab antiquis conſtituta fuerint. 89.
reſpirationis vtilitas. 363.
reſpiratio lethalis. 151.
rhabarbari facultas purgatoria. 93.
rhabarbarũ morbis ialiais aliquibus mederi. 23.
Rhaſis de ſignis febris peſtilentis. 168.
rigor vel horror in febribus periodicis quomodo tollatur. 140.
rigorem periodicum uel frigiditatem in febribus per os aſſumpta quæ tollaat. 140.
rigor quartanarum febrium qualis. 183. 185.
riſus Sardonius. 335
Romanos ſexcentos annos ſine medicis vixiſſe. 1
roſę facultas purgatoria. 93
roſarum vſus ad capitis dolorem. 198
rubea febrilis Nicolai ſudorifica. 181
rubricæ Conſtantini compoſitio. 181
rubea trochiſcata ad febres. 181
rutæ vis efficax ad febres eximendas. 181
rutæ vis alexipharmaca. 112

S.

SAcerdotes vti elleboro albo ad dęmonio actos 95.
ſaltus quid. 82
ſaltus ad quos affectus vtilis. 82
ſalſa quomodo aluum moueant. 378
ſanguinis ſtillæ malignæ. 152
ſanguinis euacuatio á quibus in morbis indicetur ex Methodicis. 86
ſanguinis vacuationem tanquam magnum laxatorium indicari ex affectus & virium corporis magnitudine. 61
ſanguinis euacuationem, quæ fit adhibitis cruribus cum ſcarificatione cucurbitulis, non eſſe eandē cum illa, quæ fit crurum ſcarificatione. 88
ſanguinis euacuatio ad animi deliquium an conueniat febribus continentibus vexatis. 155
ſanguinis mittendi in febribus ratio. 156.
ſanguinis ad animi deliquium miſſionis in febribus vtilitas. 156
ſanguinis euacuationem indicantia ex Methodicis Dogmaticisq;. 156
ſanguinis vacuatio cur pueris & ſenibus non conueniat. 61
ſanguinis euacuatio cur in hydrope morbo adſtricto magno non conueniat. 253
Sanguinis vacuatio cur in febre diaria non conueniat. 146
ſanguinis euacuatio cur conueniat in febribus cõtinentibus. 154
ſanguinis euacuatio qualis conueniat in febribus tertianis nothis. 179
ſanguinis vacuatio ad capitis dolorem. 197
ſanguinis euacuatio quo pacto ad dolorem capitis ſit molienda. 307
ſanguinis vacuatio quæ iuuet inſanos. 339
ſãguinis vacuatio quæ ophthalmicis cõducat. 292
ſanguinis euacuatio quę pleuriticis cõueniat. 229
ſanguinis euacuatio in febre quotidiana. 191
ſanguis in quartana febre quando, & quomodo mittendus. 186
ſanguinis euacuationem in antiquatis doloribus podagricis cos excitare. 297
ſanguinis ſputum an morbum laxum faciat. 38
ſanguinis ſputũ á quibus læſis partibus fiat. 390
ſanguinem in aſperam arteriam deſtillans quibus ſignis cognoſcatur. 390
ſanguinem ex capite in os deſcendere quibus dignoſcatur. 390
ſanguinis per tuſſim excreti cognitio. 390.
ſanguinem aliquando excerni ex venis in fauces deſinentibus credidit Eraſiſtratus. 390
ſanguinis ex aſpera arteria, e pulmonibus, é Thorace, ex pleura membrana, diaphragmate prodeuntis cognitio. 390, & 391
ſanguis quot modis è vaſis exeat. 391
ſanguinis per eroſionem exeuntis cognitio. 391
ſanguis qualis ſit venarum, & arteriarum. 391
ſanguinis ſputo quæ conueniant. 394, & 395
ſanguinis per nares profluuij cauſæ. 386.
ſanguinis ex ore profluuium criticum quartanam ſollens. 206.
ſanguinis vomitus cognitio. 389. & curatio. 389
ſanguinis per aluum fluoris cognitio. 396
ſanguinis fluoris per aluum differentiæ. 396
ſanguinis per aluum fluor Criticus, quibus ſignis diſtinguatur á ſymptomatico. 397

ſanguinis

ſanguinis profluuij per vrinam cognitio. 399
ſanguinis profluuio per renes, & veſicam quę conueniant. 400
ſanguinem ab vtero quæ auertunt. 402
ſanitas quid ſit, quotuplexq;. 108
ſanitas quid ſit ex Methodicorũ ſententia. 11
ſanitas & morbus ex Iuliano Methodico quid ſit. 11
ſanitas & morbus quid ex Galeno. 11
ſanitatem cõſiſtere in moderata ſymmetria meatuum, atq; morbum in ametria. 11
ſanitatem in qua ſymmetria Dogmatici conſtituerint. 119
ſanitatem in qua ſymmetria Methodici conſtituerint. 119.
ſanitatem non ex qualitate, quantitateq; humorum turbari, at ab ipſorum motu. 14
ſanitatem partium organicarum mutari à receſſu clauſionis & apertionis meatuum corporis demonſtratur. 13
ſanitatis tuendæ methodum etiam ex Methodicorum placitis conſtitui poſſe. 108
ſanitatem conſeruantes cauſę ad quot genera reducantur. 123
ſanitatis tuendæ methodi utilitas. 118
ſanitatem tueri quid ſit. 118
ſanitatem ineſſe corporibus & perfectam, & imperfectam. 118
ſanitatis conſeruandæ rationem pendere ex uſu eſſectricium cauſarum. 118
ſanitatis præcipuũ ſtudiũ eẽ cibis nõ ſatiari. 126
ſanitas imperfecta quibus conſeruetur. 127.
ſanitas perfecta quibus conſeruetur. 126
ſarbet quid. 202
ſatyriaſis cognitio. 245
ſatyrium facere ſatyriaſim. 245
ſatyriaſis in quo differat à priapiſmo. 246. *curatio. ibidem.*
ſcammonium. 94
ſcarificationis crurum vtilitas. 87
ſcarificatio crurum in peſtilentibus ſebribus. 170
ſcarificationem crurum ex Galeno eſſe vicariam venæ ſectionis. 87
ſcarificationis crurũ utilitas maxima ĩ pueris. 87
ſcarificatio crurum pro mittendo ſanguine in ſebribus. 156
ſchetica febris. 193.195
ſcillæ vtilitas ad ſuſpirioſos. 346
ſcirrhoſis quomodo in viſceribus gignatur. 350, *quibus cognoſcatur. ibidem.*
ſcirrhoſis quibus ſignis deprehendatur. 350.
ſcopi duo ſolummodo promittendo ſanguine à Methodicis obſeruati. 86
ſcotoma quid ſit. 325
ſecta Methodica. lege medicina Methodica.
ſectæ Methodicę definitio. 5. & 6.
ſecta Methodica quanto tempore durauerit. 4.
ſectionis cognitio ad purgandas vomicas ex Thorace. 279.
ſectione quæ tolluntur purulentiæ. 279. & *quomodo. Ibidem.*
ſectionis ad hydropem vtilitas, & quomodo facienda. 254. & 255
ſectionem in inguine ad vomicas purgandas ex Aretæo eſſe vtilem. 280
ſectionis vſus in hepate purulento. 280
ſemen retentum ſæuiſſima ſymptomata Corporibus inducere. 379
ſemina vrinam mouentia. 130
Seneca de geſtationis vtilitate. 84
Senecam deambulationem deſtillationi vtilem eſſe cognouiſſe. 81
ſena. 93
ſenæ foliorum vſus ad aluum mouendam. 378
ſenes pleuritide laborantes cur ſanguinis vacuationem non ferant. 60
ſenes an habitum laxum habeant. 60
ſenes cur non ferant magnas euacuationes. 60
ſenibus an ſanguinis euacuatio conueniat quomodo cognoſcatur. 86
ſepti tranſuerſi varia nomina, & phlegmone. 232
ſeptum tranſuerſum nihil ex Hippocratè facere ad prudentiam. 232
ſenes à quartana cur maxime patiantur. 185
ſepti tranſuerſi inflammati ſigna. 233
ſepto tranſuerſo inflammato, cur delirium continuum fiat. 232
ſepti tranſuerſi inflammati prognoſticum. 233
ſerpentes quibus fugentur. 116
ſerpentarij imago aduerſus venena. 112
ſerum lactis in qua quartana conueniat. 188
ſiccitatem demere. 45
Sigismundus de Capitibus Liſię phlegmone renum extinctus. 243
ſigna quibus morbus laxus in inſenſibili vacuatione conſtitutus cognoſcitur. 73
ſigna pathognomonica febris ardentis. 149
ſigna febris ſynochę. 148.149
ſigna optima in febribus continuis. 15
ſigna peſſima in ſebribus continuis. 150.151
ſignorum in febre peſtilenti ratio. 168
ſigna febris peſtilentis. 168
ſigna virium languorem in ſebribus denotantia. 151.
ſigna lethalia in ſebribus. 151
ſigna phlegmonum. 210.211.212.
ſigna exitialium phrenitidum. 217
ſigna phlegmonum in partibus ſenſu deſtitutis excitatarum. 213
ſigna ſalutis in ſepto tranſuerſo inflammato. 233

ſigna pleuritidis. 227
ſigna pulmoniæ. 231
ſigaa lieais phlegmone vexati. 235
ſigna ilei inflammati ex Galeno. 237
ſigaa vteri inflammati. 247
ſigna febris tertiaaę nothæ. 178
ſigna febris quartanę. 184
ſigna febris qaotidianæ. 190
ſimilia an ſimilibus conſeruentur vel à contrarijs. 68.
ſinapiſmus qua ratione vlceribus antiquis conueniat. 33
ſinapiſmus quomodo conueniat in curandis vlceribus. 35
ſinapiſmus ad ſuſpiirioſos. 346
ſiagultus quales in phreniticis. 217
ſingultus in febribus quibus tollatur. 203
ſitim humores concitantes. 348
ſitis quæ laxa & qaæ adſtricta paſſio ſit. 201
ſitim in febribus qaæ tollunt. 201
ſitim quę demulceat. 202
ſitis cauſæ in febribus, & curatio. 201
ſitis cognitio ad prognoſim. 151
ſitis mala. 152
ſitum varium partium exulceratarum non mutare curationem. 64
ſomnus quid 190. & quomodo gignatur. 199
ſomnicaloſi qai. 199
ſomni humiditatem eſſe propriam. 199
ſomnus conferens ſanitati. 127.128
ſomnus malus. 127.128
ſomnus lethalis. 151
ſomnum conciliantia. 204.205
ſomnum laxare. 79
ſomnus qua ratione ſudorem moueat, & euacuet. 79.
ſomnolenti quibus præſidiis excitentur. 199
Soranus Epheſius medicus Methodicas. 3
ſmaragdi uis contra venenæ. 112
ſpirabile intro foraſq; eſſe totum corpus. 364
ſpirationem eſſe duplicem, ſcilicet, quæ per os & nares fit, & quę per cutis meatus. 363
ſpiritus vitales quibus à cauſis exoluantur. 382
ſpiritus extendens & vrgens & obſcurus, & ſtertoroſus lethalis. 151.
ſputum ſanguinis quas partes læſas denotet. 390
ſputum ſanguinis cum tuſſi non ſemper à partibus reſpiratoriis fieri, ſed aliquando ex Sanguine deſtillante à capite ad guttur. 415.
ſputi ſanguinis curatio. 415. ſanguinis ſputi curatio. 415
ſputum in pleuriticis, quale bonũ, & malũ. 228
ſputorum in morbis conſideratio, & ex ipſis quæ mortem ſignificent. 153
ſputa purulenta quibus ſignis cognoſcantur. 281
ſputa incraſſantia. 277
ſputa attenuantia detergentiaq;. 277
ſtellæ marinę uis aduerſus venena. 112
ſtibij preparati facultas purgatoria. 96
ſtillicidia aquæ tepidæ ad dolorem capitis. 197
ſtiptica in dolore capitis inutilia. 198
ſtomachus à quibus doleat. 310.
ſtomachi vomicæ cognitio. 266
ſtomachus vlceratus quibus ſignis deprehendatur. 284
ſtrabiſmus. 335
ſtranguriæ cauſæ, & ſigna. 375
Stratonis ſuffumigium ad fugandos ſerpentes. 115.
ſuccus fœnugræci quomodo paretur. 230
ſudorum cognitio, & qui in febribus lethales ſunt. 152.
ſudores in purulentijs ſeu vomicis quales fiant. 262.
ſudor qui criticus, & qui ſymptomaticus. 384
ſudor qui ſit cohibendus. 384
ſudor immoderatus quibus auxilijs ſupprimatur. 384.
ſudoris profluuium quę cohibeant. 385
ſudores copioſi inutiles qui. 56
ſudor in corporibus quibus moueatur. 131
ſudorem mouentia quę. 100
ſudorem mouentia in febribus. 177
ſudor quibus modis excitetur. 250
ſudores quibus cohibeantur. 207
ſudorum ratio in febribus quartanis. 184
ſudor in febre tertiana notha quibus moueatur. 102. 183.
ſudores quomodo moueantur, & quibus medicamentis. 100
ſudoris cauſæ ex Galeno. 100
ſudorem omnem à calore moueri. 100
ſudoris ſolita euacuatio cohibita quos morbos faciat. 367
ſudorifica interna, atq; externa, quę. 99
ſudorifica ſicca quibus conducant. 100
ſudorifica humida quibus malis conueniant. 100.
ſudor in tina quomodo moueatur. 100
ſudorifica cur in paralyticis non conueniant. 325.
ſudorifica ad febres tollendas. 164
ſudorificam ad finiendam febrem. 181
ſudorificum hydropoton vocatum 181
ſudorificum decoctum. 101
ſudorificum ad phlegmonas omenti, meſenterij, atq; pancreatis. 241
Sudorifica quæ in Febre peſtilente. 171.173
ſudorificorum vſus ad quotidianam. 192
ſudorifica ad quartanam tollendam. 188.

ſudorifica per plures dies cur in Podagrico morbo antiquo non conueniant. 297

ſudorificorum vſus in podagra qualis ſit vtilis. 297.

ſudorificorum uſus quomodo conueniat in antiquata podagra. 298

ſudorificorum vſus vtrum poſſit fieri non prægreſſa exquiſita totius corporis & euacuatione & purgatione in Podagra. 298

ſuffitus ſudorifici. 101

ſuffitus in febribus peſtilentibus. 170

ſuffitus, qui fugant ſerpentes, reptiliaq;. 115

ſuffumigia ad fugandos ſerpentes cæteraſq; feras venenatas. 115

ſuffitus ad mouendos menſes. 374

ſurditas in febribus quid notet. 151

ſuppuratio quid ſit. 256

ſuppuratio quid ſit, & à quibus cauſis fiat. 257

ſuppuratio quando ſit ſperanda. 259

ſuppurationis ſigna. 259

ſuppurationes externæ, atq; internæ quibus ſignis cognoſcantur. 259

ſuppurationis exiſtentis ſigna. 259

ſuppurationum vinbilitum eſſe terminum. 258

ſuppuratorum ſudores & alia ſigna. 262

ſuppurationes, quæ in capite fiunt. 263

ſuppurationum in cerebro, in auribus, in gula quæ ſiunt cognitio. 263

ſuppurationum, quæ fiunt in thorace, cognitio. 263.264.

ſuppurationes quæ in ſtomacho ſunt, quibus ſignis innoteſcant. 265

ſuppurationis in renibus factæ ſigna. 242

ſuppurationem futurã quæ prohibeant. 273 274

ſuppurationis futuræ ſigna. 274

ſuppurent quæ medicamenta. 274

ſymmetriam qualitatum atq; humorum mutari à receſſu clauſionis, & apertionis meatuum, demonſtratur. 13

ſymmetriam meatuum conſeruantia & deſtruentia. 119

ſymmetria meatuum vitiata morbum facit. 108.

Synanche. 225

ſyncope in quo differat à lipothymia. 382

ſyncopes ſigna propria. 382

ſyncope quid ſit. 382

ſyncope quæ auxilia requirat. 384

syncope oppreſſi quomodo curentur. 384

syncopes cognitio, & curatio. 205

ſynochi cognitio. 148

T.

TAbe qui affectus comprehendantur. 280

Tabidæ febres quę. 261

tamarindorum pulpa. 93.

tabidis hecticis medicamenta actu frigida conuenire. 51.

tempora morbi diſtingui à temporibus naturæ. 28.

tempora morborum an indicēt curationem, & quomodo indiceut. 28

tempora morborum curationem indicare. 34

temporu morbi curationem indicare. 7

tempora morborum uaria præſidia indicare 29.

temperamenti corporum varietas quid in medicamentis euariet. 60

Terræ lemniæ facultas contra venena ex Galeno. 113.

tertianarum febrium cognitio atq; curatio. 175. & 176.

Tertianæ febris nothæ cognitio. 178

Tetanos quid. 335

Themiſonis medici Methodici cognitio. 39

Themiſonem Laodiceum Syrium fuiſſe ſectæ Methodicæ auctorem. 2

Themiſon ſectæ Methodicę inuentor quando in medicina claruerit. 5

Themiſonem fuiſſe, quem Dioſcorides ſcripſit rabie affectum non interiiſſe. 5

Themiſon de deambulationis commodis, & quomodo facienda. 81

Themiſon quæ ad inſaniam laudauerit. 339

Themiſon quid de phlebotomia in paralyſi ſenſerit. 324

Theophraſtus de venenis. 109

Theriacam, ſi optima ſit, omnibus demorſis à viperis mederi. 41

Theriaca Diateßaron. 114

Theriacę antiquæ vſus ad quartanam. 188

Theßali Tralliani Methodici cognitio. 3

Theßalum Trallianum Methodicam medicinam perfeciße. 2

Theſſali medici quot fuerint. 2

Theßalos medicos quatuor fuiße. 3

Theſſalus Hippocratis Coi medici filius. 3

Theſſalus Trallianus, qui Medicinam Methodicam perfecit. 3

Theſſalus quomodo ſanitatem atque morbum definierit. 11

Theßali arrogantia atque in medicina auctoritas. 2

Theßalus voluit à tempore morbi curationem indicari. 28

Theßalum voluiße antiqua vlcera eſſe renouanda. 24

Theſſalus vtebatur in vlcere antiquato ſinapiſmo. 103

Thraſyas Mantinenſis in venenorum cognitione peritus. 109

Thucydides de peſte quæ olim Athenienſes inuaſit. 166

timorem vehementem maxime facere ad profluuium ſanguinis cohibendum. 392

timor vehemens cur quartana oppreſſum iuuet. 185.

tormentum quid. 237

tranſpirationis cauſæ, & vtilitas. 363

tranſpiratione ſola quæ animalia viuant, & quæ reſpiratione etiam conſeruentur. 363

tremores lethales. 151

tremores in phreniticis lethales. 217

tremoris cognitio, & curatio. 337

triſmus. 335

tumores molles indolentes. 248

tumorum internorum cognitio. 249

tumorum exitus varij qui. 249

tumorum curatio. 249. 250

tumores qui in hypochondrijs, cur facilius & citius ſuppurentur. 257

tumores, qui iuxta vmbilicum & infra fiunt, cur tarde ſuppurentur. 257

tumor in meſentereo quomodo cognoſcatur. 240. & in pancrea. ibid.

tumor in omento quomodo cognoſcatur. 239

tumoris in pancrea cognitio. 240

tumor in vagina quid noſcet. 225

tumores qui ſuppurentur. 240

tumores externi an admittant vſum adſtringentium. 66

tumores malignos non admittere vſum adſtringentium. 66

tumbit. 99

tuſſis differentiæ & cauſæ. 343

tuſſis an ſit morbus laxus, vel adſtrictus, vel mixtus. 343

tuſſim non ſemper denotare paſſionem partium ſpiritualium. 590

tuſſis in hydrope cur ſit ſignum exitiale. 252

tuſſis remedia. 344. 345

tuſſim ſedantia. 200

V

Valde frigida in capitis dolore fugienda. 198.

Valens ſiue Vectius Methodicus. 4

Valentem medicum Meſſalinæ Cæſaris in adulterio deprehenſum, ad ſupplicium ductum fuiſſe. 4

vectiones quibus vtiles. 83

venatio quotuplex ſit. 83

venationis tetrectius vtilitas & ad quos affectus. 83

venatores ſolos in quadam peſtilentia ex Rhaſi ſeruatos incolumes. 83

Venarum ruptionis, apertionis, eroſionisque ſigna. 386

venerearum vtilitates ex Galeno & Ruſo. 85.

veneris vſus quæ faciat. 127

veneris vſus intermiſſus homines quibus malis afficiat. 379

venerem deperditam excitantia. 380

venenorum præſituationem haud tutam haberi. 109.

venenis quæ aduerſentur. 112

venenum quibus modis innoxie per os aſſumi queat. 109

veneris vſus quibus vtilis. 85

venter à quibus doleat. 310

ventrem ſubducentia. 201

ventrem cohibentia. 207

ventris dolores antiquatos tolli veratro albo per os exhibito. 311

ventriculi phlegmones cognitio, & cura. 236.

ventriculus vlceratus quibus cognoſcatur. 284.

ventris profluuium quibus cohibeatur. 405. & 406.

ventris profluuium quomodo ex Galeno, Hippocrateq; iubet vſum euacuationis ſanguinis. 414.

ventos auſtrinos plurimum facere ad concitandas febres peſtilentes. 167

Veratrum ſturnis cibum, & hominibus venenum eſſe. 40

vertiginis cognitio 325. curatio. 326

vertiginis cerebro primario læſo, & per conſenſum ſigna. 326

veſicæ phlegmones cognitio, prognoſticum, atq; curatio. 244

veſicæ vomicæ cognitio. 267

veſicam læſam qualis vrina denotet. 399

veſicæ doloris cognitio. 315

veſicæ vlcera quibus cognoſcantur. 286

veſicæ calculis vexatæ cognitio. 354

veſicantia an conueniant in febribus peſtilentibus. 173

veſicantium vſum ex cantharidibus non eſſe tutum. 334

victus ratio qualis in morborum temporibus ſit inſtituenda. 30

victus ratio in febribus continentibus. 154

victus ratio in febre tertiana notha. 179

vigilia quid. 198. 199

vigiles qui. 199

vigiliarum ſiccitatem eſſe propriam. 199

vigiliarum cauſæ. 199

vigilantes eſſe interius frigidiores & exterius calidiores.

tidiores. 127

Vigiliæ vtilitas. 127

Vigiliæ vſus ratio. 127

vigiliam laxare. 79

vigilia quomodo ex accidenti morbum adſtrictum ſaciat. 79

vigilia quando morbus adſtrictus. 205

Villanouanus de medicamentis ad quartanam. 188.

vini vſum quę prohibeant in ſebribus. 163

vinum prohibentia quę. 206

vinum in quibus ſebribus, & quando conueniat. 169.

vinum melites ad quotidianam. 192

vinum medicatum ad quotidianam. 192

vinum poſſe à venenatis beſtijs venenari. 111

vinum, in quo ſerpentes fuerant mortui, auxilio ſuiſſe ſebribus tertianis chronicis vexatis. 111.

violarum puluis ad ſebres tollendas. 181

viperas vino ex Ariſtotele delectari. 110

virium languorem quę notent. 151

vitæ periodi varietatis in hominibus ratio, 117.

vlcera cacoethia quando ſolo ſinapiſmo ſanantur, & quando purgatio totius corporis medicamentis Catharticis molienda addenda ſit. 36

vlcerum cacoethium cauſæ. 36

vlcerum cacoethium curatio. 36

vlceris malignitas an indicet curationem. 36

vlcera antiqua pro curatione eſſe renouanda Theſſalus uoluit. 34

vlcera antiqua quomodo à Methodicis curabãtur. 339.

vlcera antiqua labiorum inciſione tolli, & quomodo eadem a ſinapiſmo inuentur. 33

vlcerum partium thorace contentarum cognitio. 281.

vlceratorum pulmonum ſigna. 281

vlceratæ tracheę arteriæ ſigna. 281

Vlcera cachoethia cur diuturna Theſſalus appellauerit. 34

vlceratarum internarum partium cognitio. 284

vlcerum internorum curatio. 285

Vlcerum in pectoris partibus curatio. 282

vlcera pulmonis cur difficillime coaleſcant. 391

vlcerum pulmonis prognoſticum. 391

vlceratorum pulmonum prógnoſticum. 281

vlcera pulmonum & aliarum pectoris partium detergentia. 282. 283.

vlcera pulmonum & aſperę arterię lapide hæmatite ex Tralliano ſuiſſe ſanata. 63

vlceratorum renum, veſicæ atq; vteri curatio. 286

vlcera aliquando in corporibus eſſe conſeruanda. 368.

vlcus a rei natura indicat ipſum cicatrice claudendum. 32.

vlcus cacoethe ex Methodicis pro curatione eſſe renouandum. 32

vmbilicum eſſe terminum ſappurationum. 258

vnguentum Neſtoris ad quartanam. 189

vomicarum cognitio. 256

vomicæ exiſtentis ſigna. 259

vomicæ quas partes corporis vexare ſoleant. 258.

vomicarum omnium prognoſis. 270

vomicæ quæ ſalutares, & quæ lethales. 270, 271.

vomicę quæ peſſimę. 271

vomicarum in pulmonibus, Thoracis cauitate vel in diaphragmate exiſtentium cognitio. 265.

vomicæ ſeu collectionis in ſtomacho ſigna. 265.

vomicæ in ventre & pyloro ſigna. 265

vomicæ in hepate cognitio. 265

vomicæ per quas vias expurgentur. 276

vomicas per vrinam aliquando purgari. 276

vomicarum in inteſtinis cognitio. 267

vomicę ſeu collectionis in renibus, in veſica, atq; in vtero cognitio, 267

vomicæ eruptionem adiuuantia. 275. 276

vomicæ in quibus partibus chirurgia curari poſſiat. & in quibus non. 273

vomicarum curandi ſcopi. 273

vomitus quales in iliaca paſſione fiant. 238

vomitus praui. 153

vomitum in morbis adſtrictis omnibus prohibere magna laxantia, præſertim phlebotomiam, atq; pharmaciam. 414.

vomitus quando in tertianis ſebribus excitandus & quibus. 180.

vomitum mouentia 95. & 177. & 180.

vomitum iuuantia. 277

vomitum quæ ſiſtant 207. & 403.

vomitum quæ moueant. 376

vomitoria in quotidiana. 190

vomituum vſus in quartana ſebre. 186

vomitus ſanguinis cognitio. 389. *curatio.* 389.

vretica ad ſebres tollendas. 168

vretica medicamenta. 59

vrinę, & fæces in phreniticis quales lethales ſint. 217.

vrinæ malę, & quę exitium denotent. 152.

vrinæ ictericorum. 353

vrinę in renum phlegmone quales. 241.

vrinæ in ſebre quotidiana. 190

vrinæ in ſebre quartana. 184

vrinæ ſuppreſſæ vel non commode exeuntis cognitio. 375

vrina, quæ veſicam læſam oſtendit. 399.

vrinę ſuppreſſæ remedia. 375

vrinam mouentia medicamenta. 375

f vrinam

vrinam mouentia 130. & 177. & 204.
vrinalia medicamenta. 98
vrinæ profluuium non fieri à renum affectu inflãmatorio. 407.
vrinæ profluuij cauſæ. 406.
vſtione ſuppuratos ſanari. 279
vteri doloris cognitio. 315.
vteri phlegmonis cognitio. 247. *prognoſticum & curatio.* ibidem.
vteri vomicæ cognitio. 267
vteri ſtrangulatus cognitio. 358
vteri præfocatio quibus diſtinguatur à ſyncope, catalepſi, apoplexia, atq; Epilepſia. 359
vteri præfocatio ex retento ſemine in quo differat ab ea, quæ fit à menſtruis retentis. 359
vteri præfocatio quibus tollatur. 360
vuæ & glandularum phlegmone, & curatio. 225
vulnus venenatum diu apertum eſſe ſeruandum, neq; ſtatim claudendum cicatrice. 43
vulnus à cane rabido ſtatim non eſſe claudendum 43.

Y.

YSaac ad quartanam quando, & cum quibus propinaret theriacam. 188

FINIS

1610. Die XIV. Maij.

Priorem partem Medicinæ Methodicæ, mira eruditione refertã, quã Excellentiſſimus D. D. Proſper Alpinus, Philoſophiæ & Medicinæ Doctor, admirabili ordine, & ſingulari Methodo contexuit, & compoſuit; cum iam ego Fr. Ambroſius Pat. Ord. Eremitarũ Sancti Auguſtini in Sacra Theologia Doctor, & Magiſter, omni diligenti ſtudio, legendo euoluerim; nil in ea, quod vel eſſet contra fidem Catholicam, aut repugnans determinationibus Sanctorum Patrum, & Sacrorum Conciliorum; ſiue ob nubilans aut denigrans bonos piorum mores, offendi, ideo iudico dignam, vt in publicum euulgetur, ac Typis mandetur. In quorum fidem, &c.

Idem qui ſupra manu propria.

Qua ſtante atteſtatione Reu. P. Inq concedit vt Imprimantur.

Fr. Zaccarias Inquiſitor Paduæ.

Octauius Liuellus pro Sereniſſ. Republica Veneta.

Adi XXI. Maggio 1610.

L'Illuſtriſſ. Sig. Podeſtà hà conceſſo che ſia ſtampato il ſopr. libro.

V. Canc. Præt.

Errata ſic corrigenda.

Pag. 1. lin. 11. lege apponebant
36. Artaxerxis
3. l. 31 capeſiam
4. l. 18. laxantibus
24. Iulianus
8. l. 30. rerum
35. Thales
37. atq; meatibus
46. σγκαρσινῶς
διακρσινῶς
46. decerniq;
p. 15. l. 39. humiditatem
17. l. 2. laxos
6 quæ
12. tu nens
15. tranſpirationes interceptę
17. euacuatio, vel
17. coniecta
22. immoderatius
23. aucta
38. tam
38. poſita
39 patentia
52. perſcrutari
p. 18. l. 26 poros aperiunt exhibentes
40. Multæ
24-25 colliquatione
27. vel quib' manifeſtè
30 obſtinatur
33. ſudatoriorum, quo febris, aut dolor, ſi ad fine, aut omnino tolluntur, aut magna ex parte leuantur
35. ægrotanti
37. ægroti
40. plura
p. 21. l. 43. induratum
43. humectet
p. 22. l. 19. rarefacientis fluxum
22. hydrelęum
51. in vtero
23. l. 4. at
30. que
36. non errare
43. medicamentis
p. 24 l. 8. parum
25. noluerunt
p. 25. l. 4. decocta
5. ſcilicet ex
9. ipſos
10. Itaque
14. denique ea
17. quis reprehendere
31. eſſe
p. 27. l. 8. hæmorrhagiam
11. profluat vt corpus
p. 28. l. 34. at morbi
p. 29. l. 44. vt ſcripſimus
48. abre
p. 30. l. 10. & 11. aqua, in qua triticea
p. 31. l. 10. notitiam
11. in curandis
p. 35. l. 2. non poſſe
33. fiunt
36. ſi cacoeth.
p. 36. l. 5. non putauit
51. cnæmis
p. 38. l. 13. ſæpius fluxu tolli
p. 39. l. 14 defendatur
25. interſtinguetur
32. laborantibus, ferrēt
40. l. 18. aues
37. inuentur
39. ab eodem
43. l. 38. chalaſticorum
40. prophylacticæ
p. 44. l. 9. hominis
13. frigidos humidus
25. ſimilium exiſtunt
41. indicandum.
p. 45. l. 13. Methodici
46. l. 44. & non minus
47. l. 45. caloris
p. 48. l. 3. oxalidis, ſonchi,
49. l. 27. concocta
35. petant
50. l. 30. ſolent
52. l. 12. immineat
37. frigidam
p. 53. l. 16. fumidam
55. l. 13. morbi
45. læuiſſimis,
57. l. 9. quale nam
33. ac
45. inflammationes
59. l. 4. iudicat eſſe
60. l. 52. cutis
61. l. 31. familiaris
63. l. 30. eſſentia
64. l. 4. curandis
65. l. 3. neque Dogmatici
62. l. 2. medicamentorum digerentium
p. 67 l. 9 lædatur
68. l. 3. videntur
70. l. 5. dyſenteria
74. l. 13. reperiuntur
15. obſeruantur
p. 76. l. 35. lapathi
77. l. 34. reliquerit
78. l. 17. maſtichina
80. l. 17. ſphæriticam
34. pancratium
49. diu
81. l. 8. apotherapepticam
13. habeat
14. incedendum
82. l. 20. recte
35. vrgentior
p. 84. l. 6. torpeſcentem
14. quia hæ
15. damnandæ
34. ferè
36. vitellioæ
p. 85. l. 6. tertianæ chronicę
p. 87. l. 24. ſcarificationem
36. ſcarificatis
88. l. 17. proximam
30. occipite
34. cum flamma
35. flatum
49. vomitoria
p. 89. l. 29. roſis
92. l. 11. aloem
11. ſuccum
elaterium
93. l. 28. 29. lauant
31. ad
94. l. 45. calidum ſecundo
95. l. 4. adſtricta
20. cnicus
96. l. 2. aſſidue
3. rumpuntur
36. vero
37. aſſumptam, craſſam
97. l. 14. anagallidis
21. pyrethri ʒ. j.
21. ana.
25. bryoniæ
p. 98. l. 5. helenij
5. violæ decoctum
33. rotondi ad ʒ. ij.
42. ſiliaceum
p. 99. l. 13. inſeſſionibus
14. peſſis
100. l. 22. cum humiditate coniuncta
101. l. 7. an.
20. vnc. viij.
24. vnc. iiij.
24. vnc. ij.
25. vnc. ij.
28. añ.
29. añ.
33. vnc. vi.
103. l. 4. Archigene
l. 18. 23. caricarum
l. 20. 26. caricis
104. l. 25. 26. añ.
25. pulu
108. l. 12. Methodici cognoſſe
109. l. 2. *in margine* medica.
3 *in margine* plant.
34. iudicabimus
111. l. 39. conduuerat
113. l. 9. artemiſiam
20. cuporiſton
33. accipe
115. l. 4. phu minor
9. ex triphylli
10. viticis
15 fidant
116. l. 47. hypericum
117. l. 40. ſeruantes
122. l. 26. cauſas
123. l. 40. mictio
124. l. 13. quæ conſiſtit
129. l. 52. de arthanita
130. l. 6. mictionem
133. l. 4. excitato
11 concinnitas
135. l. 22. ex quo comprehenditur contra
141. l. 22. curationem
30. colliquantes
143. l. 26. mœrore
46. calx viua
144 l. 46. acris
145. l. 29. balneo
29. temperate
147. l. 4. innoteſcent
151. l. 45. præſide
152. l. 7. Philiſco
43. nigras
44. mutatas
153. l. 4. detinentes
154. l. 45. modico
156. l. 26. aduertiſſent. *& deleatur iſta parentheſis*
157. l. 42. potus
158. l. 9. obſtructionem
159. l. 32. epota
160. l. 18 pſyllij ex aquâ
29. iniecientur
43. ʒ. ij.
161. l. 5. apertioneq.
20. curationi
33. inſuauem
34. hydrelæum
162. l. 3. eruditi
17. ſcripſit
35. fiant
164. l. 2. ſanguinis
165. l. 13. non crudo
19. vnc. j.
31. epidemice
43. calefacto
166. l 46. malignas
167. l. 3. aerem
168. l. 13. veneris
169. l. 32. ſtudendum erit
45. aiqacia
170. l. 13. ladant
39. ſine
171. l. 42. ſcordeo, galega,
172. l. 8. ſeſcunciam
18. ab actu frigidis
19. quæ
173. l. 19. fiat
25. carpi
30. ʒ. j.
48. commendauerimus aquam noſtram
174. l. 4 *dele* odorati
175. l. 17 quotidianæ
177. l. 8. diureticis
14. *dele* candida
47. potionem
179. l. 19. dabimus
180. l. 18. ʒ. iij.
181. l. 25. ammeos
32. Panacea
37. liquiritiæ
47. eſt decoctum
183 l. 37. ipſam
43. octocopodes
184 l. 40. craſſitie
52. facere
185. l. 9. febris
28. parandum
31. candua
186. l. 7. oligophorum
6. vnc. j. s.

187.

187.l.15.diacatholiconis
11.vnc.ſemis.
188.l.20.alarum
40.ſagapeni,añ.3.ſemis.
189.l 19. 3.iij.
21.ambaris
21.lib.ſemis, miſce
191.l.2.oxymelitis
7. 3.iuj.
8. 3.ij.
193.l.11.cor annis
194.l 18.Indi cat
199.l.39.oxyrrhodinon ex
200.l.7. decoctum aſſumunt
39.acetarijs
202.l.25.argenteo
32.colorem
34.adſtrictam
203.l.32.aut ſonchus
204.l.2. hermodactyli
207.l.20.ſiccus ſit
45.meſpila aronia ſicca,
46.immatura
209.l.21.partes
218.l.38.coronalem
45.illorum
223.l.27. Balnea
226.l.44.fœnugræcum
227.l 8. hac
228.l.27.verſicolora
229.l.51.hoi
233.l.2. ab
235.l.8. eodiuiæ
237.l.3. excernuntur
238.l.16.laxatorius
præmittetor
29.expreſſæq.
239 l.29.timidior
34.committunt
240.l.3. citra
29.non raro.
49.ſi hæ aptæ
241.l.5. agrimonij
26.clunium
29.venas
242.l.15.defertur
20.ſi fiat
20.renibus
244.l.6. clunes
24.putis
38.chamæmelo
42.horæ
48.croco
49.capitibus
245.l 4. duxerunt
7. ſanandas
26.alacritas
30.qui
32.figuratur
33.inexplebilem
33.appetitum
36.autem
46.album
246.l.34 perfecta
247.l.18.cauſam
36.aborto
248.l.47.aſarum
249.l.21.varij
251.l.24.paſſionis
252.l.26.generetur
254.l.7. apium
37.inuſtiones
258.l.24.At nos
259.l.47.præſentem
50.exteruatum
260.l.6. grauitas
16.febres
261.l.11.citra horrorem
265.l.23.fluctuatione
267.l.47.puncturæ
268.l.13.excretioni
14.patente
270.l.8. hæ
271 l.32 pleuriticam
275.l.15.vetere
24.lib mediam
277.l.3. permeans.
8. hac
278.l.9. rumpatur
10.per alaum
18.ſeminum
34.externis ſectione
280.l.27.aſpera
281.l.42.Veruntamen
282.l.52.radicem iridis
285.l.23.rhus
294.l.14.hanc
28 quidam
295.l.17.caloreq;
295.l.24.iunctæ ſunt
297.l.26.poſteaquam
300.l.40.externa
301.l.34.factis
306.l.21.ex accidenti
46.occiput
309.l.6. ſuccida
311.l.35.picra
313 l.2. cibi
330.l.24.opinione
333.l.6. purgabuntur
337.l.31.phreniticos
338.l.16.eſt ei,
339.l.2 paſſionem, furentemq;
341.l.24.præſertim ex
344.l.20.in potione
21.diſſolutum eſt
350.l.20.exſanantiarum
23.ſimilis
352.l.45.ſi ob
353.l.29.intendatur
364.l.3. tranſpiratione
10.grauí
49.ſtygnoſi
365.l.24.ſubitam
379.l.22 plurimo
40 ſimulque
380.l.3. vſus abſtinens
390.l.43.figura
402.l.35.concremati
404.l.18.ſemicocta
42.in morbo fluido hæc
410.l.24.phlegmones

FINIS

PROSPERI ALPINI MAROSTICENSIS DE MEDICINA METHODICA LIBER PRIMVS.

De varijs medicinæ ſectis, ac de Methodicæ origine atque auctoritate. Cap. I.

DE medicina Methodica ſcripturo, ab eo exordiri libuit, quod ipſa medendi ars primo ortu, rudis, atq; inculta, poſteaq; ruditate expurgata ſenſim varijs temporibus à multis variè cognita, in diuerſas ſectas fuit diducta. Etenim, vt plerisque perſuaſum eſt, primum Chiron Centaurus, cuius nomen in centaureo herba etiam viuit, cæpit herbarum vires in ſyluis obſeruare, deinde ab ipſo Æſculapius, aut ſicuti Macrobio viſum eſt, non ab ipſo, ſed ex Apolline *In 1. Saturnal.* eius parente herbariam medicinam didicit, Neque vero non Cadmus Agenorides Phœnicum Rex, vel Samotrachum nati, herbas heroico illo æuo cognoſcere cœperunt: Aſſirij vero, & Ægyptij, ac aliarum nationum populi, qui ſine medicis vitam ducebant, ęgrotos omnes in forum efferentes, ab ijs, qui tunc aderant, *Homer. 4. Iliad.* & multa ægritudinum remedia, & curationes, quas fuiſſent experti, ſciſcitabantur, & demum in tabellas deſcripta, in Æſculapij vel aliorum Deorum templis, *Strabo lib. 3. & lib. 15.* vt medicamentorum vſus omnibus innoteſceret aponebant. Quod a Romanis *Herodotus lib. 1.* factum toto illo tempore legimus, quo Archagatum magni nominis medicum Liſaniæ filium Romam è Peloponeſſo profectum, itemq; alios complures Gręcos medicos, Romani ipſorum crudelitate faſtiditi (M. Catone auctore) nedum Roma ſed ex tota Italia expulerunt. Annis fere ſexcentis hi (vt Plinius eſt auctor) ſine medicis vixerunt. Ex ijs itaq; liquido conſtat, medendi artem primum in obſeruatione, & hiſtoria fuiſſe conſtitutam. Hinc quæ primo floruit ſecta Empirica fuit appellata, ipſamq; Gręci τηρητικὴν, ſcilicet obſeruatricē, atq; μνημονευτικὴν, ideſt, memorem dixerunt. Hæc concurſu ſignorum ægritudines agnoſcit, medicamentorum vtilium, atq; expertorum obſeruationem conſiderat, ac ab expertis cognitisq; ad non cognita, attamen ſimilia tranſitum facit. Perpetuo apud omnes nationes hæc medicinæ ſecta claruit. Poſt ipſam Dogmatica ſiue rationalis florere cępit, quam Græci δογματικὴν, & ἀναλογιστικὴν nominarunt. Hanc Hippocrates Cous à Crotonienſibus medicis, & Cyrenaicis (penes quos medicinam olim maxime excultam floruiſſe Herodotus eſt auctor) fortaſſe acce- *In lib. 3. vbi de* ptam (cum ipſe poſt illos, ſi Artaxercis Perſarum Regis ætate vixit, quod ex epi- *Dario Perſarum* ſtola ad ipſum regem ſcripta conijcitur claruerit) perfecit, ac maxime excoluit. *Rege à Democede ſanato.* Hæc corporis, quod curatur, naturam conſiderat, omniumq; effectricium cauſarum vires, quibus corpus cum ſalubrius, tum inſalubrius redditur, ſcilicet & aeris, ex cælo, regione, anni tempore, conſtitutione, naturam, & locorum aquarum, potuum, ciborum, conſuetudinis vitæq; ſtudij non minus animaduertit, itemq; omnes morborum cauſas, atq; remediorum facultates. Hanc Græci, atq; complures alij aliarum Nationum populi perpetuo in magno honore habuerunt. Nunc vero vbique locorum primatum obtinet. Demum alia quoq; ſecta me-

dendi , clarere cæpit. ſcilicet Methodica appellata , cuius Themiſonem laodiceum Syrium auctorem faciunt, qui (vt aiunt) ab Aſclepiade rationali occaſionem nactus ad Methodicem ſe contulit. Hæc quaſdam tantummodo communitates agnoſcens, ab ipſis per contraria curatiuas indicationes elicit: Dogmaticorum omnia fere præcepta ſpernens, haud corporis quod curatur, naturam, vel vllam effectricium cauſarum agnoſcit, ætatem, conſuetudinem partes læſas non conſiderat, eodemque modo & morborum cauſas. Quæ tamen ſi verum fateri velimus Romę & ante Claudium Neronem Imperatorem, ac ipſo etiam imperante (quo tempore Theſſalus Methodicorum princeps maxime claruit) vſque ad Antonini Pij imperatoris ætatem, atque amplius etiam cęteris alijs medicinæ ſectis maxime pręualuit. Theſſalus ad Neronem principem epiſtolam
„ miſit, in qua hæc legebantur; Cum nouam ſectā condiderim, & quæ ſola vera
„ ſit propterea quod, qui ante me fuerunt, omnes nihil vtile prodiderunt, vel ad
„ ſanitatem tuendam, vel morbos propulſandos. Plinius vero non Theſſalum,
Lib. 29 cap. 1. ſed Themiſonem iſtius ſectæ, ac vel etiam Vectium Valentem auctores feciſſe
„ viſus eſt. De hoc ita habet. Exortus deinde eſt Vectius Valens adulterio Meſſa-
„ linæ Claudij Cæſaris nobilitatus, paritérque eloquentię affectator, is eam potentiam nactus nouam inſtituit ſectam. De ſumma vero Theſſali ſupra omnes medicos auctoritate hæc ſubdidit. Eadem ætas Neronis principatu ad Theſſalum
„ tranſiliuit, delentem cuncta maiorum placita, & rabie quadam in omnis æui
„ medicos perorantem. Quali prudentia, ingenioque eſtimari vel ex vno argu-
„ mento abunde poteſt, cum monumento (quod eſt Apia via) iatronicem ſe inſcri-
In libro de opt. ſect. ad Traſyb. cap. 7. pſerit. Galenus quoque methodicem inter celebres medicinæ ſectas adnumerare non eſt veritus. & in libris de locis affectis ita habet: Ego vero reipſa & publi
Lo 3 li cap. 2.
„ ce & priuatim apud eos videlicet, qui ſectam quamlibet à me diſcere cupiebant,
„ oſtendi in omnium ſectarum ſcientia (ne maius quicquam dixero) me eſſe poſt-
„ ponendum nemini. Ex ijs hanc Methodicorum medicinā plures annos ſupra omnes medicos, maxime æſtimatam claruiſſe nobis eſto perſuaſum. De qua quidem ſcribere noſtrum eſt inſtitutum, quam prouinciam eo libentius obeundam duximus quod hæc ſecta in medendo apud antiquos plurimi fuerit æſtimata, & quod etiam hac noſtra ætate ipſa planè obſoleuerit. Demum addimus quartam quoque fuiſſe medicinæ ſectam, quam Agatinum lacedemonium inueniſſe auctor medicarum definitionum ſcripſit. Græci hanc ἐπισυνθετικὴν quaſi ſuper compoſitiuam dixeris, nominarunt. & Alij hecticem ideſt habitricem cęterum ipſius nulla nunc habetur, cognitio.

De medicis antiquis, qui olim in ſecta Methodica claruerunt. Cap. II.

EX medicis antiquis, hi in Methodica ſecta claruerunt, quippè Themiſon Laodiceus Syrius qui (vt Plinius ſcribit) ab Aſclipiade rationali occaſiones nactus ad Methodicæ ſectæ inuentionem ſe contulit, auctor libri, qui introductio & medicus dicitur, Galeno tributi, confirmat, hanc ſectam ab ipſo incepiſ-
Cap. 11. ſe. Quem fuiſſe primo Dogmaticum ex C. Aureliano Methodico intelligitur,
„ qui in primo oxeon vbi contra ipſum, vt Dogmaticum primum diſputaſſet, po-
„ ſtea ſubdidit: ſed poſtea ex methodica ſecta multa bona contulit medicinæ. Hanc Theſſalus Trallianus perfecit atque abſoluit. At hunc ab alijs Theſſalis, qui antiquitus fuerunt, diſtinguito. Etenim vnus fuit Hippocratis Coi medici filius; quem ſecundum librum epidemiorum, quartum, atque ſeptimum ſcripſiſſe, multorum eſt opinio: De quo in ſuo monumento hęc ſcripta ſunt.

Theſſalus

" *Theſſalus Hippocratis Cous genere hic iacet,*
" *Phœbi à radice immortalis genitus,*
" Plurima trophea morborum ſtatuit armis medicinæ Gloriam trahens multam non fortuna, ſed arte. Alter fuit, quem Alexandro magno venenum, quo ipſe interijt; propinaſſe, multis creditum eſt. Demum fuit Theſſalus nuper dictus Methodicus, quem Galenus alioquin ipſius hoſtis perpetuus ſæpe meminit. Hic eſt, qui Neronis principatu cuncta maiorum placita delere ſtuduit, quique tandem in monumento victorem medicorum ſe ipſum ſcriptum reliquit. Poſt hos ex Methodicis fuerunt Mnaſeas, ſiue Mnaſeus, Dionifius, Proclus aut proculus. quem C. Aurelianus ſcribit, fuiſſe Themiſonis ſectatorem. Poſt hos Antipater, quem Galenus Methodicũ fuiſſe tradidit. Olympiacus Mileſius, Menemachus Aphrodiſeus, Soranus epheſius, Leonides Alexandrinus, atque Archigenes Apameus Syrius. His addunt, Vectium Valentem, quem alij Valentem phyſicum dicunt, adulterio Meſſalinæ Claudij Cæſaris (vt ait Plinius) nobilitatum, de quo ait; Is eam potentiam nactus nouam inſtituit ſectam, Eudemumque itidem alium (vt Tacitus ait) in adulterio Liuiæ Druſi Cæſaris deprehenſum, quem Aurelianus Themiſonis ſectatorem facit. Poſt hunc fuit Attalus medicus Romanus Theſſali ſectator, ac Iulianus, contra quem Galenus ſcripſit diſputationem apologeticam: Demum ex Methodicis poſtremo claruit C. Aurelianus, cuius ex multis litterarum monumentis apud nos extant, ſolummodo morborum Cum Oxeon, tum Chronion libri. Hosque Methodicos fuiſſe legimus; De quorum doctrina & auctoritate præſtabit, quæ potuimus conſequi, in medium proferre, atque à Themiſone exordiemur, non ab eo, qui fuit tempore Apuleij, de quo meminit in prima apologia, quem eius mancipium fuiſſe conſtat, at à Laudiceo Syrio, qui primo Aſclepiadis ſectator fuit, atque ab ipſo poſtea ad Methodicem ſe contulit; hunc Plinius ſummum authorem vocat. Galenus Hieram Themiſonis meminit, & deſcripſit. Paulus Aegineta & Aetius de ipſo perhonorificam mentionem fecerunt. De quo iuuen. ita habet.

" *Morborum omnegenus, quorum ſi nomina quæras*
" *Promptius expedium quot amauerit Hippia machos*
" *Quot Themiſon ægros autumno occiderit vno.*

Theſſali vero auctoritas Neronis principatu apparuit maxime conſpicua, qui cum Nerone magnam habuit familiaritatem, atque ita alijs medicis prævaluit, vt eo mortuo in monimento ἰατρονίκην, inſcripſerint, quaſi medicorum victorem. Homo non fuit certe ſine arrogantia, optarem tamen (ait medicus quidam eruditus) libros eius, quos de communitatibus & Syncreticis ſcripſit, nunc extare; nam & ex fragmentis quæ vidimus ab alijs citatis conſtat, eum fuiſſe acutiſſimum atque etiam doctiſſimum. huius ſępe meminit Aurelianus. Dionyſium quoque ſiue ſit chirurgicus à Scribonio largo citatus, vel Mileſius vel Samius, vel qui ſcripſit de herbis, vti Plinio viſum eſt, vel demum, qui fuit condiſcipulus Heraclidis Tarentini (etenim hi fuerunt omnes Dionyſij medici) magnæ inter medicos fuiſſe auctoritatis vnico hoc intelligitur argumento, quod Galenus, Plinius, Celſus, Aurelianus, atque Aetius perhonorificam de ipſo mētionem fecerint. Non minoris quoque eruditionis & nominis fuiſſe Proculum medicum, quem Prodicum eſſe aliqui putant, ex Galeno conijcitur, qui ipſum citat, & inter alia litterarum monumenta, de natura hominis ſcripſiſſe nobis teſtatum reliquit. Aurelianus ipſum Themiſonis ſeſtatorem fecit. Antipatrum vero Galenus ſuo tempore Romę medicinam non ſine multa laude feciſſe, teſtatur, & in multis locis ipſum perhonorifice nominauit. Menemachum Aphrodiſeum citat Galenus & Celſus. Soranum epheſium, qui (Suida auctore) primum Alexandriam profecit, deinde Romam venit, vbi temporibus Traiani & Hadriani Imperatorum medicinam

In libro Galeni medico.
In 3. Chronion cap 8.
Lib. 4. hiſt.
In 3. Oxeon cap. 11. 12. 15. & 16
In lib. 14. hiſt. nat. cap. 17.
Lib 8. de comp. med. loc. cap. 3.
Lib. 3. cap. 15
Lib. 9. cap. 10.
In Satyra.
Galen. in 4. de comp. med. loc c. 7. in 2. de Antidotis 4. de comp. ſecundũ genera & 1. comp ſecũdum locos. c. 7.
Plin. li. 20. c 11. & 20.
C. Aure 2. Chro. 13. Celſus li. 6. cap. 6.
In 2. diff feb. c. 6 li. 3. chron. c. 8.
Lib. 4. de loc. aff. cap. vlt.

cinam exercuit; libroſque multos ac optimos in medicina compoſuit, virum præclarum fuiſſe, conſtat. Aurelianus hunc Methodicorum principem facit. Galenus ipſum in medicaminum cognitione clarviſſe affirmat: vnde ad ipſum meritò complura pharmaca referuntur. Archigenis, qui fuit Apameus Syrius, vt auctor libri introductionis ait, eruditionem ac ſummam præſtantiam Galenus & alij multi medici, qui ſępius ipſum in medicina perhonorifice nominarunt, ſatis perſpectam fecerunt. non minus & Valentem phyſicum Galenus meminit, & ſi ſit Vectius vel Vetus Valens Meſſalinę Claudij Cæſaris vxoris adulterio, (vt ait Plinius) nobilitatus, pariterque eloquentię affectator, quem (vt ſcribit Cornelius Tacitus) adulterij reum & confeſſum Claudius ad ſupplicium tradi iuſſit; Hic tamen erudite multa ſcripſit. Eudemi medici duo fuerunt, fortaſſe ſenior atque iunior; huius perhonorifice meminit, Galenus; Atheneus, Aurelianus, qui ipſum Themiſonis Sectatorem facit; illius & Galen. & Theophraſtus. De Attalo Galeni contemporaneo ipſe fatetur ipſum fuiſſe Sorani Epheſij diſcipulum, cui cum Galenus perſuadere voluiſſet, vt Theageni Philoſopho Cynico iecoris Phlegmone laboranti, ne ad ipſum iecur exterius nudis relaxantibus vteretur, ſed & aliquod medicamentorum adſtringentis facultatis luxantibus permiſceret, ipſum ſic ei reſpondiſſe apud Galenum ita legitur: Niſi multum tibi tribuerem nihil horum toleraſſem; nam in quibus ſuperiores medici paſſi naufragia ſunt prius, quam vera medicina inuenta à nobis eſſet, ea mihi veluti ignaro ſuades: Quibus conijcitur hunc ipſum apud Romanos haud paruæ fuiſſe auctoritatis, addo quod admiſſus fuerat curationi. Theagenis philoſophi Cinici Romæ pluris æſtimati. His additur Iuliani Apollonidis Cyprij (vt voluit Galenus diſcipulus) quem itidem non paruæ fuiſſe exiſtimationis vel hoc vno argumento conijcitur, quod Galenus omnium medicorum (vno excepto Hippocrate) facile princeps, contra ipſum apologeticam diſputationem ſcripſerit, atque ipſum etiam Alexandriam profectus perſonatim conuenerit. Paulus Aegineta & Alexander Trallianus ita illum æſtimarunt, vt ab ipſo oximel purgatorium paratum & acurate deſcripſerint, & plurimum commendauerint. Demum quid de C. Aureliano Siccenſi Methodico dicemus? an non eius qui extant libri morborum cum Oxeon, tum Chronion, ipſum medicum doctiſſimum, grauiſſimumque fuiſſe teſtantur: qui vt ex ipſius ſcriptis intelligitur, licet Methodicam ſectam mordicus tenuerit, fecerit que; etiam medicos dogmaticos præcipuos, illuſtrioreſque præmanibus habuit. Atque hi fuerunt, qui in medicina Methodica varijs temporibus claruerunt.

Lib. 5. de comp. ſecundum genera. cap 9.
Lib 7. comp. loc. cap. 8. & li. 9 c. 4. & 5.
Lib. 29. cap. 1.
Lib. 4. hiſt.
Lib 1. & 6. med. med.
Lib 9 ex libris de oleribus.
Lib. 3. Oxeon c. 11. & 12.
Lib 3. de loc. aff. cap. 10. & 9. comp loc. c. 5.
Theoph. l. 9 hiſt. plant cap. 18.
Lib. 13. meth ca pit.
In 1. meth. med. cap.
Lib. 7. cap. 5.
Lib. 11. cap de podagra.

Quanto tempore ſecta Methodica inter medicos claruerit. Cap. III.

CErtum eſt (vt nullus antiquorum dubitauit) Themiſonem laodiceum medicum fuiſſe Methodicæ ſectę auctorē: vnde ab eo tēpore ſectam Methodicam clarviſſe dicemus ad tempora vſque in quibus Galenus clatuit, quod ex C. Aureliano facile intelligitur, qui cum in libris morborum Oxeon & Chronion, omnes medicos præclaros cuiuſuis ſectæ meminerit, de Galeno ne verbum quidem. Quod ſatis certa coniectura videtur, Galenum poſt Cælium Aurelianum in medicina claruiſſe, ni dixerimus eadem ætate ambos fuiſſe, ſed quod Aurelianus in Africa claruerit, & Galenus in Europa, eueniſſe, neque Galenum Aureliani, neque hunc Galeni notitiam habuiſſe, ex quo mirum non eſt, ſi neque Aurelianus Galenum, neque Galenus Aurelianum in ſuis ſcriptis meminerit. At hoc vnum quicquid ſit, affirmabimus, ſectam Methodicam à Themiſonis temporibus

inceptam

inceptam ad Galeni vſque ætatem (etenim Iulianus, Attalus, antipater, ac alij medici Methodici fuerunt Galeni contemporanei) floruiſſe. Themiſonem verò ante Dioſcoridem Anazarbeum Alexandrinum fuiſſe, ex eodemmet Dioſcoride conijcitur, qui in libro ſexto de materia medica de rabie ſcribens, Themiſonis
» iſtius ita meminit: Themiſonem aliqui demorſum in idem vitium incidiſſe, & Libro 3. Oxeon
» euaſiſſe fatentur alij ipſum cum amico aquam expauescenti morē gereret. & of- cap.16.
ficium exhiberet, quadam naturarum concordia, ſimilem contraxiſſe affectum ſed poſt multos tandem cruciatus ſeruatum extitiſſe. Neque eſt, vt aliquis dubitet, Themiſonem Methodicæ ſectæ auctorem Dioſcoridem non intelligere, at alterum præſtantiorem dictum, qui fuit Apuleij mancipium, cuius meminit Apuleius in prima apologia. At Aurelianus videtur affirmare Themiſonem, qui ra-
» bie fuit tentatus, fuiſſe medicum, cum ita dixerit. Aiunt denique Themiſonem
» quanquam volentem non potuiſſe, ſiquidem ex rabido cane quodam fuerit vul-
» neratus, etſi eius curationem aſſumeret mente, quippè ſcripturus, continuo ad-
» monitus in eandem relaberetur. Quo eundem fuiſſe Themiſonem cum Dioſcoridis tum Aureliani liquido conſtabit, quippe medicum Methodicum. Quare ante Dioſcoridis tempora Methodicam medicinam extitiſſe credendum eſt. At cum Dioſcorides M. Antonij & Cleopatræ temporibus vixerit (His familiarem Alexandriæ fuiſſe Suidas eſt auctor) meritò colligitur hanc medendi ſectam ante M. Antonij & Cleopatræ ætatem incepiſſe, atque poſt Antonini Pij, atque Seueri tempora extitiſſe, eo enim tempore Galenus Romæ complures Methodicos florere cognouit præſertimque Attalum, Iulianum, atque antipatrum, eorum namque Imperatorum temporibus ipſe Galenus Romam venerat, atque in medicina clarere cæperat ex quibus quidem annos circiter tercentos, ſi eos à Marci Antonij, Cleopatræque temporibus vſque ad Seueri Imperatoris ætatem metiri voluerimus, medicinam Methodicam claruiſſe liquido conſtabit.

Quid ſit medicina Methodica, et quibus principiis fuerit conſtituta, Cap. IV.

POſteaquam medici, qui varijs temporibus Methodicā ſectam magna cum laude mordicus tenuerunt, ac apud plures mundi nationes in ea claruerunt, à nobis hactenus fuere expreſſi, non minuſque etiam quanto tempore ipſorum in ea medicinæ ſecta auctoritas præualuerit, cognitum eſt, reſtat vt quid ea fuerit ſecta intelligamus, atque qualia quoque principia, ſiue dogmata habuerit, vt parcius magis ad iſtius medicinæ ſectę notitiam deſcendamus. Quam prouinciam nobis haud parum fore difficillimam intelligimus, quod Methodicorum apud nos non extent monumenta. Cælium ſolummodo Aurelianum habemus, cuius libris de iſtius ſectæ dogmatis conſcriptis, penitus caremus, eius tantummodo libri morborum Oxeon, atque Chronion, quos legere poſſimus nobis ſuperfuerunt. Accedit, nullum Græcorum, Latinorum Arabumque librum nunc extare à quo dogmata illiuſce ſectæ diſcere potuerimus, (quibuſdam exceptis Galeno tributis, quos Galeni non fuiſſe certo certius credidimus) deſiderantur verò ſex commentaria quæ de hac ſecta Galenus ſcripſerat, quæ ſi extarent præcipua dogmata, quibus ea ſecta medicinæ fuit conſtituta; nobis in aperto eſſent. Itaque
» auctor deffinitionum medicarum de hac ipſa ſecta ita habet: Methodica eſt ra-
» tio, quæ ab apparente progreditur, & in comperti comprehenſionem facit, vt ſi
» ſunt ſudores, ſunt exigui cutis meatus: apparens enim res ſunt ſudores, eſſe autem
» meatus, incompertum eſt. Galenus in lib. de ſectis ad eos, qui introducuntur de eadem ſcripſit, Totamque denique ſuam medicinam ita definiunt, vt eorum co- Cap. 6.
gnitio

gnitio ſit, quæ communia euidentia ſunt, quę ne cæteris omnibus artibus videatur communis definitio (nam illas quoque eorum, quæ communia euidentia ſunt notitias eſſe putant) addunt, vt ea ſint, quæ finem medicinæ ſequantur, eorumque aliqui, non quæ ſequuntur, ſed quæ eiuſdem fini conſentanea ſint, adiunxerunt. Pars autem maxima hæc ambo componens, Methodum inquit notitiam eorum eſſe, quæ communia euidentia ſunt, eaque medicinæ fini conſentaneà, conſequentiaque, quidam autem, vt Theſſalus, ſic, vt eadem proxima ac neceſſaria ſint ad ſanitatem adiunxerunt. Quibus conſtat medicinam Methodicam eſſe communitatum euidentium ad medicinę finem ſeu ad ſanitatem conſequentium, & neceſſariarum, cognitionem. Porrò vt hæc medicinæ ſecta melius dignoſcatur, Communia illa euidentia dogmata, quibus eam condiderunt, accuratius ſunt cognoſcenda. ſed in primis dicamus hanc ſectam idcirco non rationalem & dogmaticam dictam fuiſſe, quod nimirum in euidentibus verſetur, quod quidem ipſius erit dogma ſeu principium: quoniam Dogmatici ſiue rationales medici coniecturis ad dignoſcendos affectus corporis, vtantur, & propterea Methodici dixerunt eos in obſcuris verſari. Communitates vero Methodicorum pro ipſorum medicina conſtituenda, duę fuerunt, ſcilicet adſtrictionem & profluuium, a quibus ex ambobus mixtum tertium addunt, Græcis ῥοῶδες καὶ στεγνὸς dicitur ac latinis, fluidum & adſtrictum. Vnde omnes affectus (vel morbi vel ſymptomata vel cauſę ſint) aut adſtrictos eſſe, aut fluidos, aut mixtos, affirmarunt, à quibus curationem indicari voluerunt, nempe ſi corpus adſtrictum ſit, laxandum eſſe, ſi profluuio laborat adſtringendum, ſi vitium mixtum ſit, occurrendum vehementiori malo. Pręter has duas communitates, alias quoque Methodicos habuiſſe, Gal. in lib. de opt. ſecta ad Traſyb. ita expreſſit: Non ſolum autem duas communitates, ſed plures etiam ſtatuunt, aliaſque in victus ratione, alias in manuum affectione, collocant. In uictus quidem ratione adſtrictum & fluens, adiunctamque magnitudinem, morbi tempora quatuor initium incrementum, ſummum impetum & decrementum, celeritatem, longitudinem acceſſionem. In manuum vero affectione, quod à natura alienum eſt, ponebant, loco, tempore, & pluribus alijs. Cæterum vt de his communitatibus clarior adhuc cognitio nobis eluceſcat, ſiue melius vt tota de hac re notitia habeatur, huc transferenda duxi, quæ in libro introductorio ſiue medico dicto fuſe de ijs ſcripta ſunt: licet non leuiter dubitem eas omnes communitates, ita vt leguntur, haud fuiſſe Methodicorum. Ita vero in eo libro ſcribitur. Methodica communitatibus & ſimili ſpeculationi adhęret, omnes enim particulares affectus ad generales duos reducunt, adſtrictum & fluentem, quas communitates vocant, cognoſcunt eas ex obortis circa corpus affectionibus in vtroque euidenter conſpicuis. Quare notas non deſiderant, exempli gratia adſtrictum inde oriri, quod corpus denſatum ſit, profluuium ipſius ſiſtatur, omniſque euidens excretio impediatur? Fluentem vero inde, quod ſumma corporis cutis rara euaſerit, & cuiuſque corporis particula excretiones ſenſibiles intenſę ſint. Duplicem igitur curationis ſpeciem generales duo corporis morbi ipſis indicant, nempe ſi corpus adſtrictum eſt, laxandum eſſe: ſi profluuio laborat, comprimendum: ſi vitium mixtum habet, occurrendum vehementiori malo. Cæterum communitates omnes nominant euidentes, harum alias paſſiuas, vt adſtrictum & fluens, alias curatiuas, vt reſoluere & tenere: quaſdam temporales, initium, incrementum, vigorem ſeu ſtatum, & inclinationem. Porrò medicinę, quæ manu medetur, communiter in eius ablatione, quod alienum eſt, conſiſtunt. Duplex enim alienum eſt, vel extrinſecus vel in corpore, extrinſecus ſimplex, illius, quod in corpore eſt, tres numerantur ſpecies. At qui extrinſecus, vt ſpiculum telum, & quod cumque aliud id genus exiſtit, perfectam eductionem oſtendit. Eorum, quæ in corpore

ſunt,

„ ſunt, aliud loco alienum, vt ſuffuſio, eluxatio & fractura, quæ tranſpoſitionem, vel
„ reſtitutionem in proprium locum indicant. Aliud magnitudine, vt abſceſſus
„ omnes, ſcroti tumores, acrochordones, ideſt penſilæ verrucæ, phymata & condy-
„ lomata: Quorum nonnulla diuiſionem requirunt, non nulla ſummam ſuperfluo-
„ rum pręceſionem demonſtrant. Aliud defectu alienum, non vt ſuperuacuum,
„ ſed veluti deficiens dicitur, cuiuſmodi mutila & curta omnia, ſicut in labris, ocu-
„ liſque cernitur, vnde quidam, λαγοφθάλμοι, & λαγόχειλοι, ideſt leporinos ocu-
„ los & leporina labra habentes, nominantur; pari modo etiam ſe habent fiſtulæ
„ & vitia profunda, quæ Græci vocant hypophora, ſinus, vlcera, aliaque huiuſmo
„ di omnia, quæ ex defectu repletionem deſiderant, atque indicant eſt vero præ-
„ ter quatuor chyrurgorum communitates & ſpecies, quam προφυλακτικὴν,
„ ideſt pręſeruatricem appellant. Apponitur autem & ipſa vt communitas, inde
„ leterijs & toxicis, beſtijſque omnibus quæ virus inſpuunt tum venenoſis volati-
„ libus & terreſtribus, aquatilibuſque. Nam commune omnium genus, vt ſint exi-
„ tialia, non tamen ad adſtricti & fluens referuntur, ſed aliud eſt præter hęc ge-
„ nus. Quare & curatoria ipſorum communitas, alia, pręter illam habetur, dicta
„ prophylactice. Methodicam quoque ſectam primum exculpit ſimilis in euiden-
„ tibus conſideratio, ſed non in latentibus & abditis, quemadmodum in Ratio-
„ nali ſecta. Hoc vnum intercidit diſcriminis, quod in illa quoque ſimilium in-
„ ſpectio, ſed in obſcuris conſiſtit: ſecundum quod ex ſimili in euidentibus, affe-
„ ctus, auxilia, tempora, particularia omnia ad generalia reducit. Attamen non
„ euidentia tantum empiricorum more animaduertunt, ſed particularibus nullo
„ generali cognito inſiſtunt. Hactenus auctor libri medici & introductorij dicti.

Ex quibus intelligitur omnes particulares affectus ad duos generales olim Methodicos reduxiſſe, quippè ad adſtrictum & fluentem, quos ex obortis circa corpus affectionibus in vtroque euidenter conſpicuis, cognoſcebant. Tertio notas non deſiderabant ad eos cognoſcendos, vnde quartum dogma fuit, duplicem curationis ſpeciem duos generales affectus indicare, ſcilicet adſtrictum corpus laxandum, & laxum adſtringendum. Quinto adſtrictum & fluens communitates paſſiuas vocabant, reſoluere & tenere actiuas, & temporales communitates dicebant morborum principium, augmentum ſtatum atque declinationem. Septimo in chirurgia quoque communitates duas habebant, ſcillce eius quod alienum eſt, indicare ablationem, quod cum duplex fuerit, ſcilicet alienum ſuperfluum, atque alienum deficiens, huius dicebant ablationem eſſe repletionem vt partes mutilæ, curtę, vlcera, ſinus, & alia ſimilia, illius, quod loco alienũ eſt, vt luxatio & fractura tranſpoſitionem atque reductionem in proprium locum, & quod magnitudine alienum eſt, vt abſceſſus tumores, phymata, condylomata, aut quandam ſolummodo diuiſionem ſiue præciſionem, aut ſummam pręciſionem. Demum communitatem quoque habent, præter prædictas prophylaticem, ideſt præſeruatoriam dictam, quam in medicamentis deleterijs, toxicis atque in beſtijs omnibus virus imſpuentibus inſectabantur. Hæque fuerunt Methodicorum communitates ex prædictis locis animaduerſę, quibus alias quoque addimus, quippe in victus ratione adſtrictum & fluens maxime obſeruari, idemque facere, affectuum magnitudinem, tempora morbi, celeritatem atque tarditatem, acceſſionem, atque remiſſionem, ab hiſque omnibus indicari victus rationem, tempora item morborum curationem indicare; Morbi item principium, incrementum prohibent indicare, ac inter morborum principia adſtringentibus eſſe vtendum; corporaque denſitate & duritie firmiora reddi; humores & qualitates primas non eſſe cauſas morborum; effectus cauſarum loco haberi, at non qua cauſæ ſunt, ſed qua communitates indicare, proindeque curationem dicebant ab affectibus indicari, minime autem à ſymptomatibus: Fluxum cognoſci quod corpora mollia ſint

fragilia

fragilia & effæminata, contra adſtrictum; quod aſpera duraque ſint. Præter ea negabant quicquam vtilitatis facere ad indicandam curationem locum in corpore læſum, naturam corporis, ætatem, vitæ ſtudium conſuetudinem, tempus anni, cælum, regionẽque propterea neque ad curationem inſtituendam quicquam medicos curioſos eſſe debere, de frigore de æſtu de ebrietatibus, de cruditatibus, de ſatietate, de fame de laſſitudinibus, de ocio, de ciborum generibus atque de mutatis conſuetudinibus. Accedit; trium ſectarum medicinæ profeſſores in his concordes fuiſſe, ſcilicet primum, quod euidentia præcepta vtilia ſint, analogiſmus, obſeruatio, hiſtoria, ad ſimile tranſitus, quod hiſtoria ſine delectu ſit vtilis, modus item applicandorum remediorum; quod ex alijs alia deprehendantur, quod ijſdem præſentibus malis eadem ſint facienda, quod adiectionibus & detractionibus ſanitas ſeruatur, & morbi fugantur, quod ad ſanitatem retinendam, & morbos tollendos nocentium vſus ſit fugiendus: quod ad materię adhibendę notitiam experientia potens atque vtilis ſit: quæ nutriunt & quæ non nutriunt, purgantia atque mortifera experientia omnia comperta eſſe: Hæc fuere medicinæ Methodicæ dogmata quæ etſi maxime confuſa mihi viſa ſint, tamen ne aliquid ab antiquis de hac ſecta nobis traditum omitteretur, conſcribere hic libuit.

Gal in li. de ſect. ad eoſque. cap. 6.

In li de opt. ſect. ad Traſyb. c. 7.

Quamobrem Methodici conſtituerint primum medicinæ dogma in adſtricto, & in fluido, Cap. V.

CVm Methodicorum dogmata cognoſci debeant; ab eo exordiri libuit, quod eſt omnium præcipuum, ac veluti totius illorum medicinæ fundamentum, nimirum morbos ſcilicet omnes, ſiue affectus noſtri corporis ad duos tantum reduci ſcilicet ad adſtrictum & ad fluidum ſiue profluens, ſiue laxũ, Gręcis ῥοώδες καὶ στεγνὸς dicitur, latinis fluidum & adſtrictum, ita vt omnes particulares affectus (vel morbi ſint iuxta dogmaticos medicos, vel ſymptomata, vel cauſæ) ad hos duos reduxerit; ſcilicet ad adſtrictum & ad fluidum, atque admixtum ex vtroque. Circa quod placitum illud primum erit cognoſcendum, quippè vnde fluxerit, & qua ratione atque auctoritate tueatur. Fluxiſſe putamus ab illorum philoſophorum opinione, quæ fuit, quod verum primordia atomi & vacuum fuerint, vel raritas & denſitas. Atomos & vacuum poſuerunt Democritus, Epicurus, Leucippus Metrodorus, atque (vt auctor eſt Galenus) Aſclepiades: Denſitatem vero & raritatem Anaximenes, Archelaus Athenienſis, Heraclitus, Thaleſque anaximenes & Archelaus, idcirco aerem rerum eſſe principium credidit quod & rarefieri & denſari queat, & Heraclitus ignem, & Phales aquam, quod omnium maxime rarefiat & denſetur. Galenus hoc principium ab Aſclepiade. Dogmatico fluxiſſe ſcribit, qui credidit ex atomis corpora conſtare, abſque meatibus, vnde Aſclepiades in ſymmetria & competentia exiguorum meatuum, quos poros appellat (vt Galenus dixit) ſanitatem & in ametria inconuenientia ve morbum conſtituerat, ex quo Theſſalus Methodicus cenſuit in multis morbis, totum exiguorum meatuum ſtatum immutandum, quod ipſorum naturalem apertionem ſiue poſitionem vitiatam eſſe æſtimarit; atque ex hac opinione proceſſit Metaſyncriſeos nomen idem planè poteſtate indicans, quod Græcis Metaporopoeſeos, & latinis exiguorum meatuum ſtatus mutatio. Metaſyncreſis eſt Metaporopijſis ideſt meatuum mutatio, Metaſyncreſiſque dicitur, quod Græce (ait Galenus) συγκρίνεσθαι τὰ σώματα καὶ διακρίνεσθαι, quaſi miſceri decernique corpora dicas. Quæ opinio eorum fuit, qui corpuscula & meatus, aut indiuidua et uacuum aut denique impatibilia & in alterabilia prima elementa ſtatuerunt. Atque ab hac ipſa opinione primum Methodicorum dogma illuxit, quod omes ſcilicet affectus re-

In lib. 5. ſemp. cap. 24.
Libro 4. Meth. med. cap. 4.

ducerentur

ducerentur ad meatuum vel clauſum vel fluxum, quod nimirum (vt Aſclepiades ſentijt) in optimo eorum ſtatu ſanitas conſiſtat, atque in viciato morbus. Age itaque dicamus hoc principium primum ab ijs veniſſe philoſophis, qui pro rerum principijs atomos, ideſt, minima corpuſcula, atque vacuum ſiue meatus eſſe exiſtimarunt. Stoici vacuum extra mundum poſuerunt, atque alij tantum ſolummodo vacui extra mundum eſſe putarunt, quantum ad reſpirationem mundi faciat. Etenim mundus igneus cum ſit, euentatione indigere putarunt. Vnde *Gal. in lib de hiſtoria philoſophica capite de vacuo.* corpora, quæ euentatione opus habent, vacuo vti ad euentandum eſt neceſſarium; At animalium corpora, aere, qui ſpacium (quod inane philoſophi poſuerunt) eſt, ad euentationem vtuntur. Atque hinc (vt Galenus docet) cutem, *In lib ſimp. c. 12.* licet primo ortu ſibi fuerit continua, ſpacio temporis perforari, ac plurima nanciſci ſpiramenta ritu cribrorum, neceſſe eſt; quod nimirum multæ venę, arterięque aperiantur in cutis meatus, ac in ipſius non minus ſuperficiem internam, & in meatuum perforationes non pauca peruenire venarum arteriarumque oſcula, nihiloque ſecius ad extimam ſuperficiem, ita, vt ibi ipſæ oſculis finiant. Hæcque à natura ita fuiſſe ſpacia inania & peruia conſtituta (quod corpus omne intro foraſ- *Lib. 6. epid. ſec. tex 4.* que, auctore Hippocrate, ſit tranſpirabile, ſiue expirabile, atque inſpirabile) Galenus demonſtrauit arterias, vbi ſe dilatant, vndequaque & per omnes meatus, *Lib de vſu pulſuum.* qui videntur ſpacia vacua, attrahere non aerem modo, halitumque, ſed quicquid etiam trahi facile, ac tenue ſit, ad ſpiritalis eſſentiæ impetum expedite conſequi. Itaque perinde atque ij philoſophi, dicemus adeſſe extra corpus vacuum quod ſpacium eſſe (cum Galeno) dicimus aere plenum, ad hoc vt calor innatus euen- *In lib. 3. de diff. pulſ. c. 6.* tetur, vnde natura in corporibus plures conſtituit vacuitates, quæ nihil quidem aliud ſunt, quam viſcerum internorum & omnium partium cauitates meatuſque præſertim venarum & arteriarum, quas idcirco ad vtramque ſuperficiem cum extimam tum intimam, oſcula & meatus habuiſſe, natura voluit. Quo non tantum extra eſſe vacuum aſſerimus, at quinimo etiam intra corporibus inſertum. Quo fortaſſe argumento Methodici à philoſophis, qui vacuum dari intra corpus, & in corpore inſitum voluerunt, per docti, eum morborum communitatem conſtituerunt, quod morborum quidam ad adſtrictum, & quidam ad laxum meritò referantur, nam qui atomos pro rerum principijs poſuerunt, neceſſariò in corporibus vacuum quoque inſertum fateri debuerunt, per quod atomi intro foraſque commode permearent. Quod neque Galenus negauit, quippe ſectæ, quæ *In apolog. contra Iulianum cap. 4* vacuum poſuit, illud dogma conuenire, nempe in meatuum ſymmetria ſanitatem conſiſtere, & in ametria morbum, ſicuti in fluxu clauſuque rerum, quæ per id feruntur in victus ratione, morbos. Quare philoſophorum vacuum ponentium, quos eruditiſſimos, grauiſſimoſque viros fuiſſe, ſcimus, auctoritate etiam ea communitas confirmatur. Non tamen nos latet Ariſtotelem ac complures alios vacuum in corporibus non admiſiſſe, veluti neque omnes philoſophos qui poſt *In lib. 4. phyſicorum.* ipſum claruerunt, Ariſtotelis de vacuo ſententiam recepiſſe. Inter alios, qui vacuum ineſſe corporibus voluerunt, Ioannes Grammaticus cognomento Philoponus particularem digresſionem cõtra Ariſtotelem de vacuo doctisſimam habuit. Non diſſimili argumento hoc Methodicorum dogma firmum, atque verum feciſſe ij philoſophi videntur, qui rerum principia in raritatem & denſitatem, vti ſuperius dictum eſt, retulerunt. Quando in denſitatis, raritatiſque ſymmetriam & ammetriam, ſanitas & morbus referantur, immodice quidem meatibus rarefactis aut denſatis, corpora ad morbum ac ijſdem probe ac naturaliter, quod ad *Gal in libro de diff. morb cap. 4. & 5.* raritatem & denſitatem pertinet, ſe habentibus, ad ſanitatem inclinant. Denſitatem vero & raritatem pro principijs rerum poſuiſſe diximus Anaximenem Archelaum Athenienſem, qui idcirco aerem omnium rerum principium eſſe voluit, quoniam & rareſieri & denſari queat; Heraclitus ignem, atque eadem ratione

B Thales

Thales aquam, quæ omnium maxime rareſiat & denſetur, rerum principium eſſe
ſtatuit. Quem philoſophum ab Ariſtotele nominari cum quadam obſeruantia
In 1. lib. de anima com. tex 32. ac reuerentia Simplicius eſt auctor. His addimus Ariſtotelem, qui in lib. 8. phyſi-
corum ita ſcribit: Amplius autem omnium paſſionum principium eſt denſitas
„ & raritas. Etenim graue & leue & molle & durum & calidum & frigidum den-
„ ſitates videntur eſſe & raritates quædam. Denſitas autem & raritas, congrega-
„ tio & diſgregatio, ſecundum quas generatio & corruptio ſubſtantiarum dicitur.
„ Quæ autem congregantur & diſgregantur, neceſſe eſt & ſecundum locum muta-
„ ri. At vero, & eius quod augmentatur & diminuitur, mutatur ſecundum locum
magnitudo. Hæc Simplicius eius interpres dicta accepit, tanquam ad propriam
ipſius mentem. Ariſtoteles vero dixit rarum & denſum partium quandam poſi-
In lib. de predicamentis cap. de qualitate. tionem eſſe, cum denſum quidem ex eo quippiam ſit, quia partes ipſius ſibi ipſis
propinquæ ſunt, rarum autem ex eo quia à ſeſe diſtant: Quod, & Galenus ſentijt,
In 1. ſimpl. c. 13. cum dicat, rarum eſſe, cuius partes ſpacijs inanibus interceptæ ſunt; contra den-
ſum cuius partes ſpacijs inanibus non interceptæ ſunt. Ex quibus conſtat in raris
corporibus vacuitates eſſe, in quarum ſymmetria ad aſtrictum & laxum corpo-
rum, ſanitatem, vt dictum eſt, inſiſtere Methodici putarunt, & earundem vacui-
tatum ſiue meatuum ad adſtrictum & laxum in receſſu à ſymmetria, morbum
conſiſtere: vnde meritò dixerunt Methodici omnes affectus ad adſtrictum & flui-
dum reduci. Addo Platonem quoque in Timęo animalia in igne & ſpiritu ex
In commẽto Timęi Platonis. neceſſitate vitam habere dixiſſe: quod maxime (vti Galenus non negauit) in
igne & aere animalium vita conſiſteret. Ignis autem calor eſt & humores cali-
di, & ſpiritus quidem aer, cuius vſus eſt ad conſeruandum euentatione calorem,
quod confirmat Methodicum principium, quippe ſanitatem & morbum in mo-
In comm. Timęi Platonis. derata & immoderata adſtrictionis atq; diffuſionis meatuũ cõſtitutione conſiſte-
re, & propterea oẽs morbos ad adſtrictum & laxum reduci. Quod & Gal. viſus eſt
„ affirmaſſe, cum ita ſcripſerit: Nam cum quatuor ſint elementa ex quibus ſingula,
„ quæ generantur ortum habent, ignis, terra, aqua & aer: ex his materialiora qui-
„ dem terram & aquam, efficaciora vero præcipueque in animalibus, ignem &
„ ſpiritum eſſe ab omnibus ferè conceſſum eſt. Id autem, quod ab ijs gubernatur
corpus, multas non ſolum vacuationes manifeſtas, ſed ſenſu ignotas perſpira-
tiones & effluxiones habere neceſſe eſt. Quibus intelligitur, ſanitatem corpo-
rum præcipue conſiſtere in meatuum optimo ſtatu, in quo ignis atque ſpiritus,
(quum ſint duo efficaciora elementa, à quorum ſtatu & bono & malo, corporis
ſanitas vel morbus procedit) recte ſe habent, nam recte excrementa calida &
fumoſa exhalant, & euacuantur, calor, qui ignis eſt tranſpirat, euentatur per
probam meatuum apertionem; quæ ſi immodica ſit, profluuio corpus laborat, ſi
claudantur, adſtricto. talemque originem habuit Methodicorum primum dog-
ma, ſcilicet à philoſophorum, qui vacuum atomoſque poſuerunt, opinione, at-
que non minus ab ijs, qui denſitatem & raritatem, congregationem & diſgrega-
tionem pro rerum primordijs acceperunt.

Demonſtratur primum Methodicorum dogma etiam medicorum auctoritate, ac non minus quoque Dogmaticorum ſiue Rationalium vocatorum. Cap. VI.

IAm ad præcipuam Methodicorum Communitatem, ac dogma, quo illa ſecta maxime nitebatur, deſcendimus, hactenuſque ex philoſophis, qui pro rerum principijs atomos & vacuum poſuerunt, fluxiſſe, ac non minus etiam ab ijs, qui denſitatem raritatem, cõgregationem atque ſegregationem principia itidem

eſſe

eſſe voluerunt. Reſtat, ad maiorem huiuſce, dogmatis cognitionem, vt ipſum medicorum quoque rationibus atque auctoritate roboremus ac confirmemus. Quod primum ex ſanitatis morbiq́ue ratione intelligere operam dabimus, proponentes ea, quę Methodici de ſanitate & morbo olim ſcripſerunt, in qua quidem re ipſorum aliqui confuſe ſatis, vti Galenus animaduertit quædam definierunt, ſcilicet ſanitatem atque morbum in eodem non eſſe genere, ſed ad diuerſa genera referri. Vnde alij dixerunt, ſanitatem eſſe actionem integram corporis, morbum vero non actionem, ſed corporis diſpoſitionem, quippe corpus certo modo diſpoſitum. Olympicus dixit ſanitatem eſſe diſpoſitionem per excluſionem morbi, & morbum verſionem eius eſſe, quod ſecundum naturam eſt, in id, quod præternaturam eſt, ſtabilem. At Theſſalus Methodicorum princeps, alijque diſtinctius ſanitatem in ſymmetria quadam meatuumco rporis conſtituerunt atque in ammetria morbum. Quod dogma ab Aſclepiade fluxit, qui vt antea dictum eſt, ſanitatem in exiguorũ meatuum conuenientia, & morbum in ammetria conſtituit. Vnde metaſyncriſeos & metaporopæſeos nomen inuenit. Itaque Methodici, ſanitatem, quandam ſymmetriam eſſe (quod neque Dogmatici negant) conſtituerunt, addentes corpuſculorum & meatuum, quos ὄγκους καὶ πόρους Græci vocant. Contra morbum ammetriam. Quod Iulianus Methodicus (vt auctor eſt Galenus) ita expreſſit. Igitur contractionis diffuſioniſque moderatum
„ ſtatum, commenſuratumque ſtatuentes in humanis coagmentis ſanitatis illum
„ nomine appellamus, iſti porrò mediocritati cum inſidiæ à morbis tenduntur, ne-
„ ceſſario fit, vt patiantur corpora contracta ac dura ſicciorauè, aut diffuſa, mollia-
„ que facta atque humida. De qua & Galenus ita habet. Sicuti quæ vacuum
„ ponit, illa conuenire, nempe in meatuum ſymmetria quadam ſanitatem conſiſte-
„ re, ſicuti in fluxu, clauſuque rerum, quod per id feruntur, ſecundum victus rationem, morbos. Cum igitur ſanitas in quadã ſymmetria ſiue moderatione meatuum corporis fuerit à Methodicis conſtituta, atque ægritudo in eorundem meatuũ ammetria ſiue ſtatu immoderato; meritò ex hoc collegerunt, duo eſſe genera morborum ſiue affectuum curandorum, quippè adſtrictum fluxum ſiue fluidum. Etenim ſi in meatuum corporis, ſiue vt ait Iulianus, in eorum contractionis & diffuſionis ſymmetria, ſiue ſtatu moderato, ſiue mediocri ſanitas conſiſtit (quod non eſt difficile demonſtrare) in eorundem meatuum vel contractionis & diffuſionis à mediocritate receſſu, morbus ægritudouè neceſſario conſtituetur. In moderato vero meatuum conſtrictionis & diffuſionis ſtatu ſanitatem maxime conſiſtere, ac propterea corpora habentia meatus moderate ac naturaliter peruios recte valere atque ſana exiſtere vel hoc vnico argumento facile demonſtratur, quod (auctore Hippocrate) foras introque ſpirabile totum corpus ſit. Galenus expirabile atque inſpirabile omne corpus eſſe, ideo conſentit, vt in toto corpore caloris natiui mediocritas cuſtodiatur; veluti reſpiratione caloris: moderatio ſeruatur. Cuius ſanè caloris tranſpirationis ad ſanitatem conſeruandam neceſſitatem demonſtrans in libro de vſu pulſuum, de meatibus arteriarum ad cutem
„ terminantibus agens, ita ſcribit: Sicuti nimirum per ora, quæ in cutem finiun-
„ tur, quicquid halituoſum fumidumuè excrementum habent, id excernunt. Re-
„ cipiunt ex circundante nobis aere, non exiguam portionem, atque ideſt, quod Hippoc. ait, foras introque ſpirabile totum corpus eſſe. Quo fit, vt corpus moderate poros cutis ac cæteros alios meatus corporis habens apertos, mediocriteruè adſtrictos ac diffuſos (quod idem eſt ac ſi naturaliter tranſpirabile eſſe dicatur) idcirco ſanum eſſe ac recte valere, dicimus. Contra verò vbi à contractionis vel diffuſionis moderato ſtatu receſſerit, è ſanitate in morbum delabi, atque morboſam exinde conſtitutionem incipere. Tantum poteſt ad conſeruandam ſanitatem corpora probe eſſe difflabilia ac tranſpirabilia (quod eſt habere mo-

In 1. meth. med. cap. 7.

In Apologia contra Iulianum, cap. 4.

In 6. epid sect. 6 com. 1.

Cap. 5.

deratam meatuum contractionem atque diffuſionem ſeu apertionem) vt corpora vel etiam humida, multiſque excrementis ſcatentia in morbos, quoad in eodem meatuum naturali ſtatu perſeuerant, non delabantur. Vnde Galenus meritò dixit: hæc ipſa multis excrementis ſcatentia gaudere ſanitate ſeu recte valere quouſque meatus corporis à naturali contractionis & diffuſionis ſymmetria minime receſſerint. Quibus ijſdem immodice vel adſtrictis, vel ampliatis corpora morbos incurrere ſit neceſſarium. locum ſingularem ad hanc rem non tacendum duxi, quòd & huic propoſito, & Methodicorum dogmati fauere maxime videatur, ita enim Galenus ſcribit. Veluti nimirum ipſa animantium corpora, » tametſi plurimam ſubſtantiæ ſuæ portionem humidam & calidam ſunt ſortita, » magnum tamen annorum numerum ſine putredine, ac ſana, viuaque exigunt, ſi » ſeruetur (vt demonſtratum eſt) eorum proprius calor in cordis quidem corpo» re per reſpirationem in reliquis omnibus partibus, tum per communitatem, quam » habent cum corde, tum per aliam quandam reſpirationis ſpeciem, quæ per to» tam agitur cutem, & tranſpiratio, perſpiratiouē dicitur. Hocque fit, quoniam in corpore bene ſpirante humores quieti manent, & in non naturaliter perſpirante ad motum compelluntur; & ſic aliquem morbum concitant. Hinc eſt, quod corpora alioquin recte ſpirantia & ſana ex aliquo quandoque medicamento purgante commota, in morbos labuntur, quippe humoribus quieſcentibus vi purgantis commotis, qua de cauſa multi perierunt, quod Dominico Zanio, Benedicto Georgio, Patritijs Venetis proximis annis euenit, qui recte valentes purgationis faciendæ gratia ab aſſumpto pharmaco paulo poſt, commotis ad cerebrum humoribus, apoplectici, interierunt. Quibus vel etiam ex Galeno demonſtratum eſt, ſanitatem in meatuum corporis moderata adſtrictione & diffuſione conſiſtere, & quoad corpora in ea ſymmetria conſeruantur, ea ſana recte valere. Contra vero, ſi ab hac ipſa meatuum ſymetria recedant, in morbos delabi: ſcilicet meatibus ijſdem præter naturam vel auctis ampliatiſuè, vel adſtrictis clauſiſuè. A clauſis morbi complures oboriri ſolent, vti ſunt febres inflammationes, fluxiones ad varias partes corporis, à quibus affectus non pauci concitantur. A diffuſis ampliatiſuè, ſyncopes, & mors repentina, cachechię, hydrops; Galenus ait, probatiſſimam corporis conſtiturionem eſſe, quæ ſimul attemperatiſſima ſit, & ſimul humorum tranſitum expeditum tenet, & cutem denſam habentes, pati ab internis, atque raram, ab externis. Hippocrates, raritatem corporis ad perſpirationem, quibus amplius aufertur ſaniores reddere. Denſitatem verò ad perſpirationem, quibus minus aufertur, morbidiores, docuit. Habitus corporis ſi denſior vel adſtrictus euaſerit, quo caloris innati tranſpiratio ſiue euentatio impediatur, febres vti etiam dictum eſt, fieri, inflammationes, phlegmones atque alios complures affectus apud quoſque receptiſſimum eſt: neque immeritò, cum contractiore habitu, vel obſtructione venarum arteriarumque vijs interceptis vel clauſis tenuia excrementa per cutis meatus euacuari ſolita, non euacuentur, quæ cum fuliginoſa ſint, ſiue acria febres (auctore Galeno) promptisſime accendunt, putridas, & non putridas, quę ni acria ſint, ſed optimi ſanguinis intus collecta minime euacuentur, plethoriam aut ſummum calorem corporibus inducunr, atque vbi maximus a meatuum ſymmetria fuerit receſſus etiam ad mortem ſuffocatione corpora prouehi. Quam rem Gale. in libro de cauſ. morborum ita expreſſit: Et ſiquidem ſtipatæ fuerint arteriæ, ſiue (vt nu» per dictum eſt) ob ſanguinis redundantiam, ſiue earum ora obſtructus aliquos » patiantur, ita vt nullam habeanr, tranſpirandi viam, calorem extingui neceſſe » eſt. Quod vero ita affectum eſt corpus emori, quod ſi fuerit ſtipatio modica, » non adeo calorem naturalem pati eſt neceſſarium. At ſiquidem in animali cor» pore veluti fuliginoſa quædam ac fumida excrementa tunc conſtituerint, alius

In lib. ſi meth. med. cap. 8.

In lib. de ſucc. bonit. & vitio cap 2.
In 1. de ſanit. tuen cap 10.
In lib. de alimē to circa mediū.

In libro de diff morb cap 5. in 8 Meth med c. 2. in lib de cauſ. morb c 2. in 11. meth. med. c 9.
Cap. 9.

erit

„ erit caloris naturalis affectus: alius vero vbi ſolum vapor quidam ſuauis atque
„ optimus exhalarit. Atque horum vtrumque bifariam hoc modo euariat. Cum
„ enim ſanguis optimus in corpore fuerit, nullo inquinatus humore ſuperfluo, va-
„ por ex eo incaleſcente optimus exurgit, qui nihil aut igneum aut aereũ ſecum in-
„ uehit. Tale quidem corpus cum mediocriter ſtipari contigerit, breui aut erit ple-
„ thoricum, aut ſupra modum calefiet. Et paulo poſt ſubiunxit: In corpore au-
„ tem ſtipato quod à fumeo excremento obſidetur, aut febris accendetur, ob in-
„ terclusam interius fuliginoſam euaporationem, aut ſtrangulabitur atque extin-
„ guetur calor inſitus, atque natiuus. Vtrumque vero accidet pro multitudine
„ excrementorum, aut magnitudine ſtipationis. Nam ſi fumoſa ſuperfluitas, quæ
„ euacuari expetebat, plurima fuerit, atque ſtipatio vehemens, periculum immi-
„ net, ne calor naturalis ſtrangulatus ab excrementis extinguatur, ſi vero ſuperflui-
„ tas pauca fuerit, & ſtipatio parua febris accendetur. Quare ex his conſtat, mea-
tuum adſtrictionem vel clauſionem, vel obſtructionem dicas, ob prohibitam caloris naturalis tranſpirationem, & humorum ventilationem, atque ob excrementa, quæ per eos meatus quotidie vacuabantur, intus collecta retentaque calidos morbos, plethoriam, putredines, febres, phlegmones, fluxionesque concitare. Non minus quam ijſdem meatibus ad raritatis diffuſioniſque receſſum prouectis, immoderatæ excretiones, euacuationesque fiant, à quibus corpora reſoluuntur, contabeſcunt, atque morbis à calore reſoluto, ac diminuto vexantur, & quandoque repente ijſdem immodice laxatis meatibus homines moriuntur, vt in affectu, quẽ Græci pericharrian, quaſi gaudij exceſſum, dicunt, obſeruatur, quo quoſdam ſubito interiiſſe Gal. tradidit: & cauſam eſſe cordis relaxationem ſiue arteriarum meatuum immodicam raritatem ſiue diffuſionem vnà cum Hippocrate, ſtatuit. Complures vidimus, qui ex laxatis venarum arteriarumque oſculis oborta immodica ſanguinis hęmorrhagia, vel continuò interiere. vel paulopoſt, hydropici facti. Porrò ſanitatis difinitio, à Methodicis tradita (quæ eſt meatuum corporis adſtrictionis diffuſioniſque moderatus ſtatus) ab ijs, quæ diximus maxime erit confirmata. Atque non minus prima ipſorum Communitas, quæ eſt, quod omnes affectus ad adſtrictum & ad laxum reducantur. Neque eſt, quod Dogmatici ſimilarium partium ſanitatem non ſolum in meatuum, ſed quinetiam in quatuor qualitatum atque humorum ſymmetria conſtituerint, atque partium quoque organicarum in ſimilarium compoſitione, numero, magnitudine & figura. Quando Methodicis fuerit perſuaſum, quatuor qualitatum, quatuorque humorum ſymmetriam mutari, turbarique à receſſu moderationis meatuum, ſcilicet adſtrictionis ac diffuſionis, atque ab ijſdem non minus ſanitatem organicarum. Quæ res (ſi per morbos, febres, inflammationes, phlegmones, tumores, dolores, conuulſiones, paraliſes, ſurditates, cęcitates, ictericias, tremores, palpitationes, tuſſes, diſpnæas & alios ſimiles affectus intelligemus) non videbitur à veritate aliena, cum ab adſtrictionis ſiue clauſionis meatuum occaſione commotis humoribus, ac ipſorum turbata ſymmetria prædicti affectus atque alij ſimiles fiant. Veluti à diffuſionis ſiue eorundem ampliationis non moderato ſtatu, oborto immoderato, cum ſanguinis, tum excrementorum profluuio, vti hæmorrhagiæ lienteriæ diarrheæ, dyſenterię refrigerationes, ſiccationes, conuulſiones, hydropes & ſimiles alij affectus oboriuntur. Etenim humores quieti in ſuis locis manentes, habenteſque quotidie ſolitas exhalationes euacuationeſque (niſi clauſis meatibus ceſſarit ipſorum euacuatio, euentatio ſiue diflatio) minime morbos excitabunt. Adſtrictis vero (vt dictum eſt) corporis meatibus, humores quaſi ab extra intro compulſis, turbantur, commouentur, atque idcirco ad varias partes corporis confluunt, incalſiunt, putreſcunt, variaque morborum genera concitant, quippe obſtructiones, putredines febres, phlegmones, & ſimiles alios morbos. Vnde meritò

In 2. de ſympt. cauſ. cap. 8. in Meth med. c 5, In 6. epid. ſect. 5. com 9.

Gal in 1, de ſanit. tuen. cap. 5

In 5. aphor. com. 31. & com. 22. rito Gal. ſcribit, in autumno plures moibos fieri (quos Hippocrates in aphoriſmis recenſuit) ob aeris ambientis frigiditatem, quod humores ex partibus extimis retrudantur, atque ad interiora membra impellantur. Qua ratione hyeme
» hos fieri affectus Hippocrates ita meminit: Hyeme vero morbi laterales, & pul-
» monis inflammationes, grauedines, atque raucedines, tuſſes, dolores, pectoris &
» laterum, atque lumborum, & capitis dolores, vertigines & apoplexię ex frigiditate ambientis adſtrictis meatibus, & maxime in capite (quoniam hac pars minus à frigoro defendi queat) humores & in ipſum cerebrum, & ad alias partes defluentes prædictos affectus facere ſolent. Hinc in Aegypto, Arabia & in alijs locis calidioribus pleuritides, peripneumoniæ, anginæ ac aliæ internę phlegmones haud ita graſſari ſolent. Qui affectus in Ągypto nonnunquam in prima ęſtate maxime inæquali, ſumme ſcilicet calida & frigida (in qua interupti venti campſin vocati) ſumme calidi ſpirant, & aquilonares ſumme frigidi) vna cum alijs morbis ſumme exitialibus graſſari ſolent, de quibus nos in libris de medicina Aegyptiorum abunde ſcripſimus. Humores verò clauſis meatibus cutaneis turbatis ac exinde, vti diximus, commoti, ad viſceraque confluxi, ea multis obſtructionibus replent, a quibus febres, phlegmones, putredines, apoplexiæ, epylepſiæ, ſurditates, icteritiæ, viſcerum tumores, cachechſiæ, hidropes, ileos & alia ſimilia oboriũtur. Veluti ijſdem meatibus immodicè laxatis, immoderatę, excretiones, vel ſanguinis è natibus, ore, ventre, renibus hęmorrhoidibus, atque ex vtero in mulieribus, vel excrementorum, vti ſunt immòderati ſudores, vomitus, alui fluxus, diabetes, & innati caloris reſolutiones fiunt. Vnde calido effluuio copioſius (valde rarefactis, ſiue fuſis cutis meatibus) tranſpirante, inſenſibiliterque exhalante, corpora refrigeſcunt, prælanguent, atque contabeſcunt. ex his igitur liquido conſtare videtur, quatuor qualitates, quatuorque humores, licet maxime faciant, ad corporis ſanitatem (quæ in ipſorum ſymmetria quadam conſiſtit, veluti morbus in ametria) conſeruandam, & vitiandã, attamen certum eſt, cum qualitatum tum humorum ſymmetriam, ſiue ſtatum quietum ac naturalem in-
Gal. in lib. 11. Meth med c. 8. columen ſeruari, quoad adſtrictionis, diffuſioniſque meatuum ſymmetria naturalis ſeruatur. Quo Galen. merito dixit: multa corpora alioquin multum humida & excrementis ſcatentia (quia meatuum ſymmetriam naturalem ſeruarunt) ideo magnum numerum annorum ſana vixiſſe. Itaque humorum ſymmetriam, æqualitatem ac quietem, non ex quantitate ipſorum vel qualitate, vel alia cauſa ab ipſis mutari, at à meatuum clauſione diffuſioneque cutis turbari, ad faciendosque morbos commoueri, atque concitari. Quare his maxime videtur dogma illud Methodicorum firmatum, quod eſt, quod omnes affectus reducantur aut ad adſtrictum, aut ad laxum. A quo non abhorere etiam illud Dogmaticorum placitum, apud quoſque receptum, videtur, quod eſt, medi-
Gal. 11. meth. cap. 12. cinam in ſubtractione & adiectione conſiſtere, ſiue eſſe ſubtractionem atque adiectionem, quoniam laxum, indicat adiectionem, adſtrictum ſubtractionem. In laxis namque euacuatione ſubtrahitur ſubſtantia, in adſtrictis (quod prohibeatur excrementorum per cutim euacuatio) replentur corpora & proinde morbis adſtrictis fiunt obnoxia. Vnum addam ex Galeno antequam huic capiti finem imponam, atque hoc erit, Galenum, qui perpetuo acerrimus Methodicorum hoſtis viſus eſt, in libro de differentijs morborum, ne verbum quidem de hoc præcipuo Methodicorum dogmate feciſſe, cum tamen ex illorum ſententia accuratiſſime hos duos communes morbos & proſecutus fuerit, & omnes differentias horum affectuum, quippe meatuum adſtrictionis atque ampliationis
In cap. 4. exactiſſime docuerit: ita enim ſcripſit: Sunt autem duæ primæ paſſiones, altera
» ampliatio meatuum, altera anguſtatio. Nam ſi prima elementa ſupponantur
» impaſſibilia, nullæ erunt aliæ præterquam in compoſitione paſsiones. Sola

autem

„ autem compoſitio ea, quæ nuper diximus, diſcrimina recipit. Quare neceſſe
„ eſt ſimilarium quamlibet partium, tunc ſuum habere robur, cum meatuum mo-
„ derationem obtinet, qua moderatione corrupta, a naturali diſpoſitione digre-
„ diatur oportet. Sed quoniam vnaquæque mediocritas duplicem patitur corru-
„ ptionem, alteram exuperantiam, alteram defectum, liquet quod primæ paſſio-
„ nes corporum ſimplicium duplices erunt, quarum alteræ ex ampliatione alteræ
„ ex anguſtatione meatuum conſiſtunt. Hæc Galenus & longe plura & clariora ad adſtrictos morbos & laxos facientia in hoc libro expreſſit; & mirum eſt, ipſum tantum ſcribendi laborem tuliſſe, vt morborum differentias ad Methodicam ſectam (quam alibi in multis locis & plurimum damnauit, atque pro nihilo fore habendam cenſuit) attinentes ita prolixo ſermone atque accurate ſcribere voluerit. At ſi quis dixerit. Galenum affectus in meatuum vitio ſecundum ſectam quorundam Dogmaticorum, quorum præcipuus fuit Aſclepiades, & non ſecundum Methodicorum ſuppoſitionem ſcripſiſſe, reſpondebitur quod ſi hoc verum eſt, augeri dogmatis Methodicorum auctoritatem, quoniam etiam Dogmaticorum non pauci conſtituerint in meatuum adſtrictione & diffuſione morbos. Atque ex ijs dogma Methodicorum præcipuum multis medicorum ſatis perſuaſum eſſe haud iniuria videbitur.

Quomodo Methodici affectus communes adſtrictos & laxos vocatos generales morbos eſſe voluerint. Cap. VII.

VNum ex præcipuis, maximiſque medicinæ Methodici dogmatis fuiſſe diximus, affectus omnes ad adſtrictum & fluidū ſiue fluxum ſiue laxum reduci ac idcirco eoſdem aut adſtrictos aut fluxos laxoſuè (quoniam omnes ex meatuum corporis adſtrictione, aut diffuſione preternaturali concitantur) fuiſſe nuncupatos: A Dogmaticis Methodici differunt, quod hos tantum affectus eſſe voluerint, negantes quidem dari illos, qui in partium viciata intempetie conſtituuntur. Quos Galen. ſcribit dari ſecundum ſectam, quæ & elementa patibilia ſuppoſuit, atque ea eſſe calidum frigidum, humidum ſiccum, Itaque hoſce morbos in partium temperaturis à Dogmaticis medicis conſtitutos, exiſtere negarunt, Methodici, quos ſi forte, fiant omnes ad adſtrictum & fluidum reduxerūt, atque propterea ad curationem inſtituendam illos ſuperfluos eſſe atque inutiles: Conſtat enim cum calidum tum frigidum morbum adſtrictum eſſe atque vtrumque medicamento laxante ſanari. An non corpora, & calefacta & refrigetata balneis actu calidis iuuantur? non ne partē, corporis calfactam oleo aliquo ex temperatis actu calido iuuamus, atque eodem auxilio etiam refrigeratam? Quod & Galenus in 7. lib. aphoriſm. Hippocratis, aphor. 42. affirmaſſe viſus eſt, cum dixerit: Aquæ calidæ lotione febres & ab æſtu & à frigore excitatas leuari: ſicci vero morbi omnes cum ſuapte natura ſint adſtricti, itidem laxantibus tolluntur. Humidos vero, quandoque adſtrictum, & quandoque fluidum ſiue laxum morbum facere deprehenſum eſt, ideoque aliquando egent laxantibus, & aliquando adſtringentibus. Quare affectus in partium viciata intemperie (quos morbos ſimpliciſsimos Dogmatici vocant) conſtitutos non habere ad curationem exequendam indicationem, Methodici voluerunt, eoſque proinde ſi fiant (putarunt enim non dari hoſce morbos, ſimpliceſque elementorum qualitates morbos non facere, de qua re nos poſtea accuratius) vel ad adſtrictos vel ad fluidos eſſe referendos. Hos itaque affectus, ſiue haſce cauſas communes ſiue genericas, totius artis medicæ communitates nuncuparunt: Quo fortaſſe modo Galenus dixit, Methodicos cauſatum loco affectus hos habuiſſe, quos itidem morbos eſſe voluerunt,

Gal. in li. de fuc. bonit. & vitio cap. 2. 1. de ſani. tuend. cap. 1.
In libro de diff morb. c. 4. & 5.

In li. de opt ſect. ad Traſyb. c. 23.

non

In lib. de cauſ. morb. cap. 1. & in libro de diff. morb cap. 4.

non ſecus quam Galenus obſtructiones viſcerum morbos eſſe aliquando, modo lædant actiones, affirmauit (quos affectus ſub adſtricto comprehendi poſtea demonſtrabimus) Neque eſt, quod meatuum adſtrictio & diffuſio præternaturalis cauſæ morborum eſſe videantur, cum quandoque morbus morbum faciat, vel (vt Galenus eſt auctor) ex morbo quòd alter ſępius morbus fiat, vt ex obſtructione febris quandoque vel inflammatio ſuccedit; vel melius dicendum, Methodicos adſtrictos atque fluidos morbos, licet cauſę ſint, vocaſſe, ac conſtituiſſe, quod ab ipſis veræ indicationes curatiuæ depromerentur, illiſque conſultius videretur, à quibus indicationes curationis deſumuntur, morbos dici quam cauſas, quia ſcilicet ſtatuerint morbos eſſe qui indicant, & non cauſas, neque mirum ſi hæc atque alia diuerſo modo quam Dogmatici, nominarint atque conſtituerint, quod ita fore, illis, pro ſua breui curandi morbos methodo conſtituenda videretur, abhorrebat enim illorum Methodi medendi breuitas tot cauſarum, ſymptomatum, morboruinque diuiſiones, totque ac tantas circa hæc diſtinctiones differentiaſque à Dogmaticis proſecutas. Quare haſce cauſas morbos dixerunr, quod ijs lædantur membrorum operationes, immoderata namque cutis pororum raritas ita vires reſoluit, ac deijcir, vt corporis actiones exinde maxime lædat, atque ita aliquando, vt non paucos extinguat, quod multis à nimio gaudio eueniſſe legimus, non ſecus faciunt ſanguinis atque excrementorum immoderata profluuia. Permagnæ item obſtructiones viſcus aliquod comprimentes, meatuum itidem validæ clauſiones ſiue adſtrictiones ita lædunt, vt exinde ſuffocatione aliquando corpora interimant. Ex ijs itaque Methodici adſtrictum atque fluidum ſiue laxum morbos eſſe voluerunt: Quos genericos & communes quoque vel ex eo fecerunt, quod de pluribus particularibus dicerentur. Febres quidem, plegmones, tumores ac alios ſimiles affectus adſtrictos, quod adſtrictio meatuum, vel in toto corpore facta, vel in parte aliqua eos foueat appellarunr ſicuti diarrhæa, lienteria dyſenteria, menſtruum, profluuium, diabetes & ſimiles alij affectus fluidi ab ipſis dicebantur. Verũ eminuero cum Dogmaticis vere ſentiendum dixerim, hos ſcilicet affectus (quos motbos Methodici vocant) cauſas quidem eſſe, & non morbos, cum exempli cauſa à meatuum denſarione adſtrictioneue morbi fiant, ſcilicet, febres, phlegmones, rumores, conuulſiones, reſolutiones, & alij complures affectus, veluti ab immodica meatuum diffuſione, refrigerationes, ſyncopes, cachechſiæ, hydropes, & alij ſimiles. At ſæpius fit, vt ex fluido affectu morbi adſtricti, & ab adſtricto laxi fiant. Nam ab immodica pororum diffuſione immoderatius exeunte exhalanteuè calore, fiunr refrigerationes, cachechſiæ, hydropes & alij, qui affectus adſtricti ſunt, atque ex immodica meatuum adſtrictione non raro multitudo humorum oſcula venarum laxat, aperit, profluuiumque facit, & hæc de illo primo Methodicorum dogmate dicta ſint, & quomodo illi adſtrictos atque laxos affectus morbos, & quidam communes eſſe voluetint. Nunc vrile erit, vt quid ſit adſtrictum, & fluidum, & quot modis intelligatur, dicamus.

Quid adſtrictum & fluidum ſiue laxum ſit, & quot modis intelligatur. Cap. VIII.

ITaque Methodici per adſtrictos morbos intellexerunt, quos meatuum adſtrictio perinde ac cauſa continens fouet, vti in febre putrida, calorem igneum intro adſtrictum, adeſſe, atque foueri à retentis fuliginibus ob meatuũ adſtrictionem intro preſſis, obſeruamus & in phrenitide ſeu in quocunque phlegmone calidum humorem intropreſſum vel perſtrictum, vt Aurelianus expreſſit; veluti

& lu-

& luxos dixerunt, qui fouentur, à meatuum diffuſione, cuiuſmodi eſt ſyncopę ex immoderato ſanguinis vel excrementorum profluuio, aut ex immodico repentino gaudio, oborta virium languor, diſſolutioque immoderatius calore percutis meatus profluente. Hos itaque affectus curationem indicare meritò conſtituerunt, nam febrem putridam vel ephimeram à pororum cutis adſtrictione (qui nihil aliud eſt, quam calor igneus intus adſtrictus laxatis apertiſuè meatibus, atque ita igneo calore, qui intus adſtrictus fuerat, exhalante, tolli obſeruamus, & ſyncopem, viriumque reſolutionem à laxatis meatibus ortam, ſi eoſdem laxos meatus clauſerimus. Cæterum, vt adſtricti & laxi cognitio incepta perficiatur, iterum hanc rem parcius magis perſtringentes dicimus per adſtrictum, ſeu denſum, ſeu præſſum, ſeu arctum, ſeu tumen, affectum eos intellexiſſe, in quo conſuetæ, quas corpus, vbi recte valebat, habuit) euacuationes atque purgationes præter naturam cohibitæ ſunt, cuiuſmodi ſunt per poros cutis fuliginoſæ tranſpirationeſuè interceptæ, ſudores itidem conſueti hamorragiæ, hæmorrhoides, menſtruę purgationes, alui deiectiones, vrinaque intercepta, atque quæcunque alia fuerit euacuatiouè vel purgatio ſanitatis tempore conſuetæ, ac iuuans. Per fluidum vero, fluxum, laxum, profluens, diffuſum, amplum rarumque corporis immodicam quouiſmodo factam meatuum rarefactionem, ſiue ad omnem partem corporis extenſionem, ſeu meatuum expanſionem intelligebant, ſeu vti Galeno placuit, eorum quæ manere debuerant excretionem, aut affectum in quo vel naturales conſuetæque vacuationes, purgationesque immoderatius auctæ ſunt, vel de nouo factę, vti ſunt menſes immodice auctio vel hæmorrhagia ſanguinis inſolita, aut ex ore ſanguis immoderatius profluens, vel ex ventre vel ex vtero vel ex hamorrhoidibus, vel ex veſica eodem itidem modo lienteria, diarrhæa, dyſenteria atque diabetes. Porrò per fluxum humorum, aut vaporum profluuium, aut humores vel vapores, ſeu fuligines extra corporis meatus ſenſibiles vel inſenſibiles immoderate fluentes, intelligimus, veluti per adſtrictum, denſum, tumens ſeu tumidum arctum præſſum, denſum, obſtructumque eoſdem profectò humores, vel exhalationes, & fuligines, quæ determinato ſanitatis tempore vacuari ſolebant, ſuppreſſas, atque cohibitas; vel in aliqua parte adſtrictas, preſſas, tumentes, ſiue membra diſtendendo tumentia, vt ait Aurelianus, reddentes. De his Hippocrates in epidemijs ita habet: Dila-
„ tare conſtringere, alia quædam alia vero non. & Galenus in commento: Dila-
„ tare denſata oportet: Denſare autem, quæ vltra decens ampliata ſunt & poſtea:
„ Arctantur autem & dilatantur vltra naturalem modum interdum vaſculorum
„ quorumdam aut membrorum ſenſibilia oſcula: plerumque vero & ratione viſi-
„ lia tum in cute, quam in profundo corpore poſitæ: atque denſata aperire & ra-
„ refacere mediocriter calefaciendo, petentia verò cogere adſtringendo ac refrige-
„ rando. Igitur affectum adſtrictum & corporis meatuum, oſculorum ſcilicet ac venarum immodicam quouiſmodo factam denſationem, ſiue adſtrictionem, ſiue obſtructionem vel humorum, vaporumque qui excerni debent cohibitionem, ſeu ſuppreſſionem, eſſe Methodici ſtatuerunt; ex qua humorum vaporumque vti dictum eſt, fluxio ad aliquam corporis partem fit, quæ collectiones, phlegmones, febres, dolores, & alia tumentia ab ipſis vocata, concitat; ac nonnunquam exinde vaſorum oſculorum ora, diſtenduntur & aperiuntur, vnde affectus contrarius morbo adſtricto, fluidus ſcilicet & laxus dictus, oboritur. Per fluxum vero profluens rarum, laxum, diffuſum, fluidum, apertumuè immoderatam rarefectionem, ſiue diffuſionem vaſorum meatuum oſculorum, ſiue viarum rarefactionem ſeu ampliationem ſeu apertionem quouiſmodo factam, intelligimus. Cæterum priuſquam vlterius ad aſtricti & laxi cognitionem procedamus, vnum præmittemus, quod videtur ſcitu neceſſarium, quod erit perſeuerari an in via

Gal in libro de diff morb. cap. 5. In lib. de optim. ſect. ad Traſyb. cap. 28.

In 6. epid. ſect. 3. tex. 1.

Methodicorum, meatuum corporis adſtrictio & ampliatio laxatioue, tantumodo de cutis meatibus, qui ſunt viſui incomperti, & inſenſibiles, vel de omnibus alijs *In libro de diff. morborũ cap. 7.* viſcerum internorum meatibus, intelligatur. Gal. hoc dixtingit, dicens: ſectam, quæ ſupponit prima elementa impatibilia tantumodo inſenſiles, & ſenſui incompertos poros cutis intellexiſſe, in eorumque ſolummodo adſtrictione diffuſioneque ſanitatem, & morbum, conſtituiſſe, & Dogmaticos amplos ac ſenſui manifeſtos meatus omnes. Eſto quod aliquis dicat Galenum non Methodicorum ſectam, ſed eorum Dogmaticorum, qui corpora prima impatibilia poſuerunt, quales, fuerunt Democritus, Anaxagoras, Diodorus Cronus, epicurus. Aſclepiadesque, qui inter præclaros medicos ab omnibus adnumeratus eſt, intellexiſſe iſti enim atomos atque in corporibus vacuum dari voluerunt atque ea ratione ex meatuum vitio morbos excitari. Ab his vero non fuiſſe differentes Methodicos *Cap.* vel etiam ex Galeni Apologia aduerſus Iulianum Methodicum colligitur in qua ſcripſit, poſitionem morbi adſtricti & fluxi ijs conuenire, qui vacuum poſuerunt; addo ex nuper demonſtratis conſtare Methodicorum ſectam, cuius Themiſon fuit inuentor, ab Aſclepiade cæpiſſe, ſcilicet ab ipſius opinione, quæ fuerat, morbos in exiguorum meatuum vitio conſiſtere; verumtamen Methodicos non tantum in exiguorum meatuum ſed etiam in magnorum ac manifeſtorum naturali vitiatoque ſtatu, ſanitatem, & morbum poſuiſſe vnico argumento cognoſcitur, quippe qui Methodici internas phlegmones, febres, tumores iecoris lienis, ictericiam & alios huiuſmodi affectus inter morbos adſtrictos repoſuerint, quæ res cuique vel etiam leuiter in Aureliani libris verſato, erit aperta. Etenim in internis phlegmonibus & tumoribus, laxantibus medicamentis non tantum in extimis partibus, cutis meatus reſpicientibus, vtuntur, ſed quinimo etiam in internis, quæ poros exhibebant, vt etiam internis meatibus adſtrictis auxilio ſint. Non enim eos latuit non ſolum morbos concitari externis meatibus ſenſui immanifeſtis patientibus, ſed quinetiam internis, vnde phrenitim Aurelianus ſtricturam, lethargum preſſuram vocat. Ex quo dantur morbi adſtricti & laxi communes, quippè à totius meatuum cutis vitio obortos, ac particulares à quadam parte habente meatuum ſtatum vitiatum, atque hi tum externi, tum interni, externi ſunt immodicæ vacuationes cum ſenſibiles quippè per ſudorem, tum halituum ſeu vaporum, quæ nobis incompertę ſunt, immodicæ adſtrictiones, quas febres ſequuntur, putredines, & quatenus impedito propter meatuum adſtrictionem humorum, vaporumque ad extra motu, effluuioque interius commoti ad aliquam partem precipitant, eamque oborta inflammatione vel tumore tumentem atque adſtrictam reddunt vel alio affectu eius cauitates ſeu meatus vitiant,
In libro de diff. cap 7. quod Galenus etiam hiſce verbis expreſſiſſe viſus eſt dicens: Iam vero cauitatum
» omnium, quæ partibus debentur, tum magnitudo tum multitudo niſi ſeruetur,
» neceſſario earum occaſione lædetur actio. Multu vero huiuſmodi ægritudines,
» nonnullæ coalitu quodam, nonnullæ vero lentorum ac craſſorum humorum ob-
» ſtructu conſiſtunt, aliæ vero ipſis corporibus nimium exiccatis; aut ab aliquo ex
» circunſtantibus ingruenti ac comprimenti anguſtioribus effectis adueniunt: ipſo-
» rum quoque corporum, quæ tales meatus ſortita ſunt, ſubſtantia eſt aliquando
» indurata, uel inflammata, uel ſyderata, vel ſuppurata, aut inflata, aut quocunq;
» modo aliam adiunctam atque aduentitiam adepta magnitudinem, ac deinceps ad
» interiores cauernas tumorem refundens, cauſa eſt vt obſtruantur meatus. Quare ex ijs deprehenditur; Methodicos non ſolum meatuum cutaneorum, ſed aliorum omnium, in cute, in carne in uenis, arterijs atque alijs membris organicis exiſtentium uitium, pro adſtricto & laxo morbis conſtituendis intellexiſſe.

Quemodo

Quomodo adſtrictum & laxum ſiue fluidum cognoſcatur. Caput VIIII.

CÆterum dubium eſt quomodo adſtrictum atque fluidum cognoſcatur, quibuſue ſignis ità innoteſcat, vt ſit euidens atque manifeſtum, vti Methodici voluiſſe,niſi ſunt cũfluidum ſeu laxũ, fluxumue adſtricto longe notius nõ habeat vt cognoſcatur iudicium facile, eo quia ſi loquamur de excretionibus manifeſtis, non omnes, licet copioſius profluant, appareantue, fluxus affectus dici poſſunt,ſed ſolummodo, quæ ita exeuntes corpus maxime lædunt, quæque morbi exiſtunt. Has colliquationes Eraſiſtratum medicum olim inter antiquos ferè Hippocraticæ auctoritatis appellaſſe, Galenus eſt auctor, atque illas non moleſtas neque cohibendas: vel vti eſt quædam ſalutaris purgatio per hęmorrhoidas, menſes in mulieribus ſingulis menſibus,ab anno decimo quarto ad quinquageſimum profluentes in puerperisq; menſtruæ purgationes, etiamſi per multos dies (quandoque ad quadrageſimum vſque diem protrahuntur) copioſe fluxerint, ita hæmorrhagiæ, vomitus bilioſi, ſudores, vrinæ copioſæ, aluique deiectiones ſponte à natura in recte valentibus excretæ, cum in morbis acutis in die aliquo ex decretorijs critice appareant. Profectò quibus ſignis eæ euacuationes, quæ Methodicorum laxi morbi dicuntur, nobis innoteſcent? Hippocrates duobus ſanè notis eas cognoſci docuit, quippè corporis difficili tollerantia, at que nullo ſubſequente iuuamento. Etenim fluxus morbus comitem habet malam tollerantiam: Corpora ab hiſce fluxibus, licet nullam moleſtiam ſentire videantur, vtpotè neque dolorem, neque febrem, attamen reſoluuntur vigiles redduntur,ciborum appetitu non valent, ſitiunt,color vitiatur,ac veluti colliquationes contabeſcunt,pulſusque debiliores, inæqualiores atque inordinatiores obſeruantur; ex quo liquido conſtabit excretiones quidem omnes, cum ſanguinis tum excrementorum, quas corpora leuiter ferunt, vel ipſis vel manifeſte iuuantur, vel nihil læduntur, neque vires exoluuntur at exindę corpora potius robur accipiunt, atque leuiora euadunt, non eſſe morbos laxos. Idem in morbo acuto vexatis obſeruantur, quippè quod criticæ excretiones, quæ ob id laxi affectus non ſunt,eo argumento dignoſcuntur, quod ab ægrotis leuiter ac ſine moleſtia ferantur,& quia iuuant, atque nihil lædunt;addamus has euacuationes plerumque concocto morbo apparere & in aliquo dierum indicatoriorum, quaſi febris vel dolor adſit, aut omnino tollunt, aut magna ex parte leuant, atque proinde ęgrotati in melius mutantur. Pulſus fiunt vehementiores, æqualioresque, ſi quis accuratius ſigna hæc optimarum, ac malarum excretionum, quæ fluxus Methodicorum ſunt, perſpecta habere cupiat, legat noſtros libros de vita & morte ęgrotanti praeſagienda euulgatos: in quibus nos longe plura & accuratiora ad iſtam rem facientia proſecuti fuimus. Itaque fluxus meatuum ſenſibilium hiſce prædictis ſignis medicis innoteſcent: Inſenſibilium verò fluxus; quippè in ijs, quorum corpora ob inſenſibilem perſpirationem immoderatius effluentem reſoluuntur, quibus nam notis à nobis dignoſcentur? Methodicorum ſectatores dicent, hoſce etiam fluxus coniecturis quibuſdam poſſe intelligi, ſcilicet, quod illa corpora, quæ immodice diffuſis meatibus diſſoluuntur, cutem mollem habeant, atque effæminatam, quæ ita duplici de cauſa fit primo ab extenuatione partium carnoſarum ſubter cutem poſitarum, atque etiam, quoniam in ijs madores, ſeu exiles ſudores, cuiuſmodi in ſyncope fit, per cutem exeunt, quibus cutis emolleſcit; Accedit idem facere fumidos vapores copioſius expirantes, ſiue effluentes, qui aliquando in his corporibus perinde ac fumi ſenſibiliter exire conſpiciuntur. Hæc prædicta ſigna Methodicorum, quibus fluxus, qui uerè tales

In li. de opt. ſect. ad Traſyb. cap.

In 1. aphor. 2.

In lib. 7.

Gal. in li. de opt. ſecta ad Traſyb. cap. 19.

In 6. epid. ſect. 3. tex. 27. ſunt, deprçhenduntur, quippè à molli cute deſumpta, Hippocrates in epidemijs
„ confirmaſſe viſus eſt, cum ſcripſerit: Omnis extenuatio laxat cutim, deinde di-
„ ſtenditur. Quod ſignum in ijs non perpetuo erit attendendum, ſed illo ſolummodo tempore, quo fluxus, ſeu conſumptio in carnoſas partes ſubter cutem poſitas agit, nondum quidem in cutis ſubſtantiam conſumptione deducta: Tunc temporis cutis illorum corporum erit mollis ac effçminata, quæ poſtea fluxu perſe-
In epid. ſect. 3. comm. 29. uerante, tenſa ac dura euadit, ſcilicet exinde etiam cutis ſubſtantia conſumpta. Quam rem Galen. in Hippoc. commento peibelle ita expreſſit, dicens; Ante-
„ quam igitur ad ipſam cutis propriam ſubſtantiam exhauſtio peruenerit, perin-
„ de atque euacuati vtres & ſacci, & veſicæ, cutis laxior redditur, inanitione autem
„ perdurante talis efficitur, qualis aridæ veſicæ, atque coria, quæ prædurities ex-
„ tendi non poſſunt, tales vero & in vtribus, & veſicis cutis affecta, videtur, cum
„ exſiccata admodum fuerit, at vſque dum humida ſit, & mollis etiam interno ca-
„ uo aliquid ſuſcipit, itemque dimittit, ſuſcipiens quidem cum ſatis expleta fuerit
„ diſtenditur, cum inanitur autem relaxatur. Quare ex ijs colligimus, quod cutis mollis laxa, atque effçminata in principio exhauſtionis erit, pro cognoſcendo fluxu eorum corporum, quç inſenſibili profluuio laborant, ſatis firma nota: At diu eodem profluuio perſeuerante, ipſa cutis non mollis, ſed tenſa, duraque obſeruabitur, quæque primo in ipſa facie anima duertetur, ſignumque erit ad flu-
In 1. progn. tex. 7 xum inſenſibilem cognoſcendum. De quibus Hippoc. in prognoſticis ita dixit:
„ Fuerit autem eiuſmodi naſus acutus, caui oculi, tempora adſtricta, aures frigi-
„ dæ contractçque & fibræ earum verſæ, & item cutis circa frontem dura, intenta,
„ arida & color totius viridis aut niger. At videndum erit, ne hæc cutis contracta dura & arida fiat, aut alimenti inopia, aut ex vigilia, aut cogitatione aut ex quapiam animi paſſione, vel à dolore, vel ex morbo colliquante, ac diſcutiente, exitialique, aut denique ex aliqua ſenſibili vacuatione vel ſanguinis vel excrementorum. Quibus omnibus liquidò videtur, fluxum primo cognoſci à cute molli effçminataque, at ſi non mollis, ſed dura ſit, atque diſtenta, non perpetuo erit ſignum fluxus, vt in febribus acutis, exitialibusque phlegmonibus, primis ſtatim diebus tenſa duraque & exiccata cutis auctore Hippocrate apparet, at in longis febribus erit ſignum colliquationis, & fluxus. Quare mollis, & effeminata cutis erit attendenda pro cognoſcendo fluxu, cui ſigno ſi alia adiunxerimus, certum iudicium haberi poterit, quippè virium languorem ita vt vix loquantur, pulſus humiles prælanguidos, raroſque: & ſyncopem, vt in ijs qui gaudio repentino immodicoque laxatis meatibus reſoluuntur. Addo corpora ſuapte natura rari atque diffuſi habitus, & cauſas antegreſſas, quibus laxari meatus poſſunt, hiſceque ſignis propoſitis fluxus Methodicorum dignoſcentur. At de adſtricto loquamur, demonſtremusque & ipſum quadatenus notum eſſe. Etenim ſenſibilium meatuum adſtrictum, affectum conſuetarum in corpore euacuationum recordatione ſiue memoria quiſque facile comprehendet, quippè ſi menſtruç purgationes fuerint omnino ſuppreſſæ, cohibitæque vel hçmorrhoides, uel conſueta hæmorrhagia ſanguinis, uel intercepta urina, uel aluus itidem adſtricta: At quid de latentium meatuum externorum adſtricto dicemus? Huiuſmodi affectum, aut laſſitudinibus; aut febre oborta conijci, quando denſatis meatibus externis ne-
In lib. de cauſ. morborum c. 3. ceſſario febres accendi uel etiam Galenus non negauerit. In corporibus uitioſis ſuccis refertis, adſtrictis cutis meatibus (quod prohibeatur tranſpiratio, & humorũ euenratio) putredines fiunt, ſi loquamur de internis uijs adſtrictis, dicemus itidem adſtrictũ affectũ innoteſcere à proprijs partium paſſionibus. Exempli gratia apoplexia, epylepſiaque adſtrictum in cerebro denotat paraliſis in neruis, cçcitates ſurditateſque itidem in neruis, & in meatibus propriorum inſtrumentorum: Ileon in inteſtino eiuſdem nominis icteritia in hepatis regione, affectus

hypo-

hypochondriacus in hypocōhdrijs,maximeq; in ſiniſtro, at an indextro vel in ſiniſtro adſtrictus ſit affectus, facile & viſu & tactu cognoſcetur. Quare ex ijs adſtrictum & fluxum non eſſe ignotos affectus intelligitur. Vnde neque mixtus vocatus affectus erit ignotus,quippè ex adſtricto & laxo vtpotè cum in febre hæmorrhagia ,vel alia excretio immodica adfuerit, mixtus enim hic erit affectus, cum febris adſtrictum hæmorrhagia fluxum morbum notet eodemmodo cholera, cardiaglia, ſyncope, mixti morbi dicuntur, de qua re poſterius nos accuratè ſcribemus. Cæterum priuſquam huic negotio finem imponamus, vnum aliud nos ſcire oportebit, quippè laxum & adſtrictum fuiſſe dictum principium euidens, ac per ſe notum à Methodicis, quo haud ſignis opus habebit, quibus demonſtretur, ac cognoſcatur. Quod tamen abſque ſignis adſtrictum & laxum morbum non poſſe diſtinctè cognoſci, oſtendimus cum non omnis euacuatio (vti dictum eſt) fluxus dicatur, ſed tantum illa, qua corus grauiter læditur, & ita non omnis cohibita purgatio vel euacuatio adſtrictum faciet, ſed quę itidem graui cum noxa fit. Verum credendum eſt Methodicos, adſtrictum & laxum per ſe notum eſſe, atque euidens ea ratione, quod nemo negare queat adſtrictum & fluxum affectum fieri in corporibus, (quando neque Dogmatici hoc vnquam negarint) ac vel etiam, quod ab ijs duobus affectibus omnis curatio, indicetur, quando adſtrictum affectum laxando tolli, & laxum adſtringendo neminem alicuius ſectæ (quæ per contraria indicationes ſumit) latuerit.

Cur adſtrictum & laxum vel fluidum Methodici in ſpecies non diuiſerint. Cap. X.

Diximus Methodicos per adſtrictum intellexiſſe denſum, durum, ſiccum, præſſum, arctatum, ſtrictum, clauſum, tumens, conſtipatum:& per fluidum profluens laxum, difuſum, ampliatum, auctum, rarum fluxum atque humidum. Hæcque fuiſſe nomina pertinentia ad adſtrictum & laxum, Methodicis familiaria, conſtat. Iulianus vero (vt auctor eſt Galenus) Methodicus viſus fuit, adſtrictum & fluidum triplici differentia dixtinxiſſe, ita enim habet: Iſti porrò mediocritati cum inſidiæ à morbis tenduntur, neceſſario fit, vt patiantur corpora contracta, ac dura, ſicciorave, aut diffuſa, molliaque facta, atque humida. *In Apolog. cōtra Iulian. cap. 3.* Cæterum Methodici neque (vt apud ipſos obſeruatum eſt) in haſce ſpecies etiam adſtrictum & laxum diſtingui voluerunt, at contractum, vel arctum durum. atque ſiccum, ad adſtrictum, referri, & diffuſum, molle atque humidum, ad laxum. Quod minime ipſorum breui medendi Methodo conueniret, ex quo ne dicam omnes ſpecies, at neque illas tres tantum proſequi voluiſſe, conijcitur: ſed omnes confundentes (vti dictum eſt) ad adſtrictum atque ad fluidum reducebant, vt commode ab his tantum curatio in morbis indicaretur, ſiquidem corpore quouis modo adſtricto laxandum eſſe, iudicarunt, ac proinde vtendum medicamentis laxantibus, quæ temperate calida & humida, tenuiſque eſſentiæ, conſtituerunt: vel ipſum adſtrictum, contractū vel durum, vel ſiccū, ſit, quod medicamentum temperate calidū & humidum (quæ laxantiū natura eſſe videtur) & aperiat corpus contractum, & emolliat indurat, & humectetū ſiccatum: contra, corpore quoq; quouis modo diffuſo, aut emollito, aut humefacto, adſtringendum putarunt, atque ob id adſtringentibus vocatis medicamentis eſſe perpetuo vtendum, quæ frigida, & ſicca, craſſęque eſſentiæ, quippè terrenæ eſſe, voluerunt, vel diffuſum ſit, vel molle, vel humidum redditum, quod medicamentum ſcilicet adſtringens, frigidum, ſiccum, & terrenum, meatus claudat, emollitum induret, atque humectum ſiccet. Hæc medicamenta Græci ϛυγοτικα & Latini ob id claudentia dixerunt.

Quæ

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

In 5. ſimpl. cap.

Quæ Methodicis familiaria fuerunt, ad fluxum in corporibus quouiſmodo tol-lendum, quo nomine etiam illa medicamenta comprehenderunt, quæ Dogmatici cutem denſantia appellarunt. Veluti ad aſtrictum tollendum familiaria, (vti dictum eſt) habuerunt, quæ ſunt calida, & humida ac tenuis eſſentię. Quæque Galenus diſtinxit, in emollientia, laxantia, atque rarefacientia. Vſum vero anaſtomoticorum quippè ex Dogmaticis perſe aperientium Methodici omnino ad adſtrictum tollendum omiſerunt, quod hæc fortaſſe acria ſint, mordacia, craſſęque eſſentiæ. Vnde Aurelianus meritò dixit, tumentiam hæc augere. Non eſſe autem neceſſariam ad illam Methodum medendi conſtituendam, eam adſtricti & fluxi diſtinctionem, hoc quidem argumento putarunt, quippè quod cùm inſtitutum ſit ad adſtrictum, meatus aperire & ad fluxum; eoſdem adſtringere, ſat erit ad fluxum meatus quouiſmodo adſtringere, & ad adſtrictum, quouiſmodo illos aperire. Quod medicamentis calidis & humidis (vti etiam dictum eſt) præſtari poſſe, voluerunt; cuiuſmodi eſt aqua dulcis calida, hydrelæum calidum, oleum dulce tenue, aut decoctum, aut ſuccus expreſſus, ex malua, ibiſco, fænugreco, lino, meliloto, & ſimilibus in aqua percoctis. Hæc emolliunt, rarefaciunt, aperiunt, digerunt, atque humectant, idcirco emollientia, laxantia, rarefacientia. humectantia, fluxum facientia, aperientia humectantiaque nullo inter ipſa poſito diſcrimine, totque hiſce nominibus dicta; vnum idemque ex Methodicis ſit medicamentum, vna eademque facultas. Exempli gratia decoctum althææ, ſeminum lini fænugreci, vel hydręleum calidum, vocant vti diximus medicamentum mollitorium, laxatorium, rarefaciens, aperięns, atque (vt vno verbo dicam) ad adſtrictum morbum tollendum faciens. At ne dum hæc Methodici ex facultatum varietate (quando ex Dogmaticis facultas emollitoria differat à laxatoria, à rarefactoria, atque ab aperiente Græcis anaſtomotica dicta) diſtincta conſiderarunt, neque cuiuſque prædictarum facultatum differentias, cum emollientium medicamentorum quædam ſint humectantia, quippè induratis à ſiccatione, quæ auxiliantur, quædam calefacientia, ſcilicet congelatas ſeu concretas à frigore partes, atque ita induratas ſoluentia, & quædam euacuantia, tenſis quippè ac induratis partibus à repletione quæ ſunt auxilio. Quæ alijs multis non minus differentijs itidem diſtinguuntur, ſcilicet quod euacuantium medicamentorum, quędam ſint digerentia, diſcutientiauè, humores atque flatus, quibus partes corporis plenæ tenduntur, quædam detergentia, quędam humores purgantia. Vnde etiam ex Galeno emollientium, quædam calida & humida, quædam calida, & ſicca eſſe obſeruantur. De laxantibus itidem, quædam immodice humectantia, quædam digerentia, ac humidum exhaurientia ſubſtantię muſculorum ſubter cutem poſitorum. De hac Gal. Quamobrem non ſimpliciter vna eſt ſpecies laxantium remediorum, vtputa cùm alia humectando, alia calfaciendo, alia vero emolliendo, quædam vacuando, nonnulla tumores pręter naturam detrahendo, alia etiam per coniugationem horum quampiam agentia, laxare ſolent. Ita quoque de rarefacientibus, aperientibus anaſtomoticis, & de obſtruentibus. Vnde Galenus meritò Methodicos reprehendens (ſcilicet quod haſce facultates in ſpecies non dixerint) dixit, appellationes ſimul cum rebus confundere, quicquid obuium eſt, citra vllam examinationem confundentes; At ne hos ſolummodo, ſed Dioſcoridem quoque Anazarbeum, qui de materia medica ſex libros doctiſſimos ſcripſit, in ijſdem Galenus damnauit, nonnunquam medicamentum facultatis aperientis dicentem, quod perſe laxat, aut emollit, aut humectat, aut phlegmonem ſoluit. Quod vtique verum eſt, quippè (licet Methodicus non fuerit) ita ſenſiſſe: Nam, vt complures locos omittam, decoctum ex radice iridis oſcula venarum vtero aperire ſcripſit. At quis queſo non fateatur noſtrum Dioſcoridem recte de ſimplicium medicamentorum cum faculta-

In 14. meth. med cap. 5. 2. ad Glauc c 5. in 5. ſimpl. cap. 3. & 7. & 8.

In 5 ſimpl c. 11.

In 1 lib. de materia med. cap. deinde.

facultatibus tum vſibus ad medicinam faciendam, ſcripſiſſe? licet aliquando cuipiam medicamento quampiam ineſſe facultatem dixerit, quæ perſe illud non præſtet vt ex accidenti. Dixit ſanè; vti dictum eſt iridis decoctum oſcula venarum aperire, quod anaſtomoticorum ideſt perſe aperientium proprium eſſe videtur, ac non minus calida medicamenta cum febribus multis tum alijs morbis calidis mederi, & frigida frigidis eodem modo cognitum eſt. Haud enim tenebarur Dioſc. in libris de materia medica medicamentorum ſolummodo facultates per ſe in morbos agentes referre, at quaſuis alias idem præſtantes: Neque eſt, quod nos perpetuo morbis mederi debeamus medicamentis facultate per ſe contrarijs, ſed quouiſmodo contrarijs, Rhabarbarum enim ſcamonium, agrimoniũ, apium, chamædrim, medicamenta calida morbis calidis ac bilioſis multis auxilio ſunt, non tamen facultate per ſe morbo contraria, cum ex Dogmaticis calidis morbis refrigerantia medicamenta conueniant. ſæpe fluxu fluxum, vomitu vomitum, & hæmorrhagiam ſanguinis vacuatione medici tollunt; nonnunquam etiam medici frigida aqua large affuſa, malis frigidis, & calida calidis medentur. Hinc balnea frigida in hecticis, & calida in febribus putridis olim vſum habuerunt. De vſu aquæ frigidę in morbis frigidis Hippocrates ita ſcripſit; *In 5. aphor. 21.*
„ Eſt autem vbi in diſtentione ſine vlceratione, iuuene bene carnoſo æſtate media
„ frigidæ aquæ multæ perfuſio reuocationem caloris facit, calor autem hæc ſoluit,
„ & poſtea: Tumores articulorum atque dolores abſque vlcere & podagricos quo- *In aphoriſ 25.*
„ que atq; conuulſa, horum plurima, frigida aqua large affuſa leuat. Quæ oĩa Galenus multis in locis confirmauit. Quare Dioſcorides nobis ſimplicium medicamentorum vires, vſuſque medicos prænarraturus, cur ſolummodo vires per ſe morbis occurrentes, & non quouiſmodo ijſdem contrarias complecti debuit? *In 1. ſimpl. c. 4. in 3. de temp. c. 4. & c. vltimo.*
Sanè dixit multa decocta, atque ex ipſis inſeſſiones vel parata fomenta ex medicamentis moderate calidis, & humidis emollientibus, laxantibus, rarefacientibuſue oſcula venarum, cum in podice tum in vtero, non minuſque etiam cutaneos meatus adſtrictos aperire, an non aperiunt? certe quidem quod ſi aperiunt, licet non ſin acria mordaciaque m craſſæ eſſentię, quæ Græci anaſtomotica ideſt vere aperientia dicunt, quid ad medendum erroris fit? cum optatum aſſequatur. Non enim Dioſcorides veluti Galenus in primis libris ſimplicium, de ſimplicium ſanè medicamentorum facultatibus agens, tenebatur ſingulas facultates diſtincte nobis perſpectas facere. Vnde conſtabit Dioſcoridem immeritò in ijs fuiſſe à Galeno damnatum. Quibus profecto perſuaſionibus Methodicis fuit perſuaſum, ipſos à vera medendi Methodo non & rare, ſi ad aſtrictum corpus, medicamentis moderate calidis & humidis vtantur, cuiuſmodi ſunt olea dulcia calida, hydreleum aqua calida, & decocta, parata ex althea, malua, fænugreco lino & ſimilibus. Hæc extrinſecus calida adhibita ad cutis meatus aperiendos vtilia eſſe primo medici omnes ſciunt, at quinetiam oſcula venarum (quod Dioſcoridem tradidiſſe ſcimus) laxare atque aperire. Quod ſi verum eſt, hæc in quam ipſa aperire, quid tot, tantiſque aperientium differentijs eſt opus? Addo Methodicos recte quidem ſe ad adſtrictum hiſce medicamenti, (quippe calidis & humidis, ſcilicet ex hydreleo calido, dulcibus oleis ſubſtantię tenuis, & ex decoctis nuperrime præſcriptis) vti oportere hoc ipſo argumento iudicarunt, quod etiam ex Dogmaticis medicamẽta emollientia, laxantia & rarefaciẽtia vnius eiuſdemq; eſſe eſſentię videantur, etenim (Gal. au ctore) emollientia ſunt calida & humida, laxantia itidem cutim humectantia, non minus & rarefacientia calida itidem atque humida, tenuiſque ſubſtantiæ, quibus vna eademque ferme natura ſiue eſſentia in his omnibus conſtituitur; licet illa habeant, quaſdam differentias, quibus ſecundum magis & minus interſtingui poſſe videantur. Veruntamen prædicta cta Methodicorum emollientia omnia id habent, vt meatus laxent, rarefaciant, *Gal. in 5. ſimpl. cap.*

aperiant, aperiunt inquam laxando & rareſaciendo. Eadem quoque dicemus de fluido ſiue laxo corpore adſtringendo, ſcilicet Methodicos vſos fuiſſe denſantibus, ſtegnoticis conſtipantibus ſeu claudentibus dictis, cuiuſmodi eſt aqua frigida, aizoum, portulaca, lenticula paluſtris, poligonum myrtus, acacia, hypociſtis, rubus & alia ſimilia. Neque ad indicandam curationem meatus apertos adſtringentia, diſtinxerunt Dogmaticorum modo in indurantia, tendentia, atque in denſantia, & meritò cum vel hæc etiam purum inter ſe natura differant, at potius quia quædam remiſius, & quædam efficacius agant. Vnde hæc ad oſcula venarum claudenda exercent, atque illa quod debilius adſtringant, ad meatus cutaneos adſtringendos. Accedit etiam quod (Galeno auctore) indurantia medicamenta ſunt frigida & humida vel modice ſicca, cuiuſmodi eſt ſemperuiuum, portulaca, lenticula paluſtris, ſolanum, quorum eſſentiam Dogmatici fecerunt, mixtam ex aquea atque terrea ſubſtantia, & medicamenta tendentia cum & ſiccantia, & refrigerantia itidem ſint, atque non minus etiam denſantia refrigerent & ſiccent. Galenus ait, acerbam qualitatem cutem denſare, atque denſitatem à frigore agi, quod nimirum frigus denſet: In libris vero ſimplicium expreſſit, denſantia medicamenta eſſe ſemperuiuum portulacam lenticulam paluſtrem, quæ paulo ante dixerat quoque cutem indurare, indurantiaque eſſe medicamenta. Ita ſi ex Galeno medicamenta prædicta indurantia itidem denſantia ſint, à quibus complura quoque tendentium non videntur diuerſa, vtpote, quæ congelando & ſiccando cutem tenſam reddant, quæ neceſſario frigida & ſicca itidem eſſe debent. Quare hæc omnia medicamenta ſcilicet indurantia, denſantia, atque tendentia, & idem præſtare poterunt, quippè cutis meatus denſare, vel id fiat induratione cutis, vel tenſione. Meritò itaque Methodici ea in ſpecies diſtinguere noluerunt, atque non minus hæc à ſtegnoticis, ſtipantibus ſiue claudentibus vocatis medicamentis, quod hæc omnia adſtrictum faciant. At denſantia (vti dictum eſt) minus efficaciter quàm ſtegnotica agunt idcirco hæc ad ampliores meatus adſtringendos uſum habuerunt, ſcilicet venarum arteriarumque oſculorum ad nares, ad inteſtina, ad vterum, atque ad podicem deſinentium, & illa ad exiles cutis meatus, qui laxati facilius adſtringuntur. Itaque propter prædictas cauſas Methodici adſtrictum & laxum in ſpecies diuidere noluerunt.

In lib. 5. ſimpl. cap. 9. 10. 11. 14

In lib. 3. de criſib. cap. 13.
In 5. aphoriſ. 62.
In 7. Meth med. cap. 8.
In libro 5. ſimpl. cap. 14.
cap.

An ab adſtricto atque laxo fluidoue curatio indicetur. Caput XI.

VNum olim dogma apud Methodicos fuit maximi momenti, ſcilicet an adſtrictus & laxus affectus vere curationem indicarent, porrò certum eſt, eas duas communitates ſiue duos morbos idcirco à Methodicis fuiſſe inuentos, vt ab ipſis qualis nam vtilis profutura curatio ſit, indicaretur, vnde ab adſtricto atque laxo curationem indicari præcipuum dogma iſtius ſectæ conſtitutum eſt, ita vt meritò ab adſtricto laxandum, & à laxo adſtringendum omnino præindicaretur: De quo Dogmate auctor libri de optima ſecta ad Traſybulum ita habet: At „ vero indicatione eius, quòd conferat, laxitatem in adſtrictis eſſe; in fluentibus „ vero compreſſionem: Nam ſi genu verbi gratia inflammatione laboret relaxare „ (aiunt) oportere, ſi fluat aluus cohibere. Quod vero adſtrictum & laxum vere indicent curationem, facile, ſi præſidia, quibus morbi cum adſtricti tum laxi tolluntur, perſpecta habuerimus, intelligemus. Exempli gratia ex adſtrictis affectibus ſunt febres, phlegmones, tumoreſque; atqui quis medicorum eſt quem lateat febres balneis calidis ex dulci aqua, inunctionibus fomentis atque alijs laxantibus præſidijs tolli? Non minus quam internę phlegmones Hippocrates

in 7. aphoriſ. 42. dixit: febres multas multa aqua calida capiti ſuperfuſa ſolui, quis quæſo ignorat, in pleuritide, et peripneumonia exterius balnea calida, fotus laxantes inunctionesque vel etiam à Dogmaticis adhiberi, & intus decoctu, vel aquæ ex laxantibus medicamentis paratæ, ſcilicet, chamomelo, malua, althea fœnugreco, lino & ſimilibus? quis itidem ignorat in pleuriticis vtiliſſime propinari oleum aliquod dulce calidum laxatiuum; ex ſeminibus lini expreſſum pro ſecreto ad deſperatos quoſdam pleuriticos dari ſolet. Quid de tumoribus duris an non & ipſis emollientibus ſanari, Galenus de medicamentis ad lienis tumorem emolliendum ſcribens expreſſum reliquit? *In lib 5. ſimpl. c.* Vere ita adſtrictum laxandum indicare intelligitur, & laxum adſtringendum indicare ex humoribus vel ſanguine ex parte aliqua corporis immoderatius profluente apertius dignoſcetur, quis quęſo etiam ignorat, ſanguine immoderatius vel è naribus, vel ex ore, vel ex ventre, vel ex vtero, vel denique hæmorrhoidibus profluente, omnes medicos ad adſtringentia confugere, vt oſcula venarum arteriarumque claudant, in diarrhæis, lienteriis, diſenteriisque an non curatio medicamentis adſtringentibus fit? Certe quidem, quod ſi ita eſt, reprehendere Methodicos audebit, qui haſce duas communitates pro curatione indicanda conſtituerint, quippè adſtrictum atque laxum? Hi affectus quandoque in toto corpore & quandoque in parte corporis fiunt, Totius adſtrictum affectus eſt, vbi totum corpus adſtrictum patiatur, quo affectu ſæpius animalia ſuffocata pereunt: partis vero adſtrictum exempli cauſa eſt, vt ſi phlegmone pars quæpiam laboret. Ita laxum totius eſt, vbi in toto corpore rarefactis meatibus vires exalant. Quod ex nimio gaudio aliquando fit. Partis demum laxum dicitur, vbi per partem aliquam immodice diffuſam humores immoderatius fluunt, cuiuſmodi eſt ſanguinis profluuium è naribus vel ex ore, aut ex ventre, aut ex vtero, aut hęmorrhoidibus, aut ex veſica, vel vomitus, vel denique alui fluxus. Vterque vero affectus tum partis tum totius ex Methodicis curationem indicare poteſt. Neque immeritò, quando totius corporis meatuum duffuſio ſiue fluxus adſtringendum neceſſario indicet, & adſtrictum laxandum, ita & partis, nam vti dictum eſt, exempli gratia genu inflammatione vexato, vt humor in ea parte adſtrictus digeratur, laxandum eſſi meritò voluerunt. Contra fluxum præternaturalem vel vteri, vel ventris, vel hæmorrhoidarum, vel alterius quidem partis indicare cohibentia medicamenta; adſtringentiaque. Neque eſt, quod Methodicis obijciatur, veram tantummodo illam dici indicationem, quę medicamenta quibus affectus tollitur, detegit, vnde adſtri- *Gal. in libro de* ctum & laxum vere curationem non indicare, intelligi, ſed ſolummodo affectuũ *opt. ſect ad Traſyb. cap. 24.* ſublationem, ſcilicet adſtrictum laxandum, & laxum adſtrigendum, quod nihil profectò erit, quam vtrumque ſui ablationem indicare, quod cum omnibus vel etiam plebeis notum ſit, quippe morbum ſui ablationem indicare, nihil artificij videtur hæc Methodus habere, veluti etiam in chyrurgia cum dicunt, calculum, qui in veſica eſt propterea quod toto genere ſit præternaturam ablationem ſui indicare, idem & verrucas, mytmecias, antheromata, ſteathomata, melicerides, & inteſtinum, quod iam in ſcrotum decidit, & luxata omnia, quod loco ipſa præternaturam ſe habeant, reduci in artus debere, aluum fluentem ſiſtendum, vlcus ad cicatricem ducendum. Quę indicationes nihil artificij habent, ignariſque etiam medicinæ hominibus notę ſunt. At medici eruditi, ea ſcire debent, per quæ languores pelluntur, & vitiata ſanitas reſtituitur, proinde illis indicationibus opus eſſe, quę particulatim remedia indicant, quibus morbi tolluntur, ex quibus adſtrictum & laxum vere curationem haud indicare deprehenditur. At quid iſtuc eſt, quod Methodicis obijcitur? An non Dogmatici etiam ab affectibus curationem eodem modo (licet pręcipua indicatio cauſarum ſit) deſumunt? An non dicunt febrem ſui ablationem indicare, quę cum ſit intemperies calida &

ſicca ideo refrigerantibus humectantibusque tolli, non ſecus quam Methodici dicant, adſtrictum laxantibus medicamentis tollendum, atque laxum adſtringentibus. Haſque idcirco indicationes omnibus vel etiam plebeis eſſe notas nihilque artificij habere, non ſecus quam omnes (ait Galenus) ab ipſa rei natura ducti, ſciunt refrigeratos calfaciendos, calfactos refrigerandos, ſiccatos humectandos atque humectatos ſiccandos eſſe, non minus atque omnes ſcire vlcus cauum carne impleri, ſordidum purgari debere, æquabile cicatrice induci, non tamen norunt, quid carne impleat. quid detergat, quid cicatrice claudat, ſic ſanè etiam ſi muſculum habeant durum aut tenſum, laxumue, quod duro quidem emollientibus ſit opus, tenſo autem laxantibus laxo vero contendentibus, id ſatis perſpiciunt, ſed quæ nam medicamenta laxent, tendant, emolliant, prorſus plebei ignorant. Ita & omnes ſciunt corpus adſtrictum eſſe laxandum, laxum adſtringendum, ignorant, tamen medicamenta quæ adſtringunt, atque quæ laxant, Medicis Methodicis cognita, qui ſciunt quibus medicamentis adſtrictum tollitur, atque laxum, & in hoc à plebeis differunt. Quare non inconuenit Methodicos dixiſſe adſtrictum atque laxum tanquam affectus vtique curationem indicare.

In ſimpl. cap. 1.

Neque eſt etiam quod dicatur: auxilia non affectis ſed facientibus opponi, veluti euacuatio multitudini contraria dicitur, morbo vero nullo, quoniam euacuatio quidem per ſe multitudini eſt contraria, ex euidenti vero etiam cuipiam morbo, veluti phlegmoni, quatenus tollit humorem, quo fouetur, & ſi rurſum obijciant aliqui, affectus haud poſſe indicare curationem, ſed cauſas, eo quia varij affectus vnicam cauſam habentes, non varia indicent auxilia, at vnum ſolummodo ex illorum cauſa indicari: Etenim icteritia atque cholera, quorum affectuum alter adſtrictio eſt, ſcilicet icteritia, alterque fluxus, quippè choleram non duo indicant auxilia, at vnum ſolummodo ab vnica ipſorum cauſa, quæ eſt bilis abundantia, ſcilicet euacuatio, Quod tamen nobis non videtur perſuaſum, cum cholera affectus laxus, euacuatione non tollatur. Neque etiam ſi dixerint, vnicum affectum à diuerſa cauſa profectum, vnum auxilium indicare, at eius cauſa varia, diuerſa auxilia, vti ſuppreſſio vrinæ, quæ à calculo fit incidentia medicamenta expoſtulat, & quæ fit à phlegmone laxantia, & cuti adſtrictæ ab igne (vt in vſta ab igne cute fit) cataphlaſmata cruſtas ſeparantia conueniunt, & adſtrictæ à frigiditate, calfacientia: Quibus dicetur, non idcirco hæc argumenta demonſtrare, ab affectibus curationem non indicari, quando ſuppreſſa vrina cum à calculo, tum à phlegmone tenſę viſicæ laxantia medicamenta maxime conueniant: Ad calculos renum Galenus præcipit vias eſſe dilatandas, renes laxandos, morſuſque mitigandos, ad quem affectum particulatim laudauit, oleum anethinum calidum, adipem gallinaceum recentem, phaſiani, butyrum, fænugrecum, altheæ ſemina radiceſque quæ ſingula laxantium genere comprehenduntur. Quibus medici omnes etiam vtuntur familiarius ad ſuppreſſam vrinam, cum exterius admotis ex iiſdem paratis balneis, fomentis, cataphlaſmatis, inunctionibuſque vbi vero cathetero vrina educitur, id fit efficaciori præſidio, ex ijs, quę Methodici fortaſſe laxantium quoque genere comprehenditur, at hoc ad chyrurgiam ſpectat, quę non reduxit ſuos affectus ad adſtrictum atque laxum. Ad cutem vero cum ab ignis actione tum à frigore denſata laxantia conuenire, quis dubitabit, cum ad igniuſtos nihil vtilius, quam oleo dulci tepido ne dum partes vſtas illinire, at ſi fieri poteſt, per horas in oleo obrutas detinere, quo auxilio qui vti poſſunt, alijs ad inuſtas partes ſanandas non egent. Mel butyrum & alia medimedicamenta calida vſtis auxilio eſſe, omnibus practicis notum eſt. Ex quibus apparet, ab adſtricto atque a laxo affectibus curationem indicari, quod ſi Methodicis adhuc obijcitur, ad cutem cum ab igne tum à frigore denſatam laxandam nos errare ſi auxilia permutauerimus, quandoquidem non pauci, aliqua

In libro de ren. affect. dign. & curat. cap. 4.

parte corporis vſti, non oleo, ſed alio præſidio vtuntur ad ipſam partem ſanandam quam ſanè ignis flamma proprius vſtę parti admota, ignem tollit quippè quoad ignem in parte vſta ſuſceptum, flamma meatus laxando, ipſumque ad ſe trahendo digerat, eodemmodo vſti parti medentur. Accedit demum, vt ab affectibus curationem non indicari, dignoſcamus, in varijs itidem affectibus ab vnica cauſa proficiſcẽtibus, ipſos quidem affectus non indicare, pro exemplo acceperunt, plenitudinem alias phlegmonem facientem, & alias hamorrhagiam: hæc fluxus dicitur atque phlegmone adſtrictum, qui affectus, euacuatione (non affectibus ſed cauſæ quippè plenitudini contraria) auferuntur. At hamorrhagiam à plenitudine profectam non eſſe affectum laxum dicimus: niſi ita profluą corpus grauiter lædat ideoque non eſſe cohibendam. Etenim ſi abſque plenitudine immoderatius ſanguis profluxerit, exindeque corpus male ſe habuerit, laxus vtique affectus diceretur, indicans cohibendum. Addimus laxantia medicamenta neque omni adſtricto affectui ſatisfacere, ſi adſtrictum præſertim foueatur humore craſſo ac lento parti carnoſe pertinaciter inhæreſcente, quod ipſe humor vel etiam *Gal. in apolog. contra Iulia c 7* maxime diffuſis laxatiſque meatibus non facile effluat, ad quod dicimus, humoris craſſitiem, atque lentorem balneo aquę dulcis, vel hydraleo, vel maluæ altheæque decocto diminui, vnde à meatibus effluet humorum etenim ſubſtantiam craſſam atque viſcidam humiditate accedente corrigi, neminem medicorum latet quemadmodum ſiccitate humores craſſeſcunt, & viſcidiores redduntur. Quare humor meatibus adhæreſcens, lotionibus laxantibus effluet, vnde Mulieres quibus capitis cutanei meatus ſæpius ab immunditie infarciuntur, atque ea cauſa dolorem capitis vel aliquod aliud ſymptoma pati ſolent, lixiuijs laxantibus vtentes meatus capitis ab infarctu liberant. Quod vero multæ viſciditatis humor pertinaciterque adhæreſcens non ſine multo labore vel etiam laxatis meatiribus (vti dixit Galenus) educatur, dubium non eſt, quando hic humor aliquando neque valide incidentibus, atque detergentibus medicamentis facile cedat. Intus vero meatus infarcitos, vti in icteritia & in obſtructis fit, medicamenti incidentibus, detergentibuſque (laxantium quoq; genere à Methodicis comprehẽſis, vt poſterius demonſtrabimus) referant, vnde in icteritia ſuccum abſintij, intubi *C. Aurel in cap. de icteritia.* agreſtis, item decoctum aſparagorum, dauci, fæniculi & ſimilium, quæ ſunt incidentia, detergentiaq; adhibere Methodici ſoliti fuerunt. Si vero humores ſint tenues non craſſi, neque viſcidi, neceſſario apertis laxatiſue meatibus effluent: Quo meatuum cutis raritatem Galenus inter cauſas ſudorum recenſuit, deſudationemque quam Greci ἐφίδρωσιν uocant, in acutis, exitialibuſque morbis, uel ex eo quod fit laxatis à prælanguente uirtute meatibus, dici pernicioſum ſtatuit. Quare adſtrictum & laxum curationem indicare merito Methodici uoluerunt Galenus itidem curationem ab affectibus indicari ſæpius annuiſſe uiſus eſt. *In 9. Meth. med. cap. 14.* Etenim huiuſmodi affectus cum cauſæ quoque ſint, maxime indicare. Quis ignorat humorem quouiſmodo in aliqua parte corporis adſtrictum laxationem indicare, *10. Meth. med. cap. 17.* quod & ut Dogmatici faciant, mittunt ſanguinem, purgant humores, & poſtea admotis partæ affectæ medicamentis digerentibus laxantium genere comprehenſis humorem digerunt, atque reſoluunt, longe clarius patet, uel ſanguinem, *11. Meth cap. 7. 12. Meth. med. cap. 7.* uel humores immoderatius profluentes, cum corporis damno adſtringentia cohibentiaue remedia indicare, quod ut fiat, medici medicamenta adſtringentia par tibus ſiue meatibus diffuſis admouent. *In 2. de comp. med. ſecundum gratia. cap. 6.* Itaque merito adſtrictum laxandum, & laxum adſtringendum in curatione indicabit, atque mixtum ex adſtricto & laxo, utrumque faciendum, ſi in diuerſis partibus fiant, uel ut aiunt, ſi in eadem parte cum adſtrictum tum laxum ſit, urgentiori erit incumbendum, altero non neglecto.

Quomodo Methodici voluerint, tempora quoque morborum curationem indicare. *Cap. XII.*

METhodici non tantum illos duos generales affectus, de quibus hactenus, diſſeruimus, ſed tempora quoque ipſorum curationem quadatenus indicare voluerunt. Hi cum triplicis differentiæ, prædictas communitates fecerint, quatenus vel paſſiuas vocauerunt, vt adſtrictum atque fluens, vel curatiuas, vt reſoluere & retinere, vel denique temporales, quæ ſunt quatuor tempora quippè principium, augmentum, ſtatum ſeu vigorem atque declinationem. Verum vbi demonſtratum eſt ex Methodicorum ſententia eos affectus curationem indicare, ſcilicet adſtrictum laxandum, laxum adſtringendum (quod nihil aliud eſt, quam adſtrictum reſoluere, atque laxum retinere) atque affectum mixtum vtrumque indicare, at illud ex his, quod erit magis vrgens. Quare nunc meritò cognoſcendum erit, an non etiam eæ communitates temporales curationem indicent. Methodicis viſum fuit, ipſas indicare cum auxilia, tum victus rationem, & particulatim cibum eiuſque qualitatem non minus. Qua ratione eadem eſſe tempora auxiliorum atque morbi voluerunt, quod ſanè dogma ſeu principium ſi rectè intelligatur non abhorrens à medendi Methodo videtur. Siquidem morborum tempora ſint quædam differentiæ, vel varij differentesque ſtatus, qui in toto quidem morborum ſcilicet tempore, à principio ad finem vſque, obſeruantur. Quæ tempora ex quadam morbi cauſæ motione intelliguntur, ſcilicet motionis cauſæ initium, incrementum, vigor, atque declinatio. Cæterum hæc quidem morborum tempora à naturę ſiue coctionis temporibus diſtinguuntur, atque ita aliquando, vt quandoque principium naturæ ſeu coctionis dictum, prima duo tempora morbi & quandoque tria, & quandoque quatuor comprehendat ſcilicet principium morbi, augmentum, ſtatum & nōnunquam etiam (vti dictum eſt) declinationem, ſiquidem quandoque contingit, vt morbus ad augmentum, ad ſtatum (& vti dictum eſt) nonnunquam ad declinationem perueniat, priuſquam finitum ſit naturæ ſeu coctionis principium, ſcilicet antequam in morbo aliquod ſignum coctionis illuxerit (totum enim hoc tempus morbi, in quo excrementa omnino cruda apparent, nullumque coctionis ſignum conſpicitur, medici principium naturæ ſeu coctionis eſſe volunt) Quibus præmiſſis dicimus, Methodicos ęſtimauiſſe auxiliorum tempora eſſe non naturæ, quæ in humorum coctione & cruditate conſiſtit, vt morbis, ſcilicet initium, augmentum, ſtatum atque decrementum. Itaque Methodicis ideo perſuaſum fuit dari haſce temporales vocatas communitates, à quibus curatio indicetur, licet non ſit ab ipſis propria indicatio, cum docuerint ipſam à morbi eſſentia deprōmi: Veruntamen indicare varia auxilia, quatenus denotant varios morbi ſtatus, in quibus omnibus non eadem auxilia, at varia exerceri oportet. Quod in externis phlegmonis maxime fit conſpicuum. An non (auctore Galeno) omnes etiam medici dogmatici in varis phlegmonum temporibus varia medicamenta adhibent? in principio ipſarum, ſanguinis euacuationem, uentriſque per medicamenta purgatoria laxantiauè inſtituunt, quæ in ſtatu profectò non vſu ueniunt; pręterea deriuatorijs, reuulſoriſque medicamentis tunc temporis incumbunt, à quibus abſtinent in alijs temporibus: quid de topicis medicamentis? in principio quidem repellentibus, in augmento mixtis ex repellentibus atque ex laxantibus ſeu digerentibus, & in ſtatu (quo tempore totus humor ad partem inflammatam fluxit) digerentibus, vel maturantibus, & adhuc magis in declinatione reſoluentibus. Quid an non hæc varia tempora varia auxilia indicare, intelligimus? quo mirum eſt, quamobrem Galenus contra Theſſalum negaucrit, à tempore morbi curationem indicari, & in hoc

Gal, in li. de opt. ſect. ad Traſyb. cap. 37.

In 2. ad Glauc. in 13 Meth c 2, in 3. art. med, cap. 2.

In lib. 4. Meth, med. cap. 4.

hoc ipſum reprehenderit, qui ob id vlcus antiquum ad facilitandam curationem,
innouandum eſſe,cenſuit; quippè labia dura, maliqúe coloris & calloſa exciden-
do, atque ſanguinem educendo, cum tamen vel etiam Hippocrates idem affir-
„ maſſe viſus (auctore eodem Galeno) fuerit, cum ſcripſerit: & ab inueteratis *In li. de vlcerib.*
„ vlceribus confert id agere, vt ſanguis crebrò effluat, quantum videtur oppor-
„ tunum eſſe. Non ne etiam Galenus apertiſſime dixit, principium morbi ad præ- *In lib. de totius morb. temp. c. 2. cap. 4.*
ſidia ferenda mirum in modum conducere? Quam rem etiam clarius expreſſit
„ hiſce verbis, dicens; Simili modo in oculorum vitijs, pleuritide & omni inflam-
„ matione, & in alijs morbis ſingulis generalia tempora ſenſu extimata diuerſo-
„ rum auxiliorum vſum ſignificant, Vnde meritò Galenus, vt hoc dogma confir- *In libro de tot. morb temp. c. 2.*
maret, Hippocratis auctoritate vtebatur, in aphoriſmis ſcribentis: Incipienti- *In 2. aphoriſ 9.*
„ bus morbis, ſi quid mouendum videtur, moue: conſiſtentibus vero præſtat con- *In 1. aphoriſ. 27,*
„ quieſcere; quinetiam de purgantibus ait; concocta purgare conuenit & mouere-
„ non cruda neque in principio, niſi ſtimulauerint. Adhæc: in morbis acutis raro
„ & in principijs vtendum purgationibus. Quæ Dogmnarici medici ad vnguem
medendo obſeruant; quippè ſi quid videatur mouendum, in principio eſſe facien-
dum, & in ſtatu à medicamenris quieſcendum; quod tunc temporis medici con-
ſultius à medicamentis cum purgantibus tum euacuationibus abſtineant, ſcilicet
quoniam circa initia & fines morborum omnia imbecilliora ſunt, ægrotantiumq;
natura haud multum morbis conflictatur, vnde ægroti vim medicamentorum
facile ferunr, & circa vigores omnia fiunt fortiora; atque tunc ęgroti, plurimum
à vi morborum conflictati difficilius medicamenta ferre poſſunt. Hoc inquam
tempore non conuenire medicamenta conuenit, ne natura in pugna contra mor-
bum (vt Galenus quoque expreſſit) atque ad concoctionem humorum maxime
occupata, diſtrahatur; atque etiam, quia in ſtatu vires fortes non ſunt, plurimum
quidem in pugna morbi reſolutæ, in principio vero ęgroti viribus non carent, vt
& euacuationes ſanguinis fiant, & humorum purgationes, ſiue noxa perferre va-
leant. Cæterum vbi in ſtatu, Galenus à medicamentis (ne a concoctione natura
ægrotantium diſtrahatur) abſtinendum eſſe dixit ſtatum naturæ concoctioni ſue
intellexit. Quod & in ſtatu morbi eſt intelligendum, cum ægroti itidem à ve-
hementia ſiue à pugna morbi tunc maxime agitentur, debilitenturq; ita, vt com-
mode medicamenta perferre amplius nequeant. Quod dogma cuiuſuis ſectæ
medici in ſecuti ſunt, ita, vt in morborum, naturæq; ſtatibus à ab euacuantibus,
atque purgantibus præſidijs omnino abſtineant. Quæ in principio facili admit-
tunt. Complures vero ſunt, qui in acutis morbis tranſacta die quarta mittere
ſanguinem non audent, neque minus aliquod expurgatorijs exhibere. Ex ijs
mirum non videtur, ſi Methodici tempora morborum quadatenus indicare vo-
luerint; nimirum (quod & ipſi ſentierunt) in principio & in augmento euacua-
tiones opportunas eſſe moliendas, & in ſtatu ab ipſis fore abſtinendum, ijſque ſo-
lummodo vtendum, quæ nihil ægrotos debilitare atque exagitare valent. In mul-
tis morbis, hoc dogma vſui medicinæ quadrare videtur, at omnium maxime in
phlegmonibus, externis tumoribus inflammationibusq; quoniam in principijs
repellentium adſtringentiumq́ue vſus (exceptis locis quæ vi ſcribimus proxima
ſunt, quando affectu exiſtente poſt aures, aut ſub axillis, aut in inguine omnino
à repellentibus ſit abſtinendum) conuenit. In augmentis vero mixtorum ex re-
pellentibus & laxantibus vſus conducet, ſed vrgentiori tamen eſſe incumben-
dum, & in ſtatu nudis laxantibus, digerentibuſuè. Quare non ab te à Methodi-
cis fuit pronunciatum, tempora morborum curationem quadantenus indicare,
Eodem itidem modo voluerunt hæc eadem morborum tempora non parum ad
indicandam victus rationem facere, qui perpetuo in principio ſubtractionem in
morbo adſtricto facieabant, ob idque à multis Methodicorum diatritum fuit in-
ſtitutum,

ſtitutum, quod fuit ieiunium ſiue à cibi abſtinentia per tres integros dies, quod quandoque ab ipſis & bis, & ter inſtituebatur, vbi ſanè corpus multis humoribus abundaret, ita vt, ſi morbus adſtrictus (quod maxime in chronicis obſeruabant) inſtituto diatrito non diminuebatur, iterum per alios tres dies iubebant aliqui Methodicorum ægrotos à cibo abſtinere, & aliquando tertia vice idem repetebant. Quam dietam ita exquiſitam Ægyptij Methodici hac ætate etiam in acutis morbis adunguem ſeruare videntur, cum in febribus continuis, & internis phlegmonibus, ægrotis præter ſyrupos aquæ dilutos nullum cibum vſque poſt ſeptimam diem concedant, aliquibus exceptis, qui exhibebant iuſculum ex aqua triticea furfures fuerint lotæ, cum aqua roſacea & ſaccharo candido, vel huius loco lac concedebant à ſeminibus melonum, aliarumque herbarum facultate frigidarum cum aqua expreſſum, vel alium ex ijs familiaribus cibis, qui vel nihil vel parum nutriunt quos omnes ſi quis accurate ſcire deſiderat, legat noſtros libros de medicina Aegyptiorum ſecunda editione euulgandos. At ad Methodicos redeo, qui in morbis acutis tenuiſſima dieta vtuntur, quam augent etiam in morbi ſtatu, quod tunc temporis morbus adſtrictus membra valde tumentia reddat, ideo dietam exquiſitam meritò inſtituunt, quod cibus tumentia augeat, atque hoc ordine morbo declinante (quod minor adſtrictio expugnanda ſuperſit)
In 1. aph. 7. & 8. melius nutriunt. In quo inſtituto ab Hippocrate non diſceſſiſſe viſi ſunt, cum
„ ipſe quoque idem hiſce verbis nobis præſcripſerit: Vbi igitur morbus peracu-
„ tus eſt, ſtatim & extremos habet labores, & extreme tenuiſſimo victu eſt vten-
„ dum, vbi vero non, ſed pleniorem victum contingit adhibere, tantum cibi in-
„ dulgendum eſt, quantum morbus extremis eſt mollior: paulopoſt: Quando mor-
„ bus in ſuo vigore conſtiterit, tunc victu tenuiſſimo vtendum eſt.

In quibus Methodici cum aliis medicinæ ſectis conuenerint. Caput XIII.

NOn erit inutile, priuſquam vlterius in ſecta Methodica illuſtranda procedamus, vt perſpecta habeamus dogmata, Quibus Methodici cum alijs medicorum ſectis conuenerunt, & quod primum eſt, in quo (Galeno auctore) conuenerant, fuit, euidentia præcepta vtilia eſſe, analogiſmum, obſeruationem, hiſtoriam, tranſitum ad ſimilia, modũ applicandorũ remediorũ, & ex alijs alia deprehendi, atq; ijſdem præſentibus eadem eſſe facienda, adiectione ac ſubtractione ſanitatem conſeruari, morbos depelli, & ad morbos tollendos nocentium vſum eſſe fugiendum, & quod ad materiæ medicamentorum notitiam attinet experientiam valere atque vtilem eſſe, & quæ nutriunt, & non nutriunt, purgantia, mortiferaque omnia medicamenta experientia comperta fuiſſe. In quibus ſanè placitis ab omni ſecta admiſſis, illud animaduerti debet, non æque medicos Rationales, empiricos atque Methodicos ſe habuiſſe, at diuerſimode ab hiſce ſectis fuiſſe accepta, atque in ijs primo, ſcilicet, quod euidentia vtilia ſint, analogiſmus, obſeruatio, hiſtoria, & tranſitus ad ſimilia, hæc enim diuerſo modo ad vſum medicinæ receperunt. Dogmatici ſeu rationales, empirici atque Methodici non minus & in eo præcepto, quod ijſdem præſentibus malis eadem remedia conueniant. Quando Dogmatici ijſdem etiam exiſtentibus malis, in varijs tamen corporis partibus factis, non eadem remedia adhibeant. In alijs vero ſingulis æque omnes conueniſſe viſi ſunt, in eoque maxime dogmate, quod adiectionibus, & ſubtractionibus ſanitatem ſeruari, ac morbos fugari præcepitur, quando iſtud æque omnes medici receperint. Vnde apud omnes receptum eſt, medicinam eſſe adiectionem & detractionem, adiectionem quidem deficientium,

(In li. de opt. sect. ad Traſyb. c. 7.; Gal. in libro 11. meth. med. c. 12.)

& ſub-

& ſubtractionem redundantium, Quo morbi in humorum exuperantia, ſiue plenitudine, atque defectu ſeu inopia conſiſtunt. Quod placitum facile Methodici acceperunt, quum per adſtrictum, tumens plenum, & plenitudinem intelligant, & per fluidum, laxum, deficiens, atque defectum: ſiquidē, & vti Dogmatici dixerunt, cohibitis vacuationibus (quem affectum adſtrictum vocant) humorum plenitudo fiat, atque ijſdem immoderatius humoribus effluentibus, defectus, euacuatio, atque inanitio ſuccedat. Quibus eorum ſententia conſtabit, copiam ſeu plenitudinem tollere euacuationem, & defectum appoſitionem. Ad medicamentorum vero notitiæ experientiam eſſe vtilem, neque Methodici, neque Dogmatici vnquam negarunt. Cum ij omnes receperint medicamentorum facultates ab antiquioribus medicis inuentas, atque cognitas: Dogmatici itidem complures medicamentorum facultates, omniumque maxime, quę à tota ſubſtantia proficiſcuntur (quas occultas Medici appellant) experientia tantummodo cognitas eſſe atque cognoſci poſſe, itidem compertum habuerunt. Galenus Methodo ab experientia deprompta, docuit quomodo poſſimus facultates ſimplicium medicamentorum qualitatiuas vocatas, cognoſcere. Atque illas (vti dictum eſt) quæ ex tota medicamentorum ſubſtantia prodeunt, nobis ſola experientia, minimeque ratione innoteſcere multis in locis affirmauit. Vnde mirum non eſt, ſi ne dum ipſi medici, at quinnimo etiam Dogmatici intellexerint, ac cognouerint, ex medicamentis, quæ nutriunt, quæ non nutriunt, purgantia, atque mortifera ſiue venenoſa innotuiſſe ſola experientia, quod hæc omnia facultate ex tota (vt aiunt) ipſorum ſubſtantia (quam vim occultam medici vocant) ſympathia aut antipathia aduerſus nos agant; atque hæc ſunt, quæ circa communitates primas Methodicorum à nobis fuerant ſcribenda, nunc eas quoq; conſideremus, quæ itidem in medicina cum chyrurgica, tum prophylatica ab ijſdem fuere obſeruatæ.

Galen. 2. Meth. med c. 6.

Gal in 10. ſimpl. c. de cācris fluuiatilibus 6. ſimpl. cap. d. Alyſſ.

In 1. de comp. med. ſecundum gratia. c. 18.

De communitatibus, quas Methodici in medicina chyrurgica obſeruarunt atque in prophylatica. Cap. XIIII.

CVm vniuerſa Methodica medendi ſecta in tres partes fuerint diuiſa, quippè primum in eam, quæ olim medicamentis operabatur, & in illam, quę manu (quam chyrurgicem medici nominant) exercebatur, atque demum in prophylacticem dictam, ideſt pręſeruatoriam. De prima ſatis ſuperque ſcripſerimus, reſtat modo, vt de his quoque duabus agamus; ſcilicet de chyrurgica & prophylactica, & vt à chyrurgica exordiamur, dicimus Methodicis à rei natura primum hanc communitatem ſatis fuiſſe, quippè alienum, ſui ablationem indicare, vnde quodcumque, quod alienum ſit, indicare ſui ablationem conſtat, vt exempli gratia vlcus æquale cicatrice claudendum, cauum carne replendum & ſic de alijs. Duplex vero ij alienum conſtituerunt, quod inquam indicat ſui ablationem, vnum extrinſecum dictum, atque alterum intrinſecum vocatum. Alienum vero extrinſecum eſſe dicunt, quod extrinſecus corporibus infligitur, vt eſt ſpiculum, telum, & reliqua ſimilia, quæ omnia perfectam ſui ablationem indicant. Alienum vero in corpore intrinſecū vocatū triplex quoq; Methodici fecerunt, ſcilicet, alienum loco, alienum magnitudine, atque alienum defectu. Quod loco alienum dicitur, primam indicationem habet, quia indicat ſui reſtitutionem, ſcilicet, in naturalem locum, vti fractio, & laxatio, & inteſtinum, quod in ſcrotum deſcendidit, quæ reſtitutionem, ſiue (vt ait Gal.) reponenda ſe hac in ſuo loco docent. Alienum vero magnitudine uocant, ut abſceſſus omnes ſunt, ſcroti tumores, acrochordones, ideſt penſiles uerrucæ, phymata, condylomata, quorum quædam

indicant

indicant ſolum diuiſionem, vt abſceſſus, quædam omnimodam ſuperfluorum præciſionem, vt verrucæ, phymata, & condylomata. Demum alienum defectu vocarunt, quando partes, vel affectus ex defectu repletionem deſiderant, vti ſunt primum mutila & curtata omnia, ac vel etiam fiſtulæ, vlcera profunda hypophora Græcis dicta, ſinus, vlceraque alia. Hæc enim ex defectu repletionem indicant. Quas communitates ex natura rei curationem indicare, voluerunt. Neque eſt quod aliquis dicat, propterea has nihil artificij habere atque ob id plebeis itidem notas eſſe, ſcilicet quia membrum laxatum & ij ſentiunt in artus reduci, verrucā tollendam, atque vlcus cicatrice claudendum. Dogmatici quoque morbos indicare ſui ablationem dicunt, æque ac Methodici dixerunt, omne alienum ſui ablationem indicare; quod ſi artis etiam ignaris notum videatur, non tamen ipſis ſunt nota præſidia medica, quibus alienum tollitur. Etenim vlcus à rei natura cicatrice claudendum indicat, quæ cicatrix non inducitur vlceri cauo minimeq; deterſo, ideo, quæ vlceri cicatrice claudendo ſunt impedimento, primum indicabunt ſuiipſorum ablationem, quibus ſublatis vlcus ad cicatricem venit. Quare quæ aliena ſunt loco, indicant vel reſtitutionem, vel repoſitionem, veluti oſſa fracta & luxata. Quæ magnitudine ſunt aliena, vel perfectam præciſionem, vt verrucæ, phymata condylomataque, vel vnam tantum inciſionem, vt abſceſſus, qui facta inciſione expurgantur, & diminuuntur. Quod vero defectu itidem ſunt aliena repletione reſtituuntur, vti ſunt vlcera, fiſtulæ hypophora ſinuſque, atque hæc de communitatibus chyrurgicis & Methodicorum mente dicta ſint. Contra quos, quæ fuerint à Dogmaticis ſcripta, non erit inutile, vt nos & audiamus, & ſedulo conſideremus, & ſi quis hac in re rectus iudex fieri cupiat, ſciat oportebit Galenum Theſſali alioquin viſum fuiſſe apertiſſimum hoſtem, vt propterea plerumque non contra rem ſed contra hunc hominem diſputare videatur, at vnde tantum aduerſus illum inimicitiam contraxerit, ignoro, ni forte dicatur ex inuidia illud eueniſſe, quod Theſſalus in ſuo monumento iatronicen, ideſt medicorum victorem ſe inſcripſerit, atque eam in arte medica gloriam poſteris relinquere ita ſtuduerit, Quam famam & nomen Galenus gloriæ cupidus ſe ſolo poſteritati tradi in optatis habuerat.

Gal. in 5. ſimpl. cap. 1.

De aliquibus, quæ Methodicis obijciuntur, in communitatibus chyrurgicis. Cap. XV.

Complura ſunt, quæ Methodicis de chyrurgicis communitatibus obijciuntur, & præcipua hæc fuerunt, primum, quod eorum Methodus in curandis, vlceribus, tumoribus, fracturis laxationibus, & curandis itidem veſicæ calculis, nihil habeat artificij, etenim etiam plebei non ignorant, quod alienum, & præter naturam eſt, ſui ablationem indicare, ſcilicet, vt ſuperiori capite dictum eſt, membrum laxatum & fractum eſſe reſtituendum, vlcus cicatrice claudendum, verrucas tollendas, ſecundo vlcus quoque cauum carne replendum eſſe æque plebei ac Methodici ſciunt, ac forte etiam ſarcotico medicamento illud agendum. Tertio, in curandis diuturnis vlceribus, quod à tempore indicatio neutiquam deſumi queat, & quod vlcus non ſit ſemper incidendum, ac nouandum, & quod Theſſalus in horum vlcerum curatione meminerit, labia dura & mali coloris eſſe excidenda, cum longe plura ſint impedimento quominus vlcus glutinetur, ac non minus reprehenditur, qui ea nominarit vlcera diuturna & non cachoete, & quod confuſam diuturni vlceris curationem tradiderit ampliuſque non eſſe verum, quod vlcus innouatum, vt cruentum curari debeat, quando vlcus cruentum ſit cauum & propterea ſarcoticis prius opus habeat, & vt cruſtam glutinantibus. Non

Gal. in 3. Meth. med. 1.

Cap. 1. Gal. in 4. Meth. med. cap. 4.

minus

minus etiam damnatur, quod ad ſananda illa vlcera cataplaſma exſinapi circumponendum laudauerit, & præcipue cum prius ſinapiſmo, & poſtea purgatione corporis vtendum, dixerit, quando medicamenta localia maximeque calida non niſi prius corpore purgato adhiberi debeant. Accedit etiam, quod Theſſalus voluit vlceris malignitatem curationem indicare, non minuſque & diuturnitatem, cum tamen indicare potius videatur diſpoſitionem partis. Præterea, *In 5. Meth. c. 10* quod Methodici (qui & ipſi dixerunt vlcus planum cicatrice claudendum eſſe, cauum carne implendum, cruentumque conglutinandum) medicamenta epalotica ſarcotica & colletica antiquis cognita receperint, neque in illis componendis idcirco eſſe laborandum putarunt, Amplius quia curandis vlceribus Methodici non ſumunt indicationem à parte affecta, neque à ſubſtantia, neque à figura neque à ſitu; Quæ omnia neceſſario eſſe conſideranda pro recta vlcerum curatione molienda Dogmatici voluerunt. Damnantur itidem Methodici in neruorum vulneratorum curatione, & præſertim ad illorum inflammationem tollendam. Atque hæc ſunt, quæ ipſis in medicina chyrurgica obijciuntur. Quę ſi accuratius conſiderentur, haud illi ita, vt aliquibus Dogmaticis viſum eſt, erunt damnandi, & de illo quod primo illis obijcitur, eorum ſcilicet Methodum nihil habere artificij, alias dictum eſt; idem hoc propemodum ſignificare videtur, quod Dogmaticorum, in curandis febribus, indicandi ratio habet, quando & ipſi dicant, ipſas, vt cauſas indicare ſui ablationem: exempli gratia membrum laxum *In 5. ſimpl. c. 10* erit tendendum, tenſum laxandum, induratum emolliendum, & emollitum indurandum, atque ſic de multis alijs faciendum quæ, vt ait Galenus, ex natura rei nedum medici, at plebei etiam æque nouerunt, & quod inter hos tacit differentiam eſt, quoniam non æque omnes ſciunt qualibus pręſidijs hæc tollantur, quæ tantum medicis nota ſunt, ita & Methodici dicent, omne quod eſt alienum, ſui ablationem indicare, quibuſque etiam medicamentis tollatur, ſeipſos ſcire, & in hoc à plebeis, qui hæc ignorant, differre: At ſi dicatur, etiam plebeos non ignorare, vlcus, exempli gratia cauum carne eſſe replendum, atque fortaſſe non minus quoque medicamentis id faciendum eſſe ſarcoticis vocatis, ideſt generantibus carnem, quæ ab antiquis fuere compoſita, & poſteritati tradita, ac proinde æque ac plebei Methodici non diſtinguant, qualibus ſarcoticis illud ſit faciendum, cum non æque omnia ſarcotica ab antiquis compoſita, & inuenta, omnibus vlceribus cauis conueniant, quandoque enim thus vlceris cauitatem replet, quandoque iris, vel erui farina, quandoque ariſtolochia; Vnde in hoc ipſi maxime erraſſe viſi ſunt, qui communibus compoſitis ſarcoticis ab antiquis inuentis perinde atque plebei caua vlcera in omnibus ſufficienter curari poſſe voluerint, cum tamen hæc non æque in omnibus carnem generent, vt propterea neceſſariò diſtinguenda ſint ſarcotica, & cognoſcenda, quæ particularibus vlceribus conueniant, & quæ non. Ad quæ Methodici facile reſpondebunt, ſarcoticorum quadam communi diſtinctione propoſita, quippè, quod quædam efficacius, & quædam debilius agant, ad gignendam carnem, proinde vbi debiliter agentia non valeant carnem generare, ad efficaciorem vſum confugiendum eſſe. Quam medicamentorum ſarcoticorum differentiam ex vlcerum natura magis quam ex natura partis eſſe capiendam Methodici duxerunt; Vnde in vlcere humidiori, validiori ſarcotico, & in minus humido, debiliori, opus eſſe affirmabunt. De indicatione à tempore alias à nobis actum eſt, ac non minus demonſtratum etiam ex Dogmaticorum ſententia, morborum varia tempora, varia præſidia indicare: verum quod in antiquo vlcere ad cicatricem non ueniente utile ſit, uti Theſſalus ſentijt, labia ſcarificari, & ulcus renouari, etiam opiliones, ut recte Galenus ait, cognouerunt; neque immeritò, cum prauo eo ſanguine euacuato, ac ſublatis calloſis labijs, & mali coloris in ulcere corrigatur praua (ſi cum Dogmaticis

loquamur) intemperies, vel adſtrictus morbus, quippè tumor tollatur, vlcerisq; meatus adſtricti aperiantur, & idcirco calor illiuſce partis euentillatur, tranſpiratque. Quam rem ita ſentiſſe quoque viſus fuit Hippocrates, quum dixerit; (quod Gal. non negauit) & ab inueteratis vlceribus confert, id agere, vt ſanguis crebro effluat. Neque, vt opinor, rectè à Galeno ad hoc fuit reſponſum. Quam curationem cum Auicenna, tum alij recentiorum maxime commendarunt. Ait Auicenna; quando corrumpitur, quod eſt in circuitu vlceris, & viridescit, & nigreſcit, cura id ſcalpellatione, & ſanguinis extractione, nec non cucurbitulis. Quare non ita damnandus fuerat Theſſalus, qui dixit antiqua vlcera eſſe nouanda, ac idcirco labia dura, calloſa, maleque colorata excidenda. Quod hæc præcipue ſint impedimento, ne vlcus coaleſcat. Dixit itaque antiquum vlcus, vt recens cruentumque curandum, quando multa recentia vlcera etiam caua ſint, in quibus primo cauitas carne replenda eſt, & poſtea conglutinatio æneminis medicamentis procuranda; vnde Theſſalus quoque ſuppoſuit, recentia caua vlcera prius carne eſſe replenda, quàm, vt cruenta conglutinentur. Omnia, quæ Theſſalo Galenus obiecit, proſequi noluimus, quod ex ijs quiſque intelligere fortè queat potius contra hominem quam contra rem Galenum diſputaſſe. Quid mirum? ſi vlcera cachoete diuturna appellarit, cum cachoetia vlcera perpetuo diuturna reddat, quæ tardiſſime ad cicatricem veniunt. Neque etiam confuſam curationem illorum vlcerum (etſi ſingula particularia ad eam curationem facientia proſequi noluerit) egiſſe viſus eſt, cum præcipua, & quæ certam curationem faciunt, tantummodo fuerit proſequutus. Neque etiam ita reprehendendus fuiſſe videtur, qui cum diuturnitatem tum malignitatem in diuturnis vlceribus curationem indicare affirmauerit: De primo nuper egimus, demonſtrantes etiam Dogmaticorum medicorum dogmatis tempus in morbis curationem indicare: quod & curationi vlcerum diuturnorum maxime quadrare videtur, nam quemadmodum in horum vlcerum principio & augmento vſum habuerunt medicamenta, quæ quouiſmodo vel fluxionem vlcus facientem prohibebant, vel humorum acutam qualitatem vlcerantem corrigere valebant, vel quę partis temperiem vitiatam humores corrumpentem emendare, atque tollere potuerũt; nunc eadem vlcera in ſtatu & vigore conſtituta, vel quadatenus a ſuo vigore etiam declinantia, diſcuſſorijs atque euacuatorijs præſidijs egere Theſſalus docuit. vnde ille labiorum facta exciſione ſanguinis in ipſis vlceribus euacuationem commendauit, atque non minus medicamenra metaſyncritica vocata, & præcipue quæ emplaſtro ex ſinapi confecto agebantur quippe, vt partis (ſecundum Dogmaticos) cachoetia, quæ in vitiata temperie conſiſtit, qua humores vitiantur, tollatur, eiuſque partis imbecillitas reparetur, ſeu, vti Methodicis videbatur, vt meatuum partis adſtrictum, à quo, & cachochymia, & debilitas procedit, remouearur. Quę tamen præſidia Gal. apertè (vt Theſſalò officeret) reprehendit; & particulatim illa, quæ ex ſinapi fiunt: quoniam hæc, quod vehementer ſint calida & ſicca, incidendo, & erodendo, potius vlcus augere apta nata ſint, atque non minus quod augeant fluxionem humorum vlcus fouentium, quoniam attractoria quoque vi polleant: & demum quoniam primum Theſſalus topica hæc præſidia adhibenda, tentandaque eſſe voluerit, poſt hæc (vt vlcus in melius mutetur, & ſanari videatur) purgationem catharticis, ſiue eductorijs medicamentis eſſe moliendam. Quæ quidem ſi ita fiant, profecto medendi ordo peruertitur, quando in vlceribus ſanandis, primum locum (omnibus medicis conſentientibus) medicamenta purgatoria habeant, ad purgandos humores ex toto corpore fouentes ipſum vlcus, & poſtea ea, quæ vlceratæ parti adhibentur. Verum, etſi hæc vera videantur, tamen non video Theſſalum ita ut ſit à Galeno, reprehendi debere: Etenim ipſe non adhibuit ſinapiſmum ſupra ipſum vlcus, ſed circa id

In lib. de vlceribus.
In li. 4. Meth. cap. 4.
Guid. de Cauliaco in tract. 4. doct. 1. c. 1.

ipſum

ipſum, ac propè vnde vlcus augere poſſe, intelligatur. Præterea totius corporis curam habuiſſe non ſemper, ſed in eo tantummodo, ſi ſinapiſmus non profuiſſet. Nã ſi fortè hoc medicamento vlcus melius habuiſſe ipſi fuerit obſeruatum, non eſt credendum alia remedia fuiſſe aggreſſurum. Hæc vero medicamina ex ſinapi ad hæc vlcera eſſe vtilia, eo quidem fortaſsè nobis perſuadebitur, quod vlcera cachoete foueantur à praua partis affectæ intemperie humores affluentes, corrumpente; quæ nihil aliud eſt, quàm partis cachexia, cum hæc autem ſinapiſmo corrigatur (mutatur n. illiuſce partis intemperies à medicamenti iſtius digerente, rubefacienteq; facultate) cur reprehendemus Theſſalum, qui tale præſidium propoſuerit? Neque dicendum eſt, morbi cachoeriam non conſiſtere in vitiata partis intemperie, at in humoribus prauis ab intemperie genitis. Quoniam intemperies, quæ cachexia illius partis eſt, præcipua cauſa ad vlcus faciendum, exiſtit; ſublata enim cachexia, humores non corrumperentur, atque ita incorrupti vlcus non facerent cachoete. Si vero ſinapiſmus augeat humoris fluxionem, quod non negarent Methodici, tamen prauam partis intemperiem, quà humores corrumpuntur, & vlcus fouent, corrigit, quod longe vtilius eſt ad ſanandum vlcus cachoete. Verum quia hęc vlcera diuturna, quæ cachoete ſunt, a partis cachexia potiſſimum conſeruantur, quippè humores ipſa affluentes corrumpente, aptosq; ea qualitate ex corruptione adepta ad exulcerandum ipſos faciente. Neque etiam nobis Theſſalus reprehenſione dignus viſus eſt, in eo quod primo dixerit vtendum ſinapiſmo, & poſtea purgandum eductorijs pharmacis: Quando non in omnibus vlceribus ſinapiſmo atque purgatione vti oportere ſenſerit. Etenim in ijs, quæ ab euacuato ſanguine per labiorum exciſionem, melius ſe habent, ac ſanitati reſtituuntur, neque ſinapiſmo neque purgatione opus eſſe vlla intellexit, vbi vero à ſanguinis vacuatione vlcera in melius non mutantur, ſinapiſmum eſſe adiungendum, atque demum ſi neque ſinapiſmo ſanentur, etiam purgatione larga eſſe opus, quæ fiat elleboro, vel alijs ſimilibus medicamentis valenter purgatorijs. Huius vero curationis talis fortè ratio erit, quod hæc vlcera aliquando ſolummodo foueantur ab imbecillitate partis ob vitiatam temperiem quę cachexia eſt humores corrumpens; & aliquando & ab ea cauſa, & ab humoribus corruptis ex toto corpore fluentibus ad partem vlceratam; ad vlcera, quæ primo modo fiant, ſat erit ſinapiſmus, tollens ipſam partis cachexiam; quæ vero vtramque cauſam habebunt, pręter ſinapiſmum etiam purgatio erit neceſſaria. At dicunt, ordinem peruerti, quando prius purgatio locum habeat, & mox localia medicamenta. Hoc eſſet verum, ſi omnia vlcera diuturna cachoete ab utraque cauſa fierent, ſcilicet à partis uitiata intemperie, quæ cachexia eſt, humores corrũpente, atque à corruptis humoribus ex toto corpore, uel ex aliqua parte ad ulceratam partem confluentibus; at quia plerumque hæc ulcera fiunt ab affectu ſolummodo partis, qui ipſam reddit cacheticam, debilemque, atque humores, qui ulcus faciunt, corrumpit abſque nullo humorum ex corpore affluxu. Atque in talibus ulceribus curandis meritò Methodici à medicamentis purgatorijs abſtinuerunt, tantummodo affectui partis, ut ipſum tollant, incumbentes, cum nulla purgatione ſit opus, neq; utile ſit redundantes humores medicamentis catharcticis commoueri; commoti enim poſſunt, & ad ulceratam partem decurrere, ulcus augere, & ad alias quoque corporis partes commoti poſſunt uarios affectus, & quandoque grauiſſimos concitare: addo etiam eductoriorum medicamentorum uſum, uires debilitare, & pręſertim naturales, ſtomachum uero priuatim labefactare, appetentiam tollere, ac uitiare, nec non humores corrumpere, & uiſcerum probam intemperiem uitiare. Neque iniuria Methodici plerumque ab uſu purgantium ob haſce prædictas cauſas abhorruerunt, & non niſi magna neceſſitate coacti illorum uſum admiſerunt. Quid? non ne etiam Dogmatici uſum

purgantium timuerunt? cum omnibus eductorijs medicamentis vim quandam ineſſe deleteriam, qua naturæ humanæ aduerſantur, cognouerint. Quare neque Theſſalus in vlceribus cachoetis à partis affectu, nullo humorum affluxu concurrente ſinapiſmũ ſufficere putauit. Vbi vero hæc à ſinapiſmo melius non ſe habeant (quod indicium ſit, adiunctum quoque affectui partis eſſe humorum ex corpore affluxum) etiam purgatione eſſe vtendum. Neque eſt, quod aliquis contra Theſſalum dicat, conſultius eſſe vlcus præter partis cachexiam etiam humorum affluxum cauſam habere prius medicum dignoſcere oportuiſſe, atque ita primo purgationem fore præmittendam, & poſt ipſam ſinapiſmum inſtituere oportere. Verum ita reſpondere poſſent, non facile eſſe, vt medicus cognoſcat, partis affectui vlcus facienti humorum ex toto corpore, aut ex aliqua parte affluxum coniunctum eſſe, quod ars cognoſcitiua coniecturis ſæpe fallacibus exerceatur. Quamobrem Methodici vtilius dixerunt, ſinapiſmum adhibendum & ipſius vtilitatem eſſe prius experiendam, quàm ad medicamentorum purgantium (quæ perpetuo prædictis cauſis multum timuerunt) vſum deuentum eſſet. Namque certius æſtimarunt, poſſe intelligi, an humorum fluxio vlcus cachoete foueat, ex adhibitis medicamẽtis ad affectã partẽ metaſyncriticis vi tollendi vitiatam intemperiem (quem ipſi adſtrictum morbum faciunt) prędiris. Si enim vlcus non foueatur affluxu humorum, profectò neceſſario ab vſu prædictorum medicamentorum melius ſe habebit. quod niſi in melius mutetur, ſignum erit, fluxionem humorum impedimento etiam eſſe, ne vlcus coaleſcat, atque tunc deprehendi, medicamentis quoque eductorijs, ad purgandos, & reuellendos humores à parte exulcerata, opus eſſe. Obijcitur præterea Theſſalo à Galeno, quod vlceris quoque malignitatem curationem indicare, dixerit. In qua re non video Theſſalios ſolummodo eſſe reprehendendos, ſed plures etiam Dogmaticorum, qui malignitatem in morbis curationem indicare voluerunt: quid enim? An non Dogmatici in peſte peſtiferiſque febribus, atque in vulneribus venenatis ſumpta indicatione priuatim à malignitate, alexipharmacis agunt? Cuiuſmodi eſt terra ſigillata, terra ſamia, bolus armenus, lapideſque alij, & terræ bezoarticę. Non ne etiam in vulneribus & morſibus venenatis theriaca mithridatio, alijsq; alexiterijs Chyrurgi vti ſolent? Præſentis vero occaſionis non eſt, vt de hac re, ſcilicet an morborum malignitas curationem indicet, hic longius agatur, idcirco ad aliud, quod Galenus Theſſalijs medicis in neruorum curatione obiecit, tranſeamus; & dicamus non conſtare nobis, qualem Theſſalus curationem particularem ad neruos vulneratos inſtituerit. Quod fortaſsè neque Galeno fuiſſe notum ea coniectura, facile dubitatur, quia Theſſali verba de ea curatione non recitauerit, quemadmodum fecit vbi de diuturnorum vlcerum curatione egit.

In lib. 4. Meth. cap. 4. Errores vero quos in curatione neruorum vulneratorũ ſe animaduertiſſe, dixit, non à Theſſalo, ſed à quibuſdam ex Theſſali ſectatoribus, qui an rectè Methodicam medicinam calluerint, haud planè conſtat, prodierunt. ſed hęc omittamus, & ad ea, quæ Theſſalijs in curatione neruorum vulneratorum obijciuntur, veniamus. Primo ij redarguuntur, quod in punctis neruis ijſdem medicamentis vſi fuerint, quibus vti conſueuerant in maximis vulneribus, quippè enemis; ideſt conglutinantibus; quæ curatio eſt ſumme periculoſa. quando potius vulnus ſit augendum, vt per ipſum humores effluant, quàm claudendum, ne exinde dolores, inflammationes & cõuulſiones pertimeantur, ad phlegmoneſque in ijſdem concitatos neruis cum præcauendos tum ſanandos vtendum ſit iuxta communitatem illorum præcipuam medicamentis laxantibus, ſcilicet quod inflammatio quælibet ſit morbus adſtrictus. Ad primum dicimus Methodicos voluiſſe omnia quidẽ vulnera enermis, curari, attamen ſeruatis (vt aiũt) ſeruandis, quãdo neq; conſtet illos vlcus cauum itidem ſtatim conglutinatorijs coaleſcendũ ſtatuiſſe,

ſed poſtquam cauitas carne fuerit repleta, neque ſordidum priuſquam non fuerit probè deterſum: proinde in neruorum itidem punctionibus non ſtatim ad vulnus conglutinandum ipſos feſtinaſſe neque minus etiam in omnibus vulneribus, morſibus, atq; ictibus venenoſis, idē eſſe faciendū. ſiquidem virus primum per vulnus extrahendū fortè ducebant, ijs, quæ laxant, quod virus in partem vulneratā ſuſcepiū, morbum adſtrictum faciat. Vnde locum etiam non habebit, quod ab auctore libri de ſectis ad eos, qui introducuntur Galeno tributi (quem Galeni non fuiſſe auderemus affirmare) Theſſalijs quibuſdam obijcitur; ſcilicet eos non poſſe (exempli gratia) rectè mederi morſibus à cane rabido inflictis, cum primis diebus nullo ſigno à morſibus, qui à cane non rabido fiunt, interſtinguant? quare illos ijſdem enemis morſus curaſſe, quibus & illos à cane non rabido factos ſanabant, ſcilicet ſtatim vulnus conglutinātes; vnde ex hac praua curatione clauſo intus veneno minimeque per vulnus expurgato quoſdam perijſſe. Nunquam credere potuimus viros alioquin doctiſſimos (quod ex quibuſdam ipſorum fragmentis conijcitur) ſcilicet Methodicos celebriores tam ſtupidos fuiſſe, qui vulnera venenata à communi curatione non exceperint, aliaque via ea curare non voluerint. Eodem itidem modo, & in punctis neruis, eos ſtatim ad conglutinationem veniſſe non conſtat litterarum monumentis, vel à Themiſſone, vel à Theſſalo, vel ab alijs, qui in ſecta Methodica claruerunt, poſteritati traditis, licet ſcripſerit Gal. medicum Theſſalium quendam primo enemis medicamentis in neruo vulnerato adhibitis, & poſtea oborta inflāmatione appoſito emplaſtro ex tritico, (quod olim antiqui parabant ex farina triticea oleo atque aqua, & idcirco triapharmacum appellarunt) putredine concitata, interemiſſe. Hic fortaſsè medicus Methodicus non rectè Methodicæ ſectæ hypotheſes tenebat, quod eo argumento conijcitur, quoniam ille ad inflammationem in puncto neruo obortam, vſus fuerit ex farina triticea emplaſtro putrefactorio. Quis quæſo Methodicorum fuit, qui vnquam docuerit in inflammatione, quæ eſt morbus adſtrictus, perpetuo ſuppurantia conuenire, cum primum illorum dogma fuiſſe demonſtrauerimus, in adſtricto affectu laxantia medicamenta conuenire, & non ſuppurantia. Theſſalus ijs certe vſus non fuiſſet, ſed ſolis laxantibus, cuiuſmodi vſum quoque fuiſſe Galenum in neruorum puncturis ad prohibendam inflammationem conſtat; cuiuſmodi eſt oleum temperate calidum, antiquum, Sabinumque primum locum habuiſſe ſtatuit, quo vſum fuiſſe ſcribit, cum in neruis punctis, tum circum puncturam ipſorum. An non ipſum eſt medicamentum ſecundum Methodicos laxans, quinimo ipſum laxare Galenus in multis locis docuit. Etenim de neruis vulneratis cum dolore ait: Bis ac ter in die, & in nocte ſolitum fuiſſe adhibere fomentum ex oleo calido. quid an non etiam ab eodem oleum è ſeminibus lini expreſſum commendatur? quod itidem nemo negabit eſſe vnum ex vſualibus laxatorijs, quæ fuere apud Methodicos in uſu ad morbos adſtrictos: Quare ij non videntur ita grauiter reprehendendi, qui neruos vulneratos, maximeque punctos curant laxantibus, & anodinis ratione doloris & inflammationis, quæ in ipſis magno cum timore fieri ſolent. ad quas inflammationes compeſcendas, vel prohibendas etiam in vulnerato capite cum oſſis fractura, ſublato oſſe duræ membranæ affundendum ſanguinem columbini atq; roſaceum temperate calidū, voluit, compluresque oleo ſolummodo roſaceo affuſo calido nullum periculum incurriſſe & ſanatos fuiſſe Galenus itidem ſcripſit. Igitur neque in neruorum, neruoſarumque partium vulneratarum curatione Theſſali methodus tanta reprehenſione digna videtur. Veluti Methodici putarunt, magna quoque ventris vulnera enæmis præſidijs eſſe conglutinanda, ſeruatis tamen ſeruandis, ſcilicet in primis aliarum internarum partium prius habita accurata conſideratione. Neque enim ita ſtupidos fuiſſe medicos Methodicos, qui ſpacio quatuor centum ferè annorum

In 6. Meth. med. cap. 7.

In 6. Meth. med. cap. 7.

In 3. de comp. med ſecundum loc. cap. 8.

In lib. 10 ſimpl. cap de ſanguine columbino in 7. de comp med. ſecundum loc. de plaga capitis à percuſſiore.

ſuper

ſuper omnes alias ſectas (vti ſuperius à nobis demonſtratum eſt) in medicina claruerunt, cenſendum eſt, vt ventris magnum vulnus ſtatim nulla partium internarum habita conſideratione claudendum enæmis voluerint, ſed poſt accuratam internarum partium curationem credendum eſt uoluiſſe hanc indicationem locum habere, ita ut quæ prima in mente illorum fuerit indicatio, poſtremum locum in executione habuerit. Eodem itidem modo Galenus Methodum Methodicorum damnauit, ex eo quod in ſputo ſanguinis ex ulcere pulmonis mittant ſanguinem, quod nihil aliud ſit, quàm in morbo laxo uti medicamento laxante, ſanguinis enim uacuatio (auctore ipſo Galeno) medicamentum ealaſtieum, ideſt laxans eſt. Ad quod, non inconuenire aliquando dicimus ex accidenti morbum laxum præſidio laxante tolli, perinde ac Dogmatici etiam dicunt, fluxum ſæpius tolli. At conſultius quoque Methodici reſponderent, non omne ſanguinis ſputum laxum morbum dici, ſed illud ſolummodo, quod fit, ubi ſanguis immoderatius ita effluit, ut in corpore magnam noxam inducat. At eſto etiam quod ob eam cauſam immoderatius ſanguis effluat, ita ut ſit morbus laxus, non inconueniet reuulſionis & diuerſionis gratia ad ſiſtendum illum fluxum modicum ſanguinis, ut poſterius clare demonſtrabitur, uena ſecta, uel alio modo educi, Quomodo ſæpius Dogmatici hæmorrhagias, menſes immoderatius profluentes, uel hæmorrhoidas ſiſtere conſueuerunt. Atque hæc ſunt, in quibus Medicina Methodica à Dogmaticis damnatur.

In 5. Meth. med. cap. 15.

Methodicis obijcitur, quod non exerceant medicinam ad homines particulares, ſed ad hominem communem, & genericum. Cap. XVI.

In 1. Meth. med. cap 7.

Stupidiſſimos Methodicos uocat Galenus, eosq; extremæ dementiæ dixit, communem eſſe omnium hominum curationem putantes, quando non homo communis & genericus ſit curandus, at particulares homines natura, ætate, ſexu conſuetudine atq; ſtudio interſe diſtincti: Si itaq; inter ſe homines hiſce de cauſis ſunt differentes, et quemq; illorum differentē curationē, quæ ad ipſum curandum aliquid ueluti proprij habeat, habere eſt opus. Vnde Theſſalus, quod inſtituerit Methodum medendi, qua non particulares homines curantur; ſed communis & generalis homo maxime damnandus uidetur. Verum (ut uerum aperte fateamur) non ita fuiſſe ab omnibus iudicatam hanc ſectam ea ratione intelligitur, quia cæteris omnibus ſectis medicinæ (dico Empiricę & Dogmaticæ ſeu rationali) tot annis, uti aliàs dictum eſt, ita præualuit, ut non ruſticos & plebeos, ſed uiros doctos, philoſophos, nobiles, magnates, principes, atque Imperatores ſibi ipſi maxime addictos habuerit. Neque medici eam ſectam in uillis, in oppidis, & in alijs locis uilibus exercuerunt, in medendique arte ipſi tantum claruerunt, at quinimo in maximis celeberrimisque ciuitatibus, cuiuſmodi fuit olim magna Roma, in eoque præſertim tempore, quo ipſa imperatoribus maximis floruit, creditaque meritò eſt, omnium ciuitatum regina, & metropolis. Cur itaq; iſtius ſectæ, illis temporibus admodum celebris eius ſectatores fuerunt ita ſtupidi, & dementes iudicandi? certè Galenus contra Theſſalios magis contumelijs, quam argumentis agere multis uidebitur, qui accurate omnia, quæ Galenus aduerſus hunc unum Theſſalum, cuius fuit hoſtis acerrimus, ſcripſit, animaduerterint. At rem aggredior, ut oſtendam curationem illam generalem & communem, quam homini communi tantum, & non particulari conuenire Dogmatici ſtatuunt, haud uideri ita inutilem, & pernicioſam. licet ipſis primo obijciatur, uti dictum eſt, non homines particulares eo medendi modo curari, ſed hominem ge-

nericum & communem, quæ opinio vel vnico hoc argumento à veritate ab horrere, videtur, quod ſingulis particularibus non vna curatio propter ipſorum differentem naturam, ætatem, ſexum, conſuetudinem, atque ſtudium, conuenire poſſit. Etenim quis medicorum eſt quem lateat, in calidiori corpore exempli gratia minus laborandum ad tollendam febrem, quam in frigidiori? idque propter maiorem, & minorem à naturali ſtatu receſſum. atque ita etiam in ſicciori corpore vlcerato validiora ſiccantia conuenire, & humidiori, minus efficacia. Ex quo cognitum eſt, agreſtioribus, atque robuſtioribus corporibus valentiora medicamina conuenire, & mitiora imbecillioribus. Huc accedit etiam, quod alia medicamenta pueris, alia iuuenibus, alia adultis, atque alia ſenibus conuenire quotidiana experientia cognouit, pueri quidem neque vacuationes inſignes neq; purgationes ferunt, vt Iuuenes & adulti faciunt. Quare iſtis rationibus Methodicorum generica curatio à Dogmaticis eſt exploſa. Quę fortaſsè, vt defendat; haud multis quoque rationibus indigna aquoquam ęſtimabitur: Siquidem omnium teſtimonio & confeſſione conſtet, corpora omnium particularium hominum, ex iiſdem conflata eſſe principijs, ſcilicet ab iiſdem elementis, humoribus, atque partibus, à quibus vnica ab ijs natura fluxit, quam eandem ſingulis ineſſe cognoſcimus: neque enim indiuidua ſpecie differunt, ſed quibuſdam accidentibus, Quorum varietate in ſingulis curandis, medicamenta non natura, ſed potius efficaciori vi, & minus efficaci diſtincta conueniunt; vnde hæc ipſa ad ſingulares homines curandos varia interſe erunt (vt aiunt) ſecundum magis & minus, ideſt ſecundum maiorem & minorem vim, qua donata ſunt, atque hac ſolummodo differentia curatio generica, à particularium hominum curatione interſtinguet, quoniam ad particulares homines, natura, ætate, ſexu, ſtudio conſuetudine diſtinctos, perſanandos, ea quidem cognita eſſe debent medicamenta, quæ efficaciter agunt, atque illa non minus quæ blande: Medicos ſiquidem omnes haud latet, pueros, eunuchos, mulieresque molles, non ferre pręualida euacuantia, atque purgantia; & viros adultos, robuſtos, agreſtes pręualidis iuuari: quod in curandis quoque affectibus maxime animaduertitur, Nam pueri febre, vel phlegmone vexati, neque ſanguinis vacuationem, neque purgantia valida æque, vt viri iiſdem malis laborantibus, non ferrent. neque vlcera in iiſdem æque ſiccantibus medicamentis tollentur, in his efficaciora ſiccantia, atque in illis debiliora, requiruntur. Itaque ex ijs facile intelligimus, non ita damnandam eſſe genericam Methodicorum curationem, qua ne dum homini generico, at quinetiam particularibus hominibus differentibus temperamento, ętate, ſexu, ſtudio, conſuetudine & quibus libet alijs differentijs diſtinctis, mederi poſſe, adnotatis in medicamentis quibuſdam pauculis differentijs, quæ penes ipſorum maiorem & minorem agendi vim, animaduertuntur, Quo non mirum eſt, ſi medicamenta, conuenientia homini communi, etiam particularibus hominibus probe conuenire ea cautione videantur. Quæ res facile nobis innoteſcet, præmiſſis quibuſdam. & primo quod, ſolæ animalium ſpecies & non particularia indiuidua proprios ac diſtinctos habuerint cum cibos, tum medicamenta atque ita, vt in ipſis diſtinctiſſima obſeruentur, Vnde Gal. meritò facultates me-
„ dicaminum experientia cognoſcendas ad hominum vſum docens; dixit; In pri-
„ mis quidem ac maxime ſumendum eſt iudicandæ facultatis experimentum ab ea
„ re ad quam dicitur, ſiquidem non protinus ſi hominem refrigeret cicuta, & ſtur-
„ num refrigerabit: aut ſi ſturnum nutriat, nutriet & hominem, eadem ratione ne-
„ que ſi hominem purget veratrum continuo purgabit & coturnices. Quod tamen
„ in indiuiduis non obſeruatur, Etenim veratrum omnibus coturnicibus eſt cibus, ſingulæque coturnices eo cibo nutriuntur, veluti eo cibo omnes homines purgantur, idem quoque eſſe de medicamentis à multis traditum eſt neque immeritò,

Gal in 2. Meth. med cap. 7. In 2 ad Glauc. cap 1. In 6 Meth. med. cap 1. In 6. de comp. loc med. c. vlt. In 1 de comp ſecundum genera cap. 11. & in 3. cap. 3.

cum,

cum,vt quędam ex innumeris perſtringam,experientia cognitum ſit dictamnum exempli gratia non vni ceruo at ſingulis ceruis vulneratis remedio eſſe,& veneno ſingulis ceruis infectis cancros fluuiatiles cinaramque aduerſari, & aduerſus morſus venenatos muſtellæ cuilibet rutam deuoratam eſſe auxilio, & ciconię origanum,vrſo formicas;cunilam teſtudini,apro hederam,oleaſtrum elephanti, coruo laurum,lactucamque ſyluestrem draconi. Non enim vni tantum bruto, ſed cunctis ſingulis hæc medicamenta prodeſſe, cognitum eſt. longus quidem & nimius labor naturæ fuiſſet, ſi ſingulis eiuſdem ſpeciei brutis, ſingula monſtraſſet medicamenta, compertum enim eſt, quod vni eiuſdem ſpeciei animali ad medendum conuenit, ſingulis omnibus ſuæ ſpeciei conuenire. Ad purgandum quoque eodem modo natura in ſingulis animalium ſpeciebus ſe habuiſſe conſtat, vt quædam medicamenta purgantia illas ipſa docuerit, quæ omnibus brutis eiuſdem ſpeciei ad corpus excrementis exonerandum, conducant; non ne feles commanſis graminis radicibus vomitione purgantur? an non canes lauro? accipitresque voratis ſuis ipſorum pennis? palumbes vero, graculas, merulas, lauri itidem folio annuum faſtidium purgare & columbas, turtures, gallinaſque helxine, anatesque, anſeres, atque cæteras aquaticas oues ſyderiti herba, & grues paluſtri iunco, Plinius teſtatum reliquit? Quid itaque non ne verum eſt? naturam diuerſis animalium ſpeciebus quædam monſtraſſe præſidia, quibus ad morbos particularia animalia vti queant? certe quidem,namque (vti dictum eſt) eodem modo ſe habent animalium ſpecies ad medicamenta, quo ſe habent ad nutrimenta. An non hordeum, auena, zea fagopyrum,fœnum cibus eſt omnibus equis, mulisque veluti triticum omnibus hominibus? non enim equorum mulorumque aliqui licet temperamento ætate, ſexuque quodammodo differant, hunc cibum reſpuunt, vel ipſum aliqui illorum non ferunt. Panis etiam è tritico paratus ita ſingulis hominibus eſt opportunus cibus,vt nullus ipſum reſpuat, neque ullus ipſius vſu lędatur; non enim Socrati conuenit, & Platoni (quod à Socrate ipſe temperamento diſtinguatur) nequaquam:neque ſolis pueris, at ſingulis cum pueris, tum iuuenibus, tum aliјs alterius ætatis hominibus cibus eſt opportunus, non ſecus & viris & mulieribus, & ruſticis, & vrbanis conducit, plebeis, philoſophis atque aliјs ſtudio differentibus. Quare eodem modo de medicamentis erit ſentiendum, quippè quod vni homini conducit, cæteris aliјs omnibus conducere; neque varia corporum temperamenta, ſexus, ętates, ſtudia, medicamenti eſſentiam ſiue naturam vnquam euariant, ſed quantitatem ſolummodo, & ipſorum medicaminum agendi efficaciam, cum ex ijs quidam homines minus efficacia ferant, & quidam etiam valde efficacia exoptent, ipſiſque iuuentur. At rem hanc exemplis quibuſdam illuſtremus, & confirmemus, quid an non cognitum eſt, vnico medicamento innumeros ferè homines eodem affectu, perſanatos fuiſſe? non ne Æſculapius Romam peſtilentia infectam ſolo Theriacæ vſu ſanauit? quid non ne omnibus hominibus, calidi, frigidi, humidi ſicciq; temperamenti, cuiuſuis ætatis, ſexus ſtudijque peſte infectis Theriaca fuit vtilis? Quid, etiam non ne Galenus expreſſum reliquit, in quadam peſtilentia, omnes homines cuiuſuis temperamenti, ætatis, ſexus, vſu boli armenij (quem fuiſſe terram ſinopicam Dioſcoridis putamus) per os deuorati fuiſſe iuuatos? Quid etiam de lapide bezaartico dicemus? an non omnibus vtiliter datur, ad venenum deuoratum, & ad febres peſtilentes? certe quidem. Si vero de medicamentis quoque venenoſis loquamur, non ne cicuta, opium, altercum cantharis, bupreſtis, ſalamandra, taxus & alia ſimilia omnes homines cuius libet temperamenti, ætatis, ſexus, ſtudij, grauiter lædunt? Neque eſt, vt quis dicat, quoddam venenum deuoratum non eoſdem particulares homines æque lædere, quinimo quibuſdam deuoratum nihil læſiſſe; Quod etſi quandoque contingat, non ideo fit,

quia

quia in hominibus temperamento, ætate, ſexu aliquo pacto inuicem diſtinctis diuerſe agat, ita, vt quoſdam lædat, & interimat, & quoſdam non, at aliam in cauſam varia à veneno deuorato operatio erit referenda, quæ erit, in quibuſdam venenum grauem noxam non inducere, aut quod eius quantitas nimis exilis fuerit adeo, vt priuſquam cæperit agere, fuerit ab expultrice natura, vel per aluum vel per ſudorem vel per vrinam, vel per vomitum excreta; aut quia venenum antidotum inuenit in ſtomacho, cuius vi impeditum agere non poteſt, quando cibus pinguis ac vnctuoſus in ſtomacho exiſtẽs, vim veneni hebetet, ac retardet, quoad vnà cum excrementis excernatur. Quare illa varia veneni in varijs hominibus operatio, non à differentia naturæ, vel ætatis, vel ſexus, vel alterius conditionis prouenit, ſed à cauſis prædictis. Eodem modo ſi loquamur de alexipharmacis, & alexiterijs, idem verum eſſe comprehendemus, quando & hæc omnibus particularibus hominibus vel veneno infectis, vel à fera venenata demorſis, medicamenta ſint, neq; varie agant ratione varij temperamenti ætatis, ſexus, ſtudijq́ue ſed quinimo ſingulis remedio ſint. Scribit Galenus de Theriaca, eam eſſe optimam, quę omnes homines à viperis demorſos, ſanat; quinimo dixit, neminem ex demorſis à viperis, qui theriacam deuorauerit, interijſſe. Si itaque omnes demorſi à viperis Theriaca ſanantur, quomodo verum erit rationalium medicorum dogma, quod medicamenta in corporibus temperamento, vel ætate, vel ſexu, vel ſtudio, diuerſis ac varijs, non eadem, ſed varia quoque eſſe debeant? Accedit, quod ſi non eadem medicamenta, particularibus hominibus natura, vel ſexu, vel ætate, vel ſtudio, differentibus conuenirẽt, ergo in varijs hominibus à viperis exempli gratia demorſis varia medicamenta alexiteria conuenirent, neque vnicum omnibus conduceret alexiterium, quod tamen omnes falſum intellexerunt, quoniam ſola Theriaca (Galeno auctore) ſanat omnes à viperis demorſos. adde quod ſi hoc eſſet, non tantum ratione variorum hominum demorſorum, at quinimo etiam ratione ſingularum viperarum mordentium, natura, ætate ſexuq́ue diuerſarum, alexiteria varia eſſe debuiſſent, quod ſi fieret, medicamenta fermè innumera eſſe deberent alexiteria, cum tamen pauca ſint, quæ omnibus à quibuſuis ſerpentibus vipereis demorſis efficaciter medentur. Quid etiam an non Galenus affirmauit? omnibus hominibus à cane rabido demorſis antidotum ex cinere cancrorum fluuiatilium vſtorum ita conducere, vt hæc antidotus multis diebus per os aſſumpta quoslibet demorſos à cane rabido ab hydrophobia ſiue à rabie ita præſeruauerit, vt ne vnus quidem ex ijs, qui antidotum deuorarunt, rabie fuerit tentatus. Item de alyſſo ad rabiem ſcripſit. Cæterum ſi de purgatorijs etiam ſermo habeatur, quid an non omnes purgant? Veratrum deuoratum omnes quidem homines cuiuſuis conditionis purgabit, idem ſcammonium, colocynthis, elaterium & alia purgatoria, & ſi quibuſdam non conueniat veratrum, vel ſcamoniũ vel aliud ex medicamentis eductorijs, hoc non fit, quod propter differentem vel naturam, vel ætatem, vel ſexum, vel ſtudium diuerſum, non purget, at quod vel nimis purgat & agitat, vel minus quam ſit opus. Quapropter cum ſingulis hominibus, licet differant, natura vel ætate vel ſexu, vel ſtudio, eadem medicamenta conuenire hactenus demonſtrauerimus, quis queſo non intelliget, Galenum contra Theſſalum conuicijs potius, quàm rationibus egiſſe? neque enim ſtupidi & extremę dementiæ erunt dicendi, qui conſtituta generica curatione (quibuſdam & pauculis exceptionibus animaduerſis) particularibus hominibus mederi poſſe, exiſtimarint: quod Methodici fecerũt, qui hypotheſi generica cõſtituta (quod omnes morbi vel ad adſtrictum vel ad laxum reducantur) in omnibus corporibus, cuiuſuis naturæ, ætatis, ſexus, temperamenti, ſtudijq́ue, morbo adſtricto vexatis, laxantibus medicamentis eſſe vtendum, & in laxo, adſtringentibus voluerunt. atque hæc pauca nobis de hac re ſufficiant.

De parte prophylactice, quam Methodici cognouerunt. Caput XVII.

Cap. 3. DEmum addimus communitates partis medicinæ prophylacticæ, ideſt præſeruatorię: De quibus auctor libri medici vocati ita habet: Iam vero præter quatuor chirurgorum communitates eſt & ſpecies, quam προφυλακτικὴν ideſt præſeruatricem appellant. Apponitur autem & ipſa, vt communitas, in deleterijs & toxicis, beſtijsque omnibus, quæ virus inſpuunt, tum venenoſis volatilibus, & terreſtribus aquatilibusque. Nam commune omnium genus, vt ſint exitialia, non tamen ad adſtrictum & fluens. Ex his apparet Methodicos habuiſſe ſiue exercuiſſe partem hanc medicinæ præſeruatoriam ſolummodo in deleterijs medicamentis, ſiue venenis, quæ deuorata interimunt, & in morſibus, & ictibus beſtiarum venenoſarum. In hisque communitas eſt, quod hæc ſcilicet venena, & morſus, ictusque venenati ſint exitialia, idcircoque ab ipſis indicari medicamenta cum alexipharmaca tum alexiteria, quæ noſtri antidota, & Theriacalia vocant. Quorum quidem medicamentorum vſu homines cum à venenis præſeruantur, tum à morſibus, ictibusque venenoſarum ferarum. Vnum adnotamus, quippè illam præſeruatoriam communitatem Methodicos ſolummodo in venenis, morſibusque, & ictibus venenatis cognouiſſe neutiquamque in alia parte medicinæ, quæ etiam ab alijs affectibus in quos homines, & ob prauam victus rationem, atque ob alias cauſas delabuntur præſeruare docet: Idque fortaſſe, vt putamus, ita erat, quia olim medici fortè non omnium malorum præſeruationi dabant operam, ſed ſolummodo (vti dictum eſt) venenorum, quæ per os aſſumuntur, aut venenoſorum animalium morſu vel ictu quæ corporibus communicantur, prophylacticæ. ob eamque fortaſsè cauſam, quod hæc exitialia atque mortifera ſint, & ab ipſis clam poſſint homines extingui: ex quo huiuſmodi pręſeruatio ſingulis hominibus cuiuslibet conditionis vtilis fuit æſtimata, maximeque omnium, Pontificibus, Imperatoribus, Regibus, Principibus, magnatibus, atque diuitibus vtiliſſima ab omnibus ipſa fuit exiſtimata. Idcirco que olim apud antiquos hæc præſeruatio in magna exiſtimatione eſt habita, atque ob id accurate exculta, ne veneno Reges, principes, alijque perpetua formidine tenerentur, atque ſæpiùs interimerentur; cui & illam, quæ pertinet ad morſus, & ictus beſtiarum venenoſarum, (quod eodem modo ab ipſis veneno itidem homines infecti periculum repentinæ mortis ſubeant) Methodici forſitan adiunxerunt, in ipſiſque cum venenis, tum morſibus ictibusque animalium venenoſorum præcipuam medicinæ partem prophylacticem conſiſtere ij exiſtimarunt, aliorum affectuum, (quia omnes mortiferi non ſunt) non admodum formidatorum ab hominibus, præſeruationem methodo curatiua complexi. Vnum ſcitu dignum eſt, quamobrem hanc communitatem prophylacticem ad adſtrictum & laxum non retulerint. Namque videbatur hęc commode ad adſtrictum morbum poſſe reduci; etenim venenum deuoratum quod inflammat, putredinem concitat, dolores & alia ſimilia inducit, adſtrictum affectum facit, veluti quod profluuium ſanguinis vel excrementorum inducit, idem affectum laxum efficit, veluti virus ab ictibus, & morſibus ſerpentum, ac aliorum animalium venenoſorum in partem vulneratam ſuſceptum, & poſtea in totum corpus diffuſum; morbum profectò adſtrictum concitat. Hęmotrhous verò ſerpens excipitur, qui morſu primò etſi adſtrictum morbum faciat, quippè corpori virus per partem demorſam affundens, tamen hoc virus proprietate quadam meatus corporis immodice laxando Immoderato ſanguinis profluuio demorſos homines interimit. Plerique vero morbum adſtrictum facere videtur, vnde mirum non eſt, ſi Dioſcorides, Nicander, & alij omnes primò

ad ve-

ad venena deuorata laxantia medicamenta (vti olea dulcia ſunt, adipes, decocta meliloti, ſeminum lini, fœnugræci, altheæ atque ſimilium) maximis laudibus commendauerint: & ad morſus venenatos ictuſque, ſcarificationes, circinationes, inuſtiones, putrefacientia, & vlcus dilatantia, ſordidúmque facientia; quinetiam ad partem demorſam cucurbitulas, ſanguiniſque quinetiam per venam ſectam euacuationem, atque purgationem quæ fit medicamentis laxatorijs, in familiari vſu omnes habuerint: quæ omnia laxantium præſidiorum genere comprehendantur. Non retulerunt tamen (vti dictum eſt) venenum, morſus, ictuſque venenatos ad adſtrictum vel laxum, ea forſitan de cauſa, quod hoc pertineret ad methodum curatiuam, nequaquam vero ad prophyllacticem. Hæc ſolis alexipharmacis, atque alexiterijs medicamentis (quæ cum venenis, tum ſerpentibus, alijſque feris venenatis à tota (vt medici aiunt) ſubſtantia maxime aduerſantur) perficitur. Quorum vſus non tenebatur ſeruare, neque laxi, neque adſtricti rationem. Si vero ijs medicamentis, quæ non occulta vi à tota ipſorum ſubſtantia proficiſcente, ſed manifeſtis qualitatibus, agunt, ad venenatos quidem vti voluerimus, curatio à laxo & adſtricto recte poterit indicari; quando virus, aut in vulnus à virulentis vel beſtijs, vel telis profectum, ſuſceptumque, aut per os deuoratum adſtricti affectus rationem quadantenus habeat. cum intra corpus ſit, vel in partem à beſtia, aut à telo venenato ſauciatam, ſuſceptum, morbum adſtrictum faciat; ac proinde laxandum indicet. Vnde eſt, quod in vulnere venenato vulnus non ſit continuo cicatrice claudendum, ſed per plures dies apertum ſeruari debeat, ac vel etiam quandoque ampliandum, cum adſtricti affectus rationem habeat. etenim intra corpus virus deliteſcens, vel inflammationem concitat, vel putredinem accendit, vel dolores ſæuos, vel ſyncopem, vel alium affectum ſimilem creat, ex quo ſanè conſtat, dignum reprehenſione fuiſſe illum medicum Methodicum, qui vulnus, à morſu canis rabidi inflictum ſtatim clauſit, cicatriceque ipſum obduxit, vnde hydrophobia ſiue rabies, qua homo interijt, fuit ſubſecuta. Cum ex Methodicorum dogmatis vulnus cicatrice claudi haud debuerit, ſed potius augeri, & diu apertum ſeruari (vt virus adſtrictum educeretur) ipſum oportuiſſet. Non ſecus etiam de epoto veneno obſeruandum, dicimus ſcilicet, ipſum habere morbi adſtricti rationem, quare laxandum eſſe. Quod dogma Dioſcorides Anazarbeus ſcribens de venenatorum curatione in communi, dixit: quam primum in ipſis venenum fore per vomitum educendum, laxantibus medicamentis copioſius epotis, atque poſtea per ventrem clyſteribus itidem laxantibus iniectis. Methodici itidem, quod etiam à Dogmaticis medendo obſeruatur, quandoque ſanguinem vel ſecta vena, vel alio modo euacuant, eductorijſque medicamentis purgationem moliuntur, ſudorificis, atque diureticis itidem euacuant. quæ præſidia calefactorũ, id eſt laxantium genere, omnia quidem comprehenduntur, atque hæc nobis ſufficiant, de communitatibus medicinæ partis prophyllacticæ Methodicis cognitis. Fortaſſe poſterius de hac parte prophyllacticæ ex Methodicorum mente accuratius ſcribemus, vt de omnium affectuum præſeruatione Methodica via diligens ratio à nobis habeatur.

Gal. in libro de ſect. ad eos quod in trod. cap.

Finis Libri Primi.

PROSPERI ALPINI MAROSTICENSIS DE MEDICINA METHODICA LIBER SECVNDVS.

In quibus Methodici à Dogmaticis diſſentiant. Caput I.

METHODICI in multis à Dogmaticis diſſenſerũt, & primo quod ii omnes morbos ad adſtrictum vel ad laxum reduxerint, quoniam ipſi voluerunt, in meatuum homini corporis ſymmetria, ſanitatem, & in ametria, morbum conſiſtere: Dogmatici vero tametſi & ipſi non negarint, morbum dari in meatuum vitio, etiam morbos ſimplices dari, quos in intemperie conſtituunt, voluerunt, ſcilicet, calidos, frigidos, atque ſiccos; & hos aliquando in nuda qualitate conſtitutos, & aliquando in qualitate cum materia. Præterea & in organicis partibus morbos complures fieri didicerunt, quos ipſi aut in naturali mutata conformatione conſtituunt, aut in vitiato partium organicarum numero, aut in magnitudine vitiata, aut in mala compoſitione, aut denique in ſoluta earum partium vnitate; qui morbus communis eſt & ſimilaribus & organicis partibus. Et quod pertinet etiam ad meatuum morbos, Dogmatici quoque ab ipſis differunt, etenim (uti auctor eſt Galenus) Methodici morbos præſertim in meatuum occultorum, inſenſibiliumque vitio conſtituiſſe viſi ſunt, cuiuſmodi ſunt meatus cutis, quos Græci poros appellant; Dogmatici vero non tantum inſenſibilium atque occultorum, at quinimo omnium aliorũ, qui ſenſibus manifeſti ſunt, quales venarum, arteriarum, inteſtinorum, aliorumque partium ſimilium. Non recte tamen intelligimus, quomodo verũ eſſe potuerit Methodicos conſideraſſe tantũmodo vitium meatuũ cutis, non autem aliarũ partium. cũ Methodici febres putridas, phlegmones internos, tumores, obſtructiones, morbos adſtrictos fecerint. de qua re alias accuratius tractabitur, nunc reliqua proſequimur, in quibus Methodici à Dogmaticis diſſentiunt. Itaque (vti dictum eſt) non conceſſerunt morbos à ſolis primis qualitatibus immoderatius auctis fieri, quod elementa haud ipſis qualitatibus primis, ſed ſecundis mutuo alterentur, generentur, corrumpanturque, quippè vel rarefaciendo, vel denſando. Non enim aqua in aerem mutatur ignis caliditate, tanquam immediata cauſa in ipſam agente; ſed ipſam extenuando rarefaciendoque, rarefacta enim aqua fit aer, atque ex aere denſato à frigiditate rurſus fit aqua. præterea negant etiam humores in corporibus exuperantes per ſe ſolos morbos facere poſſe, etenim ni ipſi humores ab alia cauſa moueantur, profectò morbos concitare non putarunt. (Aliàs vt vidimus) Galenum ſcripſiſſe quoſdam multos annos (licet humoribus multis abundauerint) ſanos vixiſſe, quoniam eo toto tempore, meatuum corporis ſtatum commoderatum habuerunt. Tertio ad indicandum curationem, non eſſe tempus conterendum, putarunt, in varijs corporum naturis; temperamentiſque animaduertendis, non minuſque inutilem eſſe exiſtimarunt, cognitionem variarum ætatum, ſexuum, conſuetudinum, ſtudiorum, cæli, regionum, annique temporum, atque etiam

In libro de diff. morb. cap. 5.

variarum

variarum partium affectarum. in omnibus vero phlegmonibus nudis laxantibus vtendum eſſe, nullis adſtringentibus ad robur viſcerum admiſtis, voluerunt.

Primas qualitates morbos non facere, ac proinde ab ipſis veram curationem ex Methodicorum dogmatis, non indicari. Cap. II.

MEthodici neque ſimplices qualitates, neque humores morborum cauſas præcipuas, ita ut ab ipſis curatio indicari queat, eſſe uoluerunt. Primas quidem qualitates quippè caliditatem, frigiditatem, humiditatem, atque ſiccitatem, per ſeipſas morbos non facere eo argumento forte opinati fuerunt, quod hæ non immediate, ſed medijs ſecundis qualitatibus morbos facere obſeruentur. Non negarent medici (quod Galenus demonſtrauit) corpus totum, atque partem etiam corporis morbo calido affici, ex caliditate vtique poſſe, cum certo certius illud verum eſſe apud omnes conſtet; eodem itidem modo a frigiditate, humiditate, ſiccitateque partes corporis morbis frigidis, humidis atque ſiccis affici. *In libro de diff. morb.* Quod vero pertinet ad morbum calidum, compertiſſimum eſt, à calore ſolis, vel ignis, vel ab alia cauſa calida febrem corporibus induci, parteſque reddi vſque adeo calidas, vt ipſarum partium actiones lædantur. verum caliditatem immediate morbum calidum facere ij dubitaſſe viſi ſunt, quod mediante quidem rarefactione à caliditate ſpiritus, atque humores accendantur; veluti aqua ignis caliditate rarefacta ferueſcit, ita corpus refrigeratur, à frigore poros denſante, caloremque à corpore calido compellente. quia enim à frigiditate ſpiritus, & ſanguis intus compellitur, ideo pars frigeſcit. quæ à caliditate rarefaciente, euocanteque ſanguinem & ſpiritus itidem recaleſcit. *Gal. in 3. de temp. cap. 4.* Idem de humiditate atque ſiccitate deque morbis humidis & ſiccis dicendum videtur: Namque humiditas quoque rarefaciendo in ſicco corpore humidam qualitatem inducit. quod quiſque intelliget, ſi terram in hyeme aquilonia à gelu ſiccatam, pluuia ſuperueniente humefieri animaduerterit. eodemque etiam modo terram humefactam ſuperueniente ſiccitate ipſam denſante ſiccam reddi, obſeruamus. Quare ea ratione caliditas rarefaciendo ſpiritus, & humores, morbum calidum inducit, frigiditas cogendo calorem natiuum intus, ipſumque à parte viuente repellendo, ita refrigerat quandoq; vt pars ſuffocato calore in cancrenam prouehatur. Siccum quoque morbum patitur corpus, vti in atrophia fit, ſiccatione meatibus ita dēſatis, vt ſanguis nequeat deferri ad nutritionem faciendam, atque demum humiditas humidum quoque morbum facit. Humiditatem enim immodicam laxare rarefacereque ex eo quiſque cognoſcet, qui terram omnium elementorum denſiſſimum elementum affuſa aqua liqueſcere animaduerterit. Itaque qualitates elementorum primæ non propriam qualitatem inducendo, ſed vel rarefaciendo corpora alterare, ij forte voluerunt, illos quidem philoſophos ſecuti, qui raritatem & denſitatem rerum principia eſſe putarunt. Atque hinc generatio & corruptio videtur hiſce duobus principijs foueri, ac perfici, cum eodem modo ſe habeat generatio, atque corruptio in mixtis, quo in elementis: elementorum vero alteratio nulla alia eſt, quam rarefactio & denſatio: Etenim terram omnium elementorum denſiſſimum in aquam mutari, rarefactione, ſuperius dictum eſt, aqua itidem in aerem mutata rarior redditur, & omnium maxime aer, vbi in ignem fuerit itidem mutatus. Non enim elementorum generationem & corruptionem primis ſolummodo fieri qualitatibus, obſeruamus, quippe calorem à frigore, & frigus à calore pati, & humidum à ſicco atque ſiccum ab humido: potius qualitates primæ actiuæ, a paſſi-

uis

uis pati videntur, caliditatem enim a frigiditate non corrumpi, & mutari in frigiditatem, fortè eo argumento deprehendimus, quod in materia combuſtibili accenſus ignis, æque ab aqua cum frigida tum calida extinguatur. ſi enim caliditas à frigiditate extinguetetur, rectè nobis perſuaderetur, haſce duas primas actiuas qualitates mutuo agere & pati, ſed cum (vti dictum eſt) exempli gratia, carbones igniti affuſa aqua cum frigida tum feruenti æquę extinguātur, neceſſario innoteſcit nobis, caliditatem vel ab humiditate tanquam à contrario pati, vel ab aquæ denſiori ſubſtantia ignem ſuffocante, ſiue extinguente raram ipſius ſubſtantiam. Quare elementa cum non à primis, ſed à ſecundis qualitatibus mutuo agere & pati videantur, particulatimque à rarefactatione & denſatione, ergo etiam caliditas, frigiditas, humiditas & ſiccitas mediantibus ſecundis qualitatibus ſcilicet rarefactione & denſatione morbos ſimplices facient. Pars quidem, corporis ab ignis caliditate (uti nuper dictum eſt) rarefacta incaleſcit. Quoad ipſam fertur copioſus ſpiritus & ſanguis, qui itidem à calore rarefacti, ſunt in cauſa, vt adhuc copia maior ſubſtantiæ calidæ attrahatur, vnde partem morbo calido affici eſt neceſſarium. & ita ab intenſa frigiditate extima pars corporis intenſe refrigeratur, ita, vt frigido morbo laboret. quoniam intenſa frigiditas in partibus debilibus denſando meatus, repellit intus ſpiritus atque ſanguinem, ſeu melius innatum calorem, qui per poros cutis euentatur, atque idcirco pars cum exanguis a frigiditate repellente reddatur, meritò frigeſcit. In corporibus robuſtioribus, partes refrigeratæ ab intenſo frigore poſtea recaleſcunt. In debilioribus vero, calor denſatis meatibus ſuffocatione extinguitur, vnde tum inſignis partis corruptio ſubſequi ſolet, à qua cancrenæ fiunt. Hoc exemplum ſcilicet aquæ inſigniter frigidæ large alicui parti affuſæ, demonſtrat nobis, à frigiditate ſtipata, clauſaque ſumma facie corporis, fieri repercuſſum & refractum eius caloris, qui à profundo aſcendit: qui quidem propter difflatus inopiam intro aceruatus, ſimul itidem propter frigidi circunſtantis violentiam in altum recedit, & ex ſuccis illic exiſtentibus enutritur, deincepsque intro ipſo collecto auctoque ad ſummam corporis violentius ruente fieri eiuſdem caloris repercuſſum conſtat. Quare in robuſtis partes refrigeratæ poſtea denuo recaleſcunt, & in debilibus nunquam recaleſcunt. Vnde Galenus meritò dixit: Nam aquæ frigidæ occurſus aut vincit natiuum calorem, aut colligit: vincit quidem cum debilis fuerit, colligit autem cum fortis, ipſum continens ac difflari prohibens. Alijs etiam multis rationibus Methodicis fuit perſuaſum primas qualitates non facere morbos per ſe ipſas, ſed mediantibus quidem ſecundis, quam rem vel etiam Hippocrates in libro de veteri medicina, accurate diſputauit. de qua quidem longius ex Methodicis amplius non agam. At eſto quod iſti morbi in intemperie ſimplices dentur, vt rectè à Dogmaticis fuit demonſtratum: tamen Methodicis, qui ſtuduerunt breuem methodū medendi conſtituere, qua nobis vera omnium morborum curandi indicatio monſtraretur, non rectè fieri, viſum fuit. ſiquidem tot variæ, innumereque indicationes, (quas Dogmatici à morbis in intemperie (quos ſexdecim numero conſtituerunt) & in conformatione, & in numero, & in magnitudine atque in ſoluta vnitate &. Non minus à partium læſarum naturis varijs varijſque temperamentis, habitibus, ætatibus, conſuetudinibus, ſtudijs, atque cæli conſtitutionibus, regionibus annorumque temporibus, deſumendas voluerunt, artem medendi nimis longam, prolixam ac etiam confuſam reddere viderentur. Vnde methodi breuiſſimæ medendi conſtituendæ principium à Methodicis cęptum eſt. Et vt ad primos morbos, qui in primis quatuor qualitatibus à dogmaticis conſtituti fuerunt, redeam, dico: ex Methodicis nondum compertum, fuiſſe, curationem per ſe ab ipſis primis qualitatibus, vt Dogmaticis fuit perſuaſum, indicari. At de primo loquamur: Conſtat ſanè apud Dogmaticos huiuſmodi affectus ſimplices à contra-

Hipp. in 5. aph. 21. & 25. & Gal in comm.

Gal. in 5. de tēp. cap 5.

In 5 aph. Hipp. comm. 21.

Gal. in li. de diff. morb. cap.

contrarijs ſuas indicationes habere, quod (vt aiunt) contrarijs contraria curentur. Itaque aiunt morbum calidum medicamentum refrigerans indicare, contra calfactorium, frigidum, & humidum ſiccans, atque humectans, ſiccum. vnde in curandis febribus dicunt, ipſam febrem medicamentum refrigerans indicare. An non hoc verum eſt? profectò in nullis febribus (exceptis ardentiſſimis & ſynochis illis, in quibus ægrotis largus algidæ aquæ potus conceditur, atque hecticis tabidis) medendo Dogmatici huic ſatisfaciunt curationi. Quis etenim illorum vnquam ad illas febres perſanandas medicamentum refrigerans commendauit? Galenus nullis alijs præſidijs, quam calaſticis febres (prædictis exceptis) ſanare, viſus eſt. atque iiſdem ferè quibus Methodici vtendum eſſe præceperunt; Ephimeris enim omnibus balnea ex dulci aqua calida parata vtiliſſima eſſe Galenus ſtatuit, non minuſque inunctiones ex calido oleo. quid? an non hæc medicamenta ſunt laxantia? Quid de tertianis bilioſis? nonne eadem medicamenta ipſis opportuniſſima eſſe ſcripſit? nonne etiam euacuationes per aluum, per vrinam, per vomitum, per ſudorem itidem vtiliſſimas eſſe ſtatuit? ad quas mouendas decoctum ex apio, petroſelino, pulegio atque ex alijs diureticis commendauit, An hęc ſunt medicamenta refrigerantia, quæ à febre tanquam à calido morbo indicantur? Quid de quotidianis & de quartanis febribus dicemus? In his multo minus eam indicationem à febre petitam locum habere, cum in ipſis itidem medicamenta extenuantia, concoquentia, detergentia, aperientia, euacuantiaque calaſticorum genere comprehenſa, vſum habeant: neque eſt, vt Dogmatici dicant, in hiſce febribus eam indicationem febrilem, quæ prima eſt in mente, poſtremum locum habere in executione, ſcilicet illam (licet primo tempore locum non habeat) tamen poſtea exequi, quippè ſublatis cauſis, à quibus eæ fouentur febres, quippè vacuatis ſcilicet craſſis & viſcidis humoribus, atque ſublatis itidem obſtructionibus, poſtea commodum tempus habere. Quid dices? ſublatis illarum febrium cauſis, eſſe refrigerandum? quamobrem hoc faciendum? ſi ſublatis cauſis continuò febres tollantur, cur nulla exiſtente febre refrigerandum? à quo refrigerans præſidium tunc indicabitur? ſi nullus morbus calidus, cum ſublata ſit febris, hominem teneat. Quis quæſo aliquis ita ſtupidus fuit qui auſus ſit vſum refrigerantium in prædictis febribus laudare? Idem & in continuis febribus (ardentiſſimis, & æſtuoſiſſimis ſynochis, atque tabidis exceptis) obſeruatur, ſcilicet vt nullus refrigerantium vſus exerceatur. Etenim Dogmatici etiam frigidorum in ijs medicamentorum vſum damnant, & meritò ſanè, cum frigida medicamentorum qualitas interius ſuſcepta humorum coctionem impediat, ipſos craſſiores & crudiores reddat, atque obſtructa foueat. Et exterius quoque frigida partibus febre vexatis, admota, meatus cutis denſando, intuſque febrilem calorem cogendo compellendoque (cum febrilis caloris reſolutionem impediant,) tum ipſum magis augeant febremque exinde prolixiorem efficiant. hinc rectè practici medici aſtantibus iubere ſolent febricitantes ſtragulis bene coopertos decumbere, ab aereque frigido, à flabellis, à potuque frigido omnino abſtinere quo Aurelianus non iniuria in thor[illegible]e admodum calore vexato prohibuit, ne roſaceum frigidum vel alia frigida adhibeantur, quod hæc meatus denſando incendium calori augeant. Quare dicere febrem, quatenus febris id eſt calidus morbus, eſt, indicare medicamentum refrigerans, quippiam logicum videtur. Addimus non perpetuo frigida medicamenta refrigerare, at plerumque (vti ex Hippocrate & Galeno nuper demonſtratum eſt) calefacere, vnde Hippocrates ſcripſit: Dolores frigidos, tumores, conuulſioneſque frigidam aquam large affuſam ſanare: Itaque ſi vera eſt indicatio morbi calidi, cur Dogmatici in curandis febribus (exceptis vti ſuperius, dictum eſt, ardentiſſimis, ſynochis æſtuoſis, atque tabidis de quibus poſterius accurate agemus) nuſquam

1. Oxeon cap. 14

In 5. aphor. 21. & 25.

nuſquam medicamenta actu frigida meminerunt? ſi dixerint, ptiſſanam hordaceam, decoctum ex alidis, ſunci endiuiæ, portulacæ & ſimilium, quæ facultatis frigidæ ſunt, apud omnes medicos eſſe ad febres curandas familiariſſima, item ſyrupos refrigerantes, ſuccos, atque aquas refrigeratorias: Methodicorum ſectatores reſponderent, hæc decocta facultate frigida prædita, ſcilicet ſyrupos, ſuccos, atque aquas, ægrotantibus non actu frigidas ſed calidas exhiberi. Non enim ab aliquo Dogmatico hęc actu frigida febre vexatis exhibentur. Quid igitur? nonne medicamentum ad febrem tollendam non actu, ſed poteſtate frigidum ab ipſis exhibetur? certe quidem. Quod tamen non ſic ex Dogmaticorum placitis conuenire creditur, ſiquidem contrarijs (vt omnes aiunt) contraria curari debeant. Profectò morbus actu calidus, medicamentum indicabit, quod non poteſtate ſed actu frigidum ſit. etenim medicamentum quod poteſtate eſt frigidum, per ſe non opponitur morbo actu calido, veluti morbus itidem actu frigidus medicamentum actu calidum indicabit. Neque eſt, quod Dogmatici dicant, medicamentum, quod poteſtate eſt frigidum, non agere ad corrigendum calorem, quoad fuerit in corpore actuatum. Actuatumque aduerſus febrem agere, eiuſque caliditati per ſe opponi, atque ita conſtare, morbum actu calidum, cuiuſmodi febris eſt, tolli à medicamento, quod actu eſt frigidum. Etenim (exempli gratia) decoctum aliquod refrigeratorium, actu calidum epotum, priuſquam in corpore actuatum ſit, aduerſus febrem non aget, ſed ſolummodo poſteaquam à calore noſtro actuatum ſit, ideſt ipſius facultas refrigerans fuerit actu talis reddita: atque ita verum quidem eſſe Dogmaticorum placitum dicent, ſcilicet febrem, quatenus eſt morbus calidus, medicamentum frigidum indicare. Quæ reſponſio non videtur plane huic dubio ſatiſfacere, cum nullum medicamentum poteſtate refrigeratorium (excipio narcotica mortifera, vti eſt cicuta, mandragora & ſimilia, quæ ob id homines, qui ipſa deuorarunt, interimunt, quia à calore, qui eſt debilis, nequeunt actu calida in corpore ſeruari, ideoque refrigeſcunt, & actu frigida redduntur;) epotum, & actuatum, in corpore refrigeſcat, neque actu frigidum fiat: perpetuo namque in corpore à calore noſtro ex calefactum (exceptis mortiferis refrigeratorijs) calidum ſeruatur, quinimo etiam, quæ actu frigida per os aſſumuntur, à calore corporis calfiunt, & quoad vel reſoluantur vel excernantur calida actu ſeruantur. Aqua (exempli gratia) quæ oīum conſenſu facultate frigida eſt, epota, à calore ventris incalcfacta, diu adſcititiū calorem nacta, manet calida, à natiuo calore ita incalefacta præſentiaque eiuſdem calidi adiuta, nunquam in corpore refrigeſcit, ſed perpetuo actù calida manet. ex quibus cuique noſtrum liquidò conſtabit, medicamentum actu calidum in corpore aſſumptum (licet ſit ex poteſtate refrigeratorijs) nunquam ibi refrigeſcere: ſi vero non refrigeſcat, quomodo actuatum actu, (vt aiunt) frigidum erit? Quę cum vera ſint, quomodo decocta refrigeratoria actu calida epota, febre vexatos (quod eſt apud omnes medicos compertiſſimum) iuuabunt? Methodici dicent nulla alia ratione, id facere poſſe, quod (licet frigida ſint) à calore innato, ac etiam à febrili incalefacta, reddantur temperate calida, atque ita vt vere facultate laxantia dici queant, quæ ob id febrem, quæ morbus eſt adſtrictus, tollunt. Eodem profecto modo, quo aquæ dulcis balneum temperate calidum febres itidem reſoluit, reſoluitur enim illa qualitas febrilis medicamenti vi laxatoria, digerenteue. Redeo ad id, à quo diuerteram, & colligo calidum, atq; frigidum morbum Methodicos non conceſſiſſe ad medendum, quia hi morbi ſimplices non habent indicationes ad curationem inſtituendam neceſſarias; quod nos de calido morbo ſimplici, (febris exemplo) hactenus demonſtrauimus: ſcilicet etiam à Dogmaticis non ſeruari illam indicationem, quæ à calido morbo deſumitur. quæ eſt quod febris (exempli gratia) quatenus calidus eſt morbus, indicet

indicet medicamentum refrigerans: nam oſtendimus febrem, quod actu calidus morbus ſit, propterea medicamentum actu frigidum indicare debere. quo medicamento actu frigido nulli Dogmaticorum vnquam vſi ſunt, quoniam actu frigida etiam aliquando calefaciant. ſed omnes in vſu habuerunt, decocta ex frigidis facultate (vt aiunt) medicamentis parata actu calida febricitantibus exhibere, ſuccosque itidem atque aquas ſtillatitias ex frigidis herbis paratas, itidem igne incalefactas propinare. Quid eſt hoc? an non eſt ad tollendas febres medicamentum actu calidum exhibere, quomodo igitur febris, vt motbus calidus indicat refrigerans? cur, ſi hoc verum eſt, non exhibent medicamenta (quod quandoque faciunt in ardentibus ſynochis, tabidisque febribus) actu frigida? quoniam hæc non conueniunt, cum calefaciant calorem intro cogendo atque pellendo; vt in altero capite demonſtrabimus. Neque verum eſt, quod aliqui reſpondent, ſcilicet Dogmaticos ad febrem tollendam exhibere medicamenta poteſtate frigida, eaque propinare ægrotis actu calida, vt citius ipſorum refrigeratoria facultas à calore in corpore actuetur, actuataque febrilem calorem corrigat, & extinguat. Nos verò demonſtrauimus, nunquam hæc medicamenta ita actuari in corpore, vt actualem nanciſcantur frigiditatem, qua morbo actu calido per ſe aduerſari valeant; perpetuo ſiquidem hæc (exceptis mortiferis) in corpore adſcititium calorem habent & conſeruant, hæc enim prius igne incalefacta, actu calida aſſumuntur intra corpus, & poſtea à calore cum natiuo tum febrili rurſus incaleſiunt, quoad concoquantur; quare intra corpus aſſumpta antequam concoquantur à natura & mutentur in nutrimentum, perpetuo actualem caliditatem habent, ita, vt actu calida (licet modice quidem, cum ſuapte natura nequeant à calore noſtro intenſe calida fieri veluti quę natura calida ſunt, intenſius intra corpus à calore noſtro incaleſiunt) merito dicantur. Mutata etiam, poſtquã concreta ſunt, in nutrimentum, calida itidem calidæ ſubſtantiæ acceſſione eſſe Galenus aliquando aperte demonſtrauit. Quare veriſſimum erit nunquam in *In lib. 3. de temperamentis.* corpore hæc medicamenta actu frigida fieri: exceptis mortiferis medicamentis frigidis, quæ, cum tota ſubſtantia naturæ aduerſentur, calorem ita debilitant, vt ab ipſo debiliter incalefacta poſtea in corpore refrigeſcant, qua refrigeratione in parte principe facta, ſtatim calor natiuus extinguitur. Medicamenta vero, quæ deleteria non ſunt, à naruraque noſtra concoquuntur, inrra corpus calida aſſumpta nunquã refrigeſcunr, quare nondum actu frigida fiunr, & vt talia nunquam actu calido morbo erunt contraria. Et ſi denuo petunt, quomodo ipſa cum actu frigida non ſint, refrigerent? Compertum cognitumque eſt ptiſſanam, portulacam, ſuncum, lactucam, endiuiam, lenticulam paluſtrem, nympheam, violam, & alia ſimilia per os aſſumpta etiam calida intra corpus refrigerare. quomodo itaque refrigerant, cum nunquam actualem frigiditatem nanciſcantur in corpore? Refrigerant ſane, quoniam ab ipſorum frigida eſſentia concoquenda in nutrimentumq; commutanda calor natiuus repatitur, ac proinde ſanguis minus calidus ea coctione gignatur. Quæ enim calida ſunt, propter ſimilitudinem quam cum calore natiuo habent, facilius, & minus cum labore alterantur vel in nutrimentũ vertuntur, & quod in horum abſoluenda coctione calor minus patiatur, idcirco ſanguis calidior generatur. In febricitantibus verò huiuſmodi medicamenta refrigerant, & ob hanc cauſam, atque etiam, vti ſuperius dictum eſt, quod hæc calida epota naturam laxantium medicamentorum, quæ temperate calida & humida eſt, aſſequãtur, etenim ab adſcititio calore ignis, cum hæc prius incalefacta propinentur, & poſtea à calore quoque interno incaleſiant, reddantur temperate calida & humida, quę laxantium medicamentorum facultas eſt. Itaque hæc meritò febri tanquam morbo abſtricto, in quo laxantibus vtendum eſt, mederi dicentur. Quare meritò Methodici voluerunt, morborum calidorum & frigidorum

cognitionem ad inſtituendam curationem eſſe inutilem. Neque eſt etiam, quod dicant, vt eius vtilitatem Dogmatici perſuadeant, aquam frigidam heryſipelati mederi, & aquam marinam ſulphuream que ipſum calidum morbum augere. Quę cum vera ſint, videtur verum dogma eſſe ſcilicet calidorum morborum frigida oportere eſſe remedia: ad quod reſpondetur, non aquam actu frigidam, ſed tepidam quidem heryſipelati conuenire, niſi repellere humorem in principio fuerit conſilium, aqua vęro marina non conuenit, & quod adſtringat, & quod, vt calida & ſicca, morbum aſtrictum foueat; ita quoque & ſulphurea, & ſimiles alię. & hæc de ſimplici affectu calido. Idem de frigido, dicimus fore ſentiendum, quippè non habere, quatenus frigidus eſt morbus certam indicationem: Neque eſt quod calidum medicamentum à morbo frigido indicatum, corpori refrigerato recte medeatur, quoniam non quatenus calidum, ſed quatenus etiam meatus laxat, conuenit. Ita quoque de paſſiuis qualitatibus obſeruatur: ſiccitas namq; ab humiditate quatenus laxat, & humiditas à ſiccitate quatenus denſat, corrigitur. Siccitas quippè eſt adſtricti affectus ſpecies, quæ quandoque fit ab humido euacuato ſeu reſoluto. quod à validis exercitijs, ſole feruenti, ingenti inedia, atque ab immoderata aliqua euacuatione euenire ſolet, vel denique à medicamentis ſiccantibus, aut refrigerantibus. A ſicco vero affectu Methodici meritò laxans medicamentum indicari aiunt, quod, vt recte quoque Dogmatici cognouerunt, ſit temperate calidum, quando adſtrictum affectum ſiccum maxime valeat emendare, atque corrigere; etenim ſi ab humiditate euacuata illa ſiccitas fuerit oborta, aut à medicamento ſiccante, medicamenti humiditate tollitur; ſi à frigiditate ſiccitas fiat, à laxantis medicaminis caliditate itidem emendatur. Eodem quoque modo ſe habet laxus affectus humidus, qui denſante ſiue adſtringente medicamento itidem corrigitur. Namque adſtringens medicamentum cum frigidum & ſiccum ſit, vtraque qualitate humiditatem tollit, ſcilicet frigidirate repellendo ac veluti comprimendo, & ſiccitate cogendo & indurando. qua ratione hyeme ab intenſa aeris frigiditate, extimę cutis partes, terræ item ſuperficies humida, ſiccari ſolet. Atque ita nobis ex Methodicis eſto perſuaſum, qualitates primas, primosque affectus ſimplices parum facere ad curationem inſtituendam, atque ipſorum cognitionem ſcitu haud eſſe neceſſariam. Quæ opinio etiam alio argumento confirmatur, ſcilicet quia medici tollunt cum morbos calidos tum frigidos medicamentis laxantibus, an non ab itinere vel à ſole incalefactos balneis modice calidis, atque inunctione olei tepidi iuuamus? ijſdemque etiam refrigeratos ſanamus? Nonne igne vſtas aliquas corporis partes affuſo copioſo oleo tepido ſanamus? an non corpora cum incalefacta, tum refrigerata tepidis balneis, fomentis, atque inunctionibus aperte iuuari, experientia docuit? Quare cum vterque morbus cum calidus tum frigidus laxantibus medicamentis tollatur, ergo neceſſario vterque aliquando adſtrictus erit affectus, atque ita de qualitatibus primis ſimplices morbos in intemperie conſtituentibus, rem hanc Methodicos ſentijſſe, credendum eſt.

Quamobrem Methodici in aliquibus morbis adſtrictis aliquando frigidis medicamentis vtantur. Cap. III.

CVm dixerimus morbos calidos, cuiuſmodi ſunt febres, eſſe adſtrictos, ac proinde medicamenta indicare laxantia, quorum natura eſt temperate calida, atque humida, Idcircoque decocta medicamentorum facultate frigidorum, ſuccos, aquas ſtillatitias febricitantibus non actu frigidas, ſed calidas propinari, quoniam hæc cum humida ſint, & in corpore adſcititiam caliditatem quoque nanciſcan-

nanciſcantur, fiunt naturæ laxantium medicamentorum, quæ per ſe febribus; inquantum morbi ſunt adſtricti, medentur. Cum inquam conſtet hæc vera eſſe, ac proinde non eſſe verum, quod à Dogmaticis traditum eſt, ſcilicet febres, quatenus morbi ſunt calidi, refrigerantia indicare: quoniam ſi hoc eſſet, medici ad curandas febres medicamentis actu frigidis vterentur, at cum ipſi non vtantur actu frigidis in multis febribus, ſcilicet in diarrhijs, in putridis, & in hecticis, ſed actu calidis, licet poteſtate frigida ſint, eos febribus æque ac Methodici laxantibus mederi, quippè actu calidis atque humidis liquido apparet. Hinc omnes cum in diarrhijs, tum in hecticis ſeu potius ſcheticis, ideſt, quæ in principio ſunt, tum in bilioſis quoque putridis, non admodum æſtuoſis, commendarunt balnea aquæ dulcis temperate calida, inunctiones tepidorum oleorum, fomenta, epithemataque. Verum cum omnes medici in omnibus febribus iam dictis exhibeant medicamenta laxantia, ideſt actu calida, cur in vehementer calidis, colliquatiuis (cuiuſmodi ſunt ardentes, & ſynochæ vehementer ęſtuoſæ, atque hecticæ tabidæ) medicamenta actu frigida exhibent? vti eſt aqua ſimplex frigida, ac complures refrigeratoriæ potiones actu frigidæ, & ſimilia; hæc enim actu frigida, omnes cum Dogmaticæ, tum Methodicę ſectæ medici, ad prædictas febres maxime æſtuoſas ſanandas perpetuo in vſu habuerunt. Verum quamobrem Dogmatici frigidis actu medicamentis ad morbos calidos vtendum conſueuerint, mirum non eſt, cum ab ipſis ſancitum fuerit, morbos contrarijs tolli, quippè frigidos calidis, calidos frigidis, ſiccos humidis atque humidos ſiccis. At Methodicos hæc medicamenta actu frigida itidem laudaſſe, mirum eſt, cum febres omnes morbos adſtrictos in ijſdem febribus fecerint, ac proinde laxantibus contrarijs, quæ actu calida ſunt, meritò tollendas quoque ſtatuerint. Cur itaque actu frigidorum in ijſdem, vſum admiſerunt, & inter multa tantopere in cauſone, & in ſynocho maxime æſtuoſis algidæ aquæ potum commendarunt? Cur in tabidis, potiones actu frigidas, atque balnea itidem frigida ſummis laudibus omnes medici extulerunt? Etſi de hac eadem re nos itidem poſtea acturi ſimus, ſcilicet cum de febrium continentium curatione ſermonem habuerimus, nihilominus, vt omnis ab ijs, quæ ſtatuimus, tollatur ambiguitas, pauca de ijſdem in præſentia fore præmittenda duximus. atque vt ad rem veniamus, eamque dubitationem tollamus, quæ eſt, quamobrem Methodici etiam in continuis febribus atque in tabidis vſum actu frigidorum probauerint, cum febres omnes morbos adſtrictos eſſe voluerint, & omnia actu frigida, per ipſos dicantur medicamenta adſtringentia: pro qua re exacte cognoſcenda illud primo ex Methodicis erit ſupponendum, dari quidem morbos præter adſtrictos & fluidos, etiam mixtos ex fluido & ex adſtricto. Secundo aliud quoque in morbo mixto ex fluido & ex adſtricto curando, itidem ſupponi opportebit; ſcilicet vrgentiori eſſe incumbendum. Quid itaque, an non febres continentes vehementer æſtuoſæ omnes, ac vel etiam tabidæ, ſunt morbi miſti ex adſtricto & fluido? Primum eſſe morbos adſtrictos non eſt dubitandum, quod de continentibus putridis, quæ ab obſtructis meatibus fouentur, vel etiam ex Dogmaticorum placitis intelligitur. Hecticas quoque primo habere igneam caliditatem in ſolidis partibus adſtrictam, quam Dogmatici etiam, vt tollant, balneorum tepidorum, inunctionum atque aliorum ipſum flammeum calorem digerentium medicamentorum (quæ itidem laxantia ſunt) vſum complectuntur. Porrò continentes febres, atque hecticæ in primo (vt aiunt) gradu conſtitutæ, morbi adſtricti ſunt. Cæterum vbi in his flammeo calore in principio haud digeſto, colliquatio in corporibus euidentior apparuerit, ita, vt humiditates partium ét ſolidarum profluanr, abſumanturque, alter morbus, qui fluxus laxusue dicitur, primum ſubſequitur. Eodem itidem modo, continentes febres, quæ admodun

æſtuoſę ſunt, laxum morbum contrahunt, quoniam ingens caliditas febrilis interna, eundem affectum parit, quem externa in partibus extimis; hæc vero aperit meatus cutaneos, laxatque, vt exinde calor innatus copioſius effluat, exhalet, atque reſoluatur: illa vero, quippè interna caliditas immoderata, oſcula venarum, arteriarumque immoderatius laxans facit morbum itidem laxum, fluxumuè dictum, à quo citò naturalis calor immoderatius effluens, & exhalans reſoluitur, diſſipaturque. vnde ni citò laxus hic morbus tollatur, ineuitabile exitium ſubſequitur. Quare cum in ijs febribus vehementer æſtuoſis ſit ſanè primo morbus adſtrictus, & ſecundo laxus, primum affectum ſubſequutus, atque hic magis quidem (quod ab ipſo citò calore innato euacuato fluxoque, mors imminet) vrgeat, idcirco, cum Methodici ſemper in miſto affectu, vrgentiori fore incumbendum docuerint in talibus febribus valde æſtuoſis, in quibus periculum eſt caloris natiui reſolutionis, medicamentorum actu frigidorum vſum ſecuti ſunt. Hinc in continentibus febribus vehementer æſtuoſis, ob eam profectò cauſam algidæ aquę largum potum omnes quidem medici exhibere conſueuerunt: quod laxo morbo valide aduerſetur, calorisque natiui fluxum cohibeat: Etenim aqua frigida ſua frigiditate denſando meatus internos inſigni caliditate diffuſos. ampliatosque, cogit, caloremque ad ſuum fontem valide compellit, vnde partes iuxta ventriculum & proximę, calore ab ipſis ad cor compulſo, primum refrigerantur, denſanturque ſtatimque ſitis exinde & calor ceſſat. Calor vero natiuus ab immodico calore rarefactis meatibus per totum corpus diffuſus, ab aquæ frigiditate intro ad cordis quippè regionem, tanquam ad fontem caloris repulſus, vnitus, atque ab humiditatibus iſtic exiſtentibus enutritus, ac poſtea auctus roboratusque ad vniuerſas partes corporis rurſus erumpens, aquam epotam atque humores putridos incalefacit, digerit, atque reſoluit. Plerumque largiſſimos ſudores frigidæ aquę potus, per antiperiſtaſim (vti dictum eſt) concitat, nonnunquam vomitus bilioſi fiunt, & aliquando per aluum copioſi humores profluunt. Quare ex his liquido apparet Methodicos medicamentis adſtringentibus vocatis, non morbo quidem aſtricto, ſed fluxo, ſcilicet meatibus internis præ æſtuoſo calore febrili immoderatius laxatis atque diffuſis, per quos natiuus copioſius effluens, citò diſſipatur, mederi; vt proinde nedum reprehenſione at potius magna laude digni viſi ſint. Hoc quidem præſidio adſtrictorio in hiſce febribus vehementer ęſtuoſis, habentibus coniunctũ morbum laxum, (qui vrgentior cum ſit, quod eo innatus calor citò reſoluatur, meritò actu frigidum medicamentum, quod denſat meatus, cogit calorem intus, ipſumque ad fontem caloris reprimit, ex poſtulat) vtendum ij voluerunt, quippè aquam frigidum large epotam concedentes. Mirabile dictu eſt, quomodo tale pręſidium expugnet haſce febres, quæ affectum duplicem habent, ſcilicet, adſtrictum atque laxum, dico vehementer æſtuoſas, in quibus ſolummodo conueniunt medicamenta actu frigida, non (vt Dogmatici putarunt) quia morbus actu calidus ijs actu frigidis medicamentis tollatur: ſed, vt calorem natiuum propter inſignem caliditatem immoderatius, fuſis meatibus, collabentem colligant, vniant, atque ita augeant, vt eo febres denique tollantur, quas non refrigeratione, ſed calefactione quidẽ tolli, liquido conſtabit quod eæ febres diſſoluantur aut ſudore copioſo, aut vomitu bilioſo, aut deiectione bilioſa, vel copioſa vrina, quæ euacuationes à potu aquæ frigidæ erumpunt, atque ita haſce febres finiunt. quare neque in hiſce febribus actu frigida medicamenta indicantur, cum hæ nõ frigiditate, ſed caliditate potius (vti demonſtratum eſt) tollantur. Superius oſtendimus actu frigida actu calidum morbum non tollere, at quinimo ipſum aliquando augere, cum denſando meatus prohibeant ipſius reſolutionem, ſed tollit morbum calidum caliditas, ob validam refrigerationem in robuſto corpore ſubſequuta, ſcilicet facta

Gal. in 3. de tẽp. cap 5.

reuoca-

reuocatione caloris; quomodo Hippocrates docuit dolores, tumores, conuulſiones affuſa large frigida aqua in robuſto corpore, reſolui. *In 5. aphor. 21. & 25.* Quare Methodici recte calidis morbis laxantibus, quæ ſunt calida medicamenta, medentur. Et, ſi in hiſce febribus ſumme æſtuoſis ipſi quoque exhibeant aquam frigidam, non propterea vtuntur medicamento adſtricto in morbo adſtricto per ſe, at quatenus alteri morbo laxo ei coniuncto ob æſtuoſiſſimum calorem meatus internos immoderatius diffundentem, & reſoluentem innatum calidum, conuenit: namque primo occurrunt patentibus meatibus actu frigidis medicamentis meatus denſantibus, & poſtea calefactione, aqua ſcilicet hauſta incalefacta, intusque naturam laxantem (quæ febri tanquam morbo adſtricto medetur) adepta, febrem reſoluit. Mirum remedium, quo Methodici medentur morbo mixto ex adſtricto atque laxo. laxo tanquam vrgentiori frigiditate inſigni aqua occurrit, febri vero tanquam affectui adſtricto (quod minus vrgeat) poſtea eadem aqua incalefacta intus ab aucto calore, tanquam medicamentum laxans, ſcilicet calidum, atque fumidum febrilem caliditatem digerens, auxilio quoque eſt. perinde atque balneum tepidum ad eaſdem febres ab omnibus medicis commendatum, interius agit. In hecticis quoque tabidis, quæ itidem fluxum laxumue morbum habent coniunctum, quippè febrilem calorem poſtea ſubſequuium, balnea actu frigida commendantur, non quia febri tanquam morbo adſtricto medeantur, ſed, vt collabentem calorem innatum, qui perpetuo per poros cutis nimium diffuſos immoderatius effluit, colligatur, vniatur atque roboretur. Quare hi non medentur morbis aſtrictis, licet vtendum voluerint medicamentis actu frigidis, adſtringentibus vocatis, at profectò laxis. Cæterum quomodo medicamenta actu frigida in prædictis febribus conueniant, & in quibus etiam non, poſterius (cum de illorum febrium curatione ſcribetur) accurate conſiderabimus, atque etiam in vltimo libro in quo de morbis mixtis ex adſtricto atque ex laxo acturi ſumus.

Humores exuperantes in corporibus ſecundum Methodicos non eſſe cauſas morborum, quæ indicant curationem.
Caput IIII.

ITaque qualitates primas non eſſe præcipuas morborum cauſas ex Methodicis oſtendimus, atque idcirco, eſſe ad indicandam curationem inutiles. Nunc vero videamus etiam, quibus rationibus illis fuerit perſuaſum, quatuor humores itidem non eſſe cauſas morborum, neque ab ipſis itidem humoribus curationem indicari. Non indicare quidem humores, quatenus humores ſunt, curationem ipſi voluerunt, at ſi indicabunt, ſanè quatenus faciunt morbum adſtrictum vel laxum indicabunt. Humores non eſſe morborum cauſas, nihilque ad curationis indicationem facere, illis eo præſertim argumento fuit perſuaſum, quod apparente copioſa fluxione vel per aluum, vel per ſudorem, vel per vomitum, vel denique per vrinam, complures morbi (quorum Dogmatici putant humores eſſe cauſas) non tollantur. Neque etiam ſi principio morbi exhibeatur purgans valentiſſimum, haud ſemper cedat purgationi morbus. Hydrops etiam non ſanatur à copioſa aquei humoris eductione, at alijs quidem, vt tollatur, opus eſt medicamentis, non purgantibus. Neque eos latet, humorem quandoque in parte quapiam facientem plenitudinem, morbum concitare, qui tamen mirum eſt quamobrem a diarrhæa copioſa, aut ab vrina copioſa, vel a ſudore, vel à copioſo vomitu, vel ab alui deiectione valido medicamento etiam procurata, non ſemper tollatur, cum communes euacuationes inſignes conſumere aliquando particulares plenitudines medicis non ſit ignotum: Vnde praxim facientes

ſæpius

ſæpius particularem affectum communi, eaque inſigni vacuatione facta curare ſolent, eaque fortaſsè ratione, quod communes euacuationes humores ab affecta parte diuertant, ita vt non amplius confluant, affectumque foueant, vel augeant. *Gal. in apologia contra Iulian.* At non recte reſpondiſſe ad hoc argumentum viſi ſunt, qui dixerunt, communem euacuationem inſignem neceſſariò quemcunque morbum à communi totiùs corporis plenitudine factum, tollere; non autem neceſſario affectum, quem particularis humoris plenitudo facit, ſanare. Quod ſi verum ſit, cur Dogmatici arthriticum coxendicumque morbum, conuulſionem, paraliſim, tremorem, febrem diuturnam, atque alios complures affectus ſingulares, quos plenitudo particularis creat, communi, inſigniq́ue (quam medici medicamentis cum vacuatorijs, tum purgatorijs moliuntur) vacuatione, tollere ſtudent? Hi ſanè affectus particulares, cum morbi adſtricti ſint, à copioſis euacuationibus, quæ præſidia laxantia ſunt, tolli aliquando ſolent. ſi plenitudo fuerit ad vaſa, cui dubium, apparente copioſa vacuatione eam tolli oportere, non minusq́ue etiam, ſi ad virtutem ſit, quando euacuato humore, cuius præſentia vires maxime languidę redduntur, virium ſubleuatio neceſſario ſuccedat. Itaque Iuliani, vel Aſclepiadis argumentum, quod humorum plenitudo non ſit cauſa morborum, eo quia inſigni facta vel à natura vel ab arte euacuatione, vti dictum eſt, morbi non tollantur, in ſuo robore manere videtur. Cum communi inſigni vacuatione non ſolum plenitudinem communem, ſed vel etiam particularem minui debere, ratio perſuadeat. hanc quidem iuuaret, non ab ipſa parte (licet non nulli voluerint, quædam purgantia particulatim humores à particularibus affectis partibus, attrahere, educereque, atque ita tolli particularem plenitudinem inſigni quidem euacuatione poſſe) humorem educendo, vacuandoq́ue; at diuertendo, vel reuellendo communis vacuatio prohibebit, firmata humoris fluxione, quo minus affectus augeatur, illa vero ipſum humorem facientem plenitudinem minuendo. Cur itaque ſi plenitudo humoris morborum eſt cauſa, copioſa apparente euacuatione morbi non diminuuntur? Compertiſſimum quidem eſt, ſæpius copioſam alui deiectionem, vel vrinam, vel ſudorem, ac vel etiam hęmorrhagiam, febre vel alio morbo vexatis nedum profuiſſe, atq; quinimo plurimum læſiſſe, aut ab ipſa ægrotos in peius ita mutatos fuiſſe, vt tandem eo morbo interierint. Hincq́ue haud tutò in principio morborum exerceri vſum medicamentorum valide purgantium, intelligitur; quoniam, vt dictum eſt, hiſce purgationibus morbi plerumque non cedant. Ceterum ſi dicatur etſi morbi ab humoribus fiant (qui ſi poſſent ſtatim educi, profectò imminuerentur, tollerenturque) tamen, quod ſint craſſi ſcilicet & admodum viſcidi, quo pertinaciter adſtricti alicui parti adhæreant, propterea educi non poſſunt; quod dogma in omni morborum principio accuratius ſeruatur. quo tempore nullæ euacuationes, licet inſignes ſint, vtiles æſtimantur. qua ratione etiam purgantia medicamenta ab eruditis medicis *In 1. aphor. 22.* ex Hippocratis ſententia omnino in morborum principio prohibentur, nimirum, quod concocta medicari, & non cruda oporteat, niſi humores turgeant. Principio vero morborum humores omnes crudi ſunt, turgentes tamen (quod non firmi, neque parti cuipiam adhærentes, at ſegregati per corpus moueantur) licere tunc medicamento educi: Vnde meritò Hippocrates dixit: in acutis morbis raro *In 1. aphor. 24.* & per initia medicamento purgante vti oportet, & hoc ipſum cum præmeditatio-
» ne: Quod in libro de humoribus ita quoque expreſſit, dicens: Aliàs facta co-
» ctione humores aut intro, aut foras vrgere, aut aliam in partem in quam opor-
» tet. Si hæc vera ſunt, qui fieri poteſt, vt in complurium morborum principio excretiones appareant? ſiquidem morbus crudus eſt, & humores nondum concocti, nondum ſegregati, idcircoque ad purgandum inepti ſint. In ſtatu vero ac declinatione, quoniam tunc humores probam concoctionem ſunt aſſecuti, facile

& tutò

& tutò ipſos educi excernique poſſe, affirmant, ac idcirco apparere bonas humorum excretiones (quas criticas medici vocant) purgationesq́ue; & medicamentis etiam eoſdem educi poſſe Dogmaticorum plures putarunt. Quo tempore, ſolummodo purgantia exhibere ęgrotis poſſunt. At cur quęſo hunc ægrotis corporibus etiam laborem iniungere debebimus? ſi iam naturæ victoria ſuper morbum innotuit, atque morbum iam natura ſuperauit? Ex quibus illud vnum notatu dignum obiter animaduertitur, ſcilicet purgandos tantummodo fore humores medicamentis attractorijs in ſalutaribus morbis, atque nunquam in exitialibus. In his humores perpetuo crudi ſunt, quod nondum natura ipſis præualuerit, eosq́uę concoxerit. In ſalutaribus verò ſolummodo (quod ipſis natura præualeat, ipſosq́ue concoquat) purgationes vſum habebunt. De his Methodici haud immeritò dubitaſſe viſi ſunt, quod non tantum in morbum vigore declinationeq́ue, ſed quinetiam in principijs, atque augmentis exitialium morborum copioſæ euacuationes non rarò appareant, à quibus morbi complures ne dum minuuntur, at ſæpius quidem augentur, ab ipſisq́ue ægroti in deterius abeunt. De quibus Hippocrates in epidemijs ait: Alui turbatæ erant, biliosis paucis meris tenuibus mordacibusq́ue. & poſtea: Quæ infeſtabant hæc erant: lienteriæ, dyſenteriæ, teneſmi, alui fluxiones bilioſæ tenues mordaces, multæ crudæ, & mordaces, nonnullis etiam aquoſæ. & de ſudoribus: Sudores multi his tantum aberat, vt recrearent, vt etiam contra læderent. De Critone ait: Deiectiones crebræ bilioſæ, perijt poſtridie quam ægrotare cœperat. Quæſo ſi humores ſunt cauſæ morborum, cur in morbo bilioſo acuto diarrhæa copioſa, bilioſa, ſudoresq́ue copioſi exeuntes etiam in morbi principio, ęgrotos perpetuo non iuuabunt? præſertimq́uè quod ijdem humores, quos morbi alicuius bilioſi cauſas faciunt, copioſius excernantur. An non neceſſariò aut humor febrem (exempli cauſa) ardentē faciens ex toto educetur? aut ſaltem à loco putredinis auelletur, diuerteturq́ue, quo morbi cauſam minui ſit neceſſarium? Cur in ardentiſſimis inquam febribus, in quibus exuperant humores bilioſi, acres, vſti, & retorridi, damnantur in principio excretiones bilioſæ? & in febre melancholica nigræ, ſi ab ipſis ſuccis febres foueantur? ſi dicatur nigras deiectiones quandoque in morbi vigore vel declinatione non improbari, tamen hoc raro fit. De qua excretione Hipp. ait: Morbis quibuslibet incipientibus ſi bilis atra vel ſupra vel infra exierit, lethale eſt. & poſtea: Quibus ex morbis acutis aut ex longis, aut ex vulneribus aut quouis alio modo extenuatis bilis atra, aut qualis ſanguis niger deſcenderit, poſtridie moriuntur. Quæ igitur ratio eſt, quæ nobis perſuadeat, fluentibus per aluum, vel per alium locum humoribus & copioſius quidem, morbos, quos ipſi fouent, nedum minui, ſed plerumq́ue ita augeri, vt ægrotos interimant. Etenim ſublata cauſa tollitur morbus, ſi itaque humores ſunt cauſæ morborum, cur ipſis vacuatis ſiue per corpus excretis morbi non tolluntur? Nos ſæpius vidimus complures ardentibus febribus vexatos à principio vſque ad exitium habuiſſe largas excretiones bilioſas. Marina Theupola iuuenis nunquam ſatis ob eius præclaras animi dotes laudata, Mattheo Mauroceno iuueni clariſſimo nupta (de qua in libris de præſag. uita & morte ęgrotantium meminimus) ex abortu in ardentem febrem incidit, cum ſæuiſſimus ſymptomatibus; ſudauit enim large & ſæpe, vomuit multa virulenta, & per aluum itidem crebras habuit excretiones bilioſas, quibus æſtimabatur aliquantulum ſubleuata, tamen nunquam à febre immunis euaſit, habuitque per duos menſes diarrhæam bilioſam, & aliquando ſudores copioſos, quibus tamen crebris euacuationibus nunquam febris ſublata fuit, ſed tandem ipſa extincta eo morbo eſt. Guadagnina de Guadagninis mihi olim vxor mea nunquam ſatis laudata, ex ardente itidem febre ſeptendecim diebus, diarrhæa bilioſa, copioſa & crebra meo magno cum

In 1. epid. 1.

In li. 4. aph. 21.

Aphor. 25.

cum dolore & damno mortem obijt. Atque hiſce rationibus Methodicis ſuit perſuaſum, humores non eſſe cauſas morborum. Addunt, vt hanc ipſorum opinionem magis confirment, compertum eſſe (quod à Galeno etiam expreſſum fuit) complures homines, licet corpora ipſorum humoribus valde abundauerint, quoad in ipſis corporibus trãſpiratio fuerit ſeruata incolumis, magnum numerum annorum ſanos vixiſſe. quod non aliam ob cauſam euenit, quàm quod humorum copia, ſi meatus corporis ſuam naturalem conformationem ſeruauerint, morbos non faciat. Compertiſſimumque eſt, humores quoad quieti in corpore maneant, nunquam morbos facere: qui ſi aliquam ob cauſam ad motum cieantur, ſtatim morbos inuehere, quatenus ad partes commoti, vel adſtrictum motſium vel laxum faciant; adſtrictum, vbi ad viſcus internum delati ipſum vel obſtruant, putredinemque initio concitent, febremque vel phlegmonem; Laxum, quatenus ad oſcula meatuum corporis fluxi immoderatius euacuantur. Quod vero humorum abundantia in corporibus quieta manens, minimeque commota, & turgens, morbos non faciat, exemplo epylepticorum, per conſenſum ab inferna aliqua parte, qui eo malo corripiuntur, facile innoteſcit. Conſtat quidem humorem vel vaporem maleficum, quoad quietus in parte à qua ſubleuatur, maneat, nunqnam epylepſiam inducere; qui ſtatim quauis de cauſa commotus, aſcendens ad cerebrum, illud ſymptoma continuo concitat. At non ſolum maleficus humor, ſi ad cerebrum aſcenderit, epylepſiam, at quinetiam apoplexiam, acutiſſimamque phrenitidem. Quàm affectus generationem Gal. non potuit non vehementer admirari, ſcilicet quamobrem ſit, quod humor venenoſus in corpore tandiu latuerit, abſque quod grauem noxam induxerit, & repente exitialem phrenitidem concitauerit. Quales phrenitides Ægyptijs in quibuſdam anni temporibus, & conſtitutionibus ſolent eſſe admodum familiares, quæ repente eos inuadunt, pauciſſimiſque horis apoplecticorum modo homines interimunt. Quem morbum (de quo nos in libris de medicina Ægyptiorum ſcripſimus) Aegyptij Demelmaoi appellant. At mirum eſt, quamobrem copioſi ſudores & vomitus itidem copioſi (ſi humores bilioſi tenuiſſimi virulentique morbum illum concitarunt) non multos iuuerint. Namque de phrenitico, qui tertia die obijt, Hippocrates ita habet; Phreniticus primo, quo decubuit, die virulenta vomuit, & multa & tenuia: febris horrida, copioſus ſudor aſſiduus, toto corpore. ex quibus ſanè mirum non eſt, ſi Methodici perſuaſi humores non eſſe cauſas morborum, eoſque per ſecurationem non indicare voluerint: niſi quatenus morbum vel adſtrictum vel laxum faciant. veruntamen cum non omnino purgantia medicamenta (licet à frequenti ipſorum vſu cauendum ſenſerint) ipſi ſuſtulerint, & quandoque ipſorum vſum atque prævalidiorum etiam complexi ſint, meritò humores morborum eos eſſe materiam voluiſſe, credendum eſt; Neque omnino denegaſſe morbos ab humoribus fieri, ſed tamen non ita eſſe cauſas morborum intellexerunt, vt ab ipſis primo curatio indicetur, at ipſos quidem indicare ſanè, non quatenus humores ſint, at quatenus affectus adſtrictos vel fluxos laxoſue factos denotant, ac proinde humores negarunt eſſe morborum cauſas, prout adſtrictum & laxum (quos morbos fecerunt) non ab humoribus, ſed ab adſtrictis vel diffuſis meatibus corporis fiant. Quandoque tamen non negare ipſos potuiſſe ab humoribus adſtrictos morbos atque laxos vtique fieri: Adſtrictos, vbi commoti in corpore à quauis cauſa humores ad quampiam partem corporis fluxi, eam inflammarint, vel alium affectum ex adſtrictis concitarint: laxos vero, ſi itidem vel ad vteri oſcula, vel ad hæmorrhoidas, vel ad veſicam, vel ad ventrem, aut ad cutis poros immoderatius profluxerint. Cæter ũ (vt dictum eſt) cũ ipſi non quatenus humores, ſed quatenus adſtrictum vel laxum morbum faciunt, curationem indicare videantur, eatenus morborum cauſas haud dicendos, putarunt.

In 3. epid ſect. 3. com. 75.

Dogmaticos

Dogmaticos medicos in multis morbis curandis non differre à Methodicis. Cap. V.

NOn conſtat, Dogmaticos medicos in morborum curatione molienda à Methodicis multum fuiſſe differentes, quandoquidem Dogmatici (qui poſt methodicos in medicina magis claruerunt, quiq; Galeni doctrinam præcipue inſectati fuerunt) ijſdem præſidiorum materijs in medicina facienda, quæ fuerunt Methodicis familiaria, vſi ſunt, atque nunc etiam vtuntur. ſi de chirurgicis præſidijs loquamur, qua lenam eorum, quæ apud Methodicos fuerunt in vſu, medicum præſidium Dogmaticos, rationaleſue medicos latuit? Nonne ſanguinis vacuationem, & quæ ſecta vena, & quæ ſcarificatione fit, omnes quidem in morbis curandis complexi ſunt, familiaremque habuerunt? Nonne etiam æque, ac Methodici ſcarificatione vtebantur, vſi ſunt, atque vtuntur? nonne cucurbitularum vſum non minus quam Methodici, Dogmatici æque ſemper plurimi fecerunt? Eodem modo & clyſteres, frictiones, ligaturæ, inunctiones, fomenta, atque huiuſce generis ſimilia præſidia minime eos latuerunt omniaq; ad pharmacepticam pertinentia non minus atque Methodici in vſu habuerunt, hoc vno excepto, quod nonnulli Methodicorum minus quam Dogmatici purgantium medicamentorum vſu fuerint delectati, quinimo ab ipſis quo magis poſſit (quod à purgantibus hominis natura abhorreat, atq; ab ipſis lædatur) fore abſtinēdum
„ putarunt. De quibus Aurelianus ita habet: Sed vitandam probamus frequen- *In li 5. chronion*
„ tem & variam medicaminum potationem, quę felea educere promittuntur, ſiue *cap. de ictericia.*
„ ventriflua; ſiue vrinalia: Etenim ſitis extenditur, & ſolidioris cibi faſtidium
„ duplicatur, & corporis fortitudo minuitur, atque cibi accepti corrumpuntur, &
„ omnis corporis materia adulterio medicaminum deterior fit. Non tamen vſum planè purgantium ſuſtulerunt, at illis non niſi magna vrgente neceſſitate vtendum præceperunt, à quorum ſententia Hippocrates, atque alij qui eius doctrinam ſecuti ſunt, non plane differentes fuiſſe viſi ſunt, cum raro, & in febribus, & in phlegmonis, & in alijs morbis ſimilibus caute (quod corpora lædant) à medicis purgantibus vtendum ſtatuerint; Neque immeritò, etenim purgantia propter vim moleſtam, qua ventriculum eiuſque os maxime lædunt medici inter venena adnumerarunt. Quare Methodici à frequenti vſu medicamentorum purgantium non ſecus at Dogmatici abſtinendum voluerunt. Veruntamen in hoc quidem à Dogmaticis diſſentientes fuerunt, quod noluerunt purgantia dari, quæ particularem ab occulta quidem facultate ex totius ſubſtantiæ ſimilitudine vt Dogmatici aiunt, profecta, humorem educant, at quodcunque purgans valida vi purgatoria præditum omnes ſuperfluentes humores (quæ quorundam quoq; dogmaticorum fuit opinio) poſſe purgare, illis fuit perſuaſum. Vnde vtrumque helleborum, & alia, quæ & per aluum & per vomitum purgant, & quę per os, & per nares itidem purgant, Græcis apophlegmatiſmata atque errhina dicta, ad purgandum in vſu habuerunt. Quid etiam, nonne veteres Dogmatici medici Methodicorum præſidijs perpetuo ad medendum vſi ſunt? & quod magis eſt, Methodicorum modo. Quæ præſidia iuniores etiam ad hanc vſque ętatem in frequenti vſu habere ſolent. An non ſi de morbis adſtrictis loquamur (quorum genere comprehenduntur febres, ephemeræ, putridæ, inflammones, phlegmones præſertimque anginæ dictę, pleuritides, peripneumoniæ, & qui in hepate, renibusque concitantur, dolores, cardiaglię & ſimiles alij) cogimur fateri hoſce affectus Methodicorum præſidijs laxatorijs Dogmaticos etiam tollere? nonne in ijs omnibus cum Hippoc. tum Gal. tum alij omnes commendarunt fomentorum laxantium vſum? qualia parantur, ex decocto chamomeli, meliloti, altheæ,

Gal. in lib. de ijs quos purg. oportet & in 2. de vict. rat. in acut. cum. 15.
In 6. epid.

ſeminum lini fænugreci, & ſimilium. Certe quidem, non minusq́ue inunctiones ex oleis, adipibusq́ue laxatorijs; cuiuſmodi ſunt, quæ ex oleo chamomelino, amygdalino, irino, lilino, è ſeminibus lini, è ſeminibus fęnugreci, è radiceq́ue cucumeris ſylueſtris parantur. Quid de balneis aquæ dulcis calidis laxantibus? nonne Galenus omnes ephemeras febres balneis tollendas pręcepit? non minus, & putridas continuas, atque intermittentes, potiſſimumq́ue tertianas vocatas. Quis eſt medicorum, qui neſciat in anginoſis, pleuriticis, peripneumonicis affectibus, per exterius laxatorias inunctiones, fomenta, atque balnea conuenire? & non minus omnes quoque ad eoſdem affectus per os propinant, vel decocta laxantia, vel olea, vel hydrelæa: præſertimque in pleuritide, peripneumonia, cardiaglia, atque in acutis doloribus. Quid de Chirurgicis præſidijs dicemus? an non ſingulis, quæ Methodicis fuere in vſu ad medendum (vt etiam dictum eſt) Dogmatici quoque vſi ſunt, atque vtuntur? Cuiuſmodi eſt venæ ſectio, ſcarificatio, cucurbitulæ ſectiones, frictiones, ligaturæ, clyſteres, balani, inuſtiones peſſarij, & ſimilia. Quare in hiſce præſidijs, neque in modo quo ijs vtuntur, Methodici à Dogmaticis non videntur plurimum differre. Eodem item modo conueniſſe viſi ſunt in vſu præſidiorum, quibus vti ſolent, ad hæmorrhagias ſiſtendas, ad menſium, hæmorrhoidumque profluuium, ad diarrheas, dyſenterias, lienterias atque ad ſudores immoderatius profluentes. etenim ambabus ſectis familiaria fuerunt vehementer ſiccantia, atque adſtringentia medicamenta, de quibus nos poſterius accuratius ſermonem habebimus. Demum, ex Dogmaticis Eraſiſtratus diatritum (quod pertinet ad victus rationem in ægrotis) non minus quam Methodici laudauit. omnes vero in omnibus morbis adſtrictis, tenuem ac parciſſimum victum laudarunt, & vini abſtinentiam: Quibus quidem cuique conſtabit, Methodicos à Dogmaticis in curatione complurium affectuum haud plurimum differentes fuiſſe: Quinimo, vt in progreſſu iſtius operis comprehendetur, parum aut nihil in quamplurimis morbis curandis, licet in methodo curatiua differant, à Methodicis diſcreparunt.

De dogmatibus, quæ à Methodicis in medendo non admittebantur, & primum, quod non ſit neceſſaria cognitio, ad indicandam curationem læſarum partium, naturæ, cauſarum, cæli, anni temporis, ætatis, ſtudij atque ſimilium. Cap. VI.

Methodici in multis à Dogmaticis diſſenſerunt, cum Dogmatici plura ad morborum curationem inſtituendam neceſſario obſeruanda voluerint, ſcilicet, corporis naturam, ętatem, ſexum, conſuetudinem, vitæ ſtudium, partes, læſas, morborum cauſas, internas quippè qualitates, atque humores morbos facientes, anni tempus, regionem, cælum particulare, morborumq́ue cauſas effectrices, ſcilicet frigora, æſtus, ebrietates, cruditates, ſatietates, famem, ſitim, exercitium, ocium, & ſimiles alias cauſas. Methodici contra horum cognitionem atque obſeruationem pro indicanda curatione ſcitu minime neceſſariam inutilemque eſſe mordicus tenuerunt. Atque non minus prædictorum eam ſingulorum obſeruationem, medicis magnam potius confuſionem in medendo parere, mediceſque ad deliberandam curationem valde hæſitantes reddi, ipſis creditum eſt; Quę dogmata in medendo minime à medicis obſeruanda, idcircoque ſuperflua eſſe, eo quidem præcipuo argumento ij exiſtimarunt: quod eſſentia morborum per ſe indicans curationem vna eademque ſit in omnibus corporibus, natura, ętate, ſexu conſuetudine, ſtudio alijsque differentibus. Etenim febris (exempli gratia)

gratia) & in naturis corporum temperatis, & in intemperatis eſſentia cum ſit ex omnium Dogmaticorum placitis morbus calidus & ſiccus, neceſſariò in illis oĩbus temperamento ętate, ſexu alijſq; differentibus eſſet refrigerandum atque humectandum, in aliquibus tamen plus, & in aliquibus minus. Eodem itidem modo Methodici non iniuria dicunt, in febre, quæ morbus adſtrictus eſt, in omnibus tum natura, tum ſexu, tum ętate, tum conſuetudine, tum alijs differentibus, perpetuo eſſe laxandum. præſidiaque laxantia ad inſtituendam curationem, vel ex ipſorum etiam dogmaticorum placitis vſu venire, ſiquidem medicamenta omnia quibus hi febres curari docent, ſunt laxantia, ſcilicet vacuationes, purgationes, balnea, inunctiones, frictiones, & ſimilia; quæ Dogmaticis fuerunt perpetuo ad ſanandas febres familiaria. Neque eſt, quod obijciatur, hoſce medicos ſua methodo non particulares homines, ſed hominem genericum & communem (de qua re alias accurate egimus) curare. Quæ curandi methodus à ratione vel hac vnica ratione abhorrere creditur, quoniam particularibus hominibus, propter ipſorum naturæ, ætatis, ſexus, conſuetudinis, ſtudij atque ſimilium differentiam, vnica curatio minime conuenire poteſt. Namque quis quæſo eſt, cui ignotum ſit, in corpore calidioris temperamenti febre vexato minus eſſe refrigerandum, quam in eo quod frigidioris ſit naturæ, ob maioremque a naturali temperamento receſſum, non ſecus quam in ſicciori corpore vlcerato efficaciora ſiccantia, & in humidiori debiliora conuenire, omnes norunt. Vnde cognitum eſt, agreſtioribus, atque robuſtioribus corporibus valentiora medicamenta conuenire, atque mitiora imbecillioribus. Quę non ſolum Methodici, ſed vel etiam medicæ artis ignari fatebuntur vera eſſe: Etenim ſi de purgationibus ſermo habeatur, in debilibus, quales (exempli cauſa) ſunt pueri, atque ſenes, pharmaca debiliora conuenient. Robuſtis vero, ſcilicet agreſtioribus, & ætatis conſiſtentis, validiora. Quod Methodici hac ipſa de cauſa fieri fortaſsè dicerent, quia hæc corpora ſcilicet robuſtiora ad adſtrictum affectum inclinant, vel aliquid affectus adſtricti habent, puerorum vero quippè imbecilliorum corpora aliquid in ſe laxi itidem continent, vnde hæc ipſa (quod ſuapte natura habeant propter habitum laxum, vnde euacuentur) mitiori vacuatione atque illa efficaciori erunt laxanda. Non ſecus etiam de alijs corporum differentijs, penes temperamentum varium, ætatem, ſexum, conſuetudinem atque ſtudium conſideraris, præſidiorum differentia conſpicua elucebit, ſcilicet quod propter has differentias medicamenta æque omnibus particularibus hominibus haud conuenient. Nihil enim, vt Methodicis viſum eſt, intereſt, ad dandã cuique medicamenta, quod vnus homo ſit calidior, alter frigidior, vnus ſiccior, alterque humidior, cum hæ differentiæ non mutent medicamentorum eſſentiam, ſed vel quantitatem, vel facultatis agendi in medicamentis efficaciam, quaſi dixeris ſecundum magis & minus ea medicamenta variari debere: Quod ſcilicet in mollioribus (exẽpli gratia) corporibus minus præſidij vel vacuantis, vel purgantis, vel quod minus efficax ſit, conueniat; & in robuſtioribus, aut quod validum ſit, aut plus validi habeat. Ex quibus Methodicis fuit perſuaſum illam corporum varietatem ſiue differentiam penes varias corporum particularium naturas, ætates, ſexus, conſuetudines, vitæ ſtudia conſideratam, nihil ſanè aliud varietatis ad indicandam curationem argumentari, quàm illud quod penes magis (vt aiunt) & minus attenditur, ita vt medica præſidia ſingulis particularibus hominibus morbo quopiam conflictatis adſtricto, aut laxo, eſſentia eadem conueniant, etiam ſi, ea ipſorum natura ſexu, ætate & alijs ſimilibus differens ſit, haſceque differentias non mutare medicamentorum eſſentiam, ſed illorum efficaciam, ita vt quædam illarum differentiarum medicamenta laxantia in adſtricto morbo, adſtringentia in laxo, efficaciora, & quædam minus efficacia expoſtulent, atque, vt rem exemplis rectè comprehendamus,

Galel. 3. meth. med cap. 7 2. ad Glauc cap 1. in 6 meth med. c. 8

In 6. comp. loc. cap vlt.

In 2. comp ſecundum gratia cap. 21. & 3. cap 1.

damus, quis quęſo eſt (vt aliàs dictum eſt) quem lateat, ſi febris exempli gratia in corpore eucrato ſiue temperato accendatur, ex naturæ ratione, minora refrigerantia conuenire, atque in frigidiori natura ſeu temperamento maiora ſeu efficaciora: quod febris notet maiorẽ caloris receſſum, veluti eadem ratione in corpore diſtemperate calido minus refrigerantia propter minorem receſſum à naturali temperamento requiruntur. Quid enim in medicamentis ex vario corporum temperamento, varietatis fit? id profecto ſolum, quod penes ſolum modum maiorem atque minorem vim agendi, obſeruatur. eodem modo ſi vlcus fiat in corpore ſicciori, medicamentum magis ſiccatorium, veluti in humidiori minus ſiccatorium conueniens erit. Idem à differentia ab ætate & ſexu obſeruatur, quando pueri ſenes & mulieres medicamentis blandioribus ſint tractandæ, efficacioribus vero viri ætatis conſiſtentis; & eodem modo a conſuetudine, atque à vitæ ſtudio: ita vt liquido conſtet, haſce differentias, non indicare pro curatione inſtituenda eſſentiam ſeu naturam præſidiorum, at ſolummodo mitiorem aut efficaciorem medicamentorum vim. Quod nobis ſuadet, medicamenta ex iſtis differentijs, quę à corporum temperamento, ſexu, ætate, conſuetudine atque ſtudio conſiderantur, non mutari ſpecie atque eſſentia. Quamobrem recte dixiſſe viſi ſunt Methodici, eas differentias in ęgrotis corporibus eſſe ad indicandam curationem ſuperfluas, atque paruæ vtilitatis, cum non mutent eſſentiam medicamentorum. Namque (vt aiunt) perpetuo in morbo adſtricto, cum à ſolis affectibus per ſe curatio indicetur, vſum habebunt medicamenta laxantia, & in laxo adſtringentia. vel ſint calidi vel frigidi vel ſicci vel humidi temperamenti, vel cuiuſuis ætatis, ſexus, & ſtudij. In febre enim vel phlegmone, qui affectus ex Methodicis ſunt adſtricti, perpetuo in omnibus cum pueris tum ſenibus tum ætatis conſiſtentis, tum in mulieribus tum in viris, in omnique vitę ſtudio, cælo, regione, anni temporibus, vtendum erit laxantibus pręſidijs, quæ ſunt eucauationes, purgationesque, quæ fiunt ſanguinis miſſione vel laxatorijs pharmacis vel ſudorificis, vel vomitorijs, vel inſenſibiliter euacuantibus, vel per vrinam, vel alio modo. At ſi aliquis petierit, cur in pueris affectu adſtricto laborantibus, & in decrepitis ſenibus febre putrida, vel phlegmone itidem vexatis, qui ſunt morbi adſtricti, ſanguinis vacuationem medici non moliantur, uel purgationem, vel aliud efficax laxatorium, illis reſponderent Methodici in illis propter habitum maxime laxum, validiori laxanti non eſſe opus, quod nimirum vires ea magna laxatoria auxilia in ipſis non ferant. Dogmatici itidem vocant hos debiles, vel virtutis debilis, propter quam debilitatem, haud aptos eſſe, vt inſigniter euacuentur dicunt. Si aliquis vero dubitauerit an ſenes habeant laxum habitum, quoniam cæteris alijs ætatibus ſenum corpora ſint ſicciora, & inſignis ſiccitas non laxi, ſed adſtricti ſit indicium, reſponderetur, ſenum corpora conſumptione humidi ſubſtantifici, laxa dici oportere, non ſecus quã tabem laxum morbum dicimus, quia in ipſo affectu humiditatum in corpore exiſtentium colliquatio conſumptione facta eſt. Vnde meritò ſenes non ferunt laxantia medicamenta; quare licet morbo adſtricto ſenes vexentur, non magna tamen laxantia admittunt, ſed ſolummodo debilia, & minora. Vnde in pleuritide, morbo adſtricto, licet perpetuo ſit laxandũ in omnibus cuiuſuis ætatis corporibus, tamen Methodici in pueris atque in ſenibus eo affectu vexatis, aut non mittebant ſanguinem, aut parum quidem: quoniam (vti dictum nuper eſt) corpora cum puerorum tum ſenum laxo quadantenus affectu laborant idcircoque in ipſis vires magnas vacuationes non ferunt, quamobrem Methodici viribus non permittentibus in ijſdem corporibus adſtricto etiam affectu magno laborantibus, à ſanguinis vacuatione, & à purgatione, tanquam à magnis laxatorijs præſidijs abſtinebant. Quam rem neque Dogmatici negabunt, cum & ipſi ſciant puerorum corpora, quod meatus cuti nimis laxos habeãt,

ob id

ob id facile reſoluantur. Quò cognitum ab omnibus eſt, illorum corpora quia propter eam laxitatem habent ſponte vnde euacuentur, magnas ob id euacuationes non ferre. Qua de cauſa in iuuenibus, viriſque ætatis conſiſtentis,quoniam ipſorum corpora ſunt robuſtiora, vireſque robuſtas habent, largiori ſanguinis euacuatione medici vti ſolent. Itaque huiuſmodi corpora ſcilicet ſenum, & puerorum virium languore magna præſidia laxatoria non ferre deprehenditur. Aurelianus dixit: medicamenta ex affectus, & virium corporis magnitudine indicari. Quare ex illorum ſententia à medicis plurimum laborandum non eſt, ad morbos curandos, vt ipſi corporum affectorum naturam,ætatem, ſexum,conſuetudinem, atque vitæ ſtudium, cognoſcant,cum hiſce differentijs non mutetur medicamentorum eſſentia, ſed potius maior ipſorum & minor agendi vis. *In 3. Chronia cap.4.*

Quod partes affectæ non indicent in morbis curationem. *Caput VII.*

IDem Methodici faciendum in cognitione partium affectarum, anni temporum, regionum, conſtitutionum, cęli particularis, cauſarumque morborum. Nimirum & hęc quod non faciant ad indicandam ſpeciem, & eſſentiam medicamentorum, at ad ipſorum potius vim àgendi efficaciorem, atque debiliorem cognoſcendam, non eſſe animaduertenda voluerunt, idcircoque in illorum cognitioné, quod non mutent hæc (vti dictum eſt) curationis ſpeciem eſſentiamq; medicos incumbere debere. Itaque negarunt (vt à partibus læſis exordiamur) diuerſarum partium varias differenteſque naturas, figuras,ſitus vſusq; curationem indicare, proindeque ab his non eſſe petendam morborum curationem; Etenim corporis partes cuiuſcumque ſint naturæ,figuræ,ſitus, atque vſus,ſi morbo adſtricto vexentur laxantia ex poſcunt;contra,quę laxum morbum patiuntur, adſtringentia. Itaque in omni parte (exempli gratia) inflammata, quod morbo adſtricto laboret, laxantium medicamentorum vſus conueniet, Quam rem Gal. in lib. ſimplicium confirmaſſe viſus eſt, cum ad omnes inflammationes lac calidum (quod laxatorium eſt medicamentum) adhibitum commendauerit. Vnde ipſius vſus ad omnes inflammationes in vnaquaque parte corporis concitatas omnibus medicis fuit valde familiare. Commendauit quoque Gal. ad oculos inflammatos fomenta ex decocto meliloti fęnugręci, & altheæ, quibus Veteres medici ad omnes inflammatas partes familiarius vſi fuerunt; quæ hac etiam ætate non minus vſu recepta ſunt. quis quæſo è medicis medicinam facientibus ille eſt, quem lateat prędictorum fomentorum vſus ad pleuritim,ad peripneumoniam, atque ad hypochondria inflammata? præſertimque ad lienis,hepatis vterique phlegmonem tollendum? Galenus expreſſe in libris de compoſit. med. ſecundum locos commendauit fomenta eadem ex laxatorijs medicamentis parata ad oculos, ad aureſque inflammatas; non minuſque ad crurum, brachiorum,genuum, pedum,atque manuum phlegmones in lib. de ſectis ad eos, qui introducuntur, laudauerit eadem fomenta laxantia. Neque profectò iniuria, quando, ſi humor vel in oculos vel in aures vel in quamlibet aliam partem corporis de fluxus phlegmonem fecerit, inſtitutum, & ſcopus præcipuus omnium quidem medicorum eſſe debeat, vt humor in parte ſuſceptus, imbibitus vel (vt aiunt Methodici) adſtrictus, phlegmonem fouens digeratur, & reſoluatur ad quam reſolutionem laxantia medicamenta maxime faciunt. Neque illis obijciatur in principio quorundam phlegmonum vſum habere (omnium ſectarum medicis ita ſentientibus) adſtringentia: veluti in alijs temporibus, ſed maxime in ſtatu & in declinatione digerentia Methodicis laxantia vocata, adhibentur.

In lib.10 ſimpl. cap. de lacte. In 4. de comp. med loc cap.

In 3.li c.1 & in 4.de comp. med. cap 2. Cap.8.

Itaque

Itaque ſi in principio quarundam partium inflammatarum, qui affectus ſunt adſtricti, adſtringentia medicamenta conueniant, quomodo verum erit, in omni morbo adſtricto quamlibet partem obſidente, vſum habere medicamenta laxantia? & præſertim cum nedum Dogmatici, ſed quinimo etiam Methodici illud medendo obſeruent, ſcilicet, vt in principio phlegmonis, qui eſt morbus adſtrictus, quaſdam corporis particulas obſidentis medicamenta adſtringentia (de qua re poſterius nos accuratius) debeant adhiberi, ergo non erit credendum, in morbo adſtricto quamcunque partem tenente, perpetuo laxantia vocata medicamenta eſſe adhibenda. At Methodici non concedent, phlegmonem, de quo præſertim dubitatio eſt, à principio ad finem vſque totis quatuor temporibus, ſcilicet in principio, augmento, ſtatu atque declinatione adſtrictum morbum vocari debere, at ſolummodo toto humore faciente phlegmonem, ad partem inflammatam fluxo, & in ipſa imbibito, vel adſtricto, quem affectum adſtrictum ipſi vocarunt, in principio vero phlegmonis in quo nondum morbus adſtrictus factus eſt, ad prohibendum ne fiat, Methodici (auctore libri de optima ſecta ad Traſybulum docente) adſtringentibus partem firmabant ac roborabant, vt ab influxu humoris ſeipſam defendat. de quo argumento paulo poſt accurare agemus. Itaque veriſſimum erit ex Methodicis in morbo adſtricto quancunque partem corporis occupante laxantibus, atque in laxo adſtringentibus opus eſſe medicamentis, & proinde partem affectam per ſe non indicare curationem. *In li 3 Chronicon cap 4.* Amplius Aurelianus probat medicamenta non indicari à partis affectæ ſpecie, argumento à partium ſenſu deprompto, ſcilicet, quod partium corporis quædam ſenſibiles ſiue multi ſenſus ſunt, vt oculi, os, ventriculi, aliæque partes & quædam minus ſenſibiles ſeu hebetis ſenſus, vt pedis calcaneum atque ſolea extremę partis pedis. Omnes quidem medici, inter alia, fatentur haſce partes non eadem medicamenta perferre & proinde diuerſa ſpecie medicamenta indicare: quippè hebetis ſenſus quæ ſunt, validiora, efficacioraque expoſtulare; & acuti ſenſus mitiora, atque leuiora: quod tamen experienria falſum eſſe Methodici dixerunt. namque pedis calcaneum & omnes partes ſuapte natura hebetis ſenſus (exẽpli gratia) fluxione vel inflammatione vexatæ, redduntur valde ſenſibiles & doloroſę. eodem modo omnes fortaſſe articulorum partes, quæ ſuapte natura hebetis ſunt ſenſus, fluxione, aut phlegmone vexatæ ſe habere videntur, maxime ſenſibiles ac doloroſæ euadentes, mitiora & leuiora expoſcunt medicamenta, quæ ſuapte natura propter hebetem ſenſum validiora potius expoſcerent. Contra, quædam, quæ maximi ſenſus ſunt, ex fluxione, aut, ex inſigni inflammatione quandoque ita obſtupeſcunt, vt pauciſſimi ſenſus euadant, quæ ob id non mitiora, quæ ſuapte natura propter multum ſenſum expoſtulabant, ſed validiora quidem ſtupidi ſenſus à morbo redditæ indicabunt. ex quibus Aurelianus colligit, partes affectas non habere particularem indicationem, qua mutent, ſeu euarient medicamentorum eſſentiam. Quare ex his verum eſſe intelligunt, in adſtricto morbo, in quacumque corporis parte fiat, perpetuo eſſe laxandum, laxantiaque indicari medicamenta; & in laxo adſtringendum, adſtringentiaque conuenire medicamenta; inutilem idoircoque eſſe indicationem, quæ a partis cum natura, tum figura tum ſitu, deſumitur. etenim hæc partium varietas non mutat pro inſtituenda curatione medicamentorum ſpeciem ſeu naturam, ſed quædam alia quæ potius faciunt, non ad indicandam eſſentiam, ſed ad maiorem & minorem in medicamentis agendi vim, vel ad commodiorem agendi modum. Quæ res maxime confirmabitur, ſi vlcerum curatio quomodo fiat, animaduerterimus. Profectò Methodicorum ſententia confirmabitur, quod pars affecta non indicet curationem, neque habeat propriam indicationem. Apud omnes conſtat, partes vlceratas quaſcumq; ſiccantibus ſanari medicamentis, Etſi vlcus in crure exiſtens ab vlce-

ab vlcere, quod pulmones vexat quadatenus differre videatur, veruntamen eſſentia ſeu natura vlceris, tum in crure, tum in pulmonibus facti cum vna eademque ſit, eadem quoq; medicamenta neceſſaria eſſe oportebit, ſcilicet ſiccantia. neq; eſt, quod ad partes externas exulceratas omnia quidē medicamenta adhiberi queant, & ad internarum partium vlcera non quidem omnia admittantur, ſed quædam ſolummodo quæ etiam non niſi artificioſe indita illis medentur. Etenim compertum eſt. ad vlceratos pulmones, ſaccharum roſaceum, bolum armenium, terram lemniam, lapidem hæmatitem, acaciæ ſuccum, atque alia huiuſmodi ex ſucco plantaginis, centinodij ſeu poligoni ſumpta maxime conuenire. Alexander Trallianus complura cum pulmonum tum aſperæ arteriæ vlcera ſolo hæmatite lapide tenuiſſime trito ex ſucco poligoni epoto omnino coaluiſſe, atque probe ſanata fuiſſe ſcriptum reliquit. Quæ ſingula medicamenta partium externarum vlceribus quoque prompte mederi, experientia cognitum eſt: neque profectò id iniuria, cum ipſorum natura omnibus vlceribus adprime conueniat, propter vim inſigniter ſiccantem. Verum hæc longe promptius, atque facilius externis partibus vlceratis auxilio ſunt, eo quia in externis vlceribus medicamenta viribus integris, nihilque refractis valenter agant. Ad internarum vero partium vlcera, & ad ea præſertim, ad quæ non niſi longo viarum tractu (vti ſunt pulmones) medicamentum peruenit (quoniam priuſquam ad vlceratas partes perueniant medicamenta, plurimum à calore patiantur, ipſorumque vires refranguntur, ideoque imbecillius agunt) non niſi longo tempore vlcera illa ſanare poſſunt. Quamobrem non ita euidenter videntur interna vlcera iuuare. Itaque neque partes vlceratæ habent propriam indicationem, ſed quæ non niſi maiorem minoremque, ſeu efficaciorem, atque mitiorem vim agendi in medicamentis denotet, nihilque euarians eſſentiam medicamentorum. Neque eſt, quod dicant, pulmones & partes corporis humidiores mitiora, & ſicciores durioresque efficaciora expoſcere. tamen hæ partes vlceratæ, licet inuicem vel temperamento humido ſiccoque, aut mollitie duritieque differant, non propterea indicabunt aliquid faciens ad eſſentiam medicamentorum. Siquidem eſſentiam ipſorum, quæ ſiccans eſt, ab illarum partium varietate indicatur magis vel minus ſiccans. Etenim cum vlceris eſſentia in humiditate conſiſtat, facultas ob id in medicamentis indicatur ſiccatoria; diuerſæ verò partes non indicant diuerſam eſſentiam medicamentorum facultatis, at minorem, vel maiorem vim in ſiccando. Neque variæ partes varias diuerſaſque medicamentorum facultates indicabunt at eandem facultatem, aut efficaciorem aut mitiorem, vti diximus in ſiccando. hinc eſt, quod Gal. inquit: Medicamentum ex cadmia, non curate vlcus in aure, maxime vero in crure poſitum: Neque profectò iniuria id ſit, quoniam ex cadmia medicamentum, quod minus efficax ſiccans ſit, quam poſſit vlcus in aure, cuius ſubſtantia admodum ſicca atque dura eſt, quæ proinde medicamentum efficaciter ſiccans indicaret: poteſt vero idem vlcus in crure poſitum ſanare, quia vlceris ſubſtantia humidior molliorque eſt, ac idcirco indicatione à natura partis indicatur ſiccans quidem medicamentum, at quod mitius ſiccet. Quare partes vlceratæ variȩ non mutant eſſentiam medicamentorum, at certe potius, (vti dictum aliàs eſt) efficaciam in agendo. Poſſent quidem & Methodici eam differentiam in curandis diuerſarum partium vlceribus obſeruare, nimirum, vt in vlceratis partibus ſiccioribus durioribus, & in agreſtium corporum vlcetibus medicamenta magis ſiccantia adhibeant, atque in humidioribus, mollioribus partibus corporis, & in mollioribus corporibus vlceratis, minus ſiccantia. At abſque hac etiam differentiæ partium obſeruatione animaduerſa poſſunt promptius Methodici variarum diuerſarumque partium vlceribus mederi, indicatione deſumpta ab affectus, ſcilicet vlceris magnitudine, quandoquidem vbi vlcus in quacumque parte poſitum,

In lib. 5. meth. med. cap. 10.

Gal. in 5. meth. med. cap 10.

poſitum, fuerit maxime humidum, profectò medicamentis ſiccantioribus erit opus, atque vbi parum per ſe humidum ſit, mitioribus minusue ſiccantibus. Quod præceptum Galenus itidem in durandis oris vlceribus exprcſſum teſiſſe viſus eſt, cum dixerit: in vlceribus, quæ multum humida ſunt, validioribus ſiccantibus vtendum, atque in parum humidis moderate ſiccantibus. Situs quoque partium exulceratarum non mutat curationem, at modum ſolummodo curandi, proinde neque medicamenta facultate diuerſa. Nam etſi cogantur medici in vlceribus vteri, veſicæ, renum, ventris, inteſtinorum vti medicamentis actu humidis, quæ medicis inſtrumentis inijciuntur, non tamen poteſtate ſunt humida ſed ſicca. Neque etiam Methodici ignorabant, ad vlcera (exempli gratia) ſtomachi pectoris, & pulmonum conuenientius dari medicamenta, cum ijs, quæ eduntnr atque bibuntur, quæ ſingula medicamenta poteſtate ſiccantia ſunt. ex quo liquido conſtat, varios partium vlceratarum ſitus non habere particularem indicationem, ſed potius diuerſum modum curationis indicare; quando eadem medicamenta ſiccantia, actu ſicca in externarum partium vlcera indantur, in internarum vero actu etiam humida, & non niſi aliquo inſtrumento inijciantur. Ad ventris vero vulnera ſananda magnum difficileque omnibus medicis fieri negocium, neminem latet. neque ea ſanari poſſe, ni prius impedimenta tollantur, quibus varijs præſidijs, ſublatis, medicamentis encœmis Græcis dictis, ſarcoticis atque epuloticis ea vlcera ſanari, non eſt medicorum, qui neſciat. Idem de figura partium eſt dicendum, quando neque varia partium læſarum figura mutet eſſentiam ſeu ſpeciem medicamentorum, at ſolummodo curationis modum, vel medicamentorum vim ſecundum magis & minus. Ex his itaque patet, partes corporis lęſas non indicare per ſe curationem, ſed vel medicamentorum vim intenſiorem aut mitiorem, vel varios modos, quibus eadem medicamenta comparari apponique ſolent, non mutata ipſorum facultate indicata ab eſſentia ſeu à natura morbi; quæ ſi laxa ſit, perpetuo adſtringentibus; & quæ adſtricta, laxantibus præſidijs erit opus, atque ita Methodicis fuit perſuaſum, nedum corporis naturam, ætatem, ſexum, conſuetudinem vitæ ſtudium, & ſimilia, indicare per ſe curationem, at quinimo etiam neque varias corporis partes læſas propriam habere indicationem. Sed quid de neruis dicemus? An non propria medicamenta, quibus vlcerati ſanantur, expoſtulant? Certe quidem videtur, verum ſi rem hanc accuratius medici animaduertant, intelligent etiam neruos vlceratos non indicare medicamenta ſpecie ab ijs, quę alijs partibus vlceratis medenrur, diſtincta, ſed potius quædam alia, quæ vt in diuerſis alijs partibus dictum eſt, vel plus vel minus ſiccant, de qua re poſterius accurate erit agendum. C. Celſus Methodicis & ipſe (quod cauſarum, ex quibus fiunt morbi, cognitio aliquando
" procuratione inſtituenda ſit neceſſaria) obijciens, hæc contra ipſos ſcripſit: Er-
" go etiam ingenioſiſſimus ſæculi noſtri medicus, quem nuper vidimus, Caſſius
" febricitanti cuidam, & magna ſiti affecto, cum poſt ebrietatem eum premi cœpiſ-
" ſe, cognoſceret, aquam frigidam ingeſſit, qua ille epota cum vini vim miſcen-
" do fregiſſet, protinus febrem ſomno & ſudore diſcuſſit. quod auxilium opportu-
" ne prouidit, non ex eo quod aut adſtrictum corpus erat, aut fluebat ſed ex cauſa
" quę ante pręceſſerat. Hoc euentu in febre ex ebrietate, quod ex potu nimirum aquę febris fuit diſcuſſa, putauit cauſas quoque in morbis curandis cum Dogmaticis indicare. At pace tanti viri dixerim ipſummet fuiſſe confeſſum febrem diarrhiam illam ex ebrietate ſudore fuiſſe diſcuſſam: quid an non aqua epota ſudorem quo ſublata eſt febris, promouit? certe quidem, eo quidem modo quo aquam frigidam large epotam in ardentiſſimis ſummeque ęſtuoſis febribus & ſudore mouere, atque eas febres ſoluere & diximus, & poſterius dicemus. Atque hæc ſunt, quibus Methodicis fuit perſuaſum, ad inſtitnendam in ægrotis curationem,

corporis

corporis naturæ, ætatis, ſexus, conſuetudinis, ſtudij, partiumque læſarum obſeruationem ſcitu non eſſe neceſſariam, Non minusque neque cauſarum procatarticarum, varij cœli, anni, temporis, regionum & ſimilium, quoniam perpetuo in morbo adſtricto ſit laxandum, in omnibus inquam cum corporibus cuiuſque naturæ ſint, ætatis, ſexus, conſuetudinis, vitæ, ſtudij, tum partibus affectis cuiuſque naturæ, figuræ, atque ſitus itidem ſint, atque in morbo laxo in iiſdem omnibus corporibus tum partibus læſis perpetuo eſſe adſtringendum.

Cur adſtringentia medicamenta in phlegmonum, quæ morbi ſunt adſtricti, principio conueniant. Cap. VIII.

Methodicorum dogma ſatis famoſum fuit, in phlegmonū principijs adſtringētibus eſſe vtendum, ſcilicet ad fluxionem, incrementumq; phlegmones prohibendum, a quo placito Dogmatici abhorruerunt; Etenim Gal. ſcripſit, apocruſtica in principijs inflammationum, quod vim habeant adſtringendo repellendi, vtilia eſſe: ſiquidem hæc adſtrictione robur partibus inflammatis indunt, vnde minus prompte fluxionem admittunt, & eorum humorum, qui in ijs iam contenti ſunt, tenuiſſimum extrorſum exprimunt. ex quo loco non leui coniectura deprehenditur, librum de optima ſecta ad Traſybulum, Galeno tributum, Galeni quidem non fuiſſe cum de hoc ipſo dogmate contra Methodicos in eo libro mordicus multa ſcribat. ſed præſertim, quia ipſi idem, quod ipſe expreſſerat, in multis dixerunt vtilia in phlegmonum principijs eſſe adſtringentia, quia partem affectam robore firmant. & prohibent incrementum phlegmones. Certe ea argumenta, quibus contra Methodicos in eiuſdem libri capite 49. ad finem vſque auctor illius libri vſus eſt, cum ex toto Galenicam doctrinam, oppugnent, aperte demonſtrant, eorum librum à Galeno non fuiſſe ſcriptum. Itaque cum in principijs phlegmonum, medicamenta laxantia (quod tunc temporis, humores fluentes, nondum affectum adſtrictum fecerint) non conueniant, quæ poſtea in alijs temporibus maxime vſu veniunt, præſertimque in ſtatu atque in declinatione, ergo recte vſus adſtringentium medicamentorum opportunus erit. & hæc eſt vera etiam Dogmaticorum medendi methodus, quam in curandis phlegmonis omnes obſeruant. ſiquidem & ipſi in horum affectuum principio adſtringentibus medicamentis humorem repellunt, affectamque partem robore firmant. Galenus vſum adſtringentium eſſe maxime vtilem tradidit ad oculos, ad aures, tonſillas, columillam, antiadem, guttur, ſedem, atque ad complures alias partes inflammatas. Quare in hoc videntur conuenire cum Dogmaticis Methodici. Veruntamen ſæpius dubitauimus, an hoc dogma fuerit à Methodicis conſtitutum, eo quod hi quamcumque inflammationem, phlegmonemque morbum ad ſtrictum eſſe fecerint, quod ex Aureliano de omnibus phlegmonis in libris oxeon ſcribente apertiſſime conſtat. Conſtat quidem ipſum nunquam in curanda aliqua inflammatione ex propria ſententia ſcribentem, adſtringentium vſum commendaſſe, quinimo ea medicamenta ex aliorum ſententia cum in principio phrenitidis & aliarum phlegmonum, laudata, perpetuo damnauit, quod vt ait, preſſuram ſiue adſtrictum morbum augeant. præterea cum Methodici omnes fateantur eos affectus eſſe ex toto adſtrictos, debuerunt, non niſi laxantia medicamenta admittere. At cum in principio iſtorum affectuum humor nondum in parte affecta ex toto adſtrictus ſit, haud iniuria adſtringentium vſum admittere potuerunt. Cæterum quæ nobis de hoc dubitationem fecerunt, duo ſunt. Quorum vnum eſt, quod conſtet medicos omnes etiam Dogmaticos in phlegmonis internis etiam initio vſos fuiſſe medicamentis laxatorijs. an non Hippocrates in 4.

In 11. Meth. med. cap. 15.

de vict. rat. in acutis in pleuritide ſtatim exordiendum ab vſu medicamentorum eſſe tradidit; cumque vſum Galenus in commento confirmauit? certe quidem. Accedit etiam, quod alterum erat conſiderandum, in parotidibus, bubonibus atque in alijs axillarum phlegmonis, neque in principio medicos vti adſtringentibus, neque etiam in principio phlegmonum malignarum, in quacunque corporis parte oborientium, admitti vllo pacto vſum adſtrictoriorum, ad repellendum humorem. Cum itaque hæc vera ſint quid de vſu adſtringentium in phlegmonum principijs dicemus? Methodicos adſtringentium repellentiumue vſum complexos fuiſſe in principio earum phlegmonum quæ fiunt in partibus externis, atque ignobilibus. Contra interdici ipſorum medicamentorum vſum in phlegmonis cum internis, tum etiam in ijs quæ occupant partes externas, ſed quę proximæ ſunt viſceribus nobilibus. Demum in omnibus quoque phlegmonis malignis vſus adſtringentium (quod nullo pacto humor malignus ſit à cute repellendus) reprobatur. Quæ dogmata non iniuria, vt aliàs quoque viſum eſt, cum Methodici tum Dogmatici medendo obſeruarunt. Dogmatici, quoniam ad prohibendum inflammationis augmentum incrementumue coguntur repellere à parte affecta humorem, ne morbus quidem plurimum augeatur, Methodici verò quia, eodem ferè modo, quod inflammationem, non quæ fit, ſed quæ facta eſt morbum adſtrictum vocent, principium inflammationis non eſſe affectum adſtrictum æſtimarint, quod ſi verum eſt, affectibus inflammatorijs in principio medicamenta adſtringentia erunt accommodata. Quibus medicamentis adſtrictorijs Aurelianus vſus eſt in principio arthriticorum dolorum, vt ex lib. quinto Chronion. cap. 2. conſtat. At non leuis hinc difficultas à Dogmaticis, excitari poterit, vt verum eſſe nequeat, quod Methodici vnquam vel etiam in phlegmonum externarum principijs vſus adſtringentium commendarint, cum æſtimandum ſit, eos minime latuiſſe, in malignis peſtilentibusque phlegmonis, tumoribusque nunquam adſtringentia, quia humorem intus pellunt, vſum habere potuiſſe; neque etiam ſi non malignæ ſint, vbi tamen in inguinibus, in axillis, & in adenibus & in retro aures poſitis partibus oriantur, etenim in prædictis partibus inflammatis, humorem intus repelli, maxime periculoſum eſt. Proinde neque in harum partium flammatarum principio ex Methodicis adſtringentia, quod repellant, vnquam ad medendum vſum habuiſſe, putandum erit. Quia ea fortaſſe de cauſa ab ijs factum fuit, cum perpetuo in omni inflammata parte, vel interna, vel internæ proxima (quod morbo adſtricto laboret) vtendum laxantibus, ij ſtatuerint. Quæ difficultas ex ſuperius dictis reſoluta eſſe videtur, nimirũ quod vſus adſtringentium in phlegmonum principijs ſolummodo conueniat, vbi phlegmonæ fuerint in partibus extimis ignobilibus atque expertes cuiusuis malignitatis. A quibus ſanè argumentum ſatis validum colligitur contra Methodicos, partem quippè affectam per ſe curationem (quod ſuperius ex illorum ſententia damnatum eſt) indicare: Nonne verum eſt, in adenibus, inguinibus, axillis inflãmatis nunquam repellentium vſum vtilem eſſe? & quandoq; in partibus remotis ignobilibusque adſtringentia admitti? ſcilicet in principio inflammationis, ad repellendum humorem intus ne augeatur inflammatio. ex quo verum videbitur partes affectas medicamentorum eſſentiam mutare: nonne partes remotę inflammatæ, in principio adſtringentia expoſcunt? & inguina, axillæ, adenesque aurium laxantia? An non hęc eſt, partes diuerſas mutare curationem? Quid itaque ad propoſitam difficultatem dicemus? Illud ſolummodo, vt Methodicorum partem tueamur, de tumoribus, phlegmonis, & alijs excretionibus, quæ malignæ non ſunt, eſſe intelligendum: ſcilicet quod in illorum affectuum principio adſtringentia conueniant: nequaque vero in malignis ſeu peſtilentibus, quos affectus Methodicos non intellexiſſe, cũ ipſos, vt ſuperiori libro oſtendimus,

inter

inter venenatos affectus comprehenderim, quos Methodici non reduxerunt ad adſtrictum & ad laxum, at ad alias communitates: Verum eſto, quod malignus morbus etiam ad laxũ & ad adſtrictum referatur, nihilominus etſi tumores phlegmonesque maligni nunquam admittant vſum repellentium, ne vel etiam in ipſorum initio, tamen non ob id ſequitur partes affectas habere propriam indicationem, neque enim pars affecta indicat medicamenta laxantia, at pars non affecta ſed affectæ proxima indicare videtur, ne adſtringentia adhibeantur, ne viſcus ſubiacens parti extimæ inflammat um lædatu, ſcilicet ab affecta parte ad ipſum humore protruſo. Itaque & ſi hæc vera ſunt, quod partes viſceribus proximæ laxantia indicent medicamenta, etiam per phlegmonum initia, & remotæ à viſceribus per id temporis adſtringentia. tamen partes ipſæ affectæ, vt dictum eſt, non idcirco indicabunt varia medicamenta. Varia enim medicamenta indicat morbus malignus & non malignus, atque partes non phlegmone affectæ, ſed internæ ipſis proximæ. Vnde viſcera nobilia illis proxima prohibent vſum adſtringentium.

An in omnibus adſtrictis morbis nuda laxantia conueniant, vel adſtringentibus commiſta eſſe debeant. Cap. IX.

Methodici itidem in omnibus morbis adſtrictis voluerunt, eſſe vtendum nudis laxantibus: Exceptis phlegmonum principijs, in quibus quomodo adſtringentia vſum habeant, nuperrime viſum eſt. Quod placitum Dogmatici mor dicus damnauerunt, ipſumque ad medendum maxime pernicioſum eſſe ſtatuerunt; quippè quod viſcera interna à nudis laxantibus & debilitentur, & exinde non minus phlegmone augeatur veluti adſtringentibus roboratur. Quamobrem Galenus Attalum medicum Romanum ſummopere redarguit, qui ad hepar inflammatum nudis laxantibus vtebatur, neque aliquod medicamentum facultatis adſtringentis laxantibus miſcere voluerit. Cæterum vnde fit, quod hepar cuius ſubſtantia carnea eſt, atque mollis, temperamentumque itidem eius eſt calidum, & humidum, medicamentis adſtringentibus, quę frigidi, ſiccique temperamenti, atque terrenæ ſubſtantię exiſtunt, eiuſdem viſceris ſubſtantiæ planè contrarijs, roborari queat, non eſſe omnibus conſpicuum, putamus. Siquidem, vt & Gal. multis in locis expreſſit: illud quod ſecundum naturam eſt, à ſimilibus roboratur, atque à contrarijs patitur, debilitaturque. Quis quæſo, hepatis ſubſtantię parenchimati vocatæ, carneæ atque molli, calidi humidique temperamenti, adſtringentia medicamenta, quæ ſubſtantiæ terrenæ, craſſę, frigidæ atque ſiccæ, temperamentique frigidi & ſicci ſunt, ſimilia eſſe affirmabit? Quinimo hæc hepati cum ſubſtantia tum temperamento contraria erunt iudicanda. Quo pacto igitur hæc poterunt hepatis ſubſtantiam per ſe roborare, ſi robora tio conſenſu omnium à ſimilibus fit? Augent difficultatem ea, quę Galen. in libro de optima ſecta ad Traſyb. contra Methodicos ſcripſit, ſcilicet adſtringentia medicamenta viſcera minime roborare. Qui locus facit, vt librum hunc Galeni quidem non fuiſſe, meritò crediderimus, atq; etiam quod in alijs libris non ſpurijs oppoſitum ab ipſo traditum, demonſtratumque ſit; vtpote membra adſtringentibus roborari, reddique firmiora; promptius ſic roborata ab humorum defluxu tueri. In ſtomacho, diaphragmate, vtero, in cæteriſque partibus, quæ ſicca duraque ſubſtantia conſtant, non dubium eſt, quin à modice adſtringentibus roborentur, veluti non parum dubitatur de ijs partibus, quæ humidam, mollem laxamue ſubſtantiã habent, cuiuſmodi eſt iecoris, lienis, cerebri, medullæ ſpinalis caro ſeu ſubſtantia humida atque mollis, in his quidem (quod à ſimilibus

In lib. 13. meth. cap. 15.

In 3. aphor. 18.
In 3. Meth. med. cap. 3
In 8. meth c. 9.

I 2 fiat.

fiat facultatis ſubſtantiæque roboratio,) laxantia medicamenta ſubſtantia, ac
In 2 aphor. 34. temperamento ſimilia, videantur poſſe vim atque robur augere. Niſi vna cum
Diocle (vt Galenus eſt auctor) dixerimus, ſimilia non à ſimilibus, ſed à contra-
rijs conſeruari, & à ſimilibus lædi, ita, vt in morboſam conſtitutionem labantur,
Quod forraſsè corpora calidiora lædantur à calidis, atque frigidiora a frigidis:
In 3 Meth med c. 3. & 8. & in 8. meth c. 9 & hæc à calidis, illaque à frigidis iuuentur, ac roborentur. Verum hoc dicendum eſſe
intelligi oportet, quando, vt Gal. docuit, illud temperamentum, quod ſecundum
naturam ſe habet, à ſimilibus iuuetur, roboreturque; & quod præter naturam eſt, à
In 1. de alim facult. cap. 1. contrarijs: vnde corpora temperata ſimilibus & intemperata contrarijs contempera-
ri ſæpe Gal. demonſtrauit: Temperatum ſecundum naturam eſſe, & diſtemperatum
In 2 de alim facult cap. 12. & in lib 3. cap 42. tum præter naturam, omnibus liquido conſtat. Quamobrem ſi in homine hepar
eſt temperatum, quomodo medicamentis adſtringentibus (quæ ſunt ſub-
ſtantiæ, naturæque diſtemperatæ, atq; vt nuper viſum eſt, ipſius viſceris ſubſtan-
tiæ molli, atque laxæ planè contraria) iuuabitur, atq; ab ipſis robur accipiet? Ad-
dunt, non videri hepati inflammato laxantia adſtringentibus ſimul permiſta, ſiue
melius adſtringentia laxantibus miſta conducere, conuenireque poſſe: eaque præ-
ſertim ratione, quod adſtringentia impediant humoris fouentis inflāmationem,
digeſtionem, reſolutionem, ſiue euacuationem, quæ fit per poros cutis. ſiquidem
In lib. 5. ſimpl. cap. 12. etiam leuiter adſtringentia cutis meatus claudere Galenus in libro quinto ſim-
plicium ſatis docte demonſtrauit. Quod ſi verum eſt, quo pacto per eoſdem mea-
tus cutis inflāmatio hepatis digeſtione, ſiue euacuatione reſoluetur? Docet Gal.
meatus infarcitos, & obſtructos, medicamenta detergentia & ab infarctu liberan-
tia, niſi ſint cuiuſuis adſtrictionis expertia, non poſſe detergere atq; ab infarctu ob
ſtructos meatus liberare. quod vel etiam (vt Galenus expreſſit) à leuiſſima ad-
ſtrictione meatus cutis claudantur, qua clauſione, cum medicamenti facultas de-
terſoria intro nequeat penetrare, peruenireque, haud detergere eoſdem meatus ab
infarctu poteſt. Cui dubium? clauſis cutis meatibus impediri humoris phlegmo-
nem fouentis reſolutionem, vtpotè, quę fiat per meatuum cutaneorum inſenſibi-
bilem euacuationem. Accedit etiam hepatis regionem ipſiuſque carneam ſubſtan
tiam, adſtrictis in ea parte meatibus, per quos etiam eiuſdem viſceris calor natiuus
tranſpirare ſolet, iuuari, ac roborari poſſe, non eſſe credendum. Itaque cum præ-
cipuus ſcopus in iecore inflammato, eſſe debeat, vt adſtrictus in ea parte humor
digeratur, euacueturque, quis medicorum erit, qui vſum moderate laxantium,
quæ leuiter digerentia ſunt, damnare audeat? pręſertimque cum hepati & ſub-
ſtantia, & temperamento ſimilia ſint. Cæterum aliquis forſitan ex Methodicis
concedet, in ea parte hepatis, atque in qualibet alia carnea, & molli inflamma-
ta, laxantia ad digerendam inflammationem, debere non eſſe expertia alicuius
adſtrictionis, quia hepatis caro parenchima dicta, quæ mollis eſt atque humida,
aliquid laxitatis habere videtur, mitioraque idcirco laxantia expoſtulet. Quam-
brem cuique conſtabit fortaſſe laxantia aliquid adſtrictę facultatis mixtum habe
re, ne nuda laxatione viſceris ſubſtantia laxa lædatur, oportere. Addimus etiam
venarum complurium atque arteriarum, quibus illud viſcus eſt refertiſſimum, ſub
ſtantiam membranoſam, ac duram medicamenta laxantia ſeu digerentia non
admodum humida, ſed paululum ſicca indicare, expoſtulareque, qualia forſitan
Galen. ad lienis duritiem emolliendam laudauit. At quod illa etiam adſtringen
In 5. ſimpl. cap. tia eſſe debeant, Methodici non admiſerunt, quoniam in partibus extimis ſci-
licet cutis, adſtrictio omnes claudat meatus, atque exinde impedimento ſit, quo-
minus materia ſeu humor inflammationem faciens per cutis poros digeratur,
& reſoluatur.

De morborum

De morborum generibus ſecundum Methodicos, & quales ad adſtrictum & quales ad laxum reducantur, & in quibus morbis locum habeat adſtrictum et laxum. Cap. X.

DVo fuiſſe morborum ſimplicium genera, ſcilicet, adſtrictum, laxum, atque vnum compoſitorum ex laxo & ex adſtricto, ſatis à nobis ſuperius ex Methodicis demonſtratum eſt; quando ij omnes affectus corpora noſtra affligentes ad tria illa genera reduxerint. Ab ijs vero excipiuntur omnes affectus, qui ad chyrurgiam pertinent, atque ij etiam, qui à venenis, atque à morſibus venenatis fiunt. In his enim alijs Communitatibus ad curationem inſtituendam Methodici vſi fuerunt. Itaque morbi ſunt vel adſtricti vel laxi, vel mixti: per adſtrictos autem ij intellexerunt illos, quorum cauſa immediata, quæ morbum facit, adſtricta ſit, atque hæc erit vel communis, vtpote quando omnes meatus corporis, vel ij maiori ex parte, denſantur, clauduntur, ſiue adſtringuntur. Cuiuſmodi ex febribus ſynochæ ſunt à meatuum cutis conſtipatione excitatæ, quas Galenus ab vſu balneorum aluminoſorum, & aquę calchantodis obortas ſæpius obſeruauit. Aut erit cauſa adſtricta particularis, vtpote quando in venis quibuſdam aut in liene exempli gratia inflammato adſtrictionis vitium eſt. Adſtrictum quoque morbum Methodici appellarunt, vbi ipſius cauſa immediata ipſum fouens (vel hæc ſit phlogoſis ſiue flammeus calor, vel humor putrefactus, vel etiam non putrefactus, qui tamen ſit in aliqua parte corporis, imbibitus, adſtrictusque, quo pars affecta reſtricta ſiue preſſa, ſiue concluſa, ſiue quouismodo impedita, aut eo humore infarcta, quæ preſſura in quouis phlegmone obſeruatur) ſit quouismodo in qualibet parte corporis imbibita, ſiue concluſa, ſiue quouismodo infarcta, preſſa, vel reſtricta. Aurelianus phlegmonem preſſuram vocare ſolet, quaſi morbum dicat preſſum, ſiue adſtrictum. Genere verò adſtrictorum morborum comprehenduntur, phlogoſes, ſiue inflammationes, phlegmones, febres, tumores, abſceſſus, dolores, conuulſiones, & ex particularibus morbis, paraliſes, apoplexiæ, inſaniæ, vertigines, epilepſiæ, ſurditates, aurium tinnitus, cæcitates oculorum, ophthalmiæ, rigores, tremores, palpitationes, torpores, ſtupores, comę, appetitus canini, inappetentiæ, quæ non à virium reſolutione fiunt, ſiccitates, cruditates, inflationes, hydropes, icteritiæ, ſuppreſſiones alui, vrinæ, menſium, hęmorrhoidarum, ſuppreſſæ euacuationes, quæ per aures, per nares & per os fieri ſolent, cordis morſus, palpitationes, tremores, diſpnæę, orthopnææ, arthritides, podagræ, iſchiadicæ affectiones, vteri ſtrangulatus, atque alij omnes affectus, quorum cauſæ ſunt in aliqua parte veluti adſtrictæ, aut imbibitæ, aut quouismodo preſſæ, ſeu concluſæ. Per laxos verò morbos contra intelligunt eos, quorum cauſa immediata faciens morbum, ſit ampliatio meatuum, diffuſio, laxatio; ſeu eos laxos fluidoſue morbos eſſe voluerunt, qui corporis meatibus immoderatius laxatis, ſeu diffuſis, ſeu ampliatis, excitantur. Cuiuſmodi eſt ſyncope, quæ morbus laxus eſt ſiue vires reſoluantur apertis cutis meatibus, ſcilicet immoderatius cum calore natiuo tum humido vtili exeunte, ſiue alio modo. Qua ratione immoderati ſudores exeuntes, hęmorrhagia immoderata è naribus, quippè ſanguine immoderatius profluente, vel ex ore, tuſſi aut vomitu, vel excretione, aut per ventrē, vnde hepatica fluxio vulgo vocata dyſenterica erit ex morbis laxis, non minus & menſtruorum in mulieribus atque in viris hęmorrhoidarum profluuium, & per vrinam itidem immodica ſanguinis excretio. Si verò de excrementorum excretionibus loquamur, ad laxos morbos referentur, diabetes, gonorrhea, vomitus immodicus, lienteria atque diarrhæa. Mixti vero affectus ſunt, qui ex adſtricto atque ex laxo componuntur, proinde compoſitos quoque appellarunt, in his

enim

enim affectibus mixta affectio fit ex adſtricto & ex laxo. ad quod morborum genus reducuntur omnes qui vno eodemque tempore vtroque affectu laborant, ſcilicet adſtricto & laxo. cuiuſmodi eſt febris cũ hæmorrhagia, aut cũ diarrhæa vel dyſenteria. Nam febris adſtrictus morbus eſt, & diarrhæa, vel dylententia laxus. eodem modo, febris eum ſyncope, & ſyncope ſtomachica aut febris cum profluuio vel ſanguinis, vel excrementorum. Non minusq́ue febres ſynochæ, ardentes, maxime æſtuoſæ. Cum ingens æſtuatio caloris venarum, atque arteriarum oſcula nimis aperiat, ſeu laxet, ſitque cauſa immediata, vt effluuium caloris augeatur, & diſſipetur.

De morbis adſtrictis, atque an omnes febres adſtricti morbi ſint. Cap. XI.

Dictum à nobis eſt morbos adſtrictos, eſſe illos, quorum cauſa immediata eſt preſſa, denſata, clauſa, vel adſtricta; aut meatuum denſatio, adſtrictioue. Quãdoquidem ſi hæc cognitio ſit exemplis intelligẽda, facile phlegmonem, quam eſſe adſtrictum morbum nulli contendunt, habere humorem ipſam immediate facientem, atque fouentem, in parte imbibitum, preſſum, ac veluti adſtrictum ſeu in parte reſtrictum intelligemus; in qua neceſſario meatuum adſtrictio ſeu denſatio ſeu preſſio obſeruatur, vnde in omni morbo adſtricto adeſſe meatuum clauſionem, ſeu denſationem, ſeu obſtructionem, Methodici voluerunt, atque hanc eſſe pręcipuam morbotum cauſam per ſe curationem indicantem, illis placitum eſt. Quo morborum genere, phlegmones, tumoresque omnes, abſceſſus, atque alios particulares affectus, quos proximo capite ſigillatim expreſſos fecimus, comprehendi, nulli dubitarunt: cum in illis omnibus meatuum vitium in adſtrictione adeſſe, apertiſſime, conſtet. De febribus vero ſecus res apud multos ſe habere viſa eſt, nimirum quod non omnibus morbi adſtricti eſſe videantur. Quod & Galenus contendiſſe viſus eſt, qui adſtrictos morbos febres illas ſolummodo eſſe faſſus eſt, quæ à meatuum cutis denſatione oriuntur, cæteras verò alias adſtrictos affectus eſſe dubitauit. Neque id profecto iniuria, cum plures à nulla meatuum obſtructione fiant, cuiuſmodi videntur plures ephimerę dictæ, quæ (exempli gratia) ab immodico vel ſolis, vel ignis calorę, & quæ ab exercitijs, à vigilijs, à laboribus & à ſimilibus cauſis fiunt: in ijs enim nullam ſubeſſe meatuum adſtrictionem apertiſſime conſtat. Eodem quoque modo hecticas adſtrictas eſſe planè videtur negandum. Quis quæſo in his meatuum clauſionem adſtrictionemue aliquam qua adſtricti morbi dicuntur, ſubeſſe affirmabit? Si itaque hæ febres nulla meatuum adſtrictione fouentur, quomodo à nobis æſtimari poterit, morbos eſſe adſtrictos, vt Methodici affirmarunt. Idem quoque & de ſynechis, ardentibusque maxime æſtuoſis, atque de hecticis dicendum erit, in his quidem fluida laxaue affectio apertiſſime (quod continue in ipſis humidum natiuum, humiditatesque alię præ igneo calore abſumantur) obſeruatur, nullaq́ue eas febres obſtructione, ſeu adſtrictione meatuum foueri neminem noſtrum latet. Atque in illis fluida potius, quam adſtricta affectio ſubeſſe videtur, quodq; illo argumento deprehenditur quia ſcilicet illas vſu aquæ frigidæ (exhibent enim omnes medici hiſce febribus vexatis aquam frigidam) medici tollant. Quid

In li. meth. med. cap.

itaque dicendum? Galen. concedit, ephimeras, ſynochasque, quæ à pororum cutis conſtipatione fiunt, adſtrictos vtique morbos dici poſſe; At ſi de alijs etiam febribus, quę ab alijs cauſis excitantur, iudicium faciendum ſit, profectò haſce omnes quoque ex medicaminum, quibus medici etiam Dogmatici illis medentur, facultate laxatoria, fortaſsè fatebuntur omnes, eſſe morbos adſtrictos: Etenim

cum Galeno (ſi de ephemeris loquamur) omnes alij medici Dogmatici balneum aquæ dulcis temperate calidum, & oleum dulce tepidum ad omnes partes corporis illitum, quæ vere laxantia ſunt, in illis febribus maxime commendarunt. Quæ inquam cum laxantia medicamenta ſint, & febrium illarum naturæ contraria planè eſſe debeant (ſi verum eſt, quod Dogmatici docuerunt, ſcilicet contraria contrarijs tolli) neceſſariò colligemus eas febres, cum laxatorijs tollantur medicamentis, neceſſario eſſe morbos adſtrictos. Qua ratione etiam ſynochas, ardentes & ſcheticas, cum iiſdem laxatorijs balneis alijſque ſimilibus præſidijs ſanentur, eiuſdem generis eſſe, haud erit dubitandum. Porrò ſi accuratius conſiderabitur, ex natura laxatoria eorum medicamentorum, quorum vſum ad perſanandas omnes febres (exceptis ſynochis, ardentibus maxime æſtuoſis, atque hecticis confirmatis) omnes medici ſequuntur, facile cognoſcetur omnes illas febres eſſe morbos adſtrictos. Addimus in hiſce omnibus febribus ſanandis omnes medicos cauere omnino ab vſu adſtringentium, cum illorum vſus febrilem caliditatem, omnium conſenſu augeat. At quamobrem fit, quod in maxime æſtuoſis ſynochis, atque in ardentibus medici omnes frigidam aquam, quæ à Methodicis adſtrictoriorum medicaminum genere comprehenditur, in potu exhibeant, paucis in præſentia cognoſcendum eſt, quod nulla alia ratione fieri cognoſcitur, quam quia ſynochę, ardentes que maxime æſtuoſæ (vt ſuperius quoque demonſtratum eſt) ſunt morbi mixti ex adſtricto & ex laxo; ex adſtricto inquam quoniam non abſque meatuum clauſione fiunt; Nulla quidem ex Dogmaticis, putrida febris abſque interuentu alicuius obſtructionis fieri poteſt. ex laxo etiam, quia propter calorem maxime ęſtuoſum intus oſcula venarum, arteriarumque immoderatius laxentur, atque exinde natiuus calor copioſius profluat, atque adeo reſoluatur, vt ni cito cohibeatur, arteriæque adſtringantur, planè, vt pereat, ſit neceſſe. itaque cum æſtuoſæ febres, habeant morbum mixtum ex adſtricto atque ex fluido, & fluidum magis vrgeat, ideo meritò actu frigida, quæ nullis alijs in febribus conceduntur, illis febribus vexatis exhibentur. Non minus etiam hecticæ tabidæ, cum in ipſis magis vrgeat fluidus laxusue affectus, actu frigida deſiderant. Quare omnes febres (his exceptis) erunt morbi adſtricti dicendæ. Neque eſt, quod dicatur, ephemeras multas atque hecticas incipientes abſque vlla meatuum clauſione vel preſſura cum fiant non eſſe morbos adſtrictos æſtimandos: ſiquidem, concedunt omnes calorem febrilem eſſe accenſum in corde & ab eo diffundi per vniuerſum corpus. quaſi dicamus eſſe adſtrictum, imbibitum, ac clauſum in corde: vnde licet in externis meatibus cutis nulla ſubſit adſtrictio, ſiue denſatio, ſiue preſſio, ſaltem aderit in illa parte in qua primo calor accenſus eſt, quod eo argumento, ita eſſe cognoſcimus quoniam laxantibus medicamentis caliditas febrilis exhalet & digeratur, atque adſtringentibus augeatur. Namque eſto, quod quis ex caliditate ſolis, vel ignis immodica in ephemeram incidat febrem, an hæc aliqua meatuum clauſione fouebitur? certe quidem, quādo (vt recte Gal. docuit) cutis a cuiuſuis moleſtæ qualitatis cōtactu adſtringatur, quēadmodū (vt illæ ait) a contractu aquæ dulcis, quæ ſit tēperate calida (quod maxime iocundo eo contactu cutis oblectetur) rarefiat, laxeturue ita à vehemēter calidæ aquæ moleſtiſſimo contactu adſtringitur. quis ignorat vehemētis caliditatis, vel à ſole vel ab igne qualitatē cūti fore maxime moleſtā, cuius contactu ipſa neceſſario corrugata adſtringitur. Ex ira vero quod copioſius ſpiritus inflāmati ad cor ferātur ideo ipſorum copia arterijs immodice oppletis, atq. veluti obſtructis calor intro clauſus auctuſque febrem inducit, tum ēt quod partes corporis à vehementi igneoque feruore ſicceſcentes, ipſarum meatus denſari ſit neceſſe. Idem fortaſsē videtur dicendum de ijs, quæ à vigilia immoderata, à ieiunio atque ex amore maxime ſiccantibus, excitantur, quippè præ ſiccitate denſatis meatibus intro-

Galen. in 1. ad Glauc. cap. 3.

In 6 meth med. cap 7.

introcludatur calor, atque ita augeatur, vt in igneum mutetur, atque exinde febris fiat. Quid de ijs, quæ ex triſtitia, moerore atque ex timore excitantur? an non meatibus adſtrictis calor natiuus in igneum, & febrilem mutatur? Quis dubitat, triſtitiam, mærorem atque timorem meatus claudere? Quare ex his liquido cuique conſtabit, febres omnes morbos adſtrictos merito Methodicos appellaſſe. Quod maxime confirmare videtur illud, quod nuper etiam meminimus, ſcilicet, quia omnes laxatorijs præſidijs tollũtur, quo in ephemeris atq; in ſcheticis incipientibus intro clauſus febrilis calor opera balneorum laxantium atque inunctionum, & frictionum, & aliorum ſimilium exhalat, digeritur, & planè reſoluitur. Atque hæc de adſtrictis morbis, Nunc ad laxos declinamus.

De morbis laxis, & an omnes excretiones quouismodo appareant, laxum morbum faciant, et quomodo excretiones, quæ ſunt morbi laxi, interſtincta ab aliis dignoſcantur. Cap. XII.

Diximus laxos morbos à Methodicis fuiſſe vocatos, eos omnes, qui meatibus immoderatius diffuſis, concitantur, fouenturque. Neque profectò hoſce affectus immerito morbos appellarunt, cum ab ipſis, actiones omnes in corporibus læderentur, immoderatius per laxitatem meatuum natiuo calido profluente, exhalanteque. Huiuſmodi vero excretionum, quas (vt dictum eſt) morbos laxos vocarunt, quędam ſenſibus conſpicuę ſunt, quędam ſenſibus ignotę. Hæ apparent in ijs, qui aut ab immoderato gaudio, aut à re ſimili exoluti in ſyncopem labuntur. Atque illæ, quæ ſenſibiles vacuationes dictę ſunt, in ſudoribus immoderatis, in alui profluuijs, in vomitibus, & in profluuio vrinæ, in gonorrhea, & in hæmorrhagia ſanguinis vel ex naribus, vel ex ore, vel ex veſica, vel ex aluo, vel ex vtero, vel denique ab hæmorrhoidalibus venis conſiſtunt. Cęterum, vt exacte horum morborum rationem aſſequi poſſimus, duo à nobis accurate ſunt in præſentia cognoſcenda, quorum vnum erit, an omnes excretiones quouismodo à qualibet parte corporis profluentes ſint laxi morbi, & ni omnes ſint quales laxum morbum faciant; Atque alterum, quibusnam ſignis diſtinguemus excretiones, quę ſunt morbi laxi, ab ijs, quæ non ſunt morbi? Si Methodici voluiſſent omnes excretiones quouismodo factas laxum morbum facere, (vt Gal. & alij de ipſis ęſtimauiſſe, viſi ſunt) profectò magnum mendacium affirmaſſent, cum excretio in pauca quantitate profluens, atque etiamſi largius, modo ſecuncundum naturam profluat, vt in recte valentibus mulieribus ſi menſtrui purgationes, aut in morbis critice appateant, morbi laxi eſſe nequeunt, ſiquidem hæ euacuationes morbum non faciunt. Quare excretiones ſanguinis, vel excrementorum laxum morbum facientes ſunt eæ omnes, quæ (quod morbi eſt proprium) corpora adprime lædunt. Vnde quę in pauca fiunt copia, & in morbis critice apparent, inque recte valentibus naturales, quia nullam offenſam pariunt, ideo non morboſæ dici debent, & proinde neque laxum morbum facient. Itaque per laxos morbos Methodici intellexerunt, euacuationes immoderatas præternaturales grauiter corpora lędentes, vel affectus, qui has immediate ſubſequuntur, easque præſertim, quæ aut per poros cutis fiunt, aut è naribus, aut ex ore, aut ex ventre, aut ex vtero, aut ex renibus, aut ex veſica, aut denique à venis hæmorrhoidalibus pręter naturam immoderatius erumpunt. Quę cum laxos morbos faciant, nunc quibus indicijs à reliquis alijs euacuationibus interſtinguantur (quod ſanè ad inſtituendam curationem ſcitu eſt neceſſarium) intelligi oportet.

oportet. De qua re ſatis accurate in ſuperiori libro cum egerimus, hic pauca adnotabimus. Et primo, quod morbi laxi neceſſario immoderatas euacuationes, vel ſanguinis, vel excrementorum ſubſequuntur, & hę ſunt aut ſenſibiles, ideſt, ſenſibus conſpicuæ, aut inſenſibiles, quæ minime ſenſibus patent, ſed per inſenſibiles intelligunt eas, quæ per cutis meatus fiunt. In harum verò cognitione ſolummodo laborandum videtur, quando, quæ ſenſibus manifeſtæ ſunt euacuationes, vel ſanguinis ſint, vel excrementorum, nulla perſcrutatione egere videantur. Cuilibet enim notum eſt, omnem ſanguinis hęmorrhagiam immoderatius apparentem, corpuſque grauiter lędentem, vel ex naribus, vel ex ore, vel ex ventre, vel ex vtero, vel ex renibus, vel ex veſica, vel ab hęmorrhoidibus emanantem eſſe morbum laxum. & ſimiliter, vel ſudorem, vel vomitum, vel alui deiectionem, vel vrinam, vel ſemen, vel ſimilem aliam euacuationem, quę eiuſdem ſit conditionis, idem ſignificare. Verum euacuationes, quę inſenſibiliter fiunt, longe difficilius, & laborioſius cognoſcuntur. Tamen cognoſci profectò etiam poſſe ſuperius à nobis demonſtratum eſt. primo ex cauſis antecedentibus, cuiuſmodi ſunt, gaudium immoderatum, Vigiliæ, dolores aſſidui vehementesque. ex his namque ſolent corpora inſenſibiliter exolui, cognoſcemus hanc euacuationem per poros cutis factam, à cute ipſa, quæ in principio, in quo fit calidi innati effluuium, mollis & veluti humida apparet, quod & à tenuibus quidem humiditatibus, quę quadatenus exudant, aut ſint fumi humidi, conſumptionem carnoſarum partium ſubter cutem poſitarum ſubſequentes, cutis emolleſcit, poſteaque perſeuerante effluuio humidi natiui, & proinde conſumptione partium ex carnoſis partibus ad cutem ipſam etiam communicata, eadem cutis indureſcit. cuiuſmodi obſeruatur in febribus colliquatiuis vocatis. prętereà (vt dictum eſt) apparere ſolent fumi quidam vaporoſi à cute exhalantes. Addamus pulſus humiles, raros, ac valde molles apparentes. Demum ſi habitus quoque rarus, & laxus fuerit, idem iudicium, de laxo affectu, certius confirmabitur. atque hiſce ſignis non erit impoſſibile, vt laxi morbi, qui fiunt, propter meatuum cutis diffuſionem, & rarefactionem, comprehendantur.

Cap. 9.

In 1. lib. cap. 9.

De morbis mixtis ex adſtricto & laxo, & an dentur, & ſi dantur, quales ſint. Cap. XIII.

DVbitarunt ex Dogmaticis nonnulli, an morbi mixti ex adſtricto atque ex laxo, darentur, quæ res haud illis dubia videbatur, modo varios affectus varias corporis partes eodem tempore affligentes obſeruaſſent: ſiquidem neminem latet, poſſe corpus idem iuxta diuerſas partes affectas, contrarijs affectibus eodem quidem tempore vexari. quis ignorat febri putridæ, quæ eſt morbus adſtrictus aliquando lienteriam, aliquando diarrhæam, & aliquando dyſenteriam, vel ſanguinis profluuium ex naribus, aut ex ventre, aut ex vtero, aut ex hæmorrhoidibus exiens, coniungi? & aliquando ſyncopem, aut ſudorem immodicum, vel colliquationem, quæ morbi laxi ſunt, ſimul accedere? Sed dubium eſt, an in eadem parte affecta complicatum vitium ex adſtricto atque ex laxo detur, quod eodem tempore eiuſdem corporis partem eandem teneat, atque affligat? Hoc non conceſſiſſe Methodicos (ſed illud ſolummodo quod prius meminimus, vtpotè quod ratione variarum partium affectarum fit) ex Galeno conijcitur, qui in lib. de comp. med. ſecundum genera diſputans aduerſus Methodicos, dixit, dari medicamenta compoſita, quę in eadem parte diuerſis, contrarijsque facultatibus, ſcilicet laxantibus, & roborantibus, vno eodemq; tẽpore agerent: ſi itaque non concedebant dari medicamenta (vt auctor eſt Gal.) quæ ſimul, eodem tem-

pore exempli gratia, laxarent, atque roborarent, neque affectus mixtos ex laxo & adſtricto dari illos voluiſſe rationi eſt conſentaneum. Credendum tamen duxerim, in hoc differre Methodicorum ſententiam à Dogmaticorum opinione, quoniam ij licet conceſſerint dari morbum ex adſtricto & ex laxo mixtum in eadem etiam parte corporis conſtitutum, tamen non habentem æqualem mixturam, qua æque mixtum medicamentum ex laxo & ex adſtricto ad curationem indicetur: nam hoc eſt, quod negarunt Methodici, ſcilicet non dari morbum tantum affectus laxi habentem, quantum adſtricti habet: quod idem eſt, ac ſi dixerint, non dari affectum æque adſtricti & laxi habentem, vel æqualem mixturam, naturamque ex laxo atque ex adſtricto. quæ opinio neque planè à ratione abhorrere videtur, cum corpora ſymmetra habentia æqualem mixturam in contrarijs temperamentis aut non dentur, aut rariſſima quidem oſtendantur. Vnde affectus quoque æque mixti ex adſtricto, & ex laxo, aut planè non reperiantur, aut rariſſime obſeruentur; proinde neque conceſſere dari medicamenta æquæ laxæ, & adſtrictæ facultatis habentia, quæ ab eo mixto affectu indicentur. Illis itaque viſum eſt, dari quidem morbum eandem partem vexantem affectu adſtricto ſimul, & laxo: ſed qui non æqualem habeat laxi, & adſtricti mixturam, at quinimo ita inclinet, vel ad adſtrictum, vel laxum, vt propterea præualens in mixtura morbus vel adſtrictus vel laxus ſit, qui curationem indicet, vnde non abs re in ſua methodo ſtatuerunt, in affectu mixto, ab vrgentiori curationem indicari oportere. & ob id voluerunt, vbi affectus mixtus ad adſtrictum vergit, laxandum eſſe, atque adſtringendum, cum affectus ad laxum tendat. Idem ferè Dogmatici obſeruare conſueuerunt, in morbis in temperamentis conſtitutis, nam ſi pars corporis frigidior calefaciens medicamentum indicat, & calidior facta, refrigerans indicabit, & ſic de alijs qualitatibus à ſymmetro recedentibus. Quare dari quidem mixtum morbum ex adſtricto, & ex laxo ij voluerunt, & in varijs partibus corporis, & in eadem non minus parte poſitum. ſed qui non ſymmetrus, ſeu æque medius inter adſtrictum atque laxum ſit, vt propterea neque medicamentum æquæ mixtę facultatis vſum habuiſſe in methodo Methodica conſtet, ſed in mixtura alterum præualere, & præualentem magis vrgentem appellarunt, à quo per ſe curatio indicatur.

Finis Libri Secundi.

PROSPERI ALPINI MAROSTICENSIS DE MEDICINA METHODICA LIBER TERTIVS.

De medicamentis laxantibus, adſtrictos morbos tollentibus. Caput I.

CVm nos ex Methodicis duo ſolummodo morborum genera eſſe ſtatuerimus, ſcilicet adſtrictum atque laxum, duo quoque idcirco præſidiorum genera fuerunt merito conſtituta, quippe laxantia ſeu adſtrictum tollentia, atque adſtringentia, quæ laxum affectum quoque adimunt. Præſidium vero laxatorium appellarunt Methodici, quod tumentiam in corpore factam quouiſmodo tollit. hoc autem duobus profectò modis fit, vno modo meatus corporis adſtrictos laxando, aperiendoue, atque altero, quod intus eſt, vel humoris, vel vaporis, vel qualitatis alicuius, ſtricturam faciens, diminuendo. Ad illud agendum, omnia præſidia ſeu medicamenta erunt accommodata, quę temperate ſunt calida, atque eſſentię quidem tenuioris, cuiuſmodi ſunt balnea ex aqua dulci, lauacraque temperate calida, aer calidus, & humidus ſuffitus atque fomenta calida. Ad id vero, quod intus eſt (Methodici ſtricturam vocant) tollendum, ea accommodata ſunt, quę quouis modo corpus euacuant, purgantque. Cuiuſmodi ſunt, ſanguinem quouis modo euacuantia, ſudorem, vrinam, ſputumque mouentia, non minus &, quæ per vomitum, & per aluum, per os atque per nares euacuant. his adduntur, per inſenſibilem euacuationem (quæ per poros cutis fit) laxantia, digerentiaue. Hinc laxatoriorum medicaminum genere comprehenduntur, phlebotomia, ideſt ſanguinis euacuatio, per venam aut arteriam ſectam, crurum ſcarificatio, cucurbitulæ cum ſcarificatione affixę, & citra ſcarificationem etiam, ſudorifica, vretica, deiectoria, vomitoria, bechica, apophlegmatiſmata, & Errina dicta, quippè quę per os, per pulmones, & per nares euacuant. De ſanguinis vacuatione, quæ fit per venæ ſectionem, quod ipſa ſit χαλαςικον, ideſt laxatorium præſidium Galenus multis in locis expreſſit (Methodici venæ ſectionem nedum laxatorium ſimpliciter, ſed magnum quidem laxatorium eſſe voluerunt) Scarificationem verò, cucurbitulas cum ſcarificatione & citra ſcarificationem (quas Aurelianus cuphas appellat) & alia prædicta præſidia corpus laxare, eo quidem intelligitur argumento, quod hęc omnia euacuent, quandoquidem omnis euacuatio ex Methodicis corpus laxet. His adiunxerunt Methodici alia præſidia ad laxandum accommodata, ſcilicet aeris caliditatem (quo cęlum calidum, conſtitutio anni calida, tempus æſtiuum, corpus laxare apta ſunt) cibi abſtinentiam (vnde diatritum, ſcilicet tempus trium dierum, in quo ægroti ab omni cibo abſtinebant, fuit à Methodicis quibuſdam inuentum) fames itidem corpus laxat: eodem quoque modo corporis exercitiorum omnia genera, animique laxationes quouis modo factæ, corpus digerere atque laxare aptę, ſunt præſidia laxantia in communi, quorum quælibet vtilia ſunt ad morbos adſtrictos tollendos. Quę omnia Methodicis fuiſſe familiaria Celſus eſt auctor. qui de his ita ſcripſit: Atque

In 4. de vict. rat. in acut. com. 19

In lib. 3. cap. 6.

„ Atque id quoque videndum eſt, quod quidam ſolum præcipiunt: an adſtrictum
„ corpus ſit, an profluat. quorum alterum ſtrangulat quod continet: alterum di-
„ gerit. nam ſi adſtrictum eſt, ducenda aluus eſt, mouenda vrina, eliciendus om-
„ ni modo ſudor. In hoc genere morboſum ſanguinem etiam miſiſſe, concuſſiſſe
„ vehementibus geſtationibus, corpus in lumine habuiſſe, imperaſſe famem, ſitim,
„ vigiliam prodeſt, vtile eſt etiam ducere in balneum, prius dimittere inſolium:
„ tum vngere, iterum ad ſolium redire, multaque aqua fouere inguina, interdum
„ etiam oleum in ſolio cum aqua calida miſcere: vti cibo rarius & ſerius tenui, ſim-
„ plici, molli, calido, exiguo, maximeque oleribus, qualia ſunt, lapatium, vrtica,
„ malua, vel iure etiam concharum, muſculorumue, aut locuſtarum, neque danda
„ caro niſi elixa eſt. At potio debet eſſe magis liberalis, & ante cibum, & poſt
„ hunc, & cum hoc vltra quàm ſitis coget. poteritque à balneo etiam pinguius aut
dulcius dari vinum. poterit ſemel aut bis interponi Græcum ſalſum. hactenus Celſus de præſidijs laxantibus apud medicos Methodicos vſitatis.

An genere laxantium medicamentorum Methodici comprehenderint medicamenta incidentia, detergentia, diaphoretica atque cathartica. Cap. II.

VNum non videtur tacendũ, de quo Dogmatici maxime dubitaſſe viſi ſunt, an ſcilicet Methodici laxatoriorum genere comprehendi quoque voluerint illa medicamenta, quæ humores craſſos incidunt, comminuunt, extenuantque coptica Græcis dicta; & viſcidos detergunt, meatusque ab infarctu liberant, quæ ecphratica, & eccathartica Galen. vocat. Atque non minus etiam diaphoreticas, ideſt diſcuſſorias, & catharticas ſiue purgatorias facultates habentia. De incidentibus extenuantibusque medicamentis, an laxatoriorum genere comprehendi debeant, res fortaſsè maxime dubia videbitur, ex Galeno ſcilicet, qui in libris methodi med. ſcribit, vltro Methodicos diffugere à diſquirendis facultatibus vim tenuandi, incidendique habentibus. Verumtamen oppoſitum fuiſſe à Methodicis fortaſſe obſeruatum, maxime erit dubitandum, ex Cælio præſertim. Aureliano inter Methodicos non ſpernendæ auctoritatis medico: Conſtat enim ipſum ad icteritiam, commendaſſe præter aſparagum, daucum, fæniculum ex attenuantibus & incidentibus, etiam capparis radices, acetum in quo anchuſa fuerit per aliquod tempus infuſa, ſcillam itidem torridam & ſubaſſatam ex melle, & ad calculos in veſica comminuendos eodem modo medicamenta valde acria, quippè quæ attenuant, & incidunt valenter; cuiuſmodi, ſunt radix lupati, capparis, ſtruthij, polij herbæ itemque panacis. Quod apertiſſime colligitur ex lib. 2. Oxeon cap. 3. in quo de anginæ curatione agens, docet ſputum craſſe factum in gutture, eſſe attenuandum: inter quæ medicamenta laudat, moderate acria: quo loco etiam dixit dari laxantia mitiorum materiarum, at efficacia. longe manifeſtius apparet vſum attenuantium medicamentorum Methodicis fuiſſe cognitum in lib 5. Chron. c. 8. ex eodem Aureliano. Quid de detergentibus, atque ab infarctu liberantibus? an non in icteritia ex obſtructione à craſſis, lentisque humoribus facta exhibebat ſuccum abſinthij, intybi ſylueſtris, aſparagi, fæniculi atque ſcillæ, quorum facultas eſt deterſoria: hæc enim attenuant, incidunt, ac valenter detergunt. Eodem quoque modo de diaphoreticis ex eodem auctore illos medicos ſentijſſe, conijcitur, cum ipſe in lib. 3. Oxeon dixerit: Cuminum, & origanum, quod ſint acerrimæ facultatis fluentia, aliquando aperire. Cęterum videamus etiam an hæc eſſe laxatoria poſſit ratione intelligi (ſuppoſito Aurelianum id quoque voluiſſe) ſi primo de ijs medicamentis loquamur, quæ incidunt,

In lib. 5 cap. 5.

In lib. Chron. 5. de ictericia.

Aure. in 5. Chro. cap. 4.

Cap. 11.

dunt, & attenuant, quis quęſo erit, qui id negare contendat? ſiquidem verum ſit humoribus craſſis inciſis atque extenuatis & lentis deterſis corpora laxa fluidaue reddi viasque aperiri. Hippocrates in aphoriſmis dicebat, corpora cum quis purgare voluerit, fluida in primis fieri oportere: & Galenus in commento (licet hoc Methodici de corporibus, vt expreſſit Hippoc. & non de humoribus faciendum putarint) ait: corpora fluida reddi humoribus craſſis inciſis & attenuatis, viſcidiſque deterſis. Quo res ſatis in aperto eſſe apparet, vt, quæ humores craſſos attenuant, & incidunt medicamenta, non minusque etiam & quæ viſcidos detergunt, laxent, & idcirco, laxatoriorum genere comprehendantur? Addimus his etiam Metaſyncritica, quę ſunt vehementer calida, ſcilicet rubefacientia, Aureliano recorporatiua appellata, quibus vti conſueuerunt, ad adſtrictos cutis meatus in morbo adſtricto alijs laxatorijs non iuuantibus. Nam in articulari phlegmone, ſublata inflammatione adhibent affectæ cuti talia medicamenta quæ attrahendo humorem quo meatus denſabantur ad cutem, ipſumque digerendo, reſtituunt partem priſtino habitui, ac temperamento, quo illiuſce partis pori aperiuntur, atque priſtinum ſtatum naturalem accipiunt. Itaque prædicta omnia medicamenta cum humores attenuando, incidendo, ac detergendo, non minusque etiam digerendo, quadatenus abſumant, atque euacuent, meritò laxare corpora apta eſſe haud erit dubitandum. At quid de medicamentis purgatorijs, catharticis vocatis? An non & ipſa quoque purgando humores laxare dicuntur? certe quidem, licet ipſorum vſum frequentem ex Methodicis aliqui maxime damnarint, tum quia putarunt humores non eſſe morborum cauſas, niſi quatenus ad ſtrictum vel fluidum affectum faciunt, tum etiam, quod vſus ipſorum corporibus
„ eſſet multis de cauſis incommodus. Quam rem Aurel. ita expreſſit: ſed vitan-
„ dam probamus frequentem & variam medicaminum potationem, qua fellea de- *Lib 5. Chron. c. de icteritia.*
„ ducere promittuntur, ſiue ventriflua, ſiue vrinalia. Etenim ſitis extenditur & ſo-
„ lidioris cibi faſtidium duplicatur & corporis fortitudo minuitur, atque cibi acce-
„ pti corrumpuntur, & omnis corporis materia. Quod neque Galenus etiam ex Dogmaticis contendit, cum multis in locis medicamenta purgantia, quæ naturam hominibus moleſtiſſimam habeant, & idcirco inter deleteria comprehenſa, ſtomachum grauiter lædere, ipſiusque os præſertim, coctionem ciborum turbare, cibos corrumpere, vires deijcere, atque humores optimos corrumpere nobis ſcriptum reliquit. *In 6. epid.* *In lib. de iis quos purg. oportet.* Cuius quidem opinionis Hippocrates quoque fuiſſe viſus eſt, qui raro purgantibus vtebatur, præſertimque in acutis morbis: Quo mirum non eſt, ſi ipſe in ijs ægrotis, quos in epidemijs recenſuit, pauciſſimis, vel nullis purgantibus fuerit vſus, in quibus maxime ſuſpecta ſimilia medicamenta habuiſſe, con-
„ ſtat. de qua re in libro de purgantibus, ita habet: Quicumque igitur à fortibus
„ febribus corripiuntur, his medicamenta purgatoria dari non oportet, donec remi-
„ ſerit febris; ſin minus, ſaltem non intra quatuordecim dies, carnes enim ipſorum
„ & ventres, quum calidi ſint, medicamenta aſſumunt & nihil purgantur, & febris
„ maior fit, & color euertitur, & morbi, regij ſpeciem prę ſeferunt, commota enim
„ bile & non purgata non ſorbere vult æger, neque bibere, ſed omnia abominatur
„ & plerunque perit. Adde hæc concoctionibus maxime aduerſari. Quam rem
„ ipſum confirmaſſe conſtat etiam in lib. 4. de vict. rat. in acutis, ita ſcribentem. Sed *Tex. 44.*
„ medicamenta purgantia in febribus non admouebis, nempe ſi ventrem moue-
„ ris, vrina non maturabitur, febriſque citra tum ſudorem, tum iudicationem in
„ longum protrahetur tempus. Accedit etiam quod humores in corpore quieſcen-
„ tes purgantium occaſione commoueantur, & ad viſcera confluentes, morbos gra-
„ ues concitent, quos profecto à purgantibus non commoti non feciſſent. hinc non pauci à purgatorio medicamento commoti, in exitiales morbos, à quibus poſtea interempti ſunt, inciderunt. Quibus nobis planè conſtabit, vel etiam

Dogma-

Dogmaticos frequentem purgantium medicamentorum vſum haud ita facile commendaſſe. Non tamen credendum erit hæc etiam ipſa, idcirco non eſſe laxatoria, cum humores purgando maxime laxent, vnde à multis meritò laxatoria dicta ſunt. nimirum, quod vi inſigniter laxatoria hæc valeant. Hæc vero propterea vel etiam Methodici & laxatoria eſſe voluerunt, & quandoque in morbis adſtrictis abigendis vſum habere non ſpernendum, quibus in morbis ijſdem ſanatu difficilimis Methodicos etiam olim conſtat fuiſſe vſos. Sed quid de vulgo (quod leniendo præſertim aluum ſubducant) lenientibus vocatis, dicemus? Nonne aperte aluum ſubducendo laxant? ita quidem apparet, Quorum etiam vſus non temere in morbis tollendis erit immoderatius ſequendus, cùm & horum non pauca hominis naturæ aduerſentur, proinde frequens ipſorum vſus non ſine multa moleſtia erit, minus verò moleſta hæc erunt, quam cathartica eſſe diximus. De hac eademque re poſterius, vbi ex profeſſo de purgatorijs medicamentis ſermonem inſtituerimus, rurſum accuratius agemus. Horum tamen complura ſi Methodici cognouiſſent, frequentius ad laxandum, ſecuriusque vſi fuiſſent, cuiuſmodi eſt, manna legitima ſcilicet moſtichina dicta, caſſia catharthica, tamarindus, mirabolanus purgatorius, & ſimile aliud. Itaque ex ijs aliquis amplius non dubitabit, medicamenta incidentia, attenuantia, detergentia, diaphoretica, metaſyncritica, atque purgantia copora laxare, proindeque laxatoriorum genere comprehendi oportere.

De præſidiis particularibus laxatoriis, & primo de ijs, quæ in victus ratione obſeruari debent. Cap. III.

CVm de præſidijs laxatorijs in communi ſcripſerimus, reliquum eſt, vt de ijſdem in particulari agamus. Itaque ſi ab aere exordiamur, dicemus, aerem cum ſubſtantia lucida, tum caliditate cutim ipſam laxare. Itaque aer lucidus ſerenusque laxat, omniumque maxime qui calidus eſt, hunc enim diſſipando, diſpergendoq; laxare docuit etiam Galenus in libro de cauſis morborum. ex quo

Cap. 3. 1 Oxeon. c. 9. » meritò de inflammatione vexatis Aurelianus locutus, ait: De hinc ob obſcura-
» tionis proprietatem ſtrictura laborantes, in lucido atque tepido & amplo medio-
» criter locamus: At dices Hippocratem ſcripſiſſe contrarium: cum in 4. de victus
Tex 48. rat. in acutis de febribus grauibus atque implacidis ita dixerit: Decumbere autem
» in conclaui obſcuro debent & lecto maxime molli. Galen. in comm. air non tan-
» quam maturatorium, ſed potius tanquam implaciditatis inquietationiſque correctorium, nimirum quod in obſcuro facilius quieti maneant ægroti anxij. Aurelianus quoque cum in ijs, tum maxime in phreniticis damnat aerem nimis lucidum: Inediam quoque laxare, cum humores abſumendo tumentiā tollat, omnes fatentur, veluti à copia cibi partes tument; Vnde plerique medicorum per morborum initia famem, ſitimque deſiderant. Methodicorumque aliqui propterea in ſanandis morbis diatritum, ideſt tridui inediam, in qua pertriduum omnino à cibis abſtinere ęgrotos, cogebant, inuenerunt: ex cibis vero atque ex potibus laudabant, qui temperate calidus atque humidus ſit. Hinc fortaſsè Hippocrates in aphoriſmis victum humidum omnibus febricitantibus laudando Methodicis fauere viſus eſt, qui perinde ac Dogmatici in calidis morbis, maximeque in febribus cibum actu calidum & humidum exhibere conſueſcunt. Quod non (vt aliquibus eſt viſum) ſcilicet, quia humidus cibus febri quatenus morbus ſiccus exiſtit, aduerſetur, intelligendum eſſe videtur: Quandoquidem ſi eo modo febribus omnibus humidum cibum Hippocrates conuenire voluiſſet, frigidum quidem etiam cibum non omiſiſſet, vtpote qui frigiditate occurrit febrium caliditati,

in quæ

in qua pręcipua febris eſſentia (quod Dogmatici omnes febrem eſſe voluerint igneum calorem,ſcilicet vehementer calidum & ſiccum) conſiſtit. Itaque dixiſſet, victum frigidum atque humidum febricitantibus eſſe vtilem. At dixit humidum, quoniam febres ſunt morbi adſtricti, quibus opponitur cibus laxatorius, qui eſt,temperatè calidus atque humidus, quo omnes Medici in febribus familiarius vti ſolent. Simplex etiam, quam uarius ad laxandum aptior, quia minus replet, atque etiam ille,qui attenuans eſt. ſomnus etiam,qui naturalis eſt, vt & Antyllus ait, remittit quæ tenſa ſunt, emollitque indurata,fundit cohærentia. Quare vnum ex laxatorijs auxilijs eſſe ſolet,non rarò etiam vbi corpora humiditatibus abundant, ſudorem copioſum promouet. quandoque vero contrarium facit,isque omnis, qui naturalis non eſt, præſertimque ſi in principijs morborum, & acceſſionum prolixius fiat,hic enim adſtrictum affectum auget, præſertimque (vti dictum eſt) ſi in febrium acutarum, atque inflammationum principijs,& in augmentis exerceatur. Vigilia quoque humores digerendo laxat, rumentiam tollit, quandoque vero ex accidenti adſtrictum auget, eaquè maxime quæ immoderatis in capitis affectibus calidis perſeuerat. à vigilijs quidem immoderatis ſolent ſæpius homines in amentiam, & aliquando in phrenitim prouehi, in quibus affectibus ſemper erit inutilis, veluti in frigidis humidisque cerebri affectibus ſemper eſt vtilis,vtpote, quæ humores digerendo tumentiā minuit; ex animi quoque perturbationibus gaudium, ſeu letitia corporum meatus laxat, hilarisque idcirco moderate redditus animus, plurimum vtilitatis adfert ad morbos ſanādos, tum quia calor innatus moderate calefacit, digerit tenues humores, concoquit crudos ſcilicet aucto calore: Immoderatum vero gaudium (quod meatus corporis immoderatius laxet, exindeque immoderatius cum humidum ſubſubſtantificum digerat, tum calidum itidem innatum exhalet) repente interimit. In quem modum Polycritam nobilem fęminam, Philippidem comædiarum poetam,Diagoram aliosque multos obijſſe Ariſtoteles, Galenus, Plinius atque alij poſteris tradiderunt. Contra vero timor,ira, mœſtitia, & ſimiles animi paſſiones, adſtringunt, adſtrictumque affectum faciunt. Motus itidem in corpore factus quēadmodum laxat, ita quies immodica tumentiam parit. veluti eodem modo cum excrementorū retentiones morbos adſtrictos faciant, ira euacuationes contrariorū affectuū ſunt cauſa. At de varijs motibus primū,& poſtea de euacuationibus,tanquam de præſidijs maxime laxatorijs accuratius nunc eſt agendum.

De præſidiis laxatoriis, quæ ex varijs exercitiorum generibus depromuntur. Cap. IV.

EXercitationes omnes, cum ex euacuatorijs præſidijs ſint (etenim humores fundunt,digerunt, & abſumunt) corpora laxare aptæ ſunt, ideoque de ipſis meritò nunc agimus. Hæ (vt omnes fatentur) motus in corporibus vehementes ſunt,quoad reſpiratio,vt Antyllus auctor eſt,frequentior reddatur,& ad corporis cum ruborem rum ad ſudorem incipientem continuandi, quorum profectò omnium illud eſt commune, quippè,vt ex ipſis in corpore calor augeatur,auctusque meatus euacuet,vehementiq; ſpiritus impetu excrementa expellantur,proindeque meatus laxant, tumentia tollunt, atque morbum adſtrictum emendant. quemadmodum etiam organica membra ad ipſorum obeundas actiones ſiccatione roborant atq; firmant. Sed ne quis idcirco ambigat, an vere corpus laxent, laxare ſanè certum eſt, cum obſtructorum membrorum, & cutis meatuum humorem quidem obſtruentem digerant, atque euacuent. Quam laxationem ſic Methodici intellexiſſe viſi ſunt. Exercitationes vero multis differentijs interſtinguun-

ſtinguuntur, hiſceque particulatim ex ipſarum motus varietate: quædam namque magnæ, vehementes, ſeu violentę dicuntur, quædam parcæ, quædam celeres, & quædam tardæ: atque ex his, compoſitæ quædam ſunt, magnæ & celeres, vt curſus, pugna umbratilis, ludus paruæ pilæ: Quædam magnæ & lentæ, vt fodere, per loca montuoſa ambulare. Quędam contra ſunt paruæ, & celeres, vt equitare, vehi in lecticis & ſimiles aliæ. Quædam paruæ & lentæ ſunt, vt deambulatio, lentaque cum in lectica tum in curru vectatio, tardaque equitatio. Harum vero omnium quędam totum corpus reſpiciunt, vt ambulatio, curſus, ludus pilæ, & ſimiles aliæ: quędam particulares dicuntur, quoniam non totum corpus, ſed partes quaſdam exercent, vti vociferatio, lectio, cantus. hiſce differentijs præmiſſis, præſtabit nunc exercitationum vtilitates nos perſpectas habere: Plurimum hæc conferunt vtilitatis primo ad ſanitatem conſeruandam, vnde omnia exercitationum genera ad artem Gymnaſticen facere apud omnes planè conſtat; quinimo Gymnaſticen eſſe quandam artem omnes ferè definiunt, qua omnium exercitationum facultates hominibus gratia ſanitatis innoteſcunt. Hanc triplicem, ſcilicet cubiſticam, ſphariſticam, atque Orcheſticam Gymnaſtæ fecerunt. Omnes itaque exercitationes pro tuenda valetudine vtiles ſunt, harum verò quædam in quibuſdam morbis particularibus, maximeque chronicis vſum apud antiquos olim habuerunt, in calidis verò & acutis, vel nullum vel pauciſſimum vſum, pręſertimque in febribus: licet ex antiquis aliqui ad febres quoque perſanandas exercitationes commendarint, quos tamen Hippocrates maxime reprehendit, cum in epimedijs hæc de ipſis ſcripſerit: Prodicus febrientes interficiebat, curſibus, luctationibus, motibus calidis. Neq; deſunt aliqui hac noſtra ætate, qui per ſuaſi febrem validis exercitijs tolli poſſe, & ipſi febre vexati ſimilibus exercitijs vſi ſeipſos interemerunt. Quaſdam vero declinantibus febribus eſſe vtiles neminem medicorum latet, cuiusmodi ſunt frictiones quædam. Maxime vero omnium exercitationes moderatæ vſum in ægrorum conualeſcentijs habere videntur, atque in compluribus non minus morbis diuturnis. His pręmiſſis, nunc particulares exercitationes, quibus Gymnaſtæ, cum ad ſanitatis tutelam, tum ad morbos perſanandos olim familiarius vtebantur, ſubiungamus; de quibus à nobis pro laxantium pręſidiorum cognitione in preſentia eſt agendum: Huiusmodi ſunt, ambulatio, curſus, ſaltus, venatio, lucta, pugna vmbratilis, iaculatio, pilæ ludus, pugilatus, pancretium, Ceſtus, halteris, diſcus, ſpiritus cohibitio, vociferatio, lectio, cantus, tiſus, atque fletus.

6. epid. ſex. 3. tex. 32.

De deambulatione, curſu, ſaltu, venatione, ludo pilæ, pugna vmbratili, lucta, geſtatione, vectione frictioneque præſidijs laxatorijs. Cap. V.

DEambulatio inter omnes exercitationes, & ad tuendam valetudinem, & ad complures affectus perſanandos, eſt vtiliſſima; de qua meritò primo loco à nobis fuit agendum. Hęc verò cum multiplicis differentiæ ſit, & plurimi faciat ad ipſius facultates cognoſcendas ipſius cognitio, ideo accurate hanc rem pertractaturi, primum haſce omnes differentias adnotabimus. deinceps propriam cuiuslibet differentiæ vtilitatem, atque demum qualem huiuſmodi exercitatio terminum habere debeat, dicemus. Itaque deambulationes variæ ſunt, ex motu, ex loco, atque ex tempore. Ex motu quędam ſuut celeres, quædam tardæ, quædam vehementes, quædam lènes ſeu remiſſæ, quædam breues, quædam longæ, quædam rectæ, quædam curuæ, quædam ęquales & quędam inæquales. Ex loco etiam variæ ſunt, quando ipſarum quædam fiunt ſub dio, in ſole, quędam in vmbra,

vmbra, & quædam ſub tecto,& in locis ſubterraneis, quædã in locis planis fiunt, quædã in inæqualibus,ſcilicet montes vel ſcalas aſcendendo. Quædam etiam ex tẽpore mutuo diſtinguuntur, quarũ quædam propterea dicũtur æſtiuæ,hybernæ, vernæ,autumnales,quædam matutinæ, quædam veſpertinę,quædam ante cibum quædamque poſt cibum,cum meridianum, tum veſpertinum. Diſtinguunt alij deambulationem,in eam, quæ auxilij cauſa fit,& in eam, quæ ad corporis præſeruationẽ iridem vſum habet. ac vel ẽt in apotherapteticã appellatam,quæ vel poſt grauiores exercitationes,vel poſt purgationes quas medicamẽta fecerint, vel poſt vomitiones locũ habet. Hanc aiunt animũ remittere,ſpiritum commutare & in ordinem adducere,diſtenta ſoluere,thoracem expurgare, & ſimilia facere: At his dimiſſis, de ea tantum, quæ præſidij cauſa adhibetur, agamus, cum ipſa ſolummodo ad morborum curationem locum habet. Hæc vero (auctore Antyllo) & „ multa & contenta eſſe debet,tum crura impariter mouenda, calcibusque incidendum: tum pectoribus pedum cum poplitum contenrione ambulandum: ac initio „ quidem quiete, deinceps vero vehementius: & rurſus viciſſim remittendum. „ Verum quæ recurandi cauſa initur,pauca & placide adminiſtrata, & quieta,animi corporis effuſioni coniuncta eſſe debet. ex quo fit,vt quietæ deambulationes „ imbecillioribus accommodatæ ſint,eædem quoque conueniunt, qui à cibo deambulationibus vtuntur, itemque ijs,qui nuper è ſomno ſunt experrecti. & qui ante maiores exercirationes ad eas ineundas ſe deambulando præparant. Hæc ex Antyllo de differentijs deambulationum. Nunc ipſarum vim atque facultatem indagemus. Itaque omnis deambulatio, qua exercitatio eſt, vim habet humiditates corporis abſumendi, ſiccandiue, atque exinde tumentia tollendi,meatusque idcirco ab humore adſtrictos, ac preſſos laxandi aperiendique. Debilius id pręſtant,lenes, placidæ, quietęue, non veloces, longæ, rectæ,in vmbra, vel ſub tecto,quæ fiunt per loca plana, ęqualiaque, quæque in hyeme & autumno fiunt. & quę poſt cænam. Efficacius vehementes, veloces, breues, curuæ,ſub dio, adhuc magis in ſole, matutinę ante cibum, quę in vere & in æſtate per loca inęqualia, montuoſa aſcendendo, deſcendendoque moliuntur, & quæ cum crurum intentione aut calcibus incumbendo fiunt. Non minusque etiam, quæ in loco clauſo ventis, non perflato ineuntur. Hinc ad adſtrictum rollendum hæ ſunt efficaciores, illę vero imbecilliores. commendantur vero ad capitis frigidos humidosque affectus, atque etiam ad eoſdem in Thorace atque in pulmonibus obortos,vtiliſſimę itidem ſunt ſtomacho humeſcenti, dolenti, & in quo cibus coaceſcit, atque corrumpitur. Seneca moderatam deambulationẽ deſtillationĩ apprime vtilem eſſe cognouit. Aurelianus ad inſaniã & ad aſthma commendauit. Ad capitis dolorem,non minus velocem ad colicos affectus,ad polyſarchiã, longam & rectam ad epilepticos, & vehementem ad frigidos omnes affectus, & ad tumorem. Celſus ad ſpirandi difficultatem, ad ſacrum ignem atque ad elephantiaſim. Themiſon Methodicus atrophia laborantes xii ſtadiorum ſpacium greſſu conficere iuſſit. ar in quanam atrophia? non in ea, quæ tabidos concomitatur, ſed quæ vel venarum vel arteriarum adſtrictis ductibus fit, vel ex alicuius viſceris interni tumore. His addimus deambulationem ad omnes affectus, qui humiditatis copia fouentur vtilem eſſe; cum ſua vi digerente vel ſiccante (Hippocrate auctore) humores abſumat, exindeque & tumentia tollat, atque non minus morbos adſtrictos vocaros. Hinc ad podagricas inflammationes, ſi fiat per loca montuoſa inæqualia, & per multa ſpacia, ita vtilis eſſe eſt deprehenſa, vt ſola obortam podagram non rarò omnino eadem die reſoluerit, quod mihi non ſemel contigit. Terminus vero cuiuſque deambulationis erit,quo ad corpus intumeſcat, & rubrum ſeu floridum fiat, motusque prompti, æquales & concinni edantur; modo fiat deambulatio tuendę valetudinis cauſa, quando ad quoſdam

Oribas in 6. collect. c. 21. ex Antyllo.

Epiſt 79.
1. Chron. c 1.
4. Chron. c. 7.
4 Chron. c. 4.

affectus tollendos in deambulationibus alia menſura ſit opus, atque ita, vt quan-
Juli de internis affectibus. doque Hippocrates ad eam faciendam ſtadiorum numerum à denario ſcilicet ad
centenarium expreſſe præſcripſerit. illius vero deambulationis, quæ tuendæ vale-
In 2. de ſanit. tuen. cap. 12. tudinis cauſa fit, terminus erit ex Galeno (vt nuper dictum eſt) quando corpus
plenum atque rubrum redditur, æqualiterque atque numeroſe mouetur ple-
rumque, vt Celſus notauit, ſudor atque anhelitus difficultas, ſeu crebra anhela-
In lib. 2. cap. 2. tio exercitationis perfectę nobis indicio eſſe ſolet, quamquam neque perpetuo
in ſudorem quieſcere debeat deambulatio, neque in anhelitus mutationem, cum
ea, quæ per accliuem locum fit, atque breuis eſt vtrumque excitare citiſſime apta
ſit, etſi nondum corpus perfecte laxatum eſt. Itaque opportunam eſſe deambu-
lationem conijciemus, vbi (vti dictum eſt) corpus intumeſcat, rubeſcat, prom-
pteque & æqualiter moueatur: Nimiam vero eſſe, vbi color deterior euaſerit,
membraque ingraueſcant, & laſſitudinem ſentiant, flaueſcereque incipiant. At-
que hæc de deambulatione. Cum curſus ſit (Antyllo auctore) deambulatio
vehemens & concitata, ideoque inter vehementes exercitationes adnumeretur,
meritò de ipſo poſt deambulationem agimus: Galenus tamen curſum inter ce-
In 2. de ſanitate tuen. cap. 10. leres exercitationes, quæ citra violentiam obeuntur recenſuit. Huius quidē exer-
Libro 6. collect. cap. 21. citationis differentias hiſce verbis Oribaſius ex Antyllo cōplexus eſt: Eſt ergo cur
ſus quidam, qui recta ad anteriora fit, qui inde etiam dixit: Alius in poſteriora,
quem recurſum vocant, alius in orbem, quem circumcurſum nominant: omnis
In 2. de ſanitate tuen. cap. 10. verò curſus, vt Galenus eſt auctor, corpus extenuat, humoreſque atque carnem
minuit, proindeque merito partes corporis humiditatibus tumentes emendat, ac
idcirco in multis morbis adſtrictis olim apud antiquos vſum habuiſſe conſtat.
In lib. 4. Chron. cap. 4 Aurelianus ad immodicam pinguedinem tollendam curſum maxime commen-
In 1. de diæta. dauit. non minusque etiam colicum patientes curſu iuuari: Hippocrates valde
humidis corporibus vtilem eſſe ſtatuit. Ad ſplenem ita eſſe vtilem à multis eſt
traditum, vt ſolis curſibus & deambulationibus quoſdam ſphleneticos ſanatos
Theod. Priſc. in 2. ad Timot. cap. 25 fuiſſe conſtet. Ætius ad hydropicos ipſum eſſe opportuniſſimum ſtatuit. Aurelia-
nus ad capitis dolorem tollendū, veſtiti vt currant, magnopere laudauit. Antyl-
Orib. lib 6. collect. cap. 22. lus verò (ſi Oribaſio credimus) in renum morbis & ſeminis profluuio, ait ipſe, vt
aſſeruatum quoddam auxilium, nos curſum adhibuimus. at ne quis dicat, non
recte ſeminis profluuio, quod morbus profluens ſit, curſum conuenire. At reſolu-
tio eſt, quod gonorrhæa ideſt profluuium ſeminis, etſi ſit morbus laxus tamen
fouetur à cauſa adſtricta quæ vrgentia eſt, idcirco laxatorijs pręſidijs tollitur vn-
de moderatum in quo etiam non vtile ſemen, ſed excrementitia humiditas ab vni
uerſo corpore ad genitalia delabens excernitur, non laxi, ſed potius adſtricti mor-
bi, cum vniuerſum corpus humiditatibus tumeat, qualitatem videtur habere, id-
circo ad ipſum tollendum, curſus abſumendo humiditatem vt præſidium laxato-
In lib. de profluuio ſagat ad poſt. c. rium, maxime conueniet. Huiuſmodi profluuio olim vxorem Boetij Senatoris
Romani laboraſſe conſtat. Quod Galenus medicamentis laxatorijs ademptum
fuiſſe ſcripſit. At de hoc affectu accuratius in vltimo libro agemus, in quo ſcili-
cet de morbis mixtis ex adſtricto & laxo ſermo fiet. Ex Antyllo etiam curſus pro-
deſt iſchiadicis, in quibus in curſus initio vix moueri poſſunt, ſed vbi in curſu ſunt,
ita properant, vt morbi propemodum obliti videantur. in ijs vero, quorum vi-
ſcera torquentur, & qui fungos eſitarunt, & qui à ſcorpionibus icti ſunt, nos cur-
ſus profuiſſe obſeruauimus. Qui vero tecto corpore currunt, plurimum ſudant,
quo ſingulis morbis, qui ab humiditate fiunt, efficaciter, remedio ſunt. Facul-
tate curſibus ſaltus videtur ſimilis, cum ſit vehemens exercitatio atque velox,
modo diu ſine vlla intermiſſione continuetur, qua calor internus maxime auge-
ſcit, vnde plurimum excrementorum abſumit, Quo fit, vt ad capitis dolorem,
paraliſim, ſtuporem atque ad alios complures affectus à multis fuerit commen-
datus.

datus. His exercitationibus venatio non diſſimilis eſſe videtur, quinimo huius-
modi eſt, quæ multas in ſe exercitationes continet, ſcilicet curſus, ambulationes,
ſaltus & ſimiles alias. Cū hæc triplex ſit, quippè volatiliū, aquatilium, atq; terre-
ſtriū, de ea, qua terreſtria homines venatione inſectantur, loquimur, tanquā ad ſa-
nitatis cum tutelam, tum ad morbos abigendos, accommodatiori. hęc vero vel
pedeſtris vel equeſtris dicitur, hæc illa minus valens eſt, pedeſtris itaque in mon-
tibus, quæ ſit longe efficatior, quàm quę in planis. vtraque vehemens & celer,
inæqualis exercitatio eſt, qua plurimum incaleſiunt corpora, humoreſque effica-
citer funduntur, liquantur, & in ſudorem prouehuntur copioſius, vnde in corpo-
ribus omnia tumentia atque adſtricta facile tolluntur. quo à multis morbis ve-
natores ſeipſos pręcauent, ab ijsque omnibus, qui à crudis humiditatibus fouen-
tur. Rhaſis ſcribit in quadam peſtilentia ſolos venatores incolumes ſeruatos fuiſ-
ſe. Arthriticis morbis vexati venatione maxime iuuantur, præſertimque ante- *In 3. com. tract. 13. cap. 2.*
quam hi affectus antiquitatem contraxerint. ad morbos quoque capitis à frigi-
dis humoribus obortos non parum vtilis eſt. Venationi ſimilis eſt exercitatio
pilę, omniumque maxime paruæ, quando in hac etiam homines cogantur am-
bulare, currere, ſaltare ac varijs motibus moueri. Varias verò habet differentias,
ex varia pilarum magnitudine. Antyllus namque diſtinguit in paruam, atque
in magnam, & paruam omnium eſſe paruiſſimam, qua manibus ludunt, alte-
ram paulo maiorem, cum qua cubitos cubitis miſcentes ludunt, atque tertiam
adhuc maiorem eſſe. Et magnam iterum eſſe mediocriter, & plus iuſto magnam,
& quaſdam illarum plenas eſſe, atque aliquas inanes, quas folliculos idcirco
appellant. huiuſmodi exercitationes magnæ & celeres cum ſint, ideo facultate
à venationibus parum differunt, eademque idcirco pręſtabunt. His non diſſi-
milis erit, pugna vmbratilis, lucta atque ſimiles aliæ exercitationes, vehemen-
tes atque celeres de quibus, qui plura deſiderant, legant ex antiquis pręter alios
Antyllum, & ex recentioribus Hieronymum Mercurialem atque alios, qui de
ſingulis ex antiquorum ſententia accuratiſſime, ſcripſerunt. At poſteaquam nos
de exercitationibus ijs, quæ cum vehementia celeritatem habent, egimus, iam
de alijs, quæ neque vehementes, neque celeres ſunt, quæque vſum habuerunt,
ad plures morbos longos atque ad conualeſcentes, nos itidem agere, opportunū
eſſe duximus. Inter quas eæ vſitatiores apud antiquos fuerunt, ſcilicet equitatio-
nes, variæque geſtationes, & vectiones, quibus antiquorum non pauci, ad quoſ-
dam morbos finiendos vſi fuerunt, Hę verò cum varijs modis fiant, ſcilicet aut in
equis, aut in curru, aut in lectica, aut in ſella, aut in lectis penſilibus, aut in cu-
nis, aut in nauibus, varijs quoque differentijs diſtinguuntur, ac quadatenus etiā
idcirco facultate, atque vſu differunt. In hoc tamen omnes ſimul videntur con-
uenire, quoniam ſingulæ, quæ exercitationes ſunt paruę, atque tardæ, inter de-
biles adnumerantur, ideoque non recte valentibus at ſolūmodo ualetudinarijs
ſenibuſque conueniunt. Hę ſolent moderatam caloris auctionem facere, ſenſim
humorumque reliquias, quibus morbi fouentur: benigne calfaciendo, conco-
coquendo, extenuando atque digerendo, reſoluere: At in his geſtationibus,
quemadmodum & in omnibus alijs, modus deſideratur, quandoquidem, qui vel
febre longa vexantur, vel alio quouis morbo longo, debent prima die geſtari
quoad probe incaluerint, quod fiet, ſi uectio ſeu geſtatio per horam proceſſerit,
ita ut auctore Antyllo hoc tempore quinque ſtadia, qui uehitur, perſecerit. &
poſtea alijs diebus ſingulis addunt ſtadia quinque. & hic ordo ſeruari per plures
debebit dies, præſertimque, quoad ad triginta ſtadia (quod ſpacium ferè qua-
tuor miliaribus Italicis perficitur) peruentum ſit. Ad quem terminum cum per
uenerint, debebunt proſequi uectionem geſtationemue, quoad ſanitati reſtituan-
tur. Porrò harum geſtationum & vectionum auctorem primū fuiſſe Aſclepiadem

 medicum

In li. 26. cap. 3. medicum Pruſienſem Plinius poſterorum memoriæ tradidit, ipſumque haſce blandas exercitationes inueniſſe ait, vt ægrotantium voluptatibus obſequens, apud homines magnam quidem gloriam, atque auctoritatem nanciſceretur. Neque abs re factum, eſt, cum hæ blandæ exercitationes, vt etiam dictum eſt, poſſint in ægrotis corporibus calorem augere, ipſorumque torpeſcentes excitare, humoremque crudum concoquere, atque ipſius multitudinem comminuere. Hinc geſtationes, vectionesque lentas plurimum conducere febribus diuturnis, Melancholicis, arthriticis, aſthmaticis, hæmoptoicis, ſtomachicis, atrophia, atque coli doloribus vexatis, ſpleneticis, obſtructis, obeſis, ex antiquis Theodorus Priſcianus, Areteus, Aſclepiades, Aurelianus, Celſus & alij cognouerunt. Cæterum ſi de particularibus aliquid dicamus, equitationes ad plura non ſpernendas quotidiana nos experientia docuit, at eas intelligimus, quæ tarde & abſque ſuccuſſatione fiunt, quin hæc, licet in quibuſdam affectibus particularibus ſint vtiles, tamen maiori ex parte damnanda (quod internis viſceribus maxime officiant) iure merito videntur. Geſtationem vero in vehiculo factam (ait Antyllus) vim habere quandam amoliendi, commouendique morbos ſtabiles & permanentes; hanc ad bilem faucibus infixam diſcutiendam, atque ad ſpiritus denſitatem *In epiſt. 56.* extenuandam ſibi plurimum profuiſſe Seneca nobis ſcriptum reliquit. & Aurelianus ad capitis dolorem priuatim, ad paraliſin, vertiginem, epilepſiam, & ad *In 1. Chron. 3.* grauem ophtalmiam, ad ſurditatem etiam homines per longam viã geſtari oportere voluit. In curru etiam geſtationem eſſe exercitationem efficaciorem ſtatuit, *In 4 Chron.* vnde ipſam ad carnis multitudinem diminuendam maxime commendauit. Commotio vero illa, quæ in geſtatis in lectica fit, apta eſt, humores expulſioni aptos reddere. Demum ſi de nauigatione loquamur in mari tranquillo, ex hac ipſa commotione calor augetur, concoctioque promptius fit, vnde omnes ferè dum nauigant, famelici euadunt. In proccelloſo magna fit in corporibus commotio, ita, vt homines complures ex ea in crebras, copioſasque vomitiones ferantur, quibus corpora maxime purgantur, atque exinde à multis etiam ſanatu difficillimis morbis liberentur. Quod nobis in Ægyptum nauigantibus contigit, qui cum multa bile abundaremus, perpetuum incendium ſentiebamus, ſitique immodica exardebamus perpetuo, linguaque cum reliquis oris partibus non minus aſpera fuerat quam in ijs, qui febribus ardentibus vexantur; quamobrem ſtomachus maxime languebat, corpusque nihil nutriebatur, perpetuo color ferò icteri cus. Quibus malis, poſteaquam nauigando in mari procelloſo maxime turbati, incredibilem bilis amaræ & flauæ & vitallinæ copiam vomitibus crebris reiecimus, omnino liberati ſumus. De qua procelloſa maris tempeſtate, nos in præfatione ad libros de medicina Aegyptiorum accurate ſcripſimus. aque ex motu corporis hæc laxare apta nata ſunt.

De frictionibus laxatoriis, atque de venereis, *Caput VI.*

EX laxatorijs frictionibus ſunt, molles, & multæ, omniumque maxime, quæ cum oleis laxatorijs moliuntur, illæ aut volis manuum aut mollibus linteis fiunt. olea vero cum quibus adhibentur, ſunt omnia, quæ vim laxandi habent, cuiuſmodi eſt, hydrelæum, & oleum commune dulce, amygdalinum cum dulce tum amarum, tum quod ex ſeminibus lini, fœnugreci, ex radicibusque altheæ, cucumeris ſylueſtris, & ex ſimilibus paratur, tum etiam ex floribus chamæmeli, melilotique. Hę omnes vtiles ſunt ad cutem ad ſtrictam, vnde in omnibus febribus, quæ ab ea cauſa oriuntur, vſum habuerunt. Iuuant omnes putridas

febres

febres (Oribaſio auctore) ea excepta, quæ ab interna fouetur inflammatione. hanc enim frictiones minime iuuant. ad frigus & ad horrorem antiqui in vſu habuerunt ex calidis oleis frictiones ad omnes dorſi partes factas, qui vſus in periodicis maxime conuenit, præſertimque in chronicis, ſcilicet diu durantibus: quæ difficilimo negocio reſoluuntur, cuiuſmodi ſunt, tertianum chronicum, quotidianæ, & quartanæ; Haſce ita antiqui curabant, quippè per duas horas antequam inuadat acceſſio fricabant vniuerſum corpus, vti Galeno placuit, vel hypochondria atque omnes dorſi partes, vt alijs viſum fuit, linteo calido, molli & mox illinebant partes omnes fricatas oleo calido, ex ijs, quæ facultatem habent diſcuſſoriam, cuiuſmodi eſt, oleum chamæmelinum, rutaceum, anethinum, de ſinapi, de euphorbio, de pipere, & huiuſmodi alia datoque etiam per os calido medicamento diſcuſſorio, cuiuſmodi ex compoſitis eſt Theriaca, Mitridatum, & ex ſimplicibus, chamędris, chamęmelum, agaricus, eupatorium, & ſimilia, ægrotosque exinde ſtragulis probè contectos ſudare procurant. At de hoc præſidio medico longe accuratius (Deo fauente) ſcribemus poſterius. At ad venerea venimus, quæ quod corpora laxent, Galenus (licet Epicurus dixerit venerearum rerum nullum vſum eſſe ſalubrem) exinde colligit, quoniam calorem venus auget, digeritque vniuerſum corpus, atque, quod magis concubitus eſt proprium, plurimum ſeminis euacuando, contenta, maxime laxat: Vnde meritò Galenus dixit, quoſdam, niſi venere vtantur, aſſidue vexari capitis grauitate, cibos faſtidire, febribusque reddi obnoxios, & viciari ciborum concoctionem. Quoſdamque etiam nouiſſe ait, qui cum antea à coitu abſtinentes melancholici euaſerint, liberos ad concubitum redeuntes, & ab eo, & ab alijs affectibus, quos patiebantur, euaſiſſe. Aliquosque ab eo abſtinentes, cum antea venere familiarius vſi fuiſſent, torpidos, pigros, ſegnesque euaſiſſe, & melancholicos. Oribaſius ex Rufo ait: Ex rebus venereis hęc commoda ſunt, quod ſuperuacuum eſt inaniunt, corpus agile reddunt, ad incrementum promouent, & magis virile efficiunt. Animo vero id præſtatur à venere, vt impeditam rationis vim explicet, iramque vehementem ſedet. Ideo fit, vt venus melancholicis, ſi quid aliud, acaccommodatiſſimum ſit remedium. Eadem integros ſenſus reddit eorum, quicunque alio inſaniæ genere laborant. Summe facit etiam ad morbos, qui ex pituita naſcuntur. alij ab inedia ad cibum facile ſumendum redierunt. alij à continuis pollutionibus, quæ in ſomnis fiebant, ſunt liberati.

In lib. 6. collect. cap. 10.

De venarum & arteriarum ſectione pro molienda ſanguinis euacuatione, de crurum ſcarificatione, de cucurbitulis, atque de hirudinibus. Cap. VII.

SAnguinis euacuationem, quocumque modo fiat, aut ex natura, aut ex arte, corpus laxare, neminem medicorum (vno excepto Eraſiſtrato, atque ipſius ſectatoribus miſſionem ſanguinis damnantibus) latere deprehendimus. Venarum vero atque arteriarum ſectionem eſſe vnum ex magnis laxatorijs Galenus multis in locis affirmauit. Apud Aegyptios, Arabes, atque aliorum complurium orientis locorum medicos, arteriarum non minus quam venarum ſectionem pro facienda miſſione ſanguinis in vſu eſſe familiariſſimo, nos in libris de medicina Aegyptiorum ſcripſimus. Methodici ſanguinis euacuationem indicari à morbo adſtricto magno, atque à virium robore voluerunt. A morbo inquam adſtricto tanquam laxatorium præſidium, & à morbo magno, quod ſit omnium laxatoriorum medicamentorum maximum præſidium, atque à virium robore,

In 4. vict. rat. com. 19.

quoniam

quoniam viribus non permittentibus non mittunt ſanguinem. Mirum certe eſt, quamobrem Galenus in 4. lib. meth. med. ſcripſerit Methodicos pro indicanda ſanguinis euacuatione morbi magnitudinem non conſideraſſe: cum C. Aurelianus Methodicus, ſæpe expreſſum fecerit, ſanguinis euacuationem indicari à morbo magno & viribus. à quo dogmate haud viſus eſt abhorrere diuinus Hippocrates, cùm in 4. de vict. ratione ita ſcripſerit: In morbis acutis, ſanguinem detrahes, ſi vehemens morbus videatur, flörueritque ægrotanti ætas, & virium robur adfuerit. duo ſcopi ſunt præcipui, ſcilicet morbus vehemens magnusue, atque virium robur; quibus quidem obſeruatis perpetuo erit ſanguis mittendus. atque hi ſcopi ſunt neceſſarij, quoniam niſi morbus magnus ſit, & adfuerit virium robur, non neceſſariò ſanguinem vacuari oportebit. Aetas vero floreſcens eſt aptiſſima ad mittendum ſanguinem, tamen in acutis morbis exiſtente morbo magno, permittentibus viribus, vel etiam in alijs ætatibus erit mittendus ſanguis. Methodici vero ætatem ad mittendum ſanguinem ſcitu nõ eſſe neceſſariam putarũt, quoniam (vt nuper dictum eſt) etiam in alijs ætatibus mittitur ſanguis. At dicet aliquis: omiſſa indicatione ab ætate, quomodo cognoſcemus, in pueris atq; in ſenibus an conueniat ſanguinis miſſio? Senes non aptos ſanguinis vacuationi eſſe cognoſcimus ex virium languore (cognito ex ijs ſingulis quibus nobis innoteſcit, præſertimque ex pulſibus non vehementibus, raris, tardisq;) In pueris verò, ſi virium robur adſit, morbo acuto vehementi vexatis, ſanguinem eſſe mittendum (præſertimque ſi habitus non laxus ſed denſus fuerit) omnes ferè Arabes & Latini voluerunt. De qua re Celſus meritò habet: intereſt enim non quæ ætas ſit neque quid in corpore intus geratur, ſed quę vires ſint. Ergo ſi iuuenis imbecillis eſt, aut ſi mulier quæ grauida non eſt, parum valet, male ſanguis mittitur: emoritur enim vis, quæ his ſupererat & hoc modo erepta eſt. At firmus puer & robuſtus ſenex & grauida mulier valens tutò curatur. Vtrum vero in pueris miſſio ſanguinis conueniat, & quomodo fieri in ipſis debeat, in libris de medic. Aegypt. à nobis ſatis accurate diſputatum olim fuit. Itaque etiam in puero denſi ac firmi habitus, ſi aliquando ipſe acuto magno morbo corripiatur ſanguinem ſecta vena mittere à ratione non abhorret, neque eſt, quod puerorum (vt ait Galenus, atque veritas ſuadet) ſubſtantia ſit valde humida & calida, vnde facile exhalet, euaporetque; quoniam pueri (firmi habitus præſertim) omnes magno virium robore pollent, atque etiam, quod hi plurimo alimento alantur, cruditatibusq; idcirco abundent, quibus concoctis plurimum ſanguinis gignatur. atque hinc eſt, quod pueri morbis uexati aliquando per multos dies a cibo abſtinentes uiuunt, atque morbos graues ſuperant; ex quo etiam apparet, quamobrem (quia magnis uiribus ualent) maximis morbis fortius aliarum ætatum hominibus reſiſtant; Atque etiam non minus, eos facile, ac fortiter magnis morbis deprehenſos perferre largas ſanguinis eruptiones (quas recte quoque ualentes, & creberrimas, & copioſiſſimas complures habere innoxie ſolent, aliquando ſolas, aliquandoque etiam unà cum ſudoribus copioſis, & alui fluxioninus) à quibus ſanè euacuationibus, tantum abeſt, ipſos exolui, & debilitari, ut robuſtiores magis aduerſus morbum euadant. Vnde meritò aliquando ipſi pueri uenę ſectionem ferre poterunt (ob idque ſcribunt, Auenzoarem trimo eius filio ab acuto morbo, ut liberaret, uenam ſecuiſſe) quod præſidij genus in morbo ſolummodo qui acutus, atque uehemens ſit, locum habebit. longè tutius Aegyptij, Arabes atque alij aliarum nationum medici in pueris ex acuto morbo oppreſſis ſcarificatis cruribus mittere ſanguinem conſueſcunt. Verum enim uero non in omni adſtricto morbo Methodici ſecta uena ſanguinem mittebant, at in eo ſolummodo, qui magnus uehemenſque ſit, ut propterea magno laxatorio præſidio egeat: neque etiam ſemper in robuſtis ſenibus eadem ratione ſanguinem

Marginal notes: *In lib. 4.* (beside "bo magno & viribus"); *In lib. 2. cap.* (beside "mittendum (præſertimque"); *In lib. 2. cap. 5.* (beside "medic. Aegypt.")

guinem mittebant, ſi morbo non magno laborabant, nimirum quia minori laxatorio quam ſit ſanguinis vacuatio, ſperent morbum ipſum non magnum ſuperari poſſe. atque hęc obiter de ſanguinis vacuatione per venam ſectam, tanquam de magno præſidio laxatorio. huic ſuccedit ſanguinis euacuatio, quæ molitur ſcarificatis cruribus. hanc crurum ſcarificationem (quam etiam malleolorum ſcarificationem, quoniam crus ſcarificantes à cruris parte, quam malleolum vocant incipiant, veteres medici appellarunt) proxime accedere ad venæ ſectionem, venęque ſectionis meritò vicarium eſſe præſidium laxatorium nos olim in noſtris libris de medic. Aegyptiorum euulgatis ſatis ſuperque demonſtrauimus: præſertimque quoniam malleolorum hæc ſcarificatio æque eandem ſanguinis copiam educat, ac venæ ſectio, eamque faciat non confertim & violentia, vt cucurbitulæ cum ſcarificatione appoſitę faciunt, ſed ſenſim ac ſenſim: Vnde meritò Galenus de hac ipſa in aphoriſmorum commentarijs locutus, ita habet: Euacuatio omnium humorum, quæ quidem exquiſitiſſima eſt, fit per venæ ſectionem, proxima autem huic illa eſt, quę fit, per malleolorum ſcarificationem. Hinc eſt, quod omnibus à morbis adſtrictis pręſertimque a febribus putridis, & ab inflammationibus cum externis, tum internis, vexatis hęc ſanguinis euacuatio vtilis eſt. omniumque maxime in corporibus aliquid laxi habentibus, in quibus haud tutò venæ ſectio adhiberi poteſt, cuiuſmodi ſunt pueri, mulieres, eunuchi atque ſenes, in quibus meritò ſingulis, Aegyptios, Arabes, atque aliarum nationum medicos hanc ipſam familiarius exercere, in libris de medicina Aegyptiorum tradidimus. Galenus vnum de hac ipſa notauit, ſcilicet malleolorū ſcarificatione longe vtilius exerceri in ijs corporibus, qui ſanguine tenuiori abundant. cuiuſmodi ſunt corpora puerorum, mulierum, & ſimilium. Dici ſatis non poteſt, quantopere vtilis ſit, in pueris febribus putridis, malignis, peſtilentibusque atque internis phlegmonis vexatis, quod nimirum per malleolorum ſcarificationem quantum ſanguinis deſideratur iucunde euacuetur, maximeque à partibus ſupernis hæc euacuatio reuellat, & quod à partibus remotis ſcilicet à cruribus fiat, vires haud multum reſoluat. Nos ſæpiſſime vidimus in multis, qui febre acuta, maligna vel peſtilenti conflictabantur, oborto delirio, vel ſurditate, vel vigilijs redditis ægrotis, vel inſigniter capite dolentibus, ſtatim ex malleolorū ſcarificatione ſãguine multo euacuato, oĩa hæc ſymptomata fuiſſe ſedata. Vtiliſſima eſt in variolis atq; in morbillis, nec non & in malignis exãthematibus. Plures decepti fuerunt, putantes hanc ſanguinis euacuationē eſſe eandē cū ea, quę fit ſcarificati cruribus cū adhibitis cucurbitulis, hocq; facile iudicarũt decepti verbis Auicennæ, quæ hæc ſunt: Et ventoſæ quidē, quæ cruribus ſuperponuntur, ſunt minutioni propinquæ, & mundificant ſanguinem, prouocant menſtrua. & poſtea: Et ei quidem, quæ ex mulieribus alba exiſtit, ac laxa, ſanguinem habens ſubtilem ventoſæ in cruribus poſitæ ſunt meliores, quam phlebotomia, quæ fit in ſaphena. Interpres Auicennæ peſſime hæc loca fuit interpretatus, qui cum non cognouerit malleolorū ſcarificationem, multo minuſque modum quo fieri debeat, putans ſanguinem non caliditate aquæ calidæ ſeu eius calido balneo quo ad crura ſcarificantes vtuntur, educi, ſed cucurbitularum vi attractoria, non ſcarificationem ſed ventoſas perperam vertit. Errauit ſanè qui crediderit, euacuationem ſanguinis cucurbitulis cruribus cum ſcarificatione affixis eandem eſſe, vel proximum ei, quæ fit per venæ ſectionem; cum ab adhibitis cucurbitulis cruribus, neq; copia ſanguinis dematur ei, quæ per venam ſectam euacuatur, ſimilis, neque ſenſim ac ſenſim, vt in venæ ſectione fit, educitur, ſed vi attractoria, confertim ac non ſine violentia. per ſcarificationem autem crurum eo modo quo Antiqui nobis præſcripſerunt, educitur æque fere, atque venę ſectione fit, ea, vel proxima ſanguinis copia, ſenſim ac ſenſim, iucundeque nulla profectò violentia

In 1. aphor. 17.

In lib. 1. fen. 4. cap 21.

violentia facta. Quare differunt hæ vacuationes, ſcilicet, quæ crurum vel malleolorum ſcarificatione fiunt, ab ijs, quæ affixis cucurbitulis moliuntur. Quo apparet deceptos fuiſſe, & decipi etiam hac ętate multos, qui æſtimarint, crurum ſcarificationem, eſſe prçſidium laxatorium euacuatoriumue, quod adhibitis cucurbitulis cum ſcarificatione cruribus fit: Hic error ab Auicennæ interprete proceſſit, qui cum (vt diximus) malleolorum ſcarificationem veteribus Grçcis medicis quippè Galeno, Apollonio, Antyllo atque alijs familiarem non cognouiſſet, legit: ventoſas cruribus appoſitas minutioni eſſe proximas; & poſtea: ventoſas in cruribus poſitas in corporibus mulierum, quæ alba & laxa ſunt, idcircoque habentia ſanguinem ſubtilem, eſſe meliores ipſa venæ ſectione

Cap 11.

ex ſaphena. Hæc Auicenna verbatim ex Galeno accepit, ita in libro de curat.
,, per ſanguinis miſſionem, dicente: Porrò ex mulieribus quæ albidiores ſunt,
,, ſanguinem tenuem aceruare ſolenr, quocirca adhibitis malleolorum ſcarificatio
,, nibus maxime vacuantur, atque quæ nigriores ſunt ſecta vena curato. De qua

Com. 17.

,, euacuatione in 2. lib. aphoriſm. ita inquit: Euacuationem æqualiter omnium hu
,, morum, quę quidem exquiſitiſſima eſt, fieri per venæ ſectionem, & huic eſſe pri-
,, mam, quæ per malleolorum ſcarificationem, & non dixit: per cucurbitulas (vt Auicennæ interpres vertit) cruribus adhibitas. De hac vero ſcarificatione malleolorum nos accuratiſſime ex veterum medicorum ſententia in libris de medici. Aegypt. ſcripſimus. ideoque qui plura de hoc præſidio ſcire deſiderat, legat librũ tertium. Tertium locum habenr inter prædicta præſidia laxantia, cucurbitulæ (quas perperã vicarium eſſe venæ ſectionis complures exiſtimarunt. Hę quidem euacuando laxant, neque inutilem aliquando in corporibus ſanguine ſubtiliorĩ abundantibus prçſtant ſanguinis vacuationem, potiſſimumque ſi præmiſſa vniuerſali ſanguinis vacuatione per venam ſectam, poſtea dorſi partibus vel cruribus adhibeantur: Qua methodo adhibendas eſſe cucurbitulas voluiſſe Hippocratem, Galenus eſt auctor, ſcilicet vt nunquam admoueantur, niſi euacuatum ſit totum corpus prius. Ait enim: Incipientes aut vigentes capitis grauitate, dolores à plenitudine per cucurbitulam in occipiti poſitam vel ſolam vel cum ſcarificationibus iuuat, verum totum corpus antea vacuatum eſſe oportet.

In lib de curat. per ſang. miſs. cap. 19.
In lib de hirud. reuulſ.

Hinc plures fortaſſe cucurbitulas inter ropica medicamenta, quod eæ vſum quoque habeant, corpore euacuato non iniuria comprehenderunt. Vſum etiam habent cucurbitulæ flammę tantummodo admotæ, ſine ſcarificatione, nam hæ digerendo humorem, vel flatu, laxant. Huc accedit vſus hirudinum, quas vacuandi ſanguinis gratia ſæpe medici venis admouent. quandoque in pueris, vt ſanguinem euacuent, plerumque hæmorrhoidibus ad totum corpus euacuandum, qui vſus vſque adeo apud quoſdam medicos in curandis morbis inualuit, vt ſæpius omiſſa ſectione venæ non ſine magno errore ad mittendum ſanguinem ab hæmorrhoidibus feſtinant, quæ euacuatio aliquando in ijs non eſt improbanda, qui habent eas venas magnas, innataſque, quique alias ſoliti ſunt habere largas ſanguinis euacuationes per huiuſmodi venas. Sed in alijs prçſtabit, præmiſſa vniuerſali ſanguinis vacuatione per uenæ ſectionem id facere.

De medicamentis laxatorijs, quæ humores è corporibus educendo purgandoq; varijs modis id præſtant. Cap. VIII.

QVod medicamenta quouis modo purgatoria corpus adſtrictum atq; tumens laxent, neminem noſtrum cum ex ijs, quę hactenus à nobis dicta ſunt, tum ex ijs, quę nunc dicentur, latere putamus: cum ſcilicet medicamenta Græcis Cathartica, Latinis eductoria, Methodiciſque ventriflua, atque promitoria dicta,

dicta, vel ſint vere, aut non vere eductoria, humores, atque excrementa corpus
tumens, ac adſtrictum reddentia, purgando excrementorumque multitudinem
minuendo, laxent: Eductoria vero per ſe dicta ſunt, quæ & Dogmaticorum ſen-
tentia attrahendo etiam ex partibus longinquis humores, educunt, atque pur-
gant, cuiuſmodi eſt vterque helleborus, ſcammonium, colocynrhis, coccognidiũ,
agaricus & ſimilia. Erquę nõ ſunr per ſe purgantia, dicuntur, quæ nõ attrahendo,
ſed vel abluendo, vel detergendo, vel molliendo & laxando, vel expultricem mo-
uendo, vel denique comprimendo, humores per aluum, aut per vomitum educũt.
Abluentia medicamenta ſunt, quæ ſtomachum, ventremque abluendo, laxant, vt
aqua ſimplex largius epota, cuiuſmodi eſt Ægyptia ex Nilo flumine, ex qua epo-
ta aduenæ in ea regione ſolent omnes ferè in diarrhæam, cum primum illa vti
cęperint, incidere: ſerum itidem lactis clarefactum, aquæ itidem Thermales, in
agro Patauino Beatæ Virginis dicta, atque in agro Lucenſi Villenſis appellata.
Detergendo vero ventrem laxant, aqua ſalſa, cuiusmodi eſt marina, Tectu-
rianaque vulgo dicta. omnia etiam medicamenta, amara, acria & nitroſa de-
tergendo purgant, vt aloe, abſinthium, manna vulgaris, piper, gingiber, cętera-
que omnia vehementer acria: Huius generis ſunt, cępe, allia, porra & ſimilia;
braſſica etiam, & beta detergendo aluum mouent. lubricando ſeu laxando præ-
ſtant hoc idem vinum dulciſſimum, mulſa, pinguedines omnes, olea dulcia,
iuraque vel carnium vel piſcium pinguia, non minus quam lac ipſum caprillum,
aſininum, equinum. Comprimendo vero tamarendi ſubſtantia epota, cum etiã
Mirabolanus, pyra malaque cydonia præſertimque ab aſſumpto cibo. Certe
mirum eſt, apud Aurelianum magnæ olim inter Methodicos auctoritaris me-
dicũ, nuſquã ipſum meminiſſe aliquod ex ijs lenitorijs pharmacis laxatorijs, cum
ea vere aluum ſubducendo laxent, tumentiaque atque adſtricta tollere queant.
Multo minus mirari licet, cur & ipſe in totis libris, in quibus ſcripſit de morbis
cum acutis tum chronicis, non meminerit, mannam, Caſſiam Ægyptiam,
tamarindum, ſerum lactis, ſyrupum de robis ſoluentem, itemque è manna, & ex
dulcibus granatis paratum, de quibus à nobis in libris de medicina Aegyptio-
rum ſcriptum eſt & alia ſimilia, quæ ipſis ignota fuiſſe credendum eſt. At fortaſ-
sè hęc eadem etſi nouiſſent Methodici, non habuiſſent in vſu frequenti ad curan-
dos morbos, tum quia ipſa humores potius mouere, quam educere apta nata ſint,
vnde timendum ex ipſorum vſu ſit, ſępius quieſcentes humores commotos mini-
meque præ ipſorum vi non efficaci eductos, poſſe ad varias partes corporis fluen-
tes, varios morbos concitare, eoſque etiam non raro pernicioſos. Plures ſanè
fuerunt, qui cum recte valerent, purgationis gratia à deuorato pharmaco lenito-
rio, commotis humoribus prauis abundantibus, in morbos inciderunt, complu-
resque ipſorum interierunt. Præterea dicunt, etiam à leniter eductorijs ſtoma-
chum vexari, cibi appetitum vitiari, ſitim incendi, viresque collabi. Verunta-
men nos prædictorum purgantium vſum nedum damnamus, at quinimo vtiliſ-
ſimum eſſe ſcimus, modo ea exhibeantur in ea virtutis vi, vt ſolummodo ea ex-
crementa quæ in ſtomacho atquę ventre ſunt, purgent, nulloque modo eos hu-
mores, qui in venis exiſtunt, commouere atque educere apra ſint, quando ad
huiuſmodi humores educendos, opus ſit medicamenris non debiliter, ſed valide
purgatorijs. hinc Methodicis ad morbos ſumme peruicaces ſanatuque difficilli-
mos hellebori albi, & nigri vſus fuit familiaris. Hincque non recte etiam faciunt
ij, qui prædicta lenitoria, purgantia vel in maiori, quam deceat, quantitate
(qua à venis, primarum viarum excrementis eductis, humores quoque commo-
uere ad eductionem poſſunt) exhibent; vel pharmacorum attrahentium per-
miſtione reddita (lenitorijs vocatis) efficaciora. Itaque ſi lenitoria pharmaca
exhibeantur quantitate moderata, qua ſolummodo excrementa in primis vijs

contenta educant, haud fore ægrotis ad tollendos morbos inutilia, exiſtimamus. Quod vero hæc omnia ſtomachum vexent, appetentiam vitient ſitim accendant, vires deijciant, atque alias ægrotis incommoditates concitent, ipſis vſum clyſteriorum Methodici idcirco prætulerunt, eoſque meritò in familiari vſu habuerunt; quandoquidem clyſteres poſſunt, & laxando, & detergendo, flatusque digerendo, ac vel etiam purgando (ſi ex medicamentis laxatorijs, vel ex deterſorijs vel ex attractorijs parentur) ægrotis auxilio eſſe. Atque hæc hi nullo incommodo præſtant: neque enim ſtomachum ſubuertunt, neque ciborum appetitum tollunt, neque ſitim accendunt, neque ab ipſorum vſu vires patiuntur. Catharticorum verò lenientium vocatorum, quæ nuper meminimus, uſum in morbis ſanandis, uelint, nolint, Methodici admittere debent. cum & hæc laxent, & ſæpe longe utilior ſit laxatio, & ipſius maius quod ſequitur commodum, quam incommodum, quo ventriculus afficitur. Cæterum denuo ad purgantia medicamenta redeamus, de quibus illud in primis ſtatuemus, quippè omnino purgantiũ vſum eſſe ab omnibus medicis vel etiam Methodicis admittendum, cum medici euacuationis ſponte à natura recte operante factæ, atque purgationis ſint imitatores: hæc excrementa & humores reſpiciat, illa ſanguinem. Hinc purgationem definiunt medici Dogmatici, quod ſit eorum humorum qui ſola qualitate infeſtant, euacuatio. Galenus ſcribit Hippocratem conſueuiſſe abſolute euacuationem appellare, vbi æque omnes humores ſimul euacuantur, atque purgationem in qua humores qui praua qualitate infecti ſunt, educuntur. vnde etiam Gal. expreſſit: vbi æque omnes humores ſimul abundant, ſanguinis vacuatione opus eſſe, atque vbi unus, uel aliqui, purgatione. Itaque ſi omnes concedunt, medicos naturam ſanguinem excernentem uacuantemque, eiuſdem ſanguinis miſſione uel uena ſecta, uel ſcarificatis malleolis, uel adhibitis cucurbitulis, uel quouis alio modo imitari debere, cur eandem excrementa, aut per uomitum, aut per aluum, aut per aliam partem corporis excernentem, pharmacis laxatorijs haud imitandam Methodici dicent? Quæ ſi imitanda erit, profecto uſum purgantium concedere ij debebunt. Hoc uiſo, cum ipſa pharmaca excrementa moueant, atque educant, hoc alterum cognoſcendum erit, quomodo, & qua ui, ea educant. In qua re non parum ueteres philoſophi diſcordes fuerunt; Eraſiſtratus eiusque ſectatores putarunt medicamenta euacuare æqualiter omne genus humoris, potiſſimumque valide purgantia, ſcilicet quæ & humores excrementios tenuiores, & craſſiores educunt: debilia vero ſolummodo humores tenuiores, neutiquamque craſſiores educere. à qua opinione fortaſſe Ariſtoteles non diſſenſiſſe viſus fuit, qui & ipſe omnes humores excrementitios pharmaca purgare voluit. Alij determinatos humores à medicamentis trahi uoluerunt, ut Aſclepiades, Hippocrates, Galenus atque alij medici Dogmatici. Aſclepiades tamen in hoc ab alijs diſcrepauit, qui licet uoluerit, cholagoga bilem attrahere, phlegmagoga pituitam, hydragoga aquam, & melanagoga melancholiam, quod etiam Dogmaticis placuit, tamen uoluit, medicamenta non tales humores determinatos (quos trahant in corpore) inuenire, ſed ex alteratione medicamenti aſſumpti eos generari, & poſtea educi: Hippoc. uero ſupponit eoſdem in corpore educendos genitos, taleſque medicamentis, quales ſunt, educi. Plerique Dogmaticorum putarunt hoſce humores à medicamentis proprietate totius ſubſtantię (Galeno auctore) trahi. Namq; Hippocrates in libris de natura humana, ita habet: In quem modum ſtirpes & ſemina poſteaquam in terram iacta fuerint, attrahit vnumquodque, quicquid in terra repererit, quod ei naturali affinitate congruit (at vero terrę ineſt acidum, dulce, amarum, ſalſum & omnimodum) primum itaque illius plurimum attrahit, quod natura ſibi proximum eſt, ſubinde autem alia, ſic & medicamenta in corpore faciunt. Ariſtoteles vero viſus eſt,

non

Gal. in 2. aph. 27 & 1. lib. de humor. tex. 12.

In 7. aph. 8.

In 1. de nat. hum. com. 39.

non ſimilitudine quidem, ſed potius inimicitia, eam humorum eductionem fieri.
„ De his ita ſcripſit: Vbi enim ventrem adierunt, reſolutaque ſunt, ſtatim ad venas per eaſdem feruntur ſemitas, quibus permeat cibus, mox cum nihilo concoqui potuerint, ſed victrice perſtiterunt potentia, relabuntur, & quæ ſibi obſiſtunt ſecum detrahunt, quæ res purgatio vocitatur. *In 1 problem 43* Profectò ex his conſtare duo nobis videntur, vnum, quod medicamenta naturæ noſtrę inimica ſint, quippè quæ nihil à calore natiuo incalefacta concoquantur, & proinde per eoſdem meatus exeant, ſeu melius à venarum expultrice propulſentur ad ventrem, quę aut per ſtomachum, aut per ventrem ab ipſorum moleſta qualitate expultrice commota, poſtea reijciantur. Alterum, quod ad ventrem à venis relabentia, ſecum humores, quos offendunt ad ventrem itidem detrahant. Qui profectò humores vel vt Galeno placuit, familiaritate ſubſtantiæ, medicamenta ſecuti, vel vnà ab expultrice ijdem medicamentorum ui commoti, cum ipſis medicamentis ad ventrem vel ad ſtomachum primum propellantur, & deinceps à ſtomacho ad ventrem propulſa educantur. Huius opinionis fortaſſe Methodici fuiſſe viſi ſunt, eo præſertim argumento perſuaſi, quod hæc maxime corpora vexarent, ac læderent, quo perpetuo ab ipſis cauendum eſſe voluerunt, atque non niſi ex inſigni morborum peruicacia coacti atque in morbis ſanatu difficillimis ad purgantium medicamentorum vſum aliquando confugiebant, ad eorumque præſertim vſum, quæ, quod hominibus maxime moleſta (vt meritò idcirco deleteria atque venenoſa ab omnibus fuerint dicta) ſint, prævalide purgant. Elleborus quidem vterque illis præter alia fuit maxime ad purgandum familiaris, qui fortaſſe vi deleteria efficaci intra ventrem aſſumptus, inſtar veneni magnas turbationes mouendo efficaciter, omnes humores excrementitios purgat eo modo, quo ſæpius vidimus complures à prauorum fungorum eſu cum per vomitum tum per ventrem fuiſſe maxime purgatos. Itaque Methodici non omnium quidem purgantium vſum, ſed prævalidorum tantum in morbis ſanatu difficillimis aliquando amplexi fuerunt, quod hęc omnes humores, cum tenues tum craſſos efficaciter educendo magnam quidem laxationem in corporibus facerent, quando debilia non craſſos viſcidoſque, ſed ſolummodo tenuiores educere queant. Atque hæc opinio eadem prorſus fuiſſe videtur, quam Eraſiſtratus olim magni nominis medicus fuit inſecutus, vel ab ipſo eandem methodicos mutuatos fuiſſe, haud immeritò æſtimari poteſt. Cæterum priuſquam huic capiti finem imponamus, Vnum paucis adhuc ſupereſt dicendum, ſcilicet, quo tempore in morbis medicamenta purgatoria conueniant, an quocumque morbi tempore, vt quibuſdam viſum eſt, id faciendum? an in principio humoribus non turgentibus, an ſolummodo morbo concocto. Pleriſque eruditioribus Dogmaticis viſum eſt, numquam in principio, niſi humores turgeant, poſſe (quod præ cruditate medicamentis humores non cedant) commode purgari, ijſdem vero turgentibus quocumque tempore adhibenda eſſe pharmaca, tentandamque eſſe ipſorum eductionem, quoniã humores turgentes ſint in motu, facileque huc illucque vi medicamenti purgatorij pellantur, attrahanturque. *Hipp. in 1. aph. 22 & in 4. de vict. rat. in acut. 43.* Non turgentibus vero, nunquam in principio, ſed perpetuo humoribus concoctis, quod tempus morbi medicis ſignificant vrinę cæteraque alia excrementa coctionem habentia. *Hipp. 2 aph. 29. in 1. de vict. rat. in acut. tex. 11.* Methodicis autem non niſi poſt humorum factam concoctionem (cum demum in morbis purgantia exhibeant, poſteaquã alijs laxatorijs præſidijs multis pertentatis morbos non cedere uiderint) exhibere conſueuerunt. Atque hæc de tempore pharmaca vtendi in morbis, atque de vere purgantibus medicamentis. De lenitorijs vero pharmacis aliter res ſe habebit, ſiquidem illa inſtar clyſteriorum aluum leniendo ſubducentia, quo cumque morbi tempore exhiberi ægrotis poterunt.

De medicamentis ſimplicibus, quæ corpora laxare apta ſunt. Caput IX.

SImplicium medicamentorum, quæ per ventrem purgant, ſanè quædam lenientia dicuntur, quædam purgantia, quæ duplicis quoque eſſe differentię conſtat, quandoquidem horum quædam laxant cum quadam roboratione, atque hæc à noſtris benedicta appellata fuerunt: & quædam laxantia ſolummodo ſunt. Itaque de ſingulis acturi à lenientibus vulgo vocatis & à benedictis exordientes, dicimus ex ijs, ad vſum, medicinæ noſtris principaliora cognita eſſe caſſiam Ægyptiam vulgo catharticam dictam, mannam maſtichinam, calabrem, tamarindum, roſarum infuſionem, aloe, Myrobolanum, ſerum lactis, ſuccus granatorum dulcium Aegyptiorum, rhabarbarum mechiocam, Agaricum, turpetum, polypodium, ſenam, epithymum, iridem. Vehementer vero laxantia ſunt; Scamonium ſiue diagridium, elleborus albus, niger, colocynthis, coecognidion, timeleæ folia, mezereon Arabibus dicta. hermodactylus, ſuccus cucumeris ſylueſtris, quem elateriam Gręci appellant. braſſica marina vulgo ſoldanella, piper montanum, ſcilicet grana daphnoidis ſiue laureolæ, latyris & cataputia appellata, euphorbium, centaurum minus, ſquamma æris, & ſimilia. At de ſingulorum tantummodo facultate nunc paucis agemus, quando noſtrum hoc in loco non fuerit inſtitutum, pertinentia ad iſtorum medicamentorum cognitionem pertractare; qui hoc etiam ſcire deſiderant, plures cum ex antiquis, tum ex recentioribus commentarios habere poterunt, apud quos prædictorum omnium medicamentorum laxantium rationem aſſequentur. De caſſia vero Aegyptia, de manna, de tamarindo itemque de quibuſdam alijs, nos cum in libris de medicina Aegyptiorum, tum in libro de plantis Aegypti, ſatis accurate ſcripſimus: Caſſiæ vero pulpam quod ad primas facultates pertinet, calidam atq; humidam ſecundo exceſſu eſſe medici ſtatuunt, emollientemque ex ſecundis, lenitoriam laxatoriamque atque digerentem facultatem habere: atque ex tertijs laxando flauam bilem atque pituitam clementer purgare. Quā facultatem laxatoriam non eſſe ex toto emollitoriam, at quinetiam non modicum eductorię facultatis ſimpliciter emollitoriæ mixtum habere, multis non iniuria eſt viſum; quam rem ita eſſe, homines ab eius eſu abhorrere, nobis argumento erit, facultatem vero eductoriā non multam quidem ei ineſſe mixtam, ea ratione intelligimus, quod facile à calore in multis ita concoquatur vt in nutrimentum abeat. Vnde ſi copioſius exhibeatur, poteſt quidem etiam in venis humores commouere & turbare, neque tamen poteſt eos educere, vnde ipſius vſus non erit in omnibus corporibus tutus ſi (vt dictum eſt) copioſius exhibeatur, vel alicui eductorio pharmaco mixta, ſemunciam vero ipſius ac vel etiam vnciam integram, & ad decem vſque & duodecim drachmas in adultis, atque in robuſtis corporibus eam exhibere tutò poterimus, at ex Methodicis ad vnciam concedi poterit, vtpote quæ clyſteriorum emollientium uicem gerat, uentremque ſatis emolliat. Manna optima, quæ uere manna eſt, ideſt mel roſcidum, ex ſubſtantiæ figura maſtichina vocata, habet facultatem temperate calidam atque humidam, lenitoriam, quæ leniendo, nihil eductorię catharticæque facultatis in ſe continet. Quo mirum non eſt, ſi homines libentiſſime eam ipſam in cibo etiam aſſumant, guſtu nihilo ferè differentem ab optimo ſaccharo, hoc exceptò, quod ſit ipſo dulcior, ſubſtantięque tenuioris, & quæ facilius, quàm ſaccharum digeritur. hanc Aegyptij habent optimam, apud ipſoſque ipſius uſus eſt admodum familiaris, pręſertim in morbis acutis, pectoris & pulmonum, atque in febribus bilioſis: ipſi uero exhibent eius unciam uel geminas cum libris duabus aquæ Nili fluminis clarefactę, uel

ex iure

ex iure pulli uſque ad tres uncias uel quatuor. Ab hac ipſa ueluti diuerſa eſt manna calabris uocata, utpote quæ in diuerſa prouincia, diuerſo quoque modo proueniat, ita facultate à priori maxime differt: calida enim eſt ſupra primum uſque ad ſecundum exceſſum, ut ab ipſius manifeſta acrimonia, qua faucibus moleſta eſt, intelligitur: atque humida eodem itidem ordine eſt, detergit, emollit, laxat, digerit, uentremque ſubducit, cum leniendo, tum etiam propria ui laxatoria cuius etiam particeps uidetur. Vnde guſtui minime grata eſt. Hanc mannam antiquorum propterea non eſſe meritò uiri doctiſſimi exiſtimarunt, quinimo potius ſuccum quendam veluti bituminoſum, quem ornus in quadam Calabriæ parte certo anni tempore vna cum nutrimento trahit, quique in ramis gummi modo reſudat, ac non minus in folijs, quæ illa in ramis, exſudat, vt guſtui ſuauior eſt, ita facultate purgatoria inferior. efficacius enim purgat, quæ ex truncis, minus quæ ex ramulis, omniumque minime, quæ in folijs colligitur. Medici Patauini eam ad quatuor & etiam ad quinque vncias familiarius exhibent, ex decocto aliquo vel iure pulli vel ex aqua aliqua ſtillatitia diſſolutam. Tamarindorum fructuum pulpa frigida & ſicca ſecundo, ac (vt alijs etiam viſum eſt) tertio exceſſu, viſa eſt, extenuat, incidit, laxat, aperit, per ventremque bilem flauam educit, ſitim tollit, feruorem ſanguinis compeſcit, eius infuſum datur ad laxandum, eique ineſt facultas leniter laxatoria: Datur ex aqua vel ex iure pulli vel ex decocto aliquo. doſiſque eſt ab vncia ad quatuor vſque. Pulpa parum aluum ſubducit, daturque à drachmis duabus vſque ad quatuor. Eodem modo roſa licet refrigeret, & ſic ut adſtringat ac roboret, tamen clementer purgat bilem & pituitam quod eius ſuccus præſtat ex ſero lactis epotus, atque etiam eius infuſum, ex quo paratur ſyrupus vulgo ſolutiuus vocatus, quem ex iure vel ex aqua ſtillatitia exhibent ad vncias quatuor. Aloe eſt itidem calida ſecundo, ſiccatertio exceſſu, interius detergit, aperitque oſcula venarum ex eius facultate anaſtomatica. medicamentum eſcoproticum, ideſt, ſtercoraceum eſt. ſuccum lauat, ſucco aliquo refrigerante ad commoderandam vim anaſtomaticam qua incendit, oſcula venarum aperit, vnde hæmorrhoidas mouere ipſius vſum aſſiduū, longa experientia cognitum eſt, datur ab obolis duobus ab obulos octo. Iridis ſuccus laxatorius non minus quoque eſt, calidus ſiccus ſecundo exceſſu, extenuat, detergit, concoquit, digerit, laxat, purgatque per ventrem craſſam pituitam, atque bilem, non minusque etiam, vt Arabibus viſum eſt, aqueum, ſeroſumue humorem, vnde ad aſcitim hydropem ſuccus epotus, à drachmis quatuor, ad vnciam vſque & ſemis ab omnibus commendatur. Senæ folia & foliculi in vſu itidem ſunt ad purgandum, at differre plures folia à foliculis voluerunt, quod foliculi calidi ſint ordine ſecundo, ſicci primo, contra folia calida primo, atque ſicca ſecundo, detergunt, ab infarctu liberant, aperiunt, digerunt, clementerque purgant vſtam bilem atque pituitam. puluis foliorum ex iure vel ex vino drachmę pondere epotus aluum lubricam reddit, idemque facit infuſum, doſis eſt vt foliorum ſemuncia in decocto proportionato feruenti, vel in ſero lactis, vel in vino per noctem maceretur. Rhabarbarum Dogmatici vocant medicamentum benedictum, quod vnum ex ijs ſit catharticis, quæ laxando roborant. calidum & ſiccum ordine ſecundo faciunt, detergit, aperit, digerit, viſcera roborat, meatus ab infarctu liberat, purgat clementer bilem atque pituitam, vel eius puluis exhibeatur, vel eius infuſum: doſis eſt a dragma vſque ad geminam. Mechiocam radix proximis annis ex occidentalibus indijs ad nos perlata, calida primo, ſicca ſecundo, detergit, aperit, digerit, laxatque purgando clementer cum pituitam, tum ſeroſum humorem, datur à chachma vſque ad quatuor. Turbit calefacit, ſiccat tertio exceſſu, inflammat fauces, mordicat, vlcerat, atque pituitam craſſam atque melancholiam purgando, laxat, quod efficacius, commodiusque præ-

ſtabit

ſtabit ſi vna cũ modico gingiberis,& ſaccharo, ipſius geminę drachmæ exhibeantur. Polypodium vero calidum ſecundo, & ſiccum tertio faciunt, extenuat, detergitque valenter, digerit, purgatque pituitam craſſam & melancholiam, datur ipſius decoctũ in vino, in iure carnis vel in decocto florũ & fructuum cordialium, & datur à drachmis duabus vſque ad quatuor. Epithymum itidem calidum ſiccum (Galeno auctore) eſt, detergit, aperit, purgátque eius infuſum vel decoctum vſtos humores, ad infuſum parandum maior quãtitas erit quatuor drachmarum. Myrobolani frigidi ſicci primo exceſſu exiſtunt, ipſorum ſubſtantia adſtringit, meatus claudit, ipſius vero decoctum, vel infuſum vi laxatoria præditum eſt, qua flaui (vulgo citrini vocati) purgant flauam bilem, nigri nigram, chepali vocati, emblici atque belerici pituitam: decoctum paratur ex drachmis quinque. At iam deſcendimus ad maiora ſeu efficaciora laxantia: Huiusmodi eſt ſcammonium, quod calefacit & ſiccat ſupra tertium exceſſum, inflammat, mordicat, incidit, detergit, aperit, diſcutit, purgandoque flauam bilem laxat, datur à granis tribus vſque ad duodecim. Elleborus vero niger tertio quoque ordine calefacit, ſiccat, extenuat, detergit valenterque exedit, educitq; flauam bilem atq; vſtam, datur à ſcriptulo ad duos. Colocinthis eiuſdem facultatis primæ videtur, proinde extenuat, ac detergit valenter, aperit, diſcutit, pituitam aliosque craſſos humores efficaciſſime ducit, datur itidem à ſcriptulo vſq; ad geminum. Coccognidium, ſcilicet fructus Thymeleæ quarto exceſſu calefacit, ſiccat idcircoque vrit, inflammat, vlcerat, bilemque & pituitam ſubducendo valide laxat, neque exhibebitur plus quam ponderis quindecim granorum. Eiuſdem plantæ folia eadem vi pollent laxatoria, qua valenter educunt etiam ſeroſum humorem, vnde ad aſcitim hydropem apud multos vſum habuerunt. hermodactilus, qui eſt radix cholchici Græcorum, in locis calidioribus, atque in vere ex terra effoſſa, eo præſertim tempore quo hæc planta folia, caules fructusque tulit, & non niſi in locis montuoſis, ſolique planè expoſitis. huiuſmodi radix (optima quæ in Aegypto habetur, vulgari officinarum duplo minor eſt) calida eſt ſicca ſecundo exceſſu, digerit, detergit, purgatque pituitam craſſam & lentam, puluis aromatibus correctus datur à drachma, vſque ad duas. & in potione, vſque ſex drachmas, decoquunt, & robuſtis decoctum propinant. Succus cucumeris ſylueſtris Græci elatereon vocant eſt ex ijs, quæ calida ſicca ſunt ſecundi ordinis, quæque valenter incidit, extenuat, diſcutit, purgatque a granis duobus vſque ad quinque pituitam, atque aqueum humorem. Braſſica marina eiuſdem eſt temperamenti atq; laxatoriæ facultatis. fructus daphnoidis vocant piper montanum calidos ſiccosq; faciunt exceſſu tertio, inflammant, mordicant vlcerant, liquant, lentamque pituitam educunt, ſi exhibeantur grana duodecim & vſque ad quindecim. eiuſdẽ ferè facultatis eſſe viſa eſt lathyris (catapucia vulgo vocata) cum & ipſa eodem modo calefaciat, ſiccet, inflammet, vlceret, aperiat, ſeminaque à ſemiſcriptulo ad ſcriptulum epota purgant valenter, bilem, pituitam atque ſeroſas humiditates. Euphorbium longe calidius eſt, atque ita, vt multum inflammet, vlceret, aperiat, fundet, liquet, pituitamque craſſam, lentam, & aqueum humorem valentiſſime purget, daturque a ſemiſcriptulo ad ſcriptulum. Centaurium minus calidum ſiccum ſecundo exceſſu eſſe ſtatuunt, ſiccum tertio, ideoque ualenter detergit, deobſtruit, diſcutit, bilioſaque craſſa pituitoſa, ſeroſaque excrementa ualenter ſubducit, puluis datur à drachma ad duas, & infuſum, decoctũque paratur ex uncia una, & in robuſtis aliquando ex duabus uncijs, atque hęc ſunt pharmaca per uentrem purgantia, laxantiaque.

De medi-

De medicamentis vomitoriis. *Cap. X.*

METhodici vomitum in morbis promouere familiarius quam aluum medicamentis conſueuerunt, namque hac euacuatione corpora adſtrictu atque tumentia maxime laxabant, itaque de vomitum cientibus, eoque modo laxantibus medicamentis fore, vt in præſentia agamus, vtile duximus. Exordiemur vero à clementiſſimis, & tutiſſimis, quę ſunt in primis aqua dulcis tepida, hoc quidem vomitorio conſtat Eſopum vſum fuiſſe, vt ab ipſius heri conſeruis deuorati ficus reijcerentur, alij addunt modicum aceti, alij ſyrupum acetoſum, replent enim ſtomachum aqua tepida, & poſtea eam reuomentes purgantur, Ægyptij bis in menſe tuendæ ſanitatis gratia in balneo vomunt ter quater, tantum aquæ in qua radix glizzirizæ ebullierit, & modicum ſeminum fæniculorum aſſumentes, quantum ſtomachus continere poteſt, poſtea aqua tota reiecta maxime vomitione purgantur. Nonnulli hydrelæo, alij decocto corticis radicum raphani, alij agarici decocto, alij mulſa dilutiori vomitionem mouent. At hiſce vomitorijs omiſſis ad medicamenta violenter vomitum cientia, deſcendam, quę cum ſint duplicis differentiæ, ſcilicet, quod quædam ſolummodo per vomitum purgant, & quædam cum vomitu, tum alui deiectione ſimul, hęc ſunt, ſtibium præparatum, aſari radix, glans vnguentaria, gratiola, geniſtæ flores & ſemina, elleborus albus, cnicus, ſtaphidis agria. Elleborus albus inter medicamenta vomitoria perpetuo apud omnes gentes præcipuum locum obtinuit, fuitque in vſu elleboriſmus ideſt purgatio per elleborum album admodum familiaris apud antiquos, ad morbos ſanatu difficillimos tollendos, cuius quidem vſu complures ab affectibus ferè prorſus inſanabilibus ſanabantur, atq; ita citò, & probe, vt eæ ſanationes miracula viderentur: vnde olim antiquorum illorum medicorum laus inſigniter augebatur. Nunc vero non ſine ægrotantiũ damno, atque magno artis medicę dedecore, ipſius vſus apud omnes ferè medicos obſoleuit, qui nunc neque audent, neque ſciunt, quomodo veratrum album exhibendum ſit. obſoleuit inquam apud omnes ferè cuiuſuis nationis medicos, non tamen apud eos ſacerdotes qui vbique fere locorum hac ætate profitentur mederi malis ferè omnibus ſanatu rebellibus (quæ omnia dicunt à maleficijs ortum habere, idcircoque, ſacris verbis ſacriſque inunctionibus, atque alijs medicamentis ab ipſis excogitatis ſanari). Iſti vero fingunt olea ſancta, quæ per os etiam exhibent, vel aquam aliquam itidem ſanctam ſtillatitiam, vel paruiſſima quædam catapocia, quæ omnia ferè, vt nos certificati ſumus, radices veratri albi recipiunt. Hæc mirifice etiam ad dœmonio actos iſti meritò laudant, atque præſertim ad malos (aiunt) ſpiritus a corporibus profugandos: Neque ipſi mentiuntur, quando hæc medicamenta non raro in corporibus multis, quę per os aſſumpſerunt, ſpiritus vel etiam optimos reſoluerint, vel ſuffocarint, ſubſecuta exinde illorum morte. Negandum tamen non eſt, quoſdam illis medicamentis probè ſanari, atque neque abſque multa illorum ſacerdotum laude. Itaque ſi elleborus albus rectè exhibeatur, atq; primũ corporibus paratis, ſcilicet laxatis ſtomachi partibus cum internis tum externis, internis quidẽ laxatorijs vel ex iuribus vel ex decoctis, vel ex oleis, vel ex hydręleis: & externis ex fomentis, inunctionibus, laxatorijsque, de quibus nos poſterius loquemur, atque hoc eſt, vt nos
„ exiſtimauimus, quod Hippocrates diuinus in aphoriſmis dixit: corpora cum quis
„ purgare voluerit, primum fluida facere oportet. Quo non rectè Gal. in commentario dixiſſe viſus eſt, corpora fluida fieri, humoribus quidem purgandis præparatis, quod non inquit Hippocrates, qui dixit, non humores, at corpora quidem reddi fluida, vt facilius atque ſine noxa medicamenti vim laxatoriam perferre poſſint, etenim periculum eſt, ne venæ, arteriæque niſi prius fuerint emollitæ,

ab ea medicamenti vehementi agitatione, qua aſſiduæ partes violenter mouentur, agitantur, & vexantur, rumpantur, atque etiam ne homines ſuffocentur, niſi partes ſtomachi laxatæ facile eductioni humorum copioſæ cedant. Meritò itaque elleborus dandus ſolummodo eſt corporibus præparatis. Oribaſius ex Herodoto de elleboro ita habet: Elleborus decoctus dari apud nos minimo periculo ſolet, eius apparandi hæc eſt ratio. Ellebori libram ſenis aquæ heminis triduo maceratam lento igni decoquimus vſque dum tertia pars aquæ conſumpta ſit, deinde elleborum, tum mellis heminas duas decocto addimus, itemque decoquimus donec non inquinet, ex hoc damus ijs, qui non admodum purgandi ſunt, cochlearia duo: robuſtis vero myſtri magnitudinem. Purgatio quę per huiuſmodi fit, neque ſtrangulationis neque ullum aliud damnum quod nimia purgatio ſolet inducere, vnquam nobis attulit. Nonnulli ex recentioribus parant elleborum accipientes ℥.i.ſ. vini dulcis, aromatici lib. 1. Thuris ʒiſ, Hipperici ʒi. ſacchari ʒij, bulliant ad conſumptionem medietatis. Cuius decocti dant vncias tres. Aliqui religioſi ebulliant elleborum in oleo, & oleum (vocantes ipſum benedictum) egrotis exhibent. quidam ciuis Baſſanenſis Patauium vxorem phreneticam conduxit, ſibi perſuaſus ipſam ex magnis continuiſque deliramentis obſeruatis, dęmonibus vexari, ſacerdotem in hac re magni nominis accerſiuit, cuius iuſſu mulieri propinato oleo ſancto, ex vomituque concitato dictu incredibile eſt humorum variorum potiſſimumque bilioſorum quātum eductum fuerit, ſcilicet ad plures libras: à qua purgatione poſtridie mulier expirauit. Non negandum tamen poſſe huiuſmodi ellebori ex olea præparationem, corpora facilius, & minus moleſte (quod oleum vim ellebori acrem, & catharticam & obtundat & ſimul vnà ſtomachi partes emolliat & laxet) ferre: Itaque albus elleborus præter vim purgatoriam, qua per vomitum purgat violenter omnes humores, calefacit etiam ſiccatque ferè ad tertium exceſſum, incidit, extenuat, craſſoſque humores detergit, liquat, & mordicat. Aſari radix, quæ eiuſdem eſt temperamenti cum elleboro, purgat ellebori quoque modo per vomitum (Dioſcoride auctore) bilem atque pituitam: datur eius puluis ex vino a drachma ad duas. & eius decoctum paratur ex geminis drachmis ad quatuor vſque aſcendendo Decoctum vero ex drachma paratum cum apio purgat per vrinam. Cnicus verò ſcilicet ſeminis pulpa expreſſa, ad ſemunciam deuorata, per vomitum pituitam atque aqueum humorem purgat. Et pulpa glandis vnguentariæ eiuſdem cum cnico naturæ ad drachmas duas ex mulſa epota, pituitam craſſam & lentam per vomitum itidem expellit. ſtaphydiſagria vera, calida ſicca tertio exceſſu eſt, extenuans, detergens, mordicanſque, ad drachmam ex mulſa aſſumpta craſſa craſſam itidem pituitam educit. ſtibium vero præparatum, cuius laxatoriam facultatem recentioribus ſolummodo notam eſſe prorſuſque veteribus ignotam, complures voluerunt, pondere quatuor granorum, ſed fęlicius vinum aromaticum in quo ſtibium per diem manſerit maceratum, probè percolatum, atque epotum vinum purgat per vomitum violenter omnes humores. Nonnullis præter vomitum etiam ventrem mouere ſolet. Geniſtæ flores, atque ſemina vim purgatoriam habent. ſi ad drachmam exhibeantur, vel ſi decoctum ex ſemuncia aut ex vncia ſeminum vel florum paratum exhibeatur, purgabit cum per vomitum tum per ventrem pituitam craſſam. Gratiola demum quam aliqui eſſe centaureum minus antiquorum exiſtimarunt, ſi ad drachmam ex vino exhibeatur, purgat violenter per vomitum, & per aluum bilem, atque pituitam.

in lib. 8. colleſt. cap. 3.

De Errhi-

De Errhinis, apophlegmatiſmis atque bechicis laxatoriis. *Caput XI.*

MEdicamenta Græcis Errhina, noſtris naſalia, & caputpurgia, laxantium præſidiorum genere Methodici quoque comprehenderunt, quinimo ea in familiari vſu habuerunt. Neque iniuria, vt putamus, cum hiſce medicamentis caput purgetur, eiuſque tumentia diminuatur. Horum vero, vt de catharticis etiam dictum eſt, quædam per ſe educendo aut attrahendo ex capite humorem ipſum purgant, quædam non per ſe, ſed vel laxando vel detergendo, vel expultricem mouendo. illa ſunt vere cathartica, de quibus in ſuperiori capite egimus, cuiusmodi eſt elleborus, ſcamonium, agaricus, & ſimile aliud ex vere laxatorijs. Hæc ſunt exempli gratia, ſuccus vel decoctum maluarum, Mercurialis, altheæ, hordei, lac, aqua dulcis tepida, & ſerum lactis, detergendo vero idem præſtant, betæ ſuccus vel decoctum, iridis, cyclamini, vnagalidis, foliorum hederæ, amaraci, cucumeris ſylueſtris, melanthij ſeminum, hyſſopique Arabum, atque ſaluiæ, detergendo vero & expultricem mouendo elleborus albus per nares purgat, ptarmica, origanum, marum, ſinapi, pyretrum, thymus, piper, & alia ſimilia, trita & in nares indita ſternutamenta, mouendo purgant, idcircoq; ptarmica dicta ſunt. & quę liquida, errhina. Ex his quandoque compoſita parantur. vt ſi exempli cauſa pararetur decoctum errhinum, vel caputpurgium liquidum, accipientes radicis pyretri vñ ℥i, pulegij, origani, dictamni vñ m.i. agarici Th. ʒij, amaraci p i. hiſque omnibus in aquæ libra ebullitis, quoad pars tertia abſumatur, additiſque ſyrupi roſati laxatiui & mellis roſ. laxatiui vn. ℥iij. errhinum parabitur. ex ſimplicibus vero mitioribus in vſu familiari ſunt ſuccus maluarum, amarici, hederæ, cyclamini, iridis, cucumeris ſylueſtris, bryniæ & ſimilium. Atque hæc pauca de Errhinis, cum ſimplicibus, tum compoſitis nobis ſufficiant. de quibus plura dicenda haud putauimus, cum pene innumeri ſint ex dogmaticis, qui de ipſis medicamentis accuratiſſime ſcripſerunt, apud quos ſtudioſi caputpurgia omnia, quibus ad morbos tollendos erit opus, diſcere poterunt. Idem idcirco de apophlegmatiſmis, vulgo maſticatorijs appellatis, atque de bechicis faciendum duximus. ſatis quidem nobis erit, horum præſidiorum communia attigiſſe & permonſtraſſe, quando particularia omnia, quorum vſus eſt ad medendum, apud omnes, qui de praxi ſcripſerunt, poſſint cognoſci. Itaq; medicamenta quæ Græci apophlegmatiſmata vocarunt, omnia fere fuerunt, ad caput pituitoſis excrementis purgandum, vnde vel gargariſmata ex medicamentis vehementer calidis & acribus parantur, ſcilicet decoctum quod in ore gargarizant. Cuiuſmodi eſſet, quod pararetur in aqua vel vino, ex ſinapi, pyretro, pipere, & ſimilibus, hoc ſumme efficax erit ad pituitam purgandam. At ſolent hæc ſcilicet vehementer acria, vt pyretrum, piper, ſinapi, tenuiſſime trita ceræ maſtichique permiſcere, & ita maſſam parare, cuius modicum in ore continentes, dentibusque tractantes plurimum ſaliuæ educunt. Hocque vehementer calidorum & acrium proprium eſſe videtur, vt nimirum commanſa ſaliuam multam attrahant in os. Vnde de laſerpitio, quod fuerat ſuccus calidiſſimus & acerrimus, meritò Dioſcoridē ſcripſiſſe, putamus: Cyrenaicum ſi quis deguſtauerit, humorem toto corpore ciet. longe melius Serapio legiſſe viſus eſt, qui dixit, laſerpitium deguſtatum, ſcilicet cyrenaicum (quod omnium ſit pręſtantiſſimum) ſaliuam multam attrahere. Accedunt quoque bechica Græcis dicta, ideſt, illa quæ per tuſſim excrementa educendo, ſeu purgando itidem laxant. hæc vero omnia ſunt, quę emolliunt, incidunt, extenuant, atque detergunt. Galenus dixit hæc calida eſſe oportere, moderateque ſicca. Vehementer vero calida, vehementerque

Lib. 3. de med. med. cap. 76.

ſicca inepta ſunt, vt pectoris, pulmonumque partes purgare queant. Quare omnia dulcia erunt bechicis medicamentis accommodata, vt ſaccharum, mel, ſapa, melicratum ex fructibus iuiaba, ſebaſten, ficus, ſiliqua dulcis: ex medicamentis radix iridis, helerici, glizzirhizę, & tuſſilago, violæ adiunctum, hyſſopus Arabica, marrubium, & ſimilia. habentur complura bechica compoſita, cuiuſmodi eſt ecclema Grecis & loch Arabibus dictum, vt diacodion uocatum ſimplex Galeni, loch de pſyllio, de pino, ſanum vocarum & expertum, de pulmone vulpis, de papauere, de praſſio pauli, de ſcilla, de carthamo, atque cõplura alia recentioribus medicis maxime cognita.

De medicamentis per veſicam, atque per vterum euacuantibus. Cap. XII.

VRetica medicamenta, Græcis dicta, & latinis vrinalia, per renes atque per veſicam euacuando corpora laxare, neminem medicorum latet. Horum præcipua (auctore Galeno) ſunt vehementer calida & ſicca, vt caſſia aromatica, cinnamomum, meum, iris, & ſimilia. quædam vero etiam frigida ſunt, tenuioris eſſentię, vt ſemina melonum, cucurbitæ, cucumeris, maluarum, & ſimilia: Quæ ex ſeminibus ſeu fructibus vrinam mouent, ſunt ſemina ammeos, feniculi, apij, petroſelini, dauci cretici, ſileris montani, eriſimi, ſolatri veſicarij, baccę iuniperi, ſemina melonum, anguriæ, cucumeris, cucurbitæ, & ſimilium. ex folijs & floribus euacuant per vrinam cymæ, calaminthæ, mentaſtri, pulegij, origani, croci, ſenecionis, ſabinæ, abrotani & ſimilium. Hęc enim dantur à drachma ad geminas drachmas tenuiſſime trita ex vino albo tenui, aut ex ijſdem in mortario contuſis: lac ex aqua fabacea, vel ex aqua anonidis, quæ cæteris præfertur ad mouendam vrinam, vel ex alia aqua vretica exprimitur, & ad vncias quatuor exhibetur: Ex radicibus efficax eſt, caſſia aromatica, gingiber. Cyperus, Ruſci radix, fęniculi, aſparagi, rubeæ tinctorum, liquiritiæ, acori, aſari, mei, phu vtriuſque, ſpicæ celticæ, & ſchænanthi, hæc ſingula tenuiſſime trita ad drachmas geminas, epota ex aqua ſtillaritia vretica, vel ex vino albo, mouent efficacius vrinam; vel ex ijſdem ipſis paratum in vino albo tenui decoctum. Apud plures decoctum quinque radicum in vſu eſt; ſcilicet petroſelini, ruſci, aſparagi, apij, & fęniculi, alij addunt modicum ſabinæ foliorum, ex qua decocti vis vretica longe efficacior fit. Nonnulli accipiunt radicem cyperi rotundi vn. ʒij, zinziberis ʒij, in libra vini albi tenuis ebulliunt, quoad tertia pars abſumatur, & reliquum calidum propinant. ex ſimplicibus vero vreticis aliqui pro ſecreto exhibent per os ſeminum eriſimi tritorum ex eodem vino ʒij, ſemper fælici cum ſucceſſu: quidam non iniuria ad idem comendant aquam ſtillatitiam ex radicibus anonidis, raphani, & eryngij marini, paſtinacæ itidem marinæ, acori itidem radicum, rubeæ tinctorum, alkakengi fructuum, ſaninæ foliorum, ſcolopendriæque. Ex ijſdem etiam medicamentis parant, cum olea, tum fomenta, tum emplaſtra, pubi & perineo calida adhibenda. Itaque ex oleis commendatur, rutaceum, anethinum, chamęmelinum, amigdalinum, Gliaceum, irinum, de ſcorpionibus de Keiri: ipſo calido inungunt pubem, & perineum. ex fomentis autem ea commendantur, quę ex althea, fænugreco, perdicio, chamæmelo, amaraco, artemeſia, origano, calamento, ſiſimbrio, thymo, hyſſopo, parantur. Contuſas haſce herbas uel minutim inciſas frigunt in ſartagine cum oleo uel butyro calido. & adhibent, pubi atque perineo. Ad id uero cataplaſma maxime efficax eſt, quod recipit raphani contuſi, parietarię, creſſionis an m.i. frigunt cum adipe ſuillo in ſartagine, atque adhibent calidum pubi & perineo. parantur quoque fomenta ex illorum

decocto

decocto in vino albo tenui, & inſeſſiones non minus. Hæc de vrinalibus nobis dixiſſe ſufficier. Iam tempus ſuader, vt ad ea, quæ vterum purgant, declinemus: ſanè ea exiſtunr, quę & ſanguinem ſeu menſes educunr, & per vterum excrementa quoque expurganr, ſanguinem ſeu menſes mouenr, quę etiam vrinam mouere diximus, ar menſes mouenria vrinalibus longe calidiora, efficacioraque eſſe debebunr, cum ſanguis ad vrerum nulla ipſius viſceris propria attractione attrahatur; aqueus vero humor à renibus arrrahirur, ex quo vrinale euacuatorium longe fortius eo quod menſes mouere deber, eſſe oportebit. Hinc mouendi menſes prouincia vſque adeo eſt difficilis, vt à medicamentis quidem per os deuoratis neuriquam ſanguis aliquando profluar, ni etiam alijs eiuſdem faculraris in vterum inditis, ſanguinis eductio adiuuerur. Quamobrem res longe melius agerur ſi uel inceſſionibus vel fomenris, vel decoctis in ipſum vterum iniectis, vel preſſis laxarorijs inditis ea purgario procurabitur. Per os darur ſumma cum vtilitare decoctum pulegij, Calaminrhæ, & adianti recentiſſimi, cũ ſaccharo. Quod ſi parabitur in vino albo tenui, præſtabir magis. Aliqui pro ſecreto habent conſeruam boraginis ex vino albo renui diſſolutam per os aſſumpram. aliqui propinanr decoctum ſabinæ, cum pulegio, & calaminrha. Non pauci ſuffirus parant, ex medicamentis aromaticis, ſ. ex Cinnamomo, caſſia aromatica, Caryophyllis, croco, nuce miriſtica, calamo vulgari aromatico acoro, & ſimilib. quidã loriones pedum magis commendant, paratas ex pulegij, calaminthæ, ſabinæ, origani, mentaſtri & ſimilium decocto. Quidam magis peſſus, ex hydromele cum ſcammonio, vel elleboro, vel colocynthide, vel agarico, vel elarerio, vel ciclamino, vel ex fructibus contuſis cucumeris ſylueſtris & ex ſimilibus paratos inditosq; in uterum commendant.

De præſidiis, quæ ſudorem mouendo, laxant. *Caput XIII.*

INter medicamenta laxatoria, ſudorifica appellata, primas partes habere videntur, quod copiam humorum in toro corporis habitu redundantium euacuent, atque idcirco in corporis partibus omnem tumenriam tollant, arque laxent. Hæc vero duplicis differenriæ ſunt, quippè quod quædam ſint interna, & quædam externa, nimirum quæ & per os interius aſſumunrur & quæ per exrerius vſum habent. De internis ſudorificis Antiqui nobis pauca ſcripta reliquerunr, quandoquidem omnes externa ſudorifica in vſu habuerunt. Interna ſunr calida & ſicca ſupra tertium exceſſum, tenuioris eſſentiæ. Qua facultare interius aſſumpra humores calefaciunr, extenuanr, fundunt & liquant, arque aliquo externo calore coadiuuante, humorem ad cutem vehunr, & per ſudorem euacuant: huiuſmodi faculratis eſſe calaminrham, chamæmelum, nepetam, origanum, pulegium, ariſtolochiam, cyclaminum, iuniperum, lignum indũ, guaiacum, ſeſſafras, chinam, ſalſam parillam, ſmilacem aſperam, harundinem & ſimilia, medici experienria cognouerunr. Quorum ſanè decoctum ipſi ad mouendum ſudorem habenr in vſu familiari ad complures affectus ſanandos. Verum non omnia quæ ſudorem mouent, ſunt vehemenrer calida, quando & mediocrirer calida ſufficianr ad eam faciendam euacuarionem, vr radix chinæ, ſmilacis aſperæ, ſalſę parillæ, harundinisque & ſimilium. Namque aqua vel etiam ſimplex frigida, in corpore vehementius incalefacta, ſudorem mouet. quod medici in ijs, qui ſebre ſynocha, aut ardenri cum magno caloris æſtu vexanrur, ab epora aqua multa vel etiam algida in æſtate aliquando obſeruant, ſcilicet, quod & Galenus quoque fatetur, eos in largum ſudorem quandoq; ab ea epota aqua

N 2 erumpere.

erumpere. Non raro etiam ptiſana hordeacea ſudorem mouere ſolet. Ceterum etſi hæc vera ſint, non negandum tamen erit, ſudotifica omnia,& calida & vehementer calida eſſe debere, eadem ſane cauſa ſudoris effectrix, cum interna tnm externa vehemens caliditas eſt, à calore enim omnis ſudor mouetur, vel à natura moueatur vel ab arte. A natura (licet Galenus dicat ſudorem fieri aut humoris copia, aut tenuitate, aut corporis raritate) perpetuo ſudores à calore vel naturali vel præternaturali concitantur; hinc in febribus ſolent à calore erumpere copioſi ſudores, & copioſiores, quo calor febrilis ſit vehementior atque efficacior, vt in quartanis febribus fit, quarum calor cum ſit magis quam in alijs febribus efficax, in ipſarum ſtatu & declinatione (quo tempore humores craſſi ſunt maxime extenuati) copioſiſſimos ſudores fundit. Eodem quoque modo complures dormientes, quod ex ſomno corpora interius plurimum calefiunt, ſudant. cuius quidem cauſa eſt calor naturalis auctus. Excipiuntur à ſudoribus, madores & deſudationes vocatæ, quæ fiunt abſque vllo calore, cute nimis laxata, vt in moribundis fit, carnis (vt Galenus docet) retentrice extincta, ac ſublata, vnde in ipſis non ſudores,ſed madores apparent. Addo, ex ſudorificis externis, certo deprehendi à calore ſudores fieri,cum omnibus notum ſit,homines vel in calido hypocauſto,vel in tina, quam olim latini & baptiſterium,& labrum appellarunt, vel igne indito, aut in eo ſuffitibus calidis, aut vaporibus calidis excitatis homines ſudare. Quare caliditas inſignis cum interna tum externa ſudorem mouere apta eſt, vel cum ſiccitate, vel cum caliditate coniuncta exiſtat. vnde ſudorifica omnia erunt vehementer calida: Neque èſt, vt aliquis dicat, aquam uel etiam frigidam, decoctum chinæ,harundinis, & aliorum medicamentorum,quæ non ſunt facultate uel calida, uel non uehementer calida, ſudorem ciere: hęc namque non quatenus frigida, ſed quatenus calida proprie ſudorifica dicentur. Etenim ex Galeno etiam aqua ſimplex, quæ frigida eſt, incalefacta calefacit. Itaque ex ijs decocta parata cum actu calida exhibeantur, intusque etiam calefiant, adiuuante calore externo,mirum,non eſt, ſi ſudorifica euadant. An vero hæc ſint ſicca vel humida? profecto ſudorifica interna actu quæ humida ſunt, facilius ſudorem mouent,quam ſicca, ſi vero actu humida,facultate etiam ſicca ſint.longe facilius itidem ſudorem mouebunt, externa ſudorifica vehementer calida ſunt, quæ vel ſunt ſicca (quibus ij vtuntur qui pro inueterata lue gallica ſudorem mouere volunt) vel humida, ſcilicet quæ in mitioribus malis tollendis vſum habent,etiam in corporibus calidis ſiccis, habitusque gracilis,quibus cum ſicca nocua ſint, humida idcirco maxime vtilia erunt. Huiuſmodique naturæ ſunt medicamenta ſudorifica. Quorum vſus erit, vel in hypocauſto vel in clibano, vel in tina ſeu in labro ligneo, ſeu in dolio oblongo. In quo vel ignitis carbonibus poſitis, vel ferreis laminis, vel lapidibus molaribus vel pyritis ignitis, aſperſiſque decocto herbarum vi diſcuſſoria præditarum aer ad ſudorem mouendum incaleſit: aut decocto itidem facultatis humectatoriæ, refrigeratorięque, vt in corporibus gracilibus & ſiccis, atque in affectibus calidis atque ſiccis, cuiuſmodi eſt impetigo, elephantiaſis & ſimiles alij affectus. vnde in ijs,ſuffitibus ex decocto maluarum, violarum,altheæ & ſimilium, paratis,loca in quibus ſudandum eſt, calefieri debent. atque hęc caliditas externa ſudorificum eſt, ſine quo ſudor non promouebitur. ſunt aliqui qui in lectulo calido ſtragulis cooperti, ab epoto ſudorifico facile ſudant. ſudorifica vero ſunt ex ſimplicibus medicamentis, calamintha, chamæmelum, pulegium, cyclaminus, ariſtolochia, chamedris, dictamnus, origanum, lignum indum, guaiacum, ſeſſaphras, iuniperus, laurus, ſmilax aſpera, chyna, harundo, & ſimilia: Parant in aqua decoctum, quod ad decem vncias calidum propinant,hominesque ſtragulis calidis contegunt vel pręunctis dorſo & omnibus partibus corporis ex oleo actu, facultateque calido cum leui frictione.

In 3. de ſympt. cauſ. cap. 2.

In 1. lib ſimpl.

Quo

Quo præſidio febres periodicæ ſanatu difficillimæ abiguntur, ſcilicet ab interno ſudorifico ante acceſſionem per duas horas calido exhibito, & pręfricato præunctoque corpore, vt dictum eſt, ſudore copioſius prouocato. ex compoſitis ſudorificis complura ſunt iñ vſu, cum interna tũ externa. ex internis, ſunt in uſu decocta ex calamintha, chamæmelo & ciclamino parata: vt ſi (exempli gratia) tale decoctum pararetur; quod recipit, cymarum, calaminthę montanæ, chamæmeli un. p ij, radicis cyclamini ʒiij, vel florum cyclamini itidem. p ij, bulliant in libra aquæ ad conſumptionem tertiæ partis, & decoctum percolatum calidum exhibeatur, & ſtragulis calidis in lectulo cooperiantur, poſt mediumque horæ calidum hypocauſtum, vel tinam, ſeu dolium calidum ingrediãtur. vel accipe calaminthę p ij, radicis harundinis ſiccæ minutim inciſæ ʒiiij, bulliant in libra aquę ad conſumptionem tertiæ partis, & percolatũ hoc decoctum ijs calidũ nos propinamus. Variæ ẽt potiones ſudorificæ medicis huius ætatis ſunt notiſſimę, quæ parantur ex ligno indo, vel guaiaco vel ex ſalſa parilla vel ex china radice, quę potiones ad luem gallicam expugnandam maxime commendantur; quarum erit omnium efficaciſſima nimirum, quæ accipit ligni indi raſpati, ʒis. corticis ligni ʒij. ſalſæ parillæ minutim inciſæ ʒiiij, aquæ communis lib. iii. calaminthę montanæ p iij, macerentur ſpacio horarum XXIIII. & lento igne ebulliant ad conſumptionem medietatis. & colentur: doſisque erit ad ʒviij. Mitius ſudorificum erit, quod paratur ex radicis chinæ minutim inciſæ, radicis harundinis & ligni indi un. ʒiiij. in libris duabus aquæ decoquitur quoad tertia pars, uel medietas abſumatur. Nonnulli huiuſmodi ſudorificum calidum epotum plurimum cõmendant. quod recipit decocti milij ʒiiiij, vini albi aromatici ʒij. calidum propinent. parant vero decoctum milij, decoquentes milium à corticibus mundatis ʒij, in libra aquæ, quoad ipſum milium aperiatur. & percolatum decoctum exhibent. Apud *Gal. in 8. comp. med. loc. cap. 7.* Gal. fuit ad ſudorem mouendum olim antidotus Athanaſia appellata quæ parabatur accipiendo croci, ſpicæ, nardi, un. ʒij, cinamomi, caſſiæ ligneæ, myrrhæ, iunci odorati, un. ʒi. omnibus tritis, melleq; exceptis electuariũ parabatur. cuius quidem medici olim exhibebant ad fabę magnitudinem, & hominem calidis ſtragulis cooperiebant, vt ſudaret, verum facilius ſuccedet ſi duplicata doſi exhibeatur, & ſuperbibatur decocti calidi calaminthæ ʒvi. hæc de internis ſufficiant. Raró antiqui internis ſudorificis vtebantur, quod ſolis externis ſudores large & commode moueri poſſent. Inter externa hoc Gal. commendaſſe viſus eſt ad finiendas febres cum ſudore: quod recipit olei, cinnamomi, chamæmeli, un. ʒij, fol. lauri, p ii, nitri ʒiij, aceti ʒij, bulliant, quoad acetum abſumatur, atque hoc calido cum leui frictione inungitur dorſum, & omnes partes corporis. Quidam ſuffitus parant, conſperſis vel lapidibus ignitis, vel ferreis laminibus itidem ignitis vel carbonibus accenſis pulueribus, qui ex aromaribus parantur, ijsque in tina doliari ſudorem mouent. Alij ad luem gallicam ſudore expugnandam, hoc ſuffitu vtuntur, quem parant accipientes cinnabaris mineralis ʒij, thuris maſculi ʒi, galliæ muſcatæ ʒj, omnibus contritis, carbonibusque vel lapidibus ignitis conſperſis triduo ſuffiuntur. Indiæ Gomoræ gentes luem gallicam ſudore finiunt, ſuffitu ex folio Magney, vulgo herbariorum aloes feminæ, minutim inciſo atque in vaſe vitreato clauſo decocto parato, per osq; anguſtum eius fumo ſuſcepto, in ſudorem ij largiſſimum quo ſanantur funduntur. ſudare vero homines aut in lectulo calidis ſtragulis contectos obſeruamus, vel in hyppocauſto vndique concluſos, vel capite excluſo, vel in doliari vaporario, quod tinam labrum & baptiſterium antiqui appellarunt. In hoc ipſo dolio qui ſudant, aut calore ignis vtuntur, quem ignitis carbonibus intropoſitis faciunt, aut ſuffitu calido ex multa aqua calida, in dolium proiecta, eo tamen artificio, ne ſudaturos tangat, vel ex lebete aquam ebullientem continente, quidam alij tinam ſtragulis coopertam calefaciunt,

ciunt, aſpergentes decocto ex herbis opportunis parato lapides ignitos aut ferreas laminas candentes. Quidam alij ſudare ægrotos ſtudent in capſa lignea, hominis longitudinis vndique ſtragulis clauſa, in qua decumbit ægrotus vndiq; (capite excepto, quod extra capſulam manet) ſtragulis clauſus. Quod vaporarium multi in capſę extremo iuxta pedes eorum, qui vt ſudent, decumbunt, igne repoſito calefaciunt. Nonnulli etiam in clibano extracto igne vndique clauſi ſudant. cuius ſudationis meminit Aetius, ad virus rubetæ diſcutiendum. ſudare in multis morbis adſtrictis eſt vtile, nimirum ad febres putridas, periodicasq; ad tumores externos digerendos, ad conuulſos non ab exiccatis neruoſis partibus, ad hydropicos, ad articulares dolores, ad luem veneream atque ad alios affectus, de quibus poſterius, cum de ipſorum curatione ſermonem inſtituerimus, accuratius itidem agemus.

De balneis laxatorijs ad morbos adſtrictos tollendos. Caput XIV.

QVantopere balneorum laxantium vſus ad quamplures adſtrictos morbos tollendos vtilis ſit, non eſt, vt multis nobis perſuadeatur, cum iſtuc omnibus medicis praxim facientibus ſit maniſeſtiſſimum. Per balneum intelligimus corpora in aquam demergi dulcem calidam, quæ erit temperate calida, Galenus diſtinxit, facultates aquæ ex vario temperamento, namque frigidam refrigerare ait, repidam modicè itidem refrigerare & humectare, temperate calidam moderate calefacere, humectare, & iuſto calidiorem ipſam multum calefacere, & non humectare. Balnea vero laxatoria moderate calida ſunt, quo temperamento corpora calefaciunt, humectant, aperiunt, attenuant, digerunt, vrinam, aluum, ſudoremque mouent, dolores mitigant atque alia huiuſcemodi opera faciunt. Vnde mirum non eſt, ſi ad complures adſtrictos morbos ſint vtiliſſima, atque apud antiquos fuerint in frequentiſſimo vſu præſertimque ad febres tollendas, qui vſus veteribus medicis notiſſimus in multis Italię locis nunc ferè omnino obſoleuit. Cleophantus Antiquis ſimus medicus non in omnibus balneo vtebatur, At Aſclepiades longe in balneorum vſu fuit Cleophanto audacior. Hoc vnum verum erit, quod balnea dulcia temperate calida in multis morbis atque in multis ſymptomatibus vtiliſſima ſunt. Ad febres quidem diarrhias omnes, ad putridas biliofas, cum intermittentes tum continuas, atque ad alias putridas, vbi aliquod non ſubſit viſcus inflammatum, vel aliqua pars debilis atque (vt aiunt Dogmatici) non niſi etiam euacuato prius corpore apparentibusque in vrinis ſignis concoctionis: atque ad hecticas non minus. Ad omnes itidem laſſitudines cum tenſiuas, tum inflammatorias, tum vlceroſas, quod digerendo balnea tenſionem laxent, atque inflammationem non minus tollunt, & bilioſum, acutumq; humorem vlceroſam laſſitudinem fouentem digerunt, humiditateque acrimoniam humoris hebetant. conferunt itidem dulcia balnea præmiſſa corporis totius euacuatione, (ex Dogmaticorum ſententia) ad dolorem capitis, ad hemicraneam, ad phrenitimque ſed vtiliora ſunt tepida, quod digerant, atque humectent, qua ratione ipſis maxime iuuatos vidimus plures melancholicos, maniacos, atque furioſos. In quibus morbis ſolent medici præter balneum, in quod (capite excepto) totum corpus immergunt, etiam ſtillicidium ſupra futuram capitis coronalem dictam eiuſdem tepidæ aquæ commendare; quod præſidium plurimum illis conferre, non eſt mirum, cum capitis partem læſam, ſcilicet cerebrum reſpiciat, atque maxime ipſam laxando, digerendoque in ipſo humorem contentum, vel vaporem iuuet. Ad conuulſiones à ſiccatione ortas, vtiliſſimum eſt

prædictum

prędictum balneum, quod plurimum humectet, ad oculorũ item dolores, (Hippocrate etiam auctore) atque ad tabem quoque. Ad anginam priuatim poſt principium exterius ab Archigone commendabatur, multoſque Aetius ex ipſis balneis plurimum iuuatos ſe vidiſſe ſcripſit. Ad ictcrum vero balnea prædicta ab omnibus medicis maxime commendantur. & ad calculos in renibus, ad ſuppreſſos menſes atq; ad ſimiles alios affectus. Hactenus de laxatorio balneo, quod aqua dulci temperate calida paratur. Parantur vero quandoque ex hydræleo, ex oleo, atque ex lacte. Ex arte factis compoſitiſque balneis, quædam ex aqua, in qua medicamentis emollientibus decocta ſint, commendari ſolent. emollientia autem medicamenta ſunt althea, malua, chamæmelum, fænugrecum, linum, cucumer ſyluestris, melilotus, & ſimilia; Quędam parantur ex decocto digerentium medicamentorum, cuiuſmodi eſt, iridis radix, cyclamini, acori, phu, fæniculi, apij, aſari, & ſimilium, & ex herbis, origanum, calamentha, mentaſtrum, ſtecas, pulegium, dictamnum, thymus, anethum, ruta, thymbra, ſaluia & ſimiles alię. Semina etiam huic negotio accommodata, hæc erunt, ſcilicet apij, petroſelini, fęniculi, aniſi, ſileris montani, dauci, ammeos, cardamomi & ſimilium. Ad hæc balnea pertinent quoque, fomenta cum emollientia, tum digerentia, epithemata, inſeſſiones, & ſimilia pręſidia; inunctiones itidem ex oleis temperate calidis, vel diſcuſſorijs, laudantur. poſt balnea arte facta, reſtant naturalia, ideſt, quæ ex natura fiunt, quæque medici & mineralia, & thermalia vocant, huiuſmodi erunt bituminoſa atque ſulphurea, quæ vim habent emollientem, & digerentem vnde innumeris fere morbis adſtrictis vtilia ſunt. At cum de his complures viri digniſſimi eruditiſſime ſcripſerint, nihil aliud ſcribam ad eos ſanè viros doctiſſimos, ſcilicet ad Falopium, ad Baccium atque ad alios lubens medicinę ſtudioſos remittens.

De pręſidijs Metaſyncriticis. *Cap. XV.*

MEdicamenta Græcis Metaſyncritica vocata, ab Aureliano recorporatiua vocata, apud plęroſque antiquorum in vſu fuerunt, ad omnes (vt Oribaſius eſt auctor) diutiſſime inueteratos morbos, cum cætera auxilia nihil profecerint. *Lib. 10. collect. medici. cap. 41.* hæc quidem medicamenta emplaſtra fuerunt, ex valde calidis acribuſque medicamentis parata, cuiuſmodi fuit ſinapiſmus, vel quod ex euphorbio, vel ex thapſia vel ex alio ſimili medicamento parabatur. Horũ vſum Dogmatici quem admodum in morbis frigidis atque humidis ſatis commendarunt, ita in calidis atque ſiccis plurimum damnarunt. Methodici vero cum in calidis ſiccisque tum in frigidis humidiſque morbis adſtrictis indiſcriminatim his medicamentis vtebantur, quod, hæc plurimum ad omnem antiquatam meatuum ſtricturam tollendam valerent. vnde Theſſalus etiam in cute antiquo vlcere vexata ſinapiſmum (Galeno auctore) commendauit, ea fortaſſe de cauſa, quoniam & cutis, & caro ferè indurata, liuoreque ac duritie acta, inſignem in meatibus ſtricturam patiatur, qua caloris tranſpiratione prohibita, eius ſanitas vitiatur. Dogmatici hunc morbum vitiatam intemperiem, qua pars cachexia laborat, vitiatoq; habitu, dicunt. Quam intemperiem, & cachexiam cum metaſyncritica, ideſt medicamenta vehementer calida & acria, non ſolum ruborem inducentia, at quinetiam exulcerationem, abſumant, ſcilicet optimum ſanguinem attrahendo vitiatumque digerendo & vacuando, priſtinum cum temperamentum tum habitum illis partibus reſtituunt. Dogmatici (vti dictum etiam eſt) in morbis ijſdem, ſed à frigida humidaque cauſa, minime autem à calida atque ſicca obortis, Metaſyncriticorum medicamentorum vſum complexi fuerunt. Cæterum

(ait

(ait Oribaſius) qui affectus dignoſcere non poſſunt, ad eiuſmodi medicamenta, veluti (vt aiunt) ad ſacram anchoram confugiunt, & ſæpe id quod opus eſt, efficiunt, quia pleroſque homines eiuſmodi affectiones, ob malam & vitiatam victus rationem infectant. Non cognoſcunt ſæpe hos affectus, quoniam apparet apertiſſime ſæpius in quapiam parte corporis loca ex aliqua cauſa inſignem meatuum ſtricturam patientia, non iuuari neque medicamentis quibuslibet calidis neque frigidis, neque ſiccis, neque humidis, vel tumorem adimentibus vel vlcus conſolidantibus. Cum vero metaſyncritica vehementi caliditate aperiendo, ac optimum ſanguinem apertis meatibus, quo pars læſa nutriatur, attrahendo, vitiatumque digerendo atque euacuando, partem ad optimum meatuum ſtatum reſtituunt, mirum non eſt, ſi praua illa intemperies, quæ malum habitum partis fouet, reſtituatur, vnde Methodici ijs in antiquatis affectibus, ſcilicet in dolore capitis antiquo, in conuulſis, in tumentibus, in reſolutis, in membris atrophia & macie laborantibus & in alijs ſimilibus affectibus vti ſolebant. hæc medicamenta (vt dictum eſt) ex medicamentis acribus rubefacientibus, atque veſicã etiam concitantibus parantur. Antiqui, cum opus fuerat vehementi metaſyncritico, parabant ipſum, accipientes (exempli gratia) caricum pridie in calida aqua maceratarum, & expreſſarum ℥ij, ſinapis optimi puluerizati ℥iiij, contuſis in mortario caricibus, & miſto ſinapi maſſam parabant. Alij ex euphorbio, thapſia, piretro, clematide vrente cum fermento eadem parare medicamenta ſolent, vel cum caricibus contuſis hæc permiſcentes parabant, itaque ſi vehemens metaſyncriticum deſideraretur, hoc profecto eſſet, quod recipit caricum in tepida aqua per diem maceratarum (expreſſa ab ipſis aqua) exempli gratia ℥i, euphorbij pul. Thapſiæ radicis, vel ſucci vn. ℥iiij, ſinapi itidem pulv. pyretri, un. 3. v. Contuſis caricibus cęteriſque tenuiſſime tritis, & exceptis ſimul maſſa paratur ad vſum. Adhibent hæc medicamenta cuti, & detinent aliqui quoad ipſa inflammetur, & rubefiat, vel quoad puſtulæ excitentur. Fugiant omnes à cantharidibus, quoniam etiam exterius adhibitę ſolent in veſica inflammationem ventris, tormina atque ſanguinis profluuium inducere, etenim illarum deleteria à calore actuata facultas etiam ab extimis partibus ad veſicam, cui ex tota ſubſtantia aduerſatur, fertur, eamque grauiter lędit. Detracto medicamento ad leniendum partis dolorem, vtebantur antiqui vel roſaceo, vel amygdalino oleo, vel ſucco foliorum maluarum. Hac ætate inungunt chyrurgi partem butyro recenti, folium braſſicæ ſuperponentes & hæc de metaſyncriticis.

De præſidiis in communi. *Cap. XVI.*

POſteaquam de laxatorijs præſidijs & in communi & in particulari egimus, reſtat, vt de adſtrictorijs quoque loquamur, ſiquidem & hæc ſcitu nobis ſunt neceſſaria ad laxos morbos tollendos. De his vero ſcribentes, ab aeris qualitate primum exordimur; qui aer erit frigidus, & obſcurus, meatus enim à frigido aere denſantur, conniuentque, non minuſque etiam ab obſcuro, craſſo, hoc quidem ſpiritus & humores in corporibus incraſſantur, conſeruanturque veluti à caliditate & celeritate aeris & digeruntur, & euacuantur. Cibus debet eſſe multus, multique nutrimenti, frigidus ſiccus, ſubſtantiæ etiam non tenuis craſſę, facultatiſque adſtrictoriæ ſiccantis: vnde panem toſtum in cibo Methodici, carnemque aſſam dabant. vtrum vero ſimplex, vel compoſitus cibus variusue conueniat, haud plane deliberatum fuiſſe conſtat, cum aliquibus viſum ſit, cibum varium replere magis & tumentia atque adſtricta fouere, quod eo appetentia plus excitata homines plus nutrimenti aſſumant, alij ſimplicẽ conuenientiorem

eſſe

eſſe voluerunt, cuius opinionis Celſus fuiſſe eſt viſus. Potus itidem debet eſſe multum nutriens, cuiuſmodi eſt vinum nigrum, craſſæ ſubſtantiæ, atque auſterum. Quies vero & ocium ad laxos affectus eſt accommodatiſſimum, veluti motus in corporibus, humores digerendo, & vapores reſoluendo, tumentia tollunt. ex animi quoque paſſionibus, timor, mærorque adſtrictum fouent, & ira, etſi per ſe non adſtringat, tamen fundendo, & mouendo humores, plerunque morbum adſtrictum facere ſolet, quippè partibus corporis humorum fluxione tumentibus, atque in adſtrictum venientibus. ſi de ſomno loquamur, frequens & multus, non conſuetus & naturalis adſtrictum fouet. cutem adſtrictam balnea frigida, vel adſtringentia faciunt, & augent, quo Galenus meritò quoſdam qui natauerant in aquis adſtringentibus, cuiuſmodi eſt marina, aluminoſa, & Calchantodis, in febrem ſynocham incurriſſe ſcribit. Non ſemel & nos quoque multos, poſt natationem in marina aqua, febre correptos vidimus, eoſque præſertim, quorum corpora fuliginibus multis abundabant, hi quidem facillimi eſſe ſolent, vt ex quacunque cauſa adſtrictoria, meatibus cutis conniuentibus, in febrem delabantur. Cuiuſmodi olim fuiſſe Andream Auriam Iuniorem Ioan. Andreæ Auriæ Principis filium in pueritia, meminimus, quem ſynocha non putrida à natatione in mari, vexatum non ſemel præ manibus curandum Ianuæ habuimus. atque hæc ſunt præſidia adſtrictoria in victus ratione obſeruata. Quæ Celſus perbelle ita expreſſit: Contra vero ſi corpus profluet, ſudor coercendus: quies adhibenda erit tenebris, ſomnoque quandocunque volet, vtendum. non niſi leui geſtatione corpus agitandum, & pro genere mali ſubueniendum. Nam ſi venter fluit, aut ſi ſtomachus non continet, vbi febris decreuit, liberaliter oportet aquam tepidam potui dare, & vomere cogere, niſi aut fauces aut præcordia, aut latus dolet, aut vetus morbus eſt. ſi vero ſudor exercet, duranda cutis eſt, vel nitro, vel ſale, quæ cum oleo miſcentur. At ſi leuius id vitium eſt, oleo corpus inungendum eſt, ſi vehementius, roſa vel melino, vel myrteo, cui vinum auſterum ſit adiectum. Quiſquis autem fluore æger eſt, cum venit in balneum, prius vngendus, deinde in ſolium demittendus eſt. ſi in cute vitium eſt, frigida quoque quam calida aqua melius vtetur, vbi ad cibum ventum eſt, dari debet is valens, frigidus, ſiccus, ſimplex, qui quam minime corrumpi poſſit; panis toſtus, caro aſſa, vinum aſperum, vel ſubauſterum, ſi venter profluit, calidum, ſi ſudores nocent, vomituſque ſunt, frigidum. Cæterum his præmiſſis, ratio expoſtulat, vt ad ſingularia medicamenta, quorum perpetuo fuit vſus ad aſtringendum, deſcendamus. *In lib. 3. cap. 6.*

De medicamentis adſtrictoriis in particulari. Caput XVII.

Medicamenta adſtrictoria cum ex triplici materia depromantur, ſcilicet ex ſtirpibus, ex animalibus, atque ex foſſilibus. Ex ſtirpibus adſtringunt, roſa, abſinthium, myrti folia, & fructus, acaciæ Aegyptiacæ flores, folia atque fructus, nec non ex ipſis ſuccus expreſſus, qui præcipue in vſu ſemper fuit ad affectus laxatorios, ex plantis vero plantago commendatur verbaſcum, polygonum ſanguinellauè dicta tantopere ab Alex. Tralliano ad ſputum ſanguinis concelebrata. equiſetum hippuris & cauda equina dictum, oleæ cum folia tum fructus immaturi, ciſtus, atque hypociſtus, licium, lentiſcus, myrtus, Oxianthæ Theophraſti fructus, cum etiam à Matthiolo creditæ fructus mirifice adſtringunt, pruni ſyluestris fructus, pyra ſyluestria, mala cydonia, mala granata acerba, ipſorũ fructuum cortex, putamen, citinus & nuclei. balauſtia omnia cum orientalia tum Italica. liguſtri folia & fructus; phyllitis, rumex cruentus, ſanguis draconis officinarum, laurus

(ait Oribaſius) qui affectus dignoſcere non poſſunt, ad eiuſmodi medicamenta, veluti (vt aiunt) ad ſacram anchoram confugiunt, & ſæpe id quod opus eſt, efficiunt, quia pleroſque homines eiuſmodi affectiones, ob malam & vitiatam victus rationem infectant. Non cognoſcunt ſæpe hos affectus, quoniam apparet apertiſſime ſæpius in quapiam parte corporis loca ex aliqua cauſa inſignem meatuum ſtricturam patientia, non iuuari neque medicamentis quibuslibet calidis neque frigidis, neque ſiccis, neque humidis. vel tumorem adimentibus vel vlcus conſolidantibus. Cum vero metaſyncritica vehementi caliditate aperiendo, ac optimum ſanguinem apertis meatibus, quo pars læſa nutriatur, attrahendo, vitiatumque digerendo atque euacuando, partem ad optimum meatuum ſtatum reſtituunt, mirum non eſt, ſi praua illa intemperies, quæ malum habitum partis fouet, reſtituatur, vnde Methodici ijs in antiquatis affectibus, ſcilicet in dolore capitis antiquo, in conuulſis, in tumentibus, in reſolutis, in membris atrophia & macie laborantibus & in alijs ſimilibus affectibus vti ſolebant. hæc medicamenta (vt dictum eſt) ex medicamentis acribus rubefacientibus, atque veſicã etiam concitantibus parantur. Antiqui, cum opus fuerat vehementi metaſyncritico, parabant ipſum, accipientes (exempli gratia) caricum pridie in calida aqua maceratarum, & expreſſarum ℥ij, ſinapis optimi pulucrizati ℥iiij, contuſis in mortario caricibus, & miſto ſinapi maſſam parabant. Alij ex euphorbio, thapſia, piretro, clematide vrente cum fermento eadem parare medicamenta ſolent, vel cum caricibus contuſis hæc permiſcentes parabant, itaque ſi vehemens metaſyncriticum deſideraretur, hoc profecto eſſet, quod recipit caricum in tepida aqua per diem maceratarum (expreſſa ab ipſis aqua) exempli gratia ℥i, euphorbij pul. Thapſiæ radicis, vel ſucci vn. ℥iiij, ſinapi itidem pulr. pyretri, un. ℥. v. Contuſis caricibus cęteriſque tenuiſſime tritis, & exceptis ſimul maſſa paratur ad vſum. Adhibent hæc medicamenta cuti, & detinent aliqui quoad ipſa inflammetur, & rubefiat, vel quoad puſtulæ excitentur. Fugiant omnes à cantharidibus, quoniam etiam exterius adhibitę ſolent in veſica inflammationem ventris, tormina atque ſanguinis profluuium inducere, etenim illarum deleteria à calore actuata facultas etiam ab extimis partibus ad veſicam, cui ex tota ſubſtantia aduerſatur, fertur, eamque grauiter lędit. Detracto medicamen to ad leniendum partis dolorem, vtebantur antiqui vel roſaceo, vel amygdalino oleo, vel ſucco foliorum maluarum. Hac ætate inungunt chyrurgi partem butyro recenti, folium braſſicæ ſuperponentes & hæc de metaſyncriticis.

De præſidiis in communi. Cap. XVI.

POſteaquam de laxatorijs præſidijs & in communi & in particulari egimus, reſtat, vt de adſtrictorijs quoque loquamur, ſiquidem & hæc ſcitu nobis ſunt neceſſaria ad laxos morbos tollendos. De his vero ſcribentes, ab aeris qualitate primum exordimur; qui aer erit frigidus, & obſcurus, meatus enim à frigido aere denſantur, conniuentque, non minuſque etiam ab obſcuro, craſſo, hoc quidem ſpiritus & humores in corporibus incraſſantur, conſeruanturque veluti à caliditate & celeritate aeris & digeruntur, & euacuantur. Cibus debet eſſe multus, multique nutrimenti, frigidus ſiccus, ſubſtantiæ etiam non tenuis craſſę, facultatiſque adſtrictoriæ ſiccantis: vnde panem toſtum in cibo Methodici, carnemque aſſam dabant. vtrum vero ſimplex, vel compoſitus cibus variuſue conueniat, haud plane deliberatum fuiſſe conſtat, cum aliquibus viſum ſit, cibum varium replere magis & tumentia atque adſtricta fouere, quod eo appetentia plus excitata homines plus nutrimenti aſſumant, alij ſimplicẽ conuenientiorem

eſſe voluerunt, cuius opinionis Celſus fuiſſe eſt viſus. Potus itidem debet eſſe multum nutriens, cuiuſmodi eſt vinum nigrum, craſſæ ſubſtantiæ, atque auſterum. Quies vero & ocium ad laxos affectus eſt accommodatiſſimum, veluti motus in corporibus, humores digerendo, & vapores reſoluendo, tumentia tollunt. ex animi quoque paſſionibus, timor, mærorque adſtrictum fouent, & ira, etſi per ſe non adſtringat, tamen fundendo, & mouendo humores, plęrunque morbum adſtrictum facere ſolet, quippè partibus corporis humorum fluxione tumentibus, atque in adſtrictum venientibus. ſi de ſomno loquamur, frequens & multus, non conſuetus & naturalis adſtrictum fouet. cutem adſtrictam balnea frigida, vel adſtringentia faciunt, & augent, quo Galenus meritò quosdam qui natauerant in aquis adſtringentibus, cuiuſmodi eſt marina, aluminoſa, & Calchantodis, in febrem ſynocham incurriſſe ſcribit. Non ſemel & nos quoque multos, poſt natationem in marina aqua, febre correptos vidimus, eosque pręſertim, quorum corpora fuliginibus multis abundabant, hi quidem facillimi eſſe ſolent, vt ex quacunque cauſa adſtrictoria, meatibus cutis conniuentibus, in febrem delabantur. Cuiuſmodi olim fuiſſe Andream Auriam Iuniorem Ioan. Andreæ Auriæ Principis filium in pueritia, meminimus, quem ſynocha non putrida à natatione in mari, vexatum non ſemel præ manibus curandum Ianuæ habuimus. atque hæc ſunt præſidia adſtrictoria in victus ratione obſeruata. Quæ Celſus perbelle ita ex- In lib. 3. cap. 4.
,, preſſit: Contra vero ſi corpus profluet, ſudor coercendus: quies adhibenda erit te-
,, nebris, ſomnoque quandocunque volet, vtendum. non niſi leui geſtatione cor-
,, pus agitandum, & pro genere mali ſubueniendum. Nam ſi venter fluit, aut ſi
,, ſtomachus non continet, vbi febris decreuit, liberaliter oportet aquam tepidam
,, potui dare, & vomere cogere, niſi aut fauces aut præcordia, aut latus dolet, aut ve-
,, tus morbus eſt. ſi vero ſudor exercet, duranda cutis eſt, vel nitro, vel ſale, quæ cum
,, oleo miſcentur. At ſi leuius id vitium eſt, oleo corpus inungendum eſt, ſi vehe-
,, mentius, roſa vel melino, vel myrteo, cui vinum auſterum ſit adiectum. Quiſ-
,, quis autem fluore æger eſt, cum venit in balneum, prius vngendus. deinde in ſo-
,, lium demittendus eſt. ſi in cute vitium eſt, frigida quoque quam calida aqua me-
,, lius vtetur, vbi ad cibum ventum eſt, dari debet is valens, frigidus, ſiccus, ſimplex,
,, qui quam minime corrumpi poſſit; panis toſtus, caro aſſa, vinum aſperum, vel
,, ſubauſterum, ſi venter profluit, calidum, ſi ſudores nocent, vomitusque ſunt, frigi-
,, dum. Cæterum his præmiſſis, ratio expoſtulat, vt ad ſingularia medicamenta,
quorum perpetuo fuit vſus ad aſtringendum, deſcendamus.

De medicamentis adſtrictoriis in particulari.
Caput XVII.

MEdicamenta adſtrictoria cum ex triplici materia depromantur, ſcilicet ex ſtirpibus, ex animalibus, atque ex foſſilibus. Ex ſtirpibus adſtringunt, roſa, abſinthium, myrti folia, & fructus, acaciæ Aegyptiacæ flores, folia atque fructus, necnon ex ipſis ſuccus expreſſus, qui præcipue in vſu ſemper fuit ad affectus laxatorios, ex plantis vero plantago commendatur verbaſcum, polygonum ſanguinellauè dicta tantopere ab Alex. Tralliano ad ſputum ſanguinis concelebrata. equiſetum hippuris & cauda equina dictum, oleæ cum folia tum fructus immaturi, ciſtus, atque hypociſtus, licium, lentiſcus, myrtus, Oxianthæ Theophraſti fructus, cum etiam à Matthiolo creditæ fructus mirifice adſtringunt, pruni ſylueſtris fructus, pyra ſylueſtria, mala cydonia, mala granata acerba, ipſorũ fructuum cortex, putamen, citinus & nuclei. balauſtia omnia cum orientalia tum Italica. liguſtri folia & fructus; phyllitis, rumex cruentus, ſanguis draconis officinarum, laurus

thinnus, folia ſcilicet atque fructus, alaterni folia, meſpili cum aroniæ tum ſetoniæ fructus atque ſemina, cornua immatura, enanthe, ideſt, vitis ſylueſtris, vuarum ſemina racemique. Ex animalibus pauca ſunt ad vſum medicinæ adſtringentia cognita, vt coagulum, vngues, & pili præſertim leporini. Ex foſſilibus vero, plura ſunt: ex aquis enim omnes ſalſæ, calchantodes, aluminoſæ, ferreæ valenter adſtringunt, ex ſuccis vero concretis, calchantum alumen, chalcitis, gipſum, ex terris, ſamia, ſelinuſia, lemnia, cretica, rubrica ſinopica, quam nos aliàs demonſtrauimus eſſe bolum armenum Galeni, rubrica fabrilis, creta & ſimiles aliæ. Totque ſunt medicamenta adſtrictoria quæ morbis laxis ſeu profluis remedio eſſe poſſunt. Nunc de medicamentis, quæ mixtam vim cum laxantem tum adſtringentem habent, agimus.

De medicamentis facultatem mixtam ex adſtricto atque ex laxo habentibus. Cap. XVIII.

In lib. 1. cap. 4. NOn poſſum non vehementer admirari Galenum in libris de medicamentorum compoſitione ſecundum genera, Theſſalum Methodicum maxime reprehendentem, vt qui negauerit dari medicamentum mixtum, ex contrarijs potentijs, potiſſimumque ex facultate adſtrictoria atque laxatoria, cum neceſſario Methodicos omnes illud ex ipſorum methodi placitis voluiſſe, eo argumento intelligatur, quod dogma illorum fuerit præcipuum, vt dentur morbi adſtricti, laxi, atque mixti ex adſtricto & ex laxo, ſi concedebant dari morbos mixtos ex adſtricto & ex laxo, atque hoſce morbos per ſe omnes curationem indicare, verum quoque erit dari medicamenta mixtarum facultatum ex adſtricta atque laxa facultate: profectò ſi morbus adſtrictus indicat laxandum, & laxus adſtringendum, cur mixtus ex laxo & adſtricto affectus medicamenti mixtam facultatem ex laxo & adſtricto, haud indicabit? Huiuſmodi vero medicamenta ex ſimplicibus erunt, exempli gratia, chamæmelum, quod præter laxatoriam vim etiam modicum adſtrictionis habeat, Melilotus, roſa, abſinthium, aloe, cichoreū, ſenecio, hyeraceum, chondrilla, pentaphyllum, hedera, carpobalſamum, xilobalſamum, opobalſamum, cinnamomum, caſſia aromatica, ſpica cum Indica tum celtica, phu cum magnum tum paruum; ex medicamentis etiam purgatorijs, Rhabarbarum, rhaponticum, tamarendi, pruni myrabolani, & alia ſimilia, ex quibus, atque ex alijs ſimpliciter laxatorijs, & adſtrictorijs poterunt parari compoſita medicamenta, maxime ad affectum mixtum ex laxo & adſtricto accõmodata. Verum enim verò cū Galenus vir ſummæ in medicina auctoritatis apertiſſime loco ſuperius citato & alibi damnauerit Theſſalios medicos, qui negarint dari medicamenta compoſita vel à natura vel ab arte habentia contrarias facultates, iiſque omnibus ſimul in parte agentia, ita vt ſimul exempli gratia in parte inflammata digerant, atque partem roborent, non dubitabimus Methodicos illius fuiſſe ſententiæ, quod in vna eadem parte cum dari morbum mixtum ex adſtricto & laxo noluerint, ita negaſſe dari medicamenta agentia ſimul in eadem parte laxatorijs adſtrictorijſque facultatibus. ſiquidem in omni phlegmone vel tumore morbis adſtrictis, vtendum putarint nudis laxatorijs. Quod verò alio modo detur morbus mixtus ex laxo & adſtricto, hoc fuiſſe demõſtrauimus vnum ex ipſorum præcipuis dogmatis. At de hac re aliàs accuratius Deo fauente agemus.

Finis Libri Tertij.

PROSPE-

PROSPERI ALPINI MAROSTICENSIS DE MEDICINA METHODICA LIBER QVARTVS.

Agitur ex Methodicis de medicina parte prophylactice, & primo in quibus eam obſeruarint. Cap. I.

CVm hactenus de Methodicorum dogmatis ad medendi methodum conſtituendam abunde ſcripſerimus, præſtabit, vt nos, priuſquam ad particulares affectus cum adſtrictos tum laxos curãdos accedamus, de ea medicinę parte, quam prophylacticem Græci, & noſtri præſeruatiuam appellant, aliquid etiam agamus. De qua auctor libri medici vocati ait: Iam vero præter quatuor chyrurgorum communitates Cap.3. eſt & ſpecies, quam προφυλακτικὴν, ideſt præſeruatricem appellant. Apponitur autem & ipſa, vt communitas in deleterijs & toxicis, beſtijsque omnibus, quæ virus inſpuunt, tum venenoſis volatilibus, & terreſtribus aquatilibusque. Nam commune omnium genus, vt ſint exitialia, non tamen ad adſtrictum & fluens referuntur, ſed aliud eſt præter hæc genus. quare & curatoria ipſorum communitas alia præter illam habetur, dicta prophylactice. Ex quibus colligitur Methodicos vſos quoque fuiſſe præſeruatione, non tamen in omnibus ijs, in quibus dogmatici. ſiquidem conſtat ſolummodo eos pręſeruatricem feciſſe non in tuenda valetudine ab ijs affectibus, in quos corpora ob prauam victus rationem delabuntur, ſed vt eadem tuerentur a veneno, vel quod ex medicamentis deleterijs prouenit, aut quod à feris beſtijſque venenatis morſu vel ictu communicatur. Ipſorum vero communitas eſt, vt etiam aliàs dictum eſt, quod venena morſus & ictus venenati ſint exitialia, & propterea ipſa indicare medicamenta cum alexipharmaca, tum alexiteria, quorum vſu corpora præſeruanda eſſe voluerunt. Quod vero hæc ipſi voluerint, vel eo ſolo argumento facile cognoſcitur, quoniam Methodici cum in alijs multis, tum maxime in medicamentorum facultatibus atque vſu cum alijs medicorum ſectis planè conuenerunt. Cęterum illam communitatem præſeruatoriam, nimirum quod venena & morſus ictuſque ferarum venenoſarum ſint exitialia, & proinde indicare ea medicamenta, quæ ab exitio præſeruant, qualia ſunt (conſentientibus omnibus medicorum ſectis) quæ Græcis alexipharmaca & alexiteria & noſtris antidota appellantur, eo libentius obſeruandam hanc duxerunt, vt ab inſidijs venenorum homines defenderent, omniumque maxime imperatores, reges atque principes, quibus non raro ex ea cauſa miſerandos caſus euenire obſeruarent. Accedit etiam Methodicos ob id fortaſſe ſolummodo venenorum, beſtiarumque venenoſarum morſuum & ictuum pręſeruationem æſtimauiſſe, minime vero eam, quę alios affectus & à praua victus ratione & à quibuslibet alijs cauſis proficiſcentes complectitur, quoniam ab hiſce affectibus corpora tueri, ac præſeruari poſſe haud ita certè, & tuto intelligerent, Atque etiam quod uiſum illis non fuerit hanc pręſeruationem omnino eſſe neceſſariam, uti eſt illa, quæ præuiſionem

a venenis atque à venenatis morſibus vel ictibus reſpicit. ſi hæc negligeretur, certum mortis periculum frequentius compluribus hominibus impendere videbant.

An poſsit conſtitui methodus tuendæ ſanitatis ex Methodicorum dogmatis. *Cap. II.*

DIximus non conſtare apud medicos methodicos olim fuiſſe in uſu ſanitatis præſeruationem, ab illis præſertim malis, quæ ex mala victus ratione, atque ab extrinſecus incidentibus cauſis excitari ſolent, quanquam & Romanos & alias gentes huic ſtudio incubuiſſe maxime conſtet, ex vſu cum frictionum, tum exercitationum tum balneorum, quibus complures gentes aſſiduæ pro tuenda valetudine operam dabant. An vero Methodici hanc medicinæ partem prophylacticen, quę corpora tuetur ab ijs affectibus, qui (vt dictum eſt) cum à prauo victu tum ab alijs extrinſecus occurrentibus cauſis ortum habent, haud planè conſtat. quemadmodum eam, de ijs affectibus, quos cum venena vel per os aſſumpta, vel quomodolibet corporibus adhibita, tum beſtiæ venenoſæ morſu vel ictu inducunt, eos plurimi feciſſe atque in vſu habuiſſe, ſuperius oſtendimus. Vtrum verò ex Methodicorum placitis queat methodus conſtitui, qua corpora ab omnibus malis præſeruentur, haud eſſe impoſſibile, duximus. Namque, vt ex Dogmaticis Galenus docuit, ſanitas in corporibus aut incolumis ſeruatur, aut vitio laborat, hæc medicamentis priſtino ſtatui reſtitui debebit, & illa penitus conſeruari; conſeruabitur ſanè ex ijs cauſis, quas ob id Galenus conſeruatrices vocat quatenus eæ affectus adſtrictos atque laxos reſpiciunt, ſcilicet aut fouent, aut adimunt. Corpus ſanè illud ſanum eſſe dicemus, in quo naturalis ſiue moderata ſymmetria meatuum ſeruatur, addimus cum externorum tum internorum, quando ipſorum vitium ſeu vitiata ſymmetria morbum faciat. Hæc vero ſymmetria erit, aut omnibus numeris abſoluta, aut aliquantum à perfectiſſima deficiens. itaque quis non deprehendet vtramque poſſe conſeruari & tueri, remotis ijs ſingulis, quæ valent aut meatus magis uel laxare uel conſtringere; quod maxime fiet in ea, quæ perfecta eſt, At non minus etiam in ea, quæ ad quoddam uitium inclinat, etſi quod ſanitas quoque ſit, nullus morbus exinde promoueatur. Namque exempli cauſa, ſi corporis meatus quippiam ad adſtrictum inclinauerint, poterunt adhibentes uſum leuiter laxantium, illud uitium ita corrigere, ut ij ad perfectiorem uel minus uitioſam ſymmetriam facile reducantur. Atque eodem iridem modo ſi aliqui laxiores patentioresque euaſerint, uſu contrariorum ſcilicet adſtringentium, ad ſalubriorem ſtatum reducētur. ſanitas uerò, quę in meatuum perfecta & abſoluta ſymmetria fundatur, & conſiſtit, ſimilibus omnino, ut Dogmatici quoque uoluerunt, erit conſeruanda. Exempli gratia ſit puer boni corporis habitus, omnino meatus cum extetnos tum internos habens liberos, atque mediocriter laxos ſeu amplos, idcirco perfecta gaudens ſanitate, ſimilibus erit conſeruandus, quippe ijs, quæ laxare apta nata ſunt, ueluti à contrarijs erit arcendus, atque defendendus. ſiquidem aer temperate calidus maxime conſeruare aptus erit ipſius ſanitatem, contra frigidus, qui aptus eſt meatus anguſtiores reddere, eius ſanitati detrimento erit. ſic etiam ex cibis atque ex potibus, qui temperate calidi ſunt & humidi, ſubſtantiæ tenuis, minimæ craſſæ uel lentę, uim habebunt internorum meatuum ſymmetriam conſeruandi. Contra illam uitiabunt ex cibis atque ex potibus, qui frigidi ſunt, ſubſtantię craſſæ uel uiſcidę, qua poſſunt meatus infarciri atque obſtrui. Quamobrem non dubium erit, corporum ſanitatem poſſe etiam ex Methodicorum placitis methodo conſtituta, conſeruari

atque

atque tueri, at quomodo hoc ipſum præſtandum ſit, poſterius dicemus. Nunc de prophylactice, quam ipſi cum vt à venenis, tum à beſtijs feriſque venenoſis homines præcauerent, exercuerunt, agendum eſt.

An homines præſeruari poſsint à venenis, atque à morſibus ictibusque ferarum venenoſarum. Cap. III.

FOrtaſsè Reges, Principes, atque alij cuiuſuis conditionis homines neque à venenis poterunt præſeruari, tanta hac ætate hominum prauitas eſt, vt nulla via hominem ad quodcunq; malum perpetrandum lateat. ac, vt Dioſcorides ait, qui clam venena exhibere volunt, ita inſidias temperare, vt peritiſſimum quemq; decipiât. Theophraſtus ſcribit Thraſyã Mantinẽſem in venenorũ ſtudio peritiſſimũ, tale venenũ cõperiſſe, vt facile, & abſq; vllo dolore inferre obitum poſſet. ſi ẽt venenorum cum copiam tũ varietatẽ ſpectemus, hoc profectò negociũ preſeruationis futurũ maxime difficile indicabimus, cũ vbiq; locorum, & gentiũ venena reperiri queant, atque etiam aliqua vſque adeo pleriſq; occulta, ita multis familiaria ſint, vt ipſorum complura homines aſſidue & pedibus contingant & oculi videant. Neque eſt, vt reges pincernis, atque ijs, qui prægustant dapes fidere queant, cum ab ipſis multis in modis decipiantur. primum non eſt tutum prandentibus & cœnantibus regibus, vt vinum dapesque tunc, ab ijs prægustentur, conſultius quidem feciſſent, ſi antequam vel prandium facerent, vel cœnarent, ad minus per duas vel tres horas vina & dapes ab illis prægustatas ſedulo obſeruaſſent. Quo profectò tempore venena omnia actuata in corporibus eſſe ſolent. hoc errore quoque plæbei omnes ferè, maximeque mulierculæ duci ſolent, quæ ſi fungos fortè eſitaturę ſint, tunc modicum panis imbuti in iure fungorum canibus vel felibus mandendum proijciunt, quem ſi non comederint, timent ne fungi venenati ſint, at cum paulum temporis expectarint, canemque vel felem ab eo deuorato illæſum viderint, fungos & ipſæ abſque vllo timore comedunt, vnde non expectato exitu in tempore opportuno, quo venenum ſolet in corporibus actuari ſæpius multi magnum ex fungorum eſu vitæ diſcrimen ſubierunt. At neque etiam pincernis & dapum prægustatoribus, ſi in tempore quoque vinum & dapes prægustauerint, reges fidere oportebit, ſiquidem aut antidoto quapiam aſſumpta, aut aliquo alio cibo quouis modo alexipharmaco vorato, tutò vinum venenatum, atque dapes venenatas prægustare poterunt, nihilo enim ipſi vi antidoti aſſumpti a veneno lædentur. aut enim vi antidoti vis veneni irrita reddetur, & præſertim quia & parum deguſtarint, & illud quoque partis ſuperioris, in qua minus veneni eſt, cum maiori ex parte reſideat. aut ij prius ſtomacho cibis ad id opportunis repleto (cuiuſmodi ſunt iura pinguia, lac, pinguedineſque omnes) venenum aſſumptum per plures horas ſine vlla læſione ferre poſſunt, ita vt regum principumque, quos veneno interimere vino uel dapibus uenenatis conſilium eſt, prægustatores finito prandio uel cœna, domum reuerſi unà cum uoratis cibis etiam uenenum aſſumptum euomant. Hoc circumforanei ſedulo facere ſolent, ipſorumque non paucos ſæpius abſque ullo incommodo feciſſe ſcimus, ut ignaris hominibus perſuaderent, ſe aduerſus omnia uenena ſecretum habere: Quod ut perſuadeant, priuſquam domo egrediantur, iuribus pinguibus, cuiuſmodi ſunt, quæ à decoctis ueruecis inteſtinis, uel ex capite fiunt, uel lacte, uel maluarum decocto unà cum copioſo butyro facto, ſtomachum replent, mox in aſpectum hominum prodeunt, atque paulopoſt, præmiſſis admirandis laudibus ſui medicamenti alexipharmaci uendendi, modidicum cuiuſuis ueneni per os coram auditoribus, ſpectatoribuſque aſſumunt ac poſt

In libro 6. de re medica cap.

In 9. de hiſt. plant. cap. 18.

poſt ipſum, ſuum medicamentum quoque per os aſſumunt, à quo cum nullam per id temporis læſionem ſentiant, maxime propterea ab omnibus admirantur, atque exinde perſuadentur, circumforaneos habere contra omnia venena alexipharmacum præſtantiſſimum, atque ita ex ipſis emuncta pecunia, domum reuertuntur, digitisque intra os poſitis cum cibis venenum vomitione reijciunt. Quibus omnibus venenorum præcautio admodum difficilis videtur, haud parumque incerta. Quemadmodum etiam non minus difficile æſtimatur, homines à reptilium, ceterarumque beſtiarum venenoſarum veneno tueri poſſe, cum vbique locorum & beſtiæ venenatæ ſint, quæ vel morſu vel ictu venenum communicant corporibus. Veruntamen, etſi hæc præſeruatio haſce propoſitas habeat difficultates, ea, quæ faciunt ad præſeruationem cum venenorum, tum beſtiarum venenoſarum in medium afferemus.

De ijs, quæ faciunt ad præſeruationem à venenis. Caput. IV.

Plura quidem faciunt ad homines à venenis præſeruandos, quorum quædam ad ipſos pertinere videntur, quædam in ſupellectilibus conſiderantur, & alia in quibuſdam medicamentis præſens venenum prodentibus, & maxime vi alexipharmaca venenis aduerſantibus. Debent profectò pontifices, imperatores, reges, atque principes, qui ſolent maxime à venenis timere (vt vitam ſecuram, tranquillamque ducere queant) eſſe optimi chriſtiani, iuſti, perliberales, nullis officere, omnibus auxilio eſſe, & tales eſſe vt ab omnibus amentur, colantur, venerenturque, qui ita ſunt, proculdubio vtrumque in latus ocioſe dormire poſſunt, abſque vllo venenorum timore. namque qui ipſis ſeruiunt aſſidue pro ipſorum ſalute vigilant. Debent inſuper viros, qui ipſis ſeruiant, habere nobiles, fideles, nullis vitijs addictos, iuſtos, & religioſos. his enim Reges & principes maxime fidere poſſunt. Contra temere faciunt, qui vitam ſeruis tutandam ignobilibus, non religioſis, atque vitioſis committunt: namque ni ab ipſis frequentius inſidiæ inſtruantur, mirabile erit. Debent non minus principes medicos habere apud ipſos medicinam facturos, qui in rerum naturalium ſtudio, præſertimque in venenorum cognitione ſint exercitatiſſimi. vt & ipſos à venenis præcauere, & veneno infectos opportunis medicamentis ſanare ſciant. Atque hæc curare primum principes ij debebunt, qui à venenis præſeruari cupiunt. Secundo loco ad idem aſſequendum in ſupellectilibus cura, ne forte aliquo modo ſubſit venenum, ſedulo habenda erit, omniumque maxime in culina: hæc aut ſubdiu cuſtodienda eſt, aut in loco vndique clauſo, & contecto. In ipſa omnia vaſa planè clauſa, contectaque ſeruari oportebit, præſertimque vinaria, olearia, aquearia, & coquinaria; quando ſæpe ex laquearibus animalcula cadant, quæ vinum, vel oleum, vel aquam, vel denique ferculum in olla, veneno afficere ſolent, huiuſmodi ſunt ſunt araneorum quidam, phalangia, ſcorpiones, erucę nigrę & ſimilia. Nicolus Florentinus narrat olim Florentiæ Cænobij quorundam Monachorũ ferè omnimodam diſſolutionem ab ſimili cauſa ſe vidiſſe, ſcilicet compluribus monachis ferculo ex araneo nigro, qui in ollam ebullientem ex laquearibus deciderat, interemptis. ſcimus nos non paucos, qui braſſicam decoctam cum erucis viridibus quas vulgus langos vocat, comederant, grauiter fuiſſe ex veneno læſos. ſerpentes vini quoque, vt Ariſtoteles eſt auctor, incontinentes ſunt. vnde viperas ait quoſdam vino cum fictilibus ad ſepes diſpoſito venari, quod ebriæ capiantur. Quamobrem ſerpentes vini odore, in dolia & in alia vaſa vinaria facile deſcendunt, vinoque ſuffocantur, ex quo vinum venenoſam qualitatẽ ſuſcipere, eſt neceſſarium,

qua

qua illos, qui eo ad potum vſi ſunt, grauiter lædit. licet quibuſdam morbis ſanatu difficillimis remedio ſit. Galenus ſcribit huiuſmodi vinum leproſos ſanare experientia in multis deprehenſum ſuiſſe, vnde vſus carnium viperarum ad eoſdem affectus incepit. *In lib. 10 ſimpl.* Abhinc non plures annos Ferrariç, dolium vino plenum in cella vinaria ciuis cuiuſpiam, cum ſine operculo apertum diu fuiſſet, compluribus ſerpentibus ex ijs, quos vulgus angues & anzas appellat, repletum eſt, ſerpentesque à vino ſuffocati, in eo putrefacti ſunt. Quo vino cognitum eſt, innumeros à chronicis febribus difficillimisque vexatos, qui eo uſi fuerant, ſanatos fuiſſe: primus ex ijs ægrotis, cum uinum alicubi non inueniſſet, quod ipſi placeret, rogauit ciuem illum diuitem, qui ſolitus eſſet uaria uinorum genera habere, ut uinum aliquod ei mitteret, quod eius guſtui gratum fore putaret, ille ex eo (ignarus planè quod in eo eſſent ſerpentes mortui) quod cęteris melius iudicaſſet, miſit ęgroto, quod cum uere guſtui omnium acceptiſſimum uiſum fuerit, eoque uſus fuiſſet ægrotus pauciſſimis diebus prorſus à morbo conualuit. alij itidem complures huiuſce optimi uini fama ſuaſi, cum ex eo paucos dies bibiſſent, itidem ſanati ſunt, & poſt hos alij itidem eodem modo ferè innumeri. Quare uini dominus exinde commotus, & uehementer quidem illius uini cum guſtum optimum, tum facultatem, qua omnes ęgroti ſanabantur, admiratus, huiuſce rei cauſam ut ſciret, uinum è dolio totum eduxit, quo educto ſerpentes complures ſemiputridi inuenti rem manifeſtam planè fecerunt. Addimus nos etiam, quædam animalia, licet uenenata non ſint, cuiusmodi ſunt mures, lacertę, canes, & alia huiuſmodi, quorum caro uel in uino, uel in oleo, uel in aqua uſque adeo aliquando putreſcit, ut liquorem peſſima qualitate afficiant. Hinc deprehenſum eſt, aquas aliquando puteorum uel fluminum à rebus putridis, aut à ueneno quopiam uenenata qualitate infici. Haſce calamitates non raro ſentiunt urbes atque oppida ab inimico exercitu obſeſſa. Non omittam aquam putri aliqua re infectam, poſſe inter alia mala ijs, qui ea in potu utuntur, febrem putridam concitare. Quo morbo principem quendam ab ea cauſa longo tempore laboraſſe ab Auenzoare cognitum fuit, qui in aqua, quę in uaſe quodam ad principis uſum conſeruabatur, fruſtum carnis omnino putridæ dedita opera poſitum inuenit. unde mutata aqua princeps conualuit. Addo etiam lubens, in quibuſdam locis, ſcilicet opacis, & humidis, uſque adeo naſci copioſius, & promptius cicutam, ut ſi petroſelini uulgaris ſemina terrę committantur, maiori ex parte cicuta naſcatur, quę recenter nata, ita uulgari petroſelino eſt ſimilis, ut uel etiam eruditos decipiat, Quo caueant coqui in condiendis cibis, ne hanc pro folijs petroſelini accipiant. Bis me ancilla eo cicutæ ueneno affecit, quę ad quoſdam piſces coquendos folia cicutę loco foliorum petroſelini acceperat, & piſcis ius condi uetat. Demum, qui timent à uenenis, debent cauere à iuſculis & à ferculis coloratioribus redditis, tum conditis odoribus, & ſaporibus dulcibus, quando facile in ijs uenena occultentur: a ſuccis ſuſpectis, ſcilicet à ſucco lactucæ (auctore Galeno in 3. de temp. c. 4.) a ſucco porri. Plinius Melam uirum equeſtris ordinis à deuoratis tribus drachmis ſucci porrorum ſine dolore expiraſſe, poſteritati tradidit. Caueant homines à carnibus putridis, ab anguillis & piſcibus ſuſpectis de ueneno. Caueanr maxime à fungis: His Claudium imperatorem ab Agrippina fuiſſe uenenatum in hiſtorijs conſtat; à locis peſſimi aeris, ab aquis uitioſis, atque etiam ne dormiant ſub umbra nucis iuglandis, neque ſub taxo, aut ſub pino aut ſub buxo arbore. Aer quidem iuxta haſce arbores inſtar ueneni lędit.

De medi-

De medicamentis, quæ præſens venenum prodere creduntur, atque de alijs quouis modo à venenis præſeruantibus. Caput V.

QVidam putant cornu, quod linguam ſerpentis vocant (quod perperam aliqui putarunt eſſe ceraſtis ſerpentis) præſente veneno ſudare, & lapidem praſium, vulgo plaſma dictum colorem & ſplendorem, ſi uenenum pręſens ſit, amittere. Quod & lapillum rubetæ ſeu ranæ terreſtris aureo anulo ita inſertum, vt digitum aliquo modo tangat, ſi præſens adfuerit venenum, eam digiti cutem, quam tangit, inſtar carbonis accenſi inurere dicitur. De adamante ſcribunt ipſum geſtatum ſiniſtro brachio inter humerum atque cubitum adnexum, omnium profectò venenorum vim irritam reddere. Rhaſis in lib. 2. continentis ſcribit ex Sarach, qui timent venenum collo geſtent aut ſmaragdum aut praſium. Plinius tradidit, ſtellam marinam illitam ſanguine vulpino limini ſuperiori aut clauo æreo ianuæ affixam, venena prohibere. Albertus Magnus lapidem Echitem vocatum (vulgo etiam aquilinum) tantam vim contra venena habere ſcripſit, vt ſuppoſito cibi venenati non poſſint deglutiri, eoque ſublato deglutiantur. Alij aiunt accenſam candelam poſitam ſuper pedem dextrum vulturis inſtar candelabrum, præſente veneno extingui. & vas ex electro foſſili factum, ſi contineat venenum, ſtridere, atque vas itidem ex aurichalco, quo principes ad potum utuntur, ſi venenum habeat, in varios mutari colores. Pſittacū autem, deprehenſum eſt præſente veneno præter conſuetum exclamare atque vociferare. His addunt alij imagines & characteres præcauentes à venenis. Sanè imaginem ſerpentarij cum ſuis ſtellis in quopiam lapide precioſo inſculptam aduerſus cuncta venena vtiliſſime geſtari Albertus Magnus poſteris tradidit. Petrus Aponenſis ait idem facere hominem genibus flexis ſerpente cinctum, cuius caput dextra teneat, caudam ſiniſtra in lapide hæmatite ſculptum aureo annulo geſtatum. Hæc facientia ad pręſeruationem à venenis propoſuimus, & longe plura his ſimilia propoſuiſſemus, ſi certo fore illis fidendum credidiſſemus; fatemur nos prædictorum certam cognitionem minime aſſecutos, ſed tamen ipſa in pręſentia non omittenda duximus, quod à viris alioquin celeberrimis fuerint poſterorum memorię tradita. At de illis modo agamus, quæ certe omnes medici ſciunt maxime à venenis præſeruare poſſe. ex innumeris ferè ad hanc rem à multis cognitis, & litterarum monumentis traditis, præcipua ſeligam, eaque ſolummodo adnotabo; & primo ſimplicia, Hęc vero ſunt, nuces iuglandes ſtomacho ieiuno deuoratę, anchuſa, lyſimachia, ruta, qua fortaſsè ad pręcauendum à venenis nihil vtilius. De hac Athenęus in 3. Dcypn. ſcribit, olim, quod Archelaus Ponti Rex conſueuerit ſuos populos veneno interimere, eos ob id à quibuſdam perdoctos conſueuiſſe quotidie, antequam domo egrederentur, rutam edere, atque ita ſeipſos defendiſſe à tirāni crudelitate. Betonica item trita & ex vino ad geminas drachmas epota maxime pręſeruat. Nonnulli hanc ipſam vel etiam ſolummodo geſtatam idem pręſtare affirmarunt. Non minoris ad idefficacię fęniculus eſſe deprehenſus eſt, cum ipſius radix, tum folia, tum ſemina. poſt ipſum calamintha, atque ſerpillum magnis laudibus euehuntur. Allium ſummopere aduerſus omnia venena celebratur. Quod particulatim Galenus in epidemijs confirmauit. Efficaciſſimum quidem allium eſt aduerſus omnia venena exitialia medicamentum, præſertimque contra frigida, atque putrefacientia. Dioſcorides cedromela, ideſt citria, præſertimque ſemina, vim contra venena præſtantiſſimam habere, atque Arabes etiam omnium maxime tradiderunt; citriorum uero ſuccus acidus parcius magis ad putrefacientia, & cortices ad frigida. commendantur

Serapio Aben Meſuay.

In 6. epid ſect. 4. comm. 5.

mendantur itidem ab omnibus ſemina napi ex vino, radix raphani, ſmilacis aſpe ræ folia, atq; fructus; Terram lemniam Galenus inquit experientia didiciſſe, ad cantharides, & lepus marinum ita præſtare, vt proprietate quadam terra hæc deuorata per vomitum omne venenū expellat. Bolus item Armenus eſt ad præſeruandum à venenis vtiliſſimus, non minus quam ſint lapides bezoartici, omnes qui in ceruis Indicis generantur. Auellanas ieiuno ſtomacho deuoratas & piſtachia ex vino decocta præſeruare etiam à venenis deprehenſum eſt. Taraxacum item artemiſiæ, dictamnum creticum, abrotanum, eriſimi ſemina, eryngij radicem, nardum celticam, marrubium, ſerpitium, peucedani radicem, & ſuccum, ariſtolochiam longam, rutæ ſylueſtris ſemen, caſtoreum, polium, baccas iuniperi & innumera alia, quæ breuitati ſtudens omitto, à veneno præſeruare compertum eſt. Hæc enim ex vino quotidie ad drachmam & ſemis deuorata poſſunt homines proculdubio à venenis præſeruare. Atque hæc ex ſimplicibus alexipharmacis nobis ſufficiant. Nunc ad quędam etiam compoſita deſcendimus, quæ efficaciori vi prædita ad præcauendum à venenis multi cognouerunt. Inter quę primo loco nobis occurrit medicamentum ex ficubus ſiccis, nucibus iuglandibus, folijs rutæ, atque ex ſale paratum. hoc quidem omnes cum Græci tum Arabes tum latini ex veteribus maximis laudibus ad præcauendum à venenis proſecuti fuerunt. Dioſcorides in præfatione libri ſexti de re medica. & in 2. libro ypoſiſton, quod ex nucibus, ficubus, & rutæ folijs paratur, plurimum commendauit. Galenus in lib. 2. de aliment. facultatibus ex ficubus ſiccis, & nucibus tantum paratum laudat, cui in libro de ſuccorum bonit. & vitio, folia rutæ addidit. Paulus vero ex Galeno parat ipſum, ex folijs rutæ ſiccæ drachmis (exempli gratia) viginti, nucibus duabus, ſalis & ficus ſiccæ ſingulorum drachma media. Omnibus in mortario contuſis fit maſſa, quam nucis iuglandis magnitudine ex vino adhibent. Ætius tamen ex Theodoro hanc antidotum ſic parari ſcripſit: nimirum quod accipit nucum iuglandium vnciam, ficuum pinguium ſextantem, ſeſami ſeminum itidem vnciam, atque ex alijs additur foliorum rutæ triens. Ex Arabibus Auicenna ita hanc parari antidotum ſcribit, ſcilicet, quæ recipit, rutæ ſiccæ drachmas XX. nucum iuglandium drachmas duas, ſalis & ficuum ſiccatarum ſingul. drachmas quinque. hoc quidem Rhaſis ita parandum cenſuit: Accipi nucum mundatarum vnciam, ſalis, foliorum rutæ ſingulorum drachmam & ſemis, ficuum albarum quantum ſat ſit ad commixtionem. Quod medicamentum æquę laudatum eſt ab Auenzoare, Auerrhoe, & omnibus alijs medicis Arabibus. hoc vero quomodocunque paratum, ſemper erit maxime proficuum.

Cap. 146. *Cap.* *In lib. 13. c. 45.* *In li. 4 fen. 6. c. 1* *In lib. 8. ad Almans. cap. 1.*

„ De quo medicamento Plinius ita ſcripſit: In Sanctuarijs Mithridatis maximi re-
„ gis deuicti Cn. Pompeius inuenit in peculiari commentario ipſius manu com-
„ poſitionem antidoti, duabus nucibus ſiccis, item ficis totidem, & rutę folijs vi-
„ ginti ſimul tritis, addito ſalis grano, & qui hoc ieiunus ſumat, nullum venenum
„ nociturum illa die: de quo etiam Macer.

In lib. 23 hiſt. natur. cap. 8.

„ *Hoc Mithridates Rex Ponti ſæpe probauit,*
„ *Qui rutæ folijs viginti cum ſale pauco*
„ *Et magnis nucibus binis caricisque duabus*
„ *Ieiunus veſci conſurgens mane ſolebat.*

His addidit Dioſcorides magnum Mithridatium, ad differentiā minoris, quo nomine appellat prædictum, quæ ex ficubus, nucibus atque ruta paratur. Antidotum è ſcinco, Theriacamque magnam. longe plura ſunt recentioribus inuenta, quæ cum ſint omnibus nota, lubens prætereo. Atque hæc de medicamentis ad præſeruandos homines à venenis.

De ijs, quæ præſeruant à reptilibus, ſerpentibus, atq; ab aliis omnibus beſtiis venenatis. Cap. VI.

MEthodum cognoſci, qua poſſint homines ab omnibus beſtijs, feriſque venenatis præcaueri, omnibus vtiliſſimum eſt, illiſque maxime, qui in locis remotis nauigant, exteraſque regiones perluſtrant, quique ſubdiu noctu dormire coguntur, non minuſque & verſari in locis venenoſis feris ſcatentibus. Ab ijs itaque præcauebunt, ſi & ſtudio vtantur, ne primum loca, quæ beſtijs venenoſis abundant, habitent, atque etiam medicamenta, quę quouis modo ab ipſarum beſtiarum veneno defendunt, ſi probè cognita habuerint. Ex quibus quędam per os aſſumpta id præſtant. & quædam igne accenſa ſuffitu, odoreque fugant omnes feras venenatas: & aliqua ſubſtrata idem faciunt; nonnulla etiam ſolummodo geſtata. Et aliqua quoque tuebuntur corpora ab ijſdem feris, ſi ex ipſis medicamentis inunctiones parabuntur, atque ipſis corpora illinentur. Nunc vero ea medicamenta proponamus, quæ per os aſſumpta ſingularem vim ad prę cauendum præſeferunt, atque à ſimplicibus exordiamur. Inter hæc præclare id præſtant ſpinæ albæ ſemina ad geminam drachmam trita & ex vino pota: Anchuſæ item atque paſtinacæ radix eodem modo aſſumpta, ius polij ad vncias quinque, nec non ſcordeum ex vino itidem exhibitum, vtrumque dictamnum, cum creticum, tum album in officinis vocatum. Gentianæ itidem radix trita ad geminam drachmam ex vino pota, triphyllum aſpaltites, tragoriganum, atq; origanum. de quo Macer:

„ *Nidor combuſti ſerpentes effugat omnes,*
„ *Et quodvis animal infundens ore venenum,*
„ *Hoc ideo miſcere cibis meſſoribus eſt mos,*
„ *Vt ſi forte ſopor feſſos depreſſerit illos*
„ *Vermibus à nocuis tutò requieſcere poſſint.*

Iridis radix trita atque pota idem præſtabit, & acorus, nardus celtica, cinnamomum, caſſia aromatica, opobalſamum, phu radix, itidemque helenij, bdellium, baccæ iuniperi, & platani fructus virides. ſuccus foliorum fraxini, decoctum foliorum paliuri, viticis ſemina, coagula plura, præſertimque ceruinum, atque leporinum, ſuccus porrorum ex melle epotus, lapides bezaartici vocati ex vino ad ſex grana epoti, terra lemnia, in officinis ſigillata dicta (Galeno auctore) præſeruat à venenis, terraque item Melita, quam vulgus terram ſancti Pauli appellat. Hæc de ſimplicibus medicamentis alexiterijs, nobis ſufficiant, nunc ad compoſita deſcendimus. Primum locum perpetuo obtinuit Theriaca magna, Mithridatium, atque alterum Mithridatium, quod (Plinio auctore) deuicto Mithridate fuit repertum in eius Sanctuarijs, & Galenus hanc antidotum retulit in Apollonium murem. Hanc ipſam fieri ſuperius quoque diximus ex duabus nucibus ficcis, & totidem ficis, & rutæ folijs viginti, addito grano ſalis. hanc meritò cæteris omnibus omnes præferunt contra venena, & contra ferarum venenoſarum virus. eſt & antidotus Hippocratis, qua, vt Actuarius eſt auctor, Athenas à peſte liberauit. Antidotus Eſdræ tantopere ad venenatorum ictus concelebrata, datur in vino fabæ magnitudine, & etiam ad venena nucis ponticę magnitudine. Vtraque antidotus deſcripta eſt, apud Actuarium. eſt & Theriaca diateſſaron dicta, quę paratur ex ariſtolochiæ, gentianę, baccarum lauri, & myrrhæ æquis portionibus. Paratur puluis, qui ad drachmam & ſemis in vino datur. Non minoris efficaciæ erit etiam antidotus Aſclepiadis, quę componitur ex terræ lemniæ, & baccarum lauri æquis portionibus, tritiſque ex melle paratur. bibitur nucis pôticæ magnitudine ex aquæ mulſæ cyathis duabus. huic addimus

In lib. 5. cap. de antidotis.
Ibidem.
In lib. 5. cap. 6.

antidotum

antidotum medici Betarnem Siciliæ, quæ in medicinis expertis Galeno tributis legitur, ipſiusque vim aduerſus venena complures experientia comprobarunt. hæc vero recipit foliorum laureolæ, luti ſigillati, phu men, apij, cinnamomi an. ℨ. i, rutæ, xilobalſami, carpobalſami an. ℨ. ij, tritis ex melle paratur electuariũ, cuius drachmæ duæ dantur fortibus, & ſeſqui dragma debilibus. Antidotus item ex ſanguinibus Gal. non erit omittēda. Non omittã ẽt antidotũ præſtantiſſimã ab Antiocho Syriæ Rege in Æſculapij tẽplo olim aduerſus ferarũ venenũ dicatũ. Parabatur. n. triphylli aſphaltites, opoponacis, ſerpilli an. ℨ. v. aniſorũ ſem. fęniculi, vinei atq; apij an. ℨ. x. farinæ orobi vnc. i, hæc trita in paſtillos efformantur, qui ſint ad pondus ſcriptulorũ quinque, qua quantitate Antiochus ex vini vncijs quatuor & ſemis vti ſolebat. Ex recentioribus etiã, eſt antidotus Moibani, oleum de ſcorpionibus compoſitum multorum, & pręſertim Andreæ Matthioli & aliorum, quæ breuitati ſtudentes libenter omittimus. Nonnulli quibuſdam ſolummodo geſtatis ita fidant, vt credant præſeruari à morſu, & ictu ferarum venenoſarum ſeipſos poſſe. ex quibus hæc præcipua ab ijs æſtimata fuerunt. ſcilicet dentes canini, quibus geſtatis vis à Plinio & ab alijs tribuitur præcauẽdi homines à reptilibus ſerpentibus atque ab alijs feris venenoſis. Coagulum ceruinum manibus contrectatum homines per diem ſecuros reddit, à beſtiarum venenoſarum iniurijs. Oſſicula quoque in ceruorum corde inuenta (quę idcirco oſſa de corde cerui officinæ vocant) geſtata idem pręſtare multis eſt perſuaſum, hęcque Alexander Benedictus ad præſeruandum à beſtiarum venenoſarum morſibus & ictibus plurimum commendauit. & Plinius dauci radicem geſtatam, atque dracunculi etiam non minus. Ex lapidibus quoque gagatem Conſtantinus in Geoponicis tradidit. Plinius cor vulturis atque iecur geſtari vtiliter ſcribit. longe his efficaciora ſunt, quę igne accenſa & ſuffitu ex ipſis parato, odore reptilia, ſerpentes atque alias feras à nobis arcent. Cuiuſmodi ex Dioſcoride eſt abrotanum accenſum ſcilicet igne, viticiſque itidem igne accenſa folia, flores, atque etiam fructus idem efficacius pręſtant, item naſturtium, calamintha, cornu ceruinum, ſerpillum, ſcordeum, peucedani radix, atque ſemina, polium, opoponax, galbana, aſſa fetida, lapis gagates vocatus, melanthium, iuniperi baccę gentianæ radix, dictamnum creticum, atque album dictum; Alibi addidit Dioſcorides ad ſuffitu fugandos ſerpentes, atque cæteras feras venenatas, bdellium, bitumen, caſtoreum, ſagapenum, cardamomum atque cedri ramenta. Nicander his addidit cornu caprinum, libanotidem, ſulphur, galbanum, atque vrticam. Hęc quidem igne accenſa, reptilia omnia, ſerpentes, & alias beſtias venenoſas, quam longiſſime fugant. ex cõpoſitis ſuffitibus efficax eſt, qui paratur ex radice lilij, cornu ceruino vngueque caprę æquis portionibus. Paſtilli etiam ad idem pręſtandum hi maxime à Nicandro commendantur, nimirum ipſis ex igne accenſis ſuffitu parato. Qui componuntur ex aſſę fetidæ melanthij, galbanæ, cornu ceruini, hyſſopi, ſulphuris, radicis peucedani, pyretri, vnguium, caprarum ęquis portionibus. ex quibus tritis ex aceto formantur paſtilli; quibus in ignem coniectis ſuffitus fit maxime efficax. Florentinus in Geoponicis ſcripſit: nunquam fera venenata acceſſura, vbi adeps ceruinus, aut radix centaurij maioris, aut lapis gagates, aut dictamnus creticus, aut aquilæ vel milui fimus cum ſtyrace mixtus ſuffiatur. Galenus ait, pyretrum, ſulphur, cornu ceruinum pinguedinem & pulmonem aſini accenſum ac ſuffitum efficaciter cuncta animalia venenoſa fugare. Archigenes laudauit vngulas caprarum atque pilos igne accenſos. eſt & Stratonis ſuffumigium, maxime ab omnibus confirmatum, quod recipit galbanæ, radicis cachryos, cornu cerui, melanthijs an. partes æquales, quibus tritis ex aceto paſtilli formantur. atque cum eo vti velis oleo madefacito, igneque accendito. Auicenna laudat hunc paſtillum, qui recipit, ſtyracis, cornu ceruini, melanthij atque

In 2. ſporiſtou cap 197.

In lib. de med. facile parabil. ad Solonem c. 5v.

bituminis, quibus tritis & mixtis ignis aſpergendus eſt. Plinius ex ſimplicibus addidit allium crematum, nepetam, cunilaginem, adipem canis rabidi, capillos mulierum, filicem, artemiſiam, ebulum, cyclamen, iuniperum, ramos malorum punicorum, ceruinum cornu, coagulum, ſanguinemque ceruorum. caprarum cornu, vngulam, pilos, coagulum leporis. & Conſtantinus inquit: Qui vero iam ſunt, abigentur radicis lilij, aut cornu ceruini aut vngularum capri-

In 13. de agricoltura ex Floréntino. cap. 8.

» narum ſuffitu. omne autem reptile fugabis ſi laſeris ſuccum (quem aſſam fæcidam eſſe nos aliquando demonſtrauimus) & nigellam & galbanum, & cerui
» cornu & hyſſopum, & ſulphur & pyretrum, & peucedanum & vngulas ca-
» prarum miſcueris, deinde triueris, & acetum acre affuderis, factiſque inde pilulis paruis fumum & vaporem excitaueris. Q. Serenus de his ita habet:

» *Vis & mirificos cautus perdiſcere odores,*
» *Accenſis quibus arcetur teterrima ſerpens?*
» *Aut ſtyracem vras, aut atri vulturis alam,*
» *Vel nepetam aut frondem rigida, ſtirpemque myrica.*

Sed age dicamus etiam inunctiones, quibus corpora inuncta, à venenoſorum animalium iniurijs defenduntur. Ex Dioſcoride conſtat medullam ceruinam inũctam id efficaciſſime præſtare atque etiam non minus ipſum adipem ceruinum, atq; etiam elephantinum. Erucis quoq; in oleo tritis inunctos non poſſe à ſerpentibus lædi, plures affirmarunt. idem faciet adeps leonis ſanguisq; ſi eo corpora illinantur. coagulum item leporinum manibus ſolummodo (Plinio auctore) ita ctatum. Cedri baccæ ex Nicandro tritæ, ac conyza, peucedanum, & ſaluia in oleo decocta, ſuccusque herbę draconti æ. ſ. ari radicis. Conſtantinus in Geoponicis laudat raphani ſuccum, idem facit baccarum iuniperi itidem ſuccus, aſſa fętida in oleo diſſoluta, ſuccus baccarum lauri & ſuccus vitis nigræ. compoſitas duas inunctiones ad id pręſtandum habuit Nicander. Prima fiebat paſtillis in hunc modum paratis. Accipe duos ramulos abrotani, naſturtij pondus oboli, ſeminum dauci manipulum, quibus omnibus in mortario tritis cũ oleo, vel adipe ceruino fiunt paſtilli, quibus vti debent ij, qui timent à ſerpentibus. Altera inunctio componitur ex duobus ſerpentibus, per quos ferè omnes viperas intelligunt, Accipit autem duas viperas, medullam cerui drachmas triginta, vnguenti roſati libras tres, cum vncijs decem, olei oliuarum crudi lib. tres, ceræ vncias vndecim, quibus mixtis fiat vnguentum ad ignem, ſed ſerpentes ſeorſum ebulliant, quoad caro ab oſſibus ſeparetur, oſſibusque exemptis, atq; capitibus & caudis per quatuor digitos obtruncatis, ex carneque ipſorum alijs medicamentis mixta paratur vnguentum quo inuncti poterunt vnà cum ſerpentibus conuerſari. Auicenna ad idem laudauit cerebrum leporis ex aceto & oleo diſſolutum; ſtyracem itidem ex oleo diſſolutum, oleum folijs pini, aut baccis iuniperi alteratum. folia itidem viticis, abrotani, in oleo macerata, aſſa fœtida, aſphodeli radix trita ex oleo. ex compoſitis etiam commendauit, quod accepit florum pini p. i, radicis mandragoræ, p. ij, hyoſciami albi ſem. p. iij, tritis & ex oleo mixtis fit vng. atque etiam quod accipit baccarum iuniperi, p. ij, ſtyracis gummi p. i, cum oleo tritis. Complura quoque medicamenta ſubſtrata prohibent, ne reptilia, ſerpentes, ac alia animalia venenoſa accedant. Vnde mirabilis erit cautela à venenoſis beſtijs, quando ſternitur in cubiculi circuitu, ſiſimbrium, ſantonicum, abrotanum, conyza, dictamnum, vitex, calamintha, echium, ſolanum, aſphodelus, peucedanum, hypericum, polium, origanum ruta ſylueſtris, ſerpillus, laurus, pulegium, melanthium, bitumenque. Aelianus ſcribit: in Athenienſium Theſmophorijs Atticę mulieres agni folia cubilibus ſubſternebant, vt fugarentur ſerpentes. Quidam dicunt, quod ſi quis in ceruina pelle decumbat vel dormiat, nullus ad ipſum ſerpens accedet.

In lib. 4. fen. 6. tract. 3. cap.

De præſer-

De præſeruatione ab ijs affectibus, qui ex praua victus ratione excitantur, atque de huius artis prophylactica vtilitate. *Caput VII.*

IAm tempus eſt, vt de tuenda valetudine agamus, quę præſeruat à morbis praua victus ratione concitatis, quorum ratio pertinet ad illos medicos, quos vulgus phyſicos vocat. quod nimirum verſentur iſti in cauſarum naturalium cognitione, ad illorum differentiam, qui cauſas extrinſecus venientes conſiderant, à quibus quidem modus præſeruandi cuique ſatis patens eſt, vt profecto ab inuſtionibus, vulneribus, contuſionibus, oſſium luxationibus, fracturis & ſimilibus; à quibus cauſis modus, quo homines ſeipſos tueantur, certiſſimus eſt. de qua quidem prçſeruatione, quod per ſe omnibus pateat, hic non agimus. Itaque de tuenda ſanitate agemus, quę per cauſas effectrices agitur, quas vulgus medicorum non naturales, & Gal. ſanitatis conſeruatrices conſultius appellauit. Hæc ſanè ars ſanitatis conſeruationem, ſeu incolumem ſanitatem vſque ad vltimum vitæ finem promittit, non tamen vitam longiorem, vt perperam multis fuerat perſuaſum: ſiquidem ſi hoc eſſet, æternitas vitæ hominibus polliceretur, quod ſanè non patitur rerum naturalium conditio; quoniam planè cognitum atque ab omnibus deprehenſum eſt, omnia quæ naſcuntur interitui eſſe obnoxia, atque hæc eſt miſeranda hominis natura. Porro hæc profectò præſeruandi ars corpus humanum ab omnibus morbis, quos praua viuendi ratio excitat vſque ad vltimum vitæ terminum tuetur. atque ita, vt abſque morbis, vitam inculpatam homines ducant. Quo certe nihil iucundius, in vita humana nihilque fęlicius eſſe exiſtimatur. ſcilicet homines ſanos viuere, veluti nihil miſerius atque infęlicius oppoſito dici, ij experiuntur, qui morboſam vitam ducere ſolent. A morbis igitur hæc methodus prçſeruandi homines defendit, neque permittit, eos ab ægritudinibus ante naturalem vitæ terminum interire, ſed ex naturali ſolummodò affectu, quo (refrigeſcentibus, atque ſicceſcentibus corporibus) mors aduenit. In ipſis enim humido natiuo (quo calor alitur) conſumpto, atque idcirco calore reſoluto, vita planè ceſſat, atque terminatur. Nonnulli etiam reclamant aduerſus artem hanc, quod non omnes qui ea vtuntur ad vltimum vitæ terminum perueniant, licet hanc religioſius in toto ſuæ vitæ curſu obſeruarint, innumeri profectò ſunt, qui ad vltimum ſenium non viuunt, ſed vel in pueritia, vel in iuuentute, vel in ætate adulta ſuæ vitæ finem viderunt. Hinc variam eſſe mortalium vitę periodum deprehenſum eſt. Quam Ariſtoteles fieri ob variam elementorum permixtionem voluit: Aſtrologi vero in ſyderum infortunatorum malos aſpectus varietatē periodi vitæ referunt. Cæterum tametſi non omnes, qui methodum tuendæ valetudinis ſeruarunt, ad vltimum vitæ terminum peruenerint, ſcilicet interrupto ipſorum vitæ curſu, verumtamen certum cum ſit, pleroſque probam viuendi rationem ſeruant, & diu viuere, & abſque morborum moleſtia viuere; non video, præſeruandi ars quamobrem ſit negligenda. Neque eſt, vt ei obijciant, quicquam certi ad hanc cognitionem facere non poſſe, quoniam viſcerum internorum neq; temperamentorum, neque ipſarum virium quantitas vere cognoſcatur, & deprehendi queat. Vnde Galenus meritò, haud planè morborum exitus deprehendi quoque poſſe exiſtimauit, atque propterea diuinum Hippocratem hoc in hunc modum ſcripſiſſe: Acutorum morborum non omnino certam eſſe prædictionem ſalutis & mortis. Quid itaque dicemus? an non corpora rectè valentia, quouis modo interna viſcera temperata habentia, recto vſu & obſeruatione probę victus rationis, plurimum iuuabuntur? an non ex vitioſa victus ratione omnia lædentur? Itaque cum in confeſſo apud omnes habeatur, corpora

In li. art. med. cap. 85.

In 2. de Gen. & inter.

cuiuſcun-

cuiuſcunque temperamenti, & ætatis ſint à victus ratione & iuuari & lędi poſſe, quis dubitabit, uſu, & obſeruatione cauſarum effectricium, quas meritò Galenus conſeruatrices vocauit, ſanitatem in omnibus poſſe conſeruari, atque à morbis defendi? At rem ipſam hiſce præmiſſis aggrediamur, & primum quid ſit ſanitatem tueri, & conſeruare, via Methodica dicamus, ſcilicet non declinantes à Methodicorum dogmatis, qui omnes (vt in ſuperioribus libris demonſtratum eſt) ſanitatem in probam meatuum ſymmetriam & conſtitutionem retulerunt: quoniam in eorundem meatuum ſymmetriam vitiatam, morbum quoque conſtituerunt. Dictum alias eſt, eos itidem vitium & ſymmetriam in meatibus omnibus cum externis tum internis conſideraſſe. Vnde ex his facile erit, quid ſit ſanitatem tueri,& defendere, pronunciare. ſcilicet illa omnia, quæ probam meatuum naturalemque ſymmetriam conſeruare apta nata erunt, effectricium ſanitatis cauſarum genere comprehendi. At duplicem corporibus ineſſe valetudinem etiam nos ſupponere oportebit, ſcilicet vnam perfectam, atque alteram aliquatenus à perfectione declinantem; quod & Galenus quoque ſupponendum voluit: hęc quidem à cauſis aliquatenus contrarijs conſeruabitur, atque illa planè à ſimilibus: Cæterum cum hæc valetudinis conſeruatio,& perfecta & imperfecta cauſis ijs, quas vulgares medici non naturales vocant, vtique perficiatur, atque planè abſoluatur, de ipſis, priuſquam vlterius progrediamur,agendum eſt,operaque à nobis danda erit, vt illas omnes cognoſcamus.

De cauſis, quibus hominum ſanitas tuetur. Caput VIII.

SEx numero cauſas eſſe (quas non pauci res non naturales appellant,quæ neceſſario corpus noſtrum alterant, & niſi opportune adhibentur in morbos etiam corpora prouehunt, & alij eaſdem conſeruatrices dixerunt) omnibus planè conſtare putamus, ſcilicet eas, quæ ex aere ambiente conſiderantur, & quę ex motu & quiete cum totius corporis, tum partium ſingularum: ex ſomno & uigilia, & ex his, quæ intro aſſumuntur, potiſſimumque ex cibo atque ex potu; Non minus & ex his, quæ excernuntur, & retinentur, atque demum ex paſſionibus animæ. Hæc vero velimus aut nolimus corpus neceſſario alterant. Aer quidem aut meatus laxando aut adſtringendo, illud facit aer calidus, humidus, qui ſit tenuis ſubſtantię, lucidæque,quique etiam ſincerus ſit,nulloque coinquinamento infectus. hoc vero qualitate frigidus ſiccus obſcurus, vel humidus,craſſus,caliginoſus putreſcibilique aliqua qualitate vitiatus. Motus vero & moderatus & multo plus immoderatus, plurimum humores digerendo,meatus laxat. contra immoderata quies. ex ſomno itidem & vigilia, idem obſeruatur, ſomnus enim multus aliquando laxat, vtpotè à quo (plurimo calore intus retracto) humores ſuperflui digeruntur, & aliquando replet caput,parteſque tumentes facit. moderatus & conſuetus meatuum ſymmetriam iuuat. Vigiliarum vero propriũ eſſe videtur, vt plurimum corpus ab ipſis reſoluatur, quippè quod meatus exinde laxentur immoderatius: ex cibo & ex potu, multus replet, meatuſque obſtruit,& longe efficacius ſi etiam ſit craſſæ lentęque ſubſtantiæ; veluti paucus & attenuantis facultatis meatus laxos conſeruat. idem qui calidus, atque humidus: contra frigidus,atque ſiccus. Idem de vino, dicendum cum ſit itidem cibus, pręſertimq; merum, craſſæ eſſentiæ,multum, obſtruit, tumentiamque facit, potiſſimumque à niue, aut glacie aut à gelida aqua refrigeratum; calidum vero, quantitate modicum meatus liberat, omniumque maxime eſſentię tenuioris, atque ogligophorum ſeu aquoſum. ſi vero citra ordinem nedum in prandio atque in cœna, ſed

inter

inter utrumque copioſius vinum ingeratur, tumentia corpora adſtrictaue reddit; hi quidem qui ita bibunt, coctionem corrumpunt, ex qua cruditates multæ cum vino venas ingreſſę, meatibus officiunt. ſi verò ea quæ excernuntur, & retinentur in conſiderationem quoque veniant, retineri excrementa in corpore diu, meatus obſtruere aptum natum eſt; eaque excerni debito tempore, atque debito modo, meatus peruios conſeruat, veluti ſi excrementa immoderatius excernantur, immoderatius quoque meatus omnes laxabunt. Demum ex animæ paſſionibus, quædam ad adſtrictum alterant, vt timor, triſtitia, inuidia, quædam ad laxum vt gaudium. Atque tot ſunt cauſæ ſanitatem conſeruantes, atque deſtruentes, conſeruantes inquam quæ opportune & proba menſura exercentur, deſtruentes quæ inopportune & praue corpus noſtrum alterant.

An cauſæ conſeruantes in corporibus meatuum ſymmetriam, ſymmetriam quoque partium ſimilarium, atque organicarum conſeruent. Cap. IX.

Dogmatici cum voluerint, ſanitatem partium ſimilarium eſſe calidi, frigidi, humidi & ſicci ſymmetriam, atque organicarum ſanitatem itidem in ſimilarium ipſarum compoſitione, numero, magnitudine figuraq; conſiſtere, fortaſsè aliqui dubitabunt, an cauſæ meatuum ſymmetriam, in qua ſanitas conſiſtit ex Methodicorum placitis conſeruantes, etiam qualitatum quatuor in partibus ſimilaribus conuenientiam ſymmetriamue, atq; earundem ſimilarium in organicis probam compoſitionem, numerum, magnitudinem atque figuram itidem conſeruare aptæ ſint, vel potius omnem eæ partium cum ſimilarium tum inſtrumentalium ſymmetriam, in qua ſanitas cōſiſtit, vitiare atque peruertere queant. Si loquamur de perfecta ſanitate, quæ ſimilibus conſeruatur, quæſo an non cauſæ ad hanc valetudinem tuendam, quę in meatuum ſymmetria perfectiſſima eſt repoſita, ex qua corpora per omnes meatus probiſſime tranſpirare dicuntur, erunt opportuniſſimæ, quæ hanc ſymmetriam conſeruant? ſi ex aere incipiamus, profectò is erit temperate calidus atque humidus, ſubſtantię tenuis, atque puræ. hic enim aer ſimillimus eſt ijs corporibus recte valentibus temperamento; laxa enim corpora ſunt temperate calida & humida, cuiuſmodi ſunt puerorum, in quorum valetudine tuenda vel etiam Dogmatici, vſum medicamentorum ciborumque temperate calefacientium atque humectantium obſeruandum voluerunt, vnde lac ad cibū in ipſis, balneaq; aquæ dulcis comprobarunt. Quid igitur hęc poſſunt ſimilarium partium probam temperiem vitiare? nequaquam, cum intemperies hæc cum totius tum partium debeat eſſe temperata, quę idcirco & ipſa vſu temperate calidorum & humidorum conſeruabitur, ſi verum eſt, quod eucratum ſeu temperatum corpus temperatis iuuetur, ſicuti diſtemperatum a ſimilibus læditur. quid de optimo cibo, de potu, de ſomno, & de vigilia moderatis dicemus? an non hæc etiam ſimilarium partium probam intemperiem conſeruabunt? aut potius in iiſdem ſimilaribus cum temperiem, tum in organicis compoſitionem, numerum, vel magnitudinem uel figuram uitiabunt? Non certe uidetur. ſicut etiam non faciet motus corporum temperatus, atque moderata quies. non minus quę etiam excrementa temperate, & moderate ſi ſuo tempore excernantur probam partium intemperiem non lædent, neque morbum in partibus organicis ullo modo excitabunt. quemadmodum etiam hilaritas atque gaudium moderatum meatuum quidem ſymmetriam conſeruat, abſque alterius partis læſione. Sed age, etiam iſtuc in imperfecta ſanitate uideamus quid agat. An inquam

cauſæ

cauſæ conſeruatrices huiuſmodi imperfectam ſanitatem, quę poſita eſt in ſymmetria nõ omnino perfecta, at vel ad laxum vel adſtrictum quadatenus declinante conſeruantes ſimilarium partium bonam intemperiem, & compoſitionẽ earundẽ probam, in organicis numerum, magnitudinem atque figuram itidem conſeruabunt? Itaque ſupponemus ſymmetriam meatuum ad adſtrictum paululum declinare, ex qua perfecta caloris non fiat omnimoda tranſpiratio, & fuliginum tenuiorumq; excrementorũ euacuatio. Hæc ſanitas cũ non ſimilibus ſed contrarijs conſeruetur, vſui nobis ad hanc conſeruandã erunt conſeruatrices cauſæ moderate laxantes. Itaque ex aere optimus erit, qui tempetamento moderate ſit calidus atq; humidus, ſubſtantiæ tenuis, lucidæq; An qui huiuſce qualitatis atq; ſubſtãtiæ erit, ſimilarium partium temperiem vitiabit? Eſto quod hoc corpus conſeruãdum hepar calidum vel frigidum habeat; an temperate calidus, humidusque aer hoc temperamentum vitiare aptus erit? nequaquam; ſiquidem non calidam hepatis lædet intemperiem, quoniam hæc vel erit temperata, vel intemperata. ſi temperatum erit hepar, ab aere tempetato, petinde ac ſimili nedum non lædetur, at quinimo plurimum iuuabitur. ſi intemperate fuerit calidum, neque hoc ipſum lędet aer temperate calidus & humidus; quos inquam medicos atq; philoſophos vnquam latuit, remiſſam caliditatem, intenſam vehementemque hebetare, atq; emendare? experientia quotidiana nos hoc docet, quando aquæ vehementer calidæ, ſi aquam tempetatam permiſcuerimus, eam ipſam minus calidam reddemus. Itaque hepar ſumme calidum à temperata aeris caliditate non lædetur, ſed iuuabitur, atq; non minus humiditate adiuuante calor hepatis intemperatus ad magis eucratum prouehetur. ſi vero hepar fuerit frigidum, nullo modo à caliditate temperata lædi poteſt, quando omnia temperamento intemperata, cuiuſmodi frigida omnia ſunt, à contrarijs non lædantur ſed iuuentur. Quare in meatuum ſymmetria quadatenus ad adſtrictum declinante, ſanitatem idcirco non perfectã ſed à perfecta deficientem fouente, medicamenta, quæ ſunt temperate calida atq; humida. quippe laxantia, neq; partium ſimilarium temperiem lædent, neque ex iiſdem ſimilaribus in organicis ſiue inſtrumentarijs vel compoſitionem vel numerum, vel magnitudinem, vel deniq; figuram vitiare apta erunt. Idem & in ſymmetria meatuum quadatenus ad laxum accedente, quę itidem facit ſanitatem quadatenus deficientem, dicendum putamus. Namque in corpore hac ipſa gaudente ſanitate, ad ipſius quippè ſanitatem conſeruandam vſus conueniet eorum, quę modice adſtringunt, quæ profectò frigida & ſicca ſunt terrenæ quadatenus ſubſtantiæ. eſto etiam quod hoc corpus, priuatimque hepar calidioris ſit temperamenti, quomodo huiuſmodi intemperies hepatis (quæ cum non temperata ſit, contrarijs ad eucratum reducitur) non iuuabitur? Nonne frigida caliditati contraria ſunt? Neque eſt, quod aliquis dicat, in frigido corpore, & in viſcere interno frigido rem aliter ſe habere: quando vſus frigidorum corporis totius atque hepatis frigiditatem augeat & proinde ea corpora ex Dogmaticorum doctrina lædat. Nos dicemus, nunquam corpus ſanum, ſed habens quadatenus meatus nimis laxos, vel vt par eſſet, maiores, amplioresque redditos, frigidi temperamenti iudicari debere, cum huiuſmodi corpora, potius ad adſtrictum quam ad laxum ſuapte natura (etenim frigiditatis adſtrictio propria eſt) inclinare debeant. Quod ſi rurſus dicatur, id fieri ex nimia laxitate meatuum oportere, quoniam laxitas meatuum eſt in cauſa, vt plurimum innati cum calidi tum humidi reſolutur, exindeque neceſſario corpora refrigeſcere; hoc & nos fatemur, fieri in corpore non ſano, ſed laxo morbo laborante, at in ſano nequaquam ita calor & humor exolui poteſt, vt frigiditas in viſceribus inducatur.

Quod

Quod ad præſeruandam ſanitatem, cognitio ſymmetriæ naturalis meatuum ſit neceſſaria, quantumque hæc laxitatis, vel adſtrictionis habeat in varijs cum ætatibus, tum temperamentis, tum habitibus, non eſſe negligendum: Cap. X.

PRiuſquam ad ipſam ſanitatis præſeruationem ex Methodicornm placitis dicendam tractandamque deſcendamus, præſtabit nos cognoſcere, in omnibus ætatibus, temperamentis atque habitibus quantum in ea meatuum ſymmetria ſit, aut laxi, aut adſtricti, ſiquidem infantes plus alijs aliarum ætatum hominibus ad laxum inclinanr, laxitatisque habent, & minus ipſis pueri, & poſt pueros iuuenes, ac poſt ipſos viri adultæ ætatis, atque ſenes. Corpora itidem temperamenti calidi & humidi, atque habitus mollis laxiores meatus habebunt, & denſiores frigida, gracilia, ſicca, duraque. Neque eſt propterea, vt cum Dogmaticis dicamus ſingulas ætates ſingulares in curatione habere indicariones, quãdoquidem cum Methodicis in omni pręter naturam laxo corpore, cuiuſuis ſit ætatis, temperamenti, atque habitus, adſtringendum eſſe dicemus, magis in pueris, minus in iuuenibus, minus in adultis, & ſenibus, quoniam hæc corpora, quaſi laxo affectu laborantia, quę plus laxi ſuapte natura habent, eo minus laxandum & plus adſtringendum indicant. Vnde mirum non eſt, ſi ferè omnes medici recenter natorum puerulorum cutem, quod nimis laxi habeat, roborare ſtudeant; Galenus ſale conſpergi voluit, Arabes inungendum oleo aliquo adſtringente, cuiuſmodi eſt, quod ex nucibus, & iuglandibus fit, alij ſtatum enixos repente in aquam frigidam mittunt, continuò ex ipſa extrahentes. Nonnulli etiam vino adſtringente cutem lauant. quod non faciunt in pueris neq; in alijs ætatibus, quod minus ſiquidem hæc corpora laxi habeant. Ita etiam minus eſt laxandum in corporibus calidis & humidis, habitus humidi, mollisque, contra plus in frigidis ſiccisque, habitus denſi ſiue gracilis, & in obeſis. quod plus adſtricti itidem habeant, & minus laxi. Non tamen dicunt Methodici ex his colligi poſſe, ętates, habitus, temperamentaque habere proprias indicationes, quoniam neque ętas varia, neque varium temperamentum; neque habitus varius curationem murabit, in omnibus enim laxo affectu vexatis, cuiuſuis ætatis, temperamenti habitusque, perpetuo erit adſtringendum, in quibuſdam plus & in quibusdã minus. ita vt hęc varietas medicamenti naturã non euariet, ſed potius quantitatem, ſeu efficaciam in agendo quandam, qua quædam plus adſtringi, quædam minus debeant. Non eſt tamen huiuſce varietatis ex ætate, temperamento, atque ex habitu cognitio inutilis, quando in conſeruanda ſanitate cum perfecta, tum imperfecta declinanteue à perfecta, huiuſce rei conſideratio videatur neceſſaria, vt his medicamentis, ſeu cauſis conſeruatricibus, vel plane ſimilibus, quæ in perfecta vſu veniunt conſeruanda, vel contrarijs in declinante, vtramque opportune conſeruemus. ſiquidem (exempli gratia) in perfecta ſanitate, in perfectiſſima ſcilicet meatuum ſymmetria conſtituta, quæ ſimilibus cõſeruatur, ſi pueri recenter nati, qui cęteris omnibus aliarum ætatum hominibus laxiorem habitum habent (ſi ſimilia ex cauſis effectricibus præſidia ipſorum ſanitatem conſeruant) opus habebunt medicamentis minus laxantibus, vtpote quę in temperamento modice ſint & calida & humida; longe plus laxantia in iuuenibus atque adultis deſiderantur, quod hæc corpora minus laxitatis habeant. Neque obſtabit, ne hoc ita iudicari debeat, quod in pueris (quorum corpora ſuapte natura laxa ſunt & mollia, vnde copioſius diſflantur atque euacuãtur) adſtrictus affectus maioris ab ipſorũ natura laxa receſſus ſit nota, quia nimirum in ipſis affectus

adſtrictus non niſi maxima à cauſa fieri poteſt; veluti affectus laxus in adultis & ſenibus vehementi itidem ex cauſa (quod hæc corpora quippiam adſtricti ſuapte natura habeant) concitatur, idcirco minoris à natura receſſus ſit nota; atq; ob id etiam minori adſtrictorio medicamento opus hi habebunt. Huic dubitationi facile ſatisfactum iri putamus, ſi dixerimus, in pueris affectum adſtrictum vehementiori à cauſa quam in adultis concitari & quidem hac ratione efficax magis laxatorium opportunius pręſtantiusq; procul omni dubio eſſet adhibendum, & medici huiuſmodi adhiberé admouereuè debuiſſent, ſi huius ætatis natura, habitusque permitteret. non permittit tamen pueritiæ natura atque habitus valde laxus vſum medicamentorum valide laxantium, quod, vt recte à Galeno aliquando dictum eſt, puerorum corpora haberent ex ſe vnde euacuentur, quo Medici omnes in ipſis adſtricto morbo vexatis abſtinere ſolent à magnis laxatorijs, cuiuſmodi eſt, ſanguinis euacuatio, ſudorifica, medicamenta, valideque purgantia. In ætate vero iuuenili adultaque, licet ratione adſtricti affectus, quod à minori cauſa hæc corpora adſtricto morbo corripiantur, minora laxantia conuenirent, tamen, quoniam hæc corpora ferunt magna etiam laxatoria, medici adhibent efficaciora, quam in pueritia debeant, & poſſint, modo hæc morbi magnitudo indicet, atque vires commode ferant. Itaque ex his colligamus variarum ætatum, naturarum, habituumque cognitionem pro tuenda valetudine haud fore medicis inutilem.

An ex omnibus cauſis conſeruatricibus, duæ tantum ſcilicet ciborum potuumque & aliorum continentia, atque corporum labores pro tuenda valetudine ſufficiant. Cap. XI.

Etſi cauſę ſanitatem conſeruantes ſex numero eſſe omnes fateantur; viſum tamen aliquibus fuit, ad duas ſolummodo poſſe ſanitatis conſeruationem referri, ſcilicet ad vitæ continentiam, atque ad exercitium; quod nimirum ex victus, veneris, ſomnique intemperantia, atque ex immoderata quiete, non minusque ex immoderatis laboribus, corporum ſanitas vitietur, morbique fiant; Verum per victus incontinentiam, nos non tantum ciborum, potuumque, veneris & ſomni vſum immoderatum intelligimus, at quinetiam ab ipſis immoderata quoque abſtinentia, ſiquidem etiam ex ieiunijs corporum ſanitas vitiatur, non minuſque ab immoderata veneris abſtinentia. Quare ciborum, potuum, veneris, ſomnique cum immoderatus vſus, tum immoderata ab ipſis abſtinentia, ſanitatem peruertit. Non ſecus, quam à quiete immoderata, atque ab exercitijs immoderatis homines in morbos delabi ſoleant. Porrò in haſce duplices cauſas omnem ſanitatis conſeruationem referri poſſe haud iniuria aliqui exiſtimarunt. Cæterum ad victus continentiam poſſumus referre quoque excrementorum omnium excretiones moderatas, pręſertimque fęcum, & excrementorum per aluum atque lotij. Non minus & animæ quoque motuum continentiam. Vnde ad continentiam quæ facit ad valetudinem tuendam, & ad incontinentiam referre poſſumus cibum, potum, ſomnum, venerem animæ affectus, deiectionem, atq; mictionem. An vero aer, qui vna eſt ex cauſis, quæ neceſſariò corpora alterant (velimus aut nolimus aere alteramur) ad continentiam reduci queat? Nequaquam: Vnde non duæ erunt cauſæ, ſed tres, ad quas omnes aliæ conſeruatrices reduci poterunt, quippè aer, continentia, atque exercitium. Quod verò plerumque morbi fiant à ciborum, potuumque incontinentia, atque à laboribus, In 6. ep. d. ſt 4.

Hippo-

„ Hippocrates in epidemijs ita dixit: ſanitatis meditatio ciborum inſatietas, la-
„ borum impigritia. Alij vertunt, Profeſſio tuendæ ſanitatis, non ſaturitas cibi, impigritas ad labores. & alij legentes ἀκοΐλην τροφῆς καὶ ἀοκνίλην πόνου verterũt continentiã & exercitationem, quæ fortaſſe idem ſonant, quod nimirum ciborum inſatietatem, atque impigritatem, continentiam in victu quis appellare queat. Credendum tamen fore exiſtimauimus, ne continentia omnes cauſas, quas hoc nomine comprehendi diximus, cõprehendẽdas Hippocrates voluerit, at ciborum atque potuum ſolummodo continentiam, atque impigritatem ad labores, per quos exercitia intelligit. Neque ſanè immeritò, quando ſanitas licet alijs etiã à cauſis conſeruatur, veruntamen maxime omnium eius conſeruationem pendere à ciborum potuumque temperantia, atque ab exercitijs conſtat. Verum nos continentià victus comprehendimus præter cibum & potum, ſomnum, venerem, mictionem, fęcumque deiectionem: atque proinde continentiam, atque incontinentiam, laborum moderationem, immoderationemque, ac aeris bonitatem, atque prauitatem tres genere cauſas conſeruatrices ſtatuimus, à quibus ſanitas & conſeruatur & vitiatur. Quomodo autem hæ ſanitatem conſeruant, haud cognitu perdifficile eſt. Ex aere quomodo conſeruetur ſanitas & perfecta & imperfecta, partim dictum eſt, & partim à nobis ſuo loco dicetur accuratius, namque perfectam ſanitatem aerem conſeruare diximus qualitate calidum moderate atque humidum, & ſubſtantia pura, tenuique, non obſcura ſed mediocriter lucida: & imperfectam, quæ poſita eſt in meatuum ſymmetria, aut ad adſtrictum aliquãtulum declinante aut ad laxum, vel calidiori humidoque aere, lucido atque puro opus erit, ſcilicet ad ſymmetriam meatuum ad adſtrictum paululum accedentem, conſeruandum: & frigido, non ita humido, neque ita lucido ad laxum itidem ſymmetria flectente. At de hac aeris alteratione alias, vt dictum eſt, ſermomonem habebimus. ex continentia vero atque incontinentia ſeruari ſanitatem non perfectam dicimus, perfectam vero ſola continentia ſeruat, quippè temperantia in cibo, potu, ſomno, venere, mictione atque in deiectione, his quidem ſingulis ſi homo cum moderatione vtatur, ſymmetria perfecta meatuũ omnium vllo modo vitiari poterit. Imperfectam verò cum horum continentia, tum incontinentia apta eſt conſeruare. Etenim imperfectam ob ſymmetriam (exempli gratia) ad adſtrictum aliquo modo declinantem, ciborum parſimonia, & ipſorum tenuis ſubſtántia, attenuanſque facultas, potuſque parcior, ſubſtantiæ & facultatis attenuantis; ſomnus ſolito parcior, & minus parca deiectio, atque mictio copioſior (quod hæc omnia tumentia, obſtructaque leuent, meatuſque modice laxent) probè conſeruare poſſunt: contra ſi ad laxum ſymmetria deflexerit, cibus paulo copioſior, frigidus, ſiccus & craſſæ ſubſtantiæ, potus vberior, vini meracioris, nigrioris craſſioriſque ſubſtantię; ſomnus itidem copioſior, imminutio fæcum, atque vrinæ mixtio non copioſa ſanitatem conſeruabunt. Eodem modo de tertia cauſa erit dicendum, namque exercitationis temperantia ad perfectam valetudinem tuendam, maxime requiritur, atque ad imperfectam ad adſtrictum accedentem; copioſiores labores vſu veniunt; & ad laxum inclinantem (quando quies atque ocium adſtrictum foueant) parciores, moderatioreſque. At nunc ex ijs ſingulis conſeruatricibus cauſis parcius magis de ſanitatis conſeruatione ſermonem inſtituamus, vt præſens de hac re ſuſceptum negotium claudamus.

Quomodo ex ſingulis cauſis conſeruatricibus ſanitas in corporibus cuſtodiatur, & primo quomodo ex aere. Caput XII.

EX aere hoc negocium primo exequentes, dicimus aerem ipſum aut temperamenti calidi, aut frigidi, aut humidi aut ſicci, aut in his qualitatibus temperati exiſtere, aut cũ ventis aut abſq; ventis, aut ſubſtantiæ puræ ſynceræue, aut impuræ, cuiuſmodi eſt caliginoſus, aut ex halitu alicuius ſtagni, vel paludis, aut è profundo ſpecu, aut ex cloacis aut ex cadaueribus inhumatis putridis proficiſcente coinquinatus, aut nebuloſus. Itaque aeris differentijs ſic conſtitutis dicimus primo, aerem qualitate temperatum, purum, ſerenum omnibus corporibus ad tuendam ſanitatem perfectam, cuiuſuis ætatis, naturæ, habituſque eſſe vtiliſſimum. Ad imperfectam vero, quæ in ſymmetria ad adſtrictum paululum ex quauis cauſa inclinante, aer temperate calidus humiduſque erit opportunus. Frigidus vero & ſiccus ſi meatuum ſymmetria ad laxum inclinauerit, erit itidem expetendus, atque etiam obſcurus, craſſiuſculus, veluti ad adſtrictum ſymmetria inclinante, optimus erit purus, lucidus, nullo craſſiore vapore infectus; caliginoſus vero, nebuloſus, atque craſſus ſanitate ad laxum inclinante erit itidem opportunus. Qui vero intenſe frigidus eſt, non ad conſeruandam valetudinem ad laxum inclinantem, ſed potius ad morbos laxos tollendos conueniet. Veluti itidem valde calidus pro morbis adſtrictis tollendis magis, quam ad ſanitatis in meatuum ſymmetria ad adſtrictum, vti dictum eſt, inclinante, conſtitutæ conſeruationem, conuenire dicitur. Peſtilenti vero halitu vel ex ſtagnis, vel ex paludibus, vel ex ſpecubus, vel ex alijs locis fetidis & putridis vitiatus, omnibus noxius. pluuioſus vero, ventoſus cum borealis, tum Auſtrinus ad morbos quidem adſtrictos excitandos eſt peropportunus: Auſtrinus, qui calidus non temperateque humidus ſit, caput replet, vnde Hippoc. dicebat: Auſtrini flatus caput grauantes ſenſuſque hebetantes, contra boreales venti ſumme frigidi & ſicci meatus claudentes, ac veluti comprimentes, catarrhos concitant; phlegmonesque & alios affectus, qui à fluxione humorum concitantur. Itaque diximus aerem in qualitatibus temperatum, in ſubſtantia purum, ſincerum, lucidumque eſſe aptiſſimum ad tuendam valetudinem perfectam, quod ſymmetriæ meatuum exactiſſimæ, atque ſanitati perfectę ſit maximè temperamento atque ſubſtantia ſimilis. frigidum vero & ſiccum ſubſtantiæue craſſæ, ad imperfectam ſanitatem quę in ſymmetria meatuum ad laxum quadatenus declinante conſiſtit, quod temperamento atque ſubſtantia ſit contrarius, eſſe vtilem dictum eſt, contraque calidum & humidum, lucidum tenuemque defectuoſæ ſanitati conuenire deprehenſum eſt, quę ad adſtrictum accedit. Cæterum non ſilentio prætereundum putamus, vt quamobrem ſit, intelligamus quod cum Græci tum Arabes voluerint ad infantes ſtatim enixos, ad ipſorum ſanitatem conſeruandam vſum adſtringentium, coroborantiumque meatus eſſe perquam vtilem: Galenum alias meminimus voluiſſe illorum corpora ſale conſpergenda, ad cutis meatus laxiores quadantenus, vt fortius externis aeris iniurijs reſiſtant, roborandos. Arabes inunctionem ex oleis adſtringentibus magis laudarunt. Alij cutem vino adſtringente lauare, alijq; ſtatim natos infantes in frigidam aquam tantillum immergere in conſuetudine poſuerunt. Quę omnia ad cutem denſandam facere inſtituerunt. Quæ conſuetudo haud planè conſtat, an rationi conueniat, quando omnes fateantur ſanitatem perfectam non contrarijs, at planè ſimilibus conſeruari. At adſtringentia meatus, aut quouis modo cutem denſantia, quæ vel frigida ſunt intemperate vel adſtringentia, vt ſal, oleum de nucibus, aqua frigida, quomodo

infantium

Infantium puerorum ſanitati perfectæ erunt ſimilia? cum ipſa in exquiſitiſſima meatuum omnium ſymmetria conſiſtat, in corporeque molli, laxoque, calido atque humido. Vnde meritò omnes ad illorum tuendam valetudinem collaudarunt balneum aquæ dulcis, quod hac ætate in familiari vſu apud omnes abſtetrices exiſtit, atque victum qualitate temperatum, ſcilicet calidum atque humidum, cuiuſmodi eſt lac, quod illis per plures menſes ſolummodo fit nutrimentum. Verumenimuero veritas ita videtur cognoſcenda, quod ſcilicet pueri ſani gaudeant temperate calidis atque humidis, ſcilicet laxatorijs, quoniam hęc ſimilia omninọ ſunt ipſorum ſanitati perfectæ, quæ in exquiſita meatuum ſymmetria poſita eſt. Fortaſsè ipſorum ſanitatem quadantenus ratione ætatis maximè humidę & calidæ, habitusque maxime mollis & laxi non perfectam, ſed quadatenus ad laxum declinantem, eſſe complures æſtimantes, vſum adſtringentium inſtituerunt. vel hoc erit, quod nos diximus alias, ſcilicet ætatum, temperamẽtorum atq; habituum varietatem haud parum facere ad rectum vſum eorum, quæ ſanitatem conſeruare apta nata ſunt; ſiquidem in ijs corporibus, quę quippiam vel ex ætate, vel ex temperamento, vel ex habitu, affectus laxi habent, minus, etſi adſtricto etiam affectu vexentur, eſſe laxandum, & in ijs, quæ aliquid adſtricti habent, vt ſunt ætatis adultæ, temperamenti frigidi atque ſicci, habitusque gracilis, ſicci atque duri, magis eſſe laxandum. Pueri verò ſtatim nati cùm plurimum laxi habeant, mirum haud eſt, ſi Galenus atque alij medici grauiſſimi ſenſerint, ſtatim natos adſtrictorio medicamento aliquo, vt ipſorum cutis laxior ſiccaretur, induraretur, atque ad temperamentum eucratum proueheretur, eſſe tractandos, atque poſteà eſſe vtendum balneis laxatorijs, quod temperamento ſimilia ſint ipſorum ſanitati perfectę. Pueri quidem ſtatim in lucem editi defectuoſa quaſi ſanitate gaudentes vſu adſtringentium ea ipſa ex nimia ſcilicet laxitate ad temperatam ſeu eucratam contracta, pro ſanitate conſeruanda ſimilia deſiderant, atque hæc de tuenda ſanitate ex aere. Nunc ad ea, quæ intro aſſumuntur declinemus.

Quomodo ſanitas conſeruari poſsit, vſu eorum, quæ intro aſſumuntur, vſuque ſomni, veneris, atque animæ paſsionum. Cap. XIII.

SVppoſita duplici ſanitate, ſcilicet, perfecta, atque imperfecta nunc ad ipſius conſeruationem ex ijs, quæ intro aſſumuntur, deſcendimus. Quod negocium haud erit cognitu difficile, ſi in primis, quæ intro aſſumuntur in corporibus, cibum, atque potum eſſe etiam ſuppoſuerimus, hæcque illud profectò præſtare, vt Dogmatici etiam dicunt, aut ſucci bonitate, aut quantitate, aut qualitate poſſe, non minusque & ordine, temporeque, quo aſſumuntur. Quod itaque ad perfectam corporum ſanitatem cuſtodiendam ſpectat, illud primum ſtatuemus, quod ad cibum itidem attinet, quemcumque optimi ſucci leuem, atque ſubſtantię tenuis eſſe deprehenſum eſt, maxime ſanitatis huius conſeruationi fauere, optimumque idcirco futurum ſingulis corporibus, cuiusuis ętatis, temperamenti, atque habitus ſint, omnes medici æque affirmant, ſi commoda quantitate, qualitate, & optimo ordine, opportunoq; tempore exhibeatur. Itaque in primis cibi debent eſſe leues, tenues, atque optimi ſucci: facile quidem, qui huiuſmodi ſunt, à calore in nutrimentum vertuntur, optimumque generant ſanguinem. Quorum ſanè vſus optimam meatuum ſymmetriam nullo modo vitiare vel euertere poteſt, præſertim ſi qualitate, quãtitate, ordine temporeq; opportune reſpondeant.

Qualitate inquam, cibus temperate calidus atque humidus eſſe oportebit, Etenim huiuſce temperamenti qui eſt, ſimillimus itidem corporibus, quæ gaudent exquiſita valetudine, ac vel etiam ſubſtantia molli, & leui. Cuiuſmodi exempli gratia ſunt lac, oua gallinarum recentia, ex carnibus hædinæ, vitulinę, gallinarum iuuenum, caporum, turturum, perdicum, turdorum, phaſianorum & ſimilium; Diximus, modo qualitate conuenienti exhibeatur, quia vti dictum eſt, prædicti cibi & ſimiles alij ſubſtantia molli humidaque temperate, atque temperamento calido & humido itidem temperato præditi ſimiles ſint. Hi quidem probe nutriunt, facileque à natura concoquuntur, neque poſſunt, niſi illorum quãtitas exceſſerit, meatus vel externos vel internos aliquo modo vitiare. Recte adiunximus, modo quantitatem non exceſſerint conuenientem, quando etiamſi cibus optimus ſit, copioſior quàm deceat capiatur, copioſiori ſanguine quę generat, poterit aliquo pacto in meatibus vitium inducere, vt nimirum multitudine ſanguinis meatus anguſtiores reddantur. De horum vero ciborum quantitate non æque ab omnibus deliberatum eſt, ſiquidem alij ſobrium cibum planè eſſe efficaciſſimam cauſam, qua valetudo maxime conſeruatur, voluerunt. ſiquidem ciborum copia præterquam quod plurimum faciat nutrimentum, & excrementorum copiam ſuggerat, qua morbi complures gigni poſſunt, etiam in corpore tumentiam, adſtrictumue affectum copioſus cibus concitat. Hinc Hippocratem in epidemijs dixiſſe conſtat: pręcipuum ſanitatis ſtudium eſſe cibis non ſatiari. Neque tamen recte facere illos putamus, qui nimis ſobrio, parcoque victu viuunt. laudatur autem illa ciborum quantitas, qua corpora neque nimis repleãtur, neque nimis reſoluantur. hoc quidem morbos laxos facit, illud adſtrictum. ſunt qui pluries in die cibum capiunt, & qui bis vel ſemel tantum hoc quidem non laudandum videtur, præſertimque in corporibus ad laxum inclinantibus, illi vero, qui ex conſuetudine pluries capiunt, ſi bene concoquant, non improbandi. etenim corpora robuſta, plurimum innati calidi habentia, multo cibo gaudent, quæ vero inter robuſta, & debilia media ſunt, bis in die cibum capere poſſunt, tantumque per vices capere, quod probe concoquant, & ſeruato tempore concoctionis ipſum cibum aſſument, atque non citra ordinem, nimirum prius eos cibos, vbi ipſorum varietas aderit, ingerere debebunt, qui facilius coquuntur, tenuiorisque ſubſtantiæ ſunt, & mollioris, & poſtea duriores concoctuque difficiliores eſſe aſſumendos. Huiuſmodi itaque cibi apti ſunt perfectam valetudinem tueri. idem de potibus dicendum, ſi vinum ſit, illud ſit mediocriter generoſum, & quandoque pauciferum præſtabit magis quantitate moderata, eaque proportione ciborum quantitati congrua. Zithum etiam ex hordeo, vel ex tritico paratum eodem modo, quo uinum laudauimus, in moderata quidem copia conueniet. Caueantque intra cenam & prandium, ieiunoque maxime ſtomacho à copioſo potu vini, vel Zithi, & ſimilium potuum. quia coctionem ciborum maxime turbat, cruditatesque hic vſus multas ſuppetit. potrò diximus huiuſmodi cum cibis tum potibus ſanitatem perfectam cuſtodiri. Nunc quomodo imperfecta ijſdem conſeruanda ſit, dicamus. Ad eam quæ ad adſtrictum vergit (etſi cibi optimi ſucci, leues, & tenues omnes conſeruent) particulatim temperamenti calidi atque humidi, ſubſtantiæque tenuioris deſiderantur, cuiuſmodi ſunt, oua gallinarum ſorbilia, recentiſſimaque; ex piſcibus ſaxatiles, ex carnibus hædinæ, vitulinę, gallinarum iuuenum, atque etiam gallorum iuuenum, maxime vero, columbarum, turturum & ſimilium. ex ferculis vero, folia boraginis, bugloſſi, meliſſæ, aſparagorum, fœniculi, maluarumque ex iure cocta, vel in aqua, & oleo amygdalino, vel olearum dulciſſimo eſitata. Iuuat hæc corpora vſus ciborum maxime parcus, & quandoque leuis inedia, cibique temperamenti etiam calidi atque humidi eſſe debebunt. Contra, craſſiores cibi, copioſiores, frigi-

In 6. epid. ſect. 4. tex.

diores

diores vorati, apti ſunt ad ſanitatem (quæ ad laxum verſa quadantenus videtur) conſeruandam. De potu itidem, ſi vinum ſit, corporibus ad laxum inclinantibus, ſubſtantiæ quadantenus craſſioris eſſe oportebit. cuiuſmodi ſunt nigra, & quę aliquid auſteri ſaporis habent, modo etiam ipſorum vſus moderatus vel paulo plenior ſit. Contra ad adſtrictum deflexis apta erunt tenuioris eſſentiæ, alba vel non colorata, cuiuſuis auſteritatis expertia, vel modicæ auſteritatis; dulcia vero ad id vtilia erunt, modo in pauca quantitate ebibantur, ſintque alba, & tenuioris ſubſtantiæ. Hæc de ijs, quæ intra aſſumuntur, nunc de ſomno, de uenere deque animi affectibus loquamur. Quod ad ſomnum pertinet, ad venerem, atque ad animi affectus ſanitatem conſeruantes, eamque particulatim, quę perfecta eſt, illud in primis ſtatuendum eſt, ſomnum quidem naturalem, qui eſt ſymptoma, fieri corporibus ab omni motu plane ceſſantibus actionum animalium, in qua profecto quiete in corporibus facultas naturalis efficacius agit, ad cibum attrahendum, retinendum, concoquendum, atque ad excrementa, quæ in coctione ciborum potuumque generantur, etiam excernenda. Quo factum eſt, vt ſomnus, qui noctu a cena ſit (in quo dormientes primo in dextrum latus, & poſtea in ſiniſtrum decumbunt) quietus abſque ſomnijs turbulentis, ſuauis, moderatus, vtpotè qui durat, quoad in ſtomacho concoctio probe abſoluatur, humores concoquendo, atque digerendo ſanitatem maxime conſeruare ſit aptus; At nedum hæc hic ſomnus præſtat, ſed morbos etiam atque ſymptomata iam oborta ſanat: vnde meritò ab Hippocrate ſomnum in acutis morbis bonum eſſe, nobis traditum eſt, ſi febrem, vel dolorem, vel delirium ſedat. *In 2. aphor.*

» De quo ait etiam: vbi ſomnus delirium ſedat, bonum, nimirum humores noxios concoquendo, atque digerendo. Qui vero in die ſit, noxius eſt, caput enim vaporibus, humiditateque replet atque adſtrictam paſſionem vel facit, vel auget.

» vnde dicebat Hippocrates: interdiu vigilare, noctu vero dormire oportet. hic itaque ſomnus nedum non conſeruat ſanitatem, at quinimo ipſam vitiat, atque euertit. Nocturnus verò bonus eſt, & vna ex præcipuis cauſis ſanitatis conſeruatricibus ſit, ſed tamen, vt dictum eſt, non omnis, ſed moderatus ſolummodo; Immodicus enim à concoctione genitis excrementis impedimento eſt ne excernantur, atque à calore ab intro foras non euocato (qui poſt ſomnum euocatur) ne tenuiora etiam digerantur, & per poros cutis exhalent. quæ euacuatio non ſit, in dormientibus, quod habeant dormientes exteriora frigidiora: Vnde dicebat Hippoc. Vigilantem circa exteriora manifeſte eſſe calidiorem, contra dormientem intus calidiorem, extra frigidiorem; igitur ſomnus prolixior, & immodicus caput replet humiditate, caloremque natiuum obruit. quieſcentibus enim ſenſibus (qui ſuo motu ſiccant humiditatem) augetur humiditas, atque ita, vt calorem ipſum (propter nimiam quietem per ſomnum longum, atque propter humiditatem nimiam ſuffocantem) extinguat. Porrò colligimus ex ijs, ſomnum nocturnum moderatum maxime ſanitatem conſeruare, idemque & vigiliam, quæ in die ſit, ſecundum conſuetudinem præſtare. Quæ noctu autē ſit, immoderataq; ſanitatem vitiat: namque hæc in ſtomacho & in viſceribus cruditates gignit, ſpiritusq; immoderatius reſoluit, à qua cum venæ crudo ſanguine ſeu ſucco repleantur, meatus quidem obſtruuntur. Venerequoque temperata ſana corpora gaudent, quod nimirum temperata ſint, calida humidaque, vnde ſemine abundant; immoderata vero venus corpora ad laxum mutat. Hilaritas quoque moderata maxime ſanitatem diu incolumem ſeruat, veluti immoderata hilaritas, atq; lętitia ita ad laxum ducit, vt ab ea immodica, repentinaque quoſdam maxime & læſos fuiſſe, & non raro interijſſe conſtet. Itaque hæc omnia ad eam ſanitatem, quæ perfecta eſt, tuendam aptiſſima ſunt. Nunc quæ defectuoſam etiam ſeruent dicamus. atque primo ad adſtrictum quadantenus mutatam ſi de ſomno loquamur, *In 6. epid. ſec. 4.*

loquamur, is debet eſſe itidem optimus, nocturnus ſcilicet ſuauis iucundusque, ſed longe breuior, vtpote qui ſolummodo, quoad ſtomachi concoctio peracta ſit, duret, vnde diurna vigilia huic negocio erit vtilis, atque forte, quæ longior, vnde in his ſomnus debet eſſe parcior, vigilia vberior, vnde mirum non eſt, ſi hi, vt ſanitatem conſeruent, mane maturius ſurgant, & diu vigilent. Vbi vero ad laxum corpora inclinant, homines mane tardius expergiſci debebunt, atque tardius itidem è lectulo reſurgant oportet. Namque ſomnus longior replet, adſtrictumque facit. Quare iſtis ſomnus longus, & vigilia breuis conueniet. Quibus conueniet etiam à venere abſtinentia, quando venus laxet corpus, quæ tamen conueniet moderata corporibus ijs, quæ ad adſtrictum verſa ſunt. De animi quoque affectibus, qui laxiore conſtant habitu, caueant ab immoderato gaudio, atque ab immoderata animi hilaritate, quoniam hæc laxum affectum augent, qui vero adſtrictiore habitu præditi ſunt, hilaritate & gaudio moderato maxime iuuantur. contra, timor, mœſtitia, ſtudium, ira & ſimiles aliæ paſſiones faciunt, quando homines, ſi diu in his perſeuerauerint, in affectum adſtrictum facile incidant.

De ſanitate conſeruanda ex retentione atque excretione excrementorum. Cap. XIV.

IN corporibus temperatis perfecta valetudine gaudentibus vſus euacuationis excrementorum debet eſſe quoque moderatus, vt ipſorum quantitas reſpondeat ciborum atque potuum aſſumptorum quantitati, præſertimque ſi de alui deiectionibus atque de vrina loquamur, ad ſeruandam in his ſanitatemque homines procurent ſolitam excrementorum euacuationem ſolito tempore, atque eſſe concocta excrementa oportebit, quæ ſi cruda ſint, cruditatis cauſa remouenda: ſi cibus, vel potus fuerit nimius, ita vt, natura non recte ob id concoquat, diminuendus erit, & ſi fuerit id ex alia cauſa, ei (vti dictum eſt) erit proſpiciendum. In hisque, vt ſummatim dicam, procurandum erit, ne aſſumpta in corpus nimis contineantur, ſcilicet excrementa, quæ ab ipſorum generantur coctione, namq; ſi immoderata horum fuerit retentio, pletoria & cachochymia fiet & corpus ad ad affectum adſtrictum delabi neceſſe erit. quæ omnino, vt poſterius dicemus, erit tollenda. ſed cauendum etiam erit, ne excrementorum euacuationes ita augeantur, vt ad laxum itidem corpus deducant. atque hæc de perfecta ſanitate, nunc ad imperfectam venimus, & primo ad illam quæ ad adſtrictum declinat. Ex hac itaque meatuum imperfecta ſymmetria, timendum omnino erit, ſi plurimum augeatur, ut ad complures morbos adſtrictos homines prouehantur. Hanc vero ſymmetriam conſeruabunt ea omnia præſidia, quæ omnes ſolitas euacuationes propter aliquam cauſam diminutas, in priſtinum reſtituent, ſcilicet, ſi fæcum purgatio diminuta aut ſuppreſſa fuerit (quidam enim ſuapte natura per plures dies nihil egerunt, ſeu per ventrem excernunt) erit medicis præſidijs reſtituenda. Alij parum mingunt, & raro, alij, quibus vomendi conſuetudo fuerat, vbi ceſſarunt à vomendo, male ſe habuerunt. & in non paucis, qui ex conſuetudine plurimum ſudabant, ſudores ipſi ceſſantes ſanitatem viriare ſolent, non minuſque menſes ſoliti ſi defecerint in mulieribus, atque in viris ſolitæ hemorrhoides ceſſauerint, corpora in morbos delabi ſolent. Demum qui per nares ſoliti ſunt multam pituitam excernere, ſi hæc purgatio itidem ceſſauerit in multos morbos adſtrictos incidenr, in eosque præſertim, qui capitis partes vexare ſolent. cuiusmodi eſt, apoplexia, paraliſis, uertigo, ſurditas, tinnitus aurium, & ſimiles alij affectus. Igitur ſi fæces tarde & in pauca quantitate expellantur, laxanda

erit

erit aluus medicamentis tum intro inditis, tum exterius adhibitis. Intro inditis, aut per os, aut per aluum. Varia ſunt, quæ (præter medicamenta purgatoria) aluum laxant, atque emolliunt, fęcesque educunt; ex cibis complures ſunt illud commode facientes, vt paſſum, vinum dulce, oleum dulce, cuiusmodi eſt amygdalinum, ſeſaminum, eſt & butyrus recentiſſimus ad laxandum ventrem ſane, maxime vtilis. ſunt paſſullæ quoque & perſeſolę copioſius deuoratæ, & in vino dulci decoctæ cum multo ſaccharo, vtiles: in vſu etiam ſunt ad laxandum per noctem ſub dio cæleſti rori expoſitæ cum ſaccharo multo. Pruna quoque Damaſcena quę dulcia ſunt, neutiquamque auſtera, vel acida, in vino dulci decocta additoque ſaccharo: prunorum pulpa cocta editur, atque ius ipſum bibitur, antequam aliud cibi genus aſſumatur. ius quoque ex aqua paratum mercurialis, vel betæ, vel braſſicæ, cum oleo dulci atque ſale copioſius, ſcilicet ad libram epotum aluum commodę laxat. Antiquis vſitatum fuit quam familiarius ius braſſiæ ex aqua ita paratum: Accipiebant ſexdecim faſciculos paruos cimarum braſſicæ, & ſingulos ſcilicet vnum poſt alium in aqua feruente in lebete ſupra ignem poſito ſeparatim imponentes, feruefieri paululum permittebant, mox extrahebant. Etenim primum inijciebant vnum faſciculum, quem, cum efferbuerit tribus vel quatuor ebullitionibus, extrahebant, atque alterum imponebant, quem itidem mox, cum paululum ebullierit, extrahebant, & mox tertium, deinceps quartum, atque ſic alios ſingulos quoad ad ſextūdecimum deuenerint, huiuſmodi ius expreſſum ſeu (vt vocant) braſſicæ infuſionem cum oleo & ſale dabant, ad ſemilibram, & etiam ad libram. quod profectò ius, vt etiam apud noſtros deprehenſum eſt, maxime eſt laxatorium. Ex medicamentis apud noſtros multa ſunt (etſi à Methodicis ipſorum vſus, vti aliàs diximus, non fuerit laudatus) eſt quidem aloe lota & preparata ex ſucco roſarum, vel ex infuſione, vel ex ſuccis cichoraceorum ſcilicet herbarum refrigerantium. Matronæ Genuenſes nobiles (etenim apud complures vſus eſt, vt ex ſemetipſis multa medicamenta parent, ſibijpſisque, & ipſarum familię comparent) aloen parant ex cremore ptiſanæ hordeaceę, eiuſque vim anaſtomoticam ſeu igneam humiditate illa corrigunt, huiuſce medicamenti vſum poſſunt homines cum minori noxa exercere, ſtatim ante cęnam vel ante prandium eius drachmam, vel ſemidrachmam aſſumentes. aliqui ſtatim ante prandium vel ante cęnam floris caſiæ Abiſſinæ (ſcilicet illius, quæ corticem rubrum habet, hanc Ægyptij nigræ maxime præferunt Abiſſinamq; à calore illiuſce gentis appellarunt) duas vel tres drachmas, aut duas drachmas cum vna pulpæ tamarindorum. ſunt qui ſemidrachmam rhabarbari ex paſſullis ad mouendam aluum, & etiam drachmam aſſumunt ante prandium per quatuor horas. Non deſunt, qui ius foliorum ſenę vel ex iure pulli; vel ex ſero lactis, vel ex vino dulci paratum commendant. Alijs aluus probe obediens reddita eſt vſu ſenæ itidem pulueriſatæ, à ſemidrachma ad drachmam vſque, ſtatim cum vel ad prandium vel ad cenam eunt, ex vino aſſumſerint. ſunt & paſſullæ, & pruna decocto itidem ſenę macerata vel decocta. Hæc pauca ex laxantibus ventrem nobis ſufficient. Balani parantur ex melle, ſale & aliquando addita hyera picra, vel cum alio medicamento laxatorio, ſed familiares ſunt ex melle & ſale parati. In pueris noſtrę nutrices vtuntur ijs, quos ex larido porcino parant. Addimus nos ex ſaccharo parari & in pueris, & in alijs omnibus valde vtiles. Clyſteres etiam emollientes, qui parantur ex decocto maluarum, altheæ, mercurialis, betę, & ſimilium, cum oleo dulci, & ſale; vel ex hydromele, oleo, atque ſale. Exterius etiam vmbilicum & omnem ventrem butyro recenti inungunt, aut oleo amygdalino dulci recentiſſimo in pueris vt ventrem laxent. Nonnulli vmbilicum itidem ea cauſa inungunt oleo ex floribus ciclaminis parato, alij ex vnguento arthaneta in officinis vocato: idem præſtabit inſeſſio

R in balneum

in balneum aquæ dulcis ex folijs, vel ex radicibus altheæ, maluarum, mercurialis, & ex ſeminibus fænugręci, lini, fæniculorumque paratum. Cum vero vrina in ipſis pauca, & tardius quam fuerit conſueta reddatur, etiam ad conſeruandam meatuum ſymmetriam ad adſtrictum declinantem, ſeu melius ad prohibendum ne prorſus ad adſtrictum corpus perueniat, ſtudioſe ipſius miſtionem liberam facilemque reddere debebimus. Quod vſu partim ciborum & potuum, partim medicamentorum vreticorum erit agendum. Ex cibis conueniunt ſuo tempore aſparagi ex aqua decocti cum oleo, aceto & cinnamomo conditi, item recentes maluarum cauliculi, atque etiam cucurbitarum cimæ eodem modo decoctæ, & radices cimini, paſtinacæ, petroſelini decoctæ & acetariorum modo deuoratæ, nec minus cepa, allium & porrum decoctum deuoratumque mouet vrinam. Qui ex herbis crudis delectantur acetarijs paratis ad adiuuandam vrinam ijs vtentur, quæ parabuntur, ex pulegio, ſio, cardamine, naſturtio, eruca, ſelino vulgari, atque apio paluſtri; ex radicibus vero raphani vulgaris, rapunculique radix cruda eſitata efficaciter vrinam mouet. rapum itidem, & napus decoctus cum ſeminibus fęniculorum idem præſtant. Ex medicamentis vero, decoctum radicis fęniculi, apij, petroſelini, ſmirnij, ſiſimbrij, cardaminis minoris, naſturtij, radicis anonidis, eringijque marini, erithrodani, acori, cyperi, gingiberis, & ſimilium ex aqua paratum ad vncias ſex exhibitum, eſt valde efficax. Quidam exhibent ſemina trita naſturtij, vel thlaſpeos, ad geminas drachmas ex vino albo. Efficaciſſima vero ſunt ſemina eriſimi primi, cuius plantam exhibuit Matthiolus in ſuis commentarijs ad Dioſcoridis libros, lac vero etiam non minus commendatur ab omnibus medicis; expreſſum ex ſeminibus melonum, cucumeris, ex aqua ſtillatitia ononidis; ſed iam lac propono, quo Aegyptij familiarius ad vrinam ſuppreſſam vti ſolent. Accipiant exempli gratia ſeminum melonum, cucumeris, cucurbitę, portulacæ an. vnc. 5. ſeminum, maluarum, eriſimi, naſturtij, petroſelini, apij, an. ℥. ij, cõtundunt oĩa in mortario, & ex aqua ononidis vel ex decocto glizirrhizæ recentis, ſuccũ exprimunt, quẽ vnica ebullitione feruerẽ iuxta ignẽ poſitũ ſinunt; mox addito modico ſacchari candidi ad vncias quatuor calidũ exhibent. Qui plura deſiderãt, legant tertiũ librũ atq; vndecimũ, in quibus longe plura, quã hic fecerimus, vretica medicamenta propoſuimus. Qui vero conſueuerunt habere copioſas per nares excrementorum purgationes, præſtabit eaſdẽ conſeruare, & ſi fuerint diminutæ, vtiliſſimũ erit eaſdẽ denuo errhinis medicamentis vocatis procurare, ne ea retenta excremẽta adſtrictos morbos faciant. Quæ medicamẽta id præſtare valeant, in præcedẽti libro ſatis ſuperq; diximus; familiaria tamen ad id erunt ſuccus amaraci, uel betæ, uel maluarũ, uel altheæ in nares attractus, & poſtea ſuccus radicũ iridis recentium, atq; cyclaminis in nare itidẽ attractus. ſed de his ſatis ſuperius dictũ eſt. Eodẽ itidẽ modo, qui vomitibus vti ſoliti fuerunt (ſi amplius ſolito modo non fiant) eodemq; modo plura excrementa educere, ad ſubleuandum & ſtomachum & alias partes corporis, oportebit medicamentis vomitorijs, quę nos ſuperiori libro propoſuimus, eoſdem vomitus reuocare: hoc ſanè plurimum faciet ad ſanitatem conſeruandam. Ægyptij, atq; Arabes bis in menſe ſanitatis tuendę gratia in balneum eunt; in quo aqua ex liquiritia cum modico ſeminum fœniculi decocta ſtomacho repleto, ter quaterque vomunt, & poſteaquam per vomitum plurimum vomuerunt, in caldarium ſecedunt, ibique multum etiam ſudant, mox lauantur aqua tepida, atque ita ſeipſos à morbis hac via diu præſeruare ſolent. Qui vero per ſanitatis quoque tempus ſudare ſoliti ſunt, ſi is ſudor ceſſauerit, denuo ipſum procurare debebunt, aliter ipſos in morbos labi eſt neceſſarium. Quibus vero pręſidijs ſudores moueantur, aliàs à nobis ſcriptum eſt & ſcribemus etiam de ijs accuratius in libro vndecimo, in quo ex profeſſo de euacuationibus ſuppreſſis reſtituendis ſermonem habebimus.

habebimus. elici vero ſudorem docuimus ſicco calore laconici ex carbonibus accenſis, vel lapillis ignitis intro inditis, aut fomento calorifico, aut aqua calida vel in vtre vel in veſica, vel in vaſculo aut ligneo, aut æneo, aut teſtaceo poſita, aut ſimili alio modo incalefacti. Qui vel hæmorrhagiam copioſam habere ſolent, vt puerorum complures conſueſcunt, debent non permittere vt ea euacuatio ſupprimatur, quæ ſi aliquando ceſſauerit, vel fomentis exterius laxatorijs calidis vel intra nares quibuſdam inditis, illam denuo promouere debebunt. nonnulli ſcalpello venas intra nares poſitas, vt denuo hæmorrhagia reſtituatur, ſcarificant. De qua venarum ſcarificatione nos in libris de medicina Aegyptiorum ſcripſimus. Alij graminis ſpicas intus imponentes, venas aperiunt, ſanguinemq; educunt, ad quam mouendam vacuationem ſpicæ graminis, quod gramen manne vocant, & graminis crucis ſunt aptiſſimæ. Eodem modo omnis conſueta euacuatio ſanguinis vel ab hæmorrhoidibus vel ex vtero in mulieribus, ſi aliquando ceſſauerit, erit reuocanda, ijs præſertim medicamentis, quæ in precedenti libro meminimus. His præmiſſis, aliud ad ſanitatem ad adſtrictum declinantem conſeruandam adiungimus, quippè ex huiuſmodi meatuum adſtrictione, licet multa hæc adſtrictio non ſit, corpora tamen in plethoram, atque in Cacochimiam quandam incidere, quæ ni corrigatur, & tollatur homines in morbos adſtrictos prolabi eſt neceſſarium. Itaque ſi ex illa ſymmetria meatuum ad adſtrictum quadantenus verſa, atque diu neglecta, in corporibus aut plethora, aut cacochimia contigerit, opera danda erit, vt vtraq; tollatur, quod ni fiat, procul dubio ita ſanitas vitiabitur, vt in morboſam conſtitutionem corpora prouehi ſit neceſſe. Plethora vero priuatim tollitur euacuatione. Etenim dicebat „ Hippocrates: Quicunque morbi ex repletione fiunt, curat euacuatio. *In 2. aphor. 22.* Ad moliendam vero euacuationem complura præſidia ſunt neceſſaria, primum ſanguinis euacuatio, quę fit aut vena, aut arteria ſecta, aut malleolorum ſcarificatione (quam aliàs ex Galenò oſtendimus vicarium eſſe auxilium venæ ſectionis) aut *Ex 2. aph. 17.* cucurbitulis cum ſcarificatione appoſitis, aut menſtruorum, aut hæmorrhoidarum prouocatione. Menſtrua verò atque menſes ſuppreſſi quibus medicamentis reſtituantur, reuocenturque & ſuperius dictum eſt, & in libro xi. rurſum accuratius dicetur. Hęmorrhoidaſque prouocabimus & appoſitis hirudinibus (ſanguiſugis vulgo vocatis) aut medicamentis anaſthomoticis ideſt aperientibus, vel rarefacientibus ſeu laxantibus quouis modo, à nobis aliàs memoriæ traditis. Secundo corpus Plethoricum inedia, ſeu abſtinentia à cibo & potu euacuat, Quod complures non ignorantes, cum eos ciborum ſatietas, & inappetentia, cum grauitate corporis, renuerit, continuò ſeipſos releuant, tenuiſſimo victu per aliquor dies inſtituto atque ab ipſis ſedulo obſeruato. Hac ipſa ad prohibendos morbos, qui à repletione fiunt, nihil eſſe præſtantius, deprehenſum eſt. Vnde meritò Plinius dixit; Vtiliſſimam eſſe in cibis temperantiam: & Hippocrates, ſanitatis *In lib. 18. hiſt nat. cap. 5.* ſtudium eſſe præcipuum non ſatiari cibis, tradidit: Quo complures ſanitatis con- *In 6. epid. ſect. 4.* ſeruationi maxime ſtudentes, nunquam ex prandio, vel ex cœna cibis ſaturati reſurgunt. Balneum quoque naturale, ſcilicet aut ſulphureum, aut bituminoſum, & arte factum ex dulci aqua calida, humorem digerendo plethoram adimit, Sudoremque mouere in hiſce corporibus etiam eſt vtiliſſimum. De quibus ſingulis in alio libro præſidijs ſeorſum & accurate ſcripſimus. Exercitium vero eſſe aptiſſimum ad plethoram tollendam, aliàs demonſtrauimus: & quibus modis fieri etiam debeat, quæque eius differentiæ ſint, atque quas homines repleti ab exercitijs vtilitates capiant ſatis diligenter indicauimus. Somnus itidem ab inedia, à balneo, ab exercitio, atquę à ſudore maxime corpus euacuat, atque laxat: ſiquidem ab illis cum humores in extimis partibus abſumantur, in ſomno à calore intra reuocato humores in interioribus quoque corporis partibus exiſtentes

 abſumantur:

abſumantur: atque hęc ſunt plethoram in corpotibus minuentia, atque adimentia. Nunc, quæ cacochymiam, quæ eſt particularium humorum, excrementorumque plenitudo, minuunt, etiam dicamus. Hæc verò ſunt quouis modo corpora purgantia, ſcilicet primo, per os deuorata, cathartica vel ea lenitoria (vt aiunt) vel eductoria ſeu attractoria ſint, aut per vomitum purgantia, cuiuſmodi eſt albus elleborus, ſtimi præparatum & ſimilia. aut per ventrem, vt eſt ſcamonium, colocynthis, & ſimilia. Clyſteribus etiam hæc purgatoria & ſimilia in ventrem purgationis gratia induntur, quæ etiam menſtrua, hæmorrhoidas, atq; vrinam mouent, cacochymiæ tollendæ remedio ſunt. at cum de his omnibus in altero libro ſufficienter ſcripſerimus, idcirco nihil aliud in preſentia meritò attigimus. atque hæc eſt ſanitatis, in meatuum quadantenus ad adſtrictum ſymmetria declinante conſiſtentis, conſeruatio. Nunc quomodo in corporibus ad laxum declinantibus, eadem ſanitas conſeruetur, dicendum eſt. porrò hæc corpora ſymmetriam meatuum habent nimis ad laxum accedentem, quod nimirum aut meatus cutis nimis laxos habeant, aut aliquem alium meatum ex externis vel internis quauis de cauſa ampliorem laxioremque redditum. Itaque hæc ſanitas vitiata vſu adſtrictoriorum medicamentorum reſtituitur. Vnde diximus plures olim in pueris ſtatim enatis conſueuiſſe ipſorum cutem denſare, aut ſale vel puluere roſarum, vel myrtillorum ipſorum cutē aſpergentes, vel oleo vel vnguento adſtringente ipſam inungentes aut alio perſimili auxilio vtentes. Qui vero laxiorem ventrem habent, ex quo plurimum deijciant, vel meatus vrinarij laxiores itidem redditi ſint, vnde vrina immoderate profluat, vel etiam vaſa ſeminalia itidem habeant, quo ſemen quoque profluat copioſius cum venere & citra venerem, adſtrictorijs medicamentis opus habebunt. Qui facilius crebriusque vomitant, non minus quam ij, quibus aut per nares, aut per os, aut per ventrem, aut per vrinam, vel per vterum vel ab hæmorrhoidibus ſanguis aut immoderatius, aut crebrius emanat, eodem modo præſidijs adſtrictorijs tractandi ſunt. Demum & quibus frequentius ſudores quoque copioſi erumpunt, idem faciendum. Ex his omnibus cauſis corpora quouis modo ad laxum tendentia, ſi ipſorum ſanitas conſeruanda ſit, opus habebunt præſidijs adſtringentibus, cibo potuque ſcilicet pleniore vtendum erit, quiete ſeu ocio ſomnoque largiori, pauca venere, & medicamentis quouis modo aut obſtruentibus aut claudentibus, aut denſantibus meatus, à Methodicis aſtrictorijs vocatis. Atque hæc de corporum ſanitate cum perfecta, tum imperfecta quippè ad adſtrictum vel ad laxum declinante, ex ijs, quæ in corpus & retinentur, & excernuntur, conſeruanda, dicta ſint.

De ſanitate conſeruanda ex corporis motu, ſcilicet ab exercitijs. Cap. XV.

Corpota, quæ ſanitate exquiſita gaudent, ad eam conſeruandam móderatis exercitijs vti opus habenr, ſic & moderata quiete; namque exercitia ſuperfluentia excremenra in ambitu corporis digerunt: hæc ſane maxime vtilia ſunt ad poros cutis expurgandos, atque laxandos. Diximus autem in exercitijs faciendis tria eſſe ad vnguem ſeruanda, ſcilicet, vt nunquam homines cruditatibus abundantes exerceantur, quoniam cruditates in venas rapiantur meatusque obſtruant, atque exinde ad adſtrictos morbos tranſitus fiat, ob idque etiam non conuenire exercitium niſi prius in ſtomacho & in hepate peracta ſit concoctio. Itaque exerciratio adeunda non eſt niſi poſt excrementorum per ventrem & per vrinam factam euacuationem. Quo intelligitur, quamobrē Hippocrates dixerit:

labores

labores cibos præcedant: ideſt, exercitationem ante prandium vel ante cœnam per paucas horas fieri oportere, quod tunc temporis perfecta ſit concoctio, nullæque cruditates ſint, quæ à calore exercitijs exercitato auctoque in venas atque in habitum corporis trahi poſſint. Tertio exercitij quoque quantitas ſeu menſura intelligi oportebit, ſcilicet quoad corpus intumeſcat, & color illi floridus appareat, motusque promptè, æqualiter, concinneque edatur, atque ſudor cum calido vapore mixtus appareat, exercitationem leniter factam, non violentam, tandiu eſſe continuandam: illicoque ceſſandum ab exercitatione, ſi contractior corporis moles videatur, ſi floridus color euaneſcat, atque non minus, ſi motus corporis promptitudo, æquabilitas, atque concinitas mutari cœperit. at cum hæc etiam aliàs meminerimus, nihil aliud à nobis eſt dicendum. idemque de exercitiorum differentijs: cum ſatis ſuperque & de ijs ſingulis, in ſuperiori libro ſcripſerimus, inter genera exercitationum præcipue comprehendentes, ambulationem, curſum, ſaltum, pilæ ludum, frictiones, geſtationes, equitationes, vectiones, atq; alias exercitationis ſpecies ad vſum medicinæ facientes. Cæterum his præmiſſis, iam de præſeruatione illius ſanitatis, quæ & ad adſtrictum, & ad laxum declinat, agere incipimus, Ad illam enim omnes exercitationes, quę quadantenus humores ſuperfluentes digerendo atque ſiccando, meatus laxiores reddunt. conuenient; cuiuſmodi (exempli gratia) ſunt frictiones, multæ, molles, ad omnes partes corporis, maximeque eæ, quæ ex oleis laxatorijs fieri ſolent, actu calidis, cuiuſmodi eſt chamemęlinũ, irinum, liliorum alborũ, amygdalinũ cum dulce tum amarum, atque etiam commune, quod adſtrictionis ſit expers. ambulationes lentæ, ſed longo itinere factæ plurimum reſoluunt, etiamſi per loca plana fiant, longe plus digerunt, & laxant, quę per loca inæqualia fiunt, montuoſaq; præſertim; curſus adhuc magis: ex mitioribus vero ſunt, geſtationes, equitationes, vectiones & ſimiles aliæ, de quibus cum aliàs ſufficienter egerimus, non eſt vt in præſentia iterum eadem repetamus. Quæ vero ex corporibus ad laxum declinant, quiete potius quam motu illis eſt opus, vel ſi exercitium conueniat, quam pauciſſimum eſſe debebit, quo meritò in pueris lactantibus æſtimatum ab omnibus eſt, pro exercitio (quod ipſorum corpora maxime ad laxum accedant) ſatis eſſe leuem moderatumque motum, qui ſit in ipſorum cunabulis. Quare qui ad laxum naturam, habitumque habent inclinantem, ab exercitijs ſe cauere debebũt, quietisq; quã motus vſus illis erit magis proficuus. & hæc de ſanitate conſeruanda. Cæterum cum quidam affectus ſint, qui cum morbi (quod non grauiter lædant actiones neque animales, neque vitales neque naturales) dici non debeant, in habentibuſque ſanitatem imperfectam obſeruentur, meritò nos quoque duximus fore, vt de præſeruandis à morbis etiam corporibus, quæ prædictis vexantur, ſermonem haberemus. Quod eo etiam libentius faciemus, quòd alij quoque dogmatici medici viri eruditiſſimi feciſſe viſi ſint.

De ſanitate in ijs corporibus conſeruanda, quæ laſsitudinibus laborant, & primo de methodo qua laſsitudines ſanari queant. Cap. XVI.

SOlent nonnunquam corpora etiam ſana, quibuſdam affectibus leuioribus moleſtari, qui nc ipſi in morbos mutentur, vtile erit, vt pro illorum quoque corporum conſeruatione, quibuſdam adhibitis præſidijs, eos affectus tollamus, ex ijs vero frequenter occurrunt laſſitudines, cruditates ſtomachi, horrores, rigores, refrigerationes, calores, ſitire, atque corporum cum gracilitates, tum obeſitates.

obeſirates. quæ omnia corrigi in ſanitatis tuendæ gratiam debebunt. Cęterum
cum hi omnes affectus, corpora ad adſtrictum vergere, ſeu ab adſtricto vitiari de-
notent, eos ſi medicis præſidijs abigere voluerimus, nihil aliud eſſe videbitur,
quam iterum agere de meatuum ſymmetria ad adſtrictum declinante, conſeruan-
da. Primum autem à laſſirudinibus principium faciemus: de quibus primum dice
mus, quid ſint, quoruplicesque & à quibus cauſis iuxta Methodicos fiant, atque
exinde eſſe affectus adſtrictos demonſtrabimus. Laſſirudinem vero eſſe dicimus
caliditatem immodicam in muſculis atque articulis ab immoderata exercitatio-
ne factam, eamque à febre differre, quod febris ſit non muſculorum & articulo-
rum ſolummodo, ſed totius corporis, ſi Galeno credendum, immoderata calidi-
In libro de cauſ. morb cap. 2. tas. Neque in dubiũ ſ quopiam reuocandum puramus, ipſam profectò laſſitudi-
nem immodicam caliditatem in muſculis articulisque eſſe, at ſi dixerimus eſſe ca-
liditatem immoderaram cum dolore, ſeu cum triſti ſenſu, perfecte ipſius eſſen-
Gal. in 2. de ſym pt. cauſ. cap. 4. tiam definiuiſſe videbimur. Triplex autem eſt in laſſirudinibus ſenſus, vtique pu
tanribus, qui ijs laborant, vel conquaſſatum ſibi videri aliquid, verberatumq;
vel tendi ſibi vndequaque corporis molem, vel tanquam à multis quoties moneã
tur, vlceribus corpora affici: quo triplicem omnes fecerunt laſſitudinem, ſcilicet
vnam à ſenſu ſeu à dolore vlceratiuo, vlceratiuam appellatam, alteram à tenſione
tenſiuam, atque terriam phlegmonodem, ideſt inflammatoriam. In vlceratiua
denſa & horrida (auctore Galeno) cutis apparet, & dolent veluti qui vlcera mul-
ta habent alij cute, alij etiam carne ſubterpoſita. in tenſiua vero cum calore im-
modico tenſionisque ſenſu moleſto in muſculis ac vel etiam in neruis, recto mu-
ſculorum fibræ tendi perinde ac in conuulſis videntur. redditque huiuſmodi laſ-
ſirudo homines valde pigros atque ad motum ægros. Denique inflammatiua
dicta eſt, quoniam ab ea ipſa homines laſſari partes veluti contuſas atque inflam-
matas ſentiant. hæc inflammationi ſimilis videtur, & propterea ex contactu
dolent, atque partes læſæ calidiores apparent: Hæ à duplici cauſa excitari ſolent,
plerumque à cauſa procatarctica ſcilicet, aut ab exercitijs immoderatis, aut ex
itinere, vel à ſimili alia cauſa. Nonnunquam abſque cauſa procatarctica, fiunt
ſcilicet ab humorum multitudine. Has vero laſſirudines ſpontinas medici appel-
larunt, neque veras eſſe laſſitudines non paucis viſum eſt, cum hæ facillime in
purridas febres murentur, omniumque maxime, quæ inflammatoriæ dicuntur,
namque hæ pauciſſimis vel etiam horis in febres vehementes mutantur, quibus
ni cito ſanguinis copioſa euacuatione occurratur, laſſati magnum in vitæ diſcri-
men labuntur. Itaque ex ijs laſſitudo vlceratiua dicta ex cacochymia humorũ
Gal. 2. in aphor. com. 5. tenuiorum acrium fit, aliquando ſalſorum, & nonnumquam acidorum: tenſi-
ua vero ex plenitudine, atque inflammatoria ex vtraque cauſa vnà coeuntibus
originem habet. Laſſirudinem vero à cauſa procatarctica vel ab exercitijs vel ab
itineribus, Galenus dicebat eſſe ſymptoma ſanorum corporum. Methodicos hunc
Gal in 3 de tu. ſanit cap. 6. affectum adſtrictum iudicauiſſe credendum eſt. ſiquidem & Dogmatici dixe-
runt in vlceratiua curę denſam eſſe; Galenus apertiſſime hoc viſus eſt confirmaſſe
Cap. 25. in 2. libro ſimplicium, cum hæc ibi ſcripra reliquerit: Quippe duplex in laſſitu-
„ dinibus affectio naſcitur, ſicut alibi oſtendimus. Nam ſimilares quidem animan
„ tis partes reſiccantur, humectantur vero vacua ſpaciola non vtili & narurali hu-
„ more (nam ſic foret plethora ſiue repletio) ſed tenui & acri, mordacique, proin-
„ de remedijs indigent duplicibus, tum ijs quæ ſiccitatem corporis corrigunt, tum
„ ijs, quæ humorem acrem euacuant. Cęteras vero eſſe quoque adſtrictos affe-
ctus, quippe tenſiuam, inflammatiuamque vocatam, quis contendet, cum & in
ipſis vacua ſpaciola ſiue meatus humore repleantur, meatusque in adſtrictum
manifeſto illabanrur. Quod ex medicamentorum facultate digerente euacuan-
teque humorem in muſculorum articulorumq; meatibus ſpacioliſue adſtrictum
facientem,

facientem, facile confirmatur, hæc enim medicamenta ideo laſſitudines tollunt, quoniam digerendo vacuandoq; humorem adſtrictum facientem, laxant. Quid an non omnia medicamenta, quæ laſſatis conueniunt, laxatoria ſunt? Certe quidem, cum præcipua ſint frictiones ex oleo dulci tepido, atque lauacra aquæ dulcis moderate calidę, quæ nullo hæſitante quidem laſſitudines tollere deprehenſum eſt. ſed age ad eas tollendas, tanquam ſanorum ſymptomata, quæ ſi negligantur, trahunt in febres & in grauiores morbos, veniamus; Dogmatici præmiſſa diſtinctione laſſitudinum in eas, quæ à gymnaſijs vel itineribus fiunt, atque in ſpontinas, illas ſolummodo leuioribus laxatorijs exterius adhibitis adimunt, & ſpontinas quæ in corporibus, in quibus humores redundant, excitantur etiam maioribus efficacioribusue laxatorijs vtentes. ita vt præter frictiones ex oleis dulcibus laxatorijs, atque præter balnea aquæ dulcis moderate calida (quę laſſitudines à cauſa procatarctica factas ſufficienter poſſe ſanare putant) etiam ſanguinis euacuationem, atque purgationem adiunxerint. Vnde in tollendis laſſitudinibus non ſpontinis (ita ipſarum cauſis indicantibus) frictionibus ex oleo, atque balneis dulcibus temperatis ſolummodo vtendum docent; & ſpontinas laſſitudines in corporibus (vti dictum eſt) humoribus ſcatentibus obortas ita indicante ipſorum plethoria vel cacochymia tanquam cauſis, vt depellant, aliquando ſanguinis vacuatione vel per venam ſectam vel per malleorum ſcarificationem, aliquando purgatione & aliquando vtroque pręſidio vtuntur. Quæ medendi varietas videtur apertiſſime indicari à varijs morborum cauſis, ex quo contra methodicos cauſas morborum curationem indicare: Methodici itaque quomodo abſq; cognitione cauſarum, laſſitudinibus mederi poterunt? Hi enim quaſcunque curantes laſſitudines, primum a leuioribus laxatorijs externis exordiuntur (quod laſſitudines omnes adſtrictas paſſiones fecerint) curationem, ſcilicet mollibus frictionibus atque balneis temperatis, primum tentantes laſſitudines digerere, quæ ni huic curationi ceſſerint, vrgente magnitudine adſtricti morbi, ad efficaciora laxantia deſcendunt, ſcilicet ad ſanguinis miſſionem, raro tamen, vel nunquam ad purgantia vel per vomitum vel per ventrem cathartica vocata. At dicent Dogmatici non planè conuenire ſingulis laſſatis huiuſmodi Methodicorum curationem, quandoquidem in ijs laſſitudinibus, quæ excitantur in corporibus intus multis humoribus ſcatentibus, ſi non tollantur vel non diminuantur ex vſu frictionum, inunctionum & balneorum dulcium, tutò non poſſe vel ad ſanguinis vacuationem, vel ad humorum purgationem medicos deſcendere: etenim cruda excrementa à ſanguinis facta euacuatione intra venas rapetentur, & malum augerent, vel in periculoſius mutarent. Crudis vero humoribus in corpore redundantibus non eſſe purgandum, humoreſque purgatione non poſſe educi, ſtat in placitis ferè omnium medicorum. Quid itaque dicemus? laſſitudines ſi fiant in ijs, qui abundant humoribus crudis, ſcilicet cruditatibus, neceſſario illud fieri, vel fuſis ijs humoribus crudis redundantibus atque ad muſculos, articulos, neruoſque attractis. vel nullo modo ijſdem crudis humoribus ad partes laxatas attractis, & neque etiam alteratis, ſed humoribus ad laſſatas præ motu ſeu exercitio vel ab itinere longo atque immoderato partes, partium proximarum à calore attractis atque fuſis. Vtroque modo laſſitudines factæ, ſolis frictionibus, inunctionibus, vel balneis temperatis humores attractos atque fuſos digerentibus, ſanabuntur; aut ſi humor attractus vel ex cruditatibus exiſtat, vel ex partibus viciniis proximiſque, non crudus cum ſit tenuis (ſcilicet à calore immodico maxime extenuatus ac fuſus) neceſſario his præſidijs laxantibus digeretur. Atq; idcirco non erit opus ſanguinis euacuatione vel purgatione ad tollendas eas laſſitudines. Neque eſt, quod nobis obijciant, non ſemper in omnibus laſſitudinibus, leues frictiones, inunctiones, balneaque conuenire, At quinimo in ijs, vbi

humores

humores acres altius in corpore redundarint, quiete,ſomno, cibique per diem abſtinentia eſſe agendum,ab omnique motu abſtinendum eſſe, & poſtea pinguiter vnctos modiceque fricatos,modico cibo atque potu eſſe nutriendos, quibus laſſitudinibus non ceſſantibus,ad efficaciora præſidia veniendum, ſcilicet ad euacuationem ſanguinis vel purgationem, quæ præſidia conuenire aiunt, ſi corpora cruditatibus repleta non fuerint. Certe neque in ijs prædictis laſſitudinibus videtur abſtinendum à leuibus frictionibus ex oleo dulci factis, neque à balneis temperatis, pręſertimque in vlceratiuis,quæ fiunt ab humoribus tenuibus acribus mordacibusque,quod laxatorijs ijs medicamentis humores fouentes laſſitudinem digerantur, ipſorumque humiditate humorum acrimonia atque mordacitas corrigatur hebeteturque; ſimilisque hæc videtur fuiſſe curatio, quam Hippocrates in

In 2. de vict. rat. in acut. tex. 1.

pleuritide inſtituit, de qua ita habet: „ Lateris dolorem ſiue is per exordia fuerit, „ ſiue poſtea obortus ſit, tentare calidis fomentis diſſoluere,non abs re exiſtit. Quā veritatem & Galenus in huius loci commentario adhuc clarius expreſſit,ita enim „ inquit. Primo autem auxilio ſi dolor is vel ſanari vel mitigari fomentis calidis, „ tentandum pręcipit Hippocrates. Nempe fomenta calida cutim ipſam ad per„ſpirationes rariorem efficere, phlegmonesque ſanguinem tum tenuare, tum per „ halitum digerere conſueuerunt. Quæ ſi facta fuerint, non ſolum ſanguinis ali„quid euacuabitur, verum quoque & affectæ quæ minus diſtenduntur partes, mi„tius exinde & manſuetius dolebunt. Proinde ex his liquido apparet, Hippocratem omnium medicorum facile principem, medicinæque præcipuum auctorem, ab vſu laxantium in principio pleuritidis non timuiſſe. Igitur neque Methodici timere debebunt, in laſſitudinibus etiam ſpontinis tollendis, laxantium digerentiumue medicamentorum vſum. quibus præſidijs ni diminuantur laſſitudines (quod nimirum partes,quæ ex calore à prædictorum medicamentorum vſu aucto plus humoris trahant, quam euaporet, ſcilicet eum quæ calefaciunt, ſuapte natura, vt quod vicinis continetur partibus digerunt, ſic & quod redundat ex propinquis trahunt) ad aliquam euacuationem accedunt, quod præceptum quoque eſt Galeni,qui in loco citato ita habet: „ Cum igitur fomenta calida dolorem non „ ſoluerint, corpus totum inſigni aliqua vacuatione pręuacuabis. Quarę non improbanda videbitur laſſitudinum curatio huiuſmodi, quæ in laſſitudinibus, quæ adſtricti ſunt affectus, primo vſum minorum leuiorumque laxantium præſidiorum exercet, ſcilicet mollium frictionum, inunctionum, atque balneorum dulcium temperate calidorum, & poſtea, leuioribus laxatorijs propoſitis minime conferentibus, maiorum, efficaciorumque (cuiuſmodi ſunt euacuationes per ſanguinis miſſionem, atq; purgationes vel catharticis medicamentis,vel clyſteribus ſubductorijs factæ) ad vſum deſcendunt.Obſeruatio itaq; cauſarum procatarcticarum, atq; plethorię, vel cacochymiæ ad ſanandas laſſitudines non videtur neceſſaria, cum non euariet curationem, ſed solummodo laxantium efficaciam. quando in non ſpontinis leuiorum vſus ſufficiat, & in ſpontinis efficaciorum. Quæ etiam curatio eo modo conſtituta, non videtur omnibus laſſitudinibus conuenire,ſiquidem in ijs, quæ ex immoderato vel exercitio, vel itinere fiunt, quandoque etiam maiorum laxantium vſus ad medendum ueniat, ſcilicet euacuationum, atque purgationum; quod eæ laſſitudines non raro fiant in corporibus cacochymis uel repletis, in quibus cum mitioribus medicamentis corpora ſaluti minime reſtituantur, ſtatim ad vacuationes vel ad purgationes deſcendendum eſt, quod hæ in grauiſſimos morbos mutari ſoleant, ſcilicet in febres ardentes, atque in viſcerum phlegmones. Cuiuſmodi fuerunt, quę (auctore Hippocrate in epidemijs) in Sileno adoleſcentulo, qui in mendacium foro decumbebat, atq; in Pythione in thaſo decumbente,obſeruatæ fuerunt, à quibus in ardentes acutasque febres,& in phlegmones internorum viſcerum, quibus breui interierunt, mutatę fuerunt

itaque cum etiam in non ſpontinis laſſitudinibus, leuioribus remedijs inutiliter tentatis, ad ſanguinis euacuationem veniendum ſit, quis quæſo nō fatebitur, eam curationem à Dogmaticis ex cauſarum indicatione inſtitutam haud omnino conuenire, cum eas ex laboribus atque itineribus factas ſolummodo externis leuibuſque laxatorijs curent, ſcilicet frictionibus ex oleo, atque balneis dulcibus temperate calidis. cum tamen in his quoque non rarò, ijs medicamentis ni cedant (neque omnes laſſitudines his medicamentis cedunt) ad ſanguinis vacuationem & ad aliquam purgationem venire ſit vtile. At his præmiſſis, ſigillatim de laſſitudinum curatione eſt agendum.

De particulari curatione ad laſsitudines perſanandas, atque de medicamentis ſingulis ad eam curationem accommodatis. Cap. XVII.

QVod ſingulis laſſitudinibus ſanandis eadem laxatoria medicamenta conueniant, non eſt, vt nunc idem ex Methodicis longiori oratione demonſtrare debeam, cum ex Galeno alijſque omnibus conſtet medicamenta ad illud commodandum præſtandum ſingula debere eſſe temperate calida & humida, ideoque digerentia atque laxatoria. Cuiuſmodi ſunt frictiones ex oleo molliſſimæ, tum balnea dulcia temperata, atque inunctiones ex oleis temperate calidis, laxatorijſque. Etenim hęc digerendo euacuant humorem ſimilarium partium ſpaciola replentem, atque infarcientem, humiditateque eaſdemmet partes ſimilares ſiccatas reſtituunt (ab ijs profectò duabus cauſis, ſcilicet à repletis meatibus, atque ſiccatis partibus ſimilaribus præmulto calore ex motu exercitationis, vel itineris immoderati concitato omnem laſſitudinem fieri, Dogmaticorum auctoritate conſtat) Itaque proba victus ratione inſtituta, nimirum, vt primo aer quo laſſitudine vexati vtuntur, ſit calidus, & humidus, ſi fieri poteſt, non obſcurus, at mediocriter lucidus: cibus ſit paucus, calidus quoque temperate atque humidus, ſucciqueoptimi, cuiuſmodi ſunt oua gallinarum recentiſſima ſorbilia, optimæ carnes, & ſimilia; potus ſit vinum pauciferum, cibus vero atque potus ſit modicus ſed (vti dictum iam eſt) optimus: ſomnus itidem ſit temperatus, vel aliquanto longior, quoniam humores ſuperfluentes digerit, corpuſque recreat, quiete quoque agendum erit, quando ex motu laſſitudines fiant, reliquaque his proportione reſpondebunt. Quod pertinet ad medicamenta, conferunt frictiones ex oleo dulci temperate calido, ſcilicet molliſſimæ, quę admouebuntur volis manuum inunctis ex oleo aut cōmuni dulciſſimo, quod, vt Galenus notat, ſit expers cuiuſuis adſtrictionis, aut ex aliquo ex ijs, quæ dicemus, leuiter totum corpus ſicantibus biſque in die poterunt fricari corpora laſſa, quippe ante prandium atque ante cęnam per duas horas, & poſtea inungere partes laſſatas copioſiori oleo temperate calido, aut, vti dictum eſt, ex communi dulci, omni adſtrictione prorſus deſtituto, aut chamæmelino, cui Galenus primum locum tribuere videtur. Namque vt Gal. ait: chamæmelum eſt laſſitudini, vt ſi quod aliud conferat, opportuniſſimum. dolores mitigat, tenſa remittit, & laxat, dura mediocriter mollit, conſtipataque rarefacit. aut amygdalino dulci, aut anethino, aut quod eſt vel ex radicibus altheæ, vel cucumeris ſylueſtris paratum: Galenus pluribus in locis laudauit oleum, ipſumque laſſitudinibus remedio eſſe affirmauit, ita, vt ipſas tollat, non minus quam frictiones ex oleo ad idem commendauerit. Igitur admouebuntur frictiones, & poſtea partes laſſatę perungentur oleo temperate calido, & poſtea fricata inunctaq; corpora per duas horas ſtragulis in lecto temperate calido

In 3. ſimpl. c. 10.

In 2. ſimpl. cap. 5. 10. 11. & 15.

S cooperta

cooperta manebunt. ſi vero fricata corpora balneum aquæ dulcis temperate cali-
dum ingrediantur, in ipſoq; per duas horas maneant, adprime iuuabuntur. Dul-
cia enim lauacra aquæ temperate calida, perbelle humorem laſſitudines fouen-
tem digerendo, ſcilicet meatibus ſpacioliſue vacuis cutis rarefactis, laxatisque,
ijs laſſitudinibus remedio ſunt. Itaque poterunt ſolæ frictiones molles laſſitudi-
nes tollere, aut additis inunctionibus ex oleis temperate calidis, aut tandem addi-
to quoque balneo, in quo morentur adminus per horam, maneque & veſperi an-
te cibum. per tres horas hæc pręſidia erũt admouenda. Ni vero laſſitudines ceſ-
ſerint ijs medicamentis, de efficaciore medicamento erit cogitandum, vt quan-
doq; etiam mittatur ſanguis aut per venam ſectam, aut ſcarificatis malleolis, aut
adhibitis cucurbitulis cum ſcarificatione, cutis partibus laſſitudinem ſentiẽtibus:
præſtabit vero priuſquam ſanguis euacuetur, vt vel clyſteribus vel alio laxatorio
medicamento ex lenientibus vulgo vocatis aluus ſubducatur, atq; laxetur.

De pſeudolaſsitudine ſiccatoria vocata, ſcilicet de ſiccitate, ſquallore, gracilitateq; corporum tollenda. Cap. XVIII.

PSeudolaſſitudinem ſeu non veram appellant, quæ licet quadãtenus laſſitudini
ſimilis ſit, tamen nihil veræ laſſitudinis habet, neque enim partes caliditate
immoderata vexantur, neq; dolorem aliquem ſentiunt, vel vlceroſum, vel tenſi-
num, vel inflammatorium, ſed ſolummodo ſiccitas ſeu ariditas atq; gracilitas in
corporibus apparet. Hæc vero fit, cum muſculi ſupra modum ſiccantur, ita vt ve-
ſtibus exutis corpus ſqualens, contractumq; appareat, atque ad motum pigrum.
Aliqui dicunt huiuſmodi ſiccitatem, ſeu ſiccatoriam vocatam laſſitudinem fieri,
vbi ab immoderatis laboribus, immoderatiſue exercitationibus ſuperfluitates cor
porum pręſertimq; in partibus ſubcutaneis immoderatius digeruntur, euacuan-
turque; ſiquidem ab ipſis diſtenta corpora laxari deprehenditur, atq; nihil aliud
fieri præter ſiccitatem. Cæterum non videtur verum, quod à nobis modo di-
ctum eſt, in hac laſſitudine ſcilicet corpora ſqualentia & contracta apparere, & in
hanc affectionem veniſſe ab immoderatis exercitijs immoderatius digerentibus
atque euacuantibus humiditates corporum; ita vt propter immoderatam eua-
cuationem humiditatum partium carnoſarũ cutis eorumdem corporum ſiccetur,
ſqualensque reddatur: quomodo ſicca ac ſqualens cutis, quæ adſtrictum affectum
perpetuo denotat, immoderatam euacuationem, quæ morbus eſt profluens ſiue
laxus, ſignificabit? vel melius quomodo ab immoderata euacuatione, quæ mor-
bum laxum facit, ſiccam ac ſqualentem cutem fieri audebimus affirmare? Hip-
In 6. epid. 3. tex. 29. pocrates huic difficultati ſatisfacere videtur, cum ita dixerit: omnis extenuatio
laxat cutim, deinde diſtenditur. & Galenus in commento, ait: Vbi extenuatur
propter conſumptionem humiditatis partium carnoſarum ſubſtantia carnoſa, cu-
tem laxari, perinde ac vtres euacuati & veſicę laxantur, vbi vero nedum carnoſæ
ſubſtantiæ humiditas abſumpta eſt, at quinimo etiam cutis ſubſtantia, tunc cu-
tis quoq; diſtenditur, eo profecto modo, quo vtres & veſicæ etiam ipſarum eua-
cuata conſumptaque ſubſtantia, ſicceſcunt, atque denſantur. itaque ſi verum erit.
corpora ſiccatoria laſſitudine affecta, ſicca, ſqualida & contracta conſpici, verum
quoque erit prægreſſam fuiſſe immodicam euacuationem & in ſubſtantia carno-
ſa cuti ſubiecta, & in cute ipſa, vnde ſiccara ſqualensq; reddita ſit. At neq; hoc vi-
detur rationi conſentaneum quod in affectu laxo, cutis ſit ſicca & ſqualida, quan-
do aliàs docuerimus potius eam mollem, humidamq; eſſe oportere. & mirum eſt,
quod antiqui hunc affectum laxum morbum feciſſe viſi ſint, quod ſanè reipſa ita
eſſe cognoſcitur, quod ſubſequatur immoderatã humiditatis vtilis euacuationem,

vt in hecticis ſit, nam & in ipſis tandem immoderatius conſumptis vſq; ad cutem ipſam humiditatibus, cutis tenditur, ſicceſcit, atque ſqualida fit, cuiuſmodi in fronte illorum obſeruatur. Cæterum non inconuenit corpus aliquod intus laxo morbo vexari, cum eius cutis denſa adſtrictaq; ſit, quod vti dictum eſt, in hecticis tabidis planè fit, qui cum interius patiantur morbum laxum, nimirum qui in continua vtilium humiditatum conſumptione atque euacuatione ſint, qui etiam exutis veſtibus cutem habere deprehenduntur ſiccam, tenſam & ſqualidam. hincq; eſt, quod medici Dogmatici ipſorum corpora, vt humefaciant & refrigerent, primum in balneum calidum & mox repente in frigidum inijciunt; in calidum inquam, quò cutis adſtricta aperiatur emolleſcat, vt humiditas per ipſius meatus & ad carnoſam ſubſtantiam peruenire queat. Itaque meritò nos dicimus hâc laſſitudinem, quæ immoderatam nedum ſuperfluitatum ſed quinetiam vtilium humiditatum euacuationem ſubſequitur, eſſe morbum mixtum ex adſtricto atque ex laxo, & quia magis vrget laxus affectus, ideo victu pleniore bonique ſucci opus erit, tum vino in potu, & quia meatus interni quippe in carnoſa ſubſtantia laxiores facti ſunt, idcirco balnea & alia medicamenta debent eſſe quouis modo adſtringentia, ſed quia cutis adſtricta, clauſiſq; eius meatibus, quæ adſtringunt non poſſunt exterius ab obſtructis meatibus cutis peruenire ad carnoſam ſubſtantiam roborandam, ideo primum vtuntur balneis temperate calidis, & inunctionibus, quibus laxiores reddãtur cutis meatus, & poſtea modice ipſis rarefactis, protinus, vt recte Galenus animaduertit, in frigidam aquam exiliant, eſt neceſſe: At Galenus conſulit, vt aqua balnei ſit calidior, quæ ſenſim contrahat & calefaciat & quadãtenus cutem roboret, ne immoderatius ipſa ex calido balneo laxetur, & poſtea vt in frigidam exiliant eſt opus ad cohibendã laxitatem in carnoſis partibus. Ætius hunc affectum omnino laxum fecit, idcirco omnino adſtringi cutem in ijs oportere, non tamen frigida aqua, ſed calidiori adſtringendum credidit. Galenus vero longe ſecurius primo cutem moderate laxat, & mox frigida aqua per eos meatus ingreſſa carnoſam ſubſtantiam immoderatius laxatam cohibet, quod cutis laxo affectu non laboret, ſed ipſius cutis ſiccitas & gracilitas adſtrictus affectus ſit. ſimili ferè modo diximus in libris de medicina Aegyptiorum, mulieres graciles pinguefieri, nimirum vſu balneorum dulcium tepidorum, ſcilicet quod attractum ab ipſorum modico calore alimentum ad carnoſas partes quadãtenus cohibeatur, & denſetur, neq; diſſipetur, quod fit à balneis calidis omnino laxatorijs, plurimum digerentibus, quibus corpora & pinguia & carnoſa gracileſcunt. Sane ijs patet, quomodo corporum ſiccitas gracilitaſq; corrigatur, atque ea particulatim, quæ ob immodicam euacuationem humorum cum ſuperfluentium, tum humiditatum quoque vtilium ex immoderato labore contractam, haud probè medicamentis ſublatam. Nunc ſupereſt, vt de obeſitate etiam loquamur.

In 3. de ſanit. tuenda cap. 7.

De corporum obeſitate corrigenda. Cap. XIX.

IN his, qui immodice obeſi ſunt, minuendum nutrimentum eſt, augendaq; corporis exhalatio. Vnde cibus potuſque paucus, & tenuioris paucioriſque ſanguinis, vel etſi multus ſit, tamen in paucum nutrimentum vertatur, vinum vero ſemper paucum & aquoſum erit, deprehenſum etenim eſt, vini copiam haud minorem partem ad obeſitatem faciendam habere. Quare in primis cibus potuſq; minuendus eſt, laxitaſque corporis augenda eſt. quo aſſiduæ alui deiectiones maxime in his deſiderantur, vrinaleſq; euacuationes, immoderatæq; ſanguinis hemorrhoides & menſes aſſidue profluentes corpora emaciant, quæ ni ſponte fiant arte hæc omnia procurentur. celeres exercitationes cuiuſmodi eſt curſus, atque

copioſi ſudores, euacuationes quoq; per poros cutis inſenſibiles ex balneis naturalibus ſulphureis, bituminoſis, nitroſiſq; aut ex dulci aqua calida paratis, chamæmeloq; vel anetho, vel ruta, vel origano, vel pulegio, althea, fœnugreco & ſimilibus alteratis. Frictiones item molles laxatoriæ ex oleis laxatorijs calidis. Quibus quidem omnibus ſedulo admotis, obeſitatem diminui non eſt mirum, cum obeſitas morbus ſit adſtrictus, illaque omnia præſidia ſint maxime laxatoria. Galenus quomodo quendam obeſum ad mediocritatem carnis reduxerit, hunc in modum ſcripſit: Ipſe namq; præpinguem quendam paruo tempore ad mediocritatem carnis reduxi, celeri primum curſu vti cogens, dein ſudorem linteo vel molli admodum, vel admodum aſpero detergens: ab his, vnguentis euaporantibus, quæ hodie acopa medici iuniores vocare ſolent, largiſſime perfricui: ac poſt eiuſmodi frictionem ad balneum produxi: à quo non protinus cibum dedi, ſed quieſcere interim iuſſum, aut etiam conſuetum aliquod munus obire, rurſus ad balneum ſecundo egi: poſtea ciborum multitudinem, qui parum nutrirent, appoſui, eo conſilio, vt ſaturarent illi quidem, cæterum exiguum nutrimenti in totum corpus ſubmitterent. Addunt obeſis conferre animi paſſiones, quando mærores, iræ, excandeſcentiæ, gaudia quoque in corpore augeant exhalationem, vtileſq; carnoſarum partium humiditates abſumant, ſicuti etiam vigiliæ, nonnulli & carceres laudant, in quos ſi caſu obeſi inſcij propter aliquod facinus conijciantur & diu moleſtiſſimo animo maneant excarnes redduntur.

In li.6 de ſanit. tuend. cap.8.

Ad rigorem, horrorem frigiditatemque atque ad caliditatem in corporibus corrigendam. Cap. XX.

BAlnea calida, cum naturalia, ſcilicet ſulphurea, bituminoſa, nitroſa, tum arte facta ex aqua dulci calida, alterata herbis calidis diſcuſſorijs, cuiuſmodi eſt chamæmelum, anethum, ruta, fænugrecum, melilotus, pulegium, origanum, calamintha, & ſimiles aliæ. tum inunctiones etiam maxime iuuant oleorum calidorum, nimirum laxantium, cuiuſmodi eſt chamæmelinum, anethinum, rutaceum, laurinum, & quod paratur ex ſinapi, & ex ebuli altheæque radicibus, & cucumeris ſylueſtris, & cyclaminis, & bryoniæ & ſimilium; Omniaq; quoq; vtilia erũt vnguenta acopa Græcis dicta. Nonnulli etiam ad rigores, horrores & ad frigiditates, præmiſſis frictionibus mollibus, illinunt dorſum aliquo oleo ex prædictis, præſertim in febribus periodicis, per duas horas ante acceſſionem, propinato ſimul medicamento aliquo laxatorio. Vnde Dioſcorides commendauit, dari per os, ſmyrnij, petroſelini, hypposelini, vel apij ſemina trita, ad geminas drachmas ex vino calido. vel exhibebat modicum laſerpitij, ſcilicet grani milij magnitudine, cum pipere, thureque tritis ex vino, vel myrrham fabæ magnitudine cum pipere. Galenus illinebat partes refrigeratas oleo, in quo euphorbium fuerit diſſolutum. Contra vero ad calorem & æſtum caloris emendandum balnea itidem laxatoria, non poteſtate tamen calida, ſed ea quæ ex aqua dulci temperate ſeu repide calida fiunt. & hinc eſt, quod nos alias demonſtrauimus morbum tum calidum tum frigidum, quod vterq; adſtrictus ſit affectus, ijſdem balneis (quod laxatoria ſint) depelli. eodem itidem modo quod ijſdem inunctionibus laxatorijs, vterq; itidem morbus cum calidus tum frigidus tollatur. Vnde deprehenſum fuiſſe a Methodicis, morbos calidos frigidos, humidos, atq; ſiccos non habere ad curationem inſtituendam propriam indicationem, cum hi ſinguli (quod ſint adſtricti) laxatorijs medicamentis tollantur.

In 2. yporiſton. cap.23.

In 1. de md. med.

Finis Libri Quarti.

PROSPE-

PROSPERI ALPINI MAROSTICENSIS DE MEDICINA METHODICA LIBER QVINTVS.

Caput I.

CVm ſuperioribus libris dogmata, quibus Methodica medendi ſecta fouebatur, nos & propoſuerimus, & de ipſis accuratè diſputauerimus, librumque etiam præmiſerimus de Methodicorum prophylactica medicina, reliquum erit, vt cæptum laborem proſequentes, de morbis Methodica medicina tollendis agamus. de quibus (cum aliàs demonſtrauerimus eos eſſe aut adſtrictos aut laxos, aut ex adſtricto laxoque mixtos) acturi, primum de adſtrictis ſcribemus, ſecundo de laxis, atque tertio de mixtis ex adſtricto & ex laxo. Noſtrum etenim inſtitutum eſt, totam medendi artem ex illiuſce Methodicæ ſectæ placitis docere. Nunc vero de adſtrictis morbis acturi, à febribus exordiri libuit, quod hæ frequentius medicis occurrant, familiariusque in quouis anni tempore graſſentur, atque homines cuiuſuis naturæ, ætatis, regionis corripiant, non minusque etiam quod ipſarum non paucæ maxime periculoſæ ſint. Neminem propterea abſque febre mori poſſe haud paucis perſuaſum eſt. Itaque de febrium curatione ex Methodicorum placitis nunc primum agemus. Verum Methodici veluti cum Dogmaticis in multis ad febrium, aliorumque morborum durationem eſſe noluerunt, ita in eorundem affectuum notitia aſſequenda vel nihil vel parum ab ipſis differentes fuerunt, præſertimque in febrium cognitione. in hoc tamen cum illis minime conuenerunt, quoniam (vt nuper etiam ex ipſorum ſententia dictum eſt) febres plęrasque ad adſtrictos morbos referre non dubitarunt. Quod dogma ſcimus Dogmaticos haud parum damnaſſe. Cæterum qua ratione illud ipſis fuerit perſuaſum, nunc, quod aliàs dictum ſit, libenter non reperimus, ſcilicet omnes febres eſſe adſtrictos morbos dicendas. Quibus aliquando etiam laxus profluenſue affectus coniungitur, cuiuſmodi ſunt ardentiſſimæ, colliquentes, hecticæque tabidæ: in his enim præter adſtrictum affectum, qui eſt calor igneus, aut in ſpiritibus (vt aiunt dogmatici) aut in humoribus, aut in partibus ſolidis accenſus, adſtrictusque, intra corpus vero ob vehementiſſimũ calorẽ laxus quoq; affectus fit, quippè ab immoderato calore arteriarumque oſculis intro laxatis ac diffuſis natiuo & humido & calore exhalante, de qua re poſterius loquemur. Sed his præmiſſis nunc ad febres ſermonem conuertimus, & priuſquam ad curationem tractandam declinemus, ea primum, quæ faciunt ad ipſarum notitiam, dicenda ſunt, atque ea quoque, vbi opus fuerit, quæ faciunt itidem ad prognoſim. Porrò, quod pertinet ad cognitionem eſſentiæ ſeu naturæ febrium, illud vnum in primis, vt quid febris ſit deprehendamus, ſupponi oportere, ſcilicet febrem Græcos πυρετὸν dixiſſe, ἀπὸ τοῦ πυρέττω id eſt febricito. Alij πυρεξίαν, ideſt, igneam diſpoſitionem, quam ex latinis non pauci calorem igneum, extraneum, atque præternaturalem nominarunt. Vnde aliqui hunc affectum definientes, natiui

Hipp. in 6. epid. ſect. 5. tex 31. Gal. in 1. de cau. morb cap. 2.

Et in 1. aphoriſ. com. 14. & 16. Gal in 8. meth. med cap. 1. In 6. epid. ſec. 1. com. 29. Auicen. Auerrh. 5. collig. cap. 3.

caloris ad igneum conuerſionem, & alij immoderatam caliditatem in toto corpore diffuſam eſſe voluerunt. Addunt, quæ hominem & actionem lædat. Cæterum ſecundum Hippocratem, prçclarosque alios medicos, & ſecundum etiam omnium hominum (Galenò auctore) opinionem, febris caliditas eſt præter naturam in totum animal ſparſa, aut ſaltem in plures partes, aut in nobiliores quidem accenſa, quæ vtiles actiones maxime lædit. Arabes dixerunt eſſe calorem extraneum accenſum in corde, atque mediantibus ſpiritu aut ſanguine per arterias & venas in totum corpus procedentem, lçdentemque actiones. Vel quod ipſa ſit calor compoſitus ex calore natiuo atque ab extraneo, à corde ad totum corpus miſſus, actiones paſſionesque lædens, nonnullis viſum eſt. Ex his ſat erit, nos deprehendiſſe febrem calorem eſſe naturalem auctum ad immodicum ſeu ad igneum mutatum, in corde aut primo aut ex alijs partibus incalefactis accenſum, perque totum corpus diffuſum, hominem, actionesque diu lædentem. Febris verò complures habet differentias (loquimur de febribus quæ per ſe tales ſunt, de ſymptomaticis autem poſterius) ſiquidem ex calore febrili, quædam tactui acres & mordaces ſunt, quarum aliquæ continuò tales tactui apparent, & in aliquibus non continuò, vel ſtatim, ſed poſtea mordacitas ſentitur. quædam miti benignoque calore corpus afficiunt, talesque tactui ſentiuntur: Aliæ cum multo calore, aliæ cum pauco, illæ ardentes, colliquantesque, hç ſinochæ dicuntur. Quædam humidæ & quædam ſiccæ, hæ ardentes hæcticæ maraſmodes dictæ, illæ amphimerinæ & ſudorificæ. Quædam etiam frigidç nominantur, non quod frigida febris exiſtat; at quod, etſi intus çgroti calore æſtuerit, exterius aut non calidi, aut parum ſentiuntur, aut in quibus extremæ partes algent, & internæ vruntur. Calidç dicuntur vbi corpora omnino cum extra, tum intus calore exæſtuant, vt ardentes. Ex motu verò febres quædam celeres, ſcilicet quæ citò reſoluuntur, vt ephimeræ: quædam longæ, chronicæ dictæ; cuiuſmodi ſunt amphimerinæ, & nonnullæ ex tertianis ſpurijs, quartanæ, quintanç, ſeptimanæ, octanç & nouanæ. Quædam ſeruant ordinem, quædam inordinatæ ſunt, vt erraticæ. quædam continuæ, quçdam intermittentes, quædam ſynceræ, quçdam ſpuriç, aliquæ ſimplices, aliquç compoſitç, aliæ benignæ, & ſimplices, quæ ſignis ſecuriſſimis quarto die (Hippocrate auctore) aut citius deſinunt. Aliæ maleficæ, quæ omnium deterrimæ ſunt, ſignis affligentes periculoſis, quarto itidem die aut citius interimentes. Aliquæ ex loco læſo nomen inuenerunt, vt hepaticç, ſplenicç, peripneumonicæ dictæ, quas non ſimplices febres, ſed phlegmonum ſymptomata veteres appellarunt. Demum ex materia, quæ primo accenditur, triplici quoque eæ diſtinguuntur genere. etenim ipſarum aliquæ, quæ in ſpiritibus accenduntur, ephimeræ atque diarrhiæ dictæ, quædam, quod partes ſolidas occupent, hecticç & habituales dictæ fuerunt & quç in humoribus conſiſtunt, putridç. longe pluribus febres interſtingui differentijs, haud ignoramus, at propoſitas perſpectas habuiſſe, prçſenti negotio ſufficiet. Neque enim noſtrum fuit inſtitutum, de ijs omnibus, quç complures ſcripſerunt, prolixius agere.

De febris generatione. *Cap. II.*

Tex. 17. 22. 23. & 25. In tex 38.

FEbris generationem duo perficiunt, ſcilicet materia, atque caloris effectrix cauſa, illam ex dogmaticis ſpiritus, humores, atque ſolidas partes corporis dicimus: hanc quidlibet calorem immoderatum faciens. Hippoc. in libris de morbis, ex humorum plenitudine, & à bile (quam febris nutrimentum vocat) vehementiorem febrem fieri ſcriptum reliquit. & in libro de locis in homine,

expreſſit,

expreſſit, bilem & pituitam corpore concluſam, quę quieuerit & non refrigeratur, neque exeat, neque moueatur, neque aliud ſubeat (quod forṫaſſe idem eſt ac ſi dixerit & obſtructione non diflatam, ſeu non ventilatam) febrem accendere. Vnde obſtructionem atque prohibitam tranſpirationem febrium gignendarum cauſam feciſſe videtur. quod ſanè de putridis & de aliquibus diarrhijs, quę fiũt meatibus corporis obſtructis Dogmatici conceſſerunt. Quę Hippocratis opinio Methodicis, qui omnes febres ad adſtrictum retulerunt, non parum fauere videtur. Ab humorum putredine febres omnes naſci, aliquibus ex antiquis fuerat perſuaſum. Quod ſi febrem, natiui caloris ad igneum conuerſionem, & quadantenus eiuſdem caloris natiui paſſionem eſſe dixerimus, à veritate haud erit alienum. Cuius quidem ſententiæ fuit olim omnis ab Atheneo Chorus, cum quibus (exceptis ephemeris) Galenus conſentijt. Aſclepiades vero (ille inquam, qui tantopere antiquiorum medicinam damnauit, vt auſus fuerit, illorum rationem medendi, mortis meditationem appellare) febres à corpuſculorum ſiue atomorum in corporibus ſtatione, & vehementes ab eorundem obtruſione fieri credidit. Poſt ipſum Galenus (quem in multis vel etiam vni Hippocrati haud immeritò nonnulli prætulerunt) ſatis apertè caloris febrilis accenſionis cauſas ex peripateticorum dogmatis docuit. Cum dixerit: ex motu corporis, animique immoderato calorem accendi; aut ex putrefactione humorum, aut à rei calidæ vicinia; vel à pororum cutis conſtipatione; vel ab vſu atque eſu calidorum; aut denique ex multis horum ſimul concurrentibus. Motu corporis, animique calorem concitari philoſophis, quos à concuſſa ſilice elici ignem non latuit, eſt maxime euidens. Corpus ab immoderato exercitio, aut à labore primum patitur quandam laſſitudinem, quę ni tollatur, in corpus extenſa auctaque febrem incurrit; non ſecus atque ab ira, mærore & ſtudio immoderato, quæ animi itidem ſunt motus, homines ſæpius in febres labuntur. A putredine igneum quoque calorem concitari, ſtercora atque ſemina putreſcentiã nobis argumento ſunt: cum res putrefactæ calefaciant. Non minusque etiam inflammationes eryſipelata, herpetes, carbunculi, qui ſunt putreſcentium humorum effectus, in partibus corporis igneum calorem concitent. A calidorum vicinia corpora calefieri, quis ignorat? cum obſeruetur ab omnibus in calore ſolis & in igne vſtis plurimam caliditatem excitari, & vnam partem corporis ex inflãmatione calefactam toto denique corpori communicare calorem. A pororum vero conſtipatione caloris effluuio intercepto, atque calidarum fuliginum impedita cohibitaque ſolita euacuatione, corpora incaleſcieri, neminem medicorum latet. Quo Galenus meritò complures ex balneis aquę marinæ atque aluminoſæ (quoniam hæ adſtrictione meatus cutis denſant conſtipantque) in febres incidiſſe, ſcriptum reliquit. Ab vſu itidem calidorum, quod in ijs, qui balneis ſulphureis frequentius, aut immoderatius vſi fuerunt, obſeruatur calorem accendi febrilem, atq; non minus ab eſu calidorum, atque à calidis potibus veterum vinorum, cuique plane notum eſt. Etenim vehementer acrium eſus frequens aut immoderatus, vinique meri antiqui immoderatus itidem potus, vſque adeo corpus totum aliquando calefaciunt, inflammantque, vt inde illos in febrem prolabi, non ſit mirum. Eodem modo medicamenta vehementer calida, cuiuſmodi ſunt euphorbiũ, caluina, ſulphur, & ſimilia, quæ meritò medici inflammantium venenorum genere comprehenderunt, calorem profectò febrilem accendunt, natiuumue calidum in igneum mutant. Porrò, vt parcius magis ad quarundam febrium generationem deſcendamus, de diarrhijs vocatis, quæ Græcis quoque ephemeræ nominantur quod per diem nimirum finiantur, affirmamus, eas omnes à cauſis procatarcticis immediatis, ſcilicet aut ab adſtrictis, clauſisue meatibus cutaneis, vel ex balneis facultate adſtrictorijs, qualia ſunt aquarum ſalſarum, aluminoſarum,

In 1. de diff. feb. cap. 5.

In lib. de cauſ. morb cap 2.

In 2. de differ. feb. cap 11.

ſarum, calchantodumque, vel ex ambiente frigido, vel ex balneis frigidis, vel à niue vel à gelu, vel ab immodico ſolis ardore, vel ex ira, triſtitia, timore ingenti, vel ex immoderatis exercitijs, aut laboribus, ex laſſitudinibus non ſublatis, à fame, ſiti, ebrietate, cruditateque. Itaque proprium ephemerarum eſſe (vt ſingulæ à cauſis procatarcticis fiant) deprehenſum eſt. Putridæ vero vocatę omnes id proprij quoque habent, quoniam à corporis meatuum clauſione quomodolibet facta, generationem nanciſcantur: quod ob eam cauſam, ſcilicet ob meatuum adſtrictionem humores concluſi, minimeque ventillati neceſſariò putrefiant, & febrem accendant. Galenus tamen affirmaſſe viſus eſt, abſq; vlla meatuum clauſione putridam febrem accendi poſſe, ſcilicet peſtilentem cordis; quippe à putreſcibili qualitate aeris coinquinatis putreſcentibusque humoribus. hoc facit aer putreſcibili qualitate infectus, per inſpirationem attractus, humorum calidum innatum, quo conſeruantur impuntres, diſſipando ac veluti extinguendo. Hecticæ non raro ephemerarum ſeu diarrhiarum modo, ex ira, mærore, triſtitia, atque à ſtudio incipere ſolent, at plęrumque ab alijs affectibus, quippè à tertianis febribus, atque ab ardentibus, corporis partes & carnoſas, & fibroſas & membranoſas incendentibus, colliquantibusque, quo colliquatiuæ hæ febres etiam dictæ fuerunt. A pulmonis quoque, thoracisque affectibus inflammatorijs, ſuppuratione, vlceratioeq; (quem affectum phtoin & phtyſim Grçci vocant) hecticas excitari deprehenſum eſt. Non minus & à ventriculi, hepatis, inteſtinorum, renum, aliarumque nobilium partium inflammationibus, tumoribus, ſuppurationibus, vlceribusq; tales febres accenduntur. A ſiccatione etiam totius animalis, atque cordis hecticæ fiunt. atque non minus etiam à longis lienterijs, diarrheis, atque dyſenterijs.

Gal. in 1. de diff. feb. cap. 3.
Gal. in 2. de diff. feb. cap. 11.

De febrium Ephemerarum ſeu diarrhiarum curatione. *Caput. III.*

GRæci ἐφήμερον πυρετὸν, latini diarrheam atque ephemeram ab ephemero animali (quod per diem tantum vnum viuere Ariſtoteles ſcribit) hanc febrem appellarunt, quod nimirum hęc quoque plęrumque die vna finiatur. Quandoque tamen tribus diebus (quam ſynocham non putridam vocant) producitur. At Arabum aliqui negant ſynceram ephemeram aliquando (vt aliquibus obſeruatum eſt) ſex integris diebus perduraſſe. Hanc febrem ab alijs multa ſigna diſtinguunt, ſed inter alia, quod omnis diarrhia ab aliqua procatarcticarum cauſarum recenti, manifeſta, atque immediata fiat, cuiuſmodi eſt, ira, mæſtitia, timor vehemens, gaudium, caliditas, frigiditas, exercitium, labor, inedia & aliæ ſimiles. Putridæ quoque febres aliquando à procatarctica cauſa incipere poſſunt, ſcilicet & ab ira, & à labore, triſtitia & ab huiuſmodi alijs: ſed non immediate quidem, verum mediantibus humoribus aut copia aut qualitate facile putreſcibilibus. ex aliqua enim illarum cauſarum calor accenditur, in igneumq; vertitur, quo poſtea putrefiunt humores, febriſque putrida fit. alterum ſignum eſt ex pręcipuis, quod hæ febres careant prauis ſymptomatibus. ex calore vero, quod tactui non moleſtus ſit at vaporoſus & ſuauis. Et pulſus in hiſce febribus ſeruant æqualitatem ſecundum naturam, mollitiem ordinemque. & cum mutantur, maiores, celeriores, atque frequentiores euadunt: ſunt etiam vehementes, magni; ni moleſtus humor aeris, vel frigidus os ſtomachi lędat, tunc enim neque æqualitatem, neque magnitudinem pulſus ſeruat, cum & prælangueat, & inæqualis appareat, veluti in ijs, quę à vehementi frigore, atque à vehementi cum ſolis ardore tum labore excitantur, pulſus duriores obſeruantur. Vtriqæ prima

In lib. 5. de nat. anim cap. 19.
Auicen. libro 4. fen. 1. tract. 1. c. 5
Gal. in 2. de cri. feb. cap. 13.
Gal. in 9. meth. cap. 4. & in 6. epid. ſect. 1. com. 29.
Gal. in 2. de cri. feb. c. 13.
Gal. in 3. de praeſag. ex pulſ. c. 7.
Auicen. lib. 4. fen. 5. trac. 1. c. 5

prima die aliquam concoctionem præſeferunt, boniquę coloris exiſtunt. Auicenna dixit, ſi vrina prima die concocta appareat, & pulſus fuerit bonus ephemeram febrem iudicato. Quibus ſignis meritò Gal. prima die hanc febrem cognoſci poſſe ſtatuit. Nunc ad curationem deſcendimus. Quæ per ſe non videtur neceſſaria, ſcilicet quia morbus ſalutaris eſt, & ſponte vna die tollitur, neque ob id vllo egere auxilio videtur. Quo de harum febrium (licet in alijs ad curationem ſcripſerint accuratiſſime) curatione complures ne verbum quidem. Verum cum mutari vel in hecticas (etenim hecticæ ſiue ſcheticæ incipientes ab ephemeris non differunt) vel in putridas poſſint, & ea via hominibus perniciem inducere, meritò ad eas quoque tollendas medicamenta inuenta ſunt; cum vero calor febrilis, qui in ſpiritibus quippè in hepatis & cordis ſanguine, & in animalibus ſpiritibus ceu in materia accenſus, ac veluti intus adſtrictus, ſit relaxandus, & digerendus, ita vt totus exhalet, & reſoluatur. Vnde facile cognoſcitur diarthiam eſſe adſtrictam paſſionem, quæ idcirco pro curatione inſtituenda indicat vſum præſidiorum laxantium. Quo mirum non eſt, ſi omnes medici in hoc conuenerint, vt balnea aquæ dulcis, & inunctiones laxantium oleorum omnibus diarrhijs vexatis medeantur, Gal. dixit omnes balneo curari oportere. Quod genus auxilij ſi recte tractetur nedum his, at longe pluribus alijs febribus maxime conducet. Recte ſanè exercentur in Aegypto, in Arabia, & in alijs orientis calidis regionibus, quod ibi ob aeris caliditatem & ijs maxime corpora vtantur, & habeant innumeras balneorum ædes magnifice cōſtructas, vt nos ſcripſimus in libris de medicina Aegyptiorum, in quibus balneorum vſus diligentiſſime exercetur. Hic vſus antiquis nedum ad ephemeras, ſed ad omnes alias febres fuit maxime cognitus. Ni vero balnea recte tractentur, omittenda erunt. nam plus damni quam commodi afferre poſſunt. Qui balneis vtuntur, cum aere calido ſolij, tum lauacro opus habent. Aqua lauacri calida digerit, & magis humectat, vnde corpora febre diarrhia vexata ex ira, triſtitia, laſſitudine, vigilijs, cura, cogitatione, humore & ab alijs ſimilibus cauſis, debent ex Galeno plus in balnee aquæ temperato calidæ morari, vt corporum ſiccationem corrigant. Quod & Methodici ad quamcunque ſiccitatem tollendam faciunt, quippè areſactas partes corporis aqua calida humefacientes. Aurelianus ad ſiccitatem ariditatemque linguę aquam calidam exhibet. in ijs vero diarrhijs quę a cutis meatuum conſtipatione & ab externarum partium inflammatione fiunt, veluti à bubone in inguine (quod maiori indigeant digeſtione quippè adſtrictis meatibus cutaneis, cohibitis vacuationibus, quod intus clauſa maneant, quæ digeri fuerant ſolita) ac vel etiam ex bubonibus, quod adſit ſanguinis copia, ex quo fluxio ad bubonem fouetur, ideo plus iſti ex Galeno itidem in aere calido ſolij morari debebunt, ad maiorem digeſtionē, & poſtea ingredi balneum oportebit. Alterum præſidium, quod non minus balneis, vtile ad haſce febres æſtimatur, eſt olei calidi dulcis inunctio, ipſa enim laxat, ac digerit: conſulit vero Gal. præmitti ſingularum partium corporis frictionem mollem oportere, quoad corpus incaleſcat, & poſtea inungi, vel ſimul & inungi, & fricari oportere dixit: nempe ex oleo tepido & multo adſtantes mollibus manibus perfricare oportere febricitantes, eoſque maxime qui ex laſſitudine primo, & ſecundo ex cutis conſtipatione, atque demum ex bubone tali febre conflictantur. In ijs, qui laſſitudinem paſſi ſunt, adeſt quædam phlegmonoſa affectio tum in muſculis tum in articulis. Vnde meritò olei tepidi inunctione copioſa eſt opus, quæ poteſt partes tenſas relaxare, caloremque humiditate hebetare, ſcilicet eius acrimoniam, atque ſiccatos cum muſculos tum articulos humectare. Hæcque duo præſidiorum genera efficaciter quācumque ephemeram febrem tollent, quippè balneum aquæ dulcis temperatum & oleum dulce temperate calidū, cuiuſmodi erit commune maturum, ac recens, amygdalinum dulce, irinum, cha-

Gal. in 1. de diff. feb. c. 7. & in 2. de criſib. cap. 11.

Loco citato.

In lib. 8. meth. med.

Gal. 1. ad Glau. cap. 3.

mȩmelinum, lilinum, & aliud ſimile. At aliquis petet, quamobrem neque ſanguinis vacuatio moliatur, neque purgans exhibeatur in ephemeris, cum hȩc prȩſidia inter laxatoria primum locum obtineant? id non fit, quoniam hæc præſidia laxatoria magna ſunt, ideoque febri ephemeræ, quæ morbus adſtrictus magnus non eſt, non conueniunt. vnde minora ſufficiunt laxatoria. Victus vero in omnibus diarrhijs optimi ſucci, facilis coctionis: qualitate calidus & humidus, quantitate modicus, maxime in ijs, quæ ex cutis adſtrictione & ex bubone fiunt, quod, vt dictum eſt, in his digeſtione concluſarum fuliginum ſit opus, veluti in diarrhijs, quæ fiunt, ex laſſitudinibus, ira, triſtitia, mȩſtitia, cogitatione, ſtudio, amore, ac ex alijs ſimilibus cauſis cibus non ita parcus requiritur, in quibus etiam vinum aquoſum, modo caput non doleat, neque tempora pulſent, concedetur.

De febrium putridarum cognitione. *Cap. IV.*

QVod frequentius medicis putridȩ febres occurrant, ac magnum faceſſant negotium, quia curatu difficiles, & periculoſæ ſunt, ideo de his accuratius nunc agemus. Febres putridas vocamus, cum quouis humore, & in qualibet parte corporis, putreſcente corpus incaleſcit, ipſasque etiam ab ijs diſtinguimus, quæ inflammationem ſiue phlegmonem ſubſequuntur (ſymptomata partium inflammatarum haſce febres medici appellant) exempli gratia, phreneticas à cerebro, pleuriticas à pleura, peripneumonicas à pulmonibus, hepaticas ab hepate, ſplenicasque à ſplene inflammato vocarunt. atque ita de alijs dicendum. De quibus modo non agimus, at de illis ſolummodo quibus primario corpora incaleſcunt. Quæ hiſce ſignis nobis innoteſcunt. Quorum primum erit, quod nulla putridarum fiat ex cauſa procatarctica immediate, nam ephemerarum proprium eſſe, vt ab ijs cauſis fiant, diximus. Quare cum quis cæperit febricitare nulla antegreſſa cauſa externa, vt eſt ſolis ardor, refrigeratio, exercitium, labor, ira, & aliæ huiuſmodi generis, profectò ea erit febris ex putridis. Quandoque vero & has quoque à procatarcticis fieri contingit, medijs tamen humoribus copia vel qualitate facile putreſcibilibus. Vnde non immediatè putridæ ab hiſce cauſis fiunt, ſed ephemeræ tantummodo. Putridarum calor acris ac mordax eſt, tactui maxime moleſtus, prȩcipueque in augmento & in ſtatu, in principio vero obſcure mordacitas apparet. Variatque hæc caloris acrimonia & mordacitas intenſione ac remiſſione in varijs febribus, in bilioſis acriori & mordaciori apparente, ac in pituitoſis minus eſt mordacitatis, inæqualis quoque eſt putridæ calor. Quæ ex his cum rigore, nulla antegreſſa cauſa, fiunt: putridæ ſunt, proprium nõ minus putridarum videtur, vt pulſuum in principio compreſſio, quam Græci θλίψιν vocant, fiat: quippè febre incipiente, pulſus paruus inæqualisque comprehenditur, ni fiat ob aliquem humorem os ventris vel mordicantem vel quouis modo afficientem. Signum proprium atq; inſeparabile putridarum eſſe medici faciunt, ſi in augmento febris pulſuum ſubmiſſionis ſiue contractionis (ſyſtolem dicunt) velocitas obſeruetur, ſyſtolis enim velocior redditur ob copiã fuliginum expurgandarum: Contra dyaſtolis, ideſt dilatatio tardior; quare ſyſtolis velocior, dyaſtolisque tardior obſeruata certum putridæ febris ſignum eſſe ſolet. Hinc collige quoque pulſus in hiſce febribus eſſe inæquales. Vulgatumq; eſt apud omnes, pulſus & caloris inæqualitatem, putridarum eſſe notam certã. Quibus etiam accedit, quod quies integra poſt declinationem non ſuccedit, Quo putridȩ ab ephemeris, quæ integram ſynceramque quietem habent, differunt. Vrinæ in hiſce febribus, nunquam in principio magnum aut effatu dignum co-

Ga. in 2. de diff. feb cap. 8.

ctionis indicium præſeferunt; atque ita, vt in principio crudæ appareant, aut in ipſis (ni crudæ ſint) debile coctionis rudimentum appareat. Hiſceque indicijs putridæ febres quæ ſunt, nobis innoteſcet. Harum vero quædam à principio ad finem vſque perſeuerant, quas continuas medici vocant, & quædam non perpetuo, ſed cum aliqua intermiſſione ægros affligunt, quas idcirco intermittentes appellant. Continuæ verò dupliciter adhuc differunt, quando ipſarum quædam a principio ad finem vſque vnam acceſſionem abſque vlla remiſſione habere obſeruentur, cuiuſmodi febris genus Græcis ſynochos, latinis continens dicitur, Quo genere ſynochus atque cauſus ſiue ardens comprehenditur. illa etiam ex vario accenſionis modo triplex eſt, Quandoque calor accenſus à principio ad finem vſque augetur, atque hanc Græci epacmaſticam, ideſt, augeſcentem vocãt; altera à principio decreſcit vſque ad finem, decreſcens & paracmaſtica dicta, quæ ſtatim ſummum vigorem habet: Demum tertia homotonos dicitur, quod à principio ad finem vſque eundem caloris ſiue accenſionis tonum ſeruet. Hæque omnes continentes dicuntur, quod vnica in ſingulis à principio ad finem per multos dies durans fiat acceſſio. Quo genere, vt diximus, & ſynochę omnes & ardentes comprehenduntur. Quædam vero à principio quidem ad finem vſque continuant, cum quibuſdam tamen remiſſionibus. Quæ febris differentia Grę͛cè συνεχης, ideſt continua dicitur; à priori quippè ſynocho diſtincta; quoniam habet plures remiſſiones, & ſynochus vnica tantum abſoluatur acceſſione, abſque vlla remiſſione. ſub hac febre tres comprehenduntur, quippè ſynocha non putrida, putrida, atq; ardens, cauſos Græcis dicta. ſub ſynechi nomine omnes continuæ, quæ nulla alia, quam humorum, à quibus fiunt varietate, differentia interſtinguuntur, alias quidem medici bilioſas, quaſdam pituitoſas, atque alias atrabilioſas faciunt. Hæ omnes fouentur à putrido humore in venis paruis, vt Dogmatici dicunt, accenſo, atque illæ in magnis venis propè cor & viſcera. His adduntur intermittentes, quæ aut ſunt tertianæ, quippè quæ alternis diebus mouentur, propter bilem (vt dicunt) extra venas, aut in toto corporis habitu, vt Gal. docuit, aut in prima corporis regione circa præcordia putreſcentem: aut quotidianę ex pituita, quæ quotidie acceſſionem habet: aut quartanæ ab humore melancholico, quæ de quarto in quarto mouetur, vel quintanę, ſeptimanæ, octomanæ, atque nonanæ dictæ quæ ab humore craſſiore fiunt, aut demum Erraticæ ſeu inordinatę dictæ. Atque tot ſunt febres putridæ. His vero febres peſtilentes addimus quod aut ſynochæ ſint, aut continuæ, & quandoque (vt alijs viſum eſt) intermittentes, quod tamen ab eruditis medicis receptum non eſt. Nunc ijs præmiſſis, eaſdem particulatim febres ex ſuis ſignis, atque ex cauſis cognoſcamus, à continuis inchoantes.

De continuarum febrium cognitione. *Cap. V.*

Συνοχος & συνεχης differunt, licetè continuis febribus ſint, quod συνοχος, ideſt, continens, vnam tãtum à principio ad finem vſq; habeat acceſſionem, & συνεχης plures cum acceſſiones tum declinationes. Conueniunt tamen, quoniam in ijs omnibus ægroti nunquam (niſi prorſus finito morbo) à febre immunes fiant. In continentibus humor putreſcit in magnis vaſis, ſcilicet venis; & in continuis, in paruis & remotis à viſceribus, ſed age de ſingulis particulatim agamus, atque in primis de ſynocho, & de cauſo, ideſt de ardente, ac demum de continuis. Synochus itaque & cauſus non putredine, at humore, qui putreſcit, differunt. Siquidem bilis flaua putreſcens ardentem ſiue cauſum, & ſanguis ſynocham concitat. Hanc febrem ſanguinis etiam vocant, quod, vt Galenus docet, à ſanguine *In 9. meth. med. cap. 2.*

aut ebulliente aut putreſcente fiat, ex ebulliente ſynocham non putridam nominant, quam meritò plerique ephemeram plurium dierum faciunt, alij mediam inter putridam & non putridam & ſemiputridam vocant. ex putreſcente vero putridam, & febrem ſanguinis nominant, à quo ſanguine putrido licet ſanguis non ſit, nominari poſſe eo modo quo à bile putrida, quæ vere bilis non eſt, biliosa dicitur, nonnullis viſum eſt. Quomodo dari febrem ſanguinis Auicenna contra Galenum demonſtrauit ex Hippocrate, qui in 6. epidem. febres quaſdam ἐξερύθρους id eſt valde rubentes dixit, quas Gal. in commento à ſanguine fieri ſtatuit, etſi alibi fieri febrem ſanguinis, quæ ita pura & ſimplex ſit, vt aliqua bilis ſigna in ipſa non eluceant, negauerit. Non, quia (vt alij interpretantur) ſin ſanguine quod pingue eſt & tenue, in bilem vertatur: at bilis veluti naturam acquirat, vt acrimoniam & motum bilis habeat, cum tamen vere bilis non ſit, ſed ſanguis putridus, à quo febris ſanguinis ſit cognominata: eo modo, quo ardens à putrida bile, quę bilis quidem non eſt, eſt vocata. Vnde ſynochum ad febrem ſanguinis pertinere colligunt ex eo, quod ſanguis vel ſolus vel vnà cum alijs humoribus eiuſce febris ſit materia. Hic calore accenſus ſynocham non putridam facit; atque putreſcens putridam; ſynocha vero duplex obſeruatur, quippè exquiſitâ, quæ à ſanguine ſit putreſcente, quæque in ſanguineis facile ob id accenditur, atque altera non vera ſeu non exquiſita, nempe quę ſit vel à bile vel à pituita vel à melancholia vnà cum ſanguine putreſcente. De hac poſterius agemus, nunc de exquiſita & vera loquamur. Cuius ſanè caloris triplex eſt modus. Quædam enim ideo epacmaſtica dicta eſt, quia à principio ad finem vſque perpetuo augetur; quod in hac ipſa ſanguis copioſior ſit, quam is, qui à calore febrili reſoluitur, aut, vti alijs viſum eſt, quia materia accenſa eſt multa & accenſioni inepta, calorque debilis, qui perinde, vt ignis in lignis viridibus primo debiliter accenditur, & mox ſenſim augetur, ità ſanguinem multum ac craſſum principio debiliter accendit, quæ accenſio poſtea ſanguine magis diſpoſito, in dies magis atque magis creſcit. Altera ſtatim principio ſummum vigorem aſſecuta, paulatim & paulatim ad finem vſque decreſcit, quam paracmaſticam medici appellant. Paucus enim ſanguis eſt, iſque tenuior, atque calor fortis, qui ipſum vel etiam in principio valide accendit, ipſumque paulatim reſoluit, non ſecus quam ignis in tenui combuſtibili, vti eſt goſſipium, palea, fęnum, & aliud ſimile, ſtatim accenſus omnem ſubſtantiam depaſcens, citò eius flamma accenſa diminuitur, quoad extinguitur. Tertia eſt, quam homotonum vocant, ob id quod à principio ad finem vſque eundem caloris tenorem ſeruet, quoniam in ipſa febre tantus ſit ſanguis qui calore diſſipatur, quantus ſit qui accenditur. Cauſa vero, qua ſynochæ concitantur, eſt meatuum cutis quos Græci πόρους appellant, denſatio vel adſtrictio, vel à frigore, vel à rerum facultate adſtringentium contactu, cuiuſmodi ſunt balnea valde frigida, aluminoſaque, vel vaſorum internorum obſtructiones à copia ſanguinis, vel à craſſitie vel à lentore factæ. Quibus caloris natiui impeditur tranſpiratio, ſanguinis ventilatio, atque fuliginum ſolita excretio cohibetur. Quo ex his natiuo calore in igneum verſo, primo feruet maſſa ſanguinis & poſtea (auctore Galeno) putreſcit. Vnde febres hæ promptius in temperatis ſanguineiſque corporibus bene carnoſis, boni habitus, multi ſanguinis, accenduntur, atque in ætate iuuenili & in cęli regione conſtitutioneque temperata, atque in verno tempore. Hæ febres hiſce ſignis nobis innoteſcunt. Synocha enim non putrida ebullitione quidem, non putreſcentia ſanguinis facta, febris apparet continua, vniformis, caloremque præſefert mitem, vaporoſum; ſymptomata quàm in putrida atque in cauſo mitiora habet. hæc quoque abſque rigore inuadit, vt omnes continuæ facere ſolent. pulſus ſunt vehementes, maximi, æquales; ac vrina non videtur multum mutata in colore

In lib. 4. tract. 1 fen. 1. cap. 43.
In 2. de criſib. cap. 12.
In 9. meth. med. cap. 3.
Gal. in 9. meth. cap. 4.
Gal. 2. de diff. feb. cap. 9.
Gal. 2. de criſib. cap 6.
Gal. 9. meth c. 3.
In 9 meth. med. cap. 4.

& in craſſitie à naturali ſtatu. Addidit Gal. ex Hippocrate in 6. epidem. ruborem in facie ac in alijs partibus obſeruari: Vnde Hippocrates febres ἐξερύθρους, ideſt valde rubentes vocat. Rhaſis addidit, ruborem particulatim in facie & in oculis obſeruari. reſpirationem difficilem, & cutem tactui veluti à dulci balneo excalefactam apparere; victum multi ſanguinis antegreſſum, ſomnolentiamq; & prægreſſam corporis grauitatem, vrinamque & rubram & ſpiſſam mingi.

In epidem.
Rhaſis in lib diuis.cap.149.

Quidam recentiorum vocant hanc febrem inflatiuam, quippè quæ à ſanguine ebulliente fit, adduntq; his ſignis, vrinas eſſe ruffas, craſſas, minime fętidas mēbrorū grauitatem, venarum plenitudinem, ruborem faciei & oculorū, dolorē frontis & temporū, ad ſomnos eſſe propenſos, & in ſomno videre veluti lampadas & rubra phantaſmata, vel picturas rubri coloris oculis ipſorum obuerſari. Putridam vero ſynocham ex Galeno parum à non putrida differre conſtat.

In 2.de diff.feb. cap.9.

Caliditas in hac etiam febre, licet copioſa tactui videatur, mitis tamen & ipſa eſt ac magis vaporoſa, minus moleſta, quam quę ex cæteris fit humoribus. Commune omnibus febribus à putreſcente ſanguine obortis eſt, vt Alexander quoque Trallianus expreſſit, quod continuo calor ad manum mitis apparet, nihilquè rodentis habet:

In lib.12.cap.3.

Veruntamen eo mordacior, ac magis moleſtus apparet, qui in non putrida eſt accenſus. Pulſus itidē vehementes, maximi, at inæquales, ita vt ſyſtolis dyaſtole ſit celerior, ægrique rubicundi, & pleni apparent; & vrinę rubræ, craſſæ, corporaque ſanguinea, boni habitus, ac plethorica. Addunt, calorem non eſſe perpetuo à principio ad finem vſque in omnibus vniformem; quando, vt dictum eſt, in quibuſdam prorſus à principio ad finem vſque ſit vniformis, vnde febris homotona dicta eſt, in alijs perpetuo augeatur, idcirco epacmaſtica vocata: atque demum in alijs perpetuo decreſcat, quo febris paracmaſtica itidem dicta eſt. Vrinæ videntur aliquantulum à ſtatu naturali mutatæ colore atque craſſitie, pulſus inæqualiores eſſe, ita vt dyaſtole ſyſtolis longe celerior ſit, propter excretionem, quę fit, putridarum fuliginum. Quidam ex recentioribus addunt, vrinam rubram, craſſam, liuidam ac fętidam obſeruari, faciem rubram, ſitim magnam, linguam ſiccam & aſperam. Hancque terminari die ſeptima & quandoque ad decimam octauam produci. atq; hæc eſt ſufficiens ſynocharum febrium cognitio.

Arnaldus Villanouanus.

Nunc ad cauſum, quæ ex Galeno ardens eſt, declinemus. cauſum, (vt aliquibus viſum eſt) à caumate, ideſt ab incendio caloris dictum fuiſſe conſtat: quod ægrotis maximum cauma ſeu incendium inducat. Galenus per febrem ardentem, continuam intelligit à bile intra vaſa putreſcente factam; præſertimque vt ipſe expreſſit, in venis ventris, iocinoris aut pulmonis.

In 4.de vict.rat in acut.com.14
In 2.de diff.feb. cap.6.
In 1. epid. ſect. com 20.

Duplex eſt, vna quæ continens eſt, ſynochaque bilioſa dici poteſt, quod vnicam à principio ad finem vſque acceſſionem habeat, altera verius ſynechis quàm ſynochus, quia habet plures acceſſiones, & remiſſiones, quæ tamen nunquam ad vacuitatem peruenit; At de hac poſterius. Materia in qua ardens febris accēditur, quod duplex ſit, quippè bilis, atque ſalſa pituita, duplicem ideo febrem facit, vnam ardentem exquiſitam, quæ fit à bile flaua ſyncera in latioribus venis putreſcente; atque altera nothā & ſpuriam dictā, quæ fit itidem non à bile ſyncera, at ſalſæ pituitæ permiſta.

In 1 epid ſect.7. com 73.
Gal in 4.de vict. rat.in ac.com.13

Ardens febris plerumque ſolet concitari à cauſis procatarcticis, ſcilicet à ſolis vehementi ardore, à liberaliori potu vini generoſi, à longa ſiti, à cibis vehementer calefacientibus, à plurimo labore, venere, vigilijs cæteriſque alijs cauſis, à quibus venæ (vt ait Hippocrates) exhauriuntur, exſiccanturque, quę trahentes acres fluxiones præbent occaſionem haſce febres gignendi.

In 4.de vict rat. in acut.tex.3.

Signa, quibus ardens exquiſita cognoſcitur, ſunt: primum, vt ſine rigore inuadat, qui tamen in ipſa aliquando (Hippocrate auctore) critice ſuperuenit. calor eſt exurens, quem ob id Hippoc. paſſim ignem vocauit, quod humor, ex quo fit, omnium ſit calidiſſimus atq; ſicciſſimus. Qui calor nunquā ad vacuitatē vel in febricitationem venit.

In 4.aphor.58.

Hippoc. in 4. de vic. rat. in acut. tex. 4.

venit. Lingua eſt arida, ſcabra, & valde nigra, ex immodico quippe calore & ex tota corporis affectione ſicca. adeſt & animi faſtidium, à biliosi humoris acrimonia vndique laceſſente. ſitis vehemens eſt inextinguibiliſque ſiue clamoſa. Ventris itidem faſtidium ſiue morſus ab humoribus acrimonia laceſſentibus, vnde ſi humores ad aluum confluant, deiectiones ſunt liquidæ & pallidæ. Vigiliȩ adſunt à calidis ſiccisque vaporibus, à quibus interdum aberratio quoque mentis fit, membranas cerebri (meninges vocant) laceſſentibus. Horum vero ſignorum duo ſunt pathognomonica, ſiue iſtius febris maxime propria, quippè (vt Galenus etiam affirmat) ſitis inextinguibilis, atque caliditas vrens: de quibus ita habet: Videtur ergo Hippoc. febrem ardentem aſſiduitate cognoſcere ſitis, calorisque exurentis. Ardens vero notha ſiue non exquiſita, ab exquiſita diſtinguitur, quia ſigna ſeu ſymptomata minus acuta & vehementia habet. Quæ ex Hippocrate ſunt nuper dicta omnia, at minus acuta: & aluuș ſoluta, ſitis magna, lingua aſpera, ſicca, ſalſa, non ita nigra tamen, vrinȩ defectus, vigiliæ, atque alia. Continuæ quoque febres ab iiſdem cauſis concitantur, nempè ab aliquo humorum putreſcentium in paruis venis, quippè vel à bile, vel à pituita, vel à melancholia. de quibus poſterius agemus, priuſquam de putridis intermittentibus ſermonem abſoluamus.

In 4. de vict. rat. in acut. com 13. & in 3. epid. ſec. 3. com. 34.

De continuarum febrium prognoſtico. *Cap. VI.*

PRiuſquam prædictarum febrium curationem aggrediamur, primum ipſarum prognoſticum præmittemus, vt ſcilicet febres ſanabiles (in quibus medici vſum remediorum exercere debent) cognoſcamus; atque non minus medicamentis quæ non cedent, in quibus omnium meritò medicaminum vſus interdicitur, ne cum dedecore & infamia medica ars exerceatur. Quare febres, quarum ſanatio medicamentis ſperari queat, nunc prodemus, & mox exitiales medicamentis non cedentes. Itaque febres à quibus nobiles corporis partes, aut non læduntur, aut leuiter quidem, & quas pauca eaq; non vehementia ſubſecuta ſunt ſymptomata, atque omnino carent malignitate, omnes ſecuræ ſunt; & ipſis mederi debebimus. De quibus meritò Hippoc. ait: Bona vero ſunt, facile morbum
" ferre, bene ſpirare, dolore vindicatum eſſe, ſputum facile extuſſire, corpus æqua-
" liter calidum videri ac molle, ſiti non detineri, vrinas & deiectiones, ſomnos,
" ſudores, ſingula intelligere bona, vti dictum eſt, ſuccedere. & poſtea: Simpliciſ-
" ſimæ enim febres & ſignis firmatæ ſecuriſſimis quarto die aut citius deſinunt.
Contra vero vbi multa eaque vehementia vnà habent ſymptomata, cum graui nobilium partium læſione, cuiuſmodi ſunt dolores acuti capitis, auriumq; punctorij, pectoris, pleuræ, diaphragmatis, oris ventriculi, cordis, hepatis, renum, veſicæ, vteri atque ſimilium partium, Vigiliæ itidem, deliria, eaque ſæua, & ferina, cordis angores, ſyncope, mala reſpiratio; & vnà exeuntia excrementa praua, & ſimilia. Quibus ſi ſymptomata accedant, quæ ſolent malignitatis eſſe propria, prorſus deſperandum de ſalute erit. Hæc vero ſunt omnia ſigna minime ex ratione morbi prodeuntia. Vt quando in maximo caloris interni incendio extima cutis parum calet, extrema algent, ſi rigeant non critice, ſi non ſitiant, & cibum abhorreant, ſi anxij ſint, ſi morbum non ſentiant, ſi excrementa colore & alijs morbi naturȩ haud reſpondeant (Quo in hiſce febribus vrinæ ſanorum perſimiles maxime deteſtantur, non minusque & pulſus) aut praua ſint, veluti vrinæ nigræ, albȩ, tenuiſſimæ ac aquoſȩ in delirantibus, craſſȩ, turbidæ non reſidentes, neque clareſcentes, cum ſedimentis craſſis, nigris, item quæ cum dolore & acrimonia minguntur. Ventris colliquationes fȩtentes, quas Hippoc. lȩthales dixit,

In 2. progn. tex. 56.

In 2. prognoſticorum.

quippè

quippe deiectiones aquoſas candidas, croceas, ſpumantes, pingues, glutinoſas
nigras, liuidas, æruginoſas, atque nigras, aut paucas cum torminibus, bilioſas.
adduntur ſtillæ ſanguinis nigræ, ſudores frigidi, leues in fronte tantum & cla-
uiculis. Vomitus virulenti, malus decubitus, conuulſiones, tremores, palpita-
tiones cordis, angores, delirare ęgros, & cum delirio floccos carpere, feſtucaſ-
que colligere, atque alia huiuſmodi, quæ malignum morbum denotant, facere.
Quibus ſi etiam ſpectentur, quæ virium languorem produnt, à medicamentis erit
„ omnino abſtinendum. de his Hippoc. in aphoriſmis: Si non videat vel non au- *In li. 4. aph. 49.*
„ diat, iam debili exiſtente corpore, quicquid horum euenerit, mors proxima eſt.
„ Vnde auctor prorrheticorum dixit: prælanguentium deſipientias eſſe peſſimas,
„ vti Traſinonti. Quo meritò deſipientias blandas, obſcuras, tremulas, valde *In 1. prorr. tex. 8.*
phreneticas vocauit. Idem ignorantiam, obliuionem, & aphoniam ex languore
virium denotare Hippoc. ſtatuit. & non minus conuulſiones ſingultusque ſubſe- *In 3 epidem.*
qui eſſe exitioſum. & aphonias cum exolutione eſſe pernicioſas Gal. in Sileno & *In 4. aphor. 66.* *Gal. in 1. prorrh.*
Philini vxore affirmauit. & tremores etiam à phrenitide apparentes. corpusque *com. 34.*
apoplecticorum modo reſolutum. Surditatem in acutis horroresque cum delirio, *In 2. aphoriſm.*
„ de quibus Hippoc. inquit: Horrebant & ſub mortem delirabant; ſomnus neque *In 3. epid. ſect. 3.* *tex. 3.*
„ dolorem neque delirium ſedans, at quinimo vtrumque augeſcens. Comam ſiue *Hipp. in 2. apho.*
veternoſum ſomnum ab vehementi febre, vel phrenitide exitialem eſſe Gal. in epi-
demijs expreſſit. morbum item ægros non ſentire. Extrema algere ſi interna *In 3 epidem.*
vrantur. His ſignis animalem facultatem prælanguere quiſq; intelliget. Eodem *Hipp. in aph. 6.*
modo & facultatis vitalis languor dignoſcetur, ſi reſpiratio (auctore Galeno) *In 4. aphor. 46.* *In 6. epid. ſect. 3.*
„ ſit rara & parua & frequens. de hac in Pythione ait: breuiſpirum ante mortem *com. 74.*
„ fuiſſe. Magnum vero & rarum ſpiritum paruum fieri & frequentem, exitiale
eſſe in illo, qui in Dealcis horto decumbebat, obſeruatum eſt. longè exitialius
„ eſt frigidum ægrotos expirare, de quo Gal. ita habet. Maxima ſigna mortifera *In 6. epid. ſect. 4.*
„ per cutem calidus vapor exiens poſt frigidum ſpiritum prius expiratione egreſ- *com. 30.*
ſum. Quo in febribus exitialibus tria medici obſeruant, quippè febrem vrentem,
frigidam expirationem cum raritate, atque vaporem calidum ex cute exire; ob-
ſcura reſpiratio itidem eſt exitialiſſima, quippè quę maxime parua & frequens
ſit, phænomenam & ſublimem (quod in ea narium pinnæ, ſcapulæ, & thorax pa- *In lib 2. ſect. 2.*
lam moueantur) appellant. De qua auctor Coacorum præſagiorum dixit: peſſi- *tex. 39.*
„ mus autem & morti propinquus, ſpiritus extendens, vrgens, & obſcurus, ſterto- *Galen. in 3. epid.*
„ roſa vero gutturis ebullitio, quam ῥέγχον Græci dicunt, & noſtri ranticum, *ſect. 3. com. 24.*
qualis ſpiritum ranticum, exitium in foribus proximum nunciat. inæqualis & lu-
ctuoſa vocata reſpiratio non minus mala eſt; de qua Hippoc. ait: in acutis paſ- *In 6 aphor. 54.*
ſionibus quæ cum febre ſunt luctuoſa ſuſpiria, malum. Pulſus quoque langui- *Gal. in ſynopſ. de pulſ. cap. 7.*
diſſimus, tardiſſimus, ac rariſſimus, peſſimi ſunt, poſt hos minimus, molliſſimus,
duriſſimus, frequentiſſimusque. Quo pulſus parui, anguſti, humiles, tardi, lan-
guidi vitalem vim maxime prælanguentem denotant. Deficientes autem, ver-
miculantes, & formicantes in foribus exitiū eſſe oſtendunt. intermittentes ſpacio
duorum pulſuum in omnibus exitioſi ſunt, omniumque maxime ex Galeno in
iuuenibus, in pueris vero & ſenibus non ita ſunt timendi. Proximo anno in Ia-
cobo Antonio Cortuſo patritio Patauino medici Viridarij præſidio, octuagena- *Gal. in 1. de præſag. ex pulſ. lib. c. 4*
rio, pleuritico & febre ardente vexato, pulſus fuerunt cum intermittentes, tum
deficientes. qui tamen cito conualuit. Syncope itidem, & animi deliquium,
cordis angores, tremores, atque palpitationes febres exitialis naturę notant.
Idem de naturali vi dicitur, quippè prælanguidam eſſe, ſi ęgroti maxime à cibis
omnibus abhorreant. Hermocrates, vt ait Hippoc. quicquam guſtare non vale- *Gal. in 2. aphor.*
bat. Non ſitire itidem in febribus æſtuoſis, exitioſum eſt, & præſertim cum an- *com. 6.* *In 2 prorrh. tex.*
tea ſitierint. Auctor prorrheticorum ait: ſitis, quæ nō ex ratione in acutis morbis *22.*
ſoluitur,

In 2. epid ſect. 2. tex. 75. ſoluitur, mala eſt. de qua Hippocrates ait: Huc acceſſit ad cumulum aliud ſignũ exitioſum, quod cum antea æſtuaſſent, amplius non ſitirent. Hoc fieri, aut quod facultas ſtomachi appetitrix extinguatur, aut quod delirantes non intelligant il-*In 1 epid ſect 3. comm. 44.* lud, quod patiuntur, aut ob vtrumque Gal. fieri aliquando expreſſit: ſitis etiam vehemens perſeuerans cum lingua exuſta nigra in febribus eſt peſſima, de qua Hippoc. in Phileſio: lingua inaruit, ſitibundus erat. atrophiam quoq; facultatis *In 2. aphoriſm. com. 28.* huius prælanguentis eſſe indicium Gal. ſentijt. Vnde facies Hippocratica dicta, *In 3 prog.* ſi intra biduũ, aut triduum ita fiat, peſſima eſt, in qua, ait Hippoc. naſus acutus eſt, caui oculi, tempora adſtricta & collapſa, aures frigidæ, contractæque, fibræ eorũ verſæ, itẽ cutis circa frontẽ intenta ac arida, colorq; totius viridis aut niger ſi appareat. Ex excretionib. quoq; ſtillas ſanguinis è naribus in febribus cõtinuis præ *In 3 prorrh tex. 54. Gal. in 1. prorrh. 1* lãguere expultricẽ denotare Gal. in prorrheticis ſtatuit. quales in Sileno, Vxore Dromeadai & in alijs obſeruatæ fuerunt. Sudores itidẽ ſuperuenientes febre non *Hipp. in 4. aph. 56.* deficiente mali ſunt. Copioſi, aſſiduique iu acuto morbo peſſimi ſunt, quod pro- *Gal in 3. de ſympt. cauſ c. 2 et in 4. aphor. 41.* pter virium imbecillitatẽ ægros ad ſyncopen deducant. De his Hippoc. in Eraſimo: Habebat hic febrem perpetuo cum ſudore, & de phrenetico: Febris horrida *In 1. prorrhet. com. 1.* copioſus ſudor aſſiduus toto corpore. Pauci etiam in die decretorio exeuntes ſummam excernentis facultatis impotentiam (vt Gal. eſt auctor) denotant. Non minus pernicioſi, qui cœperunt quidem, ſed protinus ceſſauerunt. Pauci quoque (quos Græci ἐφιδρώσεις noſtri madores, ſiue deſudationes appellant) plerumque circa frontem, ceruicem, collum aut circa pectus vel circa manus & pedes *Gal in 4. aphor. 37. 242.* exeuntes, haud procul abeſſe exitium indicant. Frigidi itidem exitioſi ſunt, Quos Hippoc. in acutis morbis exitium prænunciare & in mitioribus longitudinem dixit. Cuiuſmodi fuerunt obſeruati ab Hippocrate in Philiſco, Vxore Dro- *In 1. epid ſect.* meadai, Pithione & in alijs: idem denotant ſi non ex toto corpore exeant, at ex quibuſdam tantum partibus, de quibus Hippocrates inquit: Sudabant quidem ſed non ex toto corpore. poſtea: Paululum in fronte & clauiculis exſudabant, ſed nemo per totum corpus: hos retentricem prelanguere indicare Gal. voluit. *In 2. prorrhet. comm. 24.* Nihil iuuantes quoque non boni ſunt, at maxime exitiales, à quibus ægroti in deterius abeunt. Vnde auctor prorrhet. ait: Flammans cum ſudore facies, mala. non ſudare etiam in febribus, quarum proprij ſudores videntur, quandoque malum cenſetur, & præſertim ſi morbus abſque ſudoribus iudicetur in die decretorio. Vnde Hippoc. de Hermocrate dixit: Decimoquarto à febre liber non ſudauit. & poſtea: Vigeſimo die iudicatus à febre liber, non ſudauit. qui poſtea obiit. *In 3. epid. ſect 3. tex. 41. & 81.* Vrinæ item copioſæ tenues non iuuantes malæ, de quibus Hippoc. ait: Vrinæ multæ tenues nihilque decretorij quicquam vel boni. Nigræ ſemper prauæ, ſed *In 4. aphor. 72.* auctore Hippocrate in viris longe peſſimæ, quę ſi habeant nigrum ſedimentum, nullos ſeruari poſſe Gal. in Sileni, Philiſcique hiſtoria declarauit. Aquoſæ tenues peſſimæ, omniumque maxime in pueris delirantibus, ita vt neminem his conſpectis conualuiſſe Gal. obſeruauerit. Craſſæ, turbidæ, non clareſcentes, non *In 1. de criſib. cap 12. Hipp. 4. aph. 70. & in 1. epid. ſec. 3 tex. 26.* reſidentes eodem modo pernicioſæ ſunt, quales in Vxore Dromeadai moribunda, & in eo, qui caleſcens cænauit, atque in Hermocrate fuere conſpectæ. Nigræ item in aquoſas ſumme tenues mutatæ, quales Mulier apud frigidam aquam *In hiſt. mulieris apud frig. aquã decumbentis.* minxerat, maxime pernicioſas eſſe Galenus iudicauit. Pingues non minus atq; oleoſę, quod colliquationis ſint indicium, prauæ æſtimantur. Quæ ſi poſt nigras *Gal in 4. de ſanit. tuen. cap. 3.* mingantur, peſſimæ erunt, quales in Cizici muliere excretæ ſunt. Paucæ itidem vrinæ cum dolore mordaces prauę ſunt, de quibus Hippoc. in Sileno: Die octauo vrinas paucas reddebat cum dolore mordaces. Haſce in Guadagnina dilectiſſima vxore mea, ardenti febre ac mortali vexata, vidimus: & in alijs multis qui *In 3. epid ſect 2. com. 4.* obierunt. Interceptas vero, ſiue omnino quæ reſtiterunt, non minoris malignitatis eſſe Galenus ſentijt. Eodem modo deiectiones prauæ ſunt, aquoſæ paucæ glutinoſæ,

glutinoſæ, candidæ, nigræ, verſicolores; ſubcroceæ, ſpumantes, meræ ſiue ſyn-
ceræ, bilioſæ, pingues & maxime fętidę. Auctor prorrheticorum ait: prauas eſſe
in ſinceras deſidentes, albas in phreniticis, bilioſas crebras, dyſentericas cum *Hippoc. 2. prog. in 1 prorrh. tex. 15.*
,, morſu & dolore. de quibus Hippoc. inquit: Alui turbatæ erant, bilioſis, paucis,
,, meris, tenuibus, mordacibusque; & frequenter deſidebant. Auctor prorrhetico- *In 1. epid ſect. 3. tex. 25.*
rum damnat impenſe rubras, Viridesque ęruginoſas peſſimas eſſe, quod caloris *In 3. prorrhet. tex. 35.*
magno incendio fiant, liuidasque non minus, quod natiui caloris refrigeratio- *Gal. in 2. progn.*
nem notent. Nigras etiam Gal. ita damnauit vt plurimas in ſtatu peſtilenti ſe *& in 4 aphor.*
obſeruaſſe dixerit: Hippoc. verſicolores dixit eſſe exitiales. liquidas colliquati-
uas maxime fętentes peſtilentium febrium proprias eſſe deprehenſum eſt, omni-
noq; prauas & lethales Hippoc. in multis experientia didicit. Inſcijs ęgrotis ex-
cretæ omnes malę ſunt, peſſimæ vero quę etiam ſuapte natura prauæ ſunt. Nihil *In 3. epid. ſect. 3. tex 57.*
item expuere ſi adſit phlegmone in partibus ſpirituoſis, ſumme crudum morbum *Gal in 1. de criſib. cap. 18.*
denotat. & in ſuppuratis, & phthiſicis ſputum ſupprimi eſt lethale: in ſuppuratis *Gal. in li de cōſt.*
bilioſa excretio ex Hippocrate peſſima ſputa itidem candida, nigra, liuida, verſi- *artis medica.*
coloraque. Vomitus cum multi tum pauci non iuuantes, liuidi, nigri, virulenti, *cap. 58.*
porracei, verſicolores, grauiterque fętentes. Et ex ijs, quæ ad cutim tranſmittun- *In 2. progn.*
,, tur, exanthemata parua, quæ non ſatis ſunt excernendis morbis, quæq; ſtatim re- *In 1. epidem. 2. tex 54.*
,, currunt, euaneſcuntque. de quibus Hippoc. in epidemijs: tumores parui non ſup- *Hippo in 2 prog. tex. 39.*
,, purantes & abſceſſus aut minores quā prodeſſe queāt, aut quidem maiores quam *In 1. epid. ſect. 2.*
ferre queāt. in his colores liuentes atq; nigri maxime damnātur. Atq; hiſce ſignis *tex 38.*
iudicabis febres exitiales, in quibus ab vſu medicamentorum erit abſtinendum. *Hipp. in 1. epid. ſect. 2. tex 31.*

De continentium febrium curatione. Cap. VII.

FEbribus continentibus quippè ſynochis, & ardentibus, vnicus conducit curan-
di ſcopus, ſcilicet, vt adſtrictus affectus, tollatur quippè meatuum vel inter-
norum, vel extimorum adſtrictio, ſiue clauſio, ſine qua cauſa fieri haſce putridas
febres non poſſe ex Dogmaticis etiam aliàs demonſtrauimus, atq; vt calor ac-
cenſus itidem tollatur, qui ex Methodicis medicamentis actu temperate calidis
& humidis digeritur, atque reſoluitur. Igitur cum hæc febris vel ſynocha, vel
ardens vocata, fit paſſio adſtricta meatuum præcipue cutis clauſorum, vel à frigi-
ditate, vel à rebus adſtringentibus, vel à ſiccitate: aut venarum meatuum itidem
à ſanguinis copia, aut craſſitie aut lentore obſtructorum, laxatorijs, vt tollatur
,, præſidijs eſt opus. De quibus Celſus ita habet: nam ſi adſtrictum eſt, ducenda *In lib. 3. c. 6.*
,, aluus eſt: mouenda vrina, eliciendus omni modo ſudor. in hoc genere morbo-
,, rum ſanguinem etiam miſiſſe, concuſſiſſe vehementibus geſtationibus, corpus
,, in lumine habuiſſe, imperaſſe famem ſitim, vigiliam prodeſt. Vtile eſt etiam du-
,, cere in balneum: prius dimittere in ſolium, tum vngere, iterum ad ſolium redire:
,, multaque aqua fouere inguina, interdum etiam oleum in ſolio cum aqua calida,
,, miſcere, vti cibo rarius, & ſerius, tenui, ſimplici, molli, calido, exiguo. Itaque
cum in curandis febribus ijs laxatorijs præſidijs ſit opus, eaque vt ex Celſo audi-
uimus plura ſint, quippe ſanguinis vacuatio, purgatio, vomitio, vrinæ euacuatio,
ſudoris prouocatio, balnea, inunctiones, victusque ratio itidem laxatoria à no-
bis præſcribenda. videndum erit qualia ex ijs ad ſynochum tollendam conueniāt.
in primis cum hæc febris morbus adſtrictus & magnus ſit, meritò laxatoria etiam
magna vocata, cuiuſmodi eſt, miſſio ſanguinis, purgatio, erunt pro curatione op-
portuna, de quibus omnibus, agemus poſt inſtitutam victus rationem itidem la-
xatoriam. In qua primo aer ſit purus, lucidus, tempetate calidus, non valde ca-
lidus, ne febrilem calorem augeat, non frigidus ne prohibeat calidarum per poros

cutis fuliginum exhalationem. Neque eſt (quod multi faciunt) vt locus in quo habitant ægroti aſſidue aqua frigida aſperſa, aut ſubſtratis vitium capreolis, aut rubi, fumitatibus, aut lentiſci ramis, aut alijs virentibus herbis, ad frigus al-
In 10. met. med. cap. 8. teretur, namque frigidus aer adſtrictum affectum auget, cum vel etiam, vt Galenus docet, denſet cogatque cutim, atque putridorum humorum effluxum tranſpirare prohibeat. vnde ijs febribus vexatos probè linteis coopertos probeque ne extrinſecus ab aeris frigiditate lædantur, munitos decumbere oportet. omnemque refrigerationem, vel etiam quę flabellis fit, effugere debent, vtiliuſque erit, ſi calorem magis quam frigus patiantur. & qui hæc obſeruant citius ſanantur, contra, qui frigiditate aeris oblectantur, eaque liberalius vtuntur, diutius ægrotant, nimirum quod tarde & non ita promptè calor febrilis exhalet & digeratur.
In 6. epid. ſect. 5. tex 27. A calore enim excretiones humorum, ac exhalationes febrilis caloris fieri, & à frigore prohiberi omnes medici nouerunt. Vnde Hippocrates dixit: » Refrigeratio, » quę in ventre ſunt, durat. Cæterum ſi aer plus iuxto calidior, ac maxime æſtuoſus fuerit cuiuſmodi aliquando per dies caniculares ſentitur, aliquantulum nimia eius caliditas erit corrigenda; quando immoderatè æſtuoſus augere humorũ quoque corruptionem, queat. Quo peſtilentem febrem à ſola caliditate aeris
In libro de diff. immodica excitari poſſe Galen. quandoque affirmauit. Hinc Gariopontus medicus antiquus in lib. 6. de febrib. cap. 2. de cubiculo ait: Nam lucidus nimis & cadus relaxat corpus, frigidus & obſcurus conſtringit, mediocriter ex his temperatus mulcet, oblectat & temperat. Fugiant febre vexati animi paſſiones: cibo vtantur tenuiſſimo, ſimplici, ſi febris celerrimo motu moueatur, mediocri, in quibus febris prolixior ſiue longior futura, conijcitur. In illis cibus erit poteſtate moderate refrigerans, dabitur tamen actu calidus, ni caliditas febrilis fuerit maxime æſtuoſa, in qua temperatus, aut aliquantulum refrigeratus erit propinandus, qui etiam poteſtate actuque ſit humidus. complures Ægyptiorum vexati febribus nedum Methodicorum diatrito vtuntur (quam victus tenuitatem haud omnes Methodici ſeruarunt) ſed quinimo longe pluribus diebus nihil aliud cibi aſſumunt, quam ſyrupos quoſdam ex aqua cum ſaccharo. At in aſſuetis pleniori cibo hęc victus ratio. vtilis non eſt. Quare vſque ad morbi declinationem ſufficiet tenuiſſimus cibus bis in die datus qualis erit exijs, qui inuſu ſunt, apud Italos medicos, panis tritus in iure parui pulli macro ſine ſale oxalidis folijs, aut ſunco, aut acido citri vel limonis alterato, paratus cum lacte ſeminum melonum modicoque ſacchari candidi, atque aquæ roſaceæ. aut ptiſanæ hordeaceæ liquidus cremor addito lacte ſeminum melonũ, ſaccharo candido, atq; aquæ roſaceæ, modico. aut modicum panis in aqua frigida loti addito modico acidi citri aut limonis, ſi vehemens adſit caloris æſtus. aut ſerculũ etiam paratum ex cucurbita, vel ex herbis frigidis quippè lactuca, Intybo, portulaca, malua cum modico viridiũ foliorum fæniculi actu tamen moderate calidum dabitur. Non omittam cibos in hiſce febribus apud, Arabes, Ægyptios atque alias Orientis nationes frequentatos. Quorum vnus eſt, triticearum furfurum cremor, quem vt parent, accipiũt furfurum partes craſſiores, quaterue aqua pura abluunt, aquam abijcientes nouiſſimamque affundentes, quam cum furfurum expreſſo quo ad craſſeſcat decoquunt, quod iuſculum medico ſacch. candidi atque aque roſaceæ addito calidum exhibent. hoc enim nutrit, refrigerat, infarctus tollit, lenitque. alter cibus eſt, quem ex fermento parant, eius accipientes exempli gratia nucis quantitatem, aqua macerãt, diſſoluuntq; & addito ſaccharo decoquunt, & vbi efferbuerit aqua roſacea addita calidum exhibent. Aliumex lacte amygdalarum dulcium parant, eius lactis libram ex iure pulli extracti, capientes, quem. cum modico panis per coctum cum lacte ſeminum melonum, calidum propinant. Alij amygdalas dulces optimas capiunt, detractoque cortice contuſaſque per cribrum tranſmittunt,

ac veluti

at veluti in craſſiorem farinam redigunt (quam arrira lauz vocant) ex aqua leuiter decoquunt, & additis ſaccharo & aqua roſacea exhibent. Alij luſculum Maſtahalep vocatum parant (exempli gratia) ex ſeminum melonis, cucurbitæ, cucumeris an. vnc. ij. liquiritiæ vnc. j. ſem. fœniculorum, portulacæ, endiuiæ, maluæ, oxalidis an. vnc. ij. contundunt omnia, lac ex aqua exprimunt, modice ebulliunt, & addito ſaccharo offerunt hoc quidē nutrit, & tenuiorem bilem per vrinam purgat. Hicque erit opportunus cibus ad haſce febres continentes quæ celeri motu mouentur, ſiue, quæ vltra diem ſeptimum non protrahuntur. In ijs vero, quas longiori tempore finitum iri coniectura aſſequimur, & in ijs, qui pluri alimento ſunt aſſueti, poterit addi oui recentiſſimi luteum ex iure pulli conquaſſatum, aut modicum carnis pulli contuſi, vel carnium aſſatarum iuris expreſſi. Potus itidem erit vel aqua cocta ſimplex vel ex hordeo, addito acidi citri, vel limonis modico atq; ſaccharo vel cum iulep acetoſo, aut iulep è tamarindis puratum. Antiqui dabant oxycratum, quod eſt potus (exempli gratia) paratus ex libra aquæ, & ex geminis vncijs aceti albi, addito ſaccharo. atque hæc eſt victus ratio in hiſce febribus ſeruanda. Qua inſtituta, videndum erit an aluus laxa ſit, quod ni ſit, oportebit laxantem clyſterem adhibere, aut corpore multis redundante excrementis, dabunt ſecunda die (ſi tamen morbus acutiſſimus non ſit) ſyropum roſatum laxatiuum ad vnc. iiij, ex largiori ſerolactis caprilli, aut pulpā caſſiæ fiſtulę Abiſſinæ dictę, quippè rubri corticis, ad vnc. j s, cum ſaccharo candido, vel in bolis aut in potione ex iure aliquo ſtillatitio factā; aut dabitur infuſum ex ſemuncia pulpę tamarindorum cum mannæ electæ vnc. iiij. aut ex compoſitis elect. lenitiuum ad vnc. j. s, vel in bolis vel in potione; vel ſi febris celeritas cogat, premittetis clyſterem emollitorium qui parabitur ex libra decocti ſeu iuris maluarum, altheæ, violarum, bliti, furfurum, aut ex hydromele, & ex oleo dulci vel amygdalino vel violaceo ad vncias quatuor cū ſacchari rubri vncia & ſemis, alij addunt ſalis drachmam. & hoc erit vnum ex præſidijs laxatorijs quo primum opus eſt ad harum febrium curationem. Alterum vero omnium ſine dubio ad haſce febres laxatorium præcipuum ac maximum eſt, euacuatio ſanguinis, per venam ſectam. Non tamen, vt Dogmatici voluerunt vſque ad animi deliquium Methodicis educendum videtur, quod omnis animi defectio ſit periculoſa, & virtus prælanguear, niſi corpus fuerit valde robuſtum. in robuſtis vtilitas eſt, quod primum in contrarium ſtatum agitur corpus celerrime ex animi defectu refrigeratum, & in huiuſmodi corporibus, vt Gal. ſcribit, neceſſariò ſuperuenit alui deiectio, non nunquā etiam bilis vomitio, & toto corpore madores ſudoreſue excipiuntur. Hoc vero fit calore natiuo intus ad cor ipſum retracto, qui ſi robuſtus ſit, intro vnitus augetur & poſtea erumpit ad omnes partes corporis, atque eas quoque ideo vacuationes molitur, quod ſcilicet ſublata plenitudine, qua natura grauabatur, & exinde robuſtior facta natura cōtra reſiduū inſurgit, atque illud quod expulſioni eſt aptum, per varia loca expellit, igitur euacuatione ſanguinis ad animi deliquium facta per ſe naturæ robur dimuitur, & prælanguet natura, ex accidenti tamen (quod tantum in robuſtis locum habet) calor intus retractus, ac vnitus aliquod roboris exinde nactus mox extra erumpens, vtiles euacuationes præſtare ſolet. Hoc tamen in robuſtiſſimis, & rarò etiam tentandum. In debilibus vero nunquam, etenim natura debilis ab immodico ſanguine euacuato plurimum patitur, & prælanguidior exinde facta, quicquam boni aduerſus morbum agere non poteſt. Quare vbi virtus permiſerit tutò ſtatim ſecanda erit vena dextri cubiti interna in corporeque ſi fuerit plenitudo ac vires etiā permittant ſanguinis libra educetur, atque ex altero brachio die altera etiam ſanguinis conuenientem quantitatem euacuabimus. Qua repetita euacuatione ſanguinis hac ætate plures nationes in his febribus vtiliter vtuntur. plus enim

Gal 10. meth. c. 9

Gal. in 9. meth. med. & 5. cap. 4. & in 1. ad Glauc cap. 13.

In 9. meth. c. 4.

Gal in 3. de tem per. cap. vltimo.

laxat plurium venarum quam vnius ſectio ſeu apertio. In ſynocha cum putrida tum non putrida omnes conueniunt, quod ſtatim ſanguis mitti debeat. De Cauſone verò ſeu ardente febre non pauci dubitarunt, an ſanguinis euacuatio conueniat, quod non ſanguis ſed bilis flaua abundet, ideo ad animi defectum ſanguinem vacuari nullo modo permittunt. Quod tamen genus præſidij Galenus & in maximis inflammationibus, & in adurentibus febribus ac vehementiſſimis do-
In 1. aphor. 23. loribus ſemper maximi fecit. Nam (vt ait) & in ardentibus febribus ſi vſque
" ad animi defectionem ſanguis mittatur, ſtatim totius corporis habitus refrigera-
" tur, & febris extinguitur, & plurimis etiam aluus citatur, & ſudores emanant, &
" quidam eorum ex his ſanitati ſunt reſtituti, alij adiuti plurimum, vehementiam
" ægritudinis abſciderunt. Cæterum vti dictum eſt (licet in robuſtis corporibus, aliquando ex ſententia euenerit) Methodicis, ac alijs etiam rationalium medicorum non paucis conſultius viſum eſt, ad animi defectionem, vt voluit Gale-
In 4. de vict. rat. acut. tex 19. nus, non eſſe faciendam ſanguinis eductionem, ſed eius quantitatem, ex morbi magnitudine & viribus metiri debere. Hippoc. dixit: In acutis morbis ſanguinē
" detrahes, ſi vehemens morbus videatur, florueritque ætas ægrotantis & virium
" adfuerit robur. Methodici concedunt mittendi ſanguinis ſcopos eſſe magnitudinem morbi, quod ſanguinis miſſionem fecerint, vnum ex maximis laxatorijs, vt Gal. quoque in hoc loco expreſſit, atque virium robur, neque florentem ætatem ſcopum neceſſarium eſſe admittunt, cum à morbi eſſentia hoc præſidium in omnibus indicetur, à viribus vero permittitur. quare & ipſi magnitudinem morbi, ideſt, vti dicunt, ſtricturæ magnitudinem perpetuo ſanguinis miſſionem indicare, licet etiam nulla affuerit ſanguinis plenitudo & hoc eſt veriſſimum & vtiliſſimū in omnibus hiſce febribus & phlegmonibus internis (quos affectus Hippocratem tantummodo hoc loco intellexiſſe ſi complures animaduertiſſet) iam diu ceſſaſſet ea inutilis controuerſia de mittendi ſanguinis ſcopis vel à magnitudine morbi vel à plenitudine (quæ etiam inter celebres medicos nunc inutiliter agitatur) indicandis. ex Methodicis vero conuenit in febre etiam ardente ſanguinis euacuatio, quia hæc febris morbus & adſtrictus & magnus eſt, idcirco meritò ſanguinis euacuatio tanquam laxatorium magnum indicatur. Aegyptij Arabes atque aliæ
Gal. in 2. aphor. com. 17. nationes in pueris, & corporibus albidioribus tenui ſanguine abundantibus ſcarificatione crurum ſanguinē vtiliſſime demunt. Quod genus euacuationis, veluti hac ætate Italis medicis omnino eſt ignotum, ita antiquis omnibus fuit notiſſimum, & maxime familiare, de quo præſidio, qui plura ſcire deſiderant, legant noſtros libros de medicina Aegyptiorum proximis annis euulgatos. Alij cucurbitulis cum ſcarificatione familiarius ad vacuandum ſanguinem vtuntur, quam euacuationem nos non leuiter damnandam putamus, omniumque maxime cum Hippoc. & Galeno in plethoricis corporibus. Vnde præmittendam eſſe vniuerſalem prius, quā moliatur ſanguinis euacuatio adhibitis cucurbitulis per venam ſectam, aut per ſcarificationem crurum antiquorum modo factam, iudicauimus
In 2. aph com. 17 (quando hoc præſidium euacuatorium Gal. vicarium fecerit ſectionis venę, minimeque cucurbitulas) & hęc de ſanguinis vacuatione. De qua cum actum ſit, reſtat, vt medicamenta modo proponamus, & primum illa quæ per interius aſſumuntur, & poſtea illa, quæ exterius adhibentur. Quæ interius aſſumuntur, ſi à ſimplicibus exordiri voluerimus, ex Dogmaticis fuerunt aqua ſimplex, pſyllium, ſantalum rubrum, parietaria, fructus berberis, vua immatura, fructus mali citri, aurantij, limonis, herbæ omnes cicoraceæ, vti oxalis, intybus, ſuncus, endiuia, ſemina refrigerantia; Quæ qualitate frigida, vti Dogmaticis videtur, his fębribus aduerſantur. Quod pertinet ad aquę vſum, complures familiares ſunt, ſcilicet, aqua ſimplex, & cruda & cocta, cum ſacch. & acido citri vel limonis vel aqua hordei, aqua panis dicta, aqua anguriæ elmaoi Aegyptijs dictæ, aqua

lactis

lactis ſiue ſerum atque aqua carnis & ſtillatitiæ omnes ex refrigerantibus herbis paratæ: ſed age de aqua ſimplici plurimi ab antiquis ad harum febrium curationem æſtimata loquamur, ſanè ad haſce febres extinguendas præſidia omnium efficaciſſima antiquitas nouit, ſcilicet ſanguinis euacuationem, copioſam, & nonnunquam ad animi deliquium factam: atque aquæ fontanæ frigidę largum potum, de illo nuper egimus, de hoc modo agendum eſt: de quo pręſidio hæc intelligenda ſunt: primum qualis hęc aqua, & cuius facultatis ſit, & quomodo hiſce febribus medeatur, quibus præſertim danda ſit. demum quid ex Methodicis de eius vſu ſit dicendum. Per aquam ad haſce febres vtilem intelligimus fontanam & fluuialem actu frigidam, Cuius facultas per ſe eſt refrigerans, ex accidenti tamen calefacit, neque inſtrenue, vt Hippocrates, Gal. alij nouerunt, nimirum repercuſſo calore, intus denſatis meatibus cutis ſi large cuti affundatur. Optima tribus ſenſibus dignoſcitur, quippè guſtu, quod ſcilicet ita ſimplex ſit, vt nullam qualitatem guſtui inferat apiaque ſiue inſipida appareat, viſuque lucida, clara, atque odoratu, quod cuiuſuis odoris eſt expers. Dioſcorides dixit, optimam eſſe dulcem, nullius qualitatis participem, & quæ ne minimo quidem tempore in hypocondrijs morarur, & quæ facili via fertur, & citra moleſtiam, nec inflationes creat, & minime computreſcit. Huiuſmodi eſt Nili fluminis aqua, qua clarefacta vtuntur Aegyptij, quę etſi largius bibatur nihil fluctuat, ſed citiſſimo tempore aut per ventrem, aut per vrinam, aut per ſudorem exit. de hac nos in libris de medicina Aegyptiorum ſcripſimus. Optima itaque hæc eſt, cuiuſmodi etiam eſt optimorum fontium. Quæ epota citò viſcera permeat, ad vrinam fertur, vel ſi æſtas ſit ad cutem, vnde ſudores excitantur. Quæ caloris incendium contemperat, ita vt iecoris caliditatem maxime corrigat. Vnde mirum non ſit illiuſce aſſiduo vſu complura corpora calida & ſicca biliosa, macra, optimum habitum contraxiſſe, cuiuſmodi Aegyptiorum corpora eſſe videntur, quæ cum ex cęlo ſumme calido & ſicco, bilioſa, macra & ſqualida eſſe debuerint, aquæ Nili fluminis aſſiduo vſu ad bonum habitum permutantur (proptereaque populus Aegypti credidit eam aquam ſanguinem in corporibus generare) vt pingues atque carnoſi euadant. Vnde meritò Rationales medici hiſce febribus vehementer calidis conuenire voluerunt, quod ipſarum calorem frigiditate extinguat, atque putridum non minus humorem vel per vomitum vel per ventrem vel per veſicam vel per cutim expellat. Ab aqua itaque potu refrigeratione ſolidarum partium animalis natura roborata, prætenuatos iam humores aggreditur, putridosque (vt dictum eſt) vel per vomitum vel per ventrem vel aliò modo expellit. Galen. complures ardentiſſimis febribus hoc remedio ſanatos vidit, & quendam iuuenem meminit in feruoribus ſub canicula ex ira febricitatem, qui cum prima acceſſione duas heminas aquę bibiſſet, ſtatim vomuit flauiſſimam bilem, & paulo poſt eãdem per ventrem deiecit. Hanc vero dandam ad ſaturitatem cum Gręci tum Arabes voluerunt, in his potiſſimum febribus, quæ maximæ, vehementiſſimæque ſunt, in robuſtis corporibus aſſuetisque potus aquæ, nulla exiſtente in viſceribus vel obſtructione, vel phlegmone, aut imbecillitate, apparentibusque coctionis ſignis. Methodicos & ipſos eiuſdem frigidæ aquę potum, nedum ad haſce febres quando ſunt vehementes, ſed ad omnes alias etiam vbi calor æſtuoſiſſimus ægrotos vexat, dandam minime contendiſſe, putamus. At quomodo iſtuc? cum omnem febrem morbum adſtrictum fecerint, & aquam frigidam medicamentum adſtrictum, quomodo igitur adſtrictis affectibus auxilio eſſe poterit? Eos non latuit febris naturæ igneæ aduerſiſſimam eſſe aquam ſua frigiditate. Vnde Petronas medicus frigidam ad ægrotantis arbitrium dabat. Appollonius vero atque Dexippus. Hippocratis auditores neutiquam aquam propinabant, quod in affectu adſtricto, frigidum denſando meatus, ac refrigerando augeat ſtricturam & co-

Gal. in 9. meth. med cap 5.

Gal. in 1. ſimpl. In 5. aph. 21. & 25.

In 1. ſimpl. cap. In 3 de temp. c. 4 & vltimo.

Gal. in 1. ſimpl. cap 5.

In 5. de ma. medica cap 9.

In 9. meth. c. 16

Galen. in 1. de vict. rat in acut. com. 43.

In lib. de Veteri medicina tex. 33.

ctionem impediendo, curationem (cum nihil ſit aliud curatio ex Hippocrate quã concoctio) retardet. Vnde merito Galenus quoque, qui tantopere frigidæ aquę vſum ad haſce febres commendauit, non negauit frigidam aquam denſare meatus, caloris febrilis reſolutionem retardare, crudoſque humores refrigeratione

Loco citato in li. de vict. rat.

ſeruare, ſeu ipſorum augere cruditatem. Hinc Methodici ſæpius ad calorem ſitimque corrigendam non frigidam ſed calidam aquam dabant, ex quo negabant in omnibus febribus frigidam exhibendam, quod cum ſit craſſarum partium, diu in hypochondrijs maneat, meatuum abſtructionem augeat, atque humores re-

In 5. aphoriſ. 21. & 25.

crudeſcere faciat, quod nihil quidem eſt aliud, quam morbum cauſamque augere. Quo pacto itaque vtilis eſſe poterit? Eo ſanè modo, quo Hippocrates ſcribit frigidam large affuſam, caloris reuocationem faciendo atque eo modo calfa-

In 3. de temp. cap. 5.

faciendo, diſtenſionibus, doloribus articulorũ, podragricis alijsq́; morbis mederi. Sed nec latet (ait Galenus) qua ratione illud accidat, ſiquidem ſtipata clau-
" ſaque corporis ſumma facie, repercuſſus, refractuſque fit caloris eius, qui à pro-
" fundo aſcendit, qui quidẽ ſimul propter difflatus inopiã eſt aceruatus, ſimul pro-
" pter frigidi circunſtantis violentiam in altum recedit, ſimul ex ſuccis illic habitis
" nutritur, quippè, vbi collectus nutrituſque calor ad ſumma corporis violentius
" ruit, fit quidem caloris repercuſſus. Vnde (vt ait Hippocrates) calor intus auctus & roboratus erumpens ad partes extimas, humores valenter digerit ac reſoluit. Non diſſimili argumento credendum aquam frigidam large epotam, primo ſtomachum refrigerare & partes proximas, meatus denſare, calorem repellere in altum, qui vnitus, & copia auctus humoribuſque iſtic habitis enutritus, & roboratus, humores putreſcentes concoquit, valentius digerit, ac erumpens ad habitum corporis, ſimul cum aqua attenuata, fundit, ad cutem eoſdemque humores vehit, vnde ſudores fiunt, vel ad ventrem natura humores propellit, vel

In 10. meth. medendi cap. 5.

vomitu reijcit, vt in quodam iuuene, à Galeno, obſeruatum fuit, qui ab epota aqua cum per vomitum, tum per aluum flauiſſimam bilem reiecit. Galenus alia ratione (vti etiam dictum eſt) credidit, aquam frigidam large epotam haſce febres ſanare, quippè refrigeratione ſolidarum partium animalis naturam roboratam, prætenuatos humores aggredi, vtileſque ad nutrimentum adſe attrahere, & putridos inutiles excernere. Neque immerito refrigeratione roboratur, cum à ſtomacho refrigerato frigiditate communicata alijs partibus, natura, quæ calore immodico veluti ęgrotabat, eodem calore ſublato ſubleuatur. Quod ſi ita eſſet, profecto aqua frigida non tantum ſynochis & ardentibus vehementibus, ac omnibus quidem alijs mederetur, quod in omnibus epota refrigeret, & communicata frigiditate per partem poſt partẽ ſolidis partibus, natura roboretur, quę roborata valentius concoquendo digerẽdoq; humores, febres tolleret. At ne vel ẽt Gal. conſulit, in ijs, quæ non vehementes æſtuoſæ ſunt, frigidam eſſe dandam, cum in alijs omnibus, quæ maxime ardentes ac ęſtuoſę non ſunt, epota frigida aqua maxime lædat, obſtructa, humorumque cruditatem augendo, quo meritò in ijs ab omnibus damnatur. Verum Methodicis alia fortaſſe ratione fieri fuit perſuaſum, quippe internis meatibus ex immodico calore febrili nimium diffuſis atque laxatis (quod per hoſce meatus plurimum natiui caloris exhalet, effluat, ac diſſipetur naturamque breui extinctũ iri intelligatur) ab aquę frigiditate denſatis natura nimio caloris effluuio, prælanguens colligitur, reparatur, atque ſuo robori reſtituitur, ex quo robore aucta, humores noxios concoquit, extenuat & inutiles excernit, & febrilem calorem digerit reſoluitque. Atque hæc ratio eſt, qua frigidam aquam febribus mederi ij voluerunt, ab ea profecto non diſſimilis, qua ex Hippocrate eandem large affuſam partibus dolentibus, inflammatis & conuulſis mederi diximus, ſcilicet reuocatione caloris: quod alia coniectura etiam, confirmamus, quippe quod hæc, faciat large epota perinde, ac large

extimis

extimis partibus affuſa, atque in robuſtis & non debilibus eſſe affundendam; quia in debilibus corporibus calorē non auget, ſed extinguit, de qua re Gal. in „ 5. aphoriſ. 21. ita habet: Nam aquæ frigidæ occurſus aut vincit natiuum calorē, „ aut colligit: vincit quidem, cum debilis fuerit: colligit autem cum fortis, ipſum „ continens ac diſflari prohibens: Idem præceptum itidem eſt, de frigida in hiſce febribus danda, quod nimirum robuſtis & non debilibus exhibeatur, quod itidem in illis per antipariſtaſim calor colligatur, atque in his quippè debilibus vincatur ac extinguatur. Vnde colligitur hoc genus præſidij non in omnibus quidem febribus vtile eſſe, ſed in ijs ſolūmodo, quę habent calorem vehementiſſimū ęſtuoſiſſimumq; atq; in locis calidiſſimis, & in æſtate ſumme calida, quia talibus febribus (quæ, quod habeant eſſentiā caloris, qua fiunt intra corpus ab obſtructis meatibus veluti clauſam & adſtrictam, meritò adſtricti morbi ſunt) etiam laxus & profluens affectus copulatur, qui fit, vbi febrilis calor vſque adeo auctus eſt, vt meatus internos arteriarum ſcilicet venarumque nimis diffuſos & amplos reddat. Per quos effluuio caloris nimium exhalante, natura profluente affectu extinguitur: quare meritò cum mixtus ſit affectus ex adſtricto & laxo, laxoque vrgentiori occurrentes aquam frigidam febricitantibus exibendam Methodici voluerunt. In Aegypto & in alijs orientis locis hoc genus remedij infrequenti eſt vſu. Quibus in locis perpetuo, in calidiſſimis & maxime æſtuoſis hiſce febribus ad aquæ frigidæ potum largiorem, magna cum vtilitate, confugiunt. Galenus expreſſit ſolummodo in febribus exibendam, quæ prçter modum calidæ atq; æſtuoſæ ſunt. *In 1. ad Glauc. cap. 13.*
Itaque in vehementer æſtuoſis in ſummo æſtatis calore, in corporibus aſſuetis, & robuſtis quippè iuuenibus, nullam partem debilem habentibus, nullo phlegmone in viſceribus exiſtente, nulla item obſtructione inſigni aqua frigida large propinanda erit. Contra in non prætermodum calidis, in frigidoque aere non dabimus, neque in debilibus, neque aliquam partium internarum inbecillitatem habentibus, neque in obſtructis, vel in morbo omnino crudo. In his quidem mamgna incommoda (Galeno auctore) inducit. ita vt alijs ita gula læſa ſit, vt vix deglutire potuerint, alijs ventriculus vt vix poſtea concoqueret, alijs os ventriculi maxime læditur, alijs iecur, aut colon, aut pulmo, aut ſeptum tranſuerſum, aut renes, aut viſica: alij ex ipſa epora in difficultatem ſpirandi inciderunt, alij in conuulſionem & tremorem, atque alij alijs affectibus ob aquæ potum tentantur. Hinc Methodici actu non frigidam exhibendam in febribus, quæ non ſunt admodum æſtuoſæ voluerunt. Quod & Hippoc. quandoq; docuit. Itaque cum hæ febres non ſunt admodum æſtuoſæ, ex quo non habeant laxum affectum coniunctum ab actu frigidis cauendum erit. qui ſi calida abhorreant ſaltem non actu frigida potui erunt danda. Itaque his ægrotis dabitur vel aqua ſimplex cocta, aut hordeacea tepida cum iulep de pulpa tamarindorum, vel ex acido citri parato. vel in potu dabitur aqua ſtillatitia ex oxalide vel, boragine, vel endiuia, vel taraxaco cum ſaccharo, vel iulep aliquo ex prædictis. Hippocrates vero varias potiones ad febres in libris de morbis recenſuit, quas apud ipſum quiſque legere poterit. Recentiorum Dogmaticorum aliqui potum ad eaſdem parant, ex ſacchari libra, ſucci granatorum acidorum vnc. viij. aceti albi vnc. iiij. atque aquę communis lib. iij. omnia miſcentes ſimul. Alij accipiunt aquæ coctæ lib. vij. ſacch. lib. ij. aceti albi vnc. vi. diſſoluta ſaccharo potum parant, exhibent ſingulo mane ad ſemilibram calidum. Alij alium potum ægrotis haud iniocundum parant, itidem accipientes ſacchari, roſati, bugloſſati, boraginati an. vnc. i. s. diſſoluunt in aquæ oxalidis, bugloſſi atque endiuiæ an. libra media, percollatæ aquæ addentes ſyr. de pomis, de citri acido, de oxixacchara an. vnc. ij. huius exhibent ad vnc. iiij. atque hæ ſunt potiones ad febres, Dogmaticis familiares, quarum vſus eſt, ſingulo mane ad ſemilibram à qua ęgri panis conteguntur, vt ſudent; de qua

In libro de locis in homine tex. 39.

In lib. 6. tex. 29.

etiam

etiam ſæpius in die ipſis concedunt, ſed in pauca quantitate ad ſitim moleſtiſſimam reſtinguendam. qui illas valde frigidas potant, nedum à ſiti & à calore liberantur, at quinimo paulo poſt, plus ſitiunt, atque magis æſtuant calore. In ijs vero, quæ præter modum calidæ & æſtuoſæ ſunt, dantur etiam à Methodicis actu frigidæ potiones, ea ratione qua aquam dari illis diximus. In febribus his non vehementer æſtuoſis decocta, atque aquæ ſtillatitiæ rerum facultate frigidarum actu calidæ propinantur, cuiuſmodi ſunt, quæ ex endiuia cichoreo, ſunco, oxalide, portulaca, malua, & ſimilibus parantur: dantur inquam ad vncias quatuor cum ſacch. vel cum ſyrrupo violato vel acetoſo, vel de acido citri in aurora actu calidæ. Nonnulli pro ſecreto habent, exhibere ſingulo mane helxinæ Dioſcoridis, ideſt parietariæ decoctum, ad vnc. iiij. ex ſacch. vel ſuccum ad vnc. ij. ex ſacch. Aegyptij exhibent magna cum vtilitate lac calidum, expreſſum è ſeſeminibus melonis, anguriæ, cucumeris, cucurbitæ, endiuiæ oxalidis, maluę, altheæ, portulacæ, cum ſeminibus etiam fœniculi, ex aqua ſtillatitia & ſacch. candido. conterunt in mortario, & ex iure pulli exprimunt & cum modico ſacch. candidi exhibent ad vncias quatuor in aurora calidum. Aliqui Aegyptiorum in vehementiſſimis æſtuoſiſſimiſque febribus exhibent mane mucaginis pſyllij ex ex aqua roſacea actu calida ad vnc. iij. quę ſi etiam malignitatem ſapiunt, ſemina quoq; pſyllij optima recentia terquaterque ex aqua lota, cum roſacea aqua exhibent, ad drachmas duas, tanta cum vtilitate, vt aliquando ſudorem moueant, & plerumque bilem porraceam æruginoſamque virulentam per aluum non ſine admiratione, educant. ſed de hoc medicamento accurate ſcripſimus, in libris de medicina Aegyptiorum ſecundæ editionis. Itaque propoſitis alterantibus medicamentis intro aſſumendis, reſtat, vt de laxatorijs purgantibus agamus. Hæc cum duplicis ſint differentię quædam vere laxantia ventrem, & quædam vere purgantia, de laxantibus nunc agimus, quæ vſum habent, ſi aluus adſtricta fuerit. hæc ſunt aut clyſteres lenitorij, quos ſuperius meminimus, qui alternis diebus ſi aluus fuerit adſtricta inijcietur, quod ſi aluus fuerit fluida cũ ab his tũ ab alijs omnibus laxatorijs abſtinendum erit. Poſt Clyſteres ſunt ea, quæ per os aſſumuntur, vt eſt pulpa caſſiæ abiſſinæ dictę ad vnc. i. s. pulpa tamarindorum, manna maſtichina ex aqua ſtillatitia diſſoluta ad vnc. iiij. & alia quæ alias meminimus. Ex antiquis Hippocrates dabat lac aſininum coctum ad libras tres vel quatuor. Cuius vſus antiquis fuit valde familiaris. Dioſcorides dixit, aſininum, bubulum & equinum ad ventrem mouendum eſſe idoneum, at ſerum lactis (ait) eſſe longe potentius ad purgationes: Quod lactis loco Galenus quoque exhibebat, & meritò cum lac febricitantibus dare malum ſit, in quibus multis de cauſis videtur ſuſpectum, etſi coctum minus videatur. Aegyptij & Arabes parant ſyrupum ex granatis dulcibus & ex ſaccharo laxatiuum (qui dici ſatis non poteſt, quam ſit iocundus & vtilis) ad haſce febres. Nonnulli in aluo adſtrictis clyſteriorum loco exhibent bolum ſtatim ante cibum, ex pulpa caſſiæ fiſtulæ trium drachmarum pondere, aut dant bolum ex floris caſſię recenter extractæ & optimæ pulpæ tamarindorum an. vnc. ij. atque ex ſaccharo. ſyrupus etiam violatus ſolutiuus ex ſtillatitia aqua aut ex ſacch. ad vnc. ij. Atque hæc de laxatorijs lenientibus: De purgatorijs Methodici non admodum ſoliciti in febribus fuerunt, raro purgantia vel nunquam exhibebant; quod hæc ſtomachum ſubuertant, appetitum deſtruant, coctionem turbent, neque commode purgent, neque (vti illis viſum eſt) humorem particulatim facientem obſtructionem intus adſtrictum, at illum qui in partibus corporis patentioribus exiſtit, cuius purgatio non tollit febrem, à quorum ſententia Hippocrates etiam haud diſenſiſſe viſus eſt, cum in febribus vel nunquam vel non niſi poſt decimamquartam diem exhibendum purgans medicamentum voluerit. Pauciſſimis quidem medicamentis

In 4. de vict. rat. acut tex. 109. In 7. epid. Hipp In 2. de meth. meden. cap. 62.

mentis Hippocratem in medendis ęgrotis fuiſſe contentum cuique patebit; qui ægrotos deſcriptos ab ipſo in libris epidemijs attentius obſeruauerit. Etenim coctione magis quàm purgatione febribus medebatur. & in hoc parum ab ipſo diſcreparunt Methodici, cum & ipſi coctione ac digeſtione, apertionesque meatuum, ſiue rarefactione fuerint contenti. Quam curationem ad vnguem Hippocrates expreſſiſſe viſus eſt, cum dixerit: Corpus quieti permittere, vngere & æqualiter contegere oportet, mulſamque aquoſam bibendam & ptiſſanę cremorem veſperi ſorbendum dabis, ventrem ab initio clyſtere duces, ſed medicamenta purgantia non admouebis, nempe ſi ventrem moueris vrina non maturabitur, febrisque citra tum ſudorem, tum indicationem in longum protrahes tempus. Et merito ſanè purgantium non licet tunc exerceri vſum, quod humores tūc crudi ſint, neque educi commodè queant, & purgantia coctionem impediant, quę eſt præcipuum quoddam quo febres reſoluuntur. Itaque purgantium loco Methodici clyſteribus laxatorijs vtebantur omnino ab eductorijs abſtinentes poſſet tamen ſi occaſio fuerit alui adſtrictę, vſus laxatoriorum emollientium (vt ſuperius dictum eſt vtilitatem præbere, exijsque ea admitti debebunt, quæ guſtui haud ſunt planè iniucunda. atque hæc ſunt medicamenta quæ interius aſſumpta ſynochis atque ardentibus medentur. Nunc de externis, quorum vſus non minus vtilis quàm ſit, internorum, intelligitur. Methodici huic curatione primas dabant partes, namque poſt aliquot dies præmiſſa ſanguinis vacuatione, ventris laxatione ad balnea, ad epithemata, ad inunctiones, fomenta & ad ſimilia accedebant. E balneis dulcia tepida ideſt moderate calida infrequenti habuerunt vſu, & meritò, cum meatus laxent, rarefaciant, aperiantque, & putridos humores digerant atque euacuent: qua via ſcilicet digeſta materia calida, ab humiditate caloris incendio hebetato, corpus refrigerant. Quare corpora immergunt in aqua dulci temperate calida poſt primos dies, quippè poſt morbi principium, vnde cum Dogmaticis conueniunt, qui & ipſi incepta coctione, ſcilicet vbi coctionis ſigna videri cæperint, balnea inſtituunt. Conducit etiam in aere ſolij calido aliquantis per ægrotos morari, quoad fiat aliqua, humorum digeſtio. Vtebantur etiam non minori cum commodo inunctionibus calidis ad vniuerſum corpus ex oleis laxantibus, rarefacientibus, digerentibusque, quale eſt chamæmelinum (ſed eo propter acutum & iu ſuauem odorem non ita facile vtebantur) amygdalinū, irinum, hydręleum, commune dulciſſimum, & quod ex floribus cyclaminis paratur. Particularibus quoque balneis ijſdem & ad caput, & ad pectus, & ad hypochondria, ad renes, atque ad alias partes corporis vtebantur. Ad caput, ad frontem, atque ad tempora ſpongias ex aqua calida expreſſas apponebant. Hippocrates in aphoriſmis inquit: Multa aqua calida capiti ſuper infuſa febrem ſoluit. At & ex aquis quoque, vel ex ſuccis conuenient, quæ ex herbis facultate frigidis parantur. attamen non frigida hæc ſed actu calida erunt adhibenda. Hinc videtur maxime damnandus vſus oxyrrhodinorum vocatorum medicementorū, epithematum, atque aliorum actu frigidorum quæ fronti, temporibus, aut pectori admoueri ſolent. & præſertim etiam ſi in hiſce febribus caput doleat, neque etiam in principio hęc medicamenta actu frigida his conferre poſſunt, cum meatus actuali frigiditate denſent, exindeque vapores, humoresque ad caput aſcendentes intra contineantur, copiaque & qualitate moleſta (quod non habeant exhalationem per poros cutis) augeantur. Quibus quidem rationibus medicamentorum actu frigidorum partibus extimis admouendorum vſum idcirco Methodici minime laudarunt. Hæc enim medicamenta oxyrrhodina, vel epythemata actu frigida vel ad caput, vel ad thoracem, vel ad hypochondria, vel ad alias corporis partes appoſita, affectum adſtrictum vi ſcilicet meatus denſante repellenteque (prohibitaque nimirum exhalatione per poros cutis) conduplicare

In 4 de uict rat. in acut. tex. 44.

Gal. in 11 meth. med cap. 9.
Alex Trall. lib. 12. cap. 3.

In li. 7 aph. 42.

Aurelianus poſteritati tradidit. Quod præceptum non minus etiam alij medici Dogmatici eruditis ſeruare ſtuduetunt. Quare cum cataplaſmata, tum oxyrrhodina, tum epithemata calida adhibenda erunt, vt poris cutis ex temperata caliditate rarefactis, humores digerantur, & calor præternaturalis exhalet. Itaque parant epithemata (exempli gratia) accipiendo, aquæ ſtillatitiæ boraginis, hordeaceæ, endiuiæ vel alterius ſimilis, non calidæ facultatis, herbæ an. vnc. iij. ſantalorum omnium tenuiſſimæ pulverizatorum an. ſcrup. i. Croci gr. v. Aceti albi, vel vini aromatici vnc. i. Adhibent ex linea petia imbuta ad thoracem, ad hepar vel ad aliam partem temperate calida: fouent Iecur tepido vnguento ſantalino, vel roſato, cum modico aceti vel croci. item oleo violato lacti mixto modice calido vtuntur ad Thoracem, hepar, reneſque. Methodici vnum habuerunt in frequenti, vſu, quippè ad hypochondria fomenta laxantia, aut ex decocto, altheæ, maluarum, chamæmeli, ſeminis lini, fænugreci & aliorum ſimilium aut exhydreleo calido, aut ex oleis laxantibus digerentibusq; parata. Quod genus remedij Gal. reprehendidit, ſed an recte fecerit, in primo libro conſiderauimus. Hoc tamen Hippocr. non damnauit, qui in lib. de vict. in acut. ita ſcripſerit:
» Super præcordium vero lini ſemen linteo illitum imponito. obſeruando vero ne
» horreſcat æger dum apponitur: ſit autem ſummè tepidum aqua & oleo coctum
» quid an non hoc eſt laxatorium fomentum? Quare medicamenta exterius adhibenda laxantia eſſe oportet, quippè, vt meatus aperiant, & putridos calidosque humores digerant. Vnde non abre à recentioribus cognitum eſt, viuos columbos, pullos gallinaceos, ac catellos medio diſectos ſtatim raſo capiti, pectori, hypochoudrijs, plantiſque pedum appoſitos, plurimum febricitantibus auxiliari. quod tepido calore rarefaciente calorem igneum foras attrahant, atq; ipſum digerant. Hactenus egimus de curatione ſynocharum ſiue continentium febriũ, quæ à ſanguinis atque bilis putredine excitantur. Nunc ſupereſſet de iiſdem agendũ, quæ aut à pituitoſo aut melencholico humore vnà cum ſanguine putreſcente fiunt. Quę cum materia ex qua fiunt, atque curatione à continuis differre non videantur, Meritò harum curationem vnà cum continuarum curatione tractabimus, de qua nunc reſtat, vt loquamur.

De febrium continuarum curatione. Cap. VIII.

Continentes ex pituita aut ex melancholia in magnis vaſis putreſcente fieri, ratio expoſtulat, atque haſce à continuis pituitoſis melancholicisque parum vel nihil differre. Quæ cum fient quandoque ex bile, quandoque ex pituita, & quandoque ex melancholia, ideo triplicis ex materia differentiæ ſunt. putreſcunt vero hi humores in venis remotis à corde quo à continentibus prædictis differunt, quoniã hæ à materia in magnis vaſis propè cor putreſcente oboriuntur, hinc vnã tantũ habent acceſſionẽ, & illæ plures. Cæterũ continuę febres medicis innoteſcũt, primo quod hæ & ipſæ perinde ac continentes, niſi ex toto ſublatæ, ad in febricitationem non perueniunt, habent vero plures acceſſiones, atque remiſſiones; Notæque aderunt putredinis, præſertimque à calore febrili, à pulſu, & ab excrementis, ſiquidem in iis febribus, & caloris febrilis, & pulſus ea apparet inæqualitas, quam alias putridarum febrium propriam eſſe, diximus; excrementa cruda itidem apparere deprehenditur. Notę bilioſæ febris, quam ardentem quoq; vocant, .ſ. exquiſitæ, ſunt, eędem quæ in tertianis, apparẽt hoc excepto quod abſq. rigore fiant, nulla quidem ipſarum, donec ex toto reſoluatur, ad in febricitationem venit, plures tamen & acceſſiones & remiſſiones habet. Calor plurimus mordax, intenſusque, alternis diebus mouetur, lingua ſicca ſqualida aliquando

nigræ, ſitis ingens, pulſus magni veloces, frequenteſque ſunt, vrinæ ſubruffæ, vt plurimum in corporibus calidis atque ſiccis accenduntur, ac vt ſummatim dicamus, propè ſignis omnibus ad cauſum ſiue ad continentem bilioſa accedit. Pituitoſa,vel ex eo innoteſcit, quod non alternis diebus acceſsionem at potius ſingulis habeat, calorque eſt ſimilis ei,qui fumoſo igni comparatur,quippè humidus eſt, & vaporoſus, ob idque non intenſus, neque multum acris percipitur; nam vt Gal.expreſſit: caliditas quidem eſt cum aliquali acredine,quæ non ſtatim admota manu ſed poſtea innoteſcit. Non multum ſitiunt, neque ſitis eſt intenſa. lingua & vniuerſum corpus humidum, ac laxum, apparet excrementa pituitoſa ſunt, & vrinæ principio tenues & mox craſſæ, ſed quandoque etiam à principio craſſæ, pituitoſæ, albæ, cum ſedimentis craſſis obſeruantur. Pulſus minores, molles non raro ſopor accedit, animique deliquium (pituita cruda os ſtomachi opprimente) quandoque aciditas in ſtomacho, ſi pituita acida ſit, capitis & totius corporis grauitas. Hæ febres excitantur familiarius in pueris, infantibus, ſenibus, ocioſam vitam ducentibus, crapulis, ebrietatibuſque incumbentibus, longioreſque bilioſis exiſtunt, & non minoris periculi. In Melancolica vero calor eſt efficax & multus, ita, vt plurimum digerendo naturam exoluat, pulſus magnus, celer frequens inæqualiſque; Vrinæ principio albæ,tenues, aquoſæ, in augmento coloratiores atque in ſtatu quandoque nigræ & craſſæ obſeruantur. Plerumque lienis dolor vel tumor concomitatur, color corporis nigricans, aut liuens. Quare continua febris cum bilioſa, tum pituitoſa, tum melencholica ita cognoſcitur. Rarò pituitoſæ & melancholicæ fiunt, quæ perpetuo ſummum periculum minātur, frequentius bilioſa, vulgatur non tamen exquiſita, quod hęc rarò obſeruetur, at plerumque ſpuria & notha vocata, quę mixtione fit bilis cum pituita & quandoque cum atra bile, cognoſcitur ſignis mixtam ex ijs humoribus affectionem notantibus. Fit ijſdem ſuccis vel humoribus obſtruentibus venas arteiaſuè non magnas cordi vicinas, at minores & longinquas: vel ex cutis meatuum denſatione ex quo morbum eſſe adſtrictum facile intelligitur, à quo profecto laxantia præſidia ad curationem,indicari videntur, in bilioſa quidem quo magis exquiſita erit, eo leuioribus laxantibus erit opus, efficacioribus vero, in ſpuria, & in pituitoſa: omniumque efficaciſſima illa eſſe oportebit, in febre melancholica. In bilioſa exquiſita, eadem erunt opportuna remedia, quæ ad cauſum nuperrime meminimus, in notha vero ac ſpuria efficaciora (vt dictum eſt) laxantia eſſe debebunt, quod humor craſſior, ſit & lentus. Itaque in primis quod ad victus rationem pertinet, aer erit clarus, non frigidus, cibus paulo plenior ſi febris futura prolixior, ſi breuis ex celeri motu conijciatur, ſat erit, parcus, qualem ad ſynochum & ad cauſum præſcripſimus. pro potu aqua hordei cum pauxillo cinnamomi, & quandoque concedatur vinum ogligophoron, corporibuſque præſertim debilioribus flatibus ac ſtomachi fluctuationibus vexatis modo capitis dolor non adſit, neque futuri delirij ſignum neque (ſi Galeno credimus) vbi phlegmone ſubſtiterit in viſceribus, neque ſi febris inſignem habuerit malignitatem. In corpore vel ex temperamento, vel ex victu prægreſſo, excrementis multis redundante medicamentum per ventrem laxatorium, ex lenitorijs vocatis prima die exhibeto, vel in potione, vel in bolis, cuiuſmodi erit, quod accipit floris caſſiæ ʒ. x,ſpec.hyeræ.s. Gal.ʒ.i, vel accipe elect. len. ʒ. xij, cum hyeræ drachma. aut ſyr. roſ. ſolutiui vnc.iiij. electuarij len. vnc. i. cum decoct. flor. & fruct. cord. facta potione, vel mannam cum melle roſaceo ſolutiuo. At longe libentius Methodici laxatoriorum purgantium loco,clyſteres inſtituunt, & laxatorios & irritatorios. quibus aluus ſubducatur. Ab his vero medicamentis laxata aluo (vel per vomitum,ſi eo humor inclinauerit, leni vomitorio adhibito) ſecabitur vena in altero die dextri cubiti, modo aliquis dolor vel tumor regionem ſplenis non

In 1 ad Glauc. 7

Galen in 2. epid. ſect. 1. com. 7.

occupauerit, iecoraria, vel communis vocata, & ſanguis ea quantitas euacuabitur quam vires, & corporis plenitudo permiſerit, vnum etenim ex maximis laxatorijs quibus affectus adſtricti cum febre maxime iuuantur, venæ ſectio eſt. ſi corpus ſit robuſtum, ſanguineque multo abundans, ex ſiniſtro brachio erit repetenda euacuatio in altera die, vel crura in ijs more antiquorum ſcarificabuntur, atque copioſius ad libram fere (modo vires permiſerint) ſanguis educetur. Diſcant, qui hanc ignorant, modum quo fieri debeat, in noſtris libris de medicina Aegyptiorum. hoc genus laxatorij præſidij, euacuat quantum uis copioſe, & vna a viſceribus & à capite reuellit, vnde apud multas nationes ad ſanguinem in mulieribus, præſertim ſi menſtrua purgatione defecerint) in pueris, eunuchis, atque omnibus corporibus albidioribus, vt expreſſit Galenus, & tenuioris ſanguinis. hoc genus præſidij eſt in vſu familiariſſimo contra in corporibus durioribus, craſſioris ſanguinis, crurum ſcarificatione longe præſtabit venæ ſectio. His præmiſſis auxilijs in principio morbi, concoctioni humorum erit incumbendum, Quare auctore Hippocrate corpus quieti permittere, vngere, & æqualiter contegere oportet. Interim non damnanda, quæ huius ætatis medici Dogmatici ad concoctionem adiuuandam affectant, quippè decocta, ex ijs ſimplicibus parata, quæ vim habent tollendi obſtructiones, nempè quadātenus es tenuando humores, detergendo, atque meatus aperiendo. Itaque ſingulo mane in aurora dabitis calidam hanc potionem. Accipe oxymellis ſimplicis, vel ſyr. acetoſi ſimplicis vnc.i, de boragine, vel de cichoreo, vel de agrimonio vnc.s. decocti borag. ſunci, agrimonij, radicis petroſelini, oxalidis, endiuiæ vnc.iij. Miſce. Vel in iure pulli ſine ſale ex prædictis herbis decoctum paratum cum modico ſaccharo exhibebis. Ad hypochondria verò, fomenta laxantia, & inunctiones adhiberi maxime erit, vtile, quod ijs partibus, in quibus focus putredinis exiſtit, laxatis rarefactiſque, facile humores tenuiores exhalent, & digerantur: fomentum parabitur ex decocto meliloti chamæmeli, altheæ, fænugræci, vel lini, vel (vt ait Hippoc.) ex ſeminibus lini decoctis in oleo & aqua contuſis atque appoſitis, quod ſi, vt Dogmatici conſulunt, pura laxantia videbuntur, ſuſpecta, aliquidq; roboris addere voluerimus præſertimque hyppochondrio dextro addemus modicum roſarum, vel abſinthij, vel ſpicæ indicæ, vel celticæ, vel iridis radicis, tutò ad vtrumque præcordium calidum huiuſmodi generis fomentum poterit adhiberi. Poterunt itidem lanam mollem ex oleis calidis dulcibus, ſcilicet communi, vel chamæmelino, vel amygdalino, vel irino, vel lilino, vel ex floribus cyclaminis parato, imbutam adhibere. Clyſteribus mollibus, ſi aluus fuerit adſtricta opus erit, ſaltem alternis diebus. In acceſſionibus vtiliter thoraci adhibebuntur tepida epythemata ex aquis vel ex decoctis digerentibus laxantibusque, cuiuſmodi erit, ex maluæ, altheæ, endiuiæ, boraginis eupatorij, aqua & ad penetrationem modicum aceti addendum erit. Quibus præmiſſis, ſingulis diebus frictiones molles, leues linteis calidis ad omnes partes corporis adhibebuntur deorſum verſus incipiendo à cruribus, mox ad coxendices, tertio ad dorſum, atque, demum ad brachia, & mox ex calido oleo amygdalino recenti omnes partes cutis fouendæ erunt. vel fricabuntur vniuerſę cutis partes (vti dictum eſt) manibus inunctis oleo amygdalino, vel ex chamæmelino, vel irino vel lilino, aut præmiſſis frictionibus, inungentur partes prędictæ corporis volis manuum inunctis ex calida inunctione; quæ paratur ex olei amygdalini, decocti chamęmelini an. vnc.ij. nitri ℨ.i.s. bulliant, quoad aqua vel decoctum abſumatur. Si humores inclinarint ad cutim (apparentibus coctionis ſignis) ſudorifica mane propinabis calida, præmiſſa cum frictione tum inunctione prędicta calida. & ægrotum ſtragulis calidis cooperies. Pro ſudorificis poteris propinare noſtrę aquę alexipharmacę vnc. ij, vel quod accipit, foliorum calaminthæ florum chamemeli an.

In 4. de vict. rat. in acut. tex. 44.

p.ij,

p. ij, radicis chinæ 3. i.s, bulliant in lib. tribus aquæ quo ad medietas abſumatur, & mane calidum detur; quo medicamento vti poterunt, quo ad morbus reſoluatur, ſi vero ad vrinam inclinauerit humor (quod ex copioſiori vrina conijcitur, acriorique) vreticis erit opus, at mixtis ijs, quæ calida & frigida facultate prædita ſunt. Cuiuſmodi erunt, quæ parantur exempli cauſa ex ſemin. melonum cucurbitæ an. vnc. iii, liquiritiæ dulcis vnc. i, ſeminum fœniculorum, apii an. 3. iii, omnibus contuſis, lac ex iure pulli parui radice petroſelini alterato, expreſſum, cum modico ſacchari candidi calidum exhibetur; vel ius calidum pulli parui ſine ſale radice petroſelini, vel apii, vel aſparagorum alteratum propinabitur. At ſi morbus perſeuerauerit & ad ventrem humores inclinarint laxatorio medicamento per ventrem opus erit, quale erit (quod tamen non dabitur niſi poſt diem decimam quartã, & crudo exiſtente morbo) quod accipit rhabarbari electi 3. i. s, agarici troch. ſcrup. iiii, ſpicæ cinnamomi an. ſcrup. s. in decocto florũ & fruct. cordialium infuſis per noctem, expreſſioni additur mannæ electæ vnc. ii. vel ſy. roſati ſolutiui vnc. iiii. aut aliud ſimile, cum decocto flor. & fruct. cor. miſceto & calidum propinato. aut accipe floris caſſiç n. extractæ vnc. i, electuarii de ſucco roſarum, diapheniconis an. 3. ii. Miſce fiat boli. aut rhabarbari pul. 3. i. s, agarici th. ſcrup. iiii. cũ electuarii len. 3. i. fiant boli. Balnea apparẽtibus ſignis coctionis calida ex potabili aqua parata erunt accomodatiſſima, ſi ſemel indie febricitantes iis commode vtantur. Atque hiſce præſidiis febris continua biliosa ſpuria tollitur; iiſdẽ ſanè & pituitoſa & melancolica, ſed longe efficacioribus, quæ nos accurate dicemus, vbi de febris quotidianç, & quartanæ agemus curatione, hæc eadem & ſemitertianç quam hemitriteum vocant, erunt vtilia, de qua fortaſſe poſt intermittentium ſermonem aliquid particulatim dicemus.

De peſtilentis febris cognitione atque curatione. Caput IX.

DE peſtilenti febre, à peſte diſtincta (dari enim peſtilentem à peſte diſtinctam voluit Galenus) acturi, exinde peſtilentem ſeu peſtiferam vocatam dicemus quod ita cum peſte malignitate conueniat, ut perinde ac peſtis pleroſque interimat, ac epidemici non minus plerumque graſſetur. licet quandoque non integram regionem, non prouinciam, ac ciuitatem, oppidum, uel locum quendam inuadat. Galen. diuidit morbos in populariter graſſantes, omnibus communes; quos Græci epidemicos uocant; in eos, qui ſparſim in uno eodemque loco non omnes, ſed aliquos inuadunt, ſporadicos Græcis dictos, atque in proprios quorundam locorum, quos itidem endimios uocant; Romç propria uidetur febris ſemitertiana; Cayri Ægypti morbus Demelmaoi dictus, Alexandriç febres peſtilentes Auguſto menſe, Totius Aegypti herniç carnoſç, elephantiaſes cum Arabum tum Græcorum. Definiunt medici peſtilentem febrem eſſe eam, quæ à putredine fit inuadente regionem cordis; ab alijsque putridis ipſam diſtingui aiunt, quod in his neque humores cordis, neque ſpiritus, neque ſubſtantia, putreſcat, ſed tantummodo illiuſce, uiſceris humores à putridis halitibus poni in calefacto eſſe, neutiquamque ipſos (uti in peſtilente fit) computreſcere. Hincq; peſtilentem ab alijs febribus differre per intenſiorem ac excellentiorem putredinem. Auctor diffinitionum medicarum peſtilentem uocauit, quæ cum multa caliditate ſitim inextinguibilem inuehit, bilis omnis generis vomitus habet, fœtidasque alui excretiones, ac virulentas, vt paludium graueolentiç ſunt urinasque multas habet tetri odoris, pulſus paruos, obſcuroſque inducit. Hac definitione non ueram, at ardentem peſtilentem expreſſiſſe uiſus eſt. & Galen. in lib. de

In 3. de præſag. ex pulſib. cap. 4.

In 1. de vict. rat. in acut. com. 9. In 1. epid. ſit. 1. comm. 1. In 3. epid ſect 3. com. 10. & 51.

Gal. in 6. epid. ſect. 1. com. 29.

lib. de Theriaca ad piſonem, ipſam venenum inſpiratum vocat, veram & epidemicam intelligens. Quidam ex recentioribus, hanc febrem ſordidæ ac profundæ putrefactionis eſſe voluerunt, quo ab alijs putridis diſtinguatur, eo quod ex non ſint profundæ, ſed ſuperficialis putredinis. Quod perinde eſt, ac ſi dicant cum Galeno, haſce febres ſimpliciter putridas dici, & peſtilentem excellentioris eſſe putredinis. Hæc duplex eſt, vera & non vera, hanc rectius malignam, ſeu maleficam, ſeu mali moris medici multi appellant, Quæ erit vel ſynocha, vel cauſus, vel ſemitertiana, vel lipiria, vel epiala, de quarum curatione hactenus egimus. Exquiſita & vera id proprij habet, vt ab aere infecto originem trahat, & nunquam ab interna cauſa proueniat; Quod ex Hippocrate colligi videtur. Neque immeritò cum aer vitiatus ad cor primo attractus ipſum coinquinet, & vitiet, ipſiusque aut contenta inſigni putredine aut ſubſtantiam inficiat. Vnde peſtilentis febris præcipuam ac maximam cauſam eſſe aeris putridi inſpirationem cognitum eſt. Nonnulli ex Galeno exiſtimarunt aerem non ſimplici qualitate, at tota quidem ſubſtantia infectum peſtiferam febrem facere. Quod tamen Gal. negare videtur, cum ab immodica etiam aeris caliditate, Ipſo auctore tanta excitari queat putredo, quā ſtatus peſtilens fiat, cuiuſmodi fuit quæ olim Athenienſes inuaſit, de qua Thucydides hiſtoricus ita habet: Sed in tugurijs ſuffocantibus æſtatis tempore habitantium corpora corruptione laborabant. Neque etiā negandum aliquam febrem peſtilentem à cauſa quidem interna, quippè inſigni ab humorum corruptione fieri, & etiam epidemicam, cum habeat cauſam communē ſcilicet, vel aerem infectum, vel vitioſum victum antegreſſum, Qualem ex cara annona homines comedere cogũtur. Itaq; huius febris cauſa erit, ita inſignis & excellens putredo vt & cordis contenta, & ſubſtantiam putredine afficiat, licet nonnulli recentiorum illud acriter contenderint neq; concedere voluerint in peſtilentibus febribus cordis ſubſtantiam vel contenta putreſcere, ſed tantummodo humores pati profundam & ſordidam putrefactionem, cuius opinionis auctor fuit Doctiſſimus Hieronymus Fracaſtorius. Accedit ad febrem peſtilentem faciendam humorum magna aptitudo ad putreſcendum, aut ex cęlo aut ex victu, qua humores inſigniter putreſcunt. Quam cauſam eſſe peſtis, peſtilentisque febris, & non cordis & contentorum putrefactionem, coijcitur; Cordis vero & ſubſtantiam & contenta, à vaporibus putridis infici, non tamen neceſſario putrefieri, eo argumento intelligitur, quoniam cor nobiliſſimum membrum tantam putredinem viuens non ſubſtineret, ſed continuo homo extingueretur. Hincque eſt, quod Galen. in ea peſtilentia, in qua inflammationes (vt Hippocrates eſt auctor) eryſipelataque in ſumme putridos & horrendos abſceſſus mutabantur qui omnes interimebant) à flaua bile in maligniori ea tempeſtate genita, habente aptitudinem ad vehementer putreſcendum, cauſam habuiſſe voluit, cum aliàs eadem bilis, non tamen ita ſumme putris reddita, ſacros ignes fecerit, qui tamen lethales nunquam fuerunt. Ex quo humores valde putreſcibiles non parum ad peſtiferarum febrium generationem faciunt, qui non tantum ab aere vel putrido vel putridis vaporibus infecto, ſed etiam multo facilius à cibis & potibus plurimum humidis, vel corruptis vel ſemiputridis, illam ad putreſcendum aptitudinem nanciſcuntur. Vnde cucumeres, quod ſuccum præmulta humiditate facile putreſcibilem in corporibus gignant, ad cibos frequentatos malignos peſtilentesque febres facere, & à cibis ſemiputridis vel corruptis aliquando peſtilentiam ſubſecutam, Galenus eſt auctor. Viri eruditi negant cauſam huiuſce febris eſſe occultam, at ipſam in humorum inſigni putredine conſiſtere. Addunt vnam quoque ex externis cauſis, calidam atque humidam aeris conſtitutionem per multos menſes perſeuerantem. Calor vero extraneus humorum putredinis eſt auctor. Etenim putredinis materia humiditas eſt, & faciens putredinem calor extraneus

Hieronymus Fracaſtorius in 2. de morb. contag. cap. 3.

D. Ant. Altim. in libro de peſtilente febri c. 6.
In li. de flatibus et Gal. in 1. epid. ſect. 1. comm.
Gal in li. de præſag. expulſib. c. & in 1. de diff. feb. cap 4.
In 2. de nat. humana comm. 4.
Gal in 1. de diff. feb. cap. 4.

Hier. Fracaſtorius contra Montanum in lib 2. de morb. contag. cap. 3.

In 3. epidem. 3. comm. 9.

In 2. de aliment. facul cap. 6.
In lib. de cib bo- ni & vitio c. 1.
Gal in 1. de tēp. cap. 9 & in 3. epidem. ſect. 3. comm 22.
Ariſt. in 4. meteorum cap.

traneus ſiue præternaturalis. Quo animaduerſum eſt, ventos auſtrinos orientales occidentaleſque (quod aerem plurima humiditate repleant, & calefaciant) ſi diu perflauerint, febres peſtilentes inducere; Addimus idem facere omnia, quibus aeris nedum temperamentum ſed tota ſubſtantia coinquinata putreſcit, & veluti in venenum exitiale mutatur, qui aer infectus per inſpirationem attractus peſtiferum morbum creat. Cuiuſmodi ſunt vapores à paludibus, ſtagnis, ſpeluncisque corrupti in aerem delati. In Alexandria Ægypti quotannis menſe Iulio Auguſtoque à lacus cuiuſdam proximi, aqua (quo tempore pauciſſima eſt nondum Nilo flumine inundante) putreſcente, putridisque ex vaporibus exinde à ventis in illiuſce aerem delatis, innumeri febribus peſtilentibus pereunt. Quod mali in ciuitate augetur, ab aqua in ſubterraneis locis (tota enim ea ciuitas columnis fundata eſt, & in fundamentis eſt peruia) qua vtuntur ad victum ob prædictam cauſam, ſcilicet quod pauciſſima ſit, & ab æſtuoſo æſtatis calore putreſcat, atque ab ipſa etiam putridi vapores quod in aerem ferantur. Colligimus itaq; veram ac exquiſitam febrem peſtilentem fieri ab aere vel putrido, vel putridos vapores ac venenatos ad cor inuehente, ſpiritus humores atque ſubſtantiam cordis inficiente. Ex quo ephimeram peſtilentem, quæ ſpiritibus infectis, putridam, quę humoribus, atque hecticam, vbi ipſamet cordis ſubſtantia infecta eſt dari medici voluerunt, alij ephimeram peſtilentem dari negant. Neque peſtilentes febres quartum genus febrium eſſe, vt quibuſdam viſum eſt, eruditi concedunt, quod hæ omnes genere putridarum comprehendantur, Haſque differre à putridis voluit Galenus excellentiori tantummodò putredinis gradu. Dari etiã peſtilentes non veras, & non exquiſitas, quæ non ab aere excitantur, at ab interna cauſa, vel ſit obſtructio, vel meatuum conſtipatio, vel humores facile putreſcibiles, ex cibis, potuque viriato geniti, aut venenum epotum multis viſum eſt. In his non primario regio cordis inficitur, at aliunde ei communicato vitio, quippè à foco accenſæ putredinis quandoque ſynochæ, ardentes, atque continuę aucto gradu putredinis in peſtilentes mutantur: quod ſæpius culpa medicorum male in principijs ipſas curantium, multis eueniſſe ſæpe vidimus. At tempus nunc ex poſtulat, vt ſigna prodamus, quibus peſtilentes febres cognoſcuntur, loquimur nunc de veris, quando malignarum in proprieque dictarum peſtilentium ſigna ſuperius propoſuerimus. Galenus Dogmaticorum omnium poſtunum Hippocratem facile princeps, ait: in hiſce febribus calorem exterius mitem eſſe, minimeque mordacem percipi in toto corpore (ipſo thorace excepto in quo acrimonia obſeruatur) Quod ſignum clarius in 6. epidem. expreſſit, ex Thucydide
„ dicens; & exterius quidem tangenti corpus neque valde calidum erat, & poſtea
„ Peſte affectos neque calidos & perurentes apparuiſſe, Frequentiuſque parua tubercula in dorſo & in alijs partibus efloreſcunt, hac noſtra ætate maculæ ad cutem erumpunt pulicum morſibus per ſimiles quas puncticulas vel petechias vulgus appellat. Vrinas item eſſe aut turbatas, aut aquoſas, aut colore ſedimentisque ſanorum vrinis per ſimiles, in quibus aut nullum ſublimamentum eſt, aut ſubliuidum araneorum telis in modum lanæ congeſtum. Aluus colliquata excernit, bilioſa, flaua, vel ruffa, ſpumoſa, liquida pinguia, maximeque fętentia, & plerumque perinde atque oui luteum in iure conquaſſatum colorę apparent. In quadam peſtilentia Gal. in hiſce deiectionibus obſeruauit, primo flaua profluxiſſe, mox ruffa colliquamenta, atque demum nigra veluti fex ſanguinis. In his quoque febribus expiratio fętet, ac in ore aliquid coloris peſtilentis, ſcilicet eryſipelatis, aut herpetis apparet, oculi flammei, atque calidi ſunt, cibum abhorrent, ſiti ingenti affliguntur, frigidaque expetunt. Paulus Aegineta addidit, bilis vomitus, præcordiorum intentiones, labores, largos ſudores, extrema frigida, alui profluuia bilioſa, tenuia, flatulenta, vrinas aquoſas, tenues, bilioſas, nigras,

Gal. in prior. libri de Theriaca ad Piſonem.
Gal. in 1. de diff. feb. cap. 4.
In 6. epid. ſect. 1. comm. 29.
In 3. de praſag. ex pulſib. cap. 4.
Sect. 3. com. 29.
In lib. 2. cap 36.

nigras, in quibus mala ſubſidentia, & ſuſpenſa peſſima cernuntur, ſtillas ſanguinis narium, in pectore ardorem, linguam retorridam, ſiticuloſam; vigilias, deliria, conuulſiones violentas, itemque alia multa praua. Auicenna vero ſcribit hanc febrem exterius eſſe quietam, intus turbantem, plerumque necantem, in qua interius vexatur caliditas, & inflammatio fortis, reſpirationem eſſe magnam, breuem & plerumque fætidam, vehementer eos ſitire, cum præarida lingua, aliquando adeſſe nauſeam, cibos abhorrere, & oris ventriculi dolorem ſentire, ſplenem magnum eſſe ægrotos eſſe vehementer anxios, & in quietos, aliquando adeſſe tuſſim aridam, virium caſum, ſyncopem, delirium, hypochondriorum tenſiones, vigilias, corporis relaxationem, & quandoque bothor ſub albidam & rubram, obſeruari, pulſuſque frequentes, paruos, & in nocte maiores; quandoque ægroti inflantur hydropicorum modo, ventres fluxus cholera & aliorum humorum deiectio lenis apparet, fœtida, in qua aliquid colliquationis cernitur: Vrinæ ſunt aquoſæ, & nigræ, ſudant fœtido ſudore, incidunt in ſyncopem & in extremorum refrigerationem; conuulſiones, fiunt, & lethargici euadunt. Nonnunquam ægrotantes non ſentiunt morbum, neque calore ex æſtuant, & calor ipſorum tepidus ſentitur, neque in pulſibus & in vrinis apparet multa alteratio, & mutatio à ſtatu naturali: vnde & medici complures an febricitent ægroti, dubitant. In multis expiratio eſt fætida, & hæc ſigna obſeruantur, putredine vel etiam cordis ſubſtantiam inficiente. Rhaſis ait: Febrem exterius eſſe lentam & tepidam, intus clauſam, expirationem, & alia excrementa fætere, adeſſe magnam anguſtiam, ſitim vehementem, ſpiritumq; denſum. Quæ ſigna in hiſce febribus vel etiam recentiores medici ad unguem obſeruarunt, quippe in ipſis exterius calorem tepidum obſeruari, intusq; percipi caloris incêdium, ita, vt ægroti ne vel etiam tenuiſſima linteamina ferre queant, qui licet exterius parum calidi videantur, plurimum tamen intus anxij & inquieti obſeruantur: ex quo recte Arabes haſce febres dixerunt, exterius eſſe quietas, atq; interius turbantes. Symptomata verò omnia maiora & ſæuiora, quàm pro febris magnitudinis ratione, apparent; dolores capitis ſcilicet vigiliæ, deliria; lingua ſicca, & aliquando nigra, cum ſiti intenſa, & ſæpe, nullus ciborum potusq; deſiderium, adeſt fluxus per ventrem colliquatiuus, apparet, in quo liquida, lenia, aut nigra, aut ſyncere bilioſa cum vehementi fætore exeunt, plerumq; fætida eſt expiratio; oris aphtæ, ideſt vlcera ſordida & aliquando nigra in ore fiunt; pulſusq; prælanguidi apparent, qui quandoq; ſine ratione cadunt, & hoc vnum eſt ex ſignis valde proprijs harum febrium, quę talia apparent, licet ægroti ante cibis probis fuerint enutriti. hæcq; ſigna particulatim obſeruantur, vbi putredine cordis contenta coinquinata ſunt. Cum vero eiuſdem viſceris ſubſtantia itidem idem vitium contraxerit, ægroti morbum non ſentiunt, ita, vt ſe febricitare, ignorent; (quod æqualis calor febrilis ſit, vniformisq; & nullas habeat acceſſiones, & hecticorum modo febris fiat) pulſus quoq;, & vrinæ parum vel nihilo à ſtatu naturali mutatæ dignoſcuntur. Ratio horum ſignorum eſt, quod ab intenſa illa putredine infectis ſpiritibus, humoribus, aut ſubſtantia cordis, omnes facultates debilitentur, potiſſimumq; vitales, vnde pulſus ſine cauſa concidunt, languidi & ſummè labefactati ſentiuntur. reſpiratio frequens debilisq; fit, atqui ferè continuo ad ſyncopem inclinant. Cerebro vero communicata læſione, animalis facultas, vitiatur, & meritò ſanè, cum ſpiritibus cordis vitiatis, ad cerebrumq; delatis, homines minime recte diſcurrant, memoria non valeant, non recte imaginentur, ac non minus motrix facultas labaſcit. Hinc fiunt corruptæ imaginationes; & ægri redduntur veluti inſenſati, atq; ita obliuioſi, vt quandoque propriorum nominum complures in peſte (quod Thucydides tradidit) fuerint obliti. hinc etiam externis ſenſibus

In lib. 4. fen. 1. tract. 4. cap. 2.

In lib. diuiſionũ cap. 180., & in lib. x ad Almãſ. cap. xvi.

Gal in 3. de præſag. ex pulſibus cap. 4.

læſis

læſis ęgroti non ſentiunt ſeipſos maligno morbo laborare, atque ita vt potius putent non ęgrotare, ſed recte valere: ad motum ſegnes ac veluti ſemimortui apparent, quod ſpiritus ex corde delati ad cerebrum, obſcuri craſſi, ac putridi ſint. Hac eadem de cauſa naturalis quoque facultas pręlanguet, eiuſque actiones idcirco admodum læſę apparent, præſertimque in coctrice, in excretriceque, vnde excrementa cruda, fœtidaque caloris defectu redduntur; & præſertim deiectiones quæ fętidiſſimæ & colliquatæ excernuntur: quæ deiectiones febrium peſtilentium ſunt propriæ maculæ item, tubercula, ſudoreſque non boni ſed mali quomodo apparent. Quidam dicunt, putredine contenta cordis vitiante, hæc particulatim obſeruari, ſcilicet ægros magis cognoſcere ſeu ſentire ſe febricitare; pulſuſq; minus debiles, quam in hectica peſtilente videri. operationes vero ſenſuum, atq; intellectus intus extraque ita lædi, vt phrenitici videantur, calorem itidem circa hypochondria percipi, magnam fieri reſpirationem, & expirationem, inſtat ignis calidam. vrinas mingi turbatas, valde craſſas; maculas multas in dorſo erumpere, virtutem non ita ſtatim concidere. Vbi vero etiam cordis ſubſtantiam putredo occupauerit, fieri hecticam peſtilentem, quam ægri non ſentiunt, neq; ſe febrire cognoſcunt, recteque ſe valere putant, omneſque extrinſecas exinde operationes ſecundum naturam videri, ita vt & pulſus & vrinæ ſanorum ſimiles videantur: apparent tamen quandoque tenues, liuidæ atque fętidæ. Quædam alia in his quoque obſeruantur; quidam enim collum erigere nequeunt, oculi turbidi, apparent toruus aſpectus, vultus Hippocraticus, & abſque pudore decumbunt, licet mulieres alioquin honeſtiſſimæ ſint, coram omnibus culcitram, linteaque leuantes pudenda detegunt; nigrę extuberant in cute maculæ, & poſt mortem, inſignis macula nigra circa dorſum, veluti ſi quis ex alto ceciderit cernitur. Hæcque ſigna ſunt, quibus febres peſtilentes dignoſcuntur. Vbi vero proxime dicta ſigna illuxerint, prorſus deſperandum, & ob id a medicamentis erit abſtinẽdum in ea vero, quæ putrida peſtilens eſt (licet maiori ex parte intereant) ſi virtus conſiſtat, ægroti ad oblata bene ſe habeant, recte reſpicient, atque alia recte reſpondeant, ſuppoſita ſpe ſalutis curationem aggredi oportebit. In qua cum morbus ſit itidem adſtrictus, merito (vt Dogmatici etiam ſentiunt) ſtudendum eſſe corporis apertioni, atque ſiccationi humiditatum ſuperfluentium. Quod hæc omnia laxantia ſint, quare nulla alia opinio erit, habenda quam de corpore laxando vt humores ſumme putridi intus ſuſcepti exhalent, digerantur, atque euacuentur. Gal. dixit corpora ſiccanda, atque meatus aperiendos, perinde ac dicat, corpus eſſe laxandum; cum ſiccare tollere excrementa nihil ſit aliud, quam corpus laxare. Dogmatici putant ſummam curationis eſſe ſiccationem, & Methodici meatuum adſtrictorum laxationem, quod per ipſos laxatos putridus humor ex halet, at vtrumque facere eſt vtilius, quod, nihil profectò erit quam corpus putridis humoribus veluti tumens, laxare. Itaque in victus ratione, de qua primum agimus cibus ſit, qualem in febribus continentibus expreſſum fecimus, hoc addito propter inſignem putredinem, quod facultate ſit ſiccus licet actu humidus & calidus exhibeatur. vnde iuſcula alterabuntur, oxalida, acido citri, vel limonis aut vino granatorum, dulci aut fructibus berberis maturis, & ſimilibus, at quum in continentibus, præſtabit, vt cibus plenior aliquantulum ſit, propter virium languorem, & oportebit eius modicum, ſed ſæpe exhiberi; idem de potu dicendum, ſcilicet conuenire actu calidum & humidum ſed poteſtate ſiccum, quare aquæ ſtillatitiæ ex oxalida, ex roſis vel ex ſucco granatorũ ſubacidorum actu calidæ epotæ ipſos iuuant. Non minuſque cum ſucco citri, vel limonis, infuſum itidem berberorum maturorum cum ſaccharo, vtiliter propinabitur, aut ſyrupus ex acido citri, aut iulep acetoſus vel de tamarindis. Vinum non perpetuo negandum, oligophorum quando tenue odoratum vires recreet,

Gal. in 3. de pręsag. ex pulſib. c. 4.

Gal. in hiſtoria Herophili.

In 1 de diff. feb. cap 4.

Galen in 1. ad Glauc. cap 14.

vrinamque moueat. Nullis vero dandum, ſi humores omnino crudi ſint, cum febre incendente, ſi vigiliæ adſint, vel vehemens capitis dolor, delirijue ſignum aut ſi vnà ſubſit aliqua interni viſceris phlegmone, vel in hepate, vel in renibus, vel in pulmonibus, vel in ventriculo, vel in inteſtinis, quia omnibus inflammationibus eſt inimicum. In aere degat claro, mediocriter lucido, odoribus alterato, æſtate poterimus ſuffire locum, ex aceto & aqua roſacea, in qua ſantalum rubrum, roſa, xiloaloe camphora & modicum caryophyllorum efferbuerit, & hyeme poterimus in vino albo aromatico, aceto & in aqua roſacea & in aqua de floribus cytri, ebullire, caryophylla, ſantalum flauum, xiloaloem, iuniperum, cinnamomum, & modicum aſſæ fœtidæ. vel horum loco, poterimus parare paſtyllos cyphoides vocatos, ac carbonibus accenſis ipſos ſuperponere, vel maſſam ad idē parabimus, quæ recipit, benzuini, myrrhæ vngulatæ ſtyracis, camphoræ, ladaaſſæ fœtidæ opobalſami, an. ℥. i, xilobalſami, roſarum, caryophyllorum, xiloaloes, cinnamomi, an. ſcrup. i. s, ex opobalſamo occidentali miſce & ad ignem fiāt trohiſci, ex quibus ſuper accenſos carbones aſperſis fiat ſuffumigium. Ægroti animi paſſiones fugiant, hilaresque ſint, vt vapores venenoſi prompte ex halare queant. Hac inſtituta victus ratione, ſi aluus fuerit adſtricta ipſa laxabitur, & præſertim in corpore cacochymo, aliquo pharmaco lenitorio, quod excrementa, quæ ſunt (vt aiunt) in primis vijs, educat, cuiusmodi erit, quod in potione parabitur ex ſyrupi roſati ſolutiui vnc. iiij, electuarij. len. vnc. i, cum aqua oxalidis ſtillatitia in qua ſemuncia pulpæ tamarindorum fuerit per noctem macerata, & flores ſimul boraginis, violarum bugloſique aut in bolis dabitur quod recipit floris caſſiæ Abiſſinæ nouiter extractæ ℨ. x, pulpæ tamarindorum ℨ. ij, ſem. citri pulverizatorum ℨ. i: Ab alijs purgantibus medicamentis abſtinendum, quod in principio humores crudos agitent, & plerumque moueant, ipſos ad nobiles partes qui tunc temporis medicamentis non cedunt, ſtomachumque & naturalem eius facultatem labefactant, atque vires proſternunt, ideo ab his eſt omnino cauendum. Quæ ſi aliquando aliquibus profuerint, id euenit, quia turgentes fuerunt humores atque hoc etiam non niſi in robuſtiſſimis corporibus, ſic vſus clyſteriorum emollientium ſi aluus adſtricta fuerit, longe laxatorijs medicamentis erit vtilior. Itaque laxata aluo lenitorio pharmaco, ad vacuationem ſanguinis declinandum. primo ſecta vena interna dextri cubiti, in ea copia mittatur, quam vires permittent. & in altera die, ſi corpus ſanguine abundauerit, & vires permiſerint, ex altero brachio euacuatio ſanguinis erit repetenda, in pueris & in viris mulieribusque albidioribus ſanguis mittendus itidem erit copioſius cruribus ſcarificatis, ex qua ſcarificatione, facta ſanguinis euacuatio in peſtilentibus febribus eſt vtiliſſima, quia cum ipſa quantum ſanguinis volumus, euacuamus, ſiue violentia, & ſine virium (quod à longinquis partibus educatur) magna iactura & quod maxime in hiſce febribus videtur deſiderandum, quoniam ex ea euacuatione à ſupernis partibus ad infernas fiat reuulſio: Vnde mirum non eſt, ſi nos ſæpius in hiſce ægrotis vigiliam, vel dolorem capitis vel

In lib. 7. c. 20.

delirium vel ſurditatem, vel aliud ſymptomata ſimile continuò ſublatum uiderimus, præſertimque ſi copioſa fuerit euacuatio. De hac Oribaſius ita ſcripſit: Et
" ſanè dum peſtilentia uehemens Aſiam deprehendiſſet, multosq; perdidiſſet, meq;
" etiam morbus attigiſſet, ſecunda morbi die remiſſione febris facta, crus ſcarifica-
" ui duasque fere ſanguinis libras detraxi, hacque de cauſa periculum vitaui. In pueris & infantibus in quibus vnà cum peſtilenti febre uel exhantemata, uel uariolæ apparuerint, perpetuo ſummam utilitatem ab hac euacuatione ſubſecutam vidimus. Quæ Aegyptij, Arabesque nullum utilius præſidium in hiſce febribus eſſe longa experientia, cognouerunt. Quandoq; uero in prędictis corporibus non inutiliter ſanguis educetur abhibitis cum ſcarificatione cucurbitulis cruribus,

lumbis

lumbis, atque ſcapulis cum profunda ſcarificatione, vt ſanguis etiam craſſus commode educatur: non, vt peſſime aliqui faciunt, qui vix epidermide ſcarificata ſanguinem tenuiorem educunt, intus commoto craſſiori, minimeque educto. Quomodo eruditi medici cucurbitulas, ad vacuanda corpora meritò damnarunt. & Galenus dixit, in plethoricis corporibus eſſe noxias. ſed profundioribus ſcarificationibus poterunt cucurbitulæ loco ſcariſicationis crurum, quandoque ſubſtitui. Corpore laxato, aut per clyſteres aut per medicamenta, tum maxime per euacuationem ſanguinis, medicamenta cum interna tum externa ijſdem vexatis febribus laxatoria erunt adhibenda; ex internis, ea ſunt (ſiue ſimplicia ſiue compoſita ſint) quę Gręci alexipharmaca, latinis antidota, dixerunt, quorum omnium vſus ad ſanandas haſce peſtilentes febres eſt neceſſarius: hæc vero duplicis ſunt differentiæ, quippè quæ vel manifeſtis qualitatibus conueniunt, vel tota quidem ſubſtantia alterando, aut venenum ipſum vacuando; Gal. in 5. ſimpl. cap 18. hæc autem calida ſunt & tenuioris eſſentiæ, qua penetrant, & digerunt venenum, illa proprietate quadam (vt aiunt) totius ſubſtantiæ, ad ſe virus trahendo iuuant. Recentiores addunt ſiccantia, quippè quę vehementer ſiccando putredinē ac virus ipſum conſumunt, cuiuſmodi eſſe quidam voluerunt terram lemniam, bolum armenium, ſamiam terram, melitā, tocaienſem, corallium, margaritam ſmaragdum, vnicornu, lapidem bezaarticum, & ſimilia. Dogmatici manifeſtis qualitatibus alterādo veneno ex præcellēti putredine facto occurrere (aiunt) frigida & ſicca medicamenta tenuioris eſſentiæ: cuiuſmodi eſt acidum citri, limonis, tamarindorum pulpa, oxalis, roſa, berberis fructus, granatorumque acidorum ſuccus, taraxaci, ſuncique, & radicis heptaphylli, ſiue tormentillæ, biſtortæ & ſimilium. Totius vero ſubſtantiæ proprietate valent lapis bezaar, vnicornu, ac vel etiam (vt nos putamus) bolus armenus, terra lemnia, theriacaque ex compoſitis. licet etiam his adiuncta ſit ſiccandi facultas præualida, qua non minus iuuant, quàm proprietate ſubſtantię cor ac naturam roborant, ſiccante vero facultate putridum humorem reſoluunt. Quæ vero non alterando, ſed euacuando febribus peſtilentibus reſiſtunt, ſunt vel quæ intus aſſumpta virus digerunt, & euacuant, vti eſt radix myrrhidis, gentianæ, angelicæ; petaſites, carlinę, Zedoariæ, phu, Cyperi Babilonici, pentaphylli, ſucciſæ: ſcorzoneræ, & ſcordium dictamnum, triphyllum bituminoſum, galega, betonica, carduus ſanctus, calendula atque ſcabioſa. Quæ omnia ſunt calida, ſicca, diſcuſſoria, cuiuſmodi quoque eſt ex ſuccis laſerpitium, opobalſamum, oleumque è calchanto. Quare per os dandum aliquod ex prædictis, præſertimque eorum, quæ cum proprietate totius ſubſtantię, ſiccante ac vel etiam vacuante facultate laxant, vt eſt terra lemnia, bolus armenus, terra tocaienſis, margarita, ſmaragdus, ſaphyrus, os de corde cerui, lapis bezaar, ſed inter omnia, ſi poſſit haberi laudatur, cornu monocerotis, vni cornu dictum, vel vt diximus quæ vnà roborando euacuant virus, vti ſunt, aquæ ſtillatitiæ, aut ſucci ex oxalide, meliſſa, ſcorzonera, taraxaco, ſurdeo, galega, ſcabioſa, trifolio bituminoſo, carduo ſancto, pentaphyllo, petaſite, ſucciſa, atque meliſſa. Quorum vel ſucci exhibentur calidi mane ante cibum per horas quatuor cum ſaccharo aut modico Theriacæ vel Mithridatij, ad vncias duas & aliquando ad quatuor. vt (exempli gratia) accipe aquæ ſcorzoneræ, cardui benedicti, ſcordij, tormentillę an. vnc. i. Theriacę antiquæ 3. i. Miſce, & calidum exhibeatur, poſtea pannis conteguntur, vt ſudent, aut ſucci foliorum galegę, vel radicis petaſites, vel chamedrios, vel ſcorzoneræ vel angelicæ, vel calaminthæ vel alterius prædictarum plantarum, unc. i. s. dabitur cum olei de calchanto, ſemi obolo: aut exhibebitis radicem ad drachmam & etiam ad duas radicis dictamni albi, aut angelicæ, aut petaſites, aut myrrhidis, aut zedoariæ, aut gentianæ; aut ſeminum citri, ex uino albo tenui atomatico calido ſupradicto

modo, aut vnicorni, vel lapidis bezaartici, gr. iiij, vel ſmaragdi ex ſerapione, vel Hyacinthi grana octo, ex aquę ſtillatitiæ ſcordij vel calaminthæ, vel ſcorzoneræ vel alterius ſupradictorum, vnc. iiii, vel ex uino vel exhibebitis terræ lemniæ aut boli armeni, aut terræ ſammię, aut tocaienſis ʒ. i, ex vino ſi febris permiſerit aut ex aliqua ſupradictarũ aquarum. At vt compoſita etiam medicamenta attingamus vtiliſſima eſt noſtra aqua alexipharmaca dicta, ſi calida ad vnciam vel ad ſex qui vnciam vel ad duas exhibeatur. Cuius quidem in fine huius capitis deſcriptionem publicabimus. Aut dabitis Theriacæ antiquæ, vel Mithridatij, aut antidoti è ſanguinibus Galeni, vel Apollonij muris, vel diaſcordij, vel Moibani, antidoti drachmam ex vino vel ex aliqua ſupra dictarum aquarum & ab epotis ſudor procurabitur: aut ad ſudorem mouendum dabitur decoctum, quod accipit fol. calaminthę, ſcordij, oxalidis, meliſſe boraginis florum violarum, bugloſſi, boraginis an. p. i, radicis chinæ minutim inciſæ, angelicæ, tormentillæ, cinnamomi s. citri an. ſcrup. i. Macerentur per diem in aquæ meliſſæ oxalidis an. lib. i. bulliant ad conſumptionem medietatis, & percolatum decoctum ad ſemi libram calidum propinato. Hæc & alia omnia alexipharmaca medicamenta (uel ſimplicia uel compoſita ſint) calida exhibeto ab actu & frigidis planè abſtinendum erit qui denſent meatus & intus calorem, putredinemque claudant, atque hinc error illorum comprehenditur, qui in peſtilentibus febribus aquam frigidam copioſius exhibent, qua nihil magis noxium eſt, ea etenim ſolummodo conceditur, ubi peſtilens ardens fuerit, in eaque intenſiſſimus atque æſtuoſiſſimus calor extiterit, ex quo intus nimium laxatis meatibus naturalis calor plurimum reſoluatur, uireſq; diſſoluantur. Quo in caſu vt prohibeatur caloris reſolutio denſando internos meatus frigidam aquam aliquando exhibere, uel ſtillatitiam, uel fontanam cogimur, aut ſuccum granatorum acidorum, uel infuſum pulpæ tamarindorum, uel berberis fructuum, uel aquam roſaceam ad unc. vi. in qua febre ęſtuoſa uſus terræ lemnię, boli armenij, margaritarum, & aliorum ſimilium adſtringentium medicamentorum utilis erit. Vnum reſtat de medicamentis internis dicendum, quippè ſemper modicum in potu, in cibis, & quouis alio modo, uel terræ lemniæ uel boli armenij, uel terræ tocaienſis, uel terræ melitæ eſſe exhibendum: mane uerò medicamenta, ad finiendam per ſudorem febrem eſſe exhibenda, quę longe efficacius agent, ſi cum externis medicamentis uim ſudorificam adauxerimus. Vnum non omittendum de uſu in hiſce febribus, boli armenij, terræ lemniæ, ſammiæ, & ſucci granatorum acidorum, fructuum berberis, tamarindorum atque aliorum ſimilium adſtrictoriæ facultatis non expertium. Quippè ipſorum uſum uel non ſint (uti quibuſdam fuit perſuaſum) adſtringentia, uel modice adſtringant, nullo pacto eſſe incommodum, tametſi habeant aliquid (ut dictum eſt) adſtrictionis, quoniam tantum abeſt, ut & Galenus etiam docuit quod ea modica adſtrictione uaſorum adſtrictionem ſiue obſtructionem augere queant, ut magis exinde propter amplitudinem meatuum interni meatus roborati, facilius à facultate detergente, de obſtruantur. Quam rationem longa experientia ubique locorum facta comprobauit, quod ab illorum medicamentorum uſu ne dum unquam aliqui læſi ſint, at quinimo omnes plurimum fuerint iuuati, ex quo illorum uſus familiarius apud omnes mundi nationes, in hiſce febribus, maxime inualuit. At tempus eſt, ut ad externa quoque accedamus medicamenta, in quibus cognoſcendis, illud unum animaduertitur, ſcilicet Dogmaticorum medicamenta, eadem profectò eſſe, cum ijs, quæ Methodicis fuere cognita. Etenim inter externa (quæ ſunt frictiones, inunctiones calidæ laxantes ſpiracula meatuum cutis, & quæ cordis, iecotiſque regioni adhiberi ſolent, epithemata, fomenta, balnea cucurbitulaſque cutem calefacientia, laxantia, detergentia, atq; aperientia primas partes habent, quod corpus diſflati faciant fuliginesq; putridę commode

Montanus Veronenſis in tract. de feb. peſt. cap.

In 5. lib. ſimpl. cap. 17.

commode exhalent, & expurgentur, vel quæ etiam ſudorem moueant. Hinc Ruffus & Auicenna in hiſce febribus calorem ab intro exterius trahendum voluerunt. Præſertim vbi hypochondriorum tenſio aliqua fuerit, calor exterius tepidus, non multus, extrema frigida ſint, frequens reſpiratio, imaginationesq; offendentes, quæ incipientis inflammationis (vt quibuſdam placuit) ſint inditia, vel (quod magis credendum) hæc fiant ab inſigni putredine, perinde ac veneno calorem extinguente, aut ſuffocante, id vnum aliqui notant, ſcilicet morbum intus adſtrictum; eſſe ex quo meritò calorem exterius trahere medici debent, quippè medicamentis calfactorijs, quam attrahunt ad cutim, humores fuligineſque digerunt, meatus aperiunt, atque corpus tranſpirabile reddunt. Ad quam rem in primis occurrit inunctio Ruffi, Quam aliàs parari diximus (exempli gratia) ex decocti vel aquæ chamæmeli vnc. iiij, olei amygdal. amararum, vnc. ij, nitri optimi ℥. ij, bulliant, quoad aqua vel decoctum abſumatur, qua inunctione præmiſſis frictionibus leuibus vniuerſum corpus illinitur, & antidoto aliquo deuorato, in ægrotis pānis coopertis ſudor procuratur. hæc erit vtiliſſima in omnibus febribus peſtilentibus, & maxime ſi inipſis exantemata apparuerint, vel puncticulę vulgo dictæ, vel variolæ ſi bis vel ſemel in die ante cibum per horas tres fiant hæc inunctio calida. Dictum eſt alias in pueris variolis laborantibus nihil vtilius eſſe, quam corpus totum calida hac illi niri inunctione. Ad hūc vſum probantur quoque cucurbitulæ ad trahendam materiam præinſigni putredine veluti venenatam ad cutim, ſed cum modica ſcarificatione vtiliores erunt, quod nedum attrahant ad cutim ſed quinetiam euacuent, ideoque laxent. Commendantur inunctiones quędam alexipharmacæ, ſi regio cordis, pulſus, manuū carpis, atque tempora ipſis calidis illinantur bis vel ter in die, cuiuſmodi ſunt, quæ ex oleo de ſcorpionibus cum Matthioli, tum ſereniſſimorum Magnis Ducis Florentiæ, & Ducis Ferrariæ (auctore Braſauola) tum oleum etiam Carauitæ Cardani. Vulgaris eſt, at non parum vtilis cordis regionem ter aut quater indie illini ex inunctione, quæ recipit olei roſati, aut vnguēti roſati, aut ſantalini vnc. i, ſpecierum cord. temp. vnc. i. Theriacæ antiquæ ſcrup. i. s. croci gr. v. cū ceræ & aceti modico fiat vnguentum. Nunquam probare potui in hiſce febribus vſum veſicantium vulgo dictorum medicamentorum, quod calorem febrilem augeant, vigilias dolore, quem concitant, inducant, & deliria, concoctionem impediant. non minusque & motui humorum critico, impedimento ſint, cum incertus ſit locus ad quem ſiue per quem criſis eſt futura. demum nihil vtilitatis ex ipſorum vſu ſperandum videtur, cum difficillimum ſit negotium, veſicantium occaſione, vt humores ad loca, ad quæ natura nunquam vel rariſſime expellit, attrahantur. Addo crudis exiſtentibus humoribus ipſos quidem medicamentis neutiquam moueri & educi poſſe, potiſſimumque à parte aliqua inflammata. Balnea aquæ dulcis, mediocriter calida eſſent opportuna, & multo vtilia ſi ęgroti ijs facile vti poſſent, qui cum præ imbecillitate in lectulo decumbant, & impotentes ad ipſa ſint, meritò à medicis particularia inſtituētur ſcilicet ad thoracem, ad hepar, ad hypochondriaque. hęc poterunt parari ex aquis meliſſæ, roſaræ, borag. oxalidis, ſcorzonerę, endiuiæ, ſunci, taraxaci, calendulæ, cum ſpeciebus cordialibus, roſis ſantalis xyloaloe, camphora, & croco cuiuſmodi erit, quod paratur ex aquarum boraginis, melliſſæ, roſarum, taraxaci an. vnc. iij, Vini albi aromatici, vnc. i. s. ſpecierum cord. temp. ſantalorum omnium, xiloaloes, roſarum an. ſcrup. i, croci gr. v. tenuiſs. tritis miſtisque fit epithema. At cum ſuperius commendauerimus tanquam medicamenrum alexipharmacum, quod & proprietate totius ſubſtantiæ cor roboret, humorem ſumme putridum digerat & per cutim ipſum exhalare faciat, vel per ſudorem, euacuet reſtat, vt & ipſius deſcriptionem expreſſam faciamus. Quæ hæc erit.

Ex pulpę

℞. pulpę tamarindorum recentium vnc. vi.

Succi acetoſæ
Granatorum acidorum
Limoniorum
Citrium malorum
Foliorum ſunci
Endiuiæ
Scorzoneræ
Cichorij
Taraxaci
Boragh.
Rutæ caprariæ
Roſarum
Spinæ albę
Echij
} an. vnc. v.

Foliorum fraxini
Trifolij bituminoſi
Agrimonij
Betonicę
Meliſſæ
Cardiacæ
Cardui ſancti
Chamedrios
Scordij
Calaminthę montanę
Pulegij
Scabioſæ
} an. vnc. iiij

Aceti albi acerrimi lib. ii.
Vini aromatici vnc. xiij

Florum borag.
Bugloſſi
Violarum
Roſarum
Roriſmarini
Mali citri
} an. m. ij

Fumarię
Cichorij odorati
Scorzonerę
Rodicum pentaphylli
Caryophyllaræ
Ariſtologiæ longę
Eryngij
Myrrhidis
Scorzoneræ
Angelicæ
Phu maioris
Zedoarię
Gentianę
Petaſites rad.
Tormentillæ
Morſus diaboli
Biſtortæ
Vince toxici
Chinæ radicis
Ligni Indi
Santalorum omnium
Xilobalſami
Cinnamomi
Caryophyllorum
Corticum citri
Seminum citri
} an. ʒ. iij

Terrę ſigillatę
Sammiæ
Tocaienſis
Boli armeni
} an. ʒ. iiij

Terantur, & in phiala vitrea clauſa maneant ſuccis permiſta, & ſoli per quinq; dies exponantur, & mox bulliant in balneo Marię; Doſis eſt ab vncia vna ad geminas, datur calida & aliquando cum ſcrup. Theriacę Antiquę. Vnum reſtat intelligendum quippe vbi fluor alui colliquatiuus adſit, quid agendum. Hoc ipſum quidem, ſcilicet vbi ita immoderate aluus profluat, vt vires exoluantur, corpusque lędat eſſe cohibendum clyſteribus atque alijs adſtrictorijs, tunc enim morbus hic eſt mixtus ex adſtricto atque ex laxo, & cum laxus vrgentior ſit ideo ei adſtrictorijs occurrendum erit. ſi vero fluor ſit moderatus, neque corpus lędat in vſu laxatoriorum ad febrem peſtilentem (quę eſt morbus adſtrictus) expugnandam, perſiſtendum erit. Sed iam expeditis continuis febribus tempus eſt, vt ad intermittentes declinemus.

Finis Libri Quinti.

PROSPERI ALPINI MAROSTICENSIS DE MEDICINA METHODICA LIBER SEXTVS.

De febrium intermittentium cognitione, & curatione, & primum de medicamentis ad tertianas.

Caput I.

Galen in 1 epid. ſect. 1. com. 29.

INtermittẽtes febres medici vocant, quę à vigore integritatẽ habent, ad illarum differentiam, quę licet à vigore remiſſionem habeant, nunquam tamen ad integritatem veniũt. Etenim in altera die ſcilicet remiſſionis, alteram habent acceſſionem, has Gal. ſemitertianas (ſcilicet in quibus alternis diebus acceſſio renouatur; febre nunquam ad integritatem veniente) vocare ſolet, etſi ignorare videatur vnde hoc nomen inuenerint. Nonnulli duplices tertianas, quippè quod duæ ex tertianis in ſimul ſint, quarum vna die altera accedit, atque in altora altera. Alij tertianam quotidianã complicatam eſſe ſtatuunt. Quod genus febris hemitriteum Gręci vocarunt. Ab his excipiuntur ſemitertianę, quę fiunt ex humorum putredine in pulmonibus, vel ex vlcere vel denique ex vomica interna. hę enim febres tanquam ſymptomata eos affectus concomitantur. Nos vero de ijs febribus agimus, quę fiunt ex putredine in partibus naturalibus. At ad tertianas redeamus, quę aut exquiſitę ſunt, aut non exquiſitę, quas medici ſpurias & nothas vocant, vtpotè, quę à miſtione bilis cum pituita vel melancholia cauſam habeant, & rurſus ſimplices, & complicatę aliquando fiunt. Nunc de exquiſitis, ſimplicibusque agamus. Quarum ſigna ſunt, vt ipſarum acceſſio alternis diebus ęgrotos ſiue de tertio in tertium (ut aiunt) inuadat; & non excedat ſpacium horarum duodecim, ita ut ante horam duodecimam ęgroti omnino febre liberentur, paucioribusq; paroxiſmis hęc febris finitur. Inuadit autem cum rigore magno, ac ueluti à re quapiam carnem pungente, quem medici punctorium rigorem uocant, à quo plurimus calor isque multum acris ſentitur, qui ut plurimum per ſudorem, uel per uomitum biliosum, uel utroque modo terminatur, pulſus in principio ſunt tardi, parui, rari, ac debiles, in uigore magni, ueloces, frequentes abſque inęqualitate (febrili excepta in qua ſyſtolis dyaſtoli celerior obſeruatur, proter fuliginum euacuationem) Vrinę ſubruffæ ſunt, & tenues. Plærunque hę febres fiunt in ęſtate, in regione cęloque calidiori & ſicco, in corporibus calidis & ſiccis bile flaua abundantibus. Generantur à bile in parte corporis extra uenas (ut dogmatici aiunt) ſuſcepta infarcta adſtrictaq; putreſcente. Quę ſi rectè tractentur periculo carent, breuesque ſunt atque mites. Gal. tertianam exquiſitam citò iudicari, & non eſſe lethalem tradidit; ruffioreq; exiſtente urina, neque ſuſpenſione aliqua, neque nebula in primo circuitu apparente, ad ſeptem circuitus fore producendam docuit. atque ipſam, ſi principio ſubruffa uel ſubflaua urina ſit, mediocrique ſpectetur ſubſtantia, & paulo poſt,

In 4. aph. Hipp. com. 43.

Gal. 1. ad Glauc. cap de ſignis tertianarum

Gal. in 4. aphor. 43

Gal. in 4. aphor. 49.

Gal in 4. aph. 49 & in 2. de diff. feb. 3.

Galen. in 2. ad Glauc cap 8.

In 1. epid. ſect 3. comm 8.

In 2. de criſib. cap. 3.

vel

vel albam nebulam vel ſuſpenſionem optimam habeat, non vltra quartum circuitum productum iri. Contra ni recte tractentur, mutari ſæpius in continuas, ardentes, malignas, colliquatiuas, hecticas tabidasque & plerunque redduntur inſanabiles. Quales Galenus obſeruauit ex calidorum balneorum vſu, ex quo ad tabidas mutatas fuiſſe affirmauit. His præmiſſis in febre hac, quæ itidem morbus adſtrictus eſt, laxantibus opus eſt præſidijs, cuiuſmodi eſt aluum laxatorio medicamento vel cliſteribus laxans, ſanguinem vacuare, vrinam, ſudoremque mouere, inunctiones, balneaque inſtituere. victum tenuem, actu humidum, calidumque & exiguum præſcribere. pro potu aqua hordeacea eſt opportuna cum ſaccharo aut cum iulep, aut cum ſucco limonum, & ſaccharo. vel aqua ſtillatitia ex cichoreo, vel endiuia, vel ſunco, vel ex alijs ſimilibus: à vino omnino abſtinendum. cibus bis in die quietis, ſemel in die acceſſionis longius ab inuaſione & vigore: cremor ptiſanæ cum lacte ſem. melonum erit opportunus. Maſthaleb Ægyptiorum, illis maxime vſui erit: qui recipit ſeminum melonum vnc. iij, cucurbitæ anguriæ liquiritiæ roſæ an. vnc. i, aniſorum vnc. ij, omnibus contuſis cum aqua roſacea lac extrahitur, & cum ſaccharo calidum datur. aut qui recipit, ſeminum melonum vnc. iij, papauer. alborum portulacæ, endiuiæ, lactucæ, maluarum, an. vnc. i, aniſorum vel fœniculorum vnc. ij, contuſis ſupradicto modo lac expreſſum cum ſaccharo calidum datur; vel furfurum triticeorum itidem expreſſum decoctum cum aqua roſacea & ſaccharo candido. vel iuſculum, quod ex fermento ab Aegyptijs parari ſuperius docuimus. vel panem tritum in iure pulli coctū, aut ferculum ex blito, malua, endiuia, portulaca vel ex alijs ſimilibus herbis. Quandoq; ipſis conceduntur carnes pulli gallinacei iunioris, vel vt ait Gal. teſtes gallorum paruorum, vel alæ tantum, aut phaſianorum aut gallinarum paruarum: aliquando oua ſorbilia, & nonnunquā piſces ſaxatiles. apparentibus ſignis coctionis vinum etiam conceditur tenue ogligophorum id eſt aquoſum. Quieſcant ægroti ab animi paſſionibus, & in aere lucido, in caliditate temperato maneant. Hac victus ratione inſtituta, ad laxantia præſidia deſcendimus; cum in hac febre adſtrictus humor, calorque febrilis ſit digerendus & exhalandus. primum itaque aluus laxabitur medicamento leniter laxatorio. Cuiuſmodi erit ſi exhibeatur mannæ electæ in ſero lactis diſſolutæ ad vncias quatuor, & poſtea ægroti ſuper bibant, ſeri lactis caprilli ex ſucco limonis clareſacti libras duas. vel laxabitur venter caſſia cathartica Abiſſina vocata, vel cum ſaccharo deuorata ad vnciam & ſemis, vel ex ſtillatitia aliqua aqua vel ex ſero ſupradicto diſſoluta. vel exhibeatur ſyrupus roſatus laxatiuus ad vnc. iiij. ex ſupradicto ſero in quo ſemuntia pulpæ tamarindorum fuerit per noctem infuſa; vel caſſia dabitur, cum pulpa tamarindorum. Poſt alteram diem, vbi ex hac febre natura plurimum grauetur, & multa copia bilis in venis cū ſanguine contineatur, ſecta vena iecoraria dextri cubiti ſanguis mittatur copia moderata, vel in pueris & in mulieribus ſcarificatis cruribus, aut cucurbitulis cū ſcarificatione ſpatulis adhibitis, at longe pręſtabit ſanguinē vacuari aut vena ſecta, aut cruribus ſcarificatis; cucurbitulæ enim in plethoricis corporibus ex Galeno damnantur, qui eas tutò non adhiberi docuit, ni prius totum corpus fuerit euacuatum. A ſanguinis vacuatione ſingulo mane, quoad ſigna coctionis appareant, dabitur ſyrupus violatus ſimplex, cum acetoſo ſimplici; vel roſatus ſimplex cum acetoſo, vel de acido citri vel de oxalide vel de endiuia, vel de ſunco cum aquis ſtillatitijs, vel decocto maluarum, violarum, boraginis, ſunci, oxalidis, agrimonij, & radicis petroſelini. hic exempli gratia parabitur in hunc modum. ℞. ſyrupi ex acido citri vnc. i. de boragine vnc. ſ. aquæ ſtillatitiæ borag. acetoſæ, agrimonij an. vnc. i. vel decocti, acetoſæ, borag. ſunci, vnc. iij. Miſce pro ſyr. actu calido exhibendo. Verum pro aliqua alia molienda vacuatione, humoris inclinatio erit attendenda, nam ſi humor ad

ſtomachum

ſtomachum inclinarit, quod ex nauſea & uomitu intelligitur, aut aqua tepida
cum modico ſyrupi acetoſi vomitus irritabitur, vel hydræleo, aut decocto mal-
uarum, ſem. lini, fęnugræci, hordei; vel aqua tepida, in qua radix dulcis gly-
zyrrhyzę, & pauxillum ſem. fęniculorum ebullierit, copioſius hauſta, aut mo-
uebitur vomitus aqua tepida cum ſyrupo acetoſo aut iure pulli macro cum ſyru-
po itidem acetoſo. ſi vero ad vrinam humor inclinauerit, quod ex vrina copio-
ſiori, aut acriori intelligitur, diureticis erit opus. Galenus dabat decoctum, apij,
anethi, fęniculi. at ſi illud mixtum erit cum lacte ſeminum melonum, cucumeris,
endiuiæ, maluæ, erit longe vtilius. ſed opportunum erit decoctum quod ita para-
tur: Accipe ſemin. melonum cucumeris an. vnc. ij, ſem. maluæ, altheæ, endiuiæ,
portulacæ, ligni dulcis ſiue liquiritiæ optimæ raſæ & tritæ, ſem. fęniculorum, an.
ʒ. ij, contundantur, & ex aqua hordeacea lac extrahatur, quod calidum dabitur
ab vncijs tribus ad ſex cum ſaccharo. Si candido vero ad ſudorem corpus itidem
fuerit promptum, ſudorificis vtemur, proinde dabimus cremorem ptiſanæ hor-
deaceæ in qua ebullierit pugillus calaminthæ, vel decoctum dabitur, quod acci-
pit hordei mundi vnc. i, calaminthę montanæ p. ij, radicis chinæ; arundinis ſiccæ
minutim inciſæ an. ʒ. is. macerata per noctem bulliant in libris tribus aquæ ad
conſumpt. medietatis. & decoctum datur mane calidum & ſtragulis calidis ęgro
ti probe conteguntur vt ſudent, non omiſſis externis cum frictionibus tum inun-
ctionibus calidis, quas paulo poſt dicemus. Si ad ventrem humor delabatur,
ijſdem vtemur medicamentis leuiter ſubductorijs, quæ ſuperius meminimus.
Quare purgatio ijſdem medicamentis laxatorijs erit repetenda: ab electiuæ at-
tractorijs vero omnino abſtinendum erit. optimum medicamentum erit, quod
recipit ſyrupi roſati ſolutiui unc. iij. mannę electę unc. i. ſeri lactis caprilli. q. ſ.
fiat potio. & poſt ægrotus ſuper bibat ſeri lactis prędicti libras duas. Gal. dabat
abſinthium, cuius uſus propter ingratum ſaporem apud nos obſoleuit. Atque
hæc de internis medicamentis. Nunc externa attingamus, quę ſunt balnea ex Gal. in 5. ſimpl.
aqua dulci, epithemata innunctionesque ex dulci oleo calido. Balnea ex dulci
aqua temperate calida utiliſſima ſunt, cum rarefaciant poros cutis, atque bilem
digerendo euacuent, meatusque clauſos aperiant. Quorum uſus cum in multis
Italiæ locis obſoleuerit, in orientis locis, maximeque in Aegypto, in Arabia
& in Syria hac ętate illa ſunt in frequenti uſu, ideo complures eorum loco epithe-
mata, quæ particularia ueluti balnea ſunt, omnes affectant, ſcilicet ex aqua hor-
deacea, fluuiatili, uel ſtillatitia endiuiæ, ſunci, maluæ, oxalidis, boraginis & ſi-
milium, temperate calida, & ſpongijs uel linteis imbutis ad thoracem & ad
hypochondria appoſitis; quandoque ad penetrationem modicum additur croci,
uel aceti, & quandoque ſantalum rubrum roſęquæ tenuiſſime tritæ adduntur.
Nonnulli ad iecoris regionem ſuccum calidum endiuiæ, uel cichorei, uel ſun-
ci, uel maluarum cum modico aceti epithematis modo adhibent. ex oleo etiam
dulci calido, uel communi uel chamæmelino, uel amygdalino dulci, lenibus
præmiſſis frictionibus, totum corpus ſumma cum utilitate illinunt, quod ipſum
laxet meatus, & per eos humorem digerat. Aegyptij cum balnea tum inunctio-
nes & in his & in alijs putridis febribus frequentant. Pro ſpeciali medicamen-
to exhibent ſingulo mane calidam potionem, quę accipit ſucci granatorum
acidorum, dulcium an. unc. ij. aquæ endiuię unc. iiij. uel aquam ſtillatitiam ex
acido limonum cum ſaccharo ad unc. iiij calidam uel mahaſtaleb potio, quæ pa-
ratur ex ſeminibus frigidis maioribus liquiritia, aniſorumque ſeminibus contuſis
atque ex ipſis expreſſo lacte quod cum ſaccharo calidum datur.

De Curatione febris tertianæ nothæ ſiue non exquiſitæ.
Caput. II.

FEbrem tertianam notham, ſpuriam & non exquiſitam vocant, quæ fit ex bilis mixtione cum pituita extra uenas putreſcente. Duplex eſt, quædam ſimplex & quædam compoſita ex duabus vel tribus ſimplicibus, aut ex quotidiana continua, & ex tertiana intermittente. in hac quidem quotidie acceſſiones fiunt,

Gal in 4. aph. 43

vna quotidianæ reſpondens, atque tertianæ altera. hanc hæmitriteum vocant, & ſemitertianam. Simplicis quoque quædam ad quotidianam accedit, quippè vbi maior pituitæ quam bilis portio putreſcit, & quædam ad tertianam; vbi contra bilis pituitæ copia præualuerit. Hæmirriteus vero ſiue ſemitertiana, à tertiana duplici diſtinguitur, eo quia tertiana duplex ſæuis, malignisque ſymptomatibus caret, & in ſemitertiana ſæua ac maligna apparent, vnde Gal. meritò hanc inter morbos acutos & periculoſos recenſuit. Cognoſcitur tertiana notha

In 1 epid ſect. 3. com. 21.

primum á rigore; quo inuadit, obtuſiore, quàm in exquiſitis tertianis, non punctorio, ſcilicet bilis acrimonia ab humido pituitæ obtuſa, longiorque eſt ſiue pro-

Galen. in 1. ad Glauc.

lixior. Aliquando abſque rigore, horrore, frigore, ſed cum calore tantum inuadit, quippè vbi pituita ſatis concocta nulla moleſta qualitatè extrauenata ſenſibiles partes afficit, & quod habeant paucam pituitam bili mixtam, cuius calore hebeſcit pituitæ frigiditas, vſque adeo, vt nullam moleſtiam inducendo, ſtatim accendatur, arque putrefiat. ſubſequitur calor neque multus, neque admodum acutus, qui diuturnius prolixiusque ægros tenet, Quo acceſſio longior fit, vt nedum intra ſpacium horarum duodecim (quod de exquiſitis dictum eſt) febris ſoluatur, ſed ad horas vſque triginta & quandoque plures acceſſio producatur. Hinc tertium ſignum ab acceſſionum numero depromitur, etenim hæ febres non ſeptem circuitibus terminantur, ſed longe pluribus, ut quandoque ſex menſibus quaſdam perduraſſe, à multis fuerit obſeruatum. Hinc etiam tarde ſigna coctionis apparent: Cætera alia ſigna exquiſitarum tertianarum obſeruantur, ſed aliquantulum à pituitæ præſentia mutata, ita vt ſitis minus intenſa ſit, minus acuti capitis dolores & calor febrilis minus acris quoque obſeruetur. Addunt alij his corporis grauitatem, dolorem vertebrarum, ventriculi inflationem, oris uentriculi faſtidium, orisque amarorem, & ſimilia. Fiunt hæ febres obſtructis muſculis aut totius corporis (vt quibuſdam viſum eſt) præſertim circa thoracem & dorſum, aut obſtructionibus factis in cauitatibus partium hypochondrijs con-

Vid. Trincauel.

tentarum, cuiuſmodi eſt ſtomachus, hepar, lien, pancreas, omentũ, diaphragma & ſimiles aliç partes. Neque eſt, quod quidam obijciant ex putredine in obſtructis viſcerum cauitatibus contenta febres non intermittentes, ar continuas fieri, vt in ſuppuratis & in hydropicis apparet, quia ſcilicet purridus humor in cauitatibus viſcerum continetur, ideoque febres continuas fieri, quæ tamen fiunt, quod humor putridus accenſusque in his cauitatibus thoracis vel abdominis contentus, multus ſit, quàm vt vna die digeri poſſit, ſed vbi paucus fuerit, ita ut per diem unum digeri à calore febrili queat, fiet febris non continua ſed intermittens. Quare his cauit[illegible]bus uel muſculis obſtructis & ob id in ipſis putreſcente humore miſto ex bile & pituita & quandoque cum modico melancholiæ tertiana notha fit. Quę ni citò tollatur, minatur lienis obſtructionem, tumorem, cachexiam; uel in continuam mutatur ſumme periculoſam. Hæc uero febris & ipſa cum ſit morbus adſtrictus, pró inſtituendá curatione, laxantium præſidiorum (quæ quot, qualiaque ſint ſuperius diximus) uſus erit planè conueniens. Huiuſmodi facultatis erit etiam uictus ratio, quæ primo ſic inſtituetur, ut cibus quantitate ſit modicus; qualitate, qui humectet, extenuet, detergat, ut eſt ptiſana

hordeacea,

hordeacea, vel iuſculum è furfuribus, vel panis in iure pulli parui fęniculi folijs, vel petroſelini, vel apij alterato. Gal. dabat ptiſanam cum pipere, aut hiſſopo, aut origano coctam; ouorum lutea ſorbilia, carnes pullorum, gallinaceorum paruorum, vel auicularum montanarum vel perdicum, aut fercula ex folijs fęniculi, boraginis, cerofolij, petroſelini parata in eodem iure. Antiqui in ſimplici tertiana alternis diebus tantummodo cibum dabant, quem tenuem victum complures commode non ferunt. proinde rectius, bis in die quietis modicus tamen dabitur, & ſemel in die acceſſionis; à vino verò abſtinendum erit, quoad præceſſerint totius corporis euacuationes, & aliquod coctionis ſignum illuxerit, aer ſit ad caliditatem declinans, & clarus, vt tumentia laxet. Quod primum ex laxantibus occurrit, eſt, vt adſtricta aluus laxatorio pharmaco aut clyſtere laxetur, ſtatim in principio complura excrementa in ſtomacho, & in primis (vt aiunt) vijs contenta facile pharmaco laxatorio ſubducuntur vel etiã crudo exiſtente morbo, quod hæc excrementa ſanitatis tempore genita, & nondum putrefacta (quę ob id Dogmatici cruda dicere non debebunt) medicamentis cedant. Quare caſſię florem ad ℥.x, cum drachma ſpecierum hyeræ ſimplicis Galeni, vel cum ℥.ij electuarij diaphęniconis, in bolis cum ſaccharo vel in potione dabitur; aut ſyrupi roſati ſolutiui vnc.iiij, electuarij len. vnc.i, cum decoct. flor. & fruct. cum ſena potio parabitur. vel mannæ electæ vnc.ij.s, mellis roſati ſolutiui vnc.ij, cum decocto ſupradicto, vel aliqua ex ſtillatitijs aquis fiet potio. aut dabuntur pilularum de hyera. s. ſcrup. iiij, & ſuperbibent ſyrupi roſati ſolutiui ad vnc. iiij. ex aliqua ſtillatitia aqua conuenienti diſſoluti. Clyſteres molles aluo adſtricta alternis ſaltem diebus inijcientur parati ex decocto maluatum, altheæ, mercurialis, betæ, furfurum triticeorum, vel ex hydromele ad lib. 1. cum olei dulcis vnc.iiij, mellis roſati ſimpl. vnc.iij. & ſalis ʒij. aluo laxata, & præmiſſa hac alui euacuatione, ſanguis ſecta vena iecoraria dextri, vel ſiniſtri brachij ſi in lienis regione dolor, vel tumor adfuerit, quantum vires permiſerint, euacuabitur. quod ſi corpus etiam plethoricum fuerit, in altera die ex altero brachio eadem ſanguinis euacuatio ad maiorem corporis laxationem faciendam repetetur; in mulieribus verò pueris & corporibus delicatioribus mittatur ſanguis ex cruribus ſcatificatis, præſertimque in mulieribus, ſi ſuppreſſi fuerint menſes. In corpore autem nigriore ſanguine craſſo abundante præſtabit vena ſecta ſanguinem mittere: & ſi in mulieribus ſuppreſſi fuerint mẽſes, ſecta pedis dextri ſaphena, copioſius ſanguis, viribus conſtantibus, mittatur: Sunt qui ſaluatella (vulgo dicta) vena in ſiniſtra manu ſecta, repetant ſanguinis euacuationem. Euacuatione vero laxato corpore, coctioni incumbendum erit medicamentis tum internis, tum externis: ex internis conuenit oxymel ſimplex, mel roſaceum ſimplex, ſyr. acetoſus ſimplex de boragine, de agrimonio, de abſinthio, cum decocto ex folijs betonicæ, agrimonij, chamedrios, boraginis, bugloſſi, rad. apij, petroſelini & aliorum ſimilium parato; hæc enim humorem craſſum extenuant, detergunt, & ab infarctu liberant. eodem tempore exterius os ventriculi fouendum calido oleo dulci, aut amygdalino, aut chamæmelino aut ſimili alio, & lien itidem ex fomento calido fouebitur, vel ex oleo chamæmelino, amygdalino dulci, aut communi dulci, aut de capparibus, aut de floribus cycliminis, aut ſimilibus, quæ habent vim rarefaciendi, laxandi, emolliendi, digerendi atque meatus aperiendi. Vtile erit fomentum calidum ex decocto, foliorum & radicum althcæ, ſem. lini, fænugręci, meliloti, florum chamęmeli & ſimilium paratum ex ſpongia, vel ex veſica ſiniſtro hypochondrio adhibitum. Horum omnium prædictorum vſus erit, quoad ſigna coctionis apparuerint (ſcilicet, vbi vrinę craſſiores, melioris coloris cũ æquali contento leui albo apparuerint) atq; etiam poſtea, quod digerant humorem febrem fouentem. Verum vrinis magis concoctis conſpectis, vtile erit,

humorem putridum purgari per vomitum, ſi ad ſtomachum humor inclinarit, quod ex nauſea & ex vomitu facile intelligitur. Gal. à cibo vomitum laudauit, multosque ſolo vomitu ſanatos vidit. Cæterum etiam ante cibum prouocabitur vel ex hydromelle cum ſyrupo acetoſo, aut cum oximellite, vel oxycrato, id eſt aqua calida cum modico aceti copioſius epota, & paulo poſt aqua reiecta, digitis aut pēna in ore indita, concitato vomitu. Vbi vero humor in ſtomacho pituitoſus, craſſus, & lentus fuerit, dabitur ex iure pulli oxymel (exempli gratia) ℞. iuris pulli, in quo liquiritia dulcis, & modicum ſeminum fęniculorum ebullierint lib.iiij, oxymellitis vnc.iij. Miſce & calidum propinato. vel exhibeatur aceti ſcyllini vnc.is. vel ſolum, vel cum libra iuris pulli parui gallinacei. Sed ab his vomitorijs ex Scylla conſultius abſtinendum in debilioribus erit, quod ipſis plurimum ſtomachus, atque ab eo coctio lædatur. Si uero non ad uomitum, neque ad urinam, ſed ad uentrem humor relabatur, catharticis pharmacis opus erit. Qualia in potione erunt, ſi exhibeãtur mellis roſ.ſol.vnc. iij, mannę electę vnc.ij. cum decocto flor.& fruct.cord.cum ſena, aut mellis roſ.ſol.vnc.iij, ſyr.roſ.ſolutiui vnc.ij.vel ſyr.depolipodio vnc.iiij, cum prędicto decocto uel in bolis dabitur caſſiæ uel electuarij len.unc. i, diapheniconis unc. iij. uel pilullarum de tribus cum rhabarbaro ſcrup.iiij, Agarici th.optimi ʒ.i, cum ſucco roſarum miſce, & fiat bolus: ſed conſultius erit, ut cũ Methodicis à catharticis abſtineamus, & horum loco clyſteres & ſimplices laxatorios, & purgatorios inſtituere ne ſtomachus lędatur atque ab eo concoctio. His uero ni febris tollatur, ad ea medicamenta, quæ humorem extrauenatum, acceſſionem facientem, febremque fouentem, uel per inſenſibilem euacuationem, uel per ſudorem digerunt ueniendum erit. Quorum medicamentorum uſus, ueluti apud antiquos olim maxime fuit familiaris (quod efficaciter haſce & alias febres reſoluat) ita nunc fere ex toto obſoleuit. Dabant quidem antiqui medicamentum uel ſimplex uel compoſitum, facultatis humorem extenuantis, detergentis, atque digerentis per duas horas ante futuram acceſſionem, ut humorem à uenis extra excretum, acceſſionem facientem, priuſquam febris reaccenderetur, digererent & reſoluerent, atq; ita febrem planè finirent. Vt uero hoc efficaciter facere poſſent, præter medicamentum diſcuſſoriũ, ſudorificumque, quod per os dabant, etiam eodem tempore premiſſis lenibus frictionibus, inungebant, alij totum corpus, alij omnes dorſi partes, alij præcordia ex aliquo oleorum laxantium, & digerentium, vt humor extrauenatus efficacius cum medicamento intro foraſque agente reſoluatur. Itaque primum interna medicamenta humorem extrauenatum digerentia proponam, & mox externa. Ex internis vero ſimplicibus, Dioſc. triphylli aſphaltites ſemen tenuiſſime tritũ ex vino albo calido, vel ex decocto chamedris, ad drachmam, & geminã quoq; per duas horas ante futurã acceſſionem exhibendũ voluit. pentaphyllum idē præſtare, non minus atq; ſemen hyperici, conſtat. ſuccũ hyperici aliqui calidum ex vino albo epotum aromatico efficaciſſimum eſſe cognouerunt, ſmyrnij item ſemen; calaminthamque Gal. comendauit, quod diſcuſſoria ſit, & ſudorem moueat; chamæmelum quoque eodem modo febrem digerere diſcutereque, aptũ natum eſſe affirmauit: Quo ab Aegyptijs ſapientiſſimis olim chamæmelum Soli quondam fuiſſe conſecratum, conſtat. omniumque febrium vnicum remedium itidem fuiſſe, compertum eſt. Saxiphragiæ item radicis ſuccum ex vino albo calidum epotum eodem modo omnibus febribus remedio eſſe, Dioſc. teſtatum reliquit. Chamedrios foliorum decoctum, vel puluerem efficaciter haſce febres reſoluere experientia eodem modo compertum eſt, tantęque efficaciæ ad haſce, atque ad alias tardas febres finiendas chamedrim eſſe plures cognouerunt, vt apud nonnullos & pro ſingulari ſecreto habeatur, & febrifuga exinde fuerit chamedris appellata. Polygoni ſuccum calidum epotum illo modo febres ſanare

In 7. ſimpl cap. de calamentha.
In 3. lib ſimpl. cap. 10.

In 3. de mã medica cap. de Saxiphragia.

Aggregator

Aggregator Lugdunenſis tradidit, & Conſtantinus Africanus, violarum pulue-
rem ad ſemunciam ex aqua ſtillatitia epotam hiſce ſebribus efficaciter remedio
eſſe ſcriptum reliquit. Verbaſci radix & eius ſuccus idem efficaciter præſtat per
aliquot dies epotus, non minus quam hippoſelini itidem ſemen ad drachmas *Dioſc. Aet.*
duas ex vino albo aſſumptum. Radix ariſtolochiæ eodem modo ex vino. Ruta
ex vino itidem epota eſt ex efficaciſſimis medicamentis etiam ad quotidianas &
ad quartanas ſebres diſcutiendas. Agaricus eodem modo cum vino aromatico
aſſumptus, efficaciter idem valet. ipſum namque ante acceſſionem epotum rigo-
res reſoluere Dioſc. affirmauit. Piper nõ minus tritum ex vino potum ad ſcrup. ij,
vel ad drachmam idem facit. Rhaponticum antiqui omnes eodem modo aſſum *In 3. de mã me-*
ptum plurimum laudarunt, cuius defectu, cum paruo errore ſubſtituitur optimũ *dica.*
rhabarbarum. ex gummis, ſilphium fabæ magnitudine cera inuolutum deuo-
ratur, & poſtea vinum calidum album ſuperbibitur ad vncias quatuor, quod me-
dicamentum nedum ad haſce febres, ſed ad alias his longe difficiliores tollen-
das meritò maxime commendatur, quia vnum eſt ex efficaciſſimis diſcuſſorijs;
hoc vero nihil eſt aliud, quàm aſſafętida optima officinarum. Myrrha quoque ad
idem fabæ magnitudine cum piperis obolo ex vino vtiliter datur, à nonnullis &
opoponax gummi eodem modo laudatur, longe plura ſimplicia medicamenta
ab antiquis & à recentioribus ad idem probantur. Atque hæc (cæteris præſtan-
tiora quod ſint, ipſiſque certo medici fidere queant) nobis ad tertianas nothas re-
ſoluendas ſufficient. Nunc compoſita ſuperſunt, ex quibus Gal. diatrion pipe-
reum comendauit, diacalaminthon, ſilphiumque & caſtoreum miſta. Dioſc.
myrrham cum pipere ex vino, & ſilphium cum pipere & thure ex vino: hydropo- *Gal. in altero de Dynamidys.*
ton ſudorificum, compoſitio eſt: ℞. cimeos, myrrhæ, aniſorum, croci, hyoſcia-
mi albi, opij an. ʒ. ij, chamedrios, apij, petroſelini, ſem. mandragoræ, thuris
an. ʒ. i, tritis ex melle parantur paſtilli, qui dantur fabæ magnitudine ex vino
ante acceſſionem per duas horas. Nicol. Alexandrinus Rubeam ſebrilem voca-
tam ad idem commendauit, eodem modo epotam, quæ accipit, myrrhæ, thuris,
aniſorum, acori, iridis, ameos, baccharum lauri, croci orientalis, ſem. petroſeli-
ni, apij, mandragoræ an. ʒ. i. ex melle fit elect. quod datur ante acceſſionem fabæ
magnitudine ex vino albo calido. Eſt & Ranacea Antonij Muſæ (auctore Ga- *In lib. 7 de cõp.*
leno) ad diuturnas ſebres, atque ad omnes, quæ circuitu infeſtant finiendas. *med. loc cap 5.*
Conſt. Africanus compoſitum, rubricam dictum, & roſatum eodem modo fabę
magnitudine ante acceſſionem exhibendum propoſuit, hæc etiam accipit, roſa-
rum rubearum ʒ. iiij ſem. melonum, radicis liquiritiæ, dragaganthi, ſucci liqui-
ritiam an. ʒ. ij. ſemina citrioli ʒ. i, croci ſcrup. iſ. tritis ex melle paſtilli fiunt: Et
illa itidem paratur ex opii ʒ. iiij croci, aniſorum, cardamomi, ſtyracis, hyoſcia-
mi albi, baccarum lauri an. ʒ. i, tritis itidem ex melle elect. paretur, datur vero ſa- *Arnaldus Villa-*
bæ magnitudine (vt ſuperius diximus) ante acceſſionẽ. Nonnulli ex recẽtioribus, *nouanus in li. 4.*
rubeam trochiſcatam dant ex vino fabæ itidem magnitudine, quæ fit, ex abrota- *de morb. cap 19.* *Aggreg. Lugdu-*
ni montani, ſaluiæ partibus æqualibus & tritis ex vino paſtilli parantur. Alii ex- *nenſis.*
pertiſſimum habent medicamentum ad febrem ſudore finiendam, quod accipit
milii decorticati vnc. ij, bulliat quoad grana aperiantur & collati huius decocti
calidi dabant vnc. v. cum vini albi aromarici vnc. ij. ante acceſſionem per duas
horas; Quod efficaciter ſudorem mouebat. Quod vero nos longa experientia
vtiliſſimum eſſe cognouimus eſt, decoctum, quod paratur ex foliorum calamin-
thæ montanæ, p. ij, lini Indi raſpati, radicis harundinis, chinæ minutim inciſæ,
an. ſcrup. iiij, iridis radicis albę ſiccæ tenuiſſimæ tritæ ʒ. i, omnia macerata per
diem in lib. 11. aquę communis, ebulliant ad conſumptionem medietatis, & cola-
tum, datur ad vnc. iiii cum vini albi aromatici vnc. ii. addimus theriacam
antiquam, atq; mythridatium fabæ magnitudine ex vino albo aromatico calido
epotum.

epotum, quæ eſt ſingulare remedium, non ad haſce tantum, at ad omnes intermittentes, ſi declinante morbo exhibeantur, quo epoto medicaměto cooperiuntur ægroti ſtragulis calidis & per exterius frictionibus & medicamentis externis calidis ſudorifica medicamenti adiuuetur operatio. longe enim efficacius internum medicamentum humorem digerit, ſi externo etiam medicamento, vel diſcuſſorio, vel ſudorifico coadiuuetur. Quare & externa digerentia & reſoluentia (quorũ quædam tanti momenti ſunt, vt febrem, abſque interni medicamenti auxilio, reſoluant) nunc ſunt addenda, in quibus dicendis à ſimplicibus exordiendum. pręmiſſa partis fricandæ & inungendæ notitia, quæ à partis cognitione, in qua eſt putredinis focus intelligitur, de qua parte admodum à medicis (ut nuper diximus) controuerſum eſt,

In 2. yperiſton. cap 21. Dioſcorides quandoque extrema inungenda voluit, &

In eodem li c 25 aliquando (vbi ſudor mouendus ſit) vniuerſum corpus. Gal. itidem, vbi ſudor

In 7 ſimpl. c de calaminta & in lib de facil parabil cap. 4. mouendus, totum corpus inungendum præcepit, nonnunquam vero tantum hypochondria, vnde ait: ad febres oleum chamæmelinum hypochondrijs eſſe gratiſſimum, Quod maxime extollunt Methodici, cum ſenſerint laxanda eſſe

In lib 3. ſimpl. cap. 10. hypochondria. Quod & Galenus voluiſſe viſus eſt, cum in febre tertiana fotus ad partes quæ in hypochondrijs ſunt, adhibendos præceperit. Quod itidem

In 1. ad Glauc. cap. Oribaſius, Ætius, Stephanus Athenienſis, & alij non pauci obſeruarunt. Alij dorſi partes, quippè ſcapulas, ſpinamque illini oportere, voluerunt. Hæc vero (de parte inungenda) diſcrepantia exinde venit, quia varij varias partes eſſe putarunt, in quibus humor putreſcat, ac febris focus conſiſtat. Quidam Galenum ſecuti dixerunt muſculos eſſe locum putredinis, quod ipſorum ſubſtantia, rara & mollis aptiſſima ſit, vt humorem tum recipiat, tum obſtruat, ibique humor putreſcat, & facile digeratur. Vnde dixerunt in febribus intermittentibus humorem à venis expulſum, in ſolidiores circunſtantes partes, quæ in habitum vniuerſi corporis digeſtę ſunt, recipi, ibique putreſcere, vnde iſti meritò totum corpus fricandum, inungendumque voluerunt, quod aiunt cognoſci à laſſitudine totius corporis, dolore, grauitate, rigore, vel frigore totum corpus quatiente. Alij tantummodo in muſculis dorſi, nempe ſcapularum, ſpinæ ac lumborum locum putredinis eſſe ex eo comprehenderunt, quod ibi rigor, dolor & laſſitudo primum innoteſcat. Accedit etiam, vt hęc veritas firmetur, Hippocra-

In 5. lib. aphor. 69. & in 2. epid. 3. tex 24 & in 6. epid. 3. tex. 17. tem, quia partes dorſi poſteriores, frigidiores ſunt anterioribus, ob id rigores horrores & laſſitudines in ijs, quam in anterioribus, primum incipere & manifeſtius obſeruari, dixiſſe. ex quo etiam fit, vt humores in poſterioribus partibus putreſcentes (quod hæ, vt dictum eſt, ſint frigidiores) debilius digerantur, & reſoluantur, quàm qui anteriores muſculos calidiores obſtruunt. in quibus propter calorem copioſiorem, efficaciorem que citius digeruntur. Vnde meritò partes eæ poſteriores dorſi perfricandæ ſunt, inungendæque, vt calor augeatur, & facilius humores ibi putreſcentes digerantur: hinc apud veterum medicorum complures vſus inualuit, perfricandi ſolummodo & inungendi partes dorſi. Alij vero voluerunt partes in quibus eſt putredo, & putredinis focus, cauitates eſſe partium hypochondrijs contentarum, quippè aut ſtomachi, aut meſenterii, aut pancreas, aut lienis, aut iecoris, aut aliarum proximarum partium. hinc fotus, & inunctiones præcordijs adhibendas plærique voluerunt: Haſce vero partes hypochondriorum habere focum putredinis, in ipſiſque eſſe obſtructiones, quod ex tumore, tenſione, doloreque partis facile cognoſcitur. veluti locum putredinis eſſe circa diaphragma, vel cor, vel pulmones, vel thoracem, à reſpiratione difficili, tuſſi, & grauitate circa illas partes obſeruata, comprehenditur. Quibus perſpectis conſulimus vniuerſum corpus eſſe perfricandum & inungendum, ſcilicet partes omnes dorſi, ſtomachum, lienem, & hypochondria eoque magis, ſi in ipſis grauitas, tenſio, vel tumor, vel dolor obſeruetur. Aliqui extremas partes

frontem

frontem & tempora illinenda, non quod ibi ſit humor putridus, ſed vt humor à loco affecto diuertatur, voluerunt. Sed ad ſimplicia medicamenta, quibus vti debebunt medici, cognoſcenda, redeamus. Dioſc. coſtum cõmendauit, & ſpumã nitri, piperque tritum, ſemen viticis tritum ex oleo calido toti corpori cum perfricatione illitum. Ætius ex Nichepſo medico chamæmeli florem ex calido oleo illitũ à capite ad pedes vſq; ad mouẽdum ſudorẽ extulit, quod inunctum ex eo corpus, ſtragulis calidis coopertum copioſum ſudorem fundat. at oleum ex floribus chamæmeli paratum erit ad id aptiſſimum. Nitrum item atque eius ſpumam, baccas lauri ex oleo, vel ipſarum oleum, & ſmyrnij ſemen, piretrumque ex oleo eſſe efficax ad finiendam cum ſudore febrem Gal. expreſſit. oleum item ex calaminta, ex cyclamino, & cucumere ſylueſtri, ex bryoniæ radice, & alia ſimilia olea, quæ vim habent laxandi digerendique, erunt accommodatiſſima. Ex compoſitis autem eſt, quod accipit oleum ex cinnamomo, chamæmelinum (exempli gratia) ad vnc. ij, nitri ℥. ij, aceti albi vnc. i, foliorum lauri minutim inciſorum p. ij: bulliant ſimul quoad abſumatur acetum, & calido totum corpus illinito, & æger cooperiatur ſtragulis. commendatur à Galeno vnguentum Gleucinum & a Conſtantino Africano oleum in quo ſemen ſinapis, piper, ruta, & radix cucumeris ſylueſtris ebullierit.

In 3. de med. facil. parab c. 34.

In 7. de compa- ſam genera

De febris quartanæ curatione Cap. III.

FEbris quartana dicta eſt à quartanario circuitu, quo inuadit, ſcilicet quod de quarto in quartum diem accedat. Duplex eſt, exquiſita vna, quæ fit à melancholico humore extra venas putreſcente, qui humor eſt fex ſanguinis, quippe eius pars craſſa, terrena frigida & ſicca. Hanc febrem aliquando fieri ab atra bile Gal. dixit, quod (vt alibi docuit) melancholia putreſcens fiat atra bilis. hæc plę runque fit in autumno, in cælo, frigido & ſicco, in inæquali aeris conſtitutione vigente, in qua modo calor, modo frigus ſentitur. Nam (Hippocrate auctore) vbi eadem die modo calor, modo frigus in aere fit morbos autumnales expectare oportet, eo quia calor in corporibus reſoluat tenuiorem humorem, & frigus intus craſſum cohibeat. In ætate declinante, ab annis triginta quinque, ad quadrageſimum quintum plęriſque hanc febrem fieri viſum eſt. Quæ febris aliquando ſimplex, ideſt vna, aliquando duplex, & aliquando triplex obſeruatur, & quandoque etiam alijs febribus, aut intermittentibus, aut continuis complicatur. Altera eſt non exquiſita, notha & ſpuria dicta, ſcilicet quæ ab atra bile putreſcente itidem extra venas fit, ſed hæc atra bilis non eſt melancholia putreſcens, ſed ea, quæ à flaua bile vſta fit. Vnde hęc febris non in frigidis, ſed in calidioribus corporibus excitatur. ex quo meritò aliqui ipſum inter calidos morbos recenſuerunt. quod cum calore ingenti & ſiti ferè inextinguibili appareat. Signa exquiſitæ primum perſpecta nos habere oportet, quæ partim ab ijs, quæ præter naturam, & partim ab ijs, quæ ſecundum naturam ſunt, deſumuntur. Hæc ſunt ætas declinans, temperamentum melancholicum, tempus autumni, regio frigida & ſicca, inęqualiſque aeris conſtitutio. Ex ijs vero, quæ præter naturam ſunt, primum ſignum ex rigore deſumitur, Hic eſt non punctorius, ſed oſtocopedes, ideſt (vt ait Stephanus Athenienſis) quo oſſa laſſitudine afficiuntur, quippè ipſis grauatis ac veluti compreſſis ab huiuſce ſucci grauitate. Galenus non eſſe valde acutum expreſſit, eiſque hunc rigorem ſimilem fecit, qui maxime frigeſcunt. Hippocrates dixit, in ijs corpus ita frigeſcere, vt ægre frigus depelli queat. Aliqui ex recentioribus hunc non rigorem appellant, at magnum tremorem in principio acceſſionis cum frigore, vt oſſa frangi & à carne veluti diſcindi videantur. Alij non

Gal. in 2. de diff. feb cap. 5.

In 1. aph. com 1. Hippoc in lib. de nat. hominis in fine.

In 2. de criſib. cap 5.

In 2. de diff feb. cap. 5.

Arnald. Villanouanus in li. 4. cap. 27.

non rigorem ſed frigus dixerunt, ipſumque multum penetrare, quoad oſſa ab ipſo *Holl. in 2. de morb. inter.* pertundi videantur. Hic vero tractu temporis rigori ſimilis euadit, quippè melancholico humore à calore extenuato. Poſt rigorem calor ſubſequitur in principio neque multus neque acris, quod tunc ſuccus frigidus ſit, & ſiccus, in vigore multus ac admodum efficax, propter accenſi humoris ſubſtantiam, terrenam craſſam & denſam, vt alijs febrium caloribus hic in diſcutiendo meritò plurimum præferatur, vnde mirum non eſt, ſi multos affectus, alioquin grauiſſimos *In lib. 2 de diff. fab. cap. 5.* & ſanatu difficilimos quartana febre ſanari, à multis proditum ſit. Gal. hunc calorem non eſſe in principio multum ſed paulatim augeri, veluti ignis in rebus fri- *Gal. in 1. de criſib cap. 5.* gidis & ſiccis accenditur. In his pulſus in principio acceſſionis eſt rarus, tardus ac veluti interceptus, ſiue etiam (vti Serapioni viſum eſt) interciſus, in ſtatu celer, frequens, habens inæqualitatem, quæ eſt omnium febrium propria, manifeſtiorem; ideo Galenus ait communem omnium febrium inæqualitatem in vna applicatione arteriç in quartana eſſe euidentiſſimam, ſcilicet quod pulſus dilatatio, dyaſtolis dicta, tardior, quam in febribus tertianis fiat. In declinatione vero, ſi febris adhuc veſtigium permaneat, pulſus eſt tardior, coquè potiſſimum, qui eſt ſecundum naturam. Vrinæ in principio albæ, tenues, aquoſæ, ſunt in augmento craſſiores, & coloratiores, atque in ſtatu craſſæ & quandoque nigræ, ſcilicet quibus critice aliquando quartanæ finiuntur. Hæc febris inter alias ad perfectam peruenit infebricitationem, quæ non raro cum ſudore fit, at non in principio, ſed poſtea, humore craſſo à calore extenuato, in multis in ſtatu & in declinatione erumpunt ſudores copioſiſſimi, quia humor à calore efficaci maxime extenuatur, atque digeritur. At in nothis quartanis, quæ fiunt à calidis humoribus vſtis, ac putrefactis longe copioſiores ſudores, quam in exquiſitis, erumpere ſolent. In hoc affectu quandoque lien, & quandoque hepar in tumorem attolluntur, quo hæc duo membra male affecta ad quartanarum generationem maximę concurrere meritò medici complures voluerunt. Alij his addunt corporis fuſcum vel nigrum colorem, qui melancholicorum proprius videtur. Ex acceſſio- *In lib. 2.* ne vero quartana cognoſcitur quod de quarto in quartum moueatur, at hæc (Pau- *In 1. epid ſec. 3. tex. 2. et in tex 7 In li. de ſypis. c. 5 In 1. de diff. fab. cap. 5.* lo auctore) aliquando producitur vltra quartum diem. Hippocrates ſenex diuinus, quartanos, quintanos, ſeptimanos atque nonanos dari in his circuitus tradidit. Auicenna quintanos, ſeptimanos. Gal. hos dari quidem non negauit ex aliorum ſententia, at nullos horum circuituum vidiſſe ſæpius affirmauit, nullos inquam certos, ordinem ſeruantes, ſed confuſos, atque inordinatos, ab errore potius externo, quàm à firma certaque cauſa procedentes. Ex recentioribus *In lib. 5. contro- uer. medic c 25.* Franc. Valeſius vir eruditus, hos dari circuitus contra Galenum, cum Auicenna ſtatuit, quos omnes ad quartanarum genus refert, à melancholicoque humore pauco quidem, at ſubſtantia craſſiſſimo, fieri credidit, qui quod tardiſſime præ craſſitie diſcutiatur, ideo haſce periodos ipſum producere. Quos ſanè circuitus ſiue acceſſiones diſtinctas ac certas dari, complures recentiorum, ac vel etiam nos cognouimus. colligimus hos aut dari ſpecie diſtinctos (quod Hippoc. ſcriptum reliquit, & Galenus negauit) vel non ſpecie diſtinctos, vt Arabes voluerunt, qui ad quartanarum genus hos retulerunt. ex quibus dicamus quartanam febrem exquiſitam (de qua nunc agimus) moueri de quarto in quartum, alii vero circuitus, quippè quintani, ſeptimani, octomani, & nonani ſpuriæ ſiue nothę quartanæ erunt. At age de ſpuria quoque loquamur. Hanc (dictum eſt) febrem eſſe ab atra bile aliorū humorum coninnctione facta, extra venas putre- *Gal. in 1 prorrh. com 4 & in 2. de vict. rat. in acut com 30. In 3. prognoſt. com. 39.* ſcente. Atram bilem fieri aliquando à flaua bile & à melancholico ſucco, Galenus docuit. à qua putreſcente quartanam etiam febrem concitari expreſſum quoque reliquit. Arabes voluerunt craſſam quoque pituitam vſtam ad atram accedere, ac idcirco quartanam febrem facere. Signa quartanæ nothæ, ab ijs, quæ

ſecundum

ſecundum naturám ſunt, deprompta exiſtunt, ætas vigens, regio calida & ſicca, æſtas ſicca & admodum calida, corporaque ſuccis bilioſis ſcatentia. & ab ijs, quæ præter naturam ſunt, primum eſt rigor (quo hęc febris inuadit) acutus ſimilis tertianis, abſque vllo ſenſu frigoris, neque oſſium apparet dolorifica illa laſſitudo, quæ exquiſitæ quartanæ eſt propria. Calor acrior eſt, ac maior in principio obſeruatur, acceſſio breuior, quæ plerunque in ſudorem terminatur; pulſus in principio acceſſionis, & in declinatione non ita tardus & rarus. Vrinæ in principio coloratiores apparent, breuiori tempore hæc febus finitur, ſitiunt ægrotantes maxime in hac febre veluti in exquiſita, vel nihil vel parum. Quartana febris oĩum eſt longiſſima facilima & ſecuriſſima. Hac ipſa labotãtes magno motbo non capi, & cõplures motbos ſanatu difficiles reſolui compertum eſt. Gal. ait: longa m. quartanam morbum comitialem diſcutere, ſed lienoſis eſſe valde incommodam, compluresque ipſorum exinde factos hydropicos mortuos ſe vidiſſe tradidit. Senibus, & præſertim debilibus lethalem eſſe, neminem medicorum latet, quia humor melancholicus, atraque bilis omnium humorum ſit peſſimus, & ad coquendum tardiſſimus, ac difficillimus, qui propter temperamentum ſiccum & frigidum & ſubſtantiam craſſam & denſam, efficaci calore eget vt extenuetur, & coquatur; in ſenibus vero cum concoctrix facultas & expultrix langueat, ideo a quartana & ab alijs omnibus affectibus ab eodem ſucco obortis, ſenes maxime patiuntur, ſenes vero cum lienis tumore, ipſa breui tempore ad exitium prouchit. His præmiſſis ad curationem declinemus, quę profectò efficacioribus laxantibus perficitur, quippe quod affectus adſtrictus ab humore craſſo & terreno foueatur, ideo fortioribus opus eſſe medicamentis etiam Dogmatici ſentiunt, ſcilicet quæ incidant, extenuent ac concoquant. At Methodici vere laxantibus hunc humorem ſuperari poſſe exiſtimarunt, ſcilicet calidis & humidis, quod humectatione hic humor atque calore egeat, vt coquatur. Quod dogma complures etiam rationalium medicorum ſecuti, ad hunc coquendum & purandum humorem, primum humectantibus opus eſſe cognouerunt (quando ipſius ſubſtantia humectata facile extenuetur à calore digeraturque) Quod vero pertinet ad victus rationem, aer primum ſit candidus clarus: ægrotus hilaris ſit, & abſtineat ab ijs animi paſſionibus, quæ cum mærore, timore, ac triſtitia ſunt, quod hę adſtrictum affectũ foueant, neque humorem, fuliginesque exhalare per cutis meatus permittant. Experientia tamen obſeruatum eſt, in robuſtis corporibus timorem vehementem repentine obortum multos plurimum iuuiſſe, & nonnullos omnino ſanauiſſe. Nos quoque meminimus, cum hac febre aliquando vexaremur, repentino nobis oborto ex inimicis inuadentibus nos timore, maiori ex parte eam febrem fuiſſe imminutam. ſed quomodo iſtuc? cum timores adſtrictum affectum augeant, meatus claudendo & calorem intus repellendo, calor enim cum ſanguine ad viſcera recurrit, extimęque partes ob id exangues, & adſtrictæ remanent. At quemadmodum alias fuit demonſtratum, aquam frigidam large affuſam reuocatione, vt expteſſit Hippocrates, caloris plurimum calefacere, ita de timore vehementi dicendum, quippe ab ipſo calorem intus pelli, quem vnitum atque auctum, poſtea ad partes, in quibus humor putridus melancholicus eſt, erumpentem, ipſum efficaciter extenuare, cõcoquere, & digerere, quod non niſi in corporibus robuſtis fieri poteſt, etenim in debilibus calor, nedum augetur, at quinimo extinguitur. Cibus erit mediocris, optimi ſucci, facilis alterationis, bis in die quietis cibum capiant, & ſemel in die acceſſionis, aut ante acceſſionem per quatuor horas, aut in febris declinatione: carnes opportunæ in cibis erunt pullorum gallinaceorum paruorum, vel phaſianorum, vel turdorum, vel perdicum, vel aliarum auium montanarum. Item carnes vitulinæ hædinęque, atque oua gallinarum recentia ſorbilia erunt vtilia. Ab aqua in potu abſtinendum, vinum erit album, tenue,

Hipp in 6. epid. ſect. 3. tex. 4.

Hipp. in 6. epid. ſect. 6. tex. 7.

In 1. epid ſec. 3. com. 4.

medium inter ogligophoram, & vinoſum generoſumue. Incipienda curatio eſt, à medicamentis lenitorijs, vt aluus laxetur, excrementiſque exoneretur. In exquiſita quartana dabimus caſſiam cum diacatholicone, vel ſyrupum de polipodio laxatiuum ad vnc. iiij, cum aliquo conuenienti decocto, vel dabimus, diacatholiconis vnc. ii. diſſoluti ex decoct. florum & fruct. cord. in ſpuria vero & notha, quę à calidioribus humoribus foueatur, exhibent in potione ſy. roſ. ſolutiui vel mannæ electæ vnc. iiij, cum ſerò lactis caprilli, vel floris caſſiæ nouiter extractæ ʒ.x, confect. hamec. ʒ. ij, fiant boli. Methodicis verò quibuſdam viſum eſt, ab his potius abſtinendum, & quod ſtomachum auertant, & humores melancholici laxatorij educi nequeant. Accedit, quod catharticis eo humore ſæpe commoto febris augeatur, ac non raro ex ſimplici duplex, atque ex duplici continua euadat. Sed tamen hæc incommoda ſequerentur vſum catharticorum, non autem lenientium vocatorum, quare & ijs vtendum atque clyſteribus mollibus, quibus aluo laxata, ſanguis in corporibus aptis vacuandus erit. Galenus ait, ſecta vena ſiniſtri cubiti, aut interna, aut media, mittendum eſſe ſanguinem, modo ſit niger & craſſus, qui ſi flauus & tenuis fuerit, ab eius euacuatione abſtinendum erit. Notæ ſunt ad mittendum ſanguinem, ſi corpus ſanguine abundauerit, ſi gracile ſit, venaſque turgidas habeat, non ex flatu, ſed ex ſanguine; ſi ſuppreſſi fuerint mẽſes, ex vena Poplitis vel ex ſaphena pedis euacuabitur; eodem modo ſi hęmorrhoides interceptę itidem fuerint, præſtabit ſanguiſugis adhibitis ſanguinẽ educere. Non expectandum febris augmentum, pro mittendo ſanguine, vt alij faciunt, ſed ſtatim ipſo principio (auctore Galeno) mittendus erit. non in die paroxiſmi, & non in ipſius principio, at in præcedenti die illud eſt faciendum. Nonnulli poſtea ſaluatellam vocatam venam etiam aperiunt, repetuntq; ſanguinis euacuationem. Gal. tamen ſplenicæ illius venæ & paruarum iſtiuſmodi ve-

In lib. de curat. per ſang. miſſio. narum ſectionem ſæpe irridet. laxato quoque corpore ex ſanguinis euacuatione, concoctorijs medicamentis prorſus incumbendum. Quidam illud præſtare nituntur prius medicamentis humorem ſiccum, craſſum, & frigidum humectantibus, temperateque calefactorijs, humectatione enim aptior redditur is ſuccus, vt à calore coquatur, à temperato vero calore paulatim coquitur, cum valenter calidis humidum hauriatur, terreſtriorque ac minus naturæ, medicamentiſque cedens reddatur humor, poſteaque humectato humore laudant incidentium, ſubtiliantiumue atque aperientium vſum. Itaque primum ex ſyrupis commendatus qui recipit ſyrupi de pomis, de ſucco boraginis, de lupulis, an. vnc. 5. cum decocti boraginis, bugloſſi, lupulorum, altheę, paſſullarum enucleatarum. vnc. iij. à quibus per dies quinque vel plures aſſumptis, poterimus alium exhibere, qui recipit, vel oxymellis ſimpl. vnc. 5. ſyrupi de epythymo vnc. 5. cum decocto fumi terræ, meliſſæ, chamedrios, pulegij, epithymi, paſſullarum ſine nucleis vnc. iij. Videtur loco ſyruporum vellior vſus iuſculi pulli gallinacei parui, in quo ebullierit borago, lupulus, ſuncus, aſplenium, radix petroſelini, liquiritia dulcis, pulegium, & paſſullæ enucleatæ, ad ſemilibram calidi epoti ſingulo mane in aurora. Corpore fluido reddito vel his vel alijs, purgationi incumbendum erit, vomitorijs, ſi ad ſtomachum humores inclinauerint, vel per aluum, per quem locum promptius hic humor (auctore Hippocrate) expurgatur. De vomitu complures à cena facien-

In 4. aphoriſ. 9. dum voluerunt, quod humor miſtus cibo facilius euacuetur, vel quod ex cibo humor humidior & fluxilior reddatur. Galen. vomitionem moliri oportere in die præcedente acceſſionem conſulit. Ita enim habet de hoc: Die eodem, quæ acceſſionem præcedit, vomitum à cena commoui; poſtridie mane cremorem abſinthij exhibui, tum duabus horis ante acceſſionem theriacam, idque tam fęliciter, vt non amplius acceſſio redierit. Non vacuatur tamen vomitu materia febris coniuncta, ſed antecedẽs, niſi in ſtomacho ſit ſedes humoris putridi: vomitus verò

ſolet

ſolet eſſe magni adiumenti, quod, vt plurimum, cōpia ſucci melācholici in ſtomacho ad concitandam appetentiam contineatur. At ni vomitu fuerit opus, ventrifluis vtendum erit, quæ humorem melancholicum laxando educant. At conſultius laxatorijs catharticis prætermiſſis, complures etiam Dogmaticorum coctione ſola agendum eſſe putant. quod ſi purgandum ſit; coctionem omnino eſſe expectandam, qua obſeruata, ad id præſtandum hoc vtile erit apozema, quod accipit florum borag. bugloſſæ, violarum, fumi terræ an. p. ij, foliorum ſenę, epithimi, polipodii, an. ʒ. ij, radicis ellebori nigri ʒ. i. cinnamomi minutim inciſi, Cariophyllorum, carpobalſami an. ſcrup. i. ligni dulcis deraſi & contuſi, paſſullarū ſine nucleis an. vnc. 5. hæc in lib. 1. aquæ ebulliant, quoad tertia pars abſumatur, & colatum calidum ad vnc. v. propinatur, in ipſo diſſoluta vncia mannæ calabræ, vel hæc omnia per noctem in vino albo calido infuſa maneant, & percolatum infuſum calidum exhibeatur cum prædicta manna ad ʒ. x. aut dabuntur boli parati ex confect. hamec ʒ. iiij, diacatholiconij ʒ. vi, vel ex ſyrupi roſ. ſolutiui vnc. iiij, electuarij len. ʒ. vi. confect. hamec ʒ. ij, cum decocto flor. & fruct. cord. facta potione, aut pilularum cochiarum elleboro nigro præparatarum ſcrup. iiij, maſtichinarum ſcrup. 15. fiant pilulæ. In quartana notha medicamenta debent eſſe eiuſmodi facultatis, vt vſtos humores contemperent, & euacuent. Vnde decocta & infuſa parabuntur, ex boragine, bugloſſo, ſunco, endiuia, hordeo, paſſullis, meliſſa. ex purgantibus, conueniet ſena, epithymus, fumus terræ; elleborus niger, quibus per noctem in ſero lactis maceratis, expreſſum cum caſſia, vel māna vel ſyr. roſato ſolutiuo, vel cum ſero lactis, calidum dabitur; cum autem hæc febris à corporis vacuatione, purgationeque antegreſſa concoctione ſeu præparatione, non fuerit ſublata, conſulimus, vt per aliquid temporis à purgantibus atque ab alijs omnibus medicamentis, quæ plurimum agitant, quartanarij abſtineant, ſolumque coctioni humoris incumbant, ita vt manè ius galli iuuenis aſſumentes alteratum althea, boragine, bugloſſo, meliſſa, ſunco, fumaria, petroſelini radice, agrimonio, paſſullis, glyzirrhyza, bibant calidum, foueant os ventriculi, lienem, & totum ſiniſtrum hypochondriū aliquo ex oleis concoctionem iuuantibus, digerentibusque, cuiuſmodi eſt, oleum chamęmelinum, amygdalinum, vtiles etiam erunt lenes ad totum corpus frictiones cum inunctione calida olei chamæmelini aut amygdalini dulcis. Quibus addenda optima victus ratio, & in cibo & in potu, tum in aere, tum in excrementis reijciendis per omnes meatus corporis, ſed præſertim per aluum, quam laxam eſſe perpetuo oportebit, quæ ni ſponte fluens ſit, clyſteribus mollibus inditis, vel paſſullis in vino dulci vel in iure pulli decoctis cum ſaccharo ſæpius aſſumptis, vel ex decocto mercurialis, altheæ, betæ, blyti, maluarum ac ſimilium herbarum laxantium parato, atque calido epoto, atque in hac ſimili curatione perſeuerandum erit, quoad ſymptomata & febris aliquatenus declinare cęperint, quo tempore ad vſum illorum medicamentorum cum internorum tum externorum, quæ humorem digerunt totiusque corporis meatus laxant febremque omnino finiunt, declinandum itidem erit. Ex internis, quæ per duas horas ante acceſſionem calida exhibentur cum totius corporis leni frictione & calida inūctione poſterius dicenda, Dioſc. radices plantaginis ex vino potas, pro diſcuſſorio laudauit & heliotropiū maius ſcorpiurum dictum. Alexander Trallianus credidit plurimum quartanarios iuuare poſſe cimices lectulorum quatuor vel ſeptem fabarum cauitatibus clauſos deuoratos. Non minus & Glyzyrrizam ad ʒ. ij tritam ex aquæ hæmina ante acceſſionem epotam, ſemen item hyperici ex vino, libanotidisque radicem ex dimidia vini hemina, item bituminis ʒ. i. caſtorei ſcrup. 5. per duas horas ante acceſſionem. Galenus à vomitu poſt cœnam facto, craſtino mane exhibito cremore abſinthij, & ante acceſſionem theriaca ex vino, multos ſanatos fuiſſe, ſcribit.

In 2. yporiſt. cap. 22.

In 1. ad Glauc.

Piper item tritum quotidie mane bibendum dabat, atque etiam elleborum album ſcilicet in caſu difficilimo, ſed ab hoc ne dixerim medicamento, ſed lethali veneno abſtinendũ eſſe duxerim, cum ipſius vſus hac ætate ſit admodum ſuſpectus. Iaſerpitium ſiue ſuccum Cyrenaicum (quem aſſam fętidam officinarum eſſe aliàs demonſtrauimus) ex vino ante acceſſionem plurimum cõtulit, dabitur vero fabę
In 3. de alim facult. magnitudine. Arabes ſerùm quoque lactis extollunt, quod fortaſsè, vt Galen. docet, nõ ſit expers facultatis calidæ. ſed ipſius vſus cõuenit quartanis à calidioribus ſuccis obortis. Conſt. Africanus in exquiſita & in longiſſima laudauit petroleum, Yſaac radicem Caryophyllatæ ad ʒ.i ex aqua vitæ, gentianæ item radicis ʒ.i. ex vino. Archigenes bitumen Iudaicum, trifolium bituminoſum, hederæ folia, caſtoreum atque ſcorpiurum. Villanouanus pro ſecreto habuit exhibere taxibarbaſſi radicem ex vino per duas horas ante acceſſionem, & non minus etiam os de corde cerui ad drachmam, itidẽ ex vino alterato dictamno Cretico, ſaluia, chamedri atque chamepithi, & myrrham ex ſucco abſinthij ad ſcrup. ij, caſtorei etiam, & bituminis, an. ſcrup. ij, ex vino. Hollerius tanarum viridium decoctum ante acceſſionem commendauit, quod tamen vi potius venefica, quam vi aliqua occulta (vt recte Iacotius in ſcolijs ſentijt) illud præſtare credidimus. ligni Indi decoctum dilutum, atque eiuſdem ligni tenuiſſime triti ʒ.i ex vino aromatico calido non parum multis profuiſſe deprehenſum eſt. Nonnulli aſſarum decoctum ex melle. ſed in morbo crudo geminabit febrem, veluti in declinante, quod albi ellebori modo purget per vomitum, eam omnino tollet: decoctum item cardui benedicti, ac vel etiam ellebori nigri, ſumme iuuat. Dantur quoque ſtibij præparati, gr. iiij, vel vinum maluaticum in quo per diem infuſum manſerit. Nos vero addimus oleum de chalcantho album & clarum ad ſcrup. i ex vini albi
In 2. ad Glauc. In li de Ther ad Piſo. cap. 18. aromatici vnc. iij. Galenus ex compoſitis diatrion pipereon, diaſpoliticon, Theriacam magnam Andromachi apparentibus ſignis coctionis cõmendauit. Eſt & medicamentum Tralliani, quod accipit opoponacis, opij, caſtorei, ſeminum alterci an. ſcrup. iiij, tritis ex melle fiunt paſtilli, datur ad ſcrup. ij. ex vino aromatico ante acceſſionem. eſt & Aetij medicamentum, quo vtebatur eodem modo: quod accipit piperis longi, myrrhæ, opij, caſtorei an. ʒ.i, tritis ex melle parantur paſtilli, doſis eſt ſcrup. 5. ante acceſſionem ex hydromelle. & Haly Abbas habuit hoc familiare medicamentum quod accipit piperis albi, nigri, longi, an. ʒ. xx, xilobalſami ʒ.x, Zinziberis, apij, caſſiæ ligneæ, aſſari, raſſeni an. ʒ.i, ex melle parantur paſtilli. datur ʒ.i. ex vino calido ſupradicto modo. Yſaac dabat Theriacæ antiquæ ʒ.i. ex vino alterato menta, & mentaſtro, aut Theriacę ʒ. ij. cum aquæ chamedrios vnc. iiij, per horam ante acceſſionem. Aliqui mithridatium, aureamque Alexandrinam ex vino eodem modo atque eadem doſi exhibendam laudarunt. eſt & Hollerij medicamentum, quod paratur ex cinnamomi ʒ.ij, piperis ʒ.i, croci, myrrhæ, ſtyracis, ſagapeni, ʒ.5. benzoini ʒ.iij, rad. gentianæ ʒ. ij, tritis ex melle depurato fit electuarium, cuius doſis eſt ad ſcrup. ii. ex aqua ſtillatitia fœniculi & apij calida. Nonnulli exhibent Theriacæ antiquæ ʒ.15. ſucci mentæ depurati ʒ.i, vini albi odorati vnc. 15. & datur calidum. Atque hæc ſunt interna medicamenta quæ exhiberi debent ante acceſſionem per duas horas, quibus externa quoque ſunt addenda, nam deuoratis ijs medicamentis, externis quoque eſt opus, vt ipſorum digerens & diſcuſſoria facultas augeatur. debent quidem corpora ægrotantium calido vnguento vel oleo inungi, præmiſſis lenibus frictionibus, vt de eorundem medicamentorum vſu ad tertianas nothas quoq; diximus. Itaque eaſdem illas inunctiones quartanarijs quoque conducere dicimus quas ad tertianas meminimus. Ex antiquis Conſt. Africanus ad ſudorem mouendũ vtebatur vnguento marciato dicto, quandoque calido petroleo inungendum corpus, priuatimq; dorſi & ſpinæ partes inungendas voluit; balnea quoq; ſulphurea

calida

calida commendantur, ſi ante acceſſionem immergantur ægroti & maneant, quoad febris acceſſerit atque declinatit. Recentiores laudarunt ſcapulas, brachia, ſpinamque ante acceſſionem inungi oportere oleo calido, vel chamæmelino, vel de cucumeri agreſti, vel ex eo, quod paratur ex ſucci rutæ vnc.ij. olei ſcorpionum vnc.iiij, vini aromatici vnc.iij, ferueant, quoad ſuccus abſumatur, & calido inungantur partes prædictæ. aliud ad idem. ℞. cinnamomi, piperis an. ſcrup.ij, trita hæc inſpergito ſpinæ præunctæ oleo chamæmelino. Alij ægrotos iubent ante acceſſionem ingredi balneum ex aqua dulci, in qua ſerpillus, pulegium, ſaluia, roſmarinum, chamæmelum, & ſimiles alię herbæ digerentes ebullierint. Vnguentū item Neſtoris Anglici laudatur, quo per horam ante febrem apud ignē vngatur ſpina dorſi vſque ad ancham, crura, ſplen, vmbilicus, venter, renes, volę, manus & pedis ſiniſtri, à qua inunctione, æger ſtatim collocatur in lectulo & ſtragulis cooperitur, & ei datur aliquod ex antidotis prædictis diſcuſſorijs. Paratur vero illud vnguentum ex ſucci abrotani, rutæ, arthemiſiæ an. ℥.i, olei communis ℥.ij, olei laurini vnc.i, bulliant quoad ſuccus abſumatur. Aliud. ℞. ſucci chamedrios maioris, matricariæ, axungiæ porcinæ, olei communis an. vnc.15. bulliant ad ſuccorum conſumptionem, & poſtea adde thuris pul. maſtiches an. ℥.i, ceræ ſalis communis an. vnc.iij. fiat vnguentum. Aliud Arnaldi Villanouani. Recipe caſtorei, Theriacæ antiquæ. an. ſcrup.iiiij. myrrhę, olei laurini, an. ſcrup.iiij, moſchi, ambaſis an. ſcrup.i. mellis deſpumati lib.5. miſce, fiat vnguentū, quo illinantur tēpora frontis, pulſus, nares, ſtomachus, vola manus ſiniſtræ, & planta pedis ſiniſtri. additur cuiuſdam Galli medici ſecretum. ℞. farinæ triticeæ cribratæ, thuris maſculi an. vnc. ij, cum ſucco menthæ, fiat emplaſtrum, quod exceptum linea petia calidum ante acceſſionem adhibeatur ſpinę dorſi vſq; ad caudam, & quoad ſponte decidat, teneatur. Quod ſingulare eſſe ad longam quartanam compertum eſt. Ægyptij pro ſecreto habent, clyſterem paratum ex decocti maioranæ, lib. i. olei laurini vnc.iij ſimul miſtis. quo ſanè & in alijs multis & in me ipſo olim quartana vexato ſumma cum vtilitate vſus ſum. & nonnullos tribus ſolummodo hiſce clyſteribus vſos ſanatos fuiſſe vidimus.

De quotidiana febris curatione. *Cap. IV.*

QVotidianam & amphimerinam Medici vocant, quæ à pituita extra uenas putreſcente fit, & continuam, eadem intra venas putreſcente. Pituita vero multiplex eſt, vna acida, ab acido ſapore dicta, altera vitrea à vitreo calore atq; craſſitie itidem vocata, vnde acida eſt craſſior; hæc fit à forti frigiditate, ex quo omnium pituitarum eſt frigidiſſima, qua homines famelici redduntur: tertia eſt ſalſa, quam Arabes a mixta bile pituitæ ſalſam reddi dixerunt, nos vero & à putredine & à calore plurimo humidum abſumente fieri credimus. Demum omniū mitiſſima eſt dulcis, vtpotè quæ & à minori frigiditate fit, & ad nutritionem eſt vtilis, quippè quæ maiori à caloris alteratione in ſanguinem mutatur, atque ab hac fit exquiſita quotidiana, & ab alijs notha & ſpuria vocata. Signa quotidianæ ſunt, in primis, quod inuadit abſque rigore, ſed potius cum extremarum partium refrigeratione, quandoque cum horrore; at ſpuria quidem, minimeque exquiſita (ſcilicet quæ aut ab ipſa putrefactione pituita acriori reddita, fit, vel à ſalſa, aut ab acida) calor ægre inualeſcit, ac diuturnior eſt, vnde tardum habet augmentum, quia calor perinde atque ignis in lignis viridibus tarde accenditur, ita & calor febrilis in pituita qualitas caloris eſt, vt ſit ſimilis ei, qui fumoſo igni comparatur, ita vt calor ſit fumoſus vapori multo ac inequali permiſtus. Vnde Hippoc. ait manui mitem eſſe, acrimoniam ſcilicet humiditate obtundente, &

Gal. in 2. de diff. feb. cap. 2.

In 6. epidem. 1. tex. 29.

paulatim

In 1. ad Glauc. cap. 7. paulatim augeſcentem: Gal. dixit, calorem quidem eſſe cum quadam acrimonia, quæ non ſtatim manu admota, ſed poſtea innoteſcit. Paulus vero ait, hunc calorem neq; ęgros adurere, neque cogere ipſos, vt plurimum & crebro reſpirent, neque ſitim intenſam illis concitat; at quinimo ipſa leuis eſt, pituita humiditate ventriculum humectante, & humoris caliditate ab humiditate multa obtuſa. Vnde Galenus meritò dixit hos & linguam, & totum corpus valde humidum habere. Vomitu & per aluum excernuntur pituitoſa & cruda, aquoſaque. Vrinæ in principio tenues, albæ, aut craſſę, turbidę, ſi pituita per vrinam excernatur, vnde craſſæ morbo plerunque concocto mingi ſolent. at in morbo quoque cru-
Gal. 2 epidem. 1. com 7. do non raro (vt Gal. docet) multitudine crudorũ humorum in toto corpore abun-
in lib. de vrin. cap. 5. dantiũ, craſſæ & turbidæ excerni ſolent. Pulſus ſunt quartanarum multo minores quã ſint pulſus tertianarũ. Acceſſio plerunq; noctu & veſperi quàm interdiu (quod
Gal. ad Glauc. cap. 7. eo tempore pituitoſus humor familiarius moueatur) inuadit. Vnde Hippoc. per nocturnas amphimerinas intelligit. Durat acceſſio plerunque ad horas decem & octo, & plures etiam, à qua non omnino à febre immunes ægroti remanent, cum quædam veſtigia febris in ipſis relinquãtur, vnde quotidianam vere intermittentem non dari, multis eſt perſuaſum. Galenus non niſi paucas ad integritatem venire affirmauit. Paulus omnino negat aliquam venire ad integritatem. Quo rectius Auicenna inquit quotidianæ dimiſſionem non eſſe mundam. In ſudorem non erumpunt primis acceſſionibus, ſed poſtea humoris craſſitie a calore extenuata, & qui fiunt in principio à pituitę copia ſymptomatice apparent. Siquidem ſolummodo progreſſu temporis, deterſa pituita, ſublatisque obſtructionibus, ſudores à natura excerni ſolent. corpus eorum (Paulo auctore) albicat. grauitatem capitis & totius corporis Arabes addunt, ſoporem in principio acceſſionis, frigoris inęqualitatem partium extremarum, animi deliquium, ſyncopen ſtomachicam, vitio quippè ventriculi refrigerati à crudis ſuccis obortam. Raró enim hæ ſce febres abſque oris ventriculi læſione fieri, etiam Galen. expreſſit. Fiunt vero hæ febres familiarius in pueris, in infantibus, in ſenibus, vitamque ocioſam agentibus, crapulis, ebrietatibus, vſuique dulcium balneorum indulgentibus, in hyeme, in cælo conſtitutioneque frigida & humida. Hæc ſigna exquiſitæ amphimerinæ ſunt: nothę vero febris ex acida pituita obortæ, præter dicta hæc ſunt: perpetuo cum calore rigent, nam hic humor (quod raro totus putreſcat) epialam facit, vrinæ tenues ſunt albæque; in ſtomacho acidę pituitæ ſenſus dolor, & acidæ eructiones fiunt, horrere magis quàm frigere febricitantes obſeruantur. & in ea febre quę à vitrea pituita fit, ſenſus in ea parte, cui adhæreſcit, intenſæ frigiditatis ſentitur. & quæ à ſalſa fit, habet vrinas tenues, & rufas, in ore eſt ſalſedo, adeſt pruritus in corpore, ſitis intenſa eſt, ſudor in declinatione acceſſionis (quæ potius cum horrore, quam cum frigore inuadit) apparet. Quotidiana longiſſima eſt, ac non ſine periculo, eoque periculoſior, ſi vna cum ſyncope fiat. In hac febre illud quod pręcipue indicat, eſt morbus adſtrictus, in meatibus corporis obſtructis, clauſiſque conſtitutus, qui pituitoſo humore fouetur; Vnde meritò non leuiter laxandum erit. Cæterum ſi hic humor non valde multus ſit, co-
In 5. lib. ſimpl. ctioni, & digeſtioni erit incumbendum, cum (vt & Galenus animaduertit) pituita dulcis non egeat purgatione, at concoctione, vt in ſanguinem vertatur, at vbi ipſius multitudo redundarit, profecto minuenda erit, vt reſiduum natura valentius concoquere queat, ideo inter laxantia præſidia illud primo occurreret faciendum, quippè vt aut vomitu, aut clyſteribus laxatorijs, vel cum irritantibus expultricem paratis pituita expurgetur, illaque potiſſimum ſubducatur, quę nondum computruit, in primis quidem vijs inhæreſcens. vomitu purgabit hydromel copioſius & calidum cum oxymellite epotum, aut aqua communis decocta cum ſeminibus fęniculorum, & liquiritiæ, aut hydromel dilutum cum corticibus

raphani

raphani ebullitum, ad lib. iiij cum vncijs duabus vel tribus oxymelliti, vel ſyrupi acetoſi, & hoc ante cęnam vel ante prandium fiet. Ni ad vomitum fuerit propenſio, parentur clyſteres ex decocto mercurialis, maluarum, altheæ, chamæmilæ, centauri minoris ſem. fęnugræci, lini, fęniculorum, furfurum, & ſimilium, atque ex oleo dulci vel chamæmelino, vel cum modico rutacei vel laurini, addito melle roſaceo ſimplici, atq; ſale, vel addatur, elect. de hyera vnc. iiij, diapheniconis vnc. ij, aut aliquod aliud ſimile medicamentum phlegmagogum. Huiuſmodi clyſteres facilius vtiliusque pituitam per aluum purgabunt. Quibus aluo tum meatibus ad ſtomachum inteſtinaque pertingentibus laxatis, ad alterum ex laxatorijs præſidijs declinandum, quippè ad ſanguinis euacuationem, quem audacter euacuabimus, ſi præſertim vehemens fuerit febris, vrinæque coloratiores fuerint, atque omnium maxime corpore plethorico exiſtente. Arabes in calida cęli conſtitutione dextri cubiti ſcindunt iecorariam, ac in frigida, ſiniſtri, modicum educentes. tertio coquendus eſt humor, eius craſſities extenuanda, & detergendus, meatusque omnes ab infarctu, & clauſu liberandi, quod vt aſſequamur, ſingulo mane dabitur puluis chamedrios ex vino albo ad ʒ. ij, vel gentianæ radicis drachma, aut piper tritum ad ſemidrachmam ex aqua ſtillatitia betonicæ, vel foliorum betonicæ puluis ad ʒ. ij ex vino, uel ex aqua; agrimonij itidem aut eupatorij, aut origani, aut calaminthę, aut thymi aut mentæ, aut abſinthij, aut radicis acori, vel iridis optimę ſiccæ ex vino dabitur ad ʒ. i, ſed longe præſtabit, vt ex aliquibus iſtorum in aqua paretur decoctum, & exhibeatur cum melle, vel ſaccharo, aut cum oxymellite, melle roſaceo, vel ſyrupo de menta, vel de corticibus citri, vel de duabus radicibus; ex omnibus vero præſtabit, quod accipit oxymellis ſimpl. mellis roſ. ſimpl. ſyrupi de menta an. vnc. 5. decocti (ex chamedrios betonicæ, apij, borag. ſunc. an. p. i, radicis iridis ſiccæ, gentianæ an. ſcrup. 15.) in libra aquæ parati vnc. iiij. poſteaquam hiſce concoctorijs per multos dies ægrotus fuerit vſus, & vrinæ craſſiores appareant, poterimus adhuc magis laxare ventrem clyſtere phlegmagogo cum laxatorijs parato, à pharmacisque abſtinendum, quando maxime illis ſuſpecta eſſe debeant, propter ſtomachum, qui in hiſce febribus perpetuo in omnibus labefactatus eſt. Dogmatici vero clementer purgantia in his exhibent, e quibus optimum erit, quod accipit agarici th. ʒ. 15. zinzib. ſcrup. 5. per noctem in vino albo aromatico infuſi, expreſſioni addẽdo diacartami vel diaphęniconis an. ʒ. 15. ſyrupi de abſinthio vel de menta vnc. 5. Auicenna dabat, quod accipit maſtiches, zinzib. turpeti an. ʒ. i, ſacchari albi ʒ. i, ex vino. vel pilularum elephanginarum, de hyera ſimplici, aſſairet an. ſcrup. ij, vel pilularum de hyera Gal. ſcrup. iiij, agarici th. ʒ, i, maſtiches, roſarum, cinnamomi, galangæ an. gr. vi, ſaccharique in vino albo diſſoluti, ʒ. i, quibus fit medicamentum pro duabus vicibus. Rhaſis dabat turpeti optimi pul. ʒ. x, maſtiches, zinziberis an. ʒ. i, ſacchari omnium pondus. doſis à ſcrup. iiij ad ʒ. ii. Alij ex recentioribus dant, agarici, turbith. an. ſcrup. i. ſpicæ, ſalis gemmæ an. gr. v. zinzib. ſcrup. 5. infundunt in vino & expreſſo addunt mãnæ calabræ vnc. i. Alii exhibent diaturbit ad ſcrup. iiiii vel ad ʒ. ii, Nonnulli commendant claretum Arnaldi, trageamque, & alii ſyrupum, cuius ſemunciam vtiliter exhibent ante acceſſionem per duas horas, quod parant accipiendo polypodij quercini ʒ. iii, ſ. fęniculi ʒ. 15. turbit, eſulæ, agarici an. ʒ. iii, pruna damaſcena num. xxv, macerata in lib. aquę ebulliunt, quoad tertia pars abſumatur, & cum ſaccharo fit ſyrupus. laxato bis vel pluries corpore laxatorijs medicamentis, ad alia laxantia declinandum, quæ humorem facientem paroxiſmum digerunt, & reſoluunt, quæ (vt de quartanis dictum eſt) dantur ante acceſſionem per duas horas, adiunctis frictionibus lenibus ad vniuerſum corpus, eo modo quo in quartanis faciendum diximus, ſcilicet cum calidis inunctionibus, quę omnia ad quartanam à nobis præſcripta, quotidianæ

tidianæ etiam conuenient. Itaque ex medicamentis internis primum commen-
datur, chamedrios folia trita ex vino albo ad ʒ.ii epota ante acceſſionem per duas
In lib. 8. ſimpl. horas, de quo medicamento merito Galen. dixit: calidum eſſe & ſiccum, tenuis
eſſentiæ, quo lien colliquat, vrinam & menſes mouet, craſſitudinemque humo-
In lib. 12. cap. 7. rum incidit. Trallianus ait: dato chamedrios decoctum iis, quos quotidiana fe-
In lib. 4. c. 88. bris, circuitusque affligit, vrinas multas ducit & leuat. Ætius chamedrios de-
coctum aſſidue epotum quotidianam ſoluere tradidit. Ius quoque galli veteris
cum ſale vel ſalſamento in ventrem eius loco interaneorum repoſito erit vtiliſſi-
In lib. 5. de met. med. mum. De quo Serenus ait: Febribus aut longis galli nou_a iura vetuſti ſubue-
„ niunt. Dioſcorides commendauit vinum melitites, de quo ait: Melitites datur in
„ longis febribus, quæ ſtomachum infirmarunt, namque aluum emollit, vrinam
„ cit, ſtomachum expurgat. Datur non minori cum vtilitate, agarici th. ʒ. i. ex
vino, vel piper tritum, gentianæ radix, ariſtolochia ad ʒ. i, ex melicrato, iris
itidem ex vino ad ʒ. ii, & caſtoreum ad ſcrup. ii. ex decocto calaminthæ; aſſa item
fętida ad ſcrup. 15. Aliqui ſinapi triti ʒ. ii. ex hydromelite dabant. ex compoſitis
Trallianus dabat fabæ magnitudine perunctis ex oleo & pipere medicamentum,
quod accipit, ſtyracis, gummi, iridis, myrrhæ an. ʒ. iiii, opoponacis, piperis, aſſę
fætidæ, opii, an ʒ. i, ex melle fiant paſtilli: Apud Ætium atque alios complura com
poſita leguntur ad quotidianam reſoluendam. Vtiliſſime datur Theriacæ, Mithri
datii, an. ſcrup. ii. ex vino. item confectio diatrion pipercon, vel diacalaminthąm
aut Auream Alexandrinam ex vino albo ad ʒ. i, Alii dant ante acceſſionem vnc.
iii. medicamenti, quod paratur ex zinzib. origani, ameos, an. ʒ. iii, coriani præ-
parati ʒ. iiii, roſarum calaminthæ an. ʒ. iii, paſſullarum vnc. i, coquuntur in lib. v.
aquæ ad conſumpt. medietatis, & expreſſum datur cum ſaccharo calidum. Me-
dicamentum, quo non fruſtra vſi ſæpe fuimus, quod datur ad ʒ. i. ex vino albo
calido ante acceſſionem, accipit rad. gentianæ, agarici, rhabarbari, ariſtolochiæ
rotundæ, zedonriæ an. ʒ. i. caryophyllorum, piperis, croci an. ſcrup. ii. tritis ex mel-
le fiunt paſtilli: Item vinum, quod paratur ex origani, pulegii, chamedrios an.
p. ii, cinnamomi, iridis radicis tritæ, calami od. galangæ an. ʒ. i, caryophyllorũ,
zinzib. piperis an. ſcrup. i. Vini albi tenuis aromatici, bulliant, quoad tertia pars
abſumatur, doſis erit ſemuncia ante acceſſionem, additis ſupradictis calidis frictio
nibus & inunctionibus, ſudorificorum item vſus ante acceſſionẽ ex radice chinæ,
calamintha Guaiaco, ſmilace aſpera, milio & aliis ſimilibus, erit vtiliſſimus, ſi
per aliquot dies exerceatur. Ex externis, oleum chamęmelinum, ex calamintha,
coſtinum, rutaceum, ex caſtoreo, ſinapi, cum modico piperis triti. & omnia me-
dicamenta, quæ ad quartanas fuere à nobis præſcripta, erunt vtilia. Non eſt
omittendus in toto febris tempore vſus eorum, quæ os ventriculi calefaciunt,
cuiuſmodi ſunt, olea, vel unguenta parata ex oleo nardino, chamęmelino, de
menta, amygdalino, de nuce myriſtica, & ex aliis facultate ſimilibus. atque ex
medicamentis aromaticis, cuiuſmodi ſunt, cinnamomum, menta, caryophylla,
nux myriſtica, piper, carpobalſamum, lignum aloes, & ſimilia. Item fomenta ex
iiſdem in uino aromatico parata, atque particulatim ex foliis altheæ, mentæ, cha-
mæmelo, fęnugreco, betonica, & ſimilibus. Ad hypochondria item, ſi tenſa
fuerint, inunctiones digerentes & laxantes conueniunt, & præſertim ad ſiniſtrum
hypochondrium, atque ad uentrem. ex oleo chamæmelino, anethino, irino,
amygdalino, de capparibus & ſimilibus paratæ, item fomenta ex chamæmelo,
pulegio, altheæ foliis, caulibusque, & ex radice cyclaminis, iridis, bryonię, &
ex ſeminibus maluarum, altheæ, lini. fęnugreci, fęniculorum, liguſtici & ſimili-
bus in aqua parata, uel cum uini albi modico. His omnibus addenda eſt uictus
ratio accommodata in omnibus ſex rebus non naturalibus, aer primum deligen-
dus eſt clarus, calidus, qui non ſit ualde humidus, bene ęgroti dormiant, vigilias
deuitent,

deuitent, quod augeant & cruditates. & pituitam; caueant ab animi paſſionibus, & præſertim à triſtitia, mœrore, timore, quod hęc affectum adſtrictum augeant. ſingulis diebus ſemel, vel bis cibum capiant, per horas quatuor ante futuram acceſſionem, quantitate exiguum, ne ſtomachus grauetur, qualitate calidum, optimi ſucci & multi alimenti, quod in hiſce febribus longis, vires manu tenendæ ſint. oua ſorbilia recentia ſunt optima, carnes pullorum gallinaceorum iuuenum, hædi, vituli lactentis, auium montanarum, ſcilicet, perdicum, phaſianorum, turdorum, turturum & ſimilium. à vino tantummodo abſtinebunt, quoad ſigna coctionis illuxerint, eritque album ogligophorum, odoratum, vel vini loco aqua cum corianis, vel cinnamomo decocta, aut aqua pulli, vel ius ſtillatitium ex gallinaceo pullo paruo paratum.

De becticarum febrium curatione. Cap. V.

Hectica febris (vt ſuperius dictum eſt) tertium genus febrium exiſtit, in cordis ſubſtantia conſtitutum. Quæ febris fit, vbi calor febrilis cordis ſubſtantiam inuaſerit, atque cœperit conſumere humorem in uenis & in arterijs futurum nutrimentum, primique hæc becticarum febrium eſt ordinis, ſcheticaque Galeno dicta eſt. Hectica vero febris confirmata dicitur, vbi calor nedum corporis ſolidas partes occupauerit, at aliquid quoque vtilium humiditatum conſumpſerit. Itaque tres hecticæ ſpecies obſeruantur, quarum prima ſchetica dicitur, ea quippe, in qua calor ſolida occupauit, & humiditatem in uenis, & in arterijs abſumere cœpit; altera eſt, vbi eò humiditatis conſumptio venerit, vt ros ille, qui veluti commeatus quidam & futurum alimentum ſpacijs inanibus corporis concipitur, abſumitur: Tertia vbi conſumptio & tabes eò aucta ſit, vt carnium pinguem ſubſtantiam feruidus calor conſumat, fibrarumque & aliarum ſolidarum partium humiditatem; atque hæc vera eſt tabes, & maraſmus poſtea dicitur vbi tota humiditas ſit conſumpta, ſummaque corporis ſcilicet ariditas appareat, quæ eſt inſanabilis. Fit quidem hectica febris plærunque ex ardentibus & colliquatiuis febribus. Quæ colliquatio aliquando paulatim fit, vt in vera hectica maraſmo, & quandoque repente, vti in morbis acutis, exitialibusque, in quibus medici triduo obſeruant (vt Hippocrates eſt auctor) faciem excarnem vulgo hoppocraticam appellatam. Aliquando colliquatio fit per apparentes euacuationes, ſcilicet per vrinam, vel per deiectiones, illas febres Galenus vocauit oleagineas, quod in ipſis vrinæ oleagineæ & pingues excernantur, quandoque per aluum rufa, craſſiuſcula, pinguia, viſcoſa, fętidaque excernuntur. Quam excretionem cacoithiam notare, & peſtilentis febris ſignum eſſe inſeparabile, ſuperius à nobis demonſtratum eſt. Quandoque hæc colliquatio non apparet euidens, vtpotè quæ fit per inſenſibilem meatuum cutis tranſpirationem, vti in hectica & maraſmo. Aliquando ab ephemeris incipiunt, & aliquando etiam (quod tamen raro contingit) per ſe ac ſponte à triſtitia, aut à mœrore, aut à labore, aut à vigilijs, aut ab amore, aut inedia, aut ex ſimilibus cauſis. Quædam ſunt ſimplices, quædam complicatæ cum phlegmone, vel cum eryſipelate alicuius membri præcipui, ſcilicet vel ventriculi, vel hepatis, vel renum, vel vteri, vel ieiuni, & coli, inteſtinorum, aut cum vlcere alicuius prædictorum membrorum, maximeque pulmonis, quem affectum Græci phthoem & phthyſim vocarunt, aut cum tumore, aut denique cum aliqua putridarum febrium. Nos de ſimplicibus nunc agimus. Quarum ſigna ſunt hæc, quippè pulſus primo durus ſiccatione arteriarum, debilis ex vitalis facultatis debilitate, frequens ob intemperiem cordis calidam & ſiccam, quandoque velocior, & frequentior, vrgente

In 8. meth. med. cap. 1.

In 1. prog. tex.

in 6. epid. ſect. 1. com. 18.

quidem neceſſitate, vti à cibo, quo tempore hecticus calor non aliter efferueſcit quàm calx viua, ſi aquam vel ſimile quoddam ſuperfundas. vnde medici in hecticis mutant horas prandij & cęnæ, & obſeruant, an pulſus velocior frequentiorque reddatur, quod ſi fiat, hecticæ confirmatæ certum eſſe ſignum intelligunt, obſeruant itidem calorem febrilem tunc auctum, perinde ac febris acceſſio fiat. Qui calor toto alio tempore æqualis apparet, ſine vllo dolore, ſine vlla inæqualitate, atque ita, vt ægri ſe febricitare non ſentiant, modo hectica alijs affectibus non ſit complicata, præſertimque febri putridæ (quod ſi ſit, calor inæqualis ſentitur, & ægri aperte intelligunt ſe febre detineri) oculi item in hecticis excauantur, naſus acuitur, tempora collabuntur, cutis ſqualeſcit, à cibo (vti dictum eſt) augeſcit calor, & pulſus, pedes quandoque intumeſcunt, calor manifeſtior (etſi in ipſis maior reuera non ſit) apparet in volis manuum, & in plantis pedum, videtur inquam manifeſtior, quod volæ manuum, & plantæ pedum alijs partibus corporis temperatiores ſint, ideo ad omnem mutationis ſiue alterationis ſenſum ſentiendum aptiores redduntur. Primi ordinis hectica febris (ſchetica potius quam hectica dicta) ſanatu facilima eſt, veluti cognitu eſt difficilis, ſecunda cum difficultate ſanatur, atque tertia eſt inſanabilis. Indicant curationem in hac febre calor adſtrictus in ſubſtantia cordis vel in partibus ſolidis, qui ob id balneis rareſacientibus, digerentibus, ac inunctionibus eiuſdem facultatis laxandum eſſe indicat, ſcilicet vt caloris exhalet, & digeratur, poſtea verò in ſecunda tertiaque hecticæ febris ſpecie duplex eſt affectus, ſcilicet mixtus ex adſtricto atque ex laxo, adſtrictus calor eſt in ſubſtantia ſolidarum partium ſuſceptus, laxus verò eſt nimia conſumptio ſiue reſolutio humidi, ab inurente calore facta, qui affectus (vti dictum eſt) colliquatio dicitur, in quo ſubſtantia humida corporis liquatur, profluit & euacuatur, vnde medici vel etiam Dogmatici huic affectui tanquam vrgentiori occurrere (altero non neglecto) coguntur. Pro victus ratione inſtituenda, in primis aer ſit temperate calidus ambiens ſcilicet (quando frigidus, licet inſpiratione ad cor refrigerandum attractus videatur vtilis, attamen ad cor nõ niſi temperatus peruenit, cum in via à calore frigiditas ipſius corrigatur) quod ſi ipſe vehementer frigidus, qualis hyemalis eſſe ſolet, ad cor hecticorũ perueniret, non eſſet vtilis, ſiquidem caloris febrilis in cordis ſubſtantiam ſuſcepti ac adſtricti (dẽſatis eiuſdem ſubſtantiæ cordis, incaleſactæ à frigiditate ipſius aeris, meatibus) adſtrictus affectus & augeretur, & prohiberetur, quò minus idem calor febrilis occupans ſubſtantiam cordis, digereretur & reſolueretur. Eadem profecto ratione, qua Gal. damnauit ambientem vehementer frigidum, quod meatus cutis conſtipet, & uaporum exhalationem prohibeat: Vnde non niſi toto corpore bene coopertos hecticos vti illo aere medici concedunt. Cibi ſint humidi ſuccique temperati & in hectica confirmata non facultate calidi, & faciles concoctu, vti eſt lac humanum, caprillum, aſininum, cremor ptiſanæ hordeaceæ, halica, cremor ſeminum frigidorum, ſcilicet, melonis, cucumeris, cucurbitæ, anguriæ, maluarum, altheæ, portulacæ, endiuiæ, & ſimilium. teſtes gallinacei, perdices, auiculæ montanæ, caroque cancrorum fluuiatilium ad ipſos in cibo commendãtur à Dioſcoride. Recentiores adiũxerunt teſtudinum carnem, ex qua (cum difficilis coctionis ſit, & craſſæ ſubſtantiæ) elixata in aqua contuſum parant; ſed vtilius eſt, ſi ius ex carne decocta, cum ptiſanæ cremore exhibeatur. ex piſcibus, ſaxatiles; ranæ, lucius, ſcarus, trocta & ſimiles ad vſum recipi debent, panis item in aqua hordei coctus cum ſucco granatorum dulcium conuenit; Potus ſit vinum album, aut clarum ogligophorum: vel aqua hordei, vel ius pullæ gallinaceæ paruæ, portulaca, ſunco & hordeo alteratum. ſomnus & vigilia ſit mediocris, fugiant omnes animi paſſiones, hilareſque ſint, & bene de ſalute ſperent. Victus vero præſcripta ratione, ad hecticarum febrium curationem deſcendimus,

Gal. in libro 5. ſimpl.

Gal. in 10. meth. cap. 8.

ſcendimus, & cum triplicem eſſe hanc febrem dixerimus, quippè primam eſſe diarrhijs ſiue ephemeris ſimillimã, quam ſcheticã rectius dici quàm hecticã ſtatuimus (in hac calor febrilis ſubſtantiam cordis inuaſit, nondum tamen humiditatem ipſius conſumpſit) alteram, in qua calor febrilis humiditatum quippiam conſumpſit; atque tertiam, in qua omnes humiditates exhauſtæ ſunt, & ariditas exinde corporis apparet, quam tabem & maraſmum idcirco medici nominarunt. Hæc veluti eſt omnino incurabilis (licet in hecticam vulgo ſenectutis, quam ſenium Philippus vocabat, poſſit mutari) quippè ſublato calore febrili balneis aquæ dulcis, lacte aſinino, inunctionibusque tepidis, remanet ariditas, in qua ęgroti vitam longius producunt, dico per dies & menſes. De huius quidem curatione, nihil eſt proponendum, ſolo enim prognoſtico debent medici eſſe contenti, ne medica ars infametur. De ſchetica verò dicta, aliter dicendum; hęc profectò ſola curam certam admittit quandoquidem ipſa ſi cognoſcatur, facillimè ephemerarum remedijs tollatur. ſunt itaque ephemerarum præſidijs Scheticæ febres tollendæ. De his verò nunc agimus, quæ medij ſunt ordinis, in quibus calor in cordis ſubſtantia adſtrictus digerendus eſt, & humiditatum conſumptio, quæ affectus eſt profluens, prohibenda, ijs, quæ caloris efficaciam obtundunt, & quæ denſando cogunt humiditates non diſſolui. Conſumpta verò humiditas erit reſtituenda, humectantibus cum medicamentis, tum omnium maxime cibis. In primis ex medicamentis internis ea eligenda erunt, quæ cum medicamenta tum alimenta ſunt: cuiuſmodi eſt lac humanum, caprinum, vel aſininum, hoc minus cum nutriat, plus refrigerat, ac refrigerando denſat meatus, prohibetque caloris effluuium, humiditateque caloris ignei efficaciam hebetat; caprinum efficacius nutrit, & calorem hebetat, humanumque magis nutrit, & promptius conſumptam humiditatem reſtaurat, caloremque item compeſcit, atque hebetat. lac ſugitur vtilius ex fœminarum papillis: caprillum, & aſininum itidem, ni ægroti abhorreant, ita exugere eos oporteret. quod ſi abhorreant, poterunt primum ſemel in die, manè quippè ante cibum ſpacio quatuor horarum, cum ſaccharo ſtatim emunctum actu calidum ad quatuor vncias bibere & mox vſque ad ſex itidem vncias aſcendere. Qui è papillis ſugunt, doſim ſeruare nequeunt, Aliqui perinde ac pueri lactentes ſępius in die lac exugentes ſibi ſanitatem procurant; præter lac ſunt alia hùmectantia, & caloris vim colliquantem hebetantia, vti eſt ptiſanæ hordeaceæ cremor, halica, cremor ſeminum melonis, cucumeris, cucurbitæ, anguriæ, maluarum, altheæ, ſeſami, portulacæ, endiuiæ & ſimilium ex iure pulli hordeo mundo alterato. panis ſępius aqua hordeacea lotus ijs vtiliter datur. Item ius ex carne cancrorum fluuiatilium, teſtudinumque nemoroſarum, & cochlearum, ex hordeacea aqua paratum. Hæc fuere quoque antiquis nota, & ſummopere commendata, non minus quàm à recentioribus quoque factum ſit; neque immeritò, cum hæc plurimum & vt medicamenta & vt nutrimenta humectent, pinguique humiditate calorem, quo minus liquetur, hebetent, ac quadam etiam refrigeratione quadantenus denſando ipſum itidem calorem diminuant, prohibeantque non minus humidi ſubſtantifici effluuium. Aluus ſi fuerit adſtricta laxanda erit, cum lacte aſinino cocto ad libras quatuor cum ſaccharo exhibito, aut cum lenibus clyſteribus, vnde clyſteres admouebuntur ex lacte caprillo vel bubulo, vel aſinino cum ſaccharo & oleo violato, vel ex butyro recenti, cũ decocto maluarum, althęę diſſoluto, & cum oleo violato parati. vel ex cremore itidem ptiſanę hordeaceæ cum prædicto oleo & ſaccharo parabitur. De externis medicamentis, balnea conueniunt ex aqua dulci, aut ex aqua alterata althea, malua, violis vel alijs ſimilibus: In Ægypto ex lacte aſinino & camelino, vel equino balnea tepida inſtituunt pro magnatibus. epithemata itidem atque inunctiones commendantur. Ex balneis tepida

conueniunt, atque frigida, illa humectant ſolidas partes, fuligines fumidaque excrementa digerunt, corpusque recte tranſpirabile reddunt,& remiſſa caliditate, etiam calorem intenſum hebetant. hæc refrigerant, cutim denſant, virtutem, calorem (reuocatione caloris vt docet Hippoc.) augeudo, roborant. ſed non in excarnibus corporibus, & valde prælanguidis tutum erit admodum frigidis vti balneis, quando nedum (vti Gal. quoque ſentit) hæc calorem augebunt, ſed quinimo prælanguidum extinguent. in robuſtis vero erunt vtiliſſima. ſed quod valde frigida craſſarum ſint partium & ob id partes penitius inuadere nequeunt, ob id præmittunt balneum tepidum in tina, in quam aqua tepida plenam quatuor homines, lintei, quo hectici obuoluti ſunt, capitibus manibus apprehenſis, è lectulo exceptos ægrotos, immergunt toto corpore (capite excepto) eosque detinebunt, quoad carnes extumeſcunt, quos tunc ex tina aquæ tepidæ eductos, in alteram aquæ frigidæ repente operarij reponent, in qua ægroti ad virtutis tolerantiam manebunt, vel per quadrantem horæ, vel per medietatem, modo (vti dictum eſt vires ferant. exemptique ægroti, in lectulo calido ſunt reponendi, totiusque corporis partes leniter ſpongia molli, vel molli linteo deterſæ, oleo violaceo tepido, vel communi dulci, vel nenupharino inungentur, à quibus præmiſſis per horam poſtea prandium ægroti aſſument; Robuſti bis in die, ſcilicet mane & veſperi, ante cibum hiſce balneis vtentur, ſemel vero debiles. Nonnulli non vehementer frigida balnea, ſed leuiſſimæ frigiditatis vtiliora & magis tuta eſſe volunt, ideoque primum ægrotos in balneum temperate calidum ducunt, & mox in leuiter frigidum, ita vt tepidum potius ſit, ſiue leuiuſcule frigidum. Ægyptij & Arabes vti ſolent balneis ex aqua fluminis Nili, ex lacte camelino, vel equino, vel aſinino vel caprino. epithemata item thoraci, hepati, ventriculo, renibus ex lacte oleoque violato, roſatoque tepido, aut ex ſucco lactucæ, ſunci, endiuiæ, portulacæ, poligoni, lenticulæ paluſtris, nenupharis & ſimilium, cum modico lactis, & croci ad penetrationem. Ad eaſdem partes & ad omnes quidē cutaneas, bis, terque in die affectant vſum inunctionum tepidarum ex oleo violato, nenupharino, communi, atque ex ſeminibus frigidis paratum.

In 5. aphoriſm.

De ſymptomatibus febrium, quæ in ipſis curationem expetunt, & primum de eorum curatione, quæ adſtrictorum morborum genere comprehenduntur. atque primum de medicamentis ad dolorem capitis ſtomachi atq; ventris. Cap. VI.

EX affectibus, qui ſolent vnà cum febribus complicari, quidam ſunt actiones læſæ, quidam excrementorum euacuatorumque exceſſus, atque alij, qualitates corporis mutatæ. Hi ſunt, veluti colores mutati, frigiditates, caliditates, ſcabricies & ſimiles alij. veluti in excrementorum euacuatorumque exceſſu, ſunt omnes tum ſuppreſſæ euacuationes, tum immoderatius fuſæ; ad actiones vero læſas pertinent, ſomnus, vigilia, dolor, ſyncope, & ſimiles alij affectus. Horum vero affectuum, cum quidam ad adſtrictum & quidam ad laxum referantur, in præſentia de adſtrictis agemus, qui ſunt, exempli gratia, dolores capitis, ſtomachi, & ventris, ſomnus, frigiditas, rigor, tuſſis, cibi faſtidium, caninus appetitus, linguæ ſcabrities, nigritiesque, nauſea, ſingultus, inquietudo, aluus, atque vrina ſuppreſſa. De laxis verò (qui itidem ſunt: Vigiliæ, ſincopę, ſanguinis euacuationes immoderatæ, ſudores, vomitus, alui profluuium, vrinæque itidem profluuium) poſterius ſermonem habebimus. Nunc verò ad adſtrictos venimus, & primum ad dolorem capitis demulcendum, deſcendimus. ſolent frequentius

quentius febricitantes capitis dolore vexari, qui ni criticus ſit, nimirum quod ab eo aliqua criſis futura prænoſcatur, omnino tollēdus erit, nam perſeuerans præter magnam quam affert moleſtiam, minatur vigiliam, delirium, phrenitim, ſyncopenque. caput verò dolere Galenus docet, aut ob aliquam inflammationem, aut (In 6. aph. com. 10) ob humores crudos in capite coaceruatos, aut ob ſpiritum aliquem flatulentum, aut ob ſanguinis copiam, aut ob bilem mordacem, aut ob aliquam obſtructionē, aut denique ob aliquod qualitatum temperamentum. Inflammationem capitis notat febris, atque delirium perpetuum: ſi cum pulſu dolor fiat, ſubſtantiam membranoſam eſſe inflammatam indicatur. ob plenitudinem verò humorum, dolor erit cum capitis grauitate: ſi humores crudi ſint, caput abſque febre & calore dolebit: ſi à ſanguine, tota facies rubeſcet, intumeſcetque, venæque rubræ ac ſanguine turgentes apparent: ſi à bile, dolor eſt cum acrimonia atque calore: ſi verò dolor fuerit diſtenſiuus abſque grauitate, flatuum erit inditium, calidorumque & acrium, ſi itidem dolor cum morſu fiat. cum grauitate verò in aliqua capitis parte dolor inhærens obſtructionem ſignificat, abſque grauitate verò tenſione & morſu à temperamento aliquo dolorem fieri nobis innoteſcit. Cæterum etſi dolores ab hiſce cauſis fiant, tamen caput in febricitantibus ab humoribus, vel vaporibus calidis diſtendentibus aut mordentibus plærunque dolet. Itaq; ad illos curandos clyſteres maxime conducent laxatorij, vel quadātenus irritantes. eòque facilius iuuabunt, ſi feces retentæ fuerint. laxatorijs verò clyſteribus (vulgo communibus dictis) ſcilicet ex decocto maluarum, violarum, altheæ, furfurum triticeorum, oleo violaceo, atque ſaccharo rubro, cum modico ſalis paratis vtendum erit, qui ſi etiam modicum caſſiæ catharticæ, ſcilicet ad vnciam illius pulpæ, vel ex melle roſaceo, vnc. iij, vel ex compoſitis vnciam electuarij lenitiui recipient, erunt longe efficaciores. ſolent etiam parari ex cremore ptiſanæ hordeaceæ, cum oleo & reliquis nuper dictis. balani etiam ex melle & ex ſale erunt accommodati. Aluo ſubducta erunt vtiles frictiones ad crura, brachia atq; ad dorſum deorſum verſus factæ; vbi verò vires permiſerint, modicum ſanguinis quoque erit euacuandum, aut ſcarificatis cruribus more antiquorum, aut dorſo & occipiti cucurbitulis cum ſcarificatione adhibitis, aut hirudinibus appoſitis hæmorrhoidibus, quæ vel etiam non minus poſt aures venis erunt affigendæ, non ſemel ſed bis, ter atque pluries. vtiliſſimum erit ſi ſecta vena frontis ſanguis vacuabitur. Nihil profectò vtilius in dolore capitis, qui morbus eſt adſtrictus, quam vti etiam maioribus laxatorijs cum internis tum externis, pro internis hæc ſufficient. & pro externis hęc itidem maximè erunt conuenientia: ſtillicidia nimirum ad ſuturam coronalem ex aqua tepida dulci fluuiatili, aut ex decocto maluarum, altheę, fęnugræci & ſimilium. ſolent vero medici vſurpare medicamenta pro externis capitis partibus fouendis, actu facultateque laxantia: cuiuſmodi omnia ſunt, quæ facultate calida atque humida valent, vt oleum dulce tepidum, amygdalinum, irinum, aquæque ſtillatitiæ, vel decocta ex althea, chamęmelo, ex fęnugræco, meliloto, & ſimilibus. Alij verò plus laudant, laxantia quæ ſolummodo actu ſunt, minimeque facultate, ne calefaciendo adſtrictum affectum calidum augeant. huiuſmodi ſunt omnia medicamenta quæ frigida ſunt atque humida, ſi modicè ab igne incaleſiant, & temperatè calida adhibeantur; talia ſunt, oxyrrhodina ex oleo roſaceo, violato, nenupharino, ex ſuccisque poligoni, maluarum, endiuiæ, roſarum, nenupharis & ſimilium herbarum, aut aquæ ſtillatitiæ ex iiſdem paratæ, vel etiam fluuiatiles ſimplices modicè incalefactæ. hæc ſunt laxantia non calida, ſed refrigerantia, ex quibus & oxyrrhodina, addito modico aceti, & epithemata ad dolorem capitis à Dogmaticis comparantur. Itaque ad hunc vſum laudatur oxyrrhodinum quod ex oleo dulci tepido & modico aceti paratur, frontique & temporibus adhibetur, aut quod accipit olei

violati

violati vnc.ij, chamæmelini vnc.i, aceti vnc.5.mixtum tepidum apponito. Aliud. Accipiunt olei dulcis, communis amygdalini, è ſeminibus lini, lactis humani partes æquales, cum modico itidem aceti. vel quod accipit olei roſati, violati, lactis muliebris an. partem vnam, aceti partem mediam, vel croci, gr. quinque. Auicenna recte cum Methodicis ſentijt, ſcilicet in doloribus capiti in febre, eſſe abſtinendum à ſtypticis & à valde frigidis. ſiquidem ex illorum vſu timet ne inde humores, aut vapores, qui digeri reſoluique debebunt, intus compingantur & craſſeſcant. ideoque Methodici, plus nocumenti ab vſu repellentium quàm iuuamenti eſſe timendum putarunt & meritò ſanè, cum humor atque vapor dolorem faciens ſit digerendus atque exhalãdus; at de hac re poſterius nos accuratius. Nonnulli deraſo capite, perſeuerante dolore, ſincipiti fomentum adhibẽt tepidum ex decocto chamæmeli, altheę, maluarum, fęnugræci, radicis iridis, roſarumque paratum. Celſus roſas aceto maceratas faſcia inuoluit. & Dioſcorides roſas eaſdem in vino decoctas calidas adhibet. atque hæc ad capitis dolorem in febribus. Ad ſtomachi verò dolorem, ſi principio febris fiat, vomitus erit prouocandus cum iure pulli vel aqua calida cum ſyrupo acetoſo, vel cum aceto, & poſtea inungendum erit os ſtomachi oleo amygdalino, chamæmelino roſaceoque mixtis, aut fomentum adhibendum erit ex decocto chamæmeli, abſinthij, roſarum, altheę, fęnugręci & betonicæ, ni fuerit in febris principio (namque hoc tempore à medicamentis abſtinere oportet, quod dolor ex motu humoris fiat, ſatiſque erunt, quę dicta ſunt adhiberi) ſi verò diu alijs quoque à principio temporibus perſeuerauerit, adhibebis vinum album, in quo roſa, althea, & fęnugræcum fuerit decoctũ. ſi venter doluerit, obſeruandum erit an aluus ſit adſtricta, quæ ſi ita erit, cliſteribus laxatorijs communibus laxabitur, vel ſi dolores fuerint tenſiui, cum oleis & decoctis reſoluentibus, vt (exempli gratia) ſi accipiatur, foliorum altheę, maluarum, mercurialis, betæ, furfurum triticeorum an.p.ij. ſem. fęnugręci lini an. vnc. iij, bulliant in duabus libris aquæ ad conſumpt. tertiæ partis, poſtea accipe huius decocti lib. 1. olei dulcis cõmunis, vel eius loco olei violati vnc. iii, ſacchari rubri vnc.ii. vbi vero tenſio obſeruatur cum dolore, in decocto addetur chamæmelum, anethum, ſemina fęniculi, aniſorum, linique & oleum chamæmelinum, vel anethinũ, & ſi adhuc perſeuerauerit, addito electuarium de hyera, ad ſemunciam. ſi vero dolor fuerit cum acrimonia, parabis clyſterem ex lacte caprillo, vel ex hydromelle, vel ex cremore ptiſanæ hordeaceæ cum iure capitis caſtrati, addendo vel caſſiæ, vel electuarij lenitiui ℥.i. vel aliud ſimile, quo humores acres per aluum educantur. fomenta quoque ſuper ventrem calida imponantur ex decocto chamæmilæ, altheæ, maluarum, meliloti, fęnugræci, aut (ſi flatus copia adfuerit) etiam foliorum rutæ. & hæc de doloribus in febribus, qui aliquando ad ſe magnitudine trahunt curationem.

De medicamentis, quæ faciunt ad ſomnum in febribus tollendum, ad rigorem, & frigiditatem, ad tuſsim, ad cibi faſtidium, bulimon, appetitum caninum, ſitim atque linguæ aſperitatem. Cap. VII.

DE ſomno, qui in febribus ſępe cum moleſtia obſeruatur, nunc agimus. Ipſum verò ſomnum Ariſtoteles ſenſus quodammodo immobilitatem & quaſi vinculum eſſe voluit, cuius relaxatio & ſolutio ſit vigilia. Galenus hanc animæ diffuſionem facit, atque illum, quippè ſomnum, comprehenſionem. Methodici pręternaturalem ſomnum adſtrictum affectum fecerunt, preſſuramq; in cerebro

eſſe

eſſe voluerunt, quod nimirum vel vapores vel humores inibi adſtricti hunc affe-
ctum conſtituant;à qua ſententia neque Peripatetici diſſentire viſi ſunt, qui de
ſomno diſputantes dixerunt, ipſum eſſe ſenſitiuę facultatis veluti imbecillitatem
ab alimenti exhalatione factam, quippè calore innato (quem animam vocant)
à copia vaporum aſcendentium veluti refrigerato, atque conſopito, ſeu preſſo.
vnde à cibis, & ab ebrietatibus ſomnos fieri profundos & diuturnos, obſeruamus.
Humidum quidem exhalatione ad cerebrum ſubuectum, eiuſque frigiditate (fri-
gidioris enim temperamenti hoc viſcus eſſe omnes receperunt) incraſſatum vias
& loca eiuſdem prehendit, impeditque, quo minus calor ad extimas corporis
partes, ijſdem vijs veluti clauſis, dimoueri queat. Quo adſtrictus, ac veluti
humiditate illa preſſus, inibi conſopitus, perinde atque immobilis manere cogi-
tur, quoad eam humiditatem extenuarit, atq; reſoluerit. Eodem itidem modo *In lib. de ſomno*
inquit Ariſtoteles ſomnum præternaturalem ab humoribus & vaporibus ad ce- *& vigilia.*
rebrum ſublatis, in febribus concitari. hinc Galenus humiditatem ſomni pro-
priam eſſe ſtatuit, vigiliarumque ſiccitatem. frigiditatem verò fatuitatis potius
atque inſenſibilitatis, veluti deliriorum cauſa propria calor itidem æſtimatur. *In 3. de cauſis*
Veruntamen Galenus cum vigiliarum tres cauſas eſſe docuerit, ſcilicet, calidita- *pulſuu cap.*
tem, ſiccitatem, atque dolorem, frigiditatem ac humiditatem ſomni cauſam con-
ſtituiſſe, haud dubium eſt. à quo Methodici non diſſenſiſſe viſi ſunt, ſomnum
ſcilicet præternaturalem, vijs in cerebro ab humore denſatis, preſſuram facientes.
Etenim frigiditatis proprium eſt denſare. Quare aut à refrigeratione meatus ce-
rebri denſante, aut ab humiditate obſtruente, aut ab vtraque cauſa cum ſom-
mnus in febribus fiat, propterea in eius curatione, ſcilicet ad inducendam vigiliā,
laxatorijs præſidijs (quippe quæ ſunt calida & humida) erit opus, atque quo-
uis modo calorem innatum augeſcentibus (cum calore humidum digeratur, mea
tusque aperiantur) nempè exinde vijs cerebri, meatibusue laxatis & apertis.
Ex quo amplos meatus habentes pauci ſomni, anguſtos atque exiles, prolixioris,
& multi eſſe, Ariſtoteles ſcriptum reliquit. Cęterum his præmiſſis ad medica- *In lib de ſom &*
menta nunc deſcendimus, quibus ſomnolenti homines ad vigiliam reuocantur. *vig.*
Itaque ad iſtud præſtandum, complura vtilia ſunt, primumque ex ijs erit, ſtre-
pitus, clamorque magnus, acutusque olfactus, quippè ex acerrimo aceto, in quo
ſemina nigellæ trita fuerint macerata aut thymus, vel pulegium, vel origanum
decoctum ſit. Quibus ni ad vigiliam ęgroti reuocentur, procuranda erunt ſter-
nutamenta, pluma, aut palea, aut folijs mari, vel ptarmicæ detritis, in naresque
inditis, vel his non promouentibus ſternutamentum, efficaciora indantur in na-
res, huiuſmodi ſunt, piper tenuiſſime tritum, aut ſinapi, aut elleborus albus iti-
dem tritus, aut ſtaphydis agria aut aliud ſimile. Poſt hæc adhuc perſeuerante
ſomno fronti, capitiq; pilis deraſo oxyrrhodū in ex oleo irino, rutaceoque calido
cum modico aceti, vel ſinapi ex aceto albo lęuigatum petia linea exceptum cali-
dum imponendum erit, vel caſtoreum eodem modo ex oleo lęuigatum, vel ex
aceto albo; radix item peucedani trita vel aſſa fętida itidem ex calido aceto.
Nonnulli rutam viridem contritam ex melle & nitri modico calidam imponunt.
Eodem tempore frictiones doloroſæ moliendę erunt, atque artuum ligaturæ itidē
cum dolore. Dolor item qui fit euulſione pilorum barbæ, atque pudendo-
dorum valde eſt efficax ad excitandos à ſomno ſomnolentos. Ni his etiam à ſom-
no reuocentur, vtendum erit rubefacientibus atque vlcerantibus medicamentis,
non ſolum in cruribus atque brachijs, at quinimo etiam in capite adhibitis. hæc
parabuntur aut ex ſinapi, aut ex euphorbio, aut ex allio, aut thapſia, aut clema-
tide vrente, ſcilicet eius folijs tritis, aut ex radicibus ranunculi itidem tritis ex
aceto ſcillino leuigatis. His addimus ſtillicidium ex aqua, in qua ebullierint
radices iridis, vel acori, vel peucedoni, vel ciclaminis, vel chamæmelum, ruta
atque

atque ſerpillum. ſtillicidium ad ſuturam coronalem calidum ex alto decidat
atque hiſce medicamẽtis ſomnus depelletur. Sed iam ad immodicam perfrictio-
nem atq; rigorẽ, qui in febricitantibus fieri ſolet, veniamus cum plurimum mo-
leſtiæ febricitantibus eſſe ſoleat, ſcilicet in principijs acceſſionum, quo tempo-
re calor intus retrahitur, extimæque corporis partes idcirco algent. In his ante
acceſſionem ęgroti cooperiuntur calidiſſimis ſtragulis, ſed prius aliquod decoctũ
ex diſcuſſorijs, cuiuſmodi eſt, quod paratur ex calamintha chamedri, origano,
pulegio atque ex ſimilibus: perfricant vniuerſum corpus, maximè verò dorſum,
quod inungunt calidis oleis, pipere puluerizato, aut coſto, aut ruta, aut pyretro,
aut caſtoreo, aut alio ſimili medicamento calido puluerizato, ipſis in oleis cali-
dis macerato vel decocto; oleum erit chamæmelinum, vel rutaceum, vel lauri-
num, vel irinum, vel his ſimile. Ad tuſſim verò quæ ſepius vnà cum acceſſio-
nibus excitari ſolet, quæque plætunque fit à frigiditate in principio comprimen-
te, aliquamque ad pectus faciente diſtillationem. hanc lenient omnia dulcia,
cum intus aſſumpta, tum exterius, ſcilicet pectori adhibita, ſaccharum violatum
atque roſatum ore contentum liqueſcens deſcendensque ſolet tuſſim maxime leni-
re, radix item liquiritiæ contuſa & in iuleb violato macerata ſi dentibus molle
tractetur idem faciet. lambitiuum itidem vulgo dictum, erit ad id opportunum,
quod accipiet (exempli gratia) ſyrupi acetoſi, violati, de liquiritia, de farfara,
ſingulorum partes æquales, vel etiam ſimplex ſyrupus acetoſus, vel de liquiritia,
ſæpius ęgroti ipſos lambentes plurimum iuuantur, quod leniat pectus, facili-
tetque humorem ad extuſſiendum. erunt itidem vtiles inunctiones calidæ ex oleo
amygdalino, dulci, butyro recenti, aut ex adipe gallinaceo calido ad pectoris par
tes. hęc quidem tuſſim maxime lenire poterunt, in principio febris excitata, quæ
poſtea à calore febrili in ſtatu aucto ſolet reſolui. Plures etiam cibi faſtidium ita
patiuntur, vt cibos ferè omnes abhorreant. quod ſymptoma plurimum nego-
cij facit, ad vires manutenendas, plures deprehendimus mori potius voluiſſe;
quàm quicquam cibi vel potus deguſtare voluerint. Solet verò potiſſimum à dua-
bus cauſis in febricitantibus diſſolui appetentia ciborum, ſcilicet vel ab humori-
bus vitioſis, quos imbibit ventriculus, aut à virtutis imbecillitate plærunque
caliditatem præternaturalem ventriculi ſubſecuta. Præſtabit igitur in primis re-
uocare appetitum, ijs profectò cibis, quibus aliàs homines magna cum volupta-
te veſcebantur, licet non hi haud planè boni ſucci ſint, neutiquamque febri, at-
que ipſius cauſis conuenire videãtur; de quo & Hippocrates dicebat: paulo peior
ſed ſuauior cibus ac potus, meliori quidem at ingrato præferendus. Vnde in non-
nullis appetitu ferè omnino deſtitutis; appetentia cæpiſſe viſa eſt aut ab aliquo
piſce vel ſaxatili vel marino, aut quandoque etiam à ſarda ſalita deguſtata, ideo-
que lactucam decoctam in acetarij, vel radices cichorei itidem decoctas, aut bo-
raginem medici ferè omnes ægrotis ad excitandum appetitum concedere ſolent.
& aliquibus capparos ſalitos decoctos, ex oleo, aceto ſaleque conditos, non pau-
cisque ferculum ex braſſica, aut ex attriplice, aut ex lupulorum, aut ex malua ſi
aſparagis conceditur. Aliquando ægroti appetitum excitarunt ab eſu auicula-
rum montanarum aſſatarum. maxime etiam faciunt ſucci acidi, auſteri atque
que dulces ad cibos guſtui gratos reddendos, in vſuque ſunt malum aurantium,
» citrium, limonium, cytonium, atque granatum, horum profectò fructuum ſuccus
» plurimum facit in cibis ad reſtituendum ſeu mouendum appetitũm. fructus etiam
decocti cum ſaccharo & exhibiti idem faciunt, cuiuſmodi ſunt varia pyrorum
genera, poma quædam, & mala cytonia. dantur etiam ceraſa acida ſaccharo co-
dita. & vt ſummatim dicam, omnia quæcunque uel iucundo odore uel grato
ſapore ſunt à ſtomacho maxime expetita. ſi his minime appetitus redeat, itemque
ſtomachus à prauis humoribus erit purgandus, uel clyſteribus, uel aliquo etiam
medicamento

medicamento (quod ſtomachus non abhorreat) aluus erit ſubducenda, omniumque maxime ſi antea ipſa fuerit adſtricta. Aptum uerò medicamentum erit (quod natura haud in multis abhorret) ius ex cimis braſſicæ laxatorium, aut ius betæ uel mercurialis, cum oleo dulci, & ſale copioſius epotum ante prandium, aut ſerum lactis caprilli ad libras, uel cum melle, uel cum ſaccharo epotum; caſſiæ pulpa cum tamarindorum etiam pulpa in parua quanitate ante prandium, uel ante cænam, multis haud eſt ingrata, cuiuſmodi erit ſi accipiet caſſiæ nempe extractæ drachmas tres uel quatuor, pulpæ tamarindorum per cribrum extractæ drachmas duas: ſunt etiam paſſulæ decoctæ in iure pulli uel in uino dulci, aut pruna damaſcena itidem in uino dulci decocta, cum multo ſaccharo aſſumpta, ipſorumque uino dulci itidem epoto antequam alius cibus aſſumatur. Rhabarbarum ad ſemi drachmam aut ex uino epotum aut quouis alio modo aſſumptum erit medicamentum aptiſſimum. longe plura habent ſtudioſi quibus pro iſtac cauſa uti poterunt. Exterius etiam conuenient ad ſtomachum oleorum moderate calidorum inunctiones, cuiuſmodi erit, chamæmelinum, de mentha, permixto amygdalino dulci. Quandoque febricitantes ingenti fame conflictantur, multos noui maximeque ex pueris qui cibis nunquam ſatiari (etſi multum accepiſſent) uidebantur, quæ paſſio non uidetur bulimus (qui affectus ſit laxus, unde coguntur medici cibos pleniores exhibere, & qui non ita facile reſoluuntur) ſed pertinere ad appetitum caninum. Nam bulimum intelligunt affectum laxum, in quo aſſumptus cibus uſque adeo facile à calore coquitur & digeritur, ut corpus maxime reſoluatur, unde cibi illis pleniores, non ita facile alterabiles à medicis exhibebãtur. At appetitus caninus (immodicam ciborum quantitatem, uel qualitatem quandam pro cauſa habens) medicamentis incidentibus deterſorijsque opus habebit, atq; poſtea uomitum cientibus, quippè laxatorijs. huiuſmodi ſunt dulcia, pinguia, & omnia alia ex largiore oleo pręparata. ſi his non ceſſerit affectus, ſalſamenta omnia erunt aptiſſima, quippè, quæ craſſum humorem detergendo ſtomachum purgabunt, à quo his appetitus uitiari ſolet. his adſtrictis affectibus ſitis ſuccedit aliquando ita urgens præ inſigni moleſtia, ut ad ſe conſilium curationis etiam trahat. In febribus aliquando fouetur (ut ait Galenus) à caliditate & ſiccitate partium internarum, aliquando à præſentia calidorum humorum, ſcilicet bilioſorum, aut à phlegmone eryſipelaceo. utcunq; ſit hic affectus adſtrictus eſt. quandoque verò habet etiam laxum affectum coniunctum, nimirum vbi ab intenſiſſimo calore nimium in corporibus humiditas diſſoluitur, vt in febribus ſynochis, ardentibusque maxime æſtuoſis, in quibus frigidam aquæ potionem conuenire, aliàs à nobis etiam ex Methodicorum placitis demonſtratum eſt. itaque ad conſuetam ſitim in febribus extinguendam, aut compeſcendam conuenit aqua dulcis actu, temperate calida, aut ſaltem tepida, ſimiliterque ex aquis ſtillatitijs, eę omnes, quæ ex herbis poteſtate frigidis proliciuntur, actu tamen quæ (vt dictum eſt) calidæ exhibentur. actu verò frigidæ nedum ſitim (ea excepta, quæ habet etiam laxum affectum coniunctum, ſcilicet vbi prę ingenti caloris actu humiditas corporis partium ſolidarum immoderate diſſoluatur, in quibus ſanè frigidæ magis quà calidę ſitim reſtinguere aptæ ſunt) cõpeſcunt, at quinimo eam actuali frigiditate meatus denſante calorẽ vel humorẽ ipſam fouentẽ, quo minus exhalet, & reſoluatur prohibẽdo, augebunt. Itaq; potiones actu tẽperate calidæ eſſe debebunt, & humidæ, quo quæ humidum habent pingue (quia partibus diu ineſt, longiusque durat, quam humidum ſimpliciter aquoſum, quod cito defluit) eo ad ſitim tollendam ſunt aptiores. hinc iura pinguia ex carne vel vitulina, vel hædina vel ex gallinaceis pullis paruis, ſine ſale parata aptiſſima ſunt, vt ſitim compeſcant. Nonnulli exhibent, vt etiam meminimus, aquam coctam hordei ex ſaccharo cum modico acido

Paul. in 2. libro cap. 52.

vel citri, vel limonis, vel aceti (vnde apud antiquos oxicratum fuit in uſu) ſcilicet ad penetrationem. Alij miſcent aquę iuleb roſatum vel violatum, aut conſeruas aliquas (cuiuſmodi eſt quod ſaccharum roſatum, vel violatum uel boraginatum, vocant) maceratas in aqua & poſtea colant & exhibent. Ægyptij, Arabesq; parant ad ſitim reſtinguendam ex aqua Nili fluminis, ſaccharo & modico ſucci limonis potum guſtui iucundiſſimum, quem ſarbet appellant. in malignis febribus peſtilentibusque fructus berberis maturos ſiccatos in aqua macerant per plures horas, mox aquam percolant, additoque ſaccharo in ea quantitate, qua aciditas berberorum maximè refringatur, ſeruant ad potum. Nos in ijs locis aliquando febre vexati peſtilente, quantum ſuauitatis iucunditatisque, habeat huiuſmodi potus, ſumma cum voluptate deguſtauimus. Nonnulli ad ad ſitim demulcendam in ore tenent ſaccharum candidum vel roſatum, vel violatum, alij radicem glizyrizæ recentem, alij folia lactucæ, alij ſemina lactucę deuorant, ſiue melius lac ex ipſis expreſſum, ex aliqua aqua ſtillatitia aut ex ſimplici fontana bibunt. alij ſemina cucumeris ad ſitim demulcendam ore continent. Paulus commendat pilulam in ore contentam, quæ paratur ex ſeminum cucumeris domeſtici ʒ.viij. tragaganthę, ʒ.iij, ex tragagantha albumine oui recentis diſſoluta ſeminibusque tritis ſimul permiſtis, pilulæ parantur, quæ in vmbra ſiccantur. Archigenes ſalem Indicum, (quo nomine ſaccharum noſtrum intelligit) ore detentum, atque fabæ magnitudine deuoratum commendauit. eadem ferè faciunt ad linguam ſiccã & ſqualidam, quam humectabimus aut hydrelęo ex oleo dulciſſimo, vel aqua tepida in qua decoctum ſit ſemen lini, vel cytoniorum, vel altheæ, vel maluę; vel radices itidem altheæ. mox abluta lingua, ſæpius detergenda erit panno lineo aſpero, vel cochleari argento. Aurelianus ait, linguam ſpongia aqua calida imbuta eſſe abſtergendam & humectandam. Celſus ex penicillo è carpto aqua calida imbuto fouet linguam, mox vngit melle, & roſaceo oleo. in vſu eſt apud iuniores ſæpius linguam illiniti mucagine à ſeminibus cytoniorum, altheæ, aut pſyllij maceratis in aqua dulci, expreſſa. ſed age medicamenta alia proſequamur, quæ faciunt ad reliquos adſtrictos affectus, primo ab icterico calore principium facientes.

In lib. 2 cap. 54.

De medicamentis ad ictericum calorem, ad inquietudinem, ad nauſeam, ad ſingultum, ad aluum atque ad vrinam adſtrictum. Cap. VIII.

IN febribus corpora ęgrotantium ſæpe calore flauo, & aliquando nigro vitiantur, quem affectum alij morbum regium, alij icterum, & alij arcuatum appellant: fit verò hæc paſſio vbi bilis aut melancholicus humor ſanguini mixtus in cutem erumpit, ipſamque ſuo colore inficit. Erumpit verò aliquando, cum non aut recipiatur in propria vaſa, aut cum per proprios ductus viasue commode non expurgatur, quod aut vijs ab humoribus obſtructis, aut propter aliquam vel inflammationem, vel tumorem in hepate, vel in liene conſtitutum, fieri ſolet. Aliquando autem in febribus natura critice noxium humorem ad cutem expellenre efficitur, qui à priore diſtinguitur; quoniam in critica icteritia vrinæ non ſunt ictericorum modo coloratæ, croceo quippè colore tingentes, neque fęces albæ deijciuntur, neque hypochondria tenſa ſunt. De quo affectu agimus nunc, qui etſi critice in corporibus fiat, tamen cum vel propter craſſitiem vel lentorem bilioſi humoris diu duret, neque citò reſoluatur; videtur quadantenus ad ipſius curationem medicum mouere. de illo, qui fit ex cauſa morbifica alias

agemus

agemus, nunc de illius curatione agentes, dicimus, laxantia per exterius maximè conuenire, quæ internos meatus rarefaciant, humorem extenuent, detergant, ſudoremque moueant: prouocato enim ſudore planè in cute color ictericus digeritur. Oculis conueniunt fotus ex aqua temperate calida vel ſimplici, vel in qua ebullierit chamæmelum, vel altheæ folia, vel radix, vel ſemen lini, & fęnugręci. balnea aquę dulcis calida erunt aptiſſima; addimus nos ſudorifica omnia tum interna tum maximè externa, pręſertim ſi ſudor calore humido moueatur. hoc quidem præſidio hic affectus planè, citoque finitur. Aliquando febricitantes inquieti & anxij redduntur vſque adeo, vt ipſis medici ſuccurrere debeant; ſi id fiat, quod ab ęſtuoſo vel à maligno calore nimium ſpiritus reſoluantur, virtusque ita collabatur vt paſſio laxa fiat, & idoneis cibis illis erit occurrendum, & quandoque concedendo virium ogligophoron odoratum, ni adfuerint, quę prohibeant. hinc medici vſum aliquando in ipſis refrigerantium meatusque denſantium laudarunt. de his verò paulo poſt, cum de ſyncopes curatione ſermonem inſtituerimus, agemus. nunc ad eam inquietationem, quæ adſtrictus eſt affectus, nimirum quæ à lęſo ſtomacho aut à cibis, aut ab humore os eius tenente fit. etenim quandoque cibus intempeſtiuus, aut tardius aſſumptus inquietationem facit, cui occurrimus cibum idoneum debito tempore exhibentes, vel ſi quam par ſit multus exhibitus eum faciat affectum, minuendus erit. vbi verò ab humore os ſtomachi vexante fiat, cuius ſymptomatis ſignum erit nauſea, vomitus medicamentis laxatorijs ſcilicet decocto altheæ, fænugręci ex aqua dulci parato copioſe exhibito actu calido ſeu tepido mouendus erit. ad id etiam iura parui pulli gallinacei aquoſi maxime conuenient, vel ex carne hædina aut vitulina parata. Clyſteres etiam erunt vtiles, quibus venter moueatur, aut caſſia, cum tamarindo ad geminas drachmas aſſumpta cum ſaccharo idem pręſtabit, aut ſyrupus roſaceus ſoluens ad geminam vnciam. Quibus etiam medicamentis nauſeabundi vti debebunt. ſingultus quoque, qui adſtrictus itidem eſt affectus, quippè, qui vel ab humoris copia vel moleſta qualitate fit, ijſdem medicamentis tollitur, ſcilicet ſi fieri poteſt, vt vomitu humor expurgetur, hoc erit ex præcipuis pręſidijs ad hunc affectum tollendum. decocta item ex aqua in qua malua, aut althea, ſuncus ebullierint, erunt vtilia, vel his vtiliora iura pinguia gallinarum paruarum vel carnis hædinæ, vel vitulinę abſque ſale æſtimanda erunt; aliquando etiam hydrelęum calidum ex oleo dulci amygdalino plurimum conducit epotum. Ad aluum verò adſtrictam conuenient iura pinguia tum carnium tum piſcium, non minus decoctum ex paſſulis, prunis, ſebeſtenis, maluarum folijs, mercurialis, betæ, & ſimilium. aut geminæ drachmæ vel tres floris caſſiæ cum ſaccharo candido vel cum pulpa tamarindorum ad drachmas itidem duas cum ſaccharo. non minus vtile erit ſerum lactis ad libras tres cum cochleare mellis, vel cum ſyrupi roſati laxatiui duabus vncijs; clyſteres cæteris alijs præſidijs laxatorijs meritò præferuntur, quod nedum ſtomachum offendant, atquinimo ipſum vel etiam ab humoribus grauatum ſubleuent. ad hoc ſunt accommodatiſſimi, qui parantur ex decocto maluarum, altheæ, betæ, mercurialis, fænugręci, ad libram, & ex oleo dulci communi, aut amygdalino, vel chamæmelino ad vncias quatuor, ex ſaccharoque rubro vel ex melle ad vnc. ii. cum ſale trito ad geminas drachmas: his addimus balanos (vulgus vocat ſuppoſitoria) quæ verò ex ipſis ad hunc vſum conuenient, ſunt radix betæ vel altheę vel maluæ, vel cucumeris ſylueſtris ſub cineribus incalefacta, oleo illita cum modico ſalis, atque indita: vel conficiuntur ex melle cocto cum ſale, vel nitro. quod ſi efficaciores deſiderentur, poterit permiſceri melli modicum laxatorij purgantis, vt (exempli gratia) ſi acceperimus mellis vnc. ij, ſalis ʒ. i. trochiſcorum alhandal vel ſcamonij, vel claterij, vel agarici, vel centauri minoris pulueriza ti,

vel turpeti, vel hermodactiloni, vel ſimilium ſcrup. ij. Ad ſuppreſſam verò vrinam vtimur internis atque externis medicamentis. ex internis datur aqua radicum eryngij ſtillatitia, vel ſabarum, vel radicum anonidis ad vncias quatuor, aut ex vino albo dantur ſemina eryſimi ad geminas drachmas, tenuiſſime trita. longe plura in quarto libro ad hoc propoſitum facientia ſcripſimus, atque in xi ſcripturi ſumus. Ex internis ſunt balnea aquæ dulcis temperate calidæ, in qua ebullierit malua, althea, chamæmelum, perdicium. vel fotus ex ijſdem parati, atque inferius ſcilicet pubi, totoque abdomini adhibiti: inunctiones ex oleo amygdalino dulci, irino, lilino, atq; omnium maxime chamæmelino, & ex eo quod ex ſcorpionibus paratur, maximè vſui erunt. frigunt nonnulli in ſartagine ex oleo chamæmelino, vel amygdalino dulci folia perdicij, vel flores chamæmeli, & calidos imponunt. Non ſpernendus erit quoque vſus lactis ſeminum melonis, cucumeris, altheæ, maluarum, atque portulacę, hoc enim lac ſolet mouere vrinam. ſed qui plura deſiderant, ad vndecimum librum remittimus. Quandoque vrina cum ardore & mordicatione exit, ſumma profectò cum ęgrotantiū moleſtia, cui medebitur decoctū maluarū vel altheæ, vel fructuū ſolani veſicarij calidū ad vncias quatuor ante cibū epotū cū ſaccharo candido, uel decoctum glyzirizę recentis cū ſaccharo cādido dabitur. ſi vero exhibetur flos caſſiæ catharticæ (Abiſſinæ vocatæ, nimirū eius, quæ corticē rubrū habet, hæc enim cæteris ad hoſce affectus pręferri meritò debebit) ad vnciā cū ſemidrachma ſucci glyzirizæ, & ſaccharo candido, plurimū cōmodi illis afferemus. At his ſymptomatis febriū cōſideratis, quę genere adſtrictorū affectuum comprehenduntur, reſtat, vt illorū quoque ſymptomata & cognoſcamus, & tollamus, quæ ad laxum referuntur.

De medicamentis, ad vigiliam, ad ſincopen, atque ad hæmorrhagiam ſanguinis. Cap. IX.

DE vigilia præternaturali in febricitantibus compeſcenda nunc quoque agimus, quam in primis, cum ſomno ſoporiue, qui adſtrictus affectus eſt, ſit contraria, meritò laxum affectum eſſe dicemus, neque hoc profectò iniuria, etſi videatur & à dolore, & à calore concitari, non tamen perſeuerat, niſi capitis humidum plurimum abſumatur, vnde medici omnes dixerunt, vigiliarum ſiccitatem, atque ſomni humiditatem eſſe propriam, quaſi hic ab humiditate, & vigilia à ſiccitate ſemper fiat. Itaque medicamenta ad ſomnum excitandum adſtricti generis eſſe oportebit. Cuiuſmodi ſunt poteſtate frigida, meatus denſantia & replentia. actu tamen tepida adhibenda erunt, nimirum, vt à calore citius actuentur, intuſque vehantur. De internis verò, quæ ad conciliandum ſomnum per os aſſumuntur, ſunt aquæ ſtillatiæ lactucæ, ſolani, portulacæ, ſunci, aizoi, & ſimilium, quæ dantur actu moderate calidæ ab vncijs duabus ad vncias quatuor. ſunt etiam emulſiones ſeminum, melonis, cucumeris, cucurbitæ, portulacæ, lactucę, endiuiæ, ſed omnium maximè ſeminum papauerum alborum. hoc medicamentum eſt admodum familiare, exhibetur lac ex aqua hordeacea aut ex iure pulli aquoſo ad vncias quatuor, à cæna poſt horam, vel paulo poſt. efficacius erit, ſi ex aqua lactucæ vel ſolani lac ſeminum papauerum alborum exhibeatur. Ægyptij & Arabes fuere in vſu medicamentorum ſomniferorum admodum audaces, ſiquidem dabant per os opium erui magnitudine quantitateue vel per ſe ſolum à cęna, vel ex aqua lactucæ. alij myrrham ex eadem aqua, ad fabæ magnitudinem, diſſolutam exhibent. Alij hoc compoſitum habuerunt ſatis familiare, ſcilicet, quod accipit, meconij ʒ.i. ſtyracis, myrrhæ an. itidem ʒ.i. ex melle maſſam conficiunt, dantque trium eruorum magnitudinem

tudinem dormituris. verumenimverò ab horum vſu, modo neceſſitas ſumma non vrgeat, abſtinendum erit, quoniam, vt recte Aurelianus animaduertit, ex horum quidem vſu homines vigiles facile ad lethargicum ſomnum deducuntur. Vnde mitiorum vſus erit perpetuo obſeruandus, nimirum quo ad ſomnum naturalem ægroti reducantur. Ex externis accommodatiſſimum erit aquæ dulcis fluuiatilis tepidæ ex alto cadentis ad futuram coronalem ſtillicidium. hoc ſolo præſidio ſcimus multos vigiles in ſomnum naturalem fuiſſe reſtitutos. addimus vulgo oxyrrhodina vocata, quæ parantur ex aquis vel ſuccis portulacæ, roſarum, lactucæ, funci, ſemperuiui, ſolani, & ſimilium. & ex oleis, vel roſaceo, vel violaceo, vel nenupharino, vel ex ſeminibus papauerum alborum, cum modico aceti, vel ſucci citri vel limonis ad penetrationem. (exempli gratia) parabitur oxyrrhodinum, ex aquæ roſaceæ, ſucci lactucæ an. vnc. i. olei roſati vnc. ii. aceti albi unc. 5. Miſce, & tepidum fronti, & temporibus linea petia exceptum adhibeatur, inungunt etiam à cæna dormituris tempora unguento populeone uocato in oleo nenupharino diſſoluto, tepido. hoc erit etiam ualde utile. Accipe olei de ſem. papauer. alborum unc. 15. unguenti populeonis unc. i. ouorum albumina duo ex aqua prius conquaſſata & deſpumata, lactis muliebris unc. 5. Miſce & tepidum fronti, & temporibus adhibeto. ſonus aquæ ex alto cadentis, atque illius murmur ſomnum conciliare ſolet. lotiones item ad pedes poſt cænam erunt utiles ex aqua dulci tepida, in qua chamæmelum, lactucæ folia, uitis germina, uel capita papauer. alborum ebullierint. ſi inſuper eadem hora propinaueris lac ſeminum papauer. alborum ex aqua lactucæ (uti nuperrime dictum eſt) efficacius, atque tutius ſomnum procurabis. Verum aliquando uigilia eſt morbus adſtrictus, utpotè cum à ſanguine, vel à bile in capite uel à calidis uaporibus ab infernis partibus delatis uigiles redduntur, quæ uigilia comitem habebit delirium, quo adſtrictus eſſe morbus dignoſcetur. unde ad eam tollendam ſanguinis uacuatio à crutibus ſcarificatis, uel ab hæmorrhoidibus adhibitis hirudinibus, aut dorſo & collo adhibitis cucurbitulis cum ſcarificatione, & tandem etiam ſanguine à venis capitis euacuato, ſcilicet à uenis poſt aures appoſitis hyrudinibus, aut à uena frontis, ſed de hac ipſa in poſtremo libro agemus. At ad ſincopen nunc accedimus, quæ omnium conſenſu eſt præceps virium omnium lapſus præſertimque uitalium, ἔκλυσις eſt leue animi deliquiũ, λειποψυχία, & λειποθυμία, maius & grauius, non tamen quod ad ſudorem uſque accedat, hoc enim ſyncopes eſt proprium, atque etiam refrigeratio. ſiquidem in ijs, qui ſincope tenentur, nullus ferè pulſus, atque reſpiratio apparet, omniſque ſenſus & motus ſublatus eſt, in facie pallor, extrema algent, & ſudant, ſeu madent, in ipſiſque ipſiſſima mortis imago conſpicitur. Fit uerò hic affectus eo toto immoderatius profluente in quo uires ſubſiſtunt, uel ſit calor innatus inſitusque, uel humor primogenius ſolidarum partium cordis. itaque à quocunque calidum innatum, humoremque ſubſtantificum primigeniumue diſſipante exoluenteque ſyncope cauſam habebit. lipothymiam dicunt fieri, ubi ſpiritus uitales quocunque modo, uel diſſipatione, uel ſuffocatione, uel corruptione, uel alteratione (ut aiunt) plurimum exhalant, atque deficiunt, ſincopen uero, ubi etiam natiuum humidum à ſolidis partibus (facultate uſque adeo extincta, ut partes proprium humidum continere nequeant) immoderatius apertis meatibus effluat: unde extremæ partes, ferè extincto aut retracto calore, algent, extinctaque partium ſolidarum facultate contentrice, humido profluente, ſudant, madentue. Quis uerò erit, qui ſyncopen haud laxum morbum eſſe fateatur? Neq; eſt, quod innumeræ ſint (ut dogmatici docent) occaſiones, à quibus corpora in ſincopen labuntur, tamen natura eſſentiaue iſtius affectus tota laxa eſt, à qua præſidia adſtringentia, denſantia ſeu cohibentia dicta maximè indicantur, nimirum ut prohi- *Gal. 1. ad Glauc. cap. 14.*

beatur,

beatur, quo minus totus calor natiuus exhalet, atque profluat, ſimulque & calidum innatum. Vnde frigida aqua aſperguntur ſyncope detenti. nares ipſorum comprehenduntur, ipſisque naribus odorata offerunt, vt acetum roſatum, aqua ſtillatitia roſarum, myrtus, atque alij odores roborantes, vinum aromaticum olfactu recreat vires, ſi verò aperte hunc affectum ſubſecutum eſſe profluuium vel ſanguinis vel excrementorum cognoſcatur, cohibere illas fluxiones ſimul debebimus. præterea vinculis doloroſis deligamus artus, perfricamus aſperis pannis, aliquando vinum odoratum cum aqua concedimus, vel bucellam panis in eo tinctam offerimus, vel eandem ſucco granatorum acidorum imbutam ſi immodica inedia præceſſerit, dandum & vinum erit (modo non ſit quod prohibeat, ſcilicet, aut vehemens adſit capitis dolor, aut viſcus fuerit aliquod inflammatum, aut mentem turbans aliquis affectus, vel febris ardens adprime maligna ſit) & iuſcula pinguia pullorum gallinaceorum copioſius erunt offerenda, vel cremor ptiſanæ, vel hydromeli. Macellarius Campi ſancti Petri cum in quadrageſimæ hebdomada ſancta duos integros dies ieiunaſſet, in ſyncopen exitialem incidit, ad quem accerſitus, cum os clauſum dentibus teneret, inſtrumento ferreo ore adaperto, cum nihil aliud adeſſet, paulatim vinum aromaticum degluttiendum dabatur, & mox ius pulli gallinacei, quod cum multis vicibus copioſum illi fuiſſet exhibitum, confertim vomitu excitato vomuit complura, quæ omnino & calore & ſubſtantia viſcum Damaſcenum æmulabantur, quo ſtatim conualuit. itaque primo incipiente ſyncope, frigida aſpergenda, præſertim ſi immodicum ſanguinis vel excrementorum profluuium ſequatur, aut caloris æſtum, aut longiorem moram in calido balneo, vel ex immodica vel ira, vel gaudio vel riſu fiat. odorata erunt offerenda, nares tractandæ, & poſtea artus deligandi, fricandique erunt etiam aſperis pannis, ad hoc, vt calor retractus attrahatur, ſi enim ſuapte natura fortis ſit intus roboratus ad extimas erumpit, ſi debilis verò ſit, vnde timor ſit, ne extinguatur, frictionibus, & ligaturis & huiuſmodi alijs erit attrahendus ad extimas partes. At de horum affectuum curatione aliàs accuratius tractabimus.

De profluuio ſanguinis, de ſudore, de vomitu, ventriſq; fluxu atque de vrina immoderatius profluente, cohibendis. Cap. X.

SI ſanguis profluat vel ex naribus, vel ex ore, vel ex veſica, vel ex ventre vel ex hęmorrhoidibus, vel denique ex vtero, videndum erit, ſi critice exeat, vel ſymptomatice: critice ipſum emanare cognoſcimus, vbi iam concocto morbo apparuerit, ſcilicet iam conſpectis ſignis coctionis in vrinis atque in alijs excrementis. à quo febris aut omnino tollitur, aut maxima ex parte, ſymptomataq; leuantur, quam (licet immodica videatur ſanguinis euacuatio) ęgrotante facile ferunt. Nos aliàs in nobiſmetipſis ſanguinis hæmorrhagiam ex ore in qua vltra quinque libras ſanguinis profluxerat, criticam fuiſſe febremque quartanam, quæ multos menſes perdurauerat, iudicaſſe, eo argumento cognouimus, quoniam facile eam tulimus, atque moleſtiſſima ſiti, à qua antea ſemper exarſimus, fuimus liberati, vnàque & febris poſtea ex toto ſublata fuerit. itaque ſi critica fluxio ſit, erit permittenda, quinimo ſi imperfecta videatur, eam nos augere oportebit præſidijs laxatorijs, ſcilicet, aut lauacris, aut balneis, aut ſuffitibus laxatorijs. Vbi verò ſanguis immoderatius emanauerit, in morbo crudo, à quo neque morbus alleuiatur, ægerrimeque ægrotus eam vacuationem, tulerit, ne in ſincopen

corpus delabatur, ſtatim medicamentis adſtrictorijs fluxio erit cohibenda. extrema valide ligantur, aqua frigida cum aceto miſto aſpergatur frons & tota facies, fronti temporibuſque denſantia emplaſtra adhibeantur, cataplaſmata ſcilicet ex bolo armenio, vel ex ſanguine draconis, vel ex gypſo, & ex albumine oui, vel cum ſucco plātaginis, equiſeti, rubi, mali granati, aut cum ſimilibus alijs. de his verò ſingulis morbis profluētibus laxiſue poſterius accurate acturi ſumus, ſcilicet poſteaquam curationem ſingulorum omnium morborum adſtrictorum abſoluerimus. Pauca ad hæc eadem ſymptomata nobis hic dixiſſe ſat erit, quando ibi ex profeſſo de ijſdem accuratius denuo acturi ſimus. Eodem itidem modo immoderati ſudores, maximeque non ex natura, ſed ex ui morbi erumpentes, adſtrictorijs opus habent. Quomodo verò & ſudores & aliæ ſingulę excretiones criticæ, ideſt, iuuantes deprehendantur à ſymptomaticis diſtinctæ, nos in libris de præſagienda vita & morte ægrotantium abhinc annos plures euulgatis, ſatis congrue tradidimus. *In lib.7. cap.2.* Itaque ad ſudores cohibendos, cutis meatus (vt & Gal. docet) *In 1. ad Glauc. cap.14.* erunt adſtringendi. In ipſis itaque erunt leuanda operimenta, aereque frigido ægroti erunt recreandi, ſomnus multus hoc negotium iuuabit, puluereque rerum adſtringentium ſcilicet myrti, roſarum, equiſeti, corticum granatorum, & ſimilium corpus aſpergatur, vel facies poſca frigida itidem aſpergenda, vel frigida aqua. cibus ſiccuſque humidus fit oportet, & vinum nigrum adſtringens ſi morbus ipſum permittat. Ad vomitum verò aſſiduum, ex quo ſæpius ęgroti cibum vllum continere nequeunt, ijſdem adſtringentibus cum per os deuoratis, tùm exterius ſtomacho admotis vtendum erit. quæ ex ſimplicibus erunt fomenta ex vino nigro auſtero ſpongia excepta atque appoſita & maxime ſi vinum fuerit alteratū, gallis tritis vel acacia orientali, vel hypociſtide, vel balauſtio, vel roſis, vel abſinthio, vel ſimilibus alijs. cataplaſmatis modo appoſita efficax eſt pulpa cytonij, in aceto decocta, cum puluere acaciæ, balauſtiorum, maſtiches, vel gūmi Arabici dabitur & per os mica panis toſta, vino nigro auſtero imbuta, vel ex vino granatorum, vel ex ſucco cytoniorum. iuuabit itidem efficaciter, ſi acaciæ orientalis, vel hypociſtidis, vel meſpili immaturi ſiccati pulueri zati, vel myrtylorum drachma trita ex vino ante cibum per aliquot horas exhibeatur. Quomodo verò venter laxus & profluens cohibeatur, & vrinæ profluuium itidem tollatur, poſterius (vti dictum eſt) docebimus. Ad aluum cohibendam eadem vtilia erunt, quæ & vomitum cohibere firmareq; apta nata ſunt, externa toti ventri admouebuntur, clyſteres adſtringentes ex decocto foliorum, vel florum, vel ſucci acaciæ Ægyptiæ, vel rubi, vel balauſtiorum, vel gallarum, vel nucum cypreſſi, aut equiſeti, aut prunorum ſylueſtrium, vel aliorum ſimilium adſtringentium, & ex ſuccis conueniet ſuccus plantaginis, vel equiſeti, vel menthæ, vel ſimilium. & ex oleis, roſaceum omphacinum, myrtinum atque melinum. Ad vrinam verò profluentem firmandam ſudor copioſus ad diuertendam materiam à veſica erit maxime opportunus: præterea, præter epithemata, cataplaſmataque & vnguenta cum refrigerantia tum adſtringentia, maxime opportunus erit vſus aquæ ferratæ, atque illius in qua ebullierint folia plantaginis, ſolani, equiſeti, rubi, poligoni, & fructus adſtringentes, cuiuſmodi ſunt rhibes, oxiacanthæ, pruna item ſylueſtria, pyra ſylueſtria, meſpilus ſaronia ſiccus, ſcetoniaque immaturus & ſimiles alij fructus adſtringentes.

De dolore oris ventriculi, quem cardiagliam Græci vocant; quod ſymptoma ſolet eſſe familiare in febribus bilioſis intermittentibus, potiſsimumq; in tertianis atque ſemitertianis. Caput XI.

SOlet in febribus tertianis, ac ſemitertianis vocatis familiarius dolor in ore ventriculi excitari, vel angor quidam cum anxietate, nauſea, & vomitu bilioſorum acrium excrementorum, à quo ægroti ſubleuantur. & plerunque fit, vt acceſſiones hoc ſymptomate inuadant, & nunquam finiantur, niſi multa copia eorundem acrium bilioſorum excrementorum fuerit per vomitum excreta & quandoque etiam per ventrem. Quo apparet hunc affectum (quem cardiagliam Græci appellarunt) cum cholera vocata paſſione maximè conuenire. de quo affectu accuratius agemus in vltimo libro in capite de cholera. Fit cardiaglia (vt dictũ eſt) familiarius in febribus tertianis & ſemitertianis, quæ in æſtiuis caloribus vagantur. Quarum proprium hoc ſymptoma eſſe videtur, quod nimirum humores febrem facientes ad ſtomachum è venoſo genere confluant, atque criticam excretionem faciant, febriſque acceſſionem finiant. De hoc affectu pauca hic obiter perſtrinximus, quod accuratius à nobis agendum ſit in vltimo libro iſtius operis, in quo de morborum mixtorum ex laxo & ex adſtricto curatione ſermonem inſtituemus. Hoc vnum dicemus, hunc affectum maiori ex parte eſſe adſtrictum, licet aliquando ſimul etiam in ipſo laxa paſſio ita vrgeat; vt & in magnos angores & faſtidia, & in ſincopen etiam exitialem non raro ægroti labantur. Omnes quidem medici principio laxatorijs vtuntur, vomitorijſque præſertim, vt vomitiones facilitentur. Vnde alij exhibent aquam ſimplicẽ calidam, aut hordeaceam, aut cũ althea, vel fęnugreco decoctam, aliquando modicũ vel aceti vel ſyrupi acetoſi permiſcentes. Alij ius pulli parui ſine ſale cum ſyrupo acetoſo, & alij hydrelæum calidum, alijque oleum dulce calidum vel amygdalinum propinant, exterius etiam ad cardiogmum compeſcendum inungunt os ventriculi oleo amygdalino, aut chamæmelino, aut roſaceo calido. & plęrique ſtomachum laxari, quam adſtringi oportere ad facilitandam humoris excretionem meritò exiſtimarunt.

Finis Libri Sexti.

PROSPE-

PROSPERI ALPINI MAROSTICENSIS DE MEDICINA METHODICA LIBER SEPTIMVS.

De phlegmonis internis adſtrictorum morborum genere comprehenſis eſſe agendum, & primum partes corporis, quæ ſolent eo morbo tentari, in medium afferuntur. Cap. I.

EX motbis adſtrictis, poſt febres, phlegmonæ ſuccedunt tractandæ, cum ipſas etiam adſtrictos affectus eſſe neminem lateat. Ab internis vetò exordiemur, de quibus in hoc libro agemus, & poſtea de externis. Sed priuſquam ſingularum pattium inflammatarum cutationem tractemus, quædam vniuerſalia primum conſiderabimus, maximè ad inflammationum, phlegmonumue notitiã facientia. primũ (quod plurimũm ad propoſitum noſtrum noſtrumque ad inſtiturum faciet) nos particulatim omnium partium inflammatatum notitiam medicinæ ſtudioſis trademus. Quam profectò cognitionem pauci vel nulli hactenus exacte tradidiſſe viſi ſunt, præſertimque earum, quę in partibus ſenſus expertibus fieri ſolent. nulli (vt animaduertimus) de his exacte ſcripſerunt. Præſtabit tamen prius quam rem hanc parcius complectamur, vt in primis partes omnes noſtri corporis quæ inflammari ſolent, probè cognoſcamus: & poſtea, quid ſit phlegmone, quotuplex ſit, & à quibus cauſis oboriatur, dicamus. atque tertio de ſignis, quibus interna viſcera inflammata nobis innoteſcunt, accuratius agamus. Quibus præmiſſis, de ſingularum inflammationum curatione ſermonem habebimus. Nunc ad partes corporis cognoſcendas accedamus, quæ phlegmonis deprehendi, & vexari ſolent. Quarum, vt à capite exordiamur, ptima erit cerebrum, eiusque membranæ, quæ ſæpius inflammationibus peruaduntur, cuiuſmodi eſt phrenitis, & lethargus; aurium quoque internę partes & oris maximeq; glandulæ ſiue tonſillæ vocatæ, ſæpe phlegmone vexari ſolent, non minus quam gula, guttur, cordis pericardium, pulmones, pleura membrana, muſculi intercoſtales dicti, diaphragma, ſtomachus, eiuſque os, pancreas, meſenterium, ſeu meſerçum, & meſocolon, omentum ſiue epiploon, peritonæum, hepar, lien, vena porta, uena caua, & reliquæ uenæ, & arteriæ; inteſtina quoque, quorum ileon vocatum exitiali phlegmoni eſt obnoxium; uaſa vretera, renes, veſica, atq; uterus ſępe itidem phlegmone uexari ſolent. Phlegmonum uerò quædam proptijs nominibus uocantur, ut phrenitis, lethargus, angina, pleuritis, peripneumonia: quædam à partibus inflammatis dicuntur, ut aurium inflammatio, faucium, uuæ, tonſillarum, æſophagidiaphragmatis, muſculorum intercoſtalium, pleuræ membranæ (unde Græcis pleuritis) ſtomachi, hepatis atque aliarum nuperrime dictarum partium. ſed hiſce ptopoſitis, nunc ad ipſarum inflammationum cognitionem deſcendamus. Itaque in primis quid ſit phlegmone inflam-

matioue dicemus, quotuplicisque ſit differentię, tertio ipſarum generationis notitiam complectemur, atque demum de ijs dignoſcendis accurate agemus.

Quid phlegmone ſit, & quibus differentijs interſtinguatur, quomodoque generetur. Cap. II.

Ex affectibus noſtri corporis, quem Græci φλεγμονην, Latini inflammatio-
Gal in 1. prog. com. 27. nem appellarunt, eſſe affectum calidum & ſiccum, quo qui uexantur, ueluti
In 1. ad Glauc. cap. 15. peruri, ſuccendi, ignirique ab antiquioribus medicis proditum ſit non eſt, medi-
„ corum qui ignoret. Phlegmonę autem (inquit Galenus) id eſt inflammatio-
„ nes, à ueteribus uocabantur, quæ ſunt ueluti phlogoſeis, id eſt inflamina uel in-
„ cenſiones: à iunioribus autem non omnes, neq; enim herperas, neq; eryſipelatas
„ neq; tale aliquid inflammationibus annumerant, ſed uni tantum affectui ex cali-
„ dis, qui fit cum tumore duro, atque dolore pulſatili, hoc nomen accommodant.
ex quibus per inflammatinoem, duplicem affectum antiquos intellexiſſe conſtat, ſcilicet unum calidum & ſiccum morbum abſque ullo humore concitatum, quem Græci φλογωσιν appellarunt, qui nihil aliud erit, quam ſimplex intemperies ignea, qua partes corporis ueluti peruri, atque igniri uidentur: atque alterum eſſe eundem affectum cum humoris præſentia, quem proprie Græci phlegmonen
Galen in lib. 13. meth. med. c. 1. Galen. in 2. ad Glauc. cap. 1. meritò dixerunt. huncque ab altero quippè à phlogoſi diſtingui, quod cum tumore, doloreque pulſatorio fiat: atquę hæc eſt prima inflammationis differentia, ſecundum quam, hanc quidem humidam, hanc verò ſiccam eſſe contingit, humidam quidem, quæ ex calida fluxionę membrum occupante contingit: ſiccam verò, quando nullo humore influente calor naturalis igneſcit. Hanc etiam veluti alicuius partis quandam particularem febrem eſſe deprehenditur, morbusque eſt plane ſimplex, atque immaterialis. Phlegmone verò & ipſa calidus quidem affectus eſt, cum tumore atque dolore, aliquando pulſatorio, non tamen ſemper, vel ipſa tumor eſt, calidus, doloroſus. Hæ verò phlegmonę, quod ex humoris fluxione fiant, varijs quoque ex humorum varietate differentijs mutuo interſtinguuntur, quando aliæ ex ſimplici puroque ſanguine fiant, quæ idcirco propriç ſunt, & ſimpliciter phlegmonæ dicuntur, ab alijs ſanguineæ itidem ab humore vocatæ: aliæ bilioſæ, vt vera cum phrenitis, tum pleuritis eſt: aliçque vt herpetes, eryſipelata. Quædam verò ex ſanguine impenſe calido & craſſo fiunt, quas carbunculos medici appellant. quædam verò non ex ſimplici ſanguine, at alijs humoribus mixto generantur. & phlegmonæ vocantur ab humore, qui ſanguini mixtus fuerit, vnde ſi ex ſanguine cum bilis mixtione inflammatio excitetur, phlegmone, ſiue inflammatio eryſipelatodes dicitur, & quæ ex pituitæ mixtione oedematodes. Itaque phlegmonæ omnes ita à iunioribus medicis vocatæ (quan-
Gal. in de difficult. reſp. cap. 5. do, vti dictum eſt, inflammationem phlogoſin Græcis dictam, non Hippocrates ſolum, ſed omnes ferè alij, qui ante Eraſiſtratum fuerunt, phlegmonen nominarint) calidi tumores ſunt, cum calore præternaturali, & dolore, & quandoque etiam cum rubore, quod in externis facile comprehenditur. Rubeſcit verò vbi ex ſanguine vel ſimplici, uel impenſe calido & craſſo fit. flaueſcit in eryſipelate & phlegmone eryſipelatode; nigreſcit, ſi ex ſanguine permixto melancholico humori; & albeſcit, ſi ex pituita, vti eſt phlegmone oedematodes. Omnis uerò
Galen. 13. meth. cap. 2. phlegmone ex humoris fluxione generatur, quæ fluxio fit ad partes corporis im-
cap. 9. becilliores, debilioresue, ex partibus robuſtioribus humorem demandantibus, ſcilicet partibus vel ab humoris qualitate moleſta aut à quantitate ad protruden-
In li. de inæquali intemp. cap. 3. dum humorem conciratis, Quomodo verò phlegmone ab eo confluxu humoris
„ fiat, hiſce verbis Galenus nobis expreſſit, dicens: Quippè calida fluxio vbi in

„ muſculum procubuit, primum maiores arteriæ venæque opplentur ac diſtendun
„ tur, ab ijs minores, atque ita res procedit donec ad minimas ſit peruentum. In
„ ijs vbi ualenter impacta fluxio eſt, nec amplius contineri poteſt, partim eius per
„ ipſarum ora, partim per tunicas colatum foras tranſmittitur, tum verò ſpacia ipſa
„ vacua, quæ inter prima ſunt corpora, fluxione implentur. ſic omnia ex humore
„ omniquę ex parte incaleſcunt, ac perfunduntur. ea ſunt, nerui, ligamenta, mem,
„ branæ, caro ipſa; Anteque hæc arteriæ & venæ, quæ ſcilicet & primæ, & præ-
„ ter cætera vario dolore afficiuntur. Quippè interius à fluxione, tum excaleſiunt,
„ tum diſtenduntur ac diuelluntur. Exterius non modo excaleſiunt, ſed etiam pre-
„ muntur, ac degrauantur. Sanguine igitur optimo, ſi de vera phlegmone loqua- *In 2. libro ad*
„ mur (ait itidem Galenus) ac mediocrem craſſitudinem habente ad particulam *Glaucon. cap. 1.*
„ aliquam vniuerſim fluente, atque ob multitudinem conculcato, vehemens dolor
„ arripit hominem niſi membrum ſenſum omnino hebetem habuerit: pulſusque in
„ profundo moleſtus accidit, tendique omnia, ac contundi membrum apparet, &
„ vehementem calorem perſentit, adeo, vt comburi videatur, & refrigerari deſide-
„ ret. taliſque rubor per ſumma viget, qualis ex balneis aduenit, aut ex igne aut
„ quouis alio modo calefactis. Atque hæc eſt phlegmonum generatio. Variæ ve-
rò ſunt, ex vario humore, vel ſimplici vel mixto, tum ex varijs partibus, quæ in-
flammantur. hactenus quid phlegmone ſit, oſtendimus, quotuplex ſit, atque
quomodo in qualibet parte corporis generatur, nunc ſupereſt, vt de ipſius co-
gnitione agamus.

De phlegmonum cognitione in communi, & primum de phlogo-ſis internæ cognoſcendæ ſignis. Cap. III.

CVm dixerimus phlegmonum nomine duo deprehendi, quippè flammeum affectum, calidum nempe & ſiccum ſimpliciſſimum abſque vlla præſentia humoris quem Græci φλέγμονην appellarunt, atque alterum affectum ſanè calidum cum tumore. Quo nomine nos comprehendi eos omnes affectus volumus qui fiunt à fluxione humorum, vel ſuapte natura calidorum, cuiuſmodi eſt vera phlegmone; eryſipelas, herpes & ſimiles alij. vel etſi natura frigidi ſint, qui putredine vel calidorum humorum permixtione incaleſcunt. De harum igitur phlegmonum cognitione acturi, primo ſigna proponemus quibus phlogoſes internæ nobis innoteſcant. deinceps, quibus ſignis nos calidos tumores, qui veræ phlegmonæ ſunt, deprehendamus: tertio quomodo internos itidem tumores, quoſcunque & abſceſſus cognoſcere poſſimus, accurate perſcrutabimur. Quod igitur ad primum attinet, nimirum, vt phlogoſim in corpore adeſſe cognoſcamus, ſigna huiuſce ſiccæ phlegmones accurate & proponere & conſiderare debebimus. Quæ ſi accendatur in partibus corporis ſenſu præditis, hæc profectò erunt: ſcilicet in parte inflammata aderit ſummum caloris incendium, ſiue calor intenſiſſimus erit, vnà cum dolore, ab ijs non diſſimile, quos igne uſti ſentiunt. febriſque accendetur ardens continua, ęqualis, colliquans, planè ei, quam patiuntur igne uſti, ſimilis. ſi uiſcus internum, quod ſimilem phlegmonem patitur, ſit nobile, breui moriuntur; ſi ignobile & à principibus remotum, diu uiuunt, ſed ad tabem deducuntur. Accedit etiam, quod ſi affecta pars ex principibus ſit, perpetuo, ubi uehemens ſit inflammatio, aut totum corpus aut ſaltem extimæ partes refrigerantur, diuque frigidæ manent. Itaque ſi ex internis partibus caua iecoris pars phlogoſim (exempli gratia) patiatur, neceſſario aderit intenſa caliditas primo in dextro hypochondrio iuxta hepatis regionem, quæ poſtea etiam uentriculo communicabitur, aderit etiam dolor circa dextrum hypochondrium ſub

coſtis præſertim ſpurijs, acutus abſque vllo tumore ſed tractu temporis hypochondrium tenditur. & febris ardens accedet cum ſiti inextinguibili, & ſi inflammatio ſit vehemens; aderit itidem magnus caloris æſtus, atque frigiditas in extremis partibus. Itaque hiſce ſignis haud iniuria, interna inflammatio nobis ſignificabitur. Cæterum ſi in aliqua parte ex ijs quæ aut nullum ſenſum, vel ipſum maximè hebetem habent, cuiuſmodi ſunt pulmones, cerebri ſubſtantia, pancreas meſereon, meſocolon, epiploon, ſiue omentum, & ſimiles partes, phlogoſis excitabitur, nullus vel maximè hebes ſenſus in ea parte & caloris & doloris percipietur, tamen febris accedet lenta hecticis ſimilis, qua corpora colliquantur & contabeſcunt. & colliquamenta cum in fęcibus tum in vrinis apparent, quod ſignũ ſanè fiet, atque obſeruabitur ex inflammatis partibus etiam ſenſibilibus nõ principibus, ſi diu inflammatio durauerit. ſed transeamus ad phlegmonen, quæ non ſola eſt ignea intemperies, ſed habet humorem coniunctum, quum Galenus ſtatuit eſſe inæqualem intemperiem cum affluxu humoris; vnde neceſſario hæc cum partis tumore eſt, atque dolore ſeu cum triſti quadam ſenſatione: tumores doloroſos phlegmonum eſſe proprios ex Hippocrate Galenus tradidit. ſed age de ſignis, ad eas deprehendendas agamus: In partibus externis facile cognoſcuntur, cum partibus inflammatis neceſſariò contingat, vt rubeſcant (loquimur de vera phlegmone quæ ex puro ſanguine fit) tendantur, renitantur, intumeſcãt, & doleant. Ita vt præter phlogoſim partes inflammatæ & dolorem & tumorem neceſſariò habere debeant. Harum atque aliarum etiam cuiuslibet generis in viſceribus ipſorumq; partibus concitatarum, haud facilis erit cognitio, omniumque maximè illarum quæ in partibus aut hebetem ſenſum aut nullum habentibus, fiunt. Nos verò plurimum laborabimus, vt eas proprijs ſignis internoſcamus. Itaque, vt rem ipſam aggrediamur, in partibus internis phlegmone obſeſſis, aut dolor ſanè manifeſtus, qui in ſenſu præditis percipitur, aut aliquis ſaltem obſcurus, & vix apparens, qui aliquando tactu, parte inflammata compreſſa, deprehenditur. Quod ad ipſum dolorem pertinet, nimirum in partibus ſenſu præditis, conſtat varias dolorum ſpecies ex varijs partibus excitari ac deprehendi. Namque ſi phlegmone arterias notatu dignas opprimat, aut partem in qua ſint plures arteriæ, ſitque notatu digna inflammatio, dolor cum pulſu ſentietur, quem meritò pulſatorium omnes appellant, niſi phlegmone tranſierit ad ſuppurationem, quando in parte etiam ſuppurationem habente dolor pulſatorius fiat. ſi verò membranas phlegmone deprehenderit, dolor ſi ab humore acuto, punctorius, & ſi à puro ſanguine diſtendens erit: etiam inflammati nerui, arteriæ atque venę dolorem per longitudinem tenſiuum patiuntur. dolor aliquando deprehenditur, veluti palo fixus, qualis in vreteribus atque in renibus apparet. verumenimverò huiuſmodi dolores, ſi inflammatio leuis ſit, leues; ſi fortis, fortes ſentientur, præſertimque in partibus maxime ſenſibilibus, vti eſt os ventriculi. Obſcuros verò nonnunquam phlegmonæ licet ſint vehementes in partibus hebetem ſenſum habentibus concitare ſolent. Quorum alij graues ſunt, cuiuſmodi exiſtunt qui pulmones opprimunt, hepar, renes, adenes, lienem, cutem, membranamque cuti ſubſtratam. Pulmones nunquam dolore vehementi cruciantur, verum quendam grauitatis ſenſum, & aliquando extenſionem quandam vel ad os pectoris vel ad ſpinam prouenientem ægrotantes ſentire, Galenus tradidit. Aliquando enim ſi ſubſtantia ipſorum inflammationem patiatur, membrana eos circumuoluens grauatur atque diſtenditur. eodem modo & hepatis carnoſa ſubſtantia, lienis, renum, adenumque phlegmone grauata fit dolor grauis cum diſtenſione quadam. ſi verò horum viſcerum, præſertimque hepatis, vaſa, vel tunica inflammetur, ſentiunt dolores acutos. Cæterum ex ijs partibus inflammatis ſatis aperte dolores, qui oboriuntur, deprehendi circumſcribique poſſunt, at alijs partibus nullo

In lib. de inęq. intemperie.

In 6 epid. ſect. 1. com. 2. 3.

Gal in 2. de loc. affect. cap. 7.

Gal. in 2. de criſib cap. 10.

Galen. 2 de loc. affect. cap 7.

Gal. in 2. de loc. affect. cap. 5.

In lib. 4. de loc. affect cap. 8.

ſenſu

ſenſu aut obſcuriſſimo præditis phlegmone obſeſſis, etiam notatu digna non ni-
ſi magna cum difficultate deprehendi poſſunt. Atque hinc fit, vt prouincia in
hiſce partibus (quas aliàs diximus eſſe pancreas, eppiloon ſiue omentum, meſe-
ræum, meſocolum partes inter muſculos ventris interiacentes) phlegmonas, tu-
mores, atque abſceſſus cognoſcendi ſit difficillima. Quo medicos alioquin eru-
ditiſſimos ſępius nullam de interna phlegmone, quæ tamen quampiam prædi-
ctarum partium tenebat, ſuſpicionem habentes, illa poſtea ab erumpente vel
purę vel ſanguine deprehenſa, deceptos fuiſſe, haud mirum eſt. Ex quibus plę-
riſque creditum eſt, internas phlegmonas, abſceſſusque in pancrea, meſeræo, me-
ſocolo, & omento neutiquam deprehendi poſſe. Verum ſi horum affectuum co-
gnitio quæpiam haberi poterit, ab his quidem & non ab alijs ſignis aſſequemur,
quod nimirum (licet aperte neque dolor neque tumor vſquam in corpore ſentia-
tur conſpicuus) ægroti quendam grauem ſenſum, aut anguſtiam, aut pondus
in ventre vel in hypochondrijs ſentire animaduertant, quem moleſtum ſenſum
longe manifeſtius ſenſu tactus percipiunt & animaduertunt, ſi digitis accurate
totus venter comprimatur, non tamen admodum valide, at leuiter quidem, ſen-
ſimque ac ſenſim venter erit comprimendus: præter hoc aderit febris continua,
non admodum vehemens, quæ initio horroribus inuaſit, & quę etiam plærunq;
horrores inordinatos habet, præſertimque, ſi fluxio renouetur, aut affectus ad
ſuppurationem tranſeat. adde pulſus inęquales veluti ſerrantes, non tamen mul-
tum duros animaduerti; reſpiratio verò quadantenus inęqualis atque impedita
erit. At de his nunc obiter, quando de ſingulis nunc longe accuratior à nobis
ſermo ſit futurus. Itaque ex pręmiſſis conſtat phlegmonas internas cognoſci pri-
mo ex doloribus, aut ſaltem à quodam ſenſu in parte inflammata moleſto, vel
grauitatis, vel diſtenſionis vel anguſtiæ, qui aliquando non niſi viſcerum accu-
rata compreſſione deprehenditur. Secundum ſignum erit in aliqua parte ventris
durities, quę digiti compreſſu maximę percipitur, dę qua auctor Coacorum præ-
» ſagiorum dixit: Durities circa ventrem cum dolore in febribus horrificis, ęgro *In lib. 3. ſect. 2. tex 34.*
» cibos auerſante, & aluo parum ſoluta, ſiquidem non expurgantur, ad ſuppuratio-
nem veniunt. Tertium ſignum ex rigore vel ex horrore aſſumitur. Phlegmonę
quidem deprehenſi principio rigent, aut horrent, aut refrigerantur, nimirum hu-
more acri aut ſalſo, aut acido à venis protruſo ſenſibiles partes lædente, quo mi-
rum non eſt, ſi cum horroribus inordinatis febres quoque accedant. Cuius ſanè
ſignificationem Deſiderius Iacotius Medicus olim eruditiſſimus in Coacorũ prę-
ſagiorum commentarijs perbelle ita expreſſit, dicens: Horrificas autem febres
Hippocrates vocat non intermittentes, ſed ſymptomaticas, & phlegmonum in- *Hipp. in 1. epid.*
teriorum proprias. Quibus horror duobus modis ſuperuenire conſueuit, vno pro *1. tex. 23.*
» pter exacerbationem, quam habent, & interdum typum à varia putredine hu-
» moris, cuius pars in venis continetur, pars extra venas iam collecta eſt, & intra
» abſceſſum. Vnde Hippoc. in lib. de vict. ratione agens, meminit frigoris pedum.
» Altero ratione ipſius phlegmones, idque tripliciter, initio quidem fluxionis ad
» interiora, quæ habitum corporis refrigerat. & inæqualis ſpirituum caloriſque
» natiui ad viſcera contractionis cauſa eſt, deinde concepto iam abſceſſu ad ſuppu-
» rationem tendente: quo tempore ſuppurans vapor per morſum rigorem concitat,
» aut ad ſuppurandum congregatus calor in reliquis membris horrorem parit. Po-
» ſtremo ſanie effuſa, & membranas vellicante. ex quo Hippocrates effecit, horro-
» rem, qui ſine ratione inuadit vnà cum febre, inflammationis interioris notam
eſſe, & ſuppurationis. Hæc Iacotius: quibus ſanè comprehenditur, quomodo ri-
gor atque horror ſolent eſſe nota interioris phlegmones. Pulſus quoque inæqua-
lis, vulgo ſerrans & ſerrinus ab inæqualitate cum quadam duritie dictus, aliquid *Gal. de pulſib. ad*
vibrationis præſeferens, phlegmones interioris indicium confirmabit. Reſpiratio *Tyr. cap. 11.*

itidem in omnibus inflammationibus difficilis obſeruatur. frequens enim ſpiritus in ijs ſemper eſt, & magnus etiam (niſi dolor vrgeat, teneatq; quampiam ex partibus reſpirationi ſeruientibus, tunc enim paruus & creber fit.) Vbi verò phlegmone fuerit, vel in pancrea, vel in meſenteræo, vel in omento vel in adenibus, reſpiratio quidem cum anguſtia erit & crebra & non parua. hiſce omnibus ſignis additur febris quoque continua, quaſdam exacerbationes habens, at non ſemper, quoniam niſi humoris ad partem inflammatam fluxio renouetur, neq; ad ſuppurationem inflammatio venerit, nullus rigor vel horror, ab initio ad finem vſque obſeruabitur. atque hæc de phlegmonum cognitione in communi nobis ſufficiant, nunc ſingularum particularem & notitiam & curationem dicemus.

De medicamentis ad phlegmonas internas, & primo de illarum, quæ phlogoſes ſeu inflamina dicuntur, curatione. Cap. IV.

PHlegmonas ſimplices, quæ in ſola caliditate ſiccitateque partem veluti perurentre, inflammanteue conſtitutę ſunt, in corporibus concitari ex Hippocrate ac ex alijs antiquis medicis à nobis nuper demonſtratum eſt, hancque inflammationis ſpeciem Græcos phlogoſim appellauiſſe. Verumenimuero, huiuſcemodi inflammationem rarò exquiſitam (nimirum quæ intemperies ſimplex calida ſiccaque ſit, nullo humoris confluxu accedente) obſeruari ſolet, & tantummodo per initia. loquor de ijs, quæ effatu dignæ ſunt. Etenim in his ſingulis cum pars inflammata & vehementer doleat, & vehementer incaleat, diu abſq; humoris fluxione eſſe non poterit, nam, vt & Galenus docuit, calor atque dolor ſunt cauſæ præcipuæ phlegmonum materialium. ſiquidem ex dolore atque ex calore humores ad partem inflammatam attrahuntur. vnde phlogoſis exquiſita ſi magna vehemensue ſit, diu exquiſita manere non poterit, nam ex dolore caloreque ſanguine attracto tumoroſa phlegmone euadet. ſi verò non magna ſit, vel ſi magna, partes ſenſu hebetes, vel non ſentientes occupet, poterit quidem exquiſita & ſimplex ſeruari, cum ſublato partis ſenſu humoris fluxio non ſit futura. Phlogoſis, ſi quampiam ex nobilibus partibus occupat, vehemensque ſit, profectò morbus erit & acutiſſimus, & maximè periculoſus. Ad quem quidem affectum (quod & ipſe morbus adſtrictus ſit magnus & pro curatione laxatoria præſidia indicabit magna) conueniet quamprimum ſanguinis euacuatio tanquam magnum laxatorium, aut vena ſecta, aut ſcarificaris cruribus, aut adhibitis cum inciſione cucurbitulis, antequam verò medici eam moliantur, aluus clyſtere mollitorio erit laxanda. & ſanguinis copia ex viribus, atque ex morbi magnitudine metienda erit. peros conuenient aquæ ſtillatitiæ ex herbis facultate frigidis, actu tamen calidæ exhibitæ. Dabitur decoctum paratum in aqua ex folijs maluæ, altheæ, violæ, endiuiæ atque ex ſeminibus itidem maluæ, altheæ, portulacæ, melonis, endiuię & ſimilibus. Niſi febris vehemens ſit poterit per os exhiberi actu calidũ lac aſininũ, aut equinũ aut deniq; caprinum, camelinũ, ſi haberi poterit, omnium erit maximè ad hoc negocium accomodatum, dabitur ad vncias quatuor calidum. Balnea aquæ dulcis calidæ erunt vtilia. extimis partibus, ſi iuxta ipſas ſubſit phlogoſis, vtiliter adhibebuntur fomenta itidem ex decocto altheæ, maluarum, ſunci, fænugræci, hordei, temperate quidem calida. Epithemata ex ſimplici aqua tepida, vel ex alterata nuper dictis ſimplicibus medicamentis. Victus ratio erit humida, poteſtateque non calefaciens, vt ptiſana hordeacea cum lacte ſeminum melonis & ſaccharo candido. aut lac ipſum ſeminum

In lib. 13. meth. med. cap.

maluarum

maluarum, altheæ, melonis, cucumeris, portulacæ cum modico panis triti diſſo-
luti, ſaccharoquecandido. Potus erit aqua hordeacea, vel ſtillatitia, cichoreæ,
ex folijs vel endiuię, vel boraginis cum modico ſacchari, vel iulep, vel ſyrupi vio
lati, clyſteres, niſi aluus ſponte laxa ſit, ſaltem alternis diebus mollitorij erunt
inijciendi. At ad phlogoſes cum tumore, perſanandas declinemus. quæ cum plu-
res ſint, ſcilicet, cerebri, cuiuſmodi eſt phrenitis, lethargus, aurium, gulæ, &
gutturis, ſtomachi, hepatis, lienis, inteſtinorum præſertimque ilei vocati, ve-
narum atque arteriarum effatu dignarum, renum, veſicæ, vteri; pleuræ membra-
næ & muſculorum intercoſtalium, vt pleuritis, pulmonum peripneumonitis di-
cta, diaphragmatis, cordiſque pericardij: nunc de ijs agamus, quæ cerebrum
ſeu caput occupent.

De phrenitidis curatione. Cap. V.

IAm ad phlegmonas accedimus perſanandas, quas, cum tumore etiam fiant, me-
ritò inter morbos adſtrictos adnumeramus. In quibus tractandis, ab ijs, quę
capitis partes vexanr, exordiri libuit. Harum verò præcipuæ ſunt, quæ cere-
brum, ipſiuſque membranas occupanr, cuiuſmodi eſt phrenitis, lethargus, &
phlegmone cerebri, ex Paulo, atque Demelmaoi Ægyptiorum. Quarum qui-
dem nunc medica præſidia tractabimus, à phrenitide exordientes; quam omnes *Gal in 1. prorrh. 4.*
affectum eſſe intelligunt, in quo φρένα, ideſt, mentem læſam deprehendunt. *In 1. lib. oxeum.*
Aurelianus putat phrenitim dictam fuiſſe à difficultate mentis, vt dyſuria à diffi- *In 1. prorrh. com. 1.*
„ cultate vrinæ. Galenus ait: μαίνεσθαι ſiquidem, ideſt inſanire omnes homines
„ dicunt eos, qui deſipiunt citra febrem; φρενιτίζειν verò, qui cum febre id patiun-
„ tur. Quod verò in febris vehementis vigore accidit, appellant & παρακόψαι, &
„ παρεχθῆναι, & παραληρῆσαι, & παραφρονῆσαι: Phrenitim verò non appellant,
niſi febriat ęger & continuè deliret, Quo meritò plærique Dogmaticorum defi-
niunt hunc affectum, quod ſit delirium perpetuum cum febre aſſidua. Erophy-
lus, eſſe vehementem delirationem cum febre deſinentem in breuem interitum
tradidir. & Aurelianus inquit eſſe celerem mentis alienationem cum febre acu-
ta, atque manuum vano errore, vt aliquid ſuis digitis phrenitici attrectare vi-
deantur, quod Græci Crocydiſmon, ſiue carphologiam vocant, & paruo pulſu
ac denſo, ſiue crebro. Plures quidem notæ ad phrenitidem veram cognoſcen-
dam, quæ, vt aiunr omnes, cerebro primario affectu læſo oboritur, à medicis ani-
maduerruntur, quibus & cognoſcitur, & ab ijs quæ aliunde ab infernis partibus
excitantur, diſtinguitur. Inter has verò (vt dictum eſt) præcipuæ ſunt, deli-
rij, febriſque continuitas. Itaq; omnium medicorum ſententia in phrenitide fe- *C Aur. 1. oxeon. cap. 3.*
bris eſt aſſidua, ſed id proprij habere videtur, quod in partibus extimis non ita
acuta & euidens deprehenditur. Delirium verò magnum eſt quandoque ad læ-
ſam imaginationem, quandoque ad memoriam, quandoque ad diſcurſum, &
nonnunquã ad haſce omnes facultates læſas pertinens, quod & quandoque cum *Gal. in 5. de loc.*
riſu, cantu & ſimilibus fit, & quandoque (vt ait Hippocrates) cum ſtudio ſeu *affect. cap. 4.*
contentione, & nonnunquam cum effreni, ferocique operatione. Plerunque ſo- *In 6 aphor. 53.*
let in phreniticis obſeruari manuum geſticulatio, floccorumque & feſtucarum
collectio, quæ deliramenta Aurelianus vocat carphologyam & Crocidiſmon.
„ Vnde auctor libri medici vocati Galeno attributi dicebat: Phrenitidis notæ ſunt
„ inſania vehemens, temeraria manuum geſticulatio, floccorum, & feſtucarum col-
„ lectio & febris acuta. pulſus in ijs eſt paruus, creber, atque durus, facies rubra,
itemque oculi, & calidi, reſpiratio magna, hypochondria haud in principio ten-
duntur, ſed poſtea, quibus diſtinguitur ab illa amentia, quæ ſepro tranſuerſo
(phrenem

(phrenem Græci vocarunt) læſo oboritur, in qua neque facies, neque oculi incaleſcunt, neque rubeſcunt; & reſpiratio eſt inæqualis, ſtatimque morbi principio hypochondria tenſa apparent. Vrinæ ſolent quandoque coloratæ & quandoque tenues & decolores obſeruari: plerunque verò in principio in ipſis ſuſpenſum veluti in circulum elatum videri ſolet, quod & Aurelianus animaduertit; atque hiſce notis cuique phrenitis innoteſcet. Dogmatici dicunt hunc affectum excitari à cerebri, eiuſque inuolucrum (quas membranas Græci meningas appellant) phlegmone, aut ex ſanguine, aut ex bile flaua, aut ex vſta effecta. Quo Hippocrates meritò dixerat: Deſipientias quaſdam eſſe cum riſu, ſcilicet quæ à ſanguine, & quaſdam cum ſtudio, quippe à bile, & quaſdam, vt expreſſit Galenus, cum temeritate, ab eadem retorrida bile obortas.

In 1. oxeon c.9. Aurelianus inter Methodicos magni nominis medicus phrenitim à ſtrictura fieri,
Cap.15. quam poſtea tumoris nomine expreſſit. Quam ſententiam ab omnibus quidem Methodicis confirmatum iri, haud fore dubitandum putamus, cum omnes phlegmonæ ad morbum adſtrictum referantur. Quo non ſine magno errore Aurelia-
Cap.7. " num in 1. libro oxeon affirmaſſe, phrenitim fieri quandoque à ſolutione, credi-
Cap.9. " dimus. ita is habet: Nos verò aliam dicimus eſſe ex ſtrictura, aliam ex complexione ſtricturæ atque ſolutionis. quod poſtea quoque ſæpius confirmauit. perinde ac ſi dixerit, phrenitim aliam eſſe morbum adſtrictum, atque aliam laxum. Quæ
In cap.9. opinio plane à veritate abhorret, ſi quidem verum ſit, omnem phrenitim, fieri
" ex phlegmone in cerebro & in membranis, nullamque ab euacuatione. Neque
" eſt, quod dicat: At ſi adiuncta fuerit ſtricturæ ſolutio, vt aut venter fluens aut ſudores eſſe videantur. quoniam phrenitis nunquam ex aliqua euacuatione, licet immoderata ſit, vires plurimum reſoluens, fieri poteſt, namque nullus etſi im-
Cap.9. moderatius reſoluatur, phreniticus (etſi poſſit quidem delirare) eſſe poterit, cum neceſſariò ad hunc affectum faciendum humor requiratur tumorem, atque obſtructionem faciens, vt ipſemet Aurelianus non negauit. quem affectum vocat, ſtricturam corpulentam atque calidam. Non negamus tamen phrenitidi, quæ eſt morbus adſtrictus, poſſe coniungi morbum laxum, cuiuſmodi ſunt ſudores aſſidui, fluores ventris & ſimiles alij affectus. Non tamen hi phreniticam alienationem faciunt. Cognitis huiuſce morbi cauſis, præſtabit, antequam ad medicamenta, quibus phrenitici ſanantur, declinemus, nos prænouiſſe, quales phreniti-
Gal in 1. progn. 24. des ſint ſanabiles, & quales curationem non admittant. Tametſi phrenitis om-
In 6. aphor. 53. nis, quod princeps ſedes cerebri ſit affecta, exitialis habeatur. Hippocrates, quę cum riſu fiunt, ſecuriores fecit. Gal. verò in cōmento dixit, nullā deſipientiā ſecurā eſſe, ſed quæ cum riſu fit eſſe minus periculoſam. Minus malum eſt, ſi delirium nō vehemens ſit, & ægroti dormiant, à ſomnoque in peius non abeant, longeq; melius ſi à ſomno minus delirent & quietiores reddantur, ſi hæmorrhagia copioſa in die decretorio apparuerit, vel ſudor copioſus, præcipue ſi ex capite multus & calidus fluxerit, ſudante ſimul reliquo corpore. his enim euacuationibus phre-
In 3. de criſib. cap.3. niticos aliquando iudicari Galenus tradidit. Phrenitis vero contrario modo ſe habens ſummopere formidanda, & plærunque lethalis erit, quippe illa, in qua delirium præterquam eſt continuum, etiam vehemens itidem ſit, & omnium maximè effrene atq; ferinum ſi fuerit, cū aſſiduis uigilijs, vel ſi ſomnum habeant maximè turbulentum, atque ab eo nedum delirium non miteſcat ſed augeatur,
Hipp. in 2. aph. 2. vehementiusque eos vexat. At non ſolum ferinum eſt exitiale ſed aliquando
In 1. prorrh. 33. quod obſcurum eſt & blandum videtur, vt auctor prorrheticorum expreſſit. &
In 3 epid ſect. 3. tex. 45. Galenus in commento dixit, haſce phrenitides eſſe ſumme exitiales, & fieri aut quia ſtatim habent coniunctam comam, de quibus Hippocrates in epidemijs ait:
" Nullus phreniticorum vehementer inſaniuit, veluti in aliis vſu uenit. ſed alia
" quadam veternoſa ad ſomnum inclinatione capite grauati peribant. aut quia

virtus

virtus ſumme languet, & quaſi hecticam deſipientiam Galenus vocandam exi-
ſtimauit: illæ deſipientiæ etiam in principio, atque hæ poſtea apparent. phreniti-
„ dis verò generationem ita expreſſit: Phrenitide igitur ipſa ex bilioſo ſucco gene-
„ rationem habente, cum is in cerebro decubuerit, principio quidem qualitate
„ ipſius nondum toti cerebri corpori permiſta, confuſaque, tumultuoſę fiunt deſi-
„ pientiæ. procedente verò tempore ſimile quippiam contrahitur lanis, quæ à tin-
„ ctoribus appellatis tincturam accipiunt. Nempè & hæ vix eluibiles redduntur,
„ non ſecus, quàm quæ proprium ab initio colorem habent. Talis igitur cerebri
„ veluti tinctura deſipientiam hecticam habet, atque ob id affectio horum, vt fe-
„ brium hecticarum, praua eſt, quas quidem cum incipiunt conſtitui, vix ſolui, ex-
„ quiſite verò conſtitutas, abſolutasque ſolui non amplius poſſe demonſtrauimus.
„ Vtroque modo facta exitialis eſt, quo recte dicebat auctor prorrheticorum: Tre- *1. prorrh. tex 33*
„ mulæ, obſcuræ, blandęque & contrectabiles deſipientiæ valde phreneticæ. Vbi
verò phrenitici maximè inquieti ſunt, anxij, iactabundique, plurimum eſt timen-
dum, non minus quoque periculi eſſe intelligemus, vbi vrinæ albæ & perſpicuæ *in lib 4. aphor.*
„ erunt, albæque itidem fęces ſi excernantur. De illis Hippocrates ſcripſit: Qui- *tex. 72.*
„ bus vrinæ albæ perſpicuæ, malę, præſertim ſi in phreniticis appareant. & Galenus
„ dixit: Nullum vidi phreniticum, in quo talis vrina apparuiſſet, ſeruatum. De
„ deiectionibus verò albis itidem iudicium fieri oportet. Quod auctor prorrheti-
„ corum ita expreſſit: phreniticis alba deiectio mala eſt. cum quibus excrementis *Gal. in 1. prorrh. com. 13.*
rigor ſi apparuerit, erit peſſimus, atque ab ipſo ſanguinis è naribus ſtillæ exitium
prænunciant, non minus quam faciant ſudores, alui fluores & omnes alię va-
cuationes, prꝗſertimq; ſi & ipſæ haud bonæ fuerint. Accedit manuū geſticulatio,
„ de qua ēt Hippocrates ait: Qui in febre acuta, aut in phrenitide, aut pulmonia, aut *In 1. prognoſticorum tex. 21.*
„ capitis dolore, manus ob os fert, aut fruſtra venatur muſcas, aut colligit feſtu-
„ cas, aut de veſte euellit pilos, aut de pariete ſtipulas carpit, id omne malum,
„ exitialeque eſt. Si verò in phreniticis poſtea vel tremores, vel conuulſiones ap-
paruerint, ægrotos certo morituros prædicemus, videntur enim hæc ſymptomata
eſſe exitialium phrenitidum propria. De tremoribus in prorrheticis ita ſcriptum
„ eſt: Phrenitica vehementer trementia finiuntur. Galenus verò ait: Non autem *1 prorrh tex 9. in comm. 16.*
„ phrenitici omnes tremorem incurrunt, ſed qui deterrime habent. & de conuulſio- *In Lib. 13. meth. med cap. 8.*
„ nibus Galenus itidem dixit: ſuccedit maximè exitiali phrenitidi, nec ſanatum
„ quempiam ita conuulſorum aut ipſe vidi, aut alium narrantem audiui. Quare
& ſingultus ob id, vt Aurelianus etiam notauit, erunt in phreniticis peſſimi.
Vnum aliud Aurelianus addidit, eam phrenitidem eſſe lethalem, quæ in febri-
citantibus poſt primum diatritum fit, eaque præſertim ratione, quod tunc vires
prædebilitas vexet. At, his præcognitis, oppurtunum erit ad huius phlegmo-
nes curationem accedere. In qua primum, viuendi ratio inſtituatur, quæ erit,
vt ægroti collocentur in aere quidem temperate calido & humido, lucido, nō ob-
ſcuro, quod talis aer conducat ad omnes adſtrictos affectus, atque hunc aerem
laudauit inter Dogmaticos Aſclepiades medicus, decumbant preterea in lectulo
molli, pluresque ſint ad illorum curam, ſin minus fieri poteſt, arcte ligentur ad
cubilis partes, ſomnū procurent, hilares quoad fieri poteſt, quietique maneant.
Quo non paucis viſum fuit, phreniticos non harmonia atque muſica (vt aliqui-
bus videbatur) reuocari poſſe: iram, atque excandeſcentiam fugiant. Cibus ſit
actu calidus & humidus, tenuis, paucus, bis in die datus, cuiuſmodi erit cremor
ptiſanæ, panis item minor tenui aquoſoque coctus, vel lac ſeminum melonis, cu-
cumeris, papaucrum alborum, cum modico panis parato: potus ſit aqua ex hor-
deo decocta cum ſaccharo, vel ſtillatitia actu tepida; à vino omni planè abſtinen-
dum. ſi aluus adſtricta ſit, clyſteribus mollitorijs laxetur, ſcilicet ijs, qui pa-
rantur ex decocto maluarum, altheæ, violarum, ex oleo vel dulci communi, vel

violaceo, melle roſaceo, atque modico ſalis, vel ſint ex cremore ptiſanæ hordeaceę, oleo atque ſaccharo & modico ſalis: qua aluo emollita ſtatim ita indicante morbi adſtricti magnitudine atque viribus permittentibus, ſecta vena iecora- C. Aurel. lib 1. acuton. cap. 10. ria primum, & mox cephalica, mittatur ea copia ſanguinis, quam vires permittent, quæ euacuatio ſtatim in principio facienda erit. Vnde Aurelianus meritò dixit faciendam intra diatritum aut in ipſo diatrito. Ægyptij maximè proficuam agnoſcunt eſſe ſanguinis copioſam euacuationem, quæ fit cruribus ſcarificatis, eo modo, quem nos in libris de medicina Ægyptiorum aliàs docuimus. Non pauci ſunt qui ſanguiſugis hæmorrhoidibus appoſitis ſanguinem euacuant. poſt haſce communes ſanguinis vacuationes, ita magnitudine morbi ſuadente, exiſtenteque virium robore, aliæ ad capitis partes (capite prius raſo) particulares ſanguinis euacuationes cum ab antiquis tum à recentioribus medicis commendantur, vt capitis partes tumentes magis laxentur. Vnde hirudines ſępius ad venas retro aures poſitas adhibent, idque ſemel vel bis in die, modicum ſanguinis euacuando. ſumma cum vtilitate ſecta vena frontis ſanguis mittitur. Aurelianus capiti quatuor cucurbitulas cum modica flamma adhibendas cenſuit, à quibus ſi pars erubuerit, erit leuiter ſcarificanda, modiceque ſanguis detrahendus. Quas etiam adhibebat cum ſcarificatione (morbo indicante maius laxamẽtum) pręcordijs, pubi, coxendicibus, atque alijs ex infernis partibus. verum in tempore, quo ſint adhibendæ, deceptus eſt, qui poſtea & non in principio adhibendas conſuluerit, cum principio ad reuellendum huiuſmodi præſidia hæc vſui veniant, & poſtea, quæ à parte affecta euacuant. his pręmiſis euacuationibus, capiti apponendę ſunt ſpongię ex aqua calida expreſſę, & aliquando ex oleo dulci calido, quo partes fouendæ erunt; frictiones ad totum corpus cum inunctione conueniunt, adſtrictum enim corpus laxant. At perſeuerante phrenitico affectu, ſi fieri poteſt, vtendum erit ſtillicidio bis in die ex aqua dulci temperata ſpacio vnius horæ. Oxyrrhodina temperata, actu calida capiti appoſita ex oleo dulci & modico aceti ad penetrationem, iuuant. ſed actu frigida improbantur, cum adſtrictum augeant, digeſtionemque humoris impediant, flammeumque calorem intus cohibeant, augeantque non iniuria affectionem adſtrictam. Dogmatici plura medicamenta adhibebunt ex herbarum ſuccis, & aquis, cuiuſmodi eſt aizoi, polygoni, portulacæ nympheę, lactucæ & ſimilium, oleisque & vnguentis poteſtate frigidis, quę non ſine errore actu frigida nonnulli adhibere ſolent. ſi actu calida adhibeantur, minus malum eſt, ſed vſus aſſiduus frigidarum facile phrenitim in lethargum, qui maius malum eſt, mutat. Quare præſtabit cum Methodicis medicis uti laxantibus, vt humores ſtricturam facientes exhalent, digeranturque Itaque (vti dictum eſt) ſtillicidium ad ſuturam carnalem ex dulci aqua modice calida vtiliſſimum erit. quoſdam vidimus ſolo hoc pręſidio prudentes euaſiſſe. fomenta quoque ex aqua, in qua malua, althea, fęnugræcum & ſimilia ebullierint, ſpongia excepta & adhibita moderate calida, erunt vtilia, item ex oleo dulci amygdalino calido appoſita. Iuuabunt ouium, vel caſtratorum pulmones ſtatim ex animali extracti, & calidi capiti impoſiti, item pulli gallinacei medio diſſecti, omniumque maximè columbi eodem modo capiti adhibiti. etenim calor illorum animalium plurimum facit ad humorem intra capitis membranas adſtrictum digerendum, atque ad eas partes adſtrictas laxandas. longe plura medicamenta ſcio ab alijs inuenta, ſed hęc à nobis propoſita, tutò phreniticos qui ſanari queunt, priſtinæ valetudini reſtituere, apta erunt.

De medicamentis ad alias phlegmonas cerebri, ſed præſertim ad eam quam Ægyptij Demelmaoi appellant. Caput. VI.

Cerebrum phlegmone vexatum ſæpe, vt aliqui veterum medicorum cognouerunt ita intumeſcit, vt capitis ſuturæ diſtendantur, dolorque eos vexat maximus, diuturnus, angor, rubor multus in facie, cum tumore molli, oculi fiũt emiſſitij, atque caput inturgeſcit. Quandoque etiam cerebrum eryſipelate vexari deprehenſum eſt, in ijs caput vniuerſum dolore vexatur, adeo ut flammis vri videatur, os ſicceſcit, valde ſitiunt, facies tamen ſubpallida atque frigida eſt. Ad hos omnes præmiſſo clyſtere mollitorio, ex oleo violato, ſaccharo, vel melle roſaceo, & ex decocto maluarum, violarum, mercurialisque parato, ſanguis mittendus erit primo ex vena, modo plenitudo adſit, vel ex cephalica, & poſtea ſecta vena frontis, vtile erit etiam adimere ſanguinem cucurbitulis cum ſcarificatione capitis partibus adhibitis, collo & ſpatulis. ſimili modo non ſpernenda erit ſanguinis euacuatio ſanguiſugis appoſitis hęmorrhoidibus. Quibus præmiſſis vacuationibus, omnia tentanda erunt capitalia medicamenta, quæ ad phrenitim à nobis in altero capite præſcripta fuerunt. Huic phlegmoni capitis ſimilis videtur eſſe morbus, qui ſingulis fere annis Ægypti populos campſinis ventis ſpirantibus in prima ęſtate diuexat, aliquando non minorem ſtragem faciens, quàm ſi magna peſtilentia eſſet, hoc enim affectu, quem Demelmaoi Ægyptij appellant, innumeri repente eodem tempore moriuntur, Nosque ipſum in magna Cayri ciuitate epidemice anno 1583. Menſe Maio, graſſantem obſeruauimus, innumeri enim tunc temporis per vniuerſam ciuitatem quaſi repentina morte moriebantur. In ijs præcedit capitis dolor cum vigilia per aliquot dies ante non admodũ grauis & poſtea in altero angulorum oculorum interno exilis quidam tumor rubens efflorescens apparet, quaſi exinde eryſipelas ſit futurum, qui tumor paulopoſt, ſpacio quippe duarum aut trium horarum ad plus intro recurrit, atque euaneſcit: à quo ferè continuò homines obmuteſcunt, atque manibus delira facientes apoplecticorum modo extinguuntur. Hoc genus morbi excitari ab humore præ inſigni putredine quaſi veneno exitialiſſimo reddito, apud omnes medicos Ægyptios conſtat. Huiuſmodi verò excellens putredo ab aeris (per multos dies ventis ex meridie ſumme calidis, quos campſinos vocant, ſpirantibus) immodico ęſtu fit, atque etiam, quia humores in Ægyptiorum corporibus exuperantes (ob ipſorum prauam victus rationem) magnam ad vehementer putreſcendum aptitudinem habentes, ex aeris illo ęſtuoſo calore ſumme computreſcunt. Galenus quoque fatetur ab intenſa aeris caliditate tantam putredinem humores nanciſci poſſe, vt exinde peſtilentia fieri queat. quod verò ex ambientis ęſtuoſo calore caput maxime incalefactum lędatur, quippe ob eam cauſam quaſi à calore attracti humores ex corpore vniuerſo in caput delati, exitialem phlegmonen faciunt, omnes medici, antequam tumor in interno angulo oculorum conſpiciatur, ſtatim præmiſſo clyſtere laxatorio, ſecta vena dextri cubiti interna primum ſanguinem mittunt ad minus ad libram, & altera die ex altero brachio eandem vacuationem repetunt. In mulieribus, eunuchis atque pueris mittunt ſanguinem à ſcarificatis cruribus. vtiliſſima quoque eſt poſtea repetita ſanguinis euacuatio adhibitis cucurbitulis cum ſcarificatione dorſo & ſpatulis: etiam ſecta vena cephalica, poſt ſectionem internæ, repetunt eductionem ſanguinis, ſi modo vires permittant. quibus præmiſſis euacuationibus balneum vaporarium ingreſſi ſudare eos iubent atque ex calida aqua lauari. Aliqui poſt ſanguinis euacuationem, in balneo deuorato decocto ex dulci ligno, liquiritiæ & modico ſeminum

Paul. in li. 3. c. 7

In lib. 1. de diff. feb.

fœniculorum parato, vomere plurimum coguntur, per vomitumque expurgati per horam ſudant. Quæ præſidia ſtatim, incipiente dolore capitis, adhibita, plures à morbo præſeruarunt.

De medicamentis ad lethargicos. Cap. VII.

LEthargum antiqui vocarunt ἀπὸ τῆς λήθης, & ἀργῆς quaſi iners obliuio, cum
C. Aurel. 2. acut. cap. 1. in ipſo marcor & inexpugnabilis penè dormiendi neceſſitas deprehendatur.
Gal in 3. de loc. affect. c. 5. & lib. de diff. ſympt. cap. 3. Methodici ſtricturam vocant vehementem: Dogmatici eſſe continuum ſoporem cum obliuione, amentia, atque cum febre aſſidua dixerunt. ſymptomaque idcirco eſſe facultatum animalium deprehenditur, namque (vt Galenus docuit) memoria, ratio, atque etiam imaginatio læditur infirmaue redditur. Memoria verò pluſquam aliæ animales facultates læditur in lethargicis. Quo cerebrum itidem lædi (dicant quicquid velint Methodici) cum animalium facultatum ſit ſedes, omnibus planè conſtabit. vnde Dogmatici meritò dicunt hunc affectum eſſe delirium itidem (vt de phrenitide dictum eſt) continuum, cum febre, ſopore atque obliuione. lethargici omnium, veluti amentes, obliuiſcuntur, alto ſopore tenen-
Paul. li. 3. cap. 9 tur, eosque concomitatur febris lenta aſſidua, non impenſe acris. Pulſus in ipſis magni, rarique ſunt & vndoſi, reſpiratio nimis rara & imbecillis. ſomno perpetuo premuntur, à quo ægre poſſunt excitari, & quocunque modo excitentur, vix reſpondent, obliuioſi, mente capti, oſcitant crebro & hiante ore aliquando perſiſtunt, tanquam claudere id obliti, deijciunt per aluum complures liquidiora, nonnullis contra venter inareſcit; vrinam reddunt iumentorum lotio ſimilem; ex ipſis quidam tremiſcunt, & vndiquaque deſudant. De lethargico-
In lib. 4. com 1. cam. 26. et 27. rum ſymptomatibus, quæ tum affectum concomitantur, tum quæ poſtea ſe-
" quuntur, Hippocrates in Coacis præſagijs ita ſcripſit: lethargici manibus intre-
" miſcentes, ſomniculoſi, male colorati, ſubtumidi, pulſu ſegni, quæ ſunt ſub oculis
" inflatis & ſudores ſuperueniunt, & alui tumēt bilioſis & meris. in obaridas habue
" rint vrina & alui excremēta exeunt præter voluntatē, vrina veluti iumentorū eſt,
" potū non expetunt, neq; aliud quicquā. poſtquā reſipuerint, collū doloroſum ſe ha
bere dicunt & ſonitus per aures trāſire. In quo affectu perpetuo ſomniculoſi ſunt, obliuioſi, male colorati, ſubtumidi, neq; potū neq; quicquā expetentes; his ſuperuenit aliquādo ſudor & aliquando alia excretio. Archigenes & Poſſidonius vitio earū partiū, quæ in hypochondrijs ſunt, fieri voluerunt. Aurelianus voluit in hoc affectu totū corpus eſſe affectū, ſed principaliter caput: nulli dubiū eſt, fieri verū lethargum læſo capite, primario affectu ex pituitoſo humore cerebrum, eiuſque membranas obſidente: aut à pituita etiam inibi putreſcente. Non raro in febribus pituitoſis circa acceſſiones fieri obſeruamus hunc affectum à vaporibus & infernis partibus in caput ſublatis. at hic non eſt aſſiduus affectus, ſed per acceſſiones potius fiunt ſomniculoſi & obliuioſi. Methodici affectum idcirco eſſe
Aurel. 2. acut. cap. 6. adſtrictum exinde dixerunt, quòd nimirum cerebri membranæ in tumore con-
Gal. 4. de cauſ. pulſuum. c. 13. ſtitutæ ſint, atque in viarum denſitate conſtrictæ. Affectus plærunque lethalis eſt. Galenus ait, eſſe hunc morbum longe lethaliorem peripneumonia, quæ phrenitidi ſuperuenit, & omnium maximè iudicatur lethalis, quod nimirum fiat refrigerato propter innati caloris reſolutionem cerebro. lethalis etiam eſſe ſolet hic affectus, qui vel ſudore ſuperueniente, vel aluo plura excernente, vel aliqua alia excretione apparente, non minuitur. ſed his præmiſſis ad curationem inſtituendam nunc deſcendimus, in qua illud primum attenditur, vt lethargici, in loco lucido, calido, reponantur, victusque itidem tenuis actu calidus atque humidus inſtituatur, à vino abſtineant (quod non niſi virium manutenendarum

cauſa,

cauſa, ogligophorum ſeu pauciferum, vel aqua dilutum concedetur) huius loco
aqua cum modico cinnamomi decocta ipſis concedatur, vel aquoſa carnium iu-
ra. Omni ſtudio, ſi immoderatius ſomno premantur, erunt expergiſcendi, pri-
mo clamoribus, mox aliqua dolorifica attrectatione. & cum hic affectus ſit pe-
rinde ac phrenitis morbus adſtrictus, ideo ijſdem eſt opus medicamentis laxato-
rijs. Neque eſt, quod Methodicis aliqui obijciant, curam debere eſſe multum
differentem ab ea quæ fit in phreniticis, cum in his omnes ferè admiſerint vſum
medicamentorum refrigerantium, & in lethargis calefacientium. Dictum pro-
fectò eſt, etiam in phrenitico affectu ſumme calido conuenire balnea tempera-
te calida, ex aqua dulci parata, nunquam frigida; ſtillicidia etiam aūt ex eadē
aqua vel ex oleis, quæ licet poteſtate frigida ſint, tamen cum actu calida exhi-
beantur, potius modice calefacere quam refrigerare fateri oportebit, ſi verum eſt,
quod Galenus ſæpius de aqua & de alijs medicamentis poteſtate frigidis memo-
riæ prodidit, quippè hęc ſi actu calida adhibeantur calefacere. neque credendū *In 1. lib. ſimpl.*
eſt hæc intra corpus recepta recipere refrigerandi facultatem, cum calor partium
læſarum & natiuus, & externus ſcilicet inflammatorius, vel febrilis nunquam
permittat medicamentum refrigeſcere. Quod medici praxim exercentes quoti-
die obſeruant in vſu medicamentorum refrigerantium ad calidos morbos exterius
adhibendorum, quandoquidem cum emplaſtra, tum epithemata, actu frigida
partibus adhibita, iubent ſæpius mutari, quoniam quæ diu adhęrent, incaleſiūt,
atque idcirco deinceps etiam incalefaciunt, itaque multo magis Dogmatici con-
cedent in lethargo vſum habere calida medicamenta, cum ſumme calidorum
vſum omnes Dogmatici etiam admittant, & in medendo affectent. Mirum ita-
que haud erit, ſi etiam ad lethargum opus ſit medicamentis laxatorijs, quo ma-
gnitudine paſſionis ita indicante viriumque robore permittente, nimirum vbi ve-
hemens ſit phlegmone, adſitque febris etiam magna, omnes ſanè & Dogmati- *Gal in lib. 13. meth cap. 31.*
ci vtuntur ſanguinis miſſione tanquam præſidio laxatorio magno, cucurbitulisq;
non minus cum ſcarificatione ad occiput, & ad dorſi, atque ad crurum partes, ali-
quando etiam capitis partibus ſanguiſugis appoſitis ſanguinem euacuant. venis
& retro aures & fronti vtiliter hirudines (ſi opus ſit copioſiori ſanguinis vacua-
tione) poterunt adhiberi. Clyſteres quoque, ſi aluus adſtricta ſit, laxatorij vtiles
erunt, cum ſimplices (ſcilicet ex oleo, melle, & decocto maluarum, mercurialis,
betæ, furfurum) tum compoſiti purgatorij, cuiuſmodi erunt, qui parabuntur,
accipiendo (exempli gratia decocti maluarum, mercurialis, betæ, centaurij mi-
noris libram, mellis ſimplicis, vel roſati, atque olei communis ſingulorum vn-
cias tres electuarij len. vnciam, & diaphæniconis drachmas tres. vſu veniunt
etiam caputpurgia, ſcilicet errhina, apophlegmatiſmata, nimirum ad pituitam
ex capite purgandam. vnde Paulus dicebat: os vngi oportere, & palatum ex
detrito ſinapi cum mellis momento, conarique oportere pituitam indidem affi-
xam digitis eijcere. ad idem etiam apophlegmatiſmi vſus erit opportunus ex
oxymelite cum hyſſopo, aut pulegio, aut origano, aut cum ipſo quoque ſinapi *In lib. 3 cap. 9.*
paratus. Neque Aurelianus hæc quod vehementer calida acria ſint vllo pacto
reprehendere debuerat, cum ipſa vt laxantia purgatoria & vt metaſyncritica con
ueniant. At quid? an non vſus vehementer calidorū lethargicis, vt omnes Dog-
matici medendo obſeruant, vtilis eſſe deprehenditur? Siquidem ex oleo diſſolu-
tum caſtoreum, ſinapi, origanum, pulegium, peucedanum & ſimilia maximè
accomodata huic affectui fere ab omnibus cognita ſunt. Dogmaticis quidem,
quoniam indicentur ab humoris phlegmonem facientis frigiditate, atq; craſſitie.
ſi fortis fuerit inflammatio, atque cum ea febris quoque vehemens neque in via
etiam Dogmaticorum ea medicamenta acria (quod & inflammationem & fe-
brem augere queant) vtilia eſſe poterunt, at ex oleo miſta, remiſſa ipſorum cali-

ditate ad laxantium naturam accedent, atque idcirco hæc laxantia conuenient, deraſo capiti adhibita, atque etiam naribus obiecta. Aurelianus verò damnauit vſum odoratorum, & maxime fętentium, quod repleant caput ſtricturamque augeant. At hæc ex modico aceto mixta naribus admoueri poſſunt, quod humorem in capite adſtrictum extenuando, digerendoque capitis adſtrictas & denſatas vias laxent, laxatoriorumque idcirco genere & ipſa comprehendi oportere nos aliàs oſtendimus. Oxyrrhodinorum verò vſum, quem in iſtius morbi principio, omnes ferè ſectæ dogmaticæ ſequuntur, meritò à Methodicis non minus in lethargo quam in phrenitide etiam damnantur, ſiquidem cum ſint adſtringentia vel frigida, à capitis cute ad affectas partes humores & vapores impingunt, Quo nos aliàs animaduertimus nunquam in partibus nobilibus, in viſceribusue proximis eſſe vtendum repellentibus medicamentis. Demum ad uniuerſum corpus lenes frictiones, & inunctiones ad ipſum ſanè corpus laxandum vtiles erunt, ad rarefaciendosque meatus cutis, per quos humoribus exhalantibus, minus ipſorum copię ad cerebrum efferatur; atque hæc ſint dicta de lethargo. cum verò ſepius phlegmonæ aurium internas partes haud cum paruo periculo diuexant, de medicamentis ad eas perſanandas quoque à nobis in præſentia eſt agendum.

De medicamentis ad internas aurium phlegmonas. *Caput. VIII.*

AVrium partes internas (ſcilicet in meatu auditorio neruum non ex longo ſpacio cerebro copulatum, atque tenuem cartilaginem) ſæpe cum ingenti dolore atque febre vexari ſæpiſſime deprehendimus, & non abſque multo ęgrotantium vitæ diſcrimine; ita, vt plures & deliri euadant, & conuulſi moriantur. ſigna harum phlegmonum ſunt, dolor acutus pulſatorius, & inſignis, vt ab eo ægroti moleſtiſſime agantur, & in periculum phrenitidis, atque ſpaſmi ſæpius prouehantur, hunc dolorem concomitatur febris aſſidua, dolorque eſt firmus, fixus in parte, acutus, atque non ſine pulſu; quod ſi malum augeatur, delirium quoque cerebri vicinitate phreniticum fit, conuulſionesq; malo ad exitium veniente etiam apparent. Hunc morbum fieri ab humore acuto bilioſo, neruum atque membranā in aurium cauitate poſitam inflammante. vnde meritò adſtrictus morbus eſt, vnde ad huius curationem laxantibus præſidijs erit opus. Sanatio verò eſt difficilis, & morbus lethalis, niſi humor in aure ſuppuretur. In omnibus ſanè qui euadunt, ſolet pus copioſum per aurem inflammatam excerni,
In lib. 3. tex. 13. quod ni obſeruetur, periculum in malo augetur. Quod Hippocrates in prognoſticis ita expreſſit: „ Aurium dolor acutus cum febre continua, ac vehementi difficilis eſt, periculum enim delirij abolitioniſque imminet. Natu minores ſeptimo
Tex. 14. die aut citius ab hoc morbo interimuntur, natu verò maiores tardius. Febris enim ac delirium minus eos infeſtant & aures in eis antea ſuppurãtur. Quare ſi pus excernitur album in die critico, & ægroti alleuiantur, ſalutisque ſpes concipitur futuræ. Ne verò dolor delirium atque febrem faciat, medicamentis continuò erit occurrendum, primum itaque, ni aluus laxa erit, clyſter laxatorius erit iniȷciendus, ſcilicet ex oleo, melle & decocto laxatorio communi (ſcilicet ex malua, althea, mercuriali, fęnugræco & ſimilibus) parato: quo excreto, ſecanda erit vena virium robore permittente vel interna, vel cephalica, vel vtraque in brachio ad aurem dolentem directe poſito, mittendusque erit ſanguis, ut affectus magnitudo expoſcere videbitur, atque virium robur permittet. In pueris primum ſcarificatis cruribus Ægyptiorum modo & poſtea adhibitis cum ſcarificatione

catione cucurbitulis ſanguis mittendus erit. ſi malum perſeuerauerit, poterunt etiam hirudines venis poſt aures poſitis adhiberi, ſed præſertim poſt aurem inflammatam. hæc quidem ſanguinis euacuatio plurimum iuuabit. Qua præmiſſa ſanguinis euacuatione ad topica medicamenta erit deueniendum. Vnde iuuabunt inunctiones ad omnes auris dolentis extimas partes, ex oleo amygdalino dulci, recenti, vel ex chamæmelino, vel ex communi dulci tepido, vel lilino, vel ex eo, in quo althea aut fænugræcum, aut melilotus, aut ſemen lini ebullierit, calido auris fouebitur, & intra meatum auditorium idem calidum inijcietur, vel hydreleo calido, vel butyro liquefacto, vel mulſa partes circum aurem dolentem illinentur, vel ſpongia ijſdem oleis calidis imbuta & expreſſa utiliter totius auris externæ regioni adhibebitur. fomenta etiam ex decocto altheæ, maluarum, fęnugræci, lini, cymarum ebuli erunt accommodatiſſima: poſteaquam verò pus effluxerit, hydromel erit calidum inijciendum, diuque continuandum (vt pus effluat) quoad omnis morbi cauſa erit ſublata. haud erunt in principio negligendæ frictiones deorſum verſus in brachijs, dorſo & cruribus factæ, & poſtea ad vniuerſum corpus eædem fient, cum inunctione calida ex oleo amygdalino dulci, vt corpus totum diffletur, fuliginoſique humores per poros cutis exhalent. Hac enim impedita euacuatione, humores tenues fuliginoſi intus clauſi, neceſſario in caput deferuntur, malumque augebunt.

De vua, & glandularum iuxta linguam poſitarum phlegmone curanda. Cap. IX.

ORis partem, quæ gurgulio & vua & columella dicitur, ſæpius inflammari & vehementer quidem inflammari, non eſt medicus, qui non obſeruauerit, non minus etiam eas glandulas, quas Græci antiadas & latini tonſillas vocarunt, phlegmone frequenter ob ipſorum calidam humidamque naturam vexari, omnibus itidem notum eſſe non ignoramus. In qua nonnunquam tunica, nonnunquam ſubiecti muſculi patiuntur. Vuæ verò ſeu columellæ phlegmone, ſi quis aperto ore linguam comprimat, ſtatim aperte ex tumore, rubore, dolore, deglutiendique difficultate, cuique innoteſcet. Antiadarum verò phlegmonen ijs ſignis deprehendemus: ſcilicet, rubore itidem, tumoreque exterius apparente, ſeu duricie iuxta ipſas cum dolore, quæ aperte innoteſcent, ſi digitis pars comprimatur: adeſt quin etiam tranſgluriendi difficultas, & ſi malum ad gutturis partes propius acceſſerit, etiam reſpirandi difficultas. hanc inflammationem effatu dignam ſequitur febris, quæ in inflammata vua non apparet, vel leuis quidem. Vterque affectus cum morbus adſtrictus ſit, laxatorijs vtendum erit. dico vtendum eſſe laxatorijs vbi affectus perfectus ſit, quo tempore humor maiori ex parte ad partem inflammatam defluxit. In principio verò, quo tempore humor fluit, non laxatorijs (quod nondum factus ſit morbus adſtrictus) ſed adſtrictorijs erit opus. Quamobrem tali tempore conuenient per os gargariſmata adſtringentia, vt fluxionem prohibeant, ſeu repellant. huiuſmodi autem medicamenta erunt, aquæ ſtillatitiæ roſarum, plantaginis, lenticulæ paluſtris, polygoni, rubi, & ſimilium, vel decocta in aqua parata ex prædictis herbis, cui decocto poterit permiſceri ſyrupus aliquis adſtrictoriæ facultatis, cuiuſmodi erit, qui ex ſucco mororum paratur, ex roſis ſiccis, ex granatis, atq; ex myrto. aqua itaque conueniet pro gargariſmate huiuſmodi, quæ (exempli gratia) accipiet, aquæ plantaginis libram, ſyrupi è ſucco mororum (diamorrhonis vocati) vncias duas, at poſt principium erunt neceſſaria gargariſmata laxatoria, quæ erunt ex decocto maluarum, violarum, altheæ, fęnugręci, caricarum pinguium, hordei, cum ſyrupis

vel de

vel de glyzitiza, vel violato, vel hydromele, vel ſimilibus. exterius verò conuenient inunctiones calidæ ex oleis dulcibus laxatorijs, cuiuſmodi eſt commune dulciſſimum, amygdalinum itidem dulce, lilinum, irinum, & ex radice cucumeris ſylueſtris, vel altheæ paratum. fomenta itidem ex decocto altheæ, meliloti, fenugræci ſeminis lini, ſpongia excepto & calido gulæ & extimis partibus appoſito. hæc verò ſingula prædicta medicamenta non prius admouebuntur, quàm præmiſſo clyſtere mollitorio, fuerit (ita requirente phlegmones magnitudine) ſanguis euacuatus primo, aut ſecta vena interna dextri cubiti, aut ſcarificatis cruribus, & mox ſectis venis ſub lingua poſitis, ſcilicet morbo adhuc minime cedente. Principio conuenient frictiones extremorum ad humorem reuellendum, balnea ad pedes calida, in quibus bis in die ante cibū pedes immerguntur, quoadque plurimum rubeſcant, detineantur. Demum lenes frictiones fient ex oleo calido dulci, ad omnes corporis partes, vt fuliginoſorum excrementorum euacuatio per poros cutis adiuuetur. Victus ijs congruet tenuis, boni ſucci, modicus (cum plenus, & craſſus tumentiam in corpore augeat) à vino etiam abſtinebunt, cuius loco bibent ægroti, aquam hordei cum ſaccharo vel mulſam dilutiorem.

De medicamentis ad gutturis phlegmonen, quàm anginam vocant. Caput. X.

PHlegmonen gutturis fauciumque muſculorum cum exteriorum tum internorum Græci ſynanchen, à ſuffocatione, quam inducit, appellarunt, latini verò anginam. iuxta verò varias faucium, gutturiſque læſas partes, varijs nominibus Græci hunc affectum nominarunt; ſiquidem inflammatis gutturis muſculis internis, κυνάγχην & externis παρακυνάγχην dixerunt. & faucium muſculis itidem internis affectis συνάγχην & παρασυνάγχην externis. Compluribus cynanchen, à canibus, lycanthen à lupis, atque à ſuibus (qui & ipſi hoc malo vexari ſoleant) hyanchen, hunc affectum vocatum fuiſſe, viſum eſt. cum verò angina omnis, (ea excepta, quæ ceruicis vertebris (auctore Galeno) intro verſis luxatiſque, atque gutturis, fauciumque muſculis vehementer ſiccatis fit) gutturis aut faucium muſculis inflammatis oboriatur, neceſſario in ipſa hæc ſigna elucebunt; ſcilicet omnibus anginoſis cum ſpirandi, tum deglutiendi difficultas aderit, reſpirandi difficultas maior obſeruabitur, gutturis muſculis plus phlegmone vexatis, & deglutiendi maior erit itidem difficultas gulæ muſculis plus laborantibus. Primo itaque ab hoc affectu homines in ſpirandi & deglutiendi difficultatem incidunt, cum gutturis vel faucium dolore atque febre. verumenimuero ſynanche abſque dolore quoque non rarò fit à defluxu humoris pituitoſi; in quam cauſam Aſclepiades hunc affectum retuliſſe (cum ipſe anginam rheumatiſmum eſſe voluerit) viſus fuit. In omnibus fit deglutiendi difficultas, maxima in gula inflammata, & minor (vti dictum quoque eſt) ſi guttur phlegmone vexetur. Quo fortaſſe non iniuria Soranus definiendo hunc affectum, dixit eſſe difficultatem tranſuorandi cum acuta præfocatione, atque febre. Diuidunt aliqui hanc phlegmonen, in occultam, atque in apparentem; In hac depreſſa lingua apparet, tumor, & rubor, vel circa externas gutturis partes, in collo, ſub mento, vel in ceruice, aut in pectore, atque hæc minoris eſt periculi. In occulta nuſquam exterius, neque in oris partibus, neque in collo vel in alia parte tumor, & inflammatio conſpicitur, atque hæc eſt ſumme exitialis. Alij triplicem faciũt, primam in faucibus, quæ non eſt periculoſa, in qua lingua depreſſa, tumor apparet magnus, rubens in faucibus, iſtique difficulter deglutiunt, difficulter reſpirant,

Gal in 4. de loc. affec. c. 3. & 4. aphor. com. 34. & in 4. de vict. rat. acu.

In 4. aph. com. 35.

In 4. de loc. affec. cap. 5.

Gal. 4. aphoriſ. com 34.

Aurel. 3. acutor. cap 1.

reſpirant, atque difficulter itidem loquuntur; abſque febre, ni vehemens fuerit in-
flammatio. Altera in gula fit, quæ eſt periculoſa, ni citò præſidia adhibeantur,
in eaque tumor in gula, & in collo obſeruatur; vix loquuntur, & ſumma cum dif-
ficultate, ſi vehemens ſit, reſpirant, ceruicem torquere nequeunt. Tertia in guttu-
re; quæ vel ſummas ipſius partes occupat, vel internas, quippè tracheæ arteriæ
muſculos. hęc veriùs ſynanche dicta eſt, quaſi ſuffocatio, quod in hoc affectu
ſuffocatio ſit pręcipua, veluti illius, quæ in gula eſt, tranſuorandi difficultas. In
hac ipſa anginæ ſpecie ægrotantes ſuffocantur, reſpiratio idcirco difficillima eſt,
vnde recta ceruice ſpirant, at ingraueſcente morbo ſupini iacent, cibus etiam li-
quidus guttur non pertranſit, per nares effluit, pulſus eſt paruus, extremaque
frigida. Quorum aliqui ſpacio horarum viginti quatuor ſuffocantur, alij tertia
die intereunt. hæc ſummè exitialis eſſe creditur; minori verò cum periculo eſt,
vbi vel in faucibus vel in collo, rubor & tumor erumpit, perſeuerat, atque au-
getur. Porrò non perpetuo rubor atque tumor in faucibus, & in collo apparens
ſalutem ſignificat, aliquando enim ęque internas atque externas gutturis partes
vehemens phlegmone occupat. Quo meritò Hippoc. de anginoſa, quæ interijt, *In 3. epid. com. 2. tex. 4.*
» ait: Tertio, rigor, febris acuta: tumor colli & pectoris ex vtraque parte ſubru-
» ber, durus: extrema frigida & liuida, ſpiritus ſublimis, potus per nares effluebat,
» deuorare non valebat. At exitialis non erit, ſi tumores externi, & perſtiterint,
» & plurimum aucti fuerint de qua Hippoc. ait: Angina correpto ſi tumor appareat *In 6. aphor. 37.*
» in collo, bonum, foras enim morbus exiſtit. ſiquidem ex profundis & principa-
» libus partibus morbos ad cutem transferri vtile eſt. Ab huiuſmodi anginæ
ſpecie anno à Virginis partu M D C V. nos fuimus magno cum vitæ diſcrimi-
ne vexati: in hac tumor ſub mento tertia die exiens, dein plurimum auctus,
quoad morbum reſoluit, perſeuerans, me ſeruauit. Perpetuo ſummè exitialis eſt,
vbi cum difficillima reſpiratione, deglutitioneque ægroti, nullum externum tu-
» morem habeat. de qua Hippocrates dixit: Angina grauiſſima eſt, ac celerrimè *In 3 prog. tex. 5*
» interimit, quæcunque nec in ceruice, nec in faucibus conſpicuum aliquid efficit.
Hunc morbum ſtricturam (ex tumore aut faucium, aut gutturis in muſculis ad-
ſtrictum faciente) Methodici fecerunt. Quem concitare ex cauſis procatarticis
poſſe vomitum laborioſum, ebrietatem, vehementem exclamationem, niuis
potationem, cibos acriores, violentam per elleborum album purgationem, &
quæcunque alia quæ fluxionem, & rheumatiſmum mouere poſſunt, tradiderunt;
Quando angina omnis fiat ab humorum fluxu, aut calidorum tenuiumque ve-
nas vel etiam ſubtiles obſtruentium; aut craſſorum, ſcilicet pituitoſorum, atque
melancholicorum, quorum fluxio ſolet fauces atque ſpacia ampla occupare.
In hoc morbo, qualiſcunque ſit, opportuna erunt præſidia omnia laxantia, inter
quæ primum locum habebit phlebotomia; primum enim præmiſſo clyſtere laxa-
torio, ſecta vena interna cubiti, ſanguis copioſior, permittente virium robore,
euacuabitur. Qua facta ſanguinis vacuatione, eaque corpore laxato, ni morbus
ceſſarit, Hippocrates conſulit, vt ſectis venis duabus ſub lingua poſitis, miſſio
ſanguinis repetatur. in me eo morbo vexato primum ſecui venam internam
dextri cubiti, ex eaque ſanguinis libram detraxi, & mox cucurbitulis ſex adhibitis
ſpatulis atque lumbis cum ſcarificatione iterum ſanguis detractus eſt, qua euacua
tione minimè diminuta phlegmone, demum ſectis venis ſub lingua poſitis am-
babus ſanguis etiam ad libram ferè eductus eſt, quo præſidio morbus ita dimi-
nutus eſt, vt in ſecurum ſtatum ſaluris fuerim (Deo optimo maximo laudato) re-
ſtitutus. Aurelianus, ſi vehemēs paſſio ſit, citò ob celerrimū laxamentum, phle-
botomiam fieri voluit, laudauit non minus cucurbitulas collo, gutturi, atque
ceruici cum ſcarificatione adhibitas. non minus etiam vtilem eſſe voluit, ſcarifi-
cationem linguæ, faucium, atque palati, quoniam, vt ille ait, localis ſanguinis *In 3 acu.*

detractione tumentia relaxantur. ex quo non recte ipſum venarum ſub lingua poſitarum ſectionem tantopere ab Hippocrate commendatam damnauiſſe nobis liquido conſtabit. incipiente ſtatim phlegmone, ſeu (rectius vt dicam) fluxione ad faucium vel ad gutturis partes, adſtringentium, repellentiumque vſu erit opus. vnde gargariſmata ex aquis adſtringentibus, vel decoctis ex medicamentis adſtrictorijs paratis, erunt vtiliſſima, vtpote, quod partes roborent, quo minus humoris fluxum recipiant, ab ijſque partibus affectis ipſum humorem repellant. Quæ ex medicamentis adſtringant, aliàs abunde oſtendimus (exempli gratià) huiuſmodi gargariſma erit opportunum, quod recipiet aquæ plantaginis vel polygoni, vel ſolatri, vel portulacæ, vel roſarum, aut ſimilium libram, ſyrupi diamorrhonis vncias duas. vel quod accipit decocti foliorum plantaginis, portulacæ, cymatum rubi libram, ſyrupi myrtini, de roſis ſiccis ſingulorum vnciam, aut ſacchari roſati vnciam & ſemis. Itaque fluxione incipiente, quo tempore nondum eſt perfecta phlegmone, adſtringentium vſus erit ad internas faucium gutturiſque partes conuenientiſſimus, vel decocta ſint, vel aquæ ſtillatitiæ, vel ſucci ex medicamentis adſtringentibus expreſſi; cuiuſmodi erunt, plantago, roſa damaſcena, polygonon, rubus, equiſetum, myrti cum folia tum fructus, cichoreum, ſolanum, aizoon, balauſtium, hypociſtis, acacia & ſimilia. Sed dices quamobrem in phlegmone, quæ morbus eſt adſtrictus, vſus adſtringentium erit vtilis? Nos aliàs ex Methodicorum placitis vtile eſſe oſtendimus, vt in phlegmonum principijs adſtringentia, minimeque laxantia conueniant, eaque præſertim ratione, quod in principio, ſcilicet fluente humore nondum facta ſit phlegmone, quæ eſt morbus adſtrictus, at in perfecta phlegmone premiſſa ſanguinis vacuatione laxantia ſolummodo conuenient cum interius tum exterius. In principio verò per interius gargariſmata mediocriter adſtringentia, repellentiaque vtilem vſum habebunt. Non tamen per exterius adhibenda erunt adſtringentia, quod cum magno errore nonnulli huius temporis medici facere obſeruantur, quinimo perpetuo in externis partibus laxantia conuenient. adſtringentia enim humorem compellendo intus internam phlegmonen adaugebunt. Vnde gargariſmata conuenient ex decocto hordei, altheę, fenugræci, lini, paſſularum & ſimilium cum ſaccharo candido, vel ſyrupo de liquiritia, vel melle roſaceo ſimplicis infuſionis. prædicta autem medicamenta in aqua parum ebullient, vt decoctum viſcidum non reddatur, tepidumque adhibeatur. Aurelianus parabat hoc decoctum ex mulſo, quo pro gargariſmate vtebatur. Exterius gulæ partibus conuenient calidę inunctiones ex dulci oleo, cuiuſmodi eſt amygdalinum recens, irinum, lilinum. colloque & gutturi ſpongia vel ex aqua calida & oleo dulci, vel ex decocto altheæ, ſeminum lini, fœnugræci & ſimilium, fomenti modo adhibebuntur: in principio plurimum adiumenti erunt pedum lotiones ex aqua calida, quoad pedes rubeſcant, frictioneſque partium extremarum. ac poſt principium præmiſſa vacuatione ſanguinis ad totum corpus leues frictiones, & inunctiones calidæ ad vniuerſum corporis habitum laxandum conuenient. clyſteres item laxatiui vtiles erunt ex decoctis herbarum laxatoriarum (cuiuſmodi eſt malua, althea, mercurialis, fęnugrecium, & linum, & beta) & ex oleo dulci, atque melle, vel ex ſaccharo, aut melle roſaceo parati. Victus tenuis, liquidus, temperate calidus, atque humidus conueniet. à vino abſtinendum omnino, cuius loco aqua hordeata cum ſaccharo erit accommodata.

De medicamentis ad phlegmonen membrana coſtas ſuccingentis. Cap. XI.

PLeuritim affectum veteres dixerunt, à loco affecto, qui eſt membrana coſtas ſuccingens, pleura Græcis dicta: Hippocrates morbum lateralem vocauit, quod latera vexet; nam ea membrana præcipue in hoc affectu patitur. licet etiam in coſtarum muſculis internis hæc paſſio aliquando fiat, & aliquando in externis. ſed hic affectus exquiſita pleuritis non eſt, at ſpuria & notha vocata. ſola enim membrana hæc ipſa patiente fit hic affectus. Veteres uarijs modis hunc affectum definierunt, plærique verò dixerunt, eſſe dolorem vehementem interiorum lateris partium, cum febre acuta, atque tuſſi, cum qua variæ qualitatis humor excluditur. Innoteſcit hæc ægritudo primo ex dolore oborto in altero thoracis latere, vel in vtroque, aliquando vſque ad iugulum, vel ad ſpatulam perueniente, brachium (vt Aurelianus notauit) etiam attingente, vel inferius ad hypochondrium itidem perueniente, plęrunque vni parti affixo, aut non ſtabili, in exquiſita pleuritide punctorio; & in ſpuria tenſiuo: tuſſis quoque vnà adeſt, & difficultas reſpirandi, cum ſputorum excretione; ſputa verò aliquando cruenta, aliquando flaua, vel pallida, aliquando pituitoſa & aliquando nigra vel ęruginoſa apparent. Quæ plærunque quarta die conſpici ſolent, & aliquando tardius. cum his omnibus adeſt febris acuta, continua, quæ ſolet alternis diebus acceſſionem habere. Pulſus durus, inæqualis ſuo percuſſu preſſuram notans, in hoc morbo percipitur. Duplex eſt hic affectus, exquiſitus, qui ſectarum omnium conſenſu medicorum fit à phlegmone membranam coſtas ſubcingentem internam inuadente, à ſanguine tenui bilioſo facta: & non exquiſitus, vbi à crudis, craſſiſque humoribus, non membranam (quando hi præ craſſitie ipſam ob venarum anguſtiam inflammare nequeant) ſed muſculos intercoſtales internos, vel externos afficientibus, in ipſiſque ſtricturam ſeu adſtrictum affectum inducentibus. In hoc affectu dolor tenſiuus eſt, non ita acutus, neque febris ita acuta exiſtit, vt in exquiſita obſeruatur, in qua dolor (vt etiam dictum eſt) punctorius, & vehemens percipitur. febriſque itidem acuta. Mirum eſt, quod Aurelianus & alij diarrhæam tãquam ſymptoma pleuriticorum meminerint, ex quo ipſe putat, quandoque hunc morbum à fluxu fieri potuiſſe, & hoc non ſine errore, cum pleuritis omnis ſit morbus adſtrictus. de quo ſymptomate alij quidem vel etiam ex Dogmaticis non meminerunt. ſolet hic morbus graſſari in vere, vigente aquilonia conſtitutione, atque non rarò oboritur à potu aquæ gelidæ poſt exercitium, nec non etiam à vini potu, ſi poſteaquam corpus præ exercitio plurimum incaluerit, ebibatur. Hunc affectum perſanandum ſperamus, ſi dolor mitis, febriſque atque tuſſis non admodum vehemens ſit, & quod expuitur, citò prompteque ſine dolore excludatur, quod quidem aut cruentum eſt, aut flauum & (vt Hippocrates expreſſit) excretioni admodum permixtum; aut denique concoctum, ſcilicet album, lene, æquale: quandoque ſeptima die, plærunque decima quarta humor phlegmonen faciens coquitur, atque expuitur per tuſſim; aliquando verò diem vigeſimam etiam attingit. Niſi verò intra hoc tempus humor expurgetur, aut ſuffocat, aut in pus verſum empyema facit. Vnde quò citius ſputum apparet, eò morbum breuiorem præſagit. Galenus ait: ſi circa initia ſtatim in morbo laterali ſputum appareat, morbum breuiat: ſi uerò poſtea appareat, ipſum producit. primum in pleuriticis humor tenuis tuſſi excernitur, mox craſſior, tandemque concoctus. qui ſi die tertia, aut quarta excerni incipiat, morbus ultra diem ſeptimam non perdurabit. ſi critica ſanguinis excretio apparuerit, & copioſa, uel alui deiectio, uel per urinam craſſum ſedimentum

Hippoc. 5. aph. 8

In 5. aphor. 12.

copioſum exierit, ſalutem præſagit: aliquando enim ſputa ſuppreſſa medicos fallunt, qui exitium exinde futurum timent; cum tamen ſæpius humore per vrinã plurimo excreto, plures ſeruentur. Baſſani in Æde Hermetis Forcaturæ iuuenis pleuritica cum peſſimis ſputis omnino ſuppreſſis, quo pulſus inter mittens fuit, materia per vrinam die quineta excreta, euaſit. Contra pleuritim vehementem, atque ſęuam iudicabimus, in qua oppoſita ſymptomata obſeruabuntur, vtpote ſi dolor vehemens fuerit, aſſiduus, vel vtrumque latus tenens, aut alteri affixus, nullatenus remittens, neque medicamentis cedens: præterea ſi & febris acuta ſit, & vehemens, & tuſſi fiat admodum moleſta, ſicca, vel in qua cum magna difficultate expuant ęgroti: vel etiam ſi tarde ſputum appareat, prauumque ſit. Dictum eſt, quod pleuritici ni ſpacio quatuordecim dierum, vel ad plus viginti probè per tuſſim expurgentur, ipſos aut ſuffocatum iri aut in empyema malum verti. Siccæ pleuritides idcirco maximè damnantur, de quibus Hippocrates dicebat in epidemijs: Multi infeſtabantur arida tuſſi, nihilq; excreabant. Hoc crudiſſimum morbum oſtendere, coctuque difficilem, atque fore diuturnum, vel lethalem decernit. Praua quoque ea pleuritis eſt, in qua aliquid excernitur, vel cum dolore, aut dolorem non leuans, & cum magna quidem difficultate, omniumque maximè (quod ſuapte natura prauum eſt) cruentum, vel flauum, vel ſincerum excretioni non probe permixtum; vel album, craſſum, viſcidum, merum pituitoſum. hoc enim ſpurum in pleuritide ſolet eſſe lethale, quod nobis ſit indicio nihil humoris phlegmonen fouentis expurgari, ſed totum intus cohiberi. Quę ſputa nos abhinc plures annos vidimus in pleuritidibus, quæ peſtilenter graſſabantur, quæque omnes tertia vel quarta vel ad plus ſeptima die ægrotos interimebant; peſſima ſunt, ſputa æruginoſa, nigra & liuida, hæc cum malis ſignis, certum exitium portendere ſolent, hisque etiam non minoris periculi videntur, verſicoloria atque varia. Denique non minus praua ſunt ſputa omnia, quæ nedum dolorem, tuſſim, febremque leuant, ſiue non diminuunt, ac quinimo magis ſymptomata augent, atque febrem. Pleuritis aliquando tranſit in pulmoniam, Græcis peripneumoniam vocatam, quæ (auctore Hippocrate) affectus eſt periculoſior, quippè quod vires prælangueſcentes offendat. Indicia huius affectus in pulmoniam tranſeuntis erunt, ſi ægrotis peiorantibus dolor miteſcet, & iacendi poſitio ex parte affecta reddatur facilior, aucta reſpirandi difficultate, atque aucto genarum rubore, pulſuque molliori reddito. In pleuritidis curatione, primum victus ratio præſcribenda eſt, quæ erit, vt ægroti in aere lucido, calido maneant, ſupinique in lectulo molli decumbant, cibus ſit tenuis actu calidus & humidus. cuiuſmodi eſt priſanę cremor dilutus, cum tertia parte lactis è ſeminibus melonis expreſſi, atque modico ſacchari candidi, bis in die cibum aſſumant, nonnulli adiungunt luteum oui ſorbillum cum ſaccharo. Ægyptij, & Arabes exhibent aut iuſculum è furfuribus triticeis, aut hordeaceis cum ſaccharo, vel lac variorum ſeminum cum ſaccharo candido violaceo ex aqua hordeacea vel ex iuſculo pulli expreſſum ægrotis ſufficere exiſtimant, at de his cibis in libris de medicina Ægyptiorum nos ſatis egimus. pro potu aqua hordeacea nõ frigida cum ſaccharo, vel cum iulep violato erit oppotuna. ſed iam ad medicamenta, quibus hic affectus tollitur, deſcendere eſt opus; qui cum ex adſtrictis ſit morbis, meritò laxantibus vtendum erit. Non poſſum non magnopere Aurelianum admirari, qui viſus fuerit pleuritim & à ſtrictura & à fluxu fieri voluiſſe, eo fortaſſe argumento, quod huic morbo fluor ventris ſoleat aliquando complicari, cuius quidem ſymptomatis nulli veterum, recentiorumque medicorum meminerunt. forte Aurelianus in Africæ locis, in quibus conſtat medicinam feciſſe, ventris cum fluore morbum lateralem frequentius graſſari (etſi hoc ſymptoma ex pathognomonicis non ſit) obſeruauit. ſed ad rem redeo, & dico ſemper hunc

In 1. epid. com. 1 tex. 13.
Gal. in 1. de criſib. cap. 10. & 1. aph. 10.

morbum

morbum adſtrictum eſſe, nunquam à fluxu laxoue fieri, licet ei alterum quoque morbum, qui ſit laxus, poſſe nonnunquam coniungi, negandum non ſit. Quo meritò in hoc affectu laxantium vſus erit ad medendum opportunus. ſi verò lateralis morbus vehemens, magnuſque fuerit, maioribus quoque laxa-ᵃ torijs opus erit, inter quæ præcipuum locum habebit phlebotomia, quæ virium robore permittente, continuò morbo incipiente ex oppoſito latere atque iam incepto ex eodem, ſecta vena interna erit facienda, præmiſſo clyſtere laxatorio, vel medicamento leniter purgante, vt eſt caſſia cum ſaccharo ad vnc. 1ʃ. vel ſeri lactis lib. iij. cum vncia caſſiæ, vel tribus mannæ electæ. quantitas ſanguinis detrahenda ex virium ſtatu conijcitur. à multis damnatur quæ fit ad animi deliquium, quod vires nimium reſoluat. etenim in thoracis partium phlegmone expugnanda, robur virium (auctore Galeno) maximè requiritur. In pueris ſat erit ſanguinem miſiſſe ex cruribus ſcarificatis, vel ex adhibitis ſpatulis atque dorſo cucurbitulis cum ſcarificatione. Hippoc. dolore petente ſuperiora, ſcilicet vel clauiculam, vel mammam vel brachium attingente, ſanguinis vacuationem laudauit, & deorſum ad hypochondria eodem dolore vergente purgationem elleboro, aut peplio moliendam ſtatuit. Quod & Methodici, & complures etiam Dogmaticorum damnarunt, purgationique ſanguinis euacuationem merito plures prętulerunt. conueniunt tamen purgantia, vulgò lenientia vocata; ſcilicet poſt detractum ſanguinem, vel primo die antequam fiat phlebotomia. eadem ſuperius præſcripta conuenient, ſcilicet, aut pulpæ caſſiæ Abiſſinę vncia & ſemis cum ſaccharo, vel eiuſdem vncia cum ſeri lactis caprilli lib. iij. vel prædictum ſerum cum ſyrupi roſacei laxatiui, vel mannæ electæ uncijs tribus. Deſcendimus modo ad medicamenta cum interna tum externa ad hunc affectum tollendum accommodata. Et ab externis exordientes dicimus Hippocratem Methodicis maximè fauiſſe uiſum, cum is ſtatim lateri affecto fomenta adhibenda voluerit. ipſe
„ enim in lib. 4. de vict. rat. in acutis ita habet: Lateris dolorem ſiue is per exor-
„ dia fuerit, ſiue poſtea obortus ſit, tentare calidis fomentis diſſoluere, non ab re
„ exiſtimo. Quæ fomenta etiam ita expreſſit, dicens: Fomentorum calidorum pro-
„ batiſſimum eſt aqua calida, vel in vtre, vel in veſica, uel in uaſculo aut æneo,
„ aut teſtaceo poſita. & Galenus quoque in commento huiuſmodi medicamenta
„ laudauit; nempe (ait) fomenta calida cutim ipſam ad perſpirationes rariorem
„ efficere, phlegmoneſque ſanguinem tum tenuare tum per halitum digerere con-
„ ſueuerunt. Quæ ſi facta fuerint, non ſolum ſanguinis aliquid euacuabitur, uerũ
„ quoque & affectæ, quę minus diſtenduntur, partes mitius exinde & manſuetius
„ dolebunt. Itaque medicamenta laxatoria exterius erunt adhibenda. Hippocrates etiam per initia nulla prægreſſa euacuatione huiuſmodi præſidia tentanda eſſe exiſtimauit. Conſultius uerò & tutius præmiſſa ſanguinis uacuatione adhibebuntur. Ad hoc igitur aptiſſima erit aqua dulcis calida ſpongia excepta, & expreſſa, aut molli lana, aut ueſica eadem ſemiplena adhibita, uel ex aqua dulci decoctum, fomentumque ex chamæmelo, althea, aut ex meliloto, aut ex ſeminibus fœnugræci, uel lini, uel ex horum multis uel ex ſimilibus alijs paratum; hydrelæum etiam eodem modo utiliſſime uel ueſica exceptum uel ſpongia adponitur. inunctiones quoque iuuant ex oleis dulcibus calidis, ſed pręſertim ex amygdalino, chamæmelino, liliaceo, & irino, & adipes quoque pingues & dulces, oſſium animalium humidorum medullæ, ut ouinæ, porcinæ non minus ſunt utiles; & ſimiles aliæ; ex his atque ex alijs parantur linimenta, ut (exempli gratia) accipiendo unguenti dialtheæ unc. ij. & ipſum cum oleo amygdalino dulci recenti diſſolutum calidum dolenti lateri adhibent. Ad idem accipe mucaginis, altheæ radicis in aqua decoctæ, ſeminum fœnugræci, lini, pſyllij, ſingulorum ſemunciam, olei amygdal. dulcium recentis unciam. Miſce ut fiat linimentum,

quo

ᵃ Gal. 3 prorrh. com. 4. meth. c. 5.

In lib. 2. de vict. rat. in acutis tex. 11.

Tex. 1.

Tex. 2.

quo calido pars dolens perungatur. Non minus poſtea vtilia erunt cerata ex iiſdẽ parata, ſcilicet ex oleo dulci, polline fænugræci, aut altheæ, aut tuſo meliloto, mixtis adipibus ſeu pinguedinibus. Aurelianus, quod antiqui diateſſarum vocabant, commendauit, nimirum, quod fit ex cera, reſina terebinthina, iride illirica puluerizata atque pice. De internis verò medicamentis idem quoque erit faciendum, ſcilicet laxatoria per os erunt aſſumenda. Antiqui mulſum familiarius habebant, cuius quidem poterit exhiberi ſingulo mane ad quatuor vncias; dabitur etiam vtiliſſime medicamentum (vulgo ſerapium dictum) quod exempli gratia ita parabitur. Accipe foliorum maluarum, altheæ, violarum communium, an. p. ij. ſeminum hordei, fænugræci, lini an. vnc. i, radicis liquiritiæ raſæ, & contuſę vnciam. aquæ communis libram. bulliant quoad pars tertia abſumatur: & percolatum decoctum iterum parum ebulliet cum mellis vncia. & dabitur bis in die calidum, mane, & veſperi ante cibum per horas quatuor, aut dabuntur prædicti decocti, ſcilicet abſque melle, vnciæ quatuor, cum ſyrupi violati, vnciai & ſyrupi de liquiritia ſemuncia. Antiqui familiarius dabant ſuccum ſem. fænugræci cum melle quod poterit nunc dari cum ſaccharo candido. Aurelianus ad hunc ſuccum parandum, per duos dies ſemen fęnugræci in aqua ſimplici, quam aquam, priori affuſa atque noua addita ſępius renouabat, coquebatque donec color viteſcebat, quem mixtum cum melle dabat. Recentiores ſumma cum vtilitate vbi pręſertim ſputum cum difficultate expuitur, vel retinetur, hydrelæum ex aqua ſimplici, & oleo amygdalino dulci recentiſſimo paratum, vel prędicti olei calidi cum ſaccharo vncias quatuor vel vſque ad ſex, propinant. Alij non minori cum vtilitate exhibent aquæ chamæmeli vncias quatuor cum ſacchari optimi ſemuncia. Nos verò damus aquam ſtillatitiam paratam ex radicibus altheæ, liquiritiæ, & ex ſeminibus fęnugræci, lini, hordei, in aqua chamæmeli maceratis, cum ſaccharo. Ægyptij varia genera potionum, quas maſtahaleb vocant, in hoc affectu vſurpare ſolent, idque ſummo cum ęgrotantium commodo. Haſce verò omnes nos accurate deſcripſimus & docuimus in libris de medicina Ægyptiorum ſecundę editionis. His medicamentis addimus vſum clyſteriorum itidem laxatoriorum, vel leniter purgantium, de quibus ſupra diximus.

De medicamentis ad pulmoniam pneumoniam vocatam phlegmonen Cap. XII.

Ex rheumatiſmo, anginæ & pleuritidis humore ad pulmonis ſubſtantiam decumbente non raro oritur ille affectus, quem Græci peripneumoniam, & latini pulmoniam vocarunt, nimirum à pulmone læſo ita dictus. Herophilus tumorem eſſe in toto pulmonis corpore ſtatuit, Aurelianus addidit cum febre, Soranus cum rheumatiſmo. ex quo Aſclepiades fortaſſe hunc affectum tumorem cum ſolutione (perinde ac dixiſſet mixtum eſſe ex adſtricto & ex laxo morbum) appellauit, ſed prudentius quidem Soranus tumorem non cum ſolutione, at cum rheumatiſmo, dixiſſe viſus eſt; namque ea humoris excretio, quæ per tuſſim fit, ſolutio ſiue morbus laxus non eſt, cum hæc ipſa per tuſſim expurgatio nedum cohibenda, at quinimo, vt peripneumonici ſanentur, fouenda, atque adiuuanda ſit. neque enim omnis excretio morbum laxum facit, ſed illa duntaxat, quæ immoderatius profluit, corporaque ęgrotare facit. Meritò itaque tumorem cum rheumatiſmo, ſeu cum ſolutione, quæ morbus laxus non eſt, Soranus eſſe ſtatuit. Aurelianus verò hunc affectum ſtricturam vehementem pulmonis atque acutam cum ſputo, ſiti, febreque acuta, vocauit. Dogmatici itidem phlegmonen pulmonis cum tuſſi, ſputis, reſpirandique difficultate atque cum febre acuta eſſe

tradiderunt.

tradiderunt. Itaque in hoc affectu adeſt primo febris acuta & vehemens, tuſſis
moleſta, cum ſputis cruentis, flauis atque ſpumoſis; reſpiratio difficillima, ita
vt ſuffocari videantur; vnde ſupra latus difficilis ſit iacendi poſitio, doloroſa
grauitas atque pondus in thoracis partibus anterioribus: Alij addunt eos, qui
hoc malo vexantur, grauedinem pectoris, & dorſi, & laterum ſentire, & cum in
lateribus iacent, præfocari, ſupinosque ſemper decumbere, vel rectos ſedere.
maxillę rubent, oculi pleni, palpebrę tumentes, in facie ardorem ſentiunt, ſitiunt,
plurimum aerem haurire deſiderant, non minus in ipſis adeſt frigidi potus deſide-
rium: Pulſusque erit vehemens mollis, inæqualis, atque reſpiratio frequens &
magna, itidemque inæqualis. Hoc malum plus periculi, quam doloris habet,
& multo plus ſi pleuritidi ſucceſſerit. Idem ferè erit ipſius prognoſticum, quod
de pleuritide dictum eſt. Minus periculoſa erit, vt Hippoc. tradidit, in qua ſcrea- *In 2 prog. tex. 50*
tio flaua non multo permixta ſanguine inter initia excernitur, hancque eſſe ad
modum ſalutarem ſi ſeptimo die expui cæperit, affirmauit, & minus eſſe ſecuram,
in qua tardius huiuſmodi ſcreatio apparuerit. Quo meritò dixerat etiam: ſcrea-
tio in omni dolore, qui affligat circa pulmonem & coſtas, citò promptéque ex- *Tex. 44.*
creetur, neceſſe eſt. Itaque ſi citò ſcreatio ea inceperit, & citò craſſior, melioris-
que coloris reddatur probeque pulmo expurgetur, ſalutare erit. & cito morbus
finietur. Hippocratem dixiſſe conſtat breuiſſimam eſſe, quæ ſeptem diebus, &
breuem quæ quatuordecim per tuſſim expurgatur, longiſſimam, quæ diebus dua-
bus & viginti abſoluitur. ni recte hoc tempore pulmo expurgetur, aut humor
phlegmonen faciens ſuffocat, aut in pus phlegmone verſa, empiema inducit.
Quandoque verò pulmonios copioſa hęmorrhagia critica ſanat, & aliquando,
alui deiectio bilioſa, & ſpumoſa, vel copioſa vrina, in qua plurimum craſſæ ma-
teriæ expurgatur. Reliquum prognoſis in hoc affectu ex pleuritidis prognoſti-
co (quod idem ferè omnino videtur) deprehendes. Curatur verò hæc phleg-
mone, ijſdem ferè medicamentis, quibus pleuritim ſanari diximus. Quod inter
alios ex veteribus medicis Heraclides Tarentinus confirmauit. Itaque ſi tempus
concedet, poterit prima die leniens laxatorium exhiberi, cuiuſmodi erit, caſſiæ
catharticæ vncia, vel vncia & ſemis, cum ſaccharo candido vel in potione cum
decocto rerum pectoralium, aut ex ſero lactis. aut propinabitur medicamentum,
quod accipiet ſyrupi roſati ſolutiui violati an. vnc. i. mannæ electæ unc. ij. cum ſe-
ro lactis fiat potio & ſuperbibantur ſeri lactis caprilli clarefacti libræ duæ. ni
morbi natura acutiſſima permittat hanc præmitti alui laxationem, præmiſſo
clyſtere laxatorio ſimplici ſcilicet ex decocto maluarum, altheæ, mercurialis,
uiolarum, ad libram, & ex olei dulcis uncijs quatuor, & mellis roſ. ſimpl. uncijs
tribus. ſi uires permittant, ſecta uena interna dextri cubiti ſi in dextro latere, uel
ſiniſtri, ſi in ſiniſtro maior doloris moleſtia erit, ſanguis educatur, ea quantitate,
quæ uiribus, & etiam copiæ ſanguinis conueniet. uiribus uerò fractis & debili-
tatis cauendum erit ab omni ſanguinis uacuatione. unde in ea pulmonia, quæ
uel ab angina, uel a laterali morbo fit, ſanguinis non eſſe opus uacuatione, gra-
uiores medici ſenſerunt. uel ſi illud erit agendum, cucurbitulis ſolummodo cum
ſcarificatione ſcapulis & dorſo appoſitis aut à cruribus ſcarificatis erit mittendus.
Fomenta laxatoria, & ſpongiarum euaporationes ex aqua calida, ex oleo dulci,
hydræleo, & ex decoctis laxatorijs, & ad pectus, & ad dorſum, & ad latera ad-
hibitæ maximè conuenient. quæ eadem erunt, quæ à nobis in pleuritidis cura-
tione præſcripta fuerunt; itaque eodem modo, ijſdem propemodum medicamen-
tis hic affectus erit tollendus: Aliqui ex internis medicamentis maximè com-
mendarunt, decoctum cum mellis modico ad uncias quinque ſingulo mane ca-
lidum exhibitum, quod paratur ex foliorum tuſſilaginis, maluarum, althęę,
chamęmeli, an. p. ij. ex ſeminibus lini, fœnugræci, anethi, an. unc. ſ. & ex radicis

liquiritiæ

liquiritiæ recentis minutim inciſæ, iridis ſiccæ, helenijque an. ℥. ij. decoquantur in aquę lib. ij. quoad tertia pars abſumatur, atque iterum percolatum decoctum ferueat cum mellis vncia & ſemis. oleum quoque calidum vtiliter cum pleuriticis, tũ pneumonicis propinari auctor eſt Aurelianus lib. 5. chronion cap. 8. Ex externis quoque balneum, in quo ſemel in die totum pectus immerſum maneat, aut ex decocto calido pro fomentis in altero capite præſcripto, aut ex ſimplici aqua calida, vel oleo dulci, aut chamæmelino, vtiliſſimum erit, potiſſimumque euacuato corpore, atque etiam lenitorijs purgantibus nuper præſcriptis, aut mollibus laxatorijs ue clyſteribus ventre exonerato, atque laxato, eadem itidem victus ratio conueniet, qualis fuit in pleuriticis à nobis præſcripta.

De medicamentis ad phlegmonen ſepti tranſuerſi.
Caput XIII.

NVnc deſcendimus ad plegmonen illius muſculi, quem Plato diaphragma, Hippocrates aliquando διάφραξιν, aliquando reſpiratorium ventris, & aliquando etiam φρένας appellauit. quo poſtremo nomine, ſcilicet phrenes, philoſophi, poetæque itidem hanc partem corporis familiarius intellexerunt: quod aut prudentiæ ſit particeps, aut mentis ſit domicilium (ſiquidem φρεν mentem omnes nominarint) idcirco phrenes dictus eſt, vel quoniam ob miram eius cum cerebro ſympathiam, phlegmone vexatus repentinum, continuumque delirium concitat. Negauit tamen Hippocrates in libro de morbo ſacro, quod quicquam
» ad prudentiam hic muſculus conducat, ita dicens: Præcordijs fortuitum nomen
» & per conſuetudinem impoſitum eſt, non ex rei natura, neque enim quam vim
» habeant præcordia vt ſapiant, & intelligant ego vnquam noui. Verumenimuerò cum palam ab omnibus deprehenſum ſit, hoc muſculo inflammato continuò phreniticos fieri, quippè perpetuo deliros cum continua acutaque febre, quo hic affectus idcirco phrenitis ſympathica ex diaphragmate, ſeptoue tranſuerſo dictus eſt, complures meritò æſtimarunt hunc muſculum eſſe mentis domicilium, quo inflammato mens quoque turbetur, & lędatur. At hoc quidem vnum non poſſum non vehementer admirari, ſcilicet quod ex eius muſculi phlegmone delirium fiat continuum. Neque me latet, plęroſque in mirabilem eius cum cerebro & membranis ſocietatem libenter retuliſſe hunc affectum. Quam rem non video liquido conſtare, quando & hepar & ventriculus & vterus in mulieribus miram hanc partium habeant ſocietatem, attamen ipſis phlegmone obſeſſis haud continuum delirium fit. Itaque videtur, iſtud in aliam cauſam referendum, & fortaſſe in particularem illiuſce muſculi proprietatem, vel quod ipſo muſculo inflammato per neruos venas atque arterias cerebri membranis magna noxa communicetur, à qua delirium continuum excitetur; etenim cum ea magna læſio à diaphragmate phlegmone obſeſſo cerebro communicata, quoad phlegmone reſoluatur, continuet, haud mirum erit, delirium exinde obortum ſi itidem toto illo tempore duret, perpetuumque ſit. Erit igitur huiuſce muſculi ſtrictura, aut iuxta membranam, pleuram dictam, qua pars ſuperior diaphragmatis conſtat, aut iuxta alteram poſteriorem, quæ peritonæi eſt, aut iuxta carnoſam eiuſdem muſculi ſubſtantiam oborta ex aliquo humorum ſuperfluentium, aut ex multis ſimul mixtis. In hoc affectu, vt Hippocrates ſentit, dolor eiuſdem loci; ſi tan-
In l. περὶ τόπων gatur, ſentitur, eſtque ſimul phrenitis, de qua re ita ſcripſit: Phrenitides etiam ex
» alijs morbis naſcuntur, atque hęc quidem ægros pati contingit, de dolore con-
» queruntur diaphragmatis, ita vt ſe contingi non ſinant. Itaq; cũ dolore diaphrag
» matis delirium continuũ atq; febris acuta itidemq; cõtinua obſeruatur. Hęc verò

phrenitis

phrenitis ſympathica eſt, diſtinguiturque ob idiopathica tribus præſertim ſignis, ſcilicet, reſpiratione, voce, atque hypochondriorum contractione: Namque in ſympathica vox acuta eſt, in idiopathica grauis. reſpiratio parua & frequens, in idiopathica magna & rara. atque in diaphragmate ſtrictura laborante continuò ſcilicet per initia intro ſurſum ipſum retrahitur, ſecumque peritonæum adducit, & cum ipſo retrahuntur hypochondria, hepar, lien, ventriculus, viſceraq; omnia per ſimpathiam. hincque in ipſis hypochondriorum introſurſum ſtatim in principio reuulſio obſeruatur, nequaquam verò cerebro inflammato ſtatim in principio introſurſum hypochondria contenduntur, tametſi poſtea à cerebro diaphragmati læſione communicata, ſurſum retrahantur. Morbus hic eſt adſtrictus, magnus & acutus, maximeque, quod pars læſa cordi ſit vicina, periculoſus. ſpes verò ſalutis erit, ſi æger facile fert morbum, non admodum difficulter ſpiret, neque multo magnoque dolore diuexetur, deliriumq; mite ſit. ſolet etiam hæc phlegmone copioſo aliquando ſudore calido ex toto corpore iudicari, vel hæmorrhagia ſanguinis, vel alui deiectione, aut vrina copioſa. his verò contra ſe habentibus malum erit lethale, præſertimque ſi ægroti magno acutoque dolore perpetuo conflictentur, difficillime reſpirent, delirio perpetuo atque ferino agitentur, maximaque ſit hypochondriorum introſurſum retractio, & febris aſſidua, vehemensque admodum ſit, ægrotique anxij, inquieti, vigiles & admodum anguſtioſi appareant. Qui hoc morbo laborant, in loco lucido calido collocandi ſunt, in potu à vino omnino abſtineant, aquaque hordeacea, aut ſtillatitia ex ſunco cum iulep acetoſo vtantur. aut iure aquoſo pulli parui gallinacei abſque ſale. vtanturque victu tenuiſſimo, qualis phreniticis & pleuriticis præſcriptus eſt. ſi aluus non laxa ſit, clyſter iniȷciatur mollitorius, ex decocto maluarum, violarum, mercurialis, atque ex oleo violaceo, vel amygdalino dulci, aut communi dulci ad vncias quatuor, cum mellis roſati ſimpl. vncijs tribus, vel ſacchari rubri geminis vncijs. aut per os laxatorium leniens vulgo dictum exhibeatur, cuiuſmodi erit caſſiæ abiſſinæ ſubſtantia ad vnc. 1 s. decocto maluarum altheæ, vel fœnugreci diſſoluta, aut exhibeatur eadem caſſia cum ſaccharo in bolis, vel potio parabitur ex ſyrupi roſati laxatiui vnc. iiij. cum ſero lactis caprilli clarefacti. & ſuperbibant ægroti eiuſdem ſeri lib. i s. ſi morbus ſit acutiſſimus, præmiſſo clyſtere præſcripto, aut ſimili, virium robore permittente ſanguinis ea quantitas euacuabitur, quam ætas & cælum permiſerint. quod placitum non repugnat Methodicorum placitis, qui negant ętates, cælum & ſimilia ſimpliciter ſanguinis vacuationem indicare, ad eiuſdem verò vacuationis quantitatem metiendam illarum cauſarum cognitionem haud eſſe ſpernendam. Qui ſanguis aut ſecta vena interna è directo partis afflictæ dolore poſita, in cubito ſcilicet primo ex illius brachij vena ſecta; vbi verò dolor vel mediam partem diaphragmatis tenuerit, ex dextro primò ſanguis euacuabitur, & in altera die ex ſiniſtro brachio eadem ſecta vena denuo viribus permittentibus modicum ſanguinis detrahetur. Cruribus quoque ſcarificatis facta ſanguinis euacuatio erit itidem vtiliſſima in ijs omnibus, qui hoc malo laborant, omniumque maxime in pueris, in mulieribus atque in corporibus albidioribus, quæ abundant ſanguine tenuiori. præmiſſa vniuerſali hac ſanguinis euacuatione, etiam ea erit vtiliſſima quæ fit ſanguiſugis hęmorrhoidalibus venis adhibitis. Tandem etiam hypochondrijs adhibitis cum ſcarificatione cucurbitulis ſanguis detrahendus erit. Poſt primam ſanguinis euacuationem, pręſtabit interim vel clyſteriorum nuper præſcriptorum vſum exercere, aut lenitorio laxatorio aliquo interim aluus erit laxanda. De internis, conuenient decocta laxantia, cuiusmodi erunt aquæ ſtillatitiæ chamæmeli, altheæ, vel maluarum, vel fęnugræci, vel meliloti, vel ſem. lini, aut ex ipſis in aqua fluuiatili parata decocta, aut ſi calor intus fuerit admodum

detractione tumentia relaxantur. ex quo non recte ipſum venarum ſub lingua poſitarum ſectionem tantopere ab Hippocrate commendatam damnauiſſe nobis liquido conſtabit. incipiente ſtatim phlegmone, ſeu (rectius vt dicam) fluxione ad faucium vel ad gutturis partes, adſtringentium, repellentiumque vſu erit opus. vnde gargariſmata ex aquis adſtringentibus, vel decoctis ex medicamentis adſtrictorijs paratis, erunt vtiliſſima, vtpote, quod partes roborent, quo minus humoris fluxum recipiant, ab ijſque partibus affectis ipſum humorem repellant. Quæ ex medicamentis adſtringant, aliàs abunde oſtendimus (exempli gratia) huiuſmodi gargariſma erit opportunum, quod recipiet aquæ plantaginis vel polygoni, vel ſolatri, vel portulacæ, vel roſarum, aut ſimilium libram, ſyrupi diamorrhonis vncias duas. vel quod accipit decocti foliorum plantaginis, portulacæ, cymarum rubi libram, ſyrupi myrtini, de roſis ſiccis ſingulorum vnciam, aut ſacchari roſati vnciam & ſemis. Itaque fluxione incipiente, quo tempore nondum eſt perfecta phlegmone, adſtringentium vſus erit ad internas faucium gutturisque partes conuenientiſſimus. vel decocta ſint, vel aquæ ſtillatitiæ, vel ſucci ex medicamentis adſtringentibus expreſſi; cuiuſmodi erunt, plantago, roſa damaſcena, polygonon, rubus, equiſetum, myrti cum folia tum fructus, cichoreum, ſolanum, aizoon, balauſtium, hypociſtis, acacia & ſimilia. Sed dices quamobrem in phlegmone, quæ morbus eſt adſtrictus, vſus adſtringentium erit vtilis? Nos aliàs ex Methodicorum placitis vtile eſſe oſtendimus, vt in phlegmonum principijs adſtringentia, minimeque laxantia conueniant, eaque præſertim ratione, quod in principio, ſcilicet fluente humore nondum facta ſit phlegmone, quæ eſt morbus adſtrictus, at in perfecta phlegmone premiſſa ſanguinis vacuatione laxantia ſolummodo conuenient cum interius tum exterius. In principio verò per interius gargariſmata mediocriter adſtringentia, repellentiaque vtilem vſum habebunt. Non tamen per exterius adhibenda erunt adſtringentia, quod cum magno errore nonnulli huius temporis medici facere obſeruantur, quinimo perpetuo in externis partibus laxantia conuenient. adſtringentia enim humorem compellendo intus internam phlegmonen adaugebunt. Vnde gargariſmata conuenient ex decocto hordei, altheę, fenugræci, lini, paſſularum & ſimilium cum ſaccharo candido, vel ſyrupo de liquiritia, vel melle roſaceo ſimplicis infuſionis. prædicta autem medicamenta in aqua parum ebullient, vt decoctum viſcidum non reddatur, tepidumque adhibeatur. Aurelianus parabat hoc decoctum ex mulſo, quo pro gargariſmate vtebatur. Exterius gulæ partibus conuenient calidę inunctiones ex dulci oleo, cuiuſmodi eſt amygdalinum recens, irinum, lilinum. colloque & gutturi ſpongia vel ex aqua calida & oleo dulci, vel ex decocto altheæ, ſeminum lini, fœnugræci & ſimilium, fomenti modo adhibebuntur: in principio plurimum adiumenti erunt pedum lotiones ex aqua calida, quoad pedes rubeſcant, frictionesque partium extremarum. ac poſt principium præmiſſa vacuatione ſanguinis ad totum corpus leues frictiones, & inunctiones calidæ ad vniuerſum corporis habitum laxandum conuenient. clyſteres item laxatiui vtiles erunt ex decoctis herbarum laxatoriarum (cuiuſmodi eſt malua, althea, mercurialis, fęnugrecium, & linum, & beta) & ex oleo dulci, atque melle, vel ex ſaccharo, aut melle roſaceo parati. Victus tenuis, liquidus, temperate calidus, atque humidus conuenict. à vino abſtinendum omnino, cuius loco aqua hordeata cum ſaccharo erit accommodata.

De medicamentis ad phlegmonen membranæ coſtas ſuccingentis. Cap. XI.

PLeuritim affectum veteres dixerunt, à loco affecto, qui eſt membrana coſtas ſuccingens, pleura Græcis dicta: Hippocrates morbum lateralem vocauit, quod latera vexet: nam ea membrana præcipue in hoc affectu patitur. licet etiam in coſtarum muſculis internis hæc paſſio aliquando fiat, & aliquando in externis. ſed hic affectus exquiſita pleuritis non eſt, at ſpuria & notha vocata. ſola enim membrana hæc ipſa patiente fit hic affectus. Veteres uarijs modis hunc affectum definierunt, plærique verò dixerunt, eſſe dolorem vehementem interiorum lateris partium, cum febre acuta, atque tuſſi, cum qua variæ qualitatis humor excluditur. Innoteſcit hæc ægritudo primo ex dolore oborto in altero thoracis latere, vel in vtroque, aliquando vſque ad iugulum, vel ad ſpatulam perueniente, brachium (vt Aurelianus notauit) etiam attingente, vel inferius ad hypochondrium itidem perueniente, plerunque vni parti affixo, aut non ſtabili, in exquiſita pleuritide punctorio; & in ſpuria tenſiuo: tuſſis quoque vnà adeſt, & difficultas reſpirandi, cum ſputorum excretione; ſputa verò aliquando cruenta, aliquando flaua, vel pallida, aliquando pituitoſa & aliquando nigra vel ęruginoſa apparent. Quæ plærunque quarta die conſpici ſolent, & aliquando tardius. cum his omnibus adeſt febris acuta, continua, quæ ſolet alternis diebus acceſſionem habere. Pulſus durus, inæqualis ſuo percuſſu preſſuram notans, in hoc morbo percipitur. Duplex eſt hic affectus, exquiſitus, qui ſectarum omnium conſenſu medicorum fit à phlegmone membranam coſtas ſubcingentem internam inuadente, à ſanguine tenui biliοſo facta: & non exquiſitus, vbi à crudis, craſſiſque humoribus, non membranam (quando hi præ craſſitie ipſam ob venarum anguſtiam inflammare nequeant) ſed muſculos intercoſtales internos, vel externos afficientibus, in ipſiſque ſtricturam ſeu adſtrictum affectum inducentibus. In hoc affectu dolor tenſiuus eſt, non ita acutus, neque febris ita acuta exiſtit, vt in exquiſita obſeruatur, in qua dolor (vt etiam dictum eſt) punctorius, & vehemens percipitur. febriſque itidem acuta. Mirum eſt, quod Aurelianus & alij diarrhæam tãquam ſymptoma pleuriticorum meminerint, ex quo ipſe putat, quandoque hunc morbum à fluxu fieri potuiſſe, & hoc non ſine errore, cum pleuritis omnis ſit morbus adſtrictus. de quo ſymptomate alij quidem vel etiam ex Dogmaticis non meminerunt. ſolet hic morbus graſſari in vere, vigente aquilonia conſtitutione, atque non rarò oboritur à potu aquæ gelidæ poſt exercitium, nec non etiam à vini potu, ſi poſteaquam corpus præ exercitio plurimum incaluerit, ebibatur. Hunc affectum perſanandum ſperamus, ſi dolor mitis, febriſque atque tuſſis non admodum vehemens ſit, & quod expuitur, citò prompteque ſine dolore excludatur, quod quidem aut cruentum eſt, aut flauum & (vt Hippocrates expreſſit) excretioni admodum permixtum; aut denique concoctum, ſcilicet album, lene, æquale: quandoque ſeptima die, plærunque decima quarta humor phlegmonen faciens coquitur, atque expuitur per tuſſim; aliquando verò diem vigeſimam etiam attingit. Niſi verò intra hoc tempus humor expurgetur, aut ſuffocat, aut in pus verſum empyema facit. Vnde quò citius ſputum apparet, eò morbum breuiorem præſagit. Galenus ait: ſi circa initia ſtatim in morbo laterali ſputum appareat, morbum breuiat: ſi uerò poſtea appareat, ipſum producit. primum in pleuriticis humor tenuis tuſſi excernitur; mox craſſior, tandemque concoctus. qui ſi die tertia, aut quarta excerni incipiat, morbus ultra diem ſeptimam non perdurabit. ſi critica ſanguinis excretio apparuerit, & copioſa, uel alui deiectio, uel per urinam craſſum ſedimentum

Hippoc. 5. aph. 8

In 5. aphor. 12.

copioſum exierit, ſalutem præſagit: aliquando enim ſputa ſuppreſſa medicos fallunt, qui exitium exinde futurum timent; cum tamen ſæpius humore per vrinã plurimo excreto, plures ſeruentur. Baſſani in Æde Hermetis Forcaturæ iuuenis pleuritica cum peſſimis ſputis omnino ſuppreſſis, quo pulſus inter mittens fuit, materia per vrinam die quineta excreta, euaſit. Contra pleuritim vehementem, atque ſęuam iudicabimus, in qua oppoſita ſymptomata obſeruabuntur, vtpote ſi dolor vehemens fuerit, aſſiduus, vel vtrumque latus tenens, aut alteri affixus, nullatenus remittens, neque medicamentis cedens: præterea ſi & febris acuta ſit, & vehemens, & tuſſi fiat admodum moleſta, ſicca, vel in qua cum magna difficultate expuant ęgroti: vel etiam ſi tarde ſputum appareat, prauumque ſit. Dictum eſt, quod pleuritici ni ſpacio quatuordecim dierum, vel ad plus viginti probè per tuſſim expurgentur, ipſos aut ſuffocatum iri aut in empyema malum verti. Siccæ pleuritides idcirco maximè damnantur, de quibus Hippocrates dicebat in epidemijs: Multi infeſtabantur arida tuſſi, nihilq; excreabant. Hoc crudiſſimum morbum oſtendere, coctuque difficilem, atque fore diuturnum, vel lethalem decernit. Praua quoque ea pleuritis eſt, in qua aliquid excernitur, vel cum dolore, aut dolorem non leuans, & cum magna quidem difficultate, omniumque maximè (quod ſuapte natura prauum eſt) cruentum, vel flauum, vel ſincerum excretioni non probe permixtum; vel album craſſum, viſcidum, merum pituitoſum. hoc enim ſputum in pleuritide ſolet eſſe lethale, quod nobis ſit indicio nihil humoris phlegmonen fouentis expurgari, ſed totum intus cohiberi. Quę ſputa nos abhinc plures annos vidimus in pleuritidibus, quæ peſtilenter graſſabantur, quæque omnes tertia vel quarta vel ad plus ſeptima die ægrotos interimebant; peſſima ſunt, ſputa ęruginoſa, nigra & liuida, hæc cum malis ſignis, certum exitium portendere ſolent, hisque etiam non minoris periculi videntur, verſicoloria atque varia. Denique non minus praua ſunt ſputa omnia, quæ nedum dolorem, tuſſim, febremque leuant, ſiue non diminuunt, at quinimo magis ſymptomata augent, atque febrem. Pleuritis aliquando tranſit in pulmoniam, Græcis peripneumoniam vocatam, quæ (auctore Hippocrate) affectus eſt periculoſior, quippè quod vires prælangueſcentes offendat. Indicia huius affectus in pulmoniam tranſeuntis erunt, ſi ægrotis peiorantibus dolor miteſcet, & iacendi poſitio ex parte affecta reddatur facilior, aucta reſpirandi difficultate, atque aucto genarum rubore, pulſuque molliori reddito. In pleuritidis curatione, primum victus ratio præſcribenda eſt, quæ erit, vt ægroti in aere lucido, calido maneant, ſupinique in lectulo molli decumbant, cibus ſit tenuis actu calidus & humidus. cuiuſmodi eſt priſanę cremor dilutus, cum tertia parte lactis è ſeminibus melonis expreſſi, atque modico ſacchari candidi; bis in die cibum aſſumant; nonnulli adiungunt luteum oui ſorbillum cum ſaccharo. Ægyptij, & Arabes exhibent aut iuſculum è furfuribus triticeis, aut hordeaceis cum ſaccharo, vel lac variorum ſeminum cum ſaccharo candido violaceo ex aqua hordeacea vel ex iuſculo pulli expreſſum ægrotis ſufficere exiſtimant, at de his cibis in libris de medicina Ægyptiorum nos ſatis egimus. pro potu aqua hordeacea nõ frigida cum ſaccharo, vel cum iulep violato erit opportuna. ſed iam ad medicamenta, quibus hic affectus tollitur, deſcendere eſt opus; qui cum ex adſtrictis ſit morbis, meritò laxantibus vtendum erit. Non poſſum non magnopere Aurelianum admirari, qui viſus fuerit pleuritim & à ſtrictura & à fluxu fieri voluiſſe, eo fortaſſe argumento, quod huic morbo fluor ventris ſoleat aliquando complicari, cuius quidem ſymptomatis nulli veterum, recentiorumque medicorum meminerunt. forte Aurelianus in Africæ locis, in quibus conſtat medicinam feciſſe, ventris cum fluore morbum lateralem frequentius graſſari (etſi hoc ſymptoma ex pathognomonicis non ſit) obſeruauit. ſed ad rem redeo, & dico ſemper hunc

In 1. epid. com. 1 tex. 13.
Gal. in 1. de criſib. cap. 10. & 1. aph. 10.

morbum adſtrictum eſſe, nunquam à fluxu laxoue fieri, licet ei alterum quoque morbum, qui ſit laxus, poſſe nonnunquam coniungi, negandum non ſit. Quo meritò in hoc affectu laxantium uſus erit ad medendum opportunus. ſi verò lateralis morbus vehemens, magnusque fuerit, maioribus quoque laxatorijs opus erit, inter quæ præcipuum locum habebit phlebotomia, quæ virium robore permittente, continuò morbo incipiente ex oppoſito latere atque iam incepto ex eodem, ſecta vena interna erit facienda, præmiſſo clyſtere laxatorio, vel medicamento leniter purgante, vt eſt caſſia cum ſaccharo ad vnc. ʒ. vel ſeri lactis lib. iij. cum vncia caſſiæ, vel tribus mannæ electæ. quantitas ſanguinis detrahenda ex virium ſtatu conijcitur. à multis damnatur quæ fit ad animi deliquium, quod vires nimium reſoluat. etenim in thoracis partium phlegmone expugnanda, robur virium (auctore Galeno) maxime requiritur. In pueris ſat erit ſanguinem miſiſſe ex cruribus ſcarificatis, vel ex adhibitis ſpatulis atque dorſo cucurbitulis cum ſcarificatione. Hippoc. dolore petente ſuperiora, ſcilicet vel clauiculam, vel mammam vel brachium attingente, ſanguinis vacuationem laudauit, & deorſum ad hypochondria eodem dolore vergente purgationem elleboro, aut peplio moliendam ſtatuit. Quod & Methodici, & complures etiam Dogmaticorum damnarunt, purgationique ſanguinis euacuationem merito plures prętulerunt. conueniente tamen purgantia, vulgo lenientia vocata, ſcilicet poſt detractum ſanguinem, vel primo die antequam fiat phlebotomia. eadem ſuperius præſcripta conuenient, ſcilicet, aut pulpæ caſſiæ Abiſſinę vncia & ſemis cum ſaccharo, vel eiuſdem vncia cum ſeri lactis caprilli lib. iij. vel prædictum ſerum cum ſyrupi roſacei laxatiui, vel mannæ electæ uncijs tribus. Deſcendimus modo ad medicamenta cum interna tum externa ad hunc affectum tollendum accommodata. Et ab externis exordientes dicimus Hippocratem Methodicis maximè fauiſſe uiſum, cum is ſtatim lateri affecto fomenta adhibenda voluerit. ipſe

a. Gal. 3 prorrh. com. 4. meth. c. 5

In lib. 2. de vict. rat. in acutis tex. 11.

„ enim in lib. 4. de vict. rat. in acutis ita habet: Lateris dolorem ſiue is per exor- Tex. 1.
„ dia fuerit, ſiue poſtea obortus ſit, tentare calidis fomentis diſſoluere, non ab re
„ exiſtit. Quæ fomenta etiam ita expreſſit, dicens: Fomentorum calidorum pro- Tex. 2.
„ batiſſimum eſt aqua calida, vel in vtre, vel in veſica, uel in uaſculo aut æneo,
„ aut teſtaceo poſita. & Galenus quoque in commento huiuſmodi medicamenta
„ laudauit; nempe (ait) fomenta calida cutim ipſam ad perſpirationes rariorem
„ efficere, phlegmonesque ſanguinem tum tenuare tum per halitum digerere con-
„ ſueuerunt. Quæ ſi facta fuerint, non ſolum ſanguinis aliquid euacuabitur, uerũ
„ quoque & affectæ, quę minus diſtenduntur, partes mitius exinde & manſuetius
„ dolebunt. Itaque medicamenta laxatoria exterius erunt adhibenda. Hippo-

crates etiam per initia nulla prægreſſa euacuatione huiuſmodi præſidia tentanda eſſe exiſtimauit. Conſultius uerò & tutius præmiſſa ſanguinis uacuatione adhibebuntur. Ad hoc igitur aptiſſima erit aqua dulcis calida ſpongia excepta, & expreſſa, aut molli lana, aut ueſica eadem ſemiplena adhibita, uel ex aqua dulci decoctum, fomentumque ex chamæmelo, althea, aut ex meliloto, aut ex ſeminibus fœnugræci, uel lini, uel ex horum multis uel ex ſimilibus alijs paratum; hydrelęum etiam eodem modo utiliſſime uel ueſica exceptum uel ſpongia adponitur. inunctiones quoque iuuant ex oleis dulcibus calidis, ſed pręſertim ex amygdalino, chamæmelino, liliaceo, & irino, & adipes quoque pingues & dulces, oſſium animalium humidorum medullæ, ut ouinæ, porcinæ non minus ſunt utiles, & ſimiles aliæ, ex his atque ex alijs parantur linimenta, ut (exempli gratia) accipiendo unguenti dialtheæ unc. ſ. & ipſum cum oleo amygdalino dulci recenti diſſolutum calidum dolenti lateri adhibent. Ad idem accipe mucaginis, altheæ radicis in aqua decoctæ, ſeminum fœnugræci, lini, œſipi, ſingulorum ſemunciam, olei amygdal. dulcium recentis unciam. Miſce ut fiat linimentum,

quo

quo calido pars dolens perungatur. Non minus poſtea vtilia erunt cerata ex iiſdẽ parata, ſcilicet ex oleo dulci, polline fænugræci, aut altheæ, aut tuſo meliloto, mixtis adipibus ſeu pinguedinibus. Aurelianus, quod antiqui diateſſarum vocabant, commendauit, nimirum, quod fit ex cera, reſina terebinthina, iride illirica puluerizata atque pice. De internis verò medicamentis idem quoque erit faciendum, ſcilicet laxatoria per os erunt aſſumenda. Antiqui mulſum familiarius habebant, cuius quidem poterit exhiberi ſingulo mane ad quatuor vncias; dabitur etiam vtiliſſime medicamentum (vulgo ſerapium dictum) quod exempli gratia ita parabitur. Accipe foliorum maluarum, altheæ, violarum communium an. p. ij. ſeminum hordei, fænugræci, lini an. vnc. i, radicis liquiritiæ raſæ, & contuſę vnciam. aquæ communis libram. bulliant quoad pars tertia abſumatur: & percolatum decoctum iterum parum ebulliet cum mellis vncia. & dabitur bis in die calidum, mane, & veſperi ante cibum per horas quatuor, aut dabuntur prædicti decocti, ſcilicet abſque melle, vnciæ quatuor, cum ſyrupi violati, vncia & ſyrupi de liquiritia ſemuncia. Antiqui familiarius dabant ſuccum ſem. fænugræci cum melle quod poterit nunc dari cum ſaccharo candido. Aurelianus ad hunc ſuccum parandum, per duos dies ſemen fęnugræci in aqua ſimplici, quam aquam, priori affuſa atque noua addita ſępius renouabat, coquebatque donec color viteſcebat, quem mixtum cum mellę dabat. Recentiores ſumma cum vtilitate vbi pręſertim ſputum cum difficultate expuitur, vel retinetur, hydrelæum ex aqua ſimplici, & oleo amygdalino dulci recentiſſimo paratum, vel prędicti olei calidi cum ſaccharo vncias quatuor vel vſque ad ſex propinant. Alij non minori cum vtilitate exhibent aquę chamæmeli vncias quatuor cum ſacchari optimi ſemuncia. Nos verò damus aquam ſtillatitiam paratam ex radicibus altheæ, liquiritiæ, & ex ſeminibus fęnugræci, lini, hordei, in aqua chamæmeli maceratis, cum ſaccharo. Ægyptij varia genera potionum, quas maſtahaleb vocant, in hoc affectu vſurpare ſolent, idque ſummo cum ęgrotantium commodo. Haſce verò omnes nos accurate deſcripſimus & docuimus in libris de medicina Ægyptiorum ſecundę editionis. His medicamentis addimus vſum clyſteriorum itidem laxatoriorum, vel leniter purgantium, de quibus ſupra diximus.

De medicamentis ad pulmoniam pneumoniam vocatam phlegmonen Cap. XII.

EX rheumatiſmo, anginæ & pleuritidis humore ad pulmonis ſubſtantiam decumbente non raro oritur ille affectus, quem Græci peripneumoniam, & latini pulmoniam vocarunt, nimirum à pulmone læſo ita dictus. Herophilus tumorem eſſe in toto pulmonis corpore ſtatuit, Aurelianus addidit cum febre, Soranus cum rheumatiſmo. ex quo Aſclepiades fortaſſe hunc affectum tumorem cum ſolutione (perinde ac dixiſſet mixtum eſſe ex adſtricto & ex laxo morbum) appellauit, ſed prudentius quidem Soranus tumorem non cum ſolutione, at cum rheumatiſmo, dixiſſe viſus eſt; namque ea humoris excretio, quæ per tuſſim fit, ſolutio ſiue morbus laxus non eſt, cum hæc ipſa per tuſſim expurgatio nedum cohibenda, at quinimo, vt peripneumonici ſanentur, fouenda, atque adiuuanda ſit. neque enim omnis excretio morbum laxum facit, ſed illa duntaxat, quæ immoderatius profluit, corporaque ęgrotare facit. Meritò itaque tumorem cum rheumatiſmo, ſeu cum ſolutione, quæ morbus laxus non eſt, Soranus eſſe ſtatuit. Aurelianus verò hunc affectum ſtricturam vehementem pulmonis atque acutam cum ſputo, ſiti, febreque acuta, vocauit. Dogmatici itidem phlegmonen pulmonis cum tuſſi, ſputis, reſpirandique difficultate atque cum febre acuta eſſe tradiderunt.

tradiderunt. Itaque in hoc affectu adeſt primo febris acuta & vehemens, tuſſis moleſta, cum ſputis cruentis, flauis atque ſpumoſis; reſpiratio difficillima, ita vt ſuffocari videantur; vnde ſupra latus difficilis ſit iacendi poſitio, doloroſa grauitas atque pondus in thoracis partibus anterioribus: Alij addunt eos, qui hoc malo vexantur, grauedinem pectoris, & dorſi; & laterum ſentire; & cum in lateribus iacent, præfocari, ſupinoſque ſemper decumbere, vel rectos ſedere. maxillę rubent, oculi pleni, palpebrę tumentes, in facie ardorem ſentiunt, ſitiunt, plurimum aerem haurire deſiderant, non minus in ipſis adeſt frigidi potus deſiderium: Pulſusque erit vehemens mollis, inæqualis, atque reſpiratio frequens & magna, itidemque inæqualis. Hoc malum plus periculi, quam doloris habet, & multo plus ſi pleuritidi ſucceſſerit. Idem ferè erit ipſius prognoſticum, quod de pleuritide dictum eſt. Minus periculoſa erit, vt Hippoc. tradidit, in qua ſcrea- *In 2 prog. tex. 50*
tio flaua non multo permixta ſanguine inter initia excernitur, hancque eſſe ad modum ſalutarem ſi ſeptimo die expui cæperit, affirmauit, & minus eſſe ſecuram, in qua tardius huiuſmodi ſcreatio apparuerit. Quo meritò dixerat etiam: ſcreatio in omni dolore, qui affligat circa pulmonem & coſtas, citò prompteque ex- *Tex. 44.*
creetur, neceſſe eſt. Itaque ſi citò ſcreatio ea inceperit, & citò craſſior, meliorisque coloris reddatur probeque pulmo expurgetur, ſalutare erit. & citò morbus finietur. Hippocratem dixiſſe conſtat breuiſſimam eſſe, quæ ſeptem diebus, & breuem quæ quatuordecim per tuſſim expurgatur, longiſſimam, quæ diebus duabus & viginti abſoluitur. ni recte hoc tempore pulmo expurgetur, aut humor phlegmonen faciens ſuffocat, aut in pus phlegmone verſa, empiema inducit. Quandoque verò pulmonios copioſa hęmorrhagia critica ſanat, & aliquando, alui deiectio biliosa, & ſpumoſa, vel copioſa vrina, in qua plurimum craſſæ materiæ expurgatur. Reliquum prognoſis in hoc affectu ex pleuritidis prognoſtico (quod idem ferè omnino videtur) deprehendes. Curatur verò hæc phlegmone, ijſdem ferè medicamentis, quibus pleuritim ſanari diximus. Quod inter alios ex veteribus medicis Heraclides Tarentinus confirmauit. Itaque ſi tempus concedet, poterit prima die leniens laxatorium exhiberi, cuiuſmodi erit, caſſiæ catharticæ vncia, vel vncia & ſemis, cum ſaccharo candido vel in potione cum decocto rerum pectoralium, aut ex ſero lactis. aut propinabitur medicamentum, quod accipiet ſyrupi roſari ſolutiui violati an. vnc. i. mannæ electæ unc. ij. cum ſero lactis fiat potio & ſuperbibantur ſeri lactis caprilli clarefacti libræ duæ. ni morbi natura acutiſſima permittat hanc præmitti alui laxationem, præmiſſo clyſtere laxatorio ſimplici ſcilicet ex decocto maluarum, altheæ, mercurialis, uiolarum, ad libram, & ex olei dulcis uncijs quatuor, & mellis roſ. ſimpl. uncijs tribus. ſi uires permittant, ſecta uena interna dextri cubiti ſi in dextro latere, uel ſiniſtri, ſi in ſiniſtro maior doloris moleſtia erit, ſanguis educatur, ea quantitate, quæ uiribus, & etiam copiæ ſanguinis conueniet: uiribus uerò fractis & debilitatis cauendum erit ab omni ſanguinis uacuatione. unde in ea pulmonia, quæ uel ab angina, uel a laterali morbo fit, ſanguinis non eſſe opus uacuatione, grauiores medici ſenſerunt. uel ſi illud erit agendum, cucurbitulis ſolummodo cum ſcarificatione ſcapulis & dorſo appoſitis aut à cruribus ſcarificatis erit mittendus. Fomenta laxatoria, & ſpongiarum euaporationes ex aqua calida, ex oleo dulci, hydræleo, & ex decoctis laxatorijs, & ad pectus, & ad dorſum, & ad latera adhibitæ maximè conuenient. quæ eadem erunt, quæ à nobis in pleuritidis curatione præſcripta fuerunt; itaque eodem modo, ijſdem propemodum medicamentis hic affectus erit tollendus: Aliqui ex internis medicamentis maximè commendarunt, decoctum cum mellis modico ad uncias quinque ſingulo mane calidum exhibitum, quod paratur ex foliorum tuſſilaginis, maluarum, altheę, chamęmeli, an. p. ij. ex ſeminibus lini, fænugræci, anethi, an. unc. ſ. & ex radicis

phrenitis ſympathica eſt, diſtinguiturque ob idiopathica tribus præſertim ſignis, ſcilicet, reſpiratione, voce, atque hypochondriorum contractione. Namque in ſympathica vox acuta eſt, in idiopathica grauis. reſpiratio parua & frequens, in idiopathica magna & rara. atque in diaphragmate ſtrictura laborante continuò ſcilicet per initia intro ſurſum ipſum retrahitur, ſecumque peritonæum adducit, & cum ipſo retrahuntur hypochondria, hepar, lien, ventriculus, viſceraq; omnia per ſimpathiam. hincque in ipſis hypochondriorum introſurſum ſtatim in principio reuulſio obſeruatur, nequaquam verò cerebro inflammato ſtatim in principio introſurſum hypochondria contenduntur, tametſi poſtea à cerebro diaphragmati læſione communicata, ſurſum retrahantur. Morbus hic eſt adſtrictus, magnus & acutus, maximeq́ue, quod pars læſa cordi ſit vicina, periculoſus. ſpes verò ſalutis erit, ſi æger facile fert morbum, non admodum difficulter ſpiret, neque multo magnoque dolore diuexetur, deliriumq; mite ſit. ſolet etiam hæc phlegmone copioſo aliquando ſudore calido ex toto corpore iudicari, vel hæmorrhagia ſanguinis, vel alui deiectione, aut vrina copioſa. his verò contra ſe habentibus malum erit lethale, præſertimque ſi ægroti magno acutoque dolore perpetuo conflictentur, difficillime reſpirent, delirio perpetuo atque ferino agitentur, maximaque ſit hypochondriorum introſurſum retractio, & febris aſſidua, vehemensque admodum ſit, ægrotique anxij, inquieti, vigiles & admodum anguſtioſi appareant. Qui hoc morbo laborant, in loco lucido calido collocandi ſunt, in potu à vino omnino abſtineant, aquaque hordeacea, aut ſtillatitia ex ſunco cum iulep acetoſo vtantur. aut iure aquoſo pulli parui gallinacei abſque ſale. vtanturque victu tenuiſſimo, qualis phreniticis & pleuriticis præſcriptus eſt. ſi aluus non laxa ſit, clyſter inijciatur mollitorius, ex decocto maluarum, violarum, mercurialis, atque ex oleo violaceo, vel amygdalino dulci, aut communi dulci ad vncias quatuor, cum mellis roſati ſimpl. vncijs tribus, vel ſacchari rubri geminis vncijs. aut per os laxatorium leniens vulgo dictum exhibeatur, cuiuſmodi erit caſſiæ abiſſinæ ſubſtantia ad vnc. 1 5. decocto maluarum altheæ, vel fœnugreci diſſoluta, aut exhibeatur eadem caſſia cum ſaccharo in bolis, vel potio parabitur ex ſyrupi roſati laxatiui vnc. iiij. cum ſero lactis caprilli clarefacti. & ſuperbibant ægroti eiuſdem ſeri lib. 1 1. ſi morbus ſit acutiſſimus, præmiſſo clyſtere præſcripto, aut ſimili, virium robore permittente ſanguinis ea quantitas euacuabitur, quam ætas & cælum permiſerint. quod placitum non repugnat Methodicorum placitis, qui negant ętates, cælum & ſimilia ſimpliciter ſanguinis vacuationem indicare, ad eiuſdem verò vacuationis quantitatem metiendam illarum cauſarum cognitionem haud eſſe ſpernendam. Qui ſanguis aut ſecta vena interna è directo partis afflictæ dolore poſita, in cubito ſcilicet primo ex illius brachij vena ſecta; vbi verò dolor vel mediam partem diaphragmatis tenuerit, ex dextro primò ſanguis euacuabitur, & in altera die ex ſiniſtro brachio eadem ſecta vena denuo viribus permittentibus modicum ſanguinis detrahetur. Cruribus quoque ſcarificatis facta ſanguinis euacuatio erit itidem vtiliſſima in ijs omnibus, qui hoc malo laborant, omniumque maxime in pueris, in mulieribus atque in corporibus albidioribus, quæ abundant ſanguine tenuiori. præmiſſa vniuerſali hac ſanguinis euacuatione, etiam ea erit vtiliſſima quæ fit ſanguiſugis hęmorrhoidalibus venis adhibitis. Tandem etiam hypochondrijs adhibitis cum ſcarificatione cucurbitulis ſanguis detrahendus erit. Poſt primam ſanguinis euacuationem, pręſtabit interim vel clyſteriorum nuper præſcriptorum vſum exercere, aut lenitorio laxatorio aliquo interim aluus erit laxanda. De internis, conuenient decocta laxantia, cuiusmodi erunt aquæ ſtillatitiæ chamæmeli, altheæ, vel maluarum, vel fęnugræci, vel meliloti, vel ſem. lini, aut ex ipſis in aqua fluuiatili parata decocta, aut ſi calor intus fuerit admodum

æſtuoſus. aqua ſtillatitia endiuiæ, vel ſunci, vel maluæ, vel oxalidis vel vlterius herbæ refrigeratoriæ facultatis, actu tamen calida propinabitur ſingulo mane & veſperi ante cibum ſpacio horarum quatuor ad vncias quinque: aut decoctum ex iiſdem vel ex ſimilibus paratum actu itidem calidum dabitur. ſi dolor vehemens acutusque fuerit, hydrelæum ex aqua chamæmeli, vel altheæ, vel fœnugreci, & ex oleo vel chamæmelino, vel amygdalino dulci paratum, calidum epotum erit vtiliſſimum. & aliquando oleum amygdalinum dulce, vel de althea, vel chamæmelinum, vel de ſeminibus lini erit calidum exhibendum. Pro externis, fomenta ex decocto chamæmeli, fænugræci, altheæ, meliloti, & ſimilium actu calida, aut veſica, aut ſpongia ſuſcepta adhibebuntur, vel aqua fluuialis calida, ſpongia ſuſcepta atque expreſſa calida appoſita; inunctiones itidem ex irino oleo, chamœmelino, amygdalino dulci ac recenti erunt accommodatiſſimæ. inter alia olea, oleum de floribus cyclaminis eſt in magna exiſtimatione habitum, ſi eo hypochondrium dolens, actu calido inungatur. lilinum, irinum atque cicinum eodem modo laxando phlegmonen digerunt, partemque phlegmone adſtrictam laxant.

De medicamentis ad phlegmonen hepatis. Cap. XIV.

Hepatitim vocant phlegmonen, quæ hepar occupat, quæque fit in tota huius viſceris ſubſtantia, aliquando verò pars gibba, & aliquando caua ſimaue dicta plus à phlegmone patitur. Hæc deprehenditur à dolore in dextro hypochondrio tenſiuo iuxta coſtas ſpurias. (cum quadam illiuſce partis grauedine) aliquando ad inguium & ad ſcapulam protenſo, qui non niſi in magnis gibbæ partis phlegmonis obſeruari ſolet. in qua parte calorem quoq; non obſcurum ſentiunt. Adeſt quoque in dextro hypochondrio tumor figura rotundus, qui maxime tactui innoteſcit. gibba illiuſce viſceris phlegmonen, & magnam quidem patiente, febris adeſt continua atque acuta, aliquando etiam ardens (vbi phlegmone eryſipelatodes eſt) ſiti vexantur, lingua primo rubra apparet, & mox nigreſcens: tuſſis exigua, in qua nihil expuunt, quæq; rara eſt, ſcilicet ex interuallis, atq; reſpiratio quoq; parua eſt, & frequens, cū pulſu itidē duro inæquali, quadantenus ſeruato, ſed minus duro quā in pleura ſentiatur. Nauſeabundi ſunt, & vomunt bilem aliquando ſyncerā, rubrā, & nonnunquā ēt poſtea quæ æruginis colorē habet; aluus cohiberi, & color totius corporis in ictericū mutari ſolet. Vbi verò pars caua plus patitur, cibi faſtidiū maius adeſt, & magis nauſeabundi fiunt, & magis vomūt, atq; ſiti inexhauſta ferè ardent. Minus tuſſiunt, & minus difficulter reſpirāt, dolor minus excruciat, & minus tumor in hypochondrio tactui innoteſcit, atque deprehenditur. contra ſi gibba plus afficiatur, dolor reſpirando magis excruciat. tuſſis, & reſpirandi difficultas quoque maior erit, & tunc ſi magna ſit inflammatio, dolor ad ingulum & ad ſcapulam extendi ſolet. Omnis hepatitis plurimum illiuſce viſceris ratione impendit periculum. ſumme exitialis verò, quæ magna eſt cum febre vehementiſſima, doloreque aſſiduo & maximo, cum æſtuoſo calore, & inexhauſta ſiti, icterico colore, atque etiam peior eſt morbus (auctore Hippocrate in 7. aphor. 17.) ſi ipſam ſingultus ſubſequatur: mitior verò, quæ ſpem curationis pollicetur, vbi prædicta ſymptomata omnia ſint mitiora atque leuiora. Hepate itaque ſtrictura laborante, ab eiuſdem viſceris tumore, à ſanguine vel à bile, vel ab alijs humoribus concitato, præſidia laxātia nobis ad medendum indicabuntur. Itaque primum præſcripta victus ratione eadem ſcilicet, quæ in ſepto inflammato conuenire dictum eſt, præmiſſo clyſtere laxatiuo ſimplici aliàs expreſſo, vel cui addita ſit caſſiæ catharticæ vncia, virium robore permittente

ſanguis

ſanguis mittendus erit, vena dextri cubiti hepatica ſecta. aut (quod maximè vſu venit pueris, mulieribus, corporibusque albidioribus) cruribus Ægyptiorum modo ſcarificatis. & poſtea vtile quoque erit cucurbitulis dorſi partibus cum ſcarificatione appoſitis modicum ſanguinis educi. haud erit inutile aluum clyſteribus laxari, aut laxatorio pharmaco, quod leniter agendo excrementa in primis vijs contenta educat. huiuſmodi erit caſſia Abiſſina ad drachmas decem vel duo decim in bolis aut in potione ex aqua ſtillatitia endiuia diſſoluta; vel ſyrupus roſ. laxatiuus ad vncias quatuor ex ſero lactis, & poſtea ſuperbibendum erit ſerũ clarefactum calidum ad libras duas. Deinceps quod pertinet ad interna medicamenta poterit ſingulo mane exhiberi actu calida aqua ſtillatitia chamęmeli, vel meliloti, vel cichorij, vel maluæ, vel ex ipſis ſimul mixtis ad vncias quatuor cum modico ſacchari candidi. aut lac dabitur expreſſum in aqua chamæmeli, vel meliloti, ex ſeminibus maluarum, altheæ, portulacę, endiuiæ, melonis ad vncias quatuor, actu calidum cum modico ſacchari candidi. Ægyptijs huius modi potionem, quam Mahaſtalep vocant, familiarius frequentant, quam parant accipientes (exempli cauſa) ſeminum altheæ, maluæ, fænugræci an. ℥.iij. ligni ſicci altheæ minutim inciſi, ℥.ij. liquiritiæ raſæ inciſæ, ℥iiij, contundunt in mortario & ex aqua chamęmeli ius exprimunt, quod calidum cum ſaccharo exhibent. De externis verò medicamentis, eadem nunc vtilia eſſe dicimus, quę ad diaphragmatis inflammati vſum in altero capite recenſuimus, ſcilicet, fomenta ſpongiarum, euaporationes, cataplaſmata, & epithemata laxatoria. Contendit tamen Gal. olim contra Attalum Romanum medicum Methodicum, quod nuda laxantia minime conueniant; ſed quæ ſolummodo mixtum habent medicamentum, facultatis ſubadſtringentis atque roborantis aliquid obtinens. De qua re ſuperius à nobis pro Methodicis ſatis fuit diſputatum.

De lienis phlegmone ſananda. Cap. XV.

Etiam lienem aliquando phlegmone vexari omnibus medicis obſeruatum eſt. Cuius quidem ſigna erunt, tumor in ſiniſtro hypochondrio, cum dolore, & calore, atque cum febre continua. ſentiunt etiam in eodem hypochondrio grauitatem & pondus. ſtrictura eſt huiuſce viſceris, ex tumore humoris plęrunque melancholici fęculenti craſſique oborta. Morbus ſanè adſtrictus eſt, atque ſanabilis, cautius tamen in vſu topicorum à medicis agendum erit, ne affectus in ſcirrhum commutetur. hinc meritò Galenus damnat medicamenta omnia vehementer calefacientia, cui affectui conuenire cognouit, quæ vere laxatoria ſunt; cuiuſmodi mediocriter calida & humida exiſtunt. *In lib. 5. ſimpl. cap. 7.* Mirum eſt, quamobrem quidam celebriores Dogmatici voluerint, medicamenta debere non eſſe expertia alicuius facultatis adſtrictorię, roborationis gratia, cum, ſi quod eſt ex viſceribus, quod laxantibus gaudeat, hoc viſcus vnum ſit, hæc maxime expetens, quippè laxari, quoniam a craſſitie humoris maxime pati ſolet. Ab humore enim hoc viſcus craſſo & frigido craſſefacto ac indurato, obſtruitur, intumeſcitque & aliquando ipſum inflammari contingit. Quis itaque vſum adſtringentium commendabit? An non hæc omnia tenuiorum humorum quoq; digeſtionem prohibent? Quid de humoribus craſſis & frigidis, qui difficilius reſoluuntur, dicemus? Nonne ab vſu adſtringentium medicamentorum, & craſſiores reddentur, & difficilius reſoluentur? Quare nuda emollientia, laxantiaue lieni phlegmonoſo erunt maxime accommodata. Hæcque vel fomenta, uel epithemata, vel cataplaſmata, vel vnguenta, vel inunctiones ſint, eadem prorſus erunt, quæ ad hepar inflammatum in altero capite adnumerauimus. Proinde tam interna

quam externa eadem erunt. (Attamen cum extra tum intra medicamenta ad lienem habere oportebit maiorem, quam in hepatite, incidendi extenuandique facultatem, ob humoris, quo lienis ſtrictura fouetur, craſſitiem tollendam) Idem profectò dicimus de ſanguinis vacuatione per venam ſectam; neque hęc euacuatio crurum ſcarificatione, vel cucurbitulis erit (quod ſanguis craſſus haud prompte his modis euacuetur) molienda. Sed de medicamentis ad lienis tumorem longe accuratius in libro decimo iterum agemus.

De phlegmone ventriculi ſananda. *Cap. XVI.*

VEntriculum phlegmone obſeſſum indicat dolor aſſiduus, cum tumore, grauitate, calore, atque febre continua; adeſt & nauſea, & ſtomachi anguſtia; ſi verò à ſanguine bilioſiori hæc paſſio fiat, aderit febris ardentiſſima, ſitis inexhauſta, & calor in parte affecta vehementior. Quo morbo omnes ſtomachi partes affici poſſunt, oris vero ventriculi, quod periculoſior ſit, habet ſymptomata longe maiora, & ſæuiora. Morbus eſt plærunque lethalis, & non niſi qui maximo virium robore conſtant ab eo ſeruantur, contra in ijs, qui imbecilles ſunt, affectus eſt maxime exitialis. Cum itaque ventriculus ſtrictura ex phlegmone laboret, meritò vſum habebunt præſidia laxantia, quæ ad aliarum partium eadem ſtrictura laborantium curationem faciendam nos & propoſuimus & conſiderauimus. In quo affectu itidem primum victus ratione præſcripta, victuq; præſertim inſtituto, qui erit ex ijs cibis, qui ſunt etiam medicamenta; cuiuſmodi eſt cremor ptiſanæ hordeaceæ cum ſaccharo, vel panis coctus in iure pulli ſine ſale alterati malua, althea, boragine, fænugræco. oua vero recentia ſorbilia ſunt aptiſſima, & ipſorum lutea ex iure prædicto diſſoluta cum ſaccharo erunt accommodatiſſima, & ad nutritionem, & ad curationem. Nonnulli laudant in principio, vt cum cibis admiſceantur ea, quæ habent facultatem adſtrictoriam & repellentem, ad phlegmones augmentum prohibendum, quod in principio faciendum erit & cibis & medicamentis leuiter roborantibus intro tamen aſſumptis. Vnde cibi & iura & potiones poterunt tunc temporis alterari aut oxalide, aut cichoreo, aut pentaphyllo, aut ſunco, aut plantagine, aut ſimilibus. per exterius verò vſus adſtringentium neque in principio neque in alio multo minus tempore erit admittendus; poſt principium verò ſola laxantia ad digerendam phlegmonen, & ſtricturam erunt adminiſtranda. A vino planè eos abſtinere oportet, cuius loco optimum erit ius ſtillatitium ex carne pulli parui calidum, vel aqua ſtillatitia endiuiæ, ſunci, vel boraginis actu calida, vel hordei itidem aqua. quibus inſtitutis, ſtatim, viribus permittētibus, vena interna dextri cubiti ſecta mittendus erit ſanguis, at præmiſſo clyſtere laxatorio ſimplici. reliquum vero curationis ijſdem medicamentis laxatorijs cum internis, tum externis (quæ ad ſeptum tranſuerſum, & ad iecur inflammatum fuere à nobis propoſita) perficiendum erit, quę ad euitandum tędium iterum non repetimus.

De ilei inteſtini atque coli phlegmone tollenda. *Caput XVII.*

HOc malũ Græci ileon & chordapſum appellarunt (etſi aliquibus viſum ſit hiſce duobus nominibus duos quoque affectus diſtinctos ſignificari). Latini voluulum, ileon, iliacamque paſſionem vocarunt. Aurelianus tormentum, Salimachus phragnon, Celſusque morbum tenuioris inteſtini vocauit. Galenus

Aurelianus in lib.3.acutor.c.17

aliquando

aliquando dicit voluulos ſeu ileos eſſe retentiones ciborum ſuperfluitatum, quæ In lib. 3. aph. 21
per aluum excernantur, qui affectus magna ex parte fiunt ex tenuium inteſti-
norum inflammatione: aliquando vocat voluulos ileosue dolores vehementiſſi-
mos in ſublimioribus inteſtinorum partibus, grauiter vomitionibus cruciantes.
Aurelianus ſcribit: tormentum eſſe contortionem inteſtinorum acutam, atque
perniciosam; vnde paſſionem quoq; ſtricturæ acutam & vehementem in tenuio-
ribus inteſtinis oburtam, addidit. Quod hoc malum morbus adſtrictus ſit, quod
ne etiam Dogmatici medici contendunt, quoniam in hoc affectu viæ inteſtino-
rum ita adſtringuntur & clauduntur, vt nihil (auctore etiam Galeno) per al- Gal in 6. aph. 44
uum exeat, etiam ſi clyſter acerrimus inijciatur, atque hoc vnum eſſe ilei ſignũ
proprium atque inſeparabile, ab omnibus medicis obſeruatum eſt. Præcipua ve- Gal in 7. aph 10
rò huiuſce morbi ſigna, ſcilicet pathognomonica, quibus innoteſcit, Galenus
„ ita expreſſit in epidemiorum commentarijs: Dignoſces autem ipſos & ex vomi- In lib 3. ſect 2.
„ tuum aſſiduitate, & vehementia & quod neque potum continere poſſunt, atque
„ adhuc magis quod nihil infra deijciant, tormina autem & dolores commõſtrant
„ vbi hi ſuperiores partes occupant. quod ſi & ſtercus euomant (fieri ſiquidem hoc
„ videtur) euidentiſſimum ſit tibi ſignum affectorum tenuium inteſtinorum. Hæc In 3. epidem. 2. tex. 6.
Hippocrates expreſſit obſeruata fuiſſe in muliere voluuloſa. His autem ſignis
pathognomonicis plura alia ab Aureliano addita fuerunt. Ait enim adeſſe ve-
hementem inflationem ventris atque inteſtinorum, ſuperpoſitæque cutis atque
peritonęi. Alij dicunt tumorem in partibus ſublimioribus inteſtinorum obſer- In lib. 3. exten. cap. 17.
uari ad ſimilitudinem cordæ conuolutæ, vnde conuoluulus & ileon hic morbus
dictus ſit, doloremque idcirco nimium iliorum deprehendi, atque oſſium pubis
ad ilia vſque, ſtomachi ſubuerſionem, & nauſeam obſeruari, ſaliuarumque
fluorem, ſitim vehementem, ſpiritum denſum, articulorum frigidum torporem,
& conſenſu etiam veſicæ & officij ventris perfectam abſtinentiam, retentionem-
que; pulſum itidem denſum eſſe, ſingultum accedere, vnaque & crepitus fieri à
vento nihil releuantes & ſi aliquid per clyſterem fuerit iniectum, aut non ſuſci-
pitur ob immodicam ſtricturam, aut ſuſceptum non retinetur, exitu negato, & ſi
excernatur, erit mixtum pinguibus & ſpumoſis. in mulieribus verò vterus ſurſum
retrahitur. Vomunt humores craſſos, viſcidosque, ventriculo eiuſque ori effica-
caciter adhęrentes. vbi vero pernicioſius atque exitialius ægroti hoc morbo ve-
xantur, etiam ſtercus euomunt, pulſus concidit, corpus nigreſcit, cum nimia
linguæ aſperitate. Paſſio hæc ſtricturæ in tenuibus inteſtinis conſtituta, plæ-
runque à phlegmone ibidem oborta fit, & non raro ab obſtructione ſtercoris ſic-
ci atque dur . unt qui ex ſcirrho, abſceſſu & à quocunque quouismodo in inteſti-
norum vijs anguſtiam inducente hunc affectum poſſe concitari, voluerint, non
minusque etiam ex vlcere eadem inteſtina occupante. ex externis verò cauſis
hunc morbum excitantibus haſce eſſe aiunt, nempè aſſiduam ciborum corruptio-
nem, præſertim multorum, variorum, minime conſuetorum, maximeque ex
pinguibus carnibus cibos plurimùm poſſe ad excitandum hunc affectum; non
minus & quaſdam plagas, vehemens frigus, frigidamque potionem aceruatam,
præſertim in ijs, qui exudarunt, inteſtinum itidem in ſcrotum vnà cum ſtercore
delapſum, venenumque hauſtum, hoc malum concitare. At ſigna nunc dica-
mus, quibus lethalem prorſus affectum, cuius remedio non eſt locus, deprehen-
„ damus. Paulus de his ait: Qui enim hoc malo ſunt oppreſſi, miſerabili Lib. 3. cap. 44.
„ morte pereunt, ad vitæ finem ſtercus per os reddentes. Hoc morbo olim
Melchior Guilandinus, præceptor meus nunquam ſatis laudatus Patauij ex-
tinctus eſt. Hippocrates ſymptomata morbi iſtius lethalia ita complexus In 7. aphor. 10.
„ eſt, dicens: Ab ileo vomitus, ſingultus, deſipientia, vel conuulſio, malum.
Namque in ileis (vt ait Galenus) nihil ad inferiora deſcendit. Vomitus autem

non

non ſemper adeſt, ſed ſolummodo quando exitiales ſunt, & ſi vehementius diſtorqueantur, ſtercus eis aſcendit atque ſingultiunt. Quidam verò deſipiunt & conuelluntur compatiente neruorum principio ſtomachi paſſioni. Quo vomentes ſanari quidem non poſſe deprehenditur; ab omnique remediorum vſu, ſi ſtercus quoque reijciatur, cauendum erit. *Locus ſuperius citato.* ſcribunt complures tunc temporis podicem vſque adeo eſſe adſtrictum, vt ne ſpecilli extremum ingredi queat. Alij verò, vt ſcribit Aurelianus, memorant ventum per podicem redditum ſine odore tetro pernicioſum fore, & ſi fuerit odoris tetri ſalutem promittere. in illis enim ob nimiam ſtricturam, tanquam liquatus ſpiritus purior excluditur. in his autem ob quãdam laxamenti facultatem, infectus exhalationibus ſtercorum excluditur. In hoc malo, quod adſtrictum eſt, laxatorijs præſidijs eſt opus, & ſi dolor vehemens magnusue ſit, magnis itidem laxatorijs, inter quæ cum phlebotomia præcipuum locum habeat, in ijs molienda erit (quorum ſalus nondum planè deſperata ſit, ſcilicet priuſquam vomitiones appareant) virium robore conſentiente ex vena interna dextri cubiti, clyſter verò laxatorius ex decocto maluarum, altheæ, mercurialis, violarum, fęnigræci, lini, altheæque, itidem caulium & ex oleo dulci, atque melle roſaceo ſimplici. In potu conuenient iuſcula pullorum paruorum, ma.ſtahaleb ſuperius deſcriptum, aquaque ſtillatitia chamæmeli, vel altheæ, vel maluarum mane & veſperi ante cibum ad libram mediam, actu calida epota, hydrelæum quoque calidum, atque oleum etiam chamæmelinum, vel amygdalinum dulce, & recens ad ſemilibram vtiliſſime bibitur. Aliqui commendant chamæmeli decoctum ex aqua paratum, vel anethi itidem, vel cimini decoctum. Alij in potu exhibent calidum hydrelæum, in quo radix altheæ fuerit decocta. hæc & ſimilia in potu calida plurimum prodeſſe poterunt eis, qui ileon cum ex phlegmone, tum ex ſiccatis fęcibus patiuntur. Eodemque modo conuenient externa, quæ eiuſdem ſint facultatis laxatoriæ, vel ſint fomenta, vel epithemata, vel vnguenta vel cataplaſmata. ſpõgiæ ex hydræleo cum altheæ radicis decocto actu calido imbutæ, expreſſeq; hypochondrijs, ilijſq; atq; toti uẽtri appoſitæ plurimũ iuuabũt: uel ex decocto chamæmeli, fænugreci, lini, altheæ, maluarũ, violarũ, & ſimiliũ. vtile quoq; erit partibus tumefactis & dolentibus adhibere lanã mollẽ calido oleo chamęmelino, aut amygdalino dulci, aut anetino, aut irino, aut lilino, aut ex ciclamini floribus parato imbutam, inſeſſiones etiam calidæ ex ijſdem, vel hydrelęis, vel oleis, vel decoctis nupertime præſcriptis (ſi totus venter immergatur, per horamq; in ipſis morentur) ſummo cũ ileoſorum commodo factitari ſolent. Quæ medicamenta omnes cum Dogmatici, tum Methodici adprime laudarunt. his adiungenda erit proba victus ratio, quæ quidem eadem profecto erit, quam in ventriculi phlegmone expreſſam fecimus. Vnum addimus vtiliſſimum eſſe clyſteriorum vſum, tum ex ſupradicto decocto, tum ex oleo, & melle. longe vero vtiliores erunt, qui ex ſolis oleis vel chamæmelino, vel anethino, vel amygdalino dulci, vel ex ſimilibus parabuntur. Nos meminimus quendam ilioſis doloribus vexatum, planè ſanatum fuiſſe, ex calido oleo amygdalino recentiſſimo copioſiori tum epoto, tum per clyſterem in ventrem iniecto, atque exterius toto ventre ab eodem itidem copioſiori inuncto. A purgantibus abſtinendum, quod hæc & acrimonia phlegmonen irritando augeant, & quod in crudo morbo quicquã vtiliter educere prorſus à partibus ſtrictura vexatis nequeant. horum loco poterunt ſubſtitui laxatoriæ potiones leniendo ventrem ſubducentes. cuiuſmodi erit caſſiæ abiſſinæ pulpa ex ſero lactis, vel ex decocto althę, maluarum, fænugræci & ſimilium, vel ex iure pulli ſine ſale parato, vel ex aqua ſtillatitia chamæmeli, vel altheæ, vel maluarum diſſoluta. ſyrupus quoque ex laxatoria violarum infuſione, ſupradictis decoctis vel aquis diſſolutus erit vtiliſſimus. Non minoris erit vtilitatis ex compoſitis electuarium

lenitiuum

lenitiuum vulgo vocatum eodem modo exhibitum. coli vero phlegmone nobis innoteſcit ex dolore continuo & febre itidem continua, cum ſecum retentione. Quod malum iiſdem tollitur præſidijs, quæ nunc ad ileon meminimus.

De omento, meſenterio, atque de pancrea phlegmone vexatis. Cap. XVIII.

PRouinciam difficilem aggredimur, tentantes primum cognoſcere, & poſtea ſanare phlegmonen, in omento, in meſenterio, atque in pancrea obortam. Quorum ſanè viſcerum inflammatorum cognitio haud æque difficilis videtur. etenim omentum eo malo affectum facilius deprehenditur, maiori verò cum difficultate. meſentereum, atque pancreas; cum hęc intus quam omentum magis ſepulta iaceant; Hæc vero omnia viſcera ſæpius phlegmone, tumore, obſtructione atque alijs malis tentari, cuilibet medicinam facienti notum eſt. Namque in meſenterio, & pancrea, quæ ſunt tanquam totius corporis ſentina, è iecore & è liene ſuperflua bilis vtraque atque pituita per ramos venæ portæ, qui illuc deſinunt, deponuntur in glandulas, in quibus obſtructiones, tumores, atque phlegmonæ excitari ſolent. ſed iam ad phlegmonas, quæ fiunt in hiſce partibus, redimus, quæ cum omnes ſtrícturæ paſſiones ſint cum febre, parum ſignis inter ſe inuicem differre obſeruantur, cum ipſarum partium ſubſtantia eadem eſſe videatur, ſcilicet membranoſa multo adipe complexa, quo membranarum & exiguorum neruulorum exiguus ſenſus prorſus hebeſcit, vnde pars ſenſu omni caret, proindeque & doloris expers facta, nullam moleſtiam grauiter ſentit. Itaque, vt ſigna proponamus, vbi meſenterium phlegmone obſeſſum eſt, aderit in ventre tenſio, cum grauitatis ſenſu, ciborum faſtidio, & cum febre leui ac lenta, continua tamen, abſque multa ſiti, & abſque grauibus ſymptomatibus, nec omnino ægrum proſternente, atque (vt Galenus auctor eſt) cum alui deiectione liquida chyloſa, ſaniem quandam rubram in principio, qualis ab omni parte inflammata defluere ſolet, habente permixtam, quæ phlegmone concocta, craſſior fit, atque puri ſimiliori, adeſt quinetiam cum his reſpiratio difficilis, ſcilicet frequens, inæqualis, ſed non parua, atque pulſus inæqualis & ſerrinus, qualis in omnibus partibus phlegmone vexatis obſeruari ſolet, qui tamen exiguam duritiem etiam præſeferat. Demum aderit quoque in lumbis dolorificus ſenſus, ſiquidem (quod meſenterij membranæ oriantur à ligamentis, quæ lumborum uertebras connectunt, & os ſacrum ilium oſſibus committant) membranis prę phlegmones tumore ualde diſtentis, ligamenta uertebras connectentia trahentibus, neceſſario dolorifica tenſio ibi fieri debeat. Cæterum ad maiorem huiuſce rei notitiam, pauca accuratius de tumore iſtius phlegmones, dolore, uentris grauitate, atque anguſtia in reſpirando, ſunt perſtringenda. & de tumore illud primum ſciendum, ſcilicet in qua parte uentris ſit deprehendendus, & an contactu & preſſu innoteſcat, uel citra preſſum atq; quomodo ab aliarum partium tumoribus diſtinguatur. ſi de omento loquamur, profecto tumor ſeu tenſio in ſuperiore uentris regione uſque ad umbilicum deſinente, nimirum iuxta hypochondria, erit tactu preſſuque perſcrutandus, ſiquidem ipſum omentum duplicem habet tunicam, ſcilicet ſuperiorem & anteriorem, illam à gibba parte uentriculi, atque lienis concaua ortum ducentem, atque interiorem & poſteriorem alteram, quæ à peritoneo ſtatim ſubdiaphragmate ortum itidem habet. & (ut ſcribunt anatomici) ipſum imo uentriculo & ſuperioribus inteſtinis obtenſum raro in homine infra vmbilicum deſcendit, meritò ipſum tumorem, in hypochondrijs tactu, preſſuque perquirendum eſſe, dictum eſt. Qui tumor nutat, & mouetur. in tenſaque

In l.b. 4. de loc. affec. cap. 7.

parte digitis compreſſa, dolor tenſiuus percipitur obſcurus, tamen qui magis grauitatis tenſionisq; ſenſus dici debet. ſentiunt etiam phlegmone vexati citra preſſum, grauitatem cum tenſione, & quadam anguſtia in ea ſuperiori ventris parte. Vbi verò phlegmone vel meſentereum vel pancream occupat, eius tenſio tumorue, in penitioribus ſub umbilico partibus perſcrutandus eſt, alte enim ſepultus eſt, neque manu comprehendi, ſecernique poteſt à muſculis obdominis: neque primo tactui occurrit, ſed firmo tantum, validoque preſſu deprehenditur, ſine doloris ſenſus, quod pars ipſa doloris ſit expers, quinetiam ſua mole inteſtina premens atque coarctans ſępe efficit aluum pigriorem. ſentiunt & ipſi & grauitatem cum quadam tenſione & anguſtia. vbi vero phlegmone quadatenus indurucrit, & ad ſcirrhum inclinauerit, clarius preſſu ſic animaduertitur, vt penitioribus ſub vmbilico partibus, vel os, vel calculus concreuiſſe videatur. eodem itidem modo & pancreas phlegmone obſeſſus deprehendetur preſſu & tactu, in partibus ſubumbilico poſitis, cum hæc pars in meſereo ſit, pyloro proxima; atque cum caro hæc ſit corpus quoddam glandoſum, cum intumuerit non minus firmo preſſu & contactu partium ſubumbilico poſitarum, quam meſenterij phlegmone deprehenditur. diſtinguitur ab hepatis phlegmone, quod eius quidem tumor in dextro hypochondrio omnino ſit circumſcriptus, nimirum totus ſimul elatus, nec amplius extendatur. à lienis quia ſublongus eſt, & in ſyniſtro hypochondrio obſeruetur, atque à muſculi phlegmone, cum totus ſibi continuus exiſtat, protendaturque tumor ſecundum ipſius muſculi ſitum. Tumoresque prędictarum partium, ſcilicet hepatis, lienis atque muſculorum, ſtabiles firmi, fixiue eſſe deprehenduntur. cum omenti, meſerei, & pancreas nutent, & mobiles ſint. Neceſſario prædictarum partium inſenſibilium phlegmone oppreſſi in expirando anguſtiam ſentiunt, ac erecti in ventris primæ & ſecundæ partis locis grauitatem pondusque perſentiunt atque anguſtiam. Harum partium phlegmone ni digerantur laxatorijs medicamentis vel in ſcirrhos mutantur, vel ſuppurantur, & vomicam faciunt. ſolent etiam ægroti non rara in hecticam febrem longo nimirum tempore laborantes, prouehi. Plærunque verò ſi longo

In lib. 4. ſec. 2. tex. 6. tempore phlegmonæ eæ durauerint, in ſuppurationes commutantur. De his au-
" ctor coacorum pręſagiorum ait: At qui tumores molles & indolentes tardius
" iudicantur, & minus periculi denunciant. Quod ſi ſexaginta dies ſuperuenerint,
" & permaneat febris in pus vertuntur. Cæterum his præmiſſis nunc ad curationem deſcendimus. Itaque in primis præſcripta victus ratione qualis ad alia viſcera inflammata à nobis fuit inſtituta. primum huiuſmodi laxatorium leniens calidum vel ſimile propinabitur. Accipe ſyrupi roſati ſolutiui vnc. iiij. electuarij len. vnc. i. cum decocto flor. & fruct. cord. vel cum aqua betonicæ q. ſ. fiat potio. aut dabitur caſſię recenter extractæ vncia & ſemis cum ſaccharo in bolis ſtatim ante cibum. vel dabitur ſerum lactis caprilli clarefactum ad lib. tres præ poto prius medicamento quod accipit mellis roſ. laxatiui, ſyrupi roſati itidem laxatiui an. vnc. ij. Miſce cum ſeri prædicti q. ſ. fiat potio, qua epota, ſuperbibatur ſerum prædictum tepidum. Altera die mane ante prandium vena dextri cubiti, ſi tenſio in dextra ventris parte animaduertatur, vel ſiniſtri, ſi ſiniſtra phlegmone eſſe conijciatur, interna ſecta ſanguis (virium robore permittente, magnoque exiſtente morbo) educatur. ea profectò quantitate, quæ viribus, plenitudinis temporis, cęli, ætatis, conditioni reſpondebit. Vtilis quoque erit repetita euacuatio ſanguinis, cucurbitulis cum ſcarificatione ſcapulis & lumbis adhibitis, non minus etiam hyrudinibus venis ſedalibus appoſitis hæ aptæ ſint, easue æger innatas habuerit. vtiliſſima quoque erit euacuatio ſanguinis à cruribus ſcarificatis maximeque in corporibus albidioribus, in mulieribus atque in pueris, in quibus ſanguinem in quacumque ętate poſſe tutò eo modo vacuari nos aliàs in libris de

medicina

medicina Ægyptiorum demonſtrauimus. De internis verò medicamentis conueniet decoctum ex medicamentis facultate quidem laxatorijs & ſimpliciter laxando, & humores extenuando, atque detergendo. cuiuſmodi erit decoctum quod paratur in aqua ex folijs betonicæ, ægromonij eupatorij Arabum, cichorei, ſunci, & ex radice iridis; atque ex caulibus altheæ, huius decocti dabuntur vntię quatuor cum ſaccharo ad idem verò, & aqua ſtillatitia calida chamæmeli meliloti, cichorij & ſimilium cum ſaccharo propinabitur. & ſi hic morbus diu perſeuerauerit, vtantur ægroti ſudorifico decocto ante prandium per horas quatuor, quo vel in lactulo cucurbitis plenijs aqua feruenti propè eius corpus ſepultis, vel alio modo. quod ſi æger poterit tinam laconicam ingredi ſuffumigio ex lapide molendinerio decocto calido chamæmeli, betonicę fęnugreci, altheæ aſperſo, in calefactam, epoto infraſcripto decocto calido ad ſemilibram, ſpacio mediæ horę ſudabit. hoc quidem præſidio, nihil vtilius ad hunc morbum tollendum. Decoctum parabitur accipiendo, cimarum calaminthæ, betonicæ, altheę, an.p.ij. radicis cannarum ſiccæ minutim inciſæ vnc.15. Aquę communis lib. iij. bulliant ad conſumptionem medietatis, & coletur, cuiusquidem decocti ſemilibra exhibebitur. ex externis eadem, & fomenta, & cataplaſmata, & in ſeſſiones, & balnea, innnctiones, vnguenta, atque cerata conuenient quæ & ad hepatis & ad lienis phlegmones digerendas ſuperius à nobis præſcripta fuerunt.

De renum phlegmone ſananda. Cap. XIX.

PHlegmone renum plærunque ſubſtantiam inuadit, & aliquando contenta, ſcilicet, venam, arteriam, neruum, ſinus, carunculas, atque vaſa vretera, quę à ſima ipſorum parte ortum trahentia in veſicam deſinunt. Huius ſigna ſunt, dolor lumborum, ſi ambo renes phlegmone fuerint vexati, vel alterius lumbi, ſcilicet rene vno ſolummodo affecto, iliorum atque (vt ait Aurelianus) etiam clanium; qui dolor (auctore Hippocrate) grauis eſt, ſcilicet ipſorum carnoſa ſubſtantia phlegmonem patiente. ſi verò partes membranoſę afficiantur, ſcilicet tunicę venes obtegentes interno ſinu, arteriæ venę, productionesq; vaſorũ vrinariorum, dolorem acutum obſeruari Galenus in aphoriſ. commentarijs, tradidit. *In 6 epid. ſec. 2. tex.* Atque etiam à magna ſanè phlegmone præſſis renum arterijs dolorem itidem cum pulſu fieri, atque obſeruari. Tumor etiam in rene inflammato, præſſu animaduertitur, potiſſimum renum carnea ſubſtantia phlegmone obſeſſa. Adeſt itidem in eadem parte ardor, febricula, mentis alienatio, vrinę reddendæ difficultas, quæ initio phlegmones pauca, tenuis, aquoſa nullo enæorematе prædita mingitur, poſteaque aucto morbo mingunt craſſa, mucoſa, rubicundiora, & ut aliqui animaduerterunt, colore fęculento in uini colorem nigrum inclinantia, nimirum ſanguinis portione renum uenulis nimia preſſura uel apertis, uel (ut ait Aurelianus) ruptis excreta, urinęq; permixta, quippè urinæ prodeunt craſſæ, rubræ ad nigrum colorem mutatę. febris etiam concomittatur aliquando læuis, & aucto morbo uehemens, continua, quæ cum horrore quodam & refrigeratione manuum & pedum inuadit, & remittitur, aliquando nullum typorum ordinem ſeruans. accedit etiam mentis alienatio non perpetua. Vomitusq; bilioſi. Morbo uerò in peius labeate, omnia ſymptomata uehementiora euadunt, ęgri, nauſeabundi, ſunt uomentes etiam cibum, uenter adſtringitur, faſtidia uehementia ęgrotos urgent. ſi uero in pus uertatur æque etiam, uti dictum eſt, omnia augentur, & febres inordinatę cum horrore inordinato & uario inuadunt doloresque

In 6 aph. com. 5.

C. Aurel. in li. 5. chron. cap 3.

» itidem augentur, quæ ſigna Galenus ita expreſſit: Quumque renem quempiam
» ita affectum eſſe cognoueris ſi dolores cum horrore interpellato, uarioque infe-

In 6. de loc. affect. cap. 3

„ ctare videantur, ſequanturque febres quędam inordinatæ, tum pronum in ventrē
„ decumbere, itaque interdum in alterum latus, aut ſublimis ſit affectę partis po-
„ ſitus, laborantem ſeſe vertere iube, ac deinde interoga, num circa renem dolen-
„ tem, veluti ſuſpenſi cuiuſdam ponderis ſenſum percipiat. etenim cum hæc ei ac-
„ ciderint, abſceſſum iam collectum conijcere oportet: Quo concocto pus mictum,
„ vt laborantem à dolore liberat ita vlceris in rene periculum affert. Hic morbus ſtricturæ paſſio eſt in renibus, facta ab humoribus in renes decumbentibus. ſolent vero præcedere attritiones, percuſſiones, plagæ, vel immoderata venus, vel æquitationes vehementes, aut nimiæ ambulationes. hæc omnia ipſos renes aptos, vt phlegmone deprehendantur efficiunt. Qui affectus peracuta paſſio eſt, quia ſimul & venæ à iecore in renes diſcurrentes inflammantur, & cum illis etiam iecur. Accedit etiam quod vrinæ ſuppreſſio ſuperuenire ſoleat, quæ phlegmones vehementiam auget, vnde vel mortis periculum impendit, vel coctione phlegmones in abſceſſus à cuius eruptione pus cum vrina defertur & interdum ſordes, aut corrupta caro ex putri renum ſubſtantia; vacuato, purgatoque abſceſſu vlcus manet diuturnum admodum, ac ferè immedicabile. Itaque in hoc affectu in id incumbendum erit, vt ſi fieri, queat, humor in renibus adſtrictus, laxatorijs medicamentis digeratur, quoad fierique poteſt, prohibere, ne in pus vertatur, quod ſi fuit, vt quanto citius à rebinus per vrinam expurgetur, ne vlcus remaneat, & ſi remaneat ſiccetur. Porrò vt id aſſequatur, præmiſſo clyſtere laxatorio (quod ex decocto maluarum, violarum, mercurialis, altheæ, ſeminum fænugreci, lini, & ex oleo violato, melleque roſaceo paratur, vel huius loco ad aluum laxandam, dabitur medicamentum leniter laxatorium, cuiuſmodi eſſet caſſia cathartica ad vnciam & ſemis, cum ſaccharo vel ſyrupi roſati laxatiui ad vncias quatuor, ex ſero lactis, & eodem ſero ſuperbibito ad libras tres) vena ſecta primum dextri cubiti interna, & poſtea aut quæ in Poplite eſt dextri cruris, aut quę in malleolo ſecta. mirifice quoque conueniet ſanguinis vacuatio ſcarificatis cruribus. & poſtea etiam plurimum conducet, ſi venis ſedalibus ſanguiſugis appoſitis eadem ſanguinis euacuatio repetatur. Quibus factis vacuationibus quotidie decoctum propinabitur facultate laxatoria pręditum, cui in principio fuerit admixtum medicamentum facultatis adſtrictoriæ, vel repellentis, cuiusmodi erit, plantago, polygonum, cichoreum pentaphyllum & ſimilia. dabitur tamen actu calidum. tale aut parari poterit. Accipiendo, foliorum maluæ, altheæ, cichorij, ſunci, poligoni an. p. i. ſeminum fęnugræci, lini an. vnc. 5. radicis altheæ minutim inciſæ vnc. i. in ſufficienti quantitate aquæ fiat decoctum, cuius quidem actu temperate culidi cum ſaccharo dabitur ad vncias quatuor, & poſtea dabitur paratum ſolummodo ex laxatorijs, planè adſtringentibus, ſublatis, atque demum phlegmone concocta, laxatorijs, miſcebuntur etiam vretica ad humorem purgandum per vrinam. Inter quæ medicamenta hoc erit ad prime accommodatum, nimirum quod paratur, accipiendo exempli cauſa, ſeminum maluæ, altheæ, fænugręci, Apij, irionis an. ℥.iij. ligni altheę minutim inciſi, radicis petroſelini an. vnc. i. foliorum itidem maluæ, altheę, violæ, apij, petroſelini, an. p. i. bulliant in lib. ij. aquæ ad conſumpt. tertiæ partis & percolatum cum ſaccharo calidum decoctum, in aurora propinetur, eodem modo etiam conueniet maſtahaleb ab Ægyptijs vocatum: quod parabitur, ex ſeminibus maluarum, altheæ, hordei, portulacæ apij, irionis, petroſellni melonis, cucumeris, fænugræci an. partibus ęqualibus, omnibus in mortario contuſis ex aqua chamæmeli, lac expreſſum temperate calidum cum ſaccharo candido exhibeatur. ex externis præſidijs conuenient in principio inunctiones ex vnguento roſaceo ſantalinoque, ex oleiſque roſato, nenupharino, adhibitis tamen ipſis temperate calidis. & poſtea vſum habebunt prorſus, olea dulcia, temperate calida, ihydrelæum, oleum chamomelinum,

mæmelinum, amygdalinum dulce. tamen cauendum erit, ne hęc atque alia (vel epithemata ſint, vel fomenta, vel balnea) multum calida adhibeantur, quod multum calida ſuppurationem moueant. veluti etiam in principio actu frigida cauendum erit, ne adhibeantur, quod calorem flammeum intus claudant, euaporationemque omnem prohibeant, phlegmonemque augeant. Aliqui fuerè vſque adeo temerarij, vt ſpongia ex aqua algida expreſſa, vel folia nenupharis, quæ diu in aqua frigidiſſima manſerint eomodo actu frigida lumbis pro medicamento adhibuerint, quo præſidio quidam in iuuentute valde robuſti (eo ſanè modo, quo Hippoc. in aphoriſmis docuit tumores aliquando & dolores articulorum) large affuſa aqua frigida ſanari iuuati fuere in cauſa quod alij debiles maximeque ſenes eodem profectò præſidio refrigeratorio ad phlegmonem renum vſi, plurimum læderentur, & exinde aucta phlegmone mortem quoque obierint. cuiuſmodi proximis diebus fuit per illuſtris Sigiſmundus de capitibus liſtæ, qui cum renum dolore ex phlegmonę conflictatus (quod in iuuentute aliquando vſu foliorum nenupharis in aqua refrigeratorum, lumbisque admotorum, aliquid iuuamenti, ſe ſenſiſſe, meminerit) in ſenio vltimo eodem morbo & meo quidem judicio ſanabili vexatus ab ijſdem folijs frigidis adhibitis, morbo in peius mutato tandem extinctus eſt, atque non ſine magno patauinorum dolore, & mærore, cum ipſe ſemper & bene vixerit, & omnibus fuerit cariſſimus. Redeo ad reliquum curationis renum inflammatorum. Quare de externis medicamentis ſermonę recepto dicimus ea, nequę multum calida conuenire, quod pus mouere hæc apta nata ſint, & neque frigida, cum hæc prætcrquam quod morbum intus meatus claudendo laxationemque omnem prohibendo, augeant etiam in debilibus calorem innatum extingunt. Nam non ſemper frigidi occurſus calorem intus frigiditate propulſum reuocat, ſed ſolummodo in maxime robuſtis.

In lib. 5. aphor. com. 21 & 25.

» vnde Galenus recte dicebat: Aquæ frigidæ occurſus aut vincit natiuum calorem, *In 5. aphor. 21.*
» aut colligit. vincit quidem cum debilis fuerit: Colligit cum fortis, ipſum diffla-
» ri prohibens. Quo maxime conſtat actu frigida non conuenire, at ſolummodo quæ temperate ſunt calida, cum hæc medicamenta laxantia ſint, phlegmonibusque omnibus, quæ morbi adſtricti ſunt, maxime conuenientia. Quare, epithemata ex aquis vel ex decoctis maluarum, altheę chamęmeli, meliloti, fænugræci & ſimilium parata conuenient, tepida. atque ex ijſdem ſpongiarum euaporationes, inunctiones ex oleis nuper dictis vim digerentem laxantemue habentibus. Neque nobis obijciatur, à Dogmaticis experientia deprehenſum fuiſſe, medicamenta poteſtate frigida maxime conuenire vnde ex oleis, roſaceum, violarum, myrtinum, ex aquis polygoni aquam vel plantaginis, vel portulacæ (Alexander Tralianus ſummis laudibus commendabat vnguentum, ex oleo roſaceo, ſucco polygoni, modico aceto & cera paratum) & ſimilium conuenire. eſto quod conueniant, non tamen actu frigida, ſed calida quidem temperate (quomodo proximam cum laxatorijs medicamentis facultatem habere videbuntur) quod eruditis fortaſsè paradoxum haud videbitur, ſi præſertim animaduerterint, balneum aquæ temperate calidæ (cum tamen omnes ſciant aquam vim habere refrigeratoriam) habere vim laxatoriam, quod meatus rarefaciendo laxet. Quæ balnea renibus inflammatis conuenient, atque etiam multoplus, ſi aqua fuerit alterata malua, althea, chamæmelo, fænugreco & ſimilibus. His omnibus addatur conueniens victus ratio, omnino ſimilis ei, quam in hepatis phlegmone inſtituendam, ſcripſimus.

De veſica phlegmone ſananda. Cap. XX.

VEſicam ſæpius quoque phlegmone vexari cuilibet in arte medica verſato, liquido conſtat, maximeque in ipſius veſicæ muſculo. Huiuſce vero morbi tria præſertim ſigna pathognomonica Græcis dicta, conſtat itidem obſeruari ſcilicet dolorem iuxta pectem, pubem, pudendi radicem, ilia atque clunes vehementem cum ardore; duritiem itidem etiam iuxta pectem & pubem; atque febrem continuam & acutam. Alij addunt, vigiliam, amentiam, vomitum biliofum, magnamque vrinæ difficultatem, & quandoq; ſuppreſſionem. Hæc paſſio
In 2. progn. tex. 7. ſtricturæ inter morbos veſicę grauiſſima & maxime mortifera eſt, lethaliorque
In 7. coac præſag ſec. 2. tex. 49 in qua dolor vehementior excitatur, cum febre valde acuta, ac duricie veſicæ iuxta pubem obſeruata, cum alui vrinæque ſuppreſſione. De qua Hippocrates
» in prognoſticis & in coacis præſagijs ita ſcripſit: Veſicæ duræ ac dolentes omni-
» no malæ: peſſimæ vero cum febre continua. nam qui dolor inde eſt, necando
» homini ſatis eſſe poteſt, atque ijs alui non multum deijciunt. Mitis vero phlegmone erit, ſi dolor atque durities erit moderata, neque febris acuta ſit. hęc verò varios exitus habere apta eſt, aliquando in gangrenam mutatur, aliquando ſcirrhi modo induratur, aut quod ſalutare magis eſt ſenſim digeritur, aut repente in cute oborto eryſipelate reſoluitur, aut in ſuppurationem vertitur (quod ſi fiat dolor, atque febris ingraueſcunt, atque ſine ordine horror inuadit) aut denique multa vrina excreta, malum conquieſcit. Quod coacorum præſagiorum auctor hiſce verbis expreſſit: Soluit autem hæc vrina purulenta, quæ album habeat, & leue ſedimentum. Idcirco vna præcipua ſalutis ſpes erit in coctione phlegmones conſtituta, & pueris eruptione albi, leuis, & æqualis cum vrina laudabili. etenim concocta phlegmone in internum ipſius veſicæ ſpacium humores concocti confluunt, & cum vrinis excernuntur, probæ coctionis notas vbi ſubſederint, præſeferentes. Quod ſi pure ita erumpente fiat profuſa vrinæ copia tumor ſubſidit, veſica remoleſcit, febris imminuitur, atque extrementis exitus patet. Quod pertinet ad curationem, eadem prorſus præſidii, quæ ad renum phlegmonem preſcripta fuerunt, erunt tentanda; Namque aluo, vel clyſtere ſimplici laxatorio, vel medicamento leniter, itidem laxatorio (qualia in alijs partibus phlegmone conflictatis, conuenire diximus) laxata, vena ſecta expoplite vel ex malleolo, ſi dolor vehemens fuerit, virium robore permittente ſaguis mittendus erit. Aliqui reuulſionis gratia primo ſecant venam cubiti internam, mox, quæ in malleolo eſt. cuius loco crurum ſcarificatio maximè in pueris, mulieribusque ſatisfaciet. Intus conueniet iniectum per podicem oleum chamæmelinum, amygdalinum, & in quo fuerit decocta altheæ radix, fęnugręcumuè. Decoctum itidem ex mamæmelo, anetho malua, althea, meliloto, fænugręco lino, & ſimilibus clyſtere ſæpius in aluum inijcietur. exterius conuenient fomenta ex hydrelęo calido cum veſica pubi adhibita; vel ex oleo chamæmelino, aut ex amygdalino, vel communi in quo radix altheæ fuerit incocta. magis laudantur inſeſſiones ex ijſdem vel oleis, vel decoctis paratæ, in quas ægrotos imergi atque per hora ſpacium & plus inſidere eſt opus. Quod ſi dolor non ceſſauerit quibuſdam ex Dogmaticis viſum eſt, poſſe cum interius, tum exterius vti oleis prędictis in quibus papaueris capita fuerint incocta, atque etia adeps, gallinaceus, & anſerinus ſuerint diſſoluti, ac non minus quoque vbi dolores vehementiſſimi ſint, medicos medicamentis narcoticis ſenſum partis lęſę hebetantibus (cuiuſmodi parantur ex opio, myrrha, & oroco) tutò vti poſſe, non minuſque ex opio, vti dictum eſt. cupitibus papaueris, hyoſciamo atque mandragora. Quę medicamenta, tametſi ſenſum hebetando, diminuendo, atque ſtuporem inducendo, aliquid doloris leuare videantur, tamen quod ſtricturam denſando, augeant,

natiuumque

natiuumque calorem minuant,& humorum phlegmonem fouentium exhalationem ſiue digeſtionem prohibeant,non minuſque, & futuram concoctionem retardent, ab ipſorum vſu omnino eſſe cauendum meritò Methodici duexrunt: neque enim phlegmone, quæ paſſio ſtricturę eſt, poterit ſanari ab illis medicamentis, quæ adſtrictoria itidem ſunt. Itaque opus erit ſolummodo laxatotijs, quę nos & in hoc capite & alibi ſępius ad phlegmones ſanandus recènſuimus.

De ſatyriaſi, ideſt de phlegmone vaſculorum ſeminis. Caput XXI.

CVm ſatyriaſis vaſculorum ſeminis phlegmonoſa affectio, vt Græcis medicis viſum eſt, exiſtat, meritò hic de ipſa agendum quoque fuerat, quod fiet à nobis breui ſermone, copioſius etenim de hoc eodem affectu poſterius acturi ſumus, ſcilicet, vbi de priapiſmo agemus. Itaque per ſatyriaſim affectum vaſculorum ſeminis genitaliumque (vt Aretęus eſt auctor) phlegmonoſum ſeu inflammatorium nos intelligimus, differentem, à priapiſmo, atque ab helephantiaſi Gręcorum, quam Galenus ſatyriaſin quoque appellauit, quod qui ſic laborant facie ſatyris ſimiles ſint, atque etiam elephantici quia ad venerem, vt ſatyri proni ſunt. differentem inquam à priapiſmo, quia in ipſo affectu nullo veneris deſiderio ægri ſtimulantur, ex ſatyriaſi autem inter alia ſymptomata, quæ homines patiuntur, Illud vnum maximum eſſe videtur, quod ſummopere veneris deſiderio incendantur aſſidueque acerbeque diuexentur vnde meritò Aurelianus ſatyriaſin dictum fuiſſe, ſcribit, aut à ſatyris, aut à ſatyrio herba (hæc enim, vt Themiſon narrat. hoc malum maxime facit, quo etiam cretenſes hoc affectu interemptos vidiſſe, ſcripſit, quia frequentius, liberaliuſque ea herba in cibis vſi fuiſſent) De ſatyris verò nihil ſingularius prædicatur, quàm ipſorum ad venerem vehemens alacritas, atque promptitudo. Paulus inquit: Satyriaſis eſt naturalium palpitatio, quæ cuidam ſeminis vaſculorum inflammatoriæ affectioni cum intentione ſuperuenit. Quæ niſi finiatur in ſeminariorum vaſorum reſolutionem aut conuulſionem delabi ſolet, & qui conuulſi fuerint celeriter intereunt. & Aretæus quod ſatyriaſin cum priapiſmo confundidit, dixit: eſſe affectum qui laborantis penem excitat, erigitque atque ob ſatyri Dei ſimilitudinem qui pene arrecto figurantur, ſatyriaſin fuiſſe vocatum, eſſeq; genitalium inflammationem & dolorem ſtatuit, & poſtea eſſe etiam ſubdidit in explibolem coeundi appoſitum, qui multo aſſiduoque concubitu nihil iuuatur, neque arrectio penis ſedatur. Neruorum in uirilibus inflammatio penis tentiginem facit, cum appetitu, contriſtationeque in actu uenereo: fiunt autem diſtentiones neruorum conuulſioni per ſimiles nunquam mitigabiles. Aurelianus vero ſcipſit: Satyriaſin eſſe vehementem veneris appetentiam cum tenſione rigida veretri ob morboſam corporis paſſionem, aut ab epotis medicamentis ſatyricis vocatis, quæ homines ad venerem incendunt, aut ab immodico, vel inordinatoque veneris vſu. Qui hoc malo laborant, ſentiunt uehementem genitalium tentiginem, cum dolore atque incendio, cum quodam pruritu immodico in veneream libidinem cogante. Adeſt ſimul mentis alienatio facies rubeſcit pulſus denſitas, anhelatio frequens, creberrimaque deſperatio, vigilia, hallucinatio, ſitis, cibique faſtidium: Aretæus addidit largum vomitũ, ſpumam labijs ineſſe, vt hircis furientibus libidine, vrinam poſt longam retentionem effundi album craſſam, ſemini ſimilem, pulſum paruum, languidum inordinatum eſſe, difficilis itidem vrinę mictio, fit atque ita, vt plærumque ſtercorum abſtentio fiat. Nonnumquam febris illos concomittatur. Poſtremo omnibus conuulſio neruorum fit, atque inuoluntarius

In lib. de cauſ. morb. cap 5.

Galen. 6. de loc. affec. cap.

In lib. 3. oxeon. cap. 18.

In lib. 3. c. 56.

In lib 3. oxeon. cap. 18.

ſeminis

ſeminis iactus. Putant verò ex vſu venereo ſeminiſque excretione initio ſe leuiter releuatos, ſed paulo poſt vehementer extenduntur. In mulieribus hoc malo affectis plus præualet prurigo. Etenim prurientibus pudendis, in pudenda deuorato pudore manum mittentes, omnes viros, qui ipſis occurrunt, appetunt, & ſuæ libidini ſupplices ſeruire cogunt. Aretæus mulieres ſatyriaſi non corripi, ſed potius prurigine quadā: Iniuria tamen confudit ſatyriaſim cum priapiſmo, cū tamē aperte ab eo diſtinguatur. hæc enim phlegmonoſa affectio eſt acuta cum ueneris deſiderio inexplebili atque ſeminis excretione. Priapiſmo autem affecti, neque veneris deſiderio ſtimulantur, neque ſemen excernunt. Hæc paſſio ſtricturæ eſt, acuta atque vhemens, quæ cito in ſpaſmon homines deducit, atque in exitium. Aretæus ait plærunque ſeptima die interimere: ſtatim itaque prouidendum eſt, atque primo omnium veterum medicorum conſenſu ex præſidijs laxatorijs, primas partes habere phlebotomiam ex ſecta ſcilicet dextri cubiti interna vena, atque poſtea etiam ex talo, & quandoque (vt Aretæus voluit) modo vires commode ferant ad animi deliquium ſanguinem eſſe mittendum. & hoc fiet quidem præmiſſo molli clyſtere quo citius poterit. Aurelianus Aretæus atque Paulus cucurbitulas cum ſcarificatione commendarunt, clunibus, coxis atque pubi apponendas non minuſque etiam ſi ſanguinis plenitudo adfuerit hirudinibus, prædictis partibus appoſitis. ac fortaſsè etiam multo cum fructu ſedalibus venis; namque præmiſſa vniuerſali ſanguinis vacuatione per venam ſectam (vti dictum eſt) nullus timor fieret, ne ad partem affectam ſanguis attraheretur, at diuerſio fructuoſa ſequeretur. Aretæus purgationem ex hiera ſacra non omittendam æſtimauit. Deteliquis vero laxatorijs haud oēs Methodici ęquæ ſentierunt. Themiſon huius ſectæ auctor antiquiſſimus. primo phlebotomiam faciendam propoſuit, & recte ſanè cum ſatyriaſis morbus ſit adſtrictus, ſed poſtea curationem mutando, fomenta, cataplaſmataque frigidæ facultatis adhibenda eſſe voluit, quibus ſcilicet poſſit extingui veneris appetitus cum quo Dogmatici conueniſſe viſi ſunt, cum vſum frigidorum laudauerint, atque cauendum eſſe omnino à calfactorijs. Profectò in principio neque Methodicis aduerſabitur frigidis medicamentis ſcilicet denſantibus adſtrictiſue vocatis medicos vti ad repellendū ſanguinē, & humores ne copioſius ad partē affectam fluant & affectū inflāmatoriū augeant. Porrò ſuperius demonſtrauimus haud inconuenire in phlegmonum principijs ad repellendum medicos vti medicamentis adſtrictorijs. profecta verò phlegmone in ſatyriaſi incongrua eſſe omnia adſtringentia, ſeu denſantia, & Methodici, & Dogmatici neceſſario fateri cogebuntur, cum omnis phlegmonoſa affectio inflammatoriaque digerentibus tollenda ſit, quæ laxatoria ſunt Methodicorum: vnde recte quidem Aurelianus Methodicus Themiſonem redarguit, qui vſum adſtringentium medicamentorum in morbo adſtricto propoſuerit, laudaueritque. quod ſi hæc in huius paſſionis principio fore adhibenda ad prohibendum paſſionis argumentum ſentijt, nulla reprehenſione dignus erit. cui curationi conueniſſe viſus eſt Aretæus, qui cum frigidorum & ipſe vſum propoſuiſſet primo, deinceps inquit, mutandam eſſe curationem, ita vt ad calidorum vſum ſit properandum. Mirum eſt, quamobrem Aretæus in libro 2. dixerit: ſtuporem & refrigerationem ſatyriaſim medicare. cū his præſidijs prohibeatur digeſtio phlegmonoſi affectus. & malum intus claudatur. Quare fotus cataplaſmata, inunctiones, & reliqua, à nobis ſuperius ad phlegmonas tollendas ſæpius pręſcripta medicamentą in hoc affectu vſum abſque dubio habebunt. Eademque & victus ratio congruet.

De vteri phlegmone ſananda. Cap. XXII.

RESTat ex internis partium internorum phlegmonis, ea quoque curanda, quæ vterum in mulieribus obſidere ſolet. quæque ſæpe aut ex ictu vel percuſſione aliqua, aut ex multa venere aut ex abortu, vel à fœtu laborioſe edito, aut ex multo vehementiq; frigore, vel denique à ſuppreſſis menſtruis excitatur. Huius quidem ſtricturæ in vtero ſigna patognomonica erunt, dolor, tumor, atque febris continua acutaque. Dolor quidem cum ardore, plærunque tenſiuus & grauis quandoque vero & pulſatorius & acutus, ſi phlegmone vſque adeo magna ſit, vt magnas vteris arterias comprimat, vel membranas occupet, qui etiam ſi totum vterum phlegmone teneat, in omnibus eius partibus ſentietur, obſeruabiturque iuxta lumbos, ſpinam, pubem, circa inguina, coxas, vmbilicum, abdomen, atque circa os vteri. ſi vero vteri partem ſolummodo ſtricturæ hæc paſſio occupauerit, dolor iuxta eam partem erit animaduertendus, ſcilicet, ſi in ore fuerit illius viſceris digito inpudendum immiſſo maxime deprehendetur, ſi in lateribus erit phlegmone, dolores inguina attingent, nec non etiam coxendices, vel coxendicum altera dolorem ſentiet, quippè quæ è directo parti affectæ poſita eſt. vnde aliquando etiam crus ob hanc anſam claudicat. vbi vero huiuſce viſceris cauitatem malum occupauerit, dolor iuxta vmbilicum obſeruabitur, atque ita, vt ne contactum quidem foris admittat eodem modo eius anteriorem partem phlegmone tenente dolor erit iuxta pubem, aderitque vnà vel vrinæ difficultas, uel ſuppreſſio; atque demum morbo in poſteriori parte exiſtente, dolebunt lumbi atque ſpina. Tumor etiam eodem profectò modo tactu & preſſu innoteſcet iuxta illam partem, in qua phlegmone erit. Aderit febris quæ & continua erit, & uehemens, neque mirum eſt, cum hoc quidem membrum maximas uenas, arteriasque habeat, per quas phlegmones, calore multo cordi communicato, febrem quoque fieri uehementem neceſſe eſt. præter hæc ſigna adeſt etiam una capitis dolor iuxta ſincipur, quippè per uenas arteriasque uteri maximas in caput elatas, mittentesque ad ſyncipur plures & maiores ramos, per quos magnis euaporationibus calidis eam capitis partem petentibus dolores fiunt. & per conſenſum quandoque etiam tendines capitis, oculi, brachia, digiti, collum, ſtomachusque dolorem ſentiunt. At dolor ſyncipitis, magnarum huiuſce membri phlegmonum ferè unum ex ſignis pathognomonicis eſſe, uidetur. De quo *In 6 epid. ſec. 1. tex. 1.*
» Hippocrita meminit in epidemijs: Quibuſcunq; ex fœtu abortiuo atque uteri tu-
» moribus ad capitis grauitatem conuerſio ſit atque in ſyncipite dolores fiunt. Hic morbus grauiſſimus eſſe ſolet, præſertimque ſi ex obortu, uel ex laborioſo partu edito fiat. peſſimusque iudicabitur, ſi dolores uehementes fuerint atque febres itidem uehementes: exitialis uero erit vbi animi deliquium, exolutio, ſingultus, extremorum refrigeratio, exudatio, delirium, vrinæ & fæcum ſuppreſſio aderit. In curatione primum aluo uel clyſtere laxatorio, uel ex caſſia cathartica cum ſaccharo, uel alio medicamento ex lenitorijs purgante laxata: uena uel in poplite uel in malleolo ſecta ſanguis, uiribus permittentibus, detrahetur, uel primum reuulſionis gratia in cubito internam, & poſtea in malleolo ad moliendam ſanguinis vacuationem, ſecabimus: deinceps ſingulo mane propinabitur decoctum calidum ad uncias quatuor cum ſaccharo, quod parabitur (exempli gratia) *Galen. in 2. ad Glauc. cap. 2.* accipiendo ſem. maluarum, altheæ, hordei, fænugræci an. ℥.ij. caulium altheæ, & radicis minuti m inciſæ an. unc. 5. fol. maluarum, altheę chamęmeli, boraginis, endiuiæ an. p.i. bulliant in lib. ij. aquæ ad conſumptionem tertiæ partis. De externis uero epithemata ex oleo, & uino in quibus althea fuerit decocta. Alij pubi atque alijs partibus dolentibus adhibent, roſas, & chamęmelum in uino albo decoctum. Fomenta ex althea, malua, fęnugræco, lino, meliloloto, artemiſia,

parthenio

parthenio & ſimilibus alijs in aqua parata conuenient. peſſi itidem laxatorij vtiles erunt, quippè ex œſipo, medulla ceruina, vitulina, adipe gallinaceo, anſerinoque. Alij parant, fænugręcum in aqua ipſum madefaciendo, & ter mutata aqua, cum noua puraque aqua ebulliunt quoad tertia pars abſumatur, & iuri percolato addunt adipem gallinaceum, vel anſerinum, atque ad ignem liquari ſinunt, & mox concretum ſeruant ad uſum. quo liquato peſſi inuncti induntur in pudendum. In ſeſſiones etiam erunt vtiliſſimæ, quæ confici ſolent ex decocto maluarum, altheæ, fænugræci, chamæmeli, meliloti, artemiſiæ, betonicæ & ſimilium in aqua parato. quo temperate calido vtendum erit. vtiliſſimum quoque pro inſeſſione (auctore Dioſcoride) decoctum ex radice ſicca iridis in aqua paratum, deprehendetur, maximeque ſi à ſuppreſſis menſtruis phlegmone fuerit oborta.

De tumoribus internis non phlegmonoſis. Cap. XXIII.

HActenus de internis tumoribus phlegmonoſis egimus, & quomodo via methodica curati debeant, quibusque medicamentis, ſatis accurate nos docuiſſe, putamus. Nunc reſtat de ijſdem tumoribus internis non phlegmonoſis, vt in præſentia agamus, ipſorumque curationem complectamur. per hoſce tumores, eos intelligimus, qui citra febrē ſunt, phlegmonē etenim neceſſario febris perpetuo concōmitatur. Horū variæ obſeruātur differētiæ, quæ vel ex materia qua fiūt, vel ex tactu, vel ex parte interna quæ patitur, animaduertūtur. Namq; ex materia quædam eſt ſpiritus, flatusuè, quædam humor. & ex humore quidam eſt ex ſanguine, quidam ex bile, alij ex melancholia, alijque ex pituita, illi plęrunq; phlegmonioſi ſunt, perpetuoque qui effatu digni, namque hos & febris & dolor ſequi ſolet. hi vero contra plærumque abſque febre & aliquando etiam abſque dolore interna viſcera vexant ex tactu, quidam duri ſunt, & quidam molles. illi aliquando cum dolore ſunt, & aliquando ſine dolore. hi vero quippè molles ſemper indolentes (quod molle dolens non detur, cum tenſio in tumoribus præcipua ſit doloris cauſa) exiſtunt. Ex locis, ferè oēs, vel ſecundā vel tertiā coporis regionem, ſcilicet thoracē, atq; ventrē vexare ſolēt. particulatim vero in his hę partes tumoribus inuaduntur, ſcilicet pleura membrana, muſculique interni intercoſtales, pulmones, diaphragma, cauitates Thoracis, pericardium, ſtomachus, os ventriculi, meſentereon, meſocolon, omentum, inteſtina, hepar, lien, renes, veſica, vterus. Hæc paſſio ſtricturæ eſt ſine febre, quemadmodum phlegmone ſtrictura cum febre, morbusque itidem adſtrictus, qui laxatorijs quoque medicamentis opus habet, vt tollatur. Medicis verò hic morbus ijſdem ſignis innoteſcit, quibus phlegmones illarum partium deprehendi ſuperius docuimus. hoc excepto, quod abſque febre afficiat corpus. Maiori autem ex parte tactu, preſſuq; ſtrictura hæc cognoſcitur, atque eodem fermè modo, quo internarum illarum partium phlegmonum duriciem, tumoremque cognoſci docuimus. De ijs, qui ventrem fætigant, Hippocrates in epidemijs ita ſcripſit: ſpiritus hypochondrijs eleuatio mollis & intentio neutra, in ipſis ſurſum rotundum in dextris veluti circumferentia, ſupporatoria. Aliud longius magis, aliud diffuſum, aliud deorſum repens & hinc inde contentio vſque ad vmbilicum. in omni ſurſum rectitudine; ſi reuocetur, & abeat in rotundum, ſiquidem ſpiritus ſine iudicatione, extenuatur calore; ſi autem hæc effugiat in ſuppurationem tendit. ex his muſculorum potius quàm aliarium ventris partium, internarumque tumores deprehenduntur. ſed expreſſu deprehenduntur etiam qui in hepate liene ventriculo, meſereo, ileo, pancrea, omento, renibus, veſica, atque in vtero fiunt. Iuuabunt

In 2. epidem. 3. tex. 10.

præſentem

præſentem cognitionem complura alia ſi animaduertantur, ſcilicet grauitas, ſiue (vt ait Galenus) aliquis alicuius in ipſa parte ponderis ſenſus, reſpirandi anguſtia quæ denſa eſt, & inęqualis. non enim hi magnam habere poſſunt expirationem, atque in ea ipſos quandam anguſtiam cum grauitate ſentire neceſſe eſt. ſingularum verò partium in tumorem elatarum particularis cognitio à ſignis ſingularum partium phlegmone vexatarum, de quibus ante ſcriptum eſt, petenda erit. porrò cum tumeſcant partes aliquando ex flatibus, aliquando ex humoribus, nos nunc de tumoribus ex humoribus obortis, loquimur. de ijs, qui ex flatibus fiunt, poſtea (cum de dolorum curatione ſermo inſtituetur) agemus. cum vero eorum itidem tumorum quidam à ſanguine, vel à flaua bile oriantur, quidam ex pituita vel à melancholia, qui œdemata, vel œdematoſi tumores, & ſcirrhi, vel ſcirroſi dicuntur, hi duri, atque illi molles ſunt ac ferè omnino indolentes. Qui ex ſanguine, phlegmonoſi, & qui ex flaua bile eryſipelatodes dicuntur, atque quod iſti humores tenuiſſimi ſint & calidi, rarò ſine inflammatione exiſtunt. vocanturque vel phlegmonoſi vel eryſipelatodes. de quibus & ſuperius de phlegmonis internis ſcribentes egimus, & rurſum agendum aliàs quoque erit, cum de externis quoq; librum ſequentem ſcribemus. Itaque tumores, de quibus agimus, omnes ſunt aut œdematoſi, aut ſcirrhoſi. Qui omnes cum morbi adſtricti ſint, laxatorijs tollentur medicamentis. cęterum priuſquam ſubdamus materias præſidiorum, ipſorum exitus varij (quod de prognoſi erit agere) accurate ſunt à nobis animaduertendi. primus eſt, materiam tumorem facientem digeri & reſolui, quod eſt omnium exituum in ipſis tumoribus maximè expetendum: nihil enim vtilius quàm fomentis tumores digeri. ſecundus materiæ ad extra recurſus (metaſtaſim vocant) humoris quippè à parte in tumorem elata extra recurſionem, uel excretionem aut per ventrem, aut per vomitum, aut per hęmorrhagiam, aut per vrinam, aut denique per ſudorem eiuſdem humoris tumorem facientis. Quo ſemper vtile erit à tumoribus internis partibus vexatis, cum excretiones humorum ſpontaneas obſeruari, tum etiam humoris vel ad cutem uel quouis modo ad partes extimas metaſtaſim, id eſt trãſmutationem. Tertius eſt in pus tumorem uerti ſiue ſuppurari. qui exitus vtilis erit, modo eruptio fiat in partibus, quæ vijs proximæ ſint per quas commode pus expurgari queat. vnde in pulmonibus atque in hypochondrijs ſemper ſuppuratio mala erit, cum pus genitum haud commode expurgari poſſit. ſed de vomicarum iudicio poſterius accuratius agemus. quartus eſt cum in inſignem putredinem mutantur, quod eſt peſſimum. vnde tumorem internum in cancrenam mutari maximè exitiale erit. Demum in ſcirrhoſam duriciem non raro mutari ſolent, plærunque ex vſu medicamentorum vehementer calefacientium & ſiccantium tenuioremque humorem abſumentium. Qui tumores ſcirrhoſi ſi prorſus doloris expertes euaſerint atque inſignem duriciem nanciſcantur, prorſus inſanabiles redduntur. Quod pertinet ad curationem, ſi dolor vehemens fuerit, viriumque robur permittat, ſanguis mittendus erit aut ſecta vena aut cruribus ſcarificatis. Vena autem in tumore afficiente pleuram membranam, aut pulmonem, aut thoracem, aut diaphragma, aut ventriculum, aut inteſtina, vel meſereon, vel meſocolon, vel omentum, vel pancreas, vel hepar, vel denique lienem ex cubito interna ſecabitur, ex crure verò ſcilicet vel in poplite, uel in malleolo, vbi tumor tenens, veſicam, atque vterum occupauerit. ſi dolor mitis ſit, vel indolens tumor, non erit neceſſarium vti magno laxatorio, quod *Galen. in lib. de curan. rat. per ſang. miſſ. c. 18.*
eſt ſanguinis vacuatio per venam ſectam. quę vacuatio non fiet, ni aluus aut laxatorio pharmaco ex lenitiorijs, aut ſaltem clyſtere mollitorio fuerit laxata. Ex internis verò vtile erit medicamentum ſudorificum, ſi tumor fuerit contumax, ſanatuque difficilis neque cedat laxatorijs tum externis tum internis. Quo ſudo-

rifico decocto infra præſcribendo, ſi ætas permiſerit, bis in die ægrotum ſudare oportebit: ſi vires propter ætatem non ſint vſque adeo validæ, ſat erit ſemel in die ſudare. ſudabit autem in tina lignea oblonga, quam balneum Laconicum (quod apud Lacones fit admodũ familiare) vocant. poterit verò æger ſudare ad minus ſpacio dimidiæ horæ, & mox deterſo ſudore in lectulo calido manebit per horam & plus, etenim etiam in lectulo ſudor renouari ſolet. mouendi ſudorem varij modi ſunt, qui tamen ad duos tantum præcipuos reducuntur, ſcilicet ad calorem externum, quo mouetur ſudor, aut ſiccum, qui ignitis carbonibus ſubſtratis paratur, aut humidum, qui decocto aliquo lapidibus molendinarijs intra tinam poſitis, ignitiſque aſperſis, excitatur. præſtabit tumores viſcerum à calore humido ſudore excitato, reſoluere. Sudorificum autem decoctum, cuius calidi dabitur ſingulis vicibus ad vncias octo, hunc in modum parabitur: aut ex radice chinæ, aut ex arundinis itidem radice ſicca, aut ex ſalſa parilla, aut ex ligno Indo, aut ex calamentho. atque in omni decocto ex prædictis parando accipietur medicamentum ſuapte natura laxatorium, cuiuſmodi eſt, altheę radix ſicca, vel eius caulis, vel folia, vel chamæmelum vel fęnugręcum vel aliud ſimile. Itaque (exempli gratia) prædictum decoctum parabitur, accipiendo radicis arundinis ſiccæ minutim inciſæ vncias tres, radicis ligni Indi raſpati vnciam vnam & ſemis, vel calamenthi montani, chamedrios an. p. I. radicis altheæ ſiccæ vnciam, vel eius caulem minutim inciſum ad vncias duas. Quæ macerata per diem in aquæ communis lib. iiij. bulliant, quoad medietas abſumatur, & coletur, & exhibeatur, quo calidius abſorberi poteſt. Cæterum, quod Dogmatici omnes faciunt, priuſquam ad decocti ſudorifici vſum ægroti veniant, præſtabit corpus totum, prius vel decoctis vel ſyrupis vſualibus incidentibus, detergentibuſque, atque vias laxantibus (cuiuſmodi ſunt oxymel ſimplex, mel roſaceum ſimplex, & ſyrupus acetoſus ſimplex, de boragine, de eupatorio, & ſimiles alij, cum decocto betonicæ, calaminthæ, altheæ, fænugręci, petroſelini, ſunci & ſimilium herbarum) laxatorijs medicamentis prius purgatum eſſe. Inter purgantia verò laxatoria optima erunt, agaricus trochiſcatus, turbit, rhabarbarum, elleborus niger, ſena, centaureum minus, & alia huius ordinis; ex compoſitis catapotia vulgo Coecia vocata, de tribus cum rhabarbaro itidem dicta atque de hyera cum agarico. Quorum doſis à drachma ad geminam erit. ex compoſitis vero medicamentis eductorijs confectio hamec, Diaphanicon, diacatholicon, diaſena, & ſimilia. purgato corpore & facilius, & tutius ſudorem in ægrotis promouebimus, ſudabuntque tot diebus, quoad tumores maiori ex parte reſoluantur. Verumenimuero priuſquam ad ſudorifica medici veniant, debebunt vſum & internorum, & præſertim externorum laxantium tentare, operamque dare, ſi poſſint eorum vſu tumores laxari digeriq;. Itaq; & inunctiones omnes ex chamęmelino oleo, amygdalino dulci, irino, & in quo altheę radix, vel folia ebullierint, vel fęnugręcum, vel lini ſemen; oleum quoque de capparibus, de floribus ciclamini erit accommodatiſſimum, & fomenta itidem ex althea, chamæmelo, meliloto, fęnugręco, lini ſemine, & ſimilibus, parata maximè iuuabunt, non minus quam parata cataplaſmata laxatoria: adipes quoq; gallinaceus, anſerinus, porcinus, butyrũque recentiſſimũ, actu calida erunt accommodatiſſima. His commoda victus ratio erit addenda, quæ erit, quam in phlegmonum curatione meminimus, hoc excepto, quod, cum affectus hi ſint longiores, non valde tenuis erit præſcribenda. à vino non erit abſtinendum; quod tamen aquoſum eſt, tenue, albumque, erit vtilius, vel quod ſit ſubſtantię tenuioris. Quo tempore ęgroti vtentur ſudorifico decocto, vt per ſudorem tumores digerant, ſi ſobrium, tenuemque victum adiunxerint, & citius & efficacius morbum reſoluent, neque in prandio & in cæna à vino etiam hoc tempore abſtinebunt, quantitate vero paucum

erit,

erit, & non niſi quoad prandium & cæna fiat concedendum. inter hoc tempus ab ipſo planè abſtineant, etſi etiam multum ſitierint, huius loco aqua ſtillatitia non frigida cum ſaccharo erit ſubſtituenda. hęc pauca de curandis internis tumoribus à nobis dicta, ſi cum ijs coniungantur, quæ de phlegmonum internarum curatione ſcripſimus, nobis ſufficient.

De ventris tumore, quem hydropem appellant, perſanando. Caput XXIIII.

QVoniam & illa ſtrictura paſſio, quam hydropem & aquam intercutem appellant, ad tumores internos pertinet, ipſorumque genere comprehenditur, idcirco de hac ipſa quoque (antequam huic libro finem imponamus) agere inſtituimus. Itaque hydropis nomine tumorem medici intelligunt, aut totius ventris, aut qui in omnibus corporis partibus fit, quique hydrops à nimia humoris abundantia dictus eſt. Cęterum hic affectus duplicis differentiæ exiſtit, quatenus alter ab humore, atque alter à flatu gignitur; ex hac cauſa obortum Hippocrates (auctore Galeno) ſiccum hydropem vocauit, atque poſteriores quod venter percuſſus tympani modo ſonat, tympaniam, & tympanitim. Qui verò ex humore, adhuc duobus modis fit, namque humor ſi ventrem tumefaciat, ſcilicet inter peritoneum atque inteſtina contentus, aſcitim Græcis vocatam efficit, aſcitim inquam ab vtre qui ἀσκὸς dicitur, quoniam corpore commoto ſonus ſemipleni vtri audiatur, meritò dixerunt. vbi vero humor omnes quidem partes corporis, maximeque carneas tumefecerit, anaſarcam, atque à phlegmate albo tumorē faciente, leucophlegmatiam vocatam hydropem facit. Huiuſmodi ſtricturę paſſionem ſigna complura innoteſcunt: Hæc verò (ut Aurelianus animaduertit) in hydropis omnibus ſpeciebus obſeruantur. ſcilicet tumefactio ventris, vel etiam aliarum partium. pigrities corporis, non minusque & motio difficilis, ſomnus itidem difficilis, atque anxioſus, ſitis aſſidua, febris latens, ac parua, cibi faſtidium, vrinaque ad potum aſſumptum collatione facta paucior. Reſpiratio difficilis: atque vlcera ſi in ipſis erūpant difficulter ſanantur. particularis verò illiuſce hydropis, quem aſcitim ſeu aquoſum vocant, hæc ſigna erunt propria, pathognomonica Græcis dicta, in primis enim tumet venter, cuius quidem tumoris in ſupine decumbentibus extantia, ſeu inflatio minor eſt, licet magis diffuſa, in latitudinemque expanſa, & maior, cum maiorique diſtenſione in ijs, qui rectè pedibus ſtant. ſignum certiſſimum erit, ſi ægroti cum è latere in latus mouentur, percipiatur ſonus aquæ defluentis, aut (vti Aureliano placuit) humoris colliſi, vel ad concuſſum palmæ reſonans tanquam ſemipleni vtris, aut (vt ab alijs obſeruatum eſt) quod commotus venter his fluctuet inſtar veſicæ ſemiplenæ. Inualeſcente ſtricturæ paſſione tumor ad femora, ad pedes, atque tandem ad ſcrotum deſcendit, maximeque poſt inambulationem humore inferius delabente. reliquæ partes corporis contabeſcunt, ob penuriam optimi ſanguinis in ipſis, haud parum deficiente nutritione. cibum faſtidiunt; continenter, humore intus collecto aut falſo exiſtente, aut putreſcente, ſitiunt. Quo cum ſępius bibere cogantur, in deterius, aucto humore, abeunt; Aliquando tuſſicula agitantur, ventremque & vrinam plærunque habent adſtrictam. ſi in ipſorum cute puſtulæ erumpant, difficulter coaleſcunt, quippè vlcera humore continuè abundeque fouente, humectanteque. cum his febricula quoque latens adeſt & color vitiatus. In tympaniti vero cum eadem ventris extantia, ſeu diſtentione tumor non diffuſus, ſed rotundior fit cum maiori, durioreque tenſione, ob quam percuſſo ventre ſonus perinde ac in tympano, auditur. in anaſarca

In lib. 4. aph. 11.

Hippoc. in 6. aphor. 8.

nedum ſolus venter tumet,ſed quinetiam aliæ partes corporis, ſcilicet facies, col-
lum, pectus, venter, ſcrotum, crura, pedes, atque manus: Tumor autem non ex
æquo in toto corpore fit, at in partibus inferioribus magis, ob humoris grauitatē,
corpus laxum redditur cum mollitie & frigiditate, quaſi mortuo ſimile; graui-
tas adeſt totius corporis. initio cognoſcitur perpetuò ex extremorum frigore fa-
cieque & palpebris, & pedibus intumeſcentibus, quandoque pedes primo intume-
ſcunt, atque ab ipſis crura, & aliæ ſuperiores partes. Quarum partium tumor ab
eo, qui fit in aſcite, diſtinguitur, quod in cute digitis preſſa, remaneat fouea. Au-
relianus addidir fætorem oris, atque etiam anhelitum fętidum. Omnis hydrops
omnium conſenſu fit ab humore vel in ventre collecto, vel in extimis partibus
cutaneis diffuſo reſudanteque. Neque enim tympanitis vocata, etſi maiori ex par-
te à flatu, ventre ſcilicet inter peritonęum atque inteſtina intercluſo (vt viris do-
ctiſſimis viſum eſt) cauſam habet, eſt expers humiditatis, ſiquidem flatibus hu-
miditas commixta eſt. Dogmatici omnes voluerunt, hunc morbum à refrige-
rato, labefactatoque hepate naſci atque foueri, vel hoc viſcus per ſe pariatur, vel
per conſenſum ex alijs partibus, ſcilicet, à ventre ventriculoque, à veſica fellis, lie-
ne, meſentereo, inteſtinis gracilibus, ieiuno, pulmone, renibus, veſica, vtero, atq;
diaphragmate. fiunt iridem hi affectus ab interceptis vacuationibus conſuetis,
maximeque menſium in mulieribus, atque hæmorrhoidarum: Atque ab ijſdem
etiam immoderatius fluenribus, nec non à qualibet ſanguinis, & excrementorum
immoderata euacuatione diu perſeuerante, à diuturnis itidem morbis, ſcilicet à fe-
bribus chronicis, nec non etiam à morbis calidis & acutis calorem naturalem re-
ſoluentibus, à potu aquæ frigidæ, atque ab alijs cauſis hepar quouis modo vi-
tiantibus, quo læſo ſanguificatio quoque vitiatur, vnde ſanguinis loco humiditas
aquea, atque flatus generantur, cuius quidem multitudo hydropem facit. Hip-
In 2. prog. tex. 1. poc. ſcribit, hunc morbum incipere ex parte inani, lumbis, atque à iecore. de qui-
In tex. 2. " bus quidem ait: Quibus ergo ex inani parte, & lumbis principia aquę inter cu-
" tem fiunt, pedes intumeſcunt, & alui fluor diutinus fit, neque ſoluens dolorem,
In 4. aph. 11. " qui ex inani parte efficitur, ac lumbis, neque molliens ventrem. Quibus tormi-
" na & circa vmbilicum labores, & lumborum dolor, qui neque à medicamenro,
" neque aliter ſoluitur, in aquam inter cutem firmatur. Peſſima eſt (Hippocrate
In 2. prog. tex. 1. auctore) quæ ex acuro morbo fit. Tympania omnium peſſima exiſtimatur,
aſcitis & anaſarca in principio curantur. Ab aqua vero inter cutem habito (ait
In 6 aph 14. Hippocrates) ſi aqua è venis in ventrem defluxerit, ſoluitur morbus: cuius quidē
In 7 aph 29 euentus ratio habetur ex alio Hippoc. aphoriſmo, qui hæc habet: Qui leucophleg
" matia detinetur, ſi fortis ventris fluxus ſuperuenerit, à morbo liberatur. Vnde
in hydropicis vtiles erunt euacuariones omnes, vel ſudoris, vel vrinę, vel excre-
mentorum. Contra curatio erir difficilis, ſi vnà cum morbo omnes euacuationum
In 6. aphor. 35. viæ adſtrictæ ſinr. Quo fit, augeſcente morbo, quod aqua ita augeatur, vt quan-
In 7. aphor. 47. doque etiam aſperam arteriam opprimat, quo Hippocrates tuſſim ob hanc cau-
ſam excitatam deſperatæ ſalutis eſſe ſignum expreſſum reliquit. ſed iam ad cu-
rationem huius affectus declinemus. In quo quidem, cum morbus ſir adſtrictus,
neceſſario vſui erunt præſidia laxatoria, cuiuſmodi ſunt, quæ manifeſte euacuāt,
ſcilicet, per ventrem, vrinam, atque per ſudorem, vnde ex medicamentis huic
negotio erunt accommodata, purgantia, vomitoria, diuretica, ſudorifica, atque
omnia digerentia, ſeu per inſenſibilem tranſpirationem euacuantia. At cum
phlebotomia inter magna laxantia pro magnis morbis adſtrictis tollendis con-
uenientia, primum locum habere ſoleat, cur in hydrope eius vſum medici non
affectant? Quandoque in leucophlegmatia quæ fit aut menſibus, aut hæmor-
rhoidibus ſuppreſſis, medici ſanguinem vel ex talo, vel ex poplite, initio mittere
ſolent, ſed hoc ſolummodo præſidio in principio (quo tempore nondum hydrops

perfecta

perfecta exiſtit) vtuntur. Non enim inconuenit in hydrope affectis mittere ſanguinem, quod magnus morbus non ſit, at quia vires non conſtare in magno morbo & frigido poſſunt. omnem profectò aquam inter cutem fieri à labefactato, diminutóque natiuo calore, omnibus medicis in confeſſo eſt. quomodo igitur vires conſtabunt ad mittendum ſanguinem? Ob hancque cauſam medici huiuſce vacuationis loco purgationes medicamentis, hydragogis, atque phlegmagogis moliuntur, Cuius modi ſunt, coccognidium, Męzereum, elaterium, Iridis Illyricę ſuccus, braſſica marina, turbit, ſtaphiſagria, centaurium minus, & quandoque veratrum quoque album. Nobis familiariſſimus eſt ſuccus ex iridis radice contuſa expreſſus ſingulis diebus, cum ſaccharo, à ſemuncia vſque ad vnciam & ſemis epotus. plures ſcimus, qui aſcite laborarunt, huius medicamenti vſu prorſus fuiſſe ſanatos. Damus etiam ter in hebdomada grana tria elaterij cum rhabarbari quatuor obolis. fiunt duo catapotia, quæ ter (vt dictum eſt) in hebdomada deuórantur. Alij braſſicam marinam ad geminas drachmas in iure carnis pingui ad libram ebulliunt, quoad pars tertia abſumatur; exhibentque prædicti iuris calidi cum modico cinnamomi pul. vncias quatuor. Hæc tum in aſcite, tum in leucophlegmatia purgando tumorem laxant, atque etiam non minus in tympanite, quod flatus diſtendentes ab humore foueantur, augeanturque, vel quod abſque humore non datur hydrops, licet in tympanite flatus præualeant. Itaque ex medicamentis, quæ omnibus hydropicis conueniunt, quæ ſunt digerentia, ſudorifica, rubefacientia, exulcerantia (quippè recorporatiua, atque metaſyncritica vacata) inuſtiones, punctiones, atque ſcarificationes cutis, quæ omnia in principio maxime conuenire ſolent, ſudorifica vocata, quæ facultatem habent ſudorem mouendi, præcipuum vtilitatis locum habere ſolent. ſiquidem omnis hydrops ſudore tollitur. cum per ipſum & humor in aſcite, anaſarcaque, & flatus in tympanite digeratur. Itaque quanto citius ad hoc præſidij genus deuentum ſit, eò tutius, atque citius hydrops curabitur. Sudor verò mouebitur commode in balneo laconico, ſcilicet in tina lignea oblonga à calido ſuffitu (ex decocto calamenthi, vel origani, vel thymi, vel tragorigani, vel pulegij, aſperſis aut ferro ignito, aut lapide molendinario) incalefacta, ex prædictoq; decocto calido aſperſis ignitis ijs lapidibus fumo calido excitato ſi ſudatorium laconicum probe calefiat. In ipſo balneo ita probè calefacto ægroti manentes ſtragulis cooperti vel per horam, uel per dimidiam horam facile ſudabunt. Qui ſudor non inutiliter etiam interno medicamento calido intrò aſſumpto maxime adiuuabitur. Cuiuſmodi erit, quod parabitur (exempli gratia) ex calamintha, pulegio, chamędry, betonica, vel ligno guaiaco, aut ſaſaphras, aut ſimilibus alijs medicamentis, quæ ſunt vehementer calida & ſicca. ſudabunt iuuenes bis, ſenes vero ſemel in die, & non minus, quam per ſpacium dimidiæ horæ, in laconico ægroti manebunt. qui egreſſi in lectulo calido bene cooperiantur, vt denuo ſudent. præſidium eſt ex laxatorijs in principio vſque adeo & tutum & efficax, vt plures aſcite & anaſarca laborantes ſolo hoc ipſo vſi auxilio priſtinam valetudinem recuperauerint. Non minus vtile quoque erit in tympanite, cum ſudorifica omnia, propter calidius temperamentum atque ſiccum, flatus digerant, diſcutiantque, ipſiq; medicamenti caliditate extenuati, facile per meatus cutis à caliditate ſuffitus calidi rarefactos, exhalent, atq; reſoluantur. Ad hunc vſum conueniunt omnia medicamenta (vti dictum eſt) vehementer calefactoria, cum per interius aſſumpta, tum per exterius adhibita: tum quia humores, vaporesque digerant, tum etiam quia ſudorem moueant, eaque via & humorem contentum euacuent, & vapores, flatusue digerant. Hinc Veteres quoſdam in arenam à ſole excalfactam, ad digerendos flatus, atq; pro abſumenda humiditate, hydropem faciente, ad ſudandum, conijciebant, quoſdam in clibano calefacto, quoſdam in laconico, vel ligneo vel ex

alia materia facto. atque alios in foueas aquarum ſponte naſcentium calidarum,
,, cuiuſmodi ſunt ſulphureæ, nitroſæ, vt ſudenr. de qua re Celſus in lib. 3. cap. 21.
,, ita habet: Euocandus eſt ſudor, non exercitatione ſolummodo, ſed etiam in arena calida, vel laconico, uel clibano, ſimilibusque alijs. poſthæc commendantur medicamenta vrinam mouentia, cuiuſmodi ſunt, fæniculus, petroſelinum, opium, ſmirnium, irio, ammeos, daucus, liguſticum & alia ſimilia, quorum vel ſemina trita ex vino albo aromatico dantur, vel lac ipſum ex detritis in mortario ſeminibus ex vino itidem albo paratum. Nonnulli iridis radicem ſiccam tritam ex vino per aliquot dies exhibent. alij tria vel quatuor grana euphorbij in ouo ſorbillo. Nonnulli exhibent rhabarbari drachmam. aut chamedrios puluerem ad drachmas duas. Alij vinum abſinthinum, alij ſcillinum exhibere ſolent. Eodem modo per exterius commendarunt fomenta ex vehementer calidis & ſiccis, cuiuſmodi eſt chamedris, pulegium, origanum, thymus & ſimilia. Vtuntur etiã ſtercore bubulo ex aceto calido ventri appoſito. nec non ad hunc vſum commendantur, præſertimque ad aſcitem, emplaſtrum ex centaureo Ætij, & quod ab Aureliano diacapreias, à Paulo deſcriptum, item Icesion dictum. ſic in tympanite commendarunt epithema diaſpermatum vocatum, vel polyarcion, aut diaſampſucum, atque diamelilotum. In leucophlegmatia, commendant frictiones ex nitro, & ſale. Mirum eſt, cur Aurelianus fomenta ex aqua marina commendauerit, cum ipſa & ſiccando & adſtringendo laxis non adſtrictis morbis ſit remedio. ſed non incõuenit quandoq; medicamentum adſtringens ex accidenti ſcilicet quatenus ſiccando humoremque abſumendo tumorem laxet. Neque eſt etiam vt admireris, ni conueniant laxantia primarum (vt aiunt) materierum, quippè temperate calida & humida, vt decoctum fęnugræci, lini, altheę & ſimilium, quãdo longe efficaciora medicamenta ad tantum humorem digerendum deſiderẽtur,

In lib. 5. ſimpl. c.

atque illa inquam quæ cum vehementer calida ſint & ſicca, humorem fundunt, extenuant, reſoluunt. Neque obſtat, quod Galenus demonſtrauerit, non dari emollientia tumoremq; laxantia, quæ vehementer & calefaciant & ſiccent. Cum hæc humiditatem tenuiorem digerendo, craſſiorem craſſefaciendo potius tumorem indurent, adaugeantque. Etenim humiditas hydropem faciens cum ſeroſa ſit & tenuis, poteſt quidem tota à medicamento vehementer calido & ſicco abſumi. Atque hæc ſunt medicamenta, quæ Græci metaſyneritica, & Aurelianus recorporatiua appellant. Quibuſdam in vſu fuerunt veſicantia, uentri adhibita, per quæ plagæ remanent, & ſeruantur diu apertæ, vt per ipſas expurgetur ſeroſa humiditas, ſenſimque ac ſenſim purgata humiditate exrantia tollarur. probantur ab Hippocrate inunctiones, quæ aut ferro candenti fiunr in regione lienis, ſi lien in cauſa fuerit huiuſce affectus, vel in regione hepatis, ſi ab hepatis tumore, vel obſtructione hoc malum venerit. Ægyptij medici non ferro candenti, at petijs lineis ignitis longe facilius & clementius, & ſine multo dolore cutem inurũnt. Quem modum inurendi nos in libris de medicina Ægyptiorum, ſecundo imprimendis (quando in prima editione in eo modo deſcribendo error magnus commiſſus ſit, quo modo ſi fiat inuſtio haud probe ſuccedet) accurate & fideliter docuimus. Ad hunc vſum maxime conducit punctio, vel ſcarificatio, at hoc faciendum priuſquam morbus in cachexiam abierit, & viriũ robore permittente: Hinc
" Hippocrates in epidemijs ſcripſit: hydropicos ſtatim ſecare oportet, empyicos ſtatim vrere. Namque hæc præſidia in morbi principio conueniunt, priuſquam (vt ait Galenus) corrupta ſint viſcera. Inutiliter enim aqua educitur, quæ iam vitiatis, atque corruptis viſceribus generatur. Quo leuiter errant, qui in deſperatis paracenteſin exercent.

In lib. de infer. part. affectibus.

Hippocrates venas in ſcroto craſſiſſimas ſecabat, atque in eodem ſcroto, & in femoribus ac cruribus frequentia vlcuſcula ſcalpello incutiebat. Paulus atque alij hydropicis paulo infra vmbilicum ſectionem faciebant, ad latus

dextrum

dextrum ſi lien, atque ad ſiniſtrum ſi hepar in cauſa eſt. Alij ex eadem parte, qua viſcus eſt, à quo malum primo ortum eſt. atque ſi inteſtina in cauſa ſunt, quatuor ſub umbilico digitis ſecant. Aurelianus magis in leucophlegmatia quam in aſcite paracenteſim probauit. complures ex Aſclepiade ſupra talum crus ſcarificant, alij vnam, alij duas ſectiones facientes interius, vt cutis ſecta ſit, alij exterius, atque alij vtrinque ſcarificantes, vt paulatim humor euacuetur, operam dant. Hocque præſidij genere ſcimus nos complures hydrope fuiſſe ſanatos, at quia curationem vulnerum neglexerunt, alio morbo quàm hydrope intertempti ſunt, quippè vulnere in cancrenam abeunte. quo admonitos medicos eſſe rogamus, vt ſumma cura vlcera à punctione ſeu ſcarificatione cuſtodiant, ne ipſarum natiuo calido labefactato magnam ſubeant putrefactionem. quod præcauebunt, ſi calorificis vlcera fouebunt, atque ab externo frigido aere ea defendent. ſummopere illis conducet, ſi ſępius vlcera lauabunt vino aromatico calido, in quo ebullierit iris ſicca, abſinthium, vel marrhubium, vel roſa vel betonica, vel ſimilia. nec non ſi vlceri admouebitur ceratum oxicroceum vocatum, & perpetuo detineatur. non minuſque etiam petia linea vino calido ſupradicto imbuta & expreſſa ſuperponatur, & perpetuo detineatur. Ex Recentioribus uerò Andreas Laurentius vir doctiſſimus ſectionem ſeu punctionem longe eſſe ſecuriorem, quæ fit per medium vmbilicum, & ratione & experimento in doctiſſimis libris ſuis de opera Anathomica inſcriptis, nobis peſuadere ſtuduit. *In lib. 1. cap. 8. controuerſia. 16.*

Finis Libri Septimi.

PROSPE-

PROSPERI ALPINI MAROSTICENSIS DE MEDICINA METHODICA LIBER OCTAVVS.

De phlegmonum atque tumorum internorum vomicis ſiue abſceſsibus eſſe agendum, & primum quid per abſceſſum vel per vomicam intelligatur, deq; ipſius cauſis agitur. Cap. I.

POſteaquam actum eſt de internis cum phlegmonis, tum tumoribus, qui ſæpe in abſceſſus ſeu ſuppurationes vertuntur, ratio expoſtulare videtur, vt de internis quoque abſceſſibus, ſiue ſuppurationibus, ſeu vomicis in præſentia agamus. Neque immeritò ſanè, cum hi affectus ſanatu maxime difficiles ſint, atque non raro medicis occurrant. Vocant verò abſceſſum, alij purulentiam, alij collectionem, alij ſuppurationem, atque alij vomicam: quo nomine Aurelianus ſæpe vſus eſt. Non me latet per abſceſſus Hippocratem plærunque humoris ex vna parte corporis ad aliam translationem vocare, & aliquando humoris itidem decubitum ad cutim ipſam. Verumenimuero per abſceſſum nos hic intelligimus phlegmones, atque tumoris in pus mutationem, ſuppurationemue. Etenim phlegmonæ & tumores, aut digeſto humore, aut in aliam partem corporis translato, aut quouis modo vacuato reſoluuntur, aut in ſcirrhum mutantur, aut denique ſuppurantur, ſiue in pus vertuntur; quem affectum abſceſſum, ſuppurationem, atque vomicam medici appellant. Differunt verò abſceſſus varijs quidem differentijs, ſcilicet ex loco in quo pus fit, & ex loco in quem erumpit. atque etiam quod abſceſſuum quidam fieri incipit, ſcilicet quando phlegmones, vel tumoris humor cępit in pus verti, & quidam perfectus eſt, quippè qui ex toto in pus mutatus eſt, huncque propriè magis vomicam medici vocaſſe viſi ſunt. Vnde per vomicam non omnem abſceſſum intelligimus, ſed eum ſolummodo. qui ex toto ſuppuratus, ſeu in pus conuerſus eſt. Qua vomica ſeu pus factum, primum in parte phlegmone, vel tumore deprehenſa conſiſtit, ac poſtea ruptis continentibus partibus in alias partes vel internas, vel externas erumpit. quod ſi nobilis ſit pars, vel repente inuadat, aut ſi vomica multa ſit, interimit ægrotos, aut ſaltem multa faſtidia ingerit, etſi poſtea probe etiam per congrua loca pus excernatur. Cæterum hiſce pręmiſſis, præſtabit ad clariorem uomicarum notitiã aſſequendam, primo huiuſce affectus cauſas omnes nos perſcrutari, atque cognoſcere: Pro qua re illud in primis ſupponi debebit, ſcilicet ſuppurationem ſeu purulentiam eſſe in pus verſionem à calore factam. Quo liquido conſtabit, ipſam eſſe quandam coctionis ſpeciem, ſiquidem humorem phlegmones vel tumoris intus natura calore concoquente aggreditur, quem ſi tenuis ſit, paucus, & non prauus, calor coctione digerit, & qui vel multus eſt, vel craſſus, vel qualitate praua pręditus, ipſum in pus vertit, purulentiamque ſiue vomicam facit.

Galenus

Galenns triplicem eſſe alterationem à calore in hnmore factam ſtatuit: quippe coctionem, ſuppurationem, atque putrefactionem: Coctionemque fieri à calore naturali, atque ex humore benigno apto nato à natura concoqui: putrefactionem verò à præternaturali calore agente ad corruptionem, atque ex humore apto nato putrefieri, minime concoqui (hic enim humor praua eius qualitate, & ſubſtantia, qua naturæ aptus natus eſt aduerſari, nihil quidem coctionis recipere poteſt:) Demum ſuppurationem mediam inter coctionem atque putredinem eſſe Gal. voluit, & meritò ſanè, cum huiuſmodi alteratio fiat à calore non ex toto naturali, ſed ab extraneo etiam, atque ex humore non ex toto benigno, ſed ex praua quidem, uel qualitate, vel ſubſtantia, aliquid habente, quo naturæ aduerſetur. Media itaque erit ſuppuratio inter coctionem atque putredinem. Aliqui tamen ipſam coctionem eſſe dixerunt, non tamen, quæ vera & propria dicitur(qua illud quod concoquitur, uertitur in ſubſtantiam corporis, ad nutritionemque vtile redditur) ſed ea, quæ humorum prauitatem vincit, emendat, atque compeſcit, vt non amplius corpus lædat, vnde improprie concoctio hæc dicta eſt. At iam ad præcipuum inſtitutum redeamus, quod fuerat, vt de cauſis, quibus ſuppuratio, purulentia, vomicaue dicta fit, nos ageremus. Conſtat ſanè huiuſce affectus pręcipuam cauſam eſſe calorem ipſum concoquentem, ſine quo nulla ſuppuratio, ſed potius putredo fiet. hinc Hippoc. dicebat, tumores, qui in hypochondrijs ſunt, citius, & facilius ſuppurari, quam qui circa vmbilicum, & omnium minime, qui ſub ipſo vmbilico conſiſtunt, quod hypochondriorum partes, ijs qui circa vmbilicum & ſub vmbilico ſunt, longe calidiores exiſtant. Itaque à calore omnis purulentia fit, à calore quidem naturali ſi & ipſa coctionis ſpecies ſit, non tamen omnino à naturali, ſed etiam ab extraneo præternaturaliue naturali mixto, namque in phlegmonibus ac tumoribus, qui in pus vertuntur, præter naturalem calorem etiam extraneus & non naturalis vocatus agit. Naturalis enim vel à phlogoſi, vel ab obſtructione partium affectarum in igneum auctus permutatur: ex quo in phlegmone uel in tumore partium affectarum ſuppurando calorem agentem partim naturalem partimque præter naturalem eſſe (qui profectò auctor eſt purulentiæ) conſtabit. Quod uerò in parte, quæ ſuppuratur, pręter naturalem calorem agentem, etiam adſcititius pręternaturalis ue adſit, atque agat, eo quidem argumento deprehenditur, quia medicamenta, quæ ſuppurant, emplaſtica Gręcis uocata, ſui ipſorũ craſſa uiſcidaq; ſubſtantia meatus cutaneos infarciant, obſtruantque ea potiſſimum cauſa, ut obſtructis meatibus calor intus claudatur, ipſiusque effluuium prohibeatur, atque ipſius ſubſtantia, quantitasq; augeatur; Quorum meatuum obſtructione etiam, fuligines cum intus retineantur, neceſſario naturalis calor mixturam cum non naturali à fuliginum caliditate recipit, uel naturam caloris extranei nanciſcitur, uel ab ipſis fuliginibus mutatur in igneum præternaturalemque. Quæ ſanè caloris mutatio à fuliginum qualitate ubi plurimum augeatur, diffuſa in uniuerſum corpus etiam febrem accendit. Quare uomicam, à calore mixtam naturam naturalis & præternaturalis habente, eoq; in partibus phlegmone uel tumore obſeſſis agente, fieri aperte intelligitur. Accedit & quod ſanguis & pituita ab eodem calore facile in pus uertitur, atra bilis difficilius, bilis verò flaua, quæq; tenuioris eſt ſubſtantię, priuſquam in pus mutetur, à calore extenuata, digeritur. Atqui ab hiſce cauſis ſuppuratio quælibet, quæ purulentia itidem & uomica dicitur, generationem habet. Vnde affectum fieri à tumoribus, à phlegmonis atque etiam à carnoſarum partium contuſionibus dicemus, nimirum à calore non ex toto præternaturali, neque ex toto naturali, ſed mixtam qualitatem habente ex naturali atque ex præternaturali, alteratis, & concoctis,

De partibus in quibus purulentiæ, ſeu vomicæ fiunt. *Caput II.*

PArtes omnes, quæ phlegmonis, atque tumoribus ſunt obnoxię, vomicis deprehendi poſſunt. Vnde & in capite non raro collectiones eæ fiunt, ſæpiſſime in Thorace & in ventre. In ventris autem varijs partibus vomicæ fiunt, plærunq; in hypochondrijs contentis, aliquando in ijs, quæ circa vmbilicum ſubſiſtant, atque demum rariſſime in ſub umbilico poſitis, ſcilicet, vt Hippocrates eſt auctor, quod partes ſub hypochondrijs contentæ calidiores ijs, quæ circa vmbilicum ſunt, exiſtant, & minime omnium calidæ ſub umbilico poſitæ, ex calore autem fieri omnes ſuppurationes, ſuperius demonſtratum eſt. hinc partes omnes, quæ iuxta hypochondria ſunt, citius & facilius ſuppurantur, & tardius difficiliusque, quæ circa vmbilicum conſiſtunt, omniumque tardiſſime & difficillime, quæ ſub vmbilico. Quo Hippocrates in 6. epid. 2. vmbilicum ſuppurationum eſſe terminum ſtatuit. Quod verò in capitis partibus internis vomicæ fiant, non eſt medicis ignotum. aliquando enim ex phlegmone membranarum cerebri, & aliarum quoque partium vomicam ortam fuiſſe (licet hoc rarò ob eius membri frigidita-

In 6. aphor. 10. tem fiat) à multis deprehenſum eſt. Hippocrates ſcripſit, ſi pus per nares aut os, aut aures effluxerit, capite dolentes & vehementer quidem laborantes ſoluere: &

Libro 5. com 2. tex. 13 in Coacis præſagijs, pus per nares excretum capitis dolorem itidem tollere. Hoc

In 7. epid. tex. 55 Echecari Cæco contigiſſe Hippocrates narrat in epidemijs, quippè qui, cũ in eius capite affectus phlegmonoſus ſuppuratus fuerit. pusque per aurem expurgatum, ſanus euaſit. ſæpenumero intra aures ex phlegmone puris collectio fit, non raro in gutture ex angina. At non addimus partes, in thoracis regione poſitas, quæ ſuppurari ſolent. hęque præcipuæ ſunt, pleura membrana, pulmo, diaphragma, cordis pericardium. & in ventre ipſo omnes partes contentæ huic malo ſunt obnoxiæ, ſcilicet, ſtomachus quoad eius omnes partes, inteſtina, ſcilicet, pylorum, ieiunum, colon, & longanon ſiue rectum, & omnia tenuia inteſtina, meſereum, meſocolum, pancreas, omentum, hepar, veſica fellis, lien, vena caua, porta, renes, veſica atque vterus in mulieribus. Itaque cum in omnibus his partibus aut phlegmone, aut tumore oppreſſis vomicæ concitari ſoleant, quæque omnes cum ægrotantium vitam in magno diſcrimine ponant, ipſarumque curatio magnas habeat difficultates, & maiori ex parte iudicium itidem eæ habeant difficile, proinde de ipſis accurate in pręſentia agendum duximus. & priuſquam ad ipſarum curationem perſtringendam deſcendamus, eas & in communi, & in particulari cognoſcere operam dabimus.

Quibus ſignis puris collectio vel vomica fieri deprehendatur. *Caput III.*

Gal. in 2. de loc. affec. cap 3. VOmicæ vel magnas phlegmones ſequuntur, vel excrementorum collectiones, vel tumores œdematoſos, vel ab alijs humoribus obortos. & cum (vti dictum eſt) affectus hi qui ſuppurantur, vel in capite conſiſtant, vel in thorace, vel denique in ventre, proinde priori loco ſigna in communi conſiderabimus, quibus ſuppuratio omnis in qualibet parte corporis oborta nobis innoteſcat, ſcilicet, eius quæ primo fit in capite, & poſtea in thorace, atque demum in ventre. ſigillatimq; cuiuslibet partis in aliqua trium corporis regionum ſuppuratæ ſigna proſequemur. Portò internæ ſupurationis ſigna ſimilia magna ex parte ſunt ijs quæ in externis ſuppurationibus elucent. Duo quidem in externis ſuppurationibus

tionibus obſeruamus, dolorem quippè vehementer pulſantem, propter arteriarum motum aucto calore, & aucta ex humoris fuſione eiuſdem humoris quantitate, quæ quò magis implet, & minus cedit, eò magis premit, ac arteriam præ tumore diſtentam dolore afficit; atque caloris auctionem, tum propter auctam humoris plurimum incalefacti copiam, quæ pluribus partibus communicatur, vnde ex aucto calore, etiam pars, quæ ſuppuratur, ruborem contrahit. Quo chirurgi in tumore ſuppurando hæc meritò tria obſeruare ſolent, nempè (vt dictum eſt) dolorem vehementem, cum pulſatione, calorem in parte auctum, & aliquando etiam ita intenſe auctum, vt febris exinde concitetur. atque deinde in parte contractum ruborem. Quibus ſanè ſignis medici phlegmonas, tumoresq; ad ſuppurationem inclinantes facile cognoſcunt. In internis vero vomicis futuris & dolores & febres (vt expreſſit Hippoc.) augentur. atque alia etiam præter hæc ſigna medicis innoteſcunt. Itaque in primis dolor maximè facit ad futuræ vomicæ notitiam, rigores, humoresque & febres. ex his quędam ſunt, quæ ſuppurationem prænuntiant, & quædam, quæ actu vomicam fieri itidem notant. De ijs primo ſermo eſt habendus. Itaque ex doloribus, qui diu perſeuerant cum febre abſque laudabili excretione, futuræ vomicæ eſurit indicium. De quo ſigno Hippocrates in aphoriſmis habet: A ventris dolore diuturno, ſuppuratio. Galenus addidit: ſi omnia circa ægrum opportune fiant. Adhuc enim dolorem perdurare ſcilicet per longum tempus propter phlegmonem euenit, quæ temporis proceſſu ſuppurabitur, niſi hominē morte præcipiat. Quod clarius de ijs, quæ in thorace fiunt, adhuc expreſſit, dicens: Quicunque dolor in his affligit ſedibus, non deſinens, neque excreationis purgatione, neque ventris ſubductione, neque venę ſectione, ac medicamentis, & victus ratione, in ſuppurationem verti ſciendum eſt, & Galenus in comm. ait: Quicunque dolor circa thoracis ac pulmonis ſedes non deſinit adhibitis ſubſidijs, idque malum tantummodo habet, nec vllum aliud exitioſum indicium adeſt, cum ſuppuraturum expectabis. Eodem itidem modo & febris perſeuerans vel cum dolore, vel cum grauitate, vel huius loco cum tuſſi, ſine laudabili excretione idem futurum pręnunciat. Quam rem Hippoc. perbelle ita etiam expreſſit in prognoſticis: Conſiderandum autem eſt & talia in hunc modum. ſi febris detinet, & dolor non deſinit, & ſcreatio non excernitur ex ratione, neque bilioſæ fuerint alui deiectiones, neque ſolutiores, ac ſynceriores, nec vrina admodum craſſa ac plenius obtinens ſedimentum, promittitur vero ab omnibus alijs ſignis ſalutaris, his tales fore abſceſſus ſperandum eſt: Tempus quoque circumſcriptum eſt, quo purgari debeant, in multis phlegmonis, de quo in 7. aphoriſmorū Hippoc. inquit: Diſtillationes in ventrem ſuperiorem ad ſuppurationem veniunt intra viginti dies: & particulatim de pleuritide: Quicunque morbo laterali laborantes in quadraginta diebus non repurgantur, hi ad ſuppurationem vertuntur. Ita & in pulmonia, atque in alijs phlegmonis ſi diu dolor cum febre perſeuerauerit ſine laudabili humorum excretione, ſuppuratio ſperanda erit. De quibus auctor coacorum præſagiorum dixit: tumores ſi ſexaginta diebus ſuperauerint, & permaneat febris, ſuppurantur. in 1. vero prognoſt. tex. 31. breuius fieri docet, ait enim: Quod ſi vigeſimum tranſcendit diem & febris detinet, & tumor non deſiſtit, in ſuppurationem verti ſignificat. ſed hiſce præmiſſis, ad ſigna pergamus, quæ non futuram ſuppurationem vomicamue prædicant, at præſentem quidem, quæ fit, ſignificant. Quæ itidem erunt dolor, rigor horrorque, febris, grauitas ſeu pondus, anxietudo, inquietudoque. Dolor autem, vt ab ipſo exordiamur, tenſiuus, & non ſemper cum pulſu (qui externorum vomicarum ſemper comes eſt) obſeruari ſolet. Non enim internus dolor phlegmonum, quæ in pus mutantur, neceſſario pulſat, quoniam rara quidem viſcera ſunt, quæ abundent arterijs, atque etiam quia interna

In 2. aphor. 47.

In 7 aphor. 2.

In 2. progn. tex. 52.

In 2. progn. tex. 65.

In 5 aphor. 8.

ſpacia, vacuaue & circundantium laxitas facit, vt pulſatio ſi qua ſit, citra dolo-
rem ſentiatur. Pro dolore aliquando grauedo fit cum calore, atque ab his ali-
quando pondus obſeruari ſolet. De quo in coacis præſagijs Hippocrates habet:

In 6. coac. præſag. ex Hol ſec. 2 com. tex. 3

„ Quibus latus ſublatum & calidius eſt, cumq; in alterum incumbenti latus, quod
„ ſanum eſt, grauitates pendere videtur, ijs pus altera parte collectum eſt. quod

In 2. progn. tex. 58.

„ in prognoſticis clarius confirmauit ita, dicens: etſi dixerit pro dolore ſibi ineſſe
„ pondus, in loco quo dolore afficiebatur. Calorem quoque in parte affecta in-
tenſiorem ęgroti incepto pure percipere ſolent, quod de pleuriticis, & pulmonicis
ſuppuratis Hippoc. expreſſit, dicens: latus eſſe calidius. neque id fit profectò
iniuria, cum neceſſario latus à putredine, atque ab halitu calido puris contenti,
magis debeat incalfieri. Quare hactenus ſigna inceptæ ſuppurationis ex dolore,
grauedine, pondere, atque calorę aucto in parte affecta nobis innotuerunt. Nunc
alia ſigna proſequimur, ſcilicet febrem, vnà cum rigore uel horrore quæ inua-
dit. febris enim dum pus fit (ait Hippocrates) augetur, vehementiusque affli-

In 1. aphor. 12.

git. Huiuſmodi verò febre (Galeno auctore) priuſquam phlegmonæ ſuppura-
ri cæperint, ſimiles exiſtunt tertianis continuis, cum ſcilicet continuæ ſint, & de
tertio in tertium exacerbationes habeant: ſuppuratione verò iam in cæpta, quip-
pè dum materia phlegmones ſuppuratur, quotidie habent exacerbationes, cum

In 5. lib. ex Hol. ſect. 2. comm. 1. tex 76.

rigore horroreue, idcircoque probè has ſemi tertianis comparauit, de quibus Au-
„ ctor coacorum præſagiorum ait: Qui identidem inhorreſcunt, ad ſuppurationem
„ deueniunt, ſed & febris ijs ſuppurationis eſt comes. Ex feruorę enim & ex putre-
dine humoris, qui ſuppuratur, halitus excitatus membranas, & muſculos mor-
dicans, aut etiam incepti puris acrimonia, itidem vellicans partes ſenſibiles con-
trahit, atque horrorem inducit, quem ſequitur febris ea, quæ præceſſit, multo
vehementior: Diſtinguitur vero ab eo, qui pure facto & effuſo concitatur. hic
enim horror inordinatus maiori ex parte eſſe ſolet, cum ſudore & aliquando leui
animi deliquio. Horror itaque in ſuppurationibus apparet, horreſcuntque id-

Gal. in 1. de loc. affect. cap 5.

circo neceſſariò, qui ſuppurantur, à contracto calore ad locum putredinis vnà
cum ſanguine. At hic horror, quoad pus fiat, ordinem ſeruat. poſteaquam verò
pus factum eſt, citra ordinem inuadere ſolet, quando huius horroris non vnica
ſit cauſa, ſcilicet caloris ad humorem putreſcentem retractio, ſed & hæc, & mē-
branarum pus continentium morſus vellicatioue, contractioque facta tum ex
halitus ex feruente humore concitati, tum facti puris acrimonia, quippè mem-
branam ipſa mordente. In tumoribus enim partim in pus verſis, & partim mu-
tandis, ad reliquum humoris ſuppurandi calor intro retrahitur, quo ægroti hor-
reſcunt, atque halitus ex feruente humore ad membranas commoti, nec non pu-
ris, quod factum iam eſt, acrimonia membranas vellicans, atque contrahens hor
rorem itidem inducit. quem febris conſequitur ſemitertianæ ſimilis, quę ex ordi-
ne non fit, ſed citra vllum ordinem aliquando cum ſudoribus multis, ita vt ſæpius
& nullo ordine, modo inhorreſcant, modo ſudent, modo incaleant ſimpliciter;
Huiuſmodi vero febres, nec propriè putridę dici debent, ex pure ſcilicet concocto
concitatæ quales ab humoribus in venis, aut extra venas putreſcentibus excitan-
tur, nec planè hecticæ, quoad partes ſolidas corporis inuaſerint, ſed quodammo-
do inter vtraſque mediæ ſunt, nec prorſus intermittentes, neque continuę, viden-
tur tamen intermittentes, quod cum horrore, vel cum rigorę acceſſionē habeant,
ſemitertianiſq́ue vocatis ſimiles exiſtant. namq; quotidie cum horrore inuadūt,
vere intermittentium more, ſed cum remitti horror videtur, atque acceſſio augeri
itidem uidetur, iterum ęgroti horrent, adeo vt eadem die bis atque ter aliquan-
do horror accedat. die verò ſequenti alteram habent acceſſionem, ſed priore mi-
norem, abſque duplicatione horroris. hæ verò id proprij habent, quo diſtinguū-
tur à ſemitertianis, quæ fiunt à commota putredine in venis bilis atque pituitæ,

quod

quod nullo ſeruato ordine ſæpius in his ęgroti inhorreſcant, modo incaleant ſimpliciter abſque vllo horrore vel frigore, modo ſudent. atque hæ febres ſemitertianis ſimiles, ſunt è quibus tabidos laborare Hippocrates in epidemijs docuit, quæque tales prodeunt, poſtquam pus fieri cęptum eſt. Porrò quæ ante ſuppurationem internarum phlegmonum febres fiunt, ſymptomata ſunt, neque ipſę ad apyrexiam deſinunt, tertianarumque naturam præſeferentes, vtpote quæ de tertio in tertium habent exacerbationes, tamen abſque rigore horroreue, aliquando cum leui pedum frigore inuadentes, quod de pleuriticis Hippocrates expreſſit: *In 1 de vict. rat. in acutis.* Quare poſt factam ſuppurationem febres ſemitertianarum more, ſed nullo tamen ſeruato ordine, modo cum horrore, modo citra horrore calore ſolummodo exacerbato inuadunt, modo cum ſudore, aliquando ita parua fit acceſſio, vt ea die vel nihil vel parum febrire ſuppurati videantur, nonnunquam omnino deſinere videntur interdumque tempus ſolitum inuaſionis horamque permutantes. Plerunque vero magis ad noctem acceſſionem habent quàm in die, maximeque circa veſperum inuadentes: atque hę perpetuo lethales ſunt, quæ ægrotum aut puris multitudine ſuffocatum iri, aut tabidum ſiue phthiſicum moriturum denotant. Vnde nos diſtinguere oportet; quod vbi pus fit, & commode expurgatur, nedum febres non adſunt, ſed quæ ante ſuppurationem fuerunt, planè conquieſcunt. Itaque vt ad inſtitutum primum redeamus, pus vbi fit, febris vehementior quam antea apparet, horrorque fit, & à contracto calore, & ex halitus feruentis humoris & incepti puris acrimonia membranas neruosque vellicante, contrahenteque: adeſt etiam in parte affecta aucta caliditas, grauitasque & pondus, inquieti ſunt, & anxij, pulſus languidi celereſque obſeruantur, & reſpiratio itidem crebra & *In lib. 5. chronic. cap. 8.* & plerunque parua eſt. Aurelianus de ſignis vomicæ ſcribens, inquit; quod eos ſequatur febricula vehemens inordinata ſæpe cum rigore & torpore frigido, vel corporis cum inquietudine, iactationeue; tum loci adeſt feruor incendioſus, grauedo, tenſio (exceptis, quæ in pulmone fiunt) ſæpe ſtimulans dolor & pulſuoſus fit, tum celer pulſus atque humilis, & ſæpe ſudor magis capitis atque colli apparet. Hippoc. in 7 epidem. de Metone Pleuritico, qui poſtea ſuppuratus eſt,
„ ſcripſit: Deiectio multa biliosa, in tribus diebus ferè ceſſauit dolor, calor autem
„ circa ſeptimam aut nonam. Tuſſis aderat, excretiones neque bilioſæ neq; mul-
„ tæ fiebant, pituitoſæ verò tuſſes ſequebantur, cibos guſtabat. aliquando exibat
„ veluti ſanus. Apprehendebant autem quandoque illum calores tenues exiguum
„ tempus, ſudores exigui fiebant ad noctem, ſpiritus in febre denſior, maxillarum
„ rubor, circa latus grauitas & ſub alis & ad humerū tuſſes tenebant. Atque hiſce ſignis nobis, quæ interius fiunt purulentiæ, probè innoteſcent. Nunc ſequitur vt ea etiam ſigna, quæ, facto effuſoque pure, apparent, dicamus.

Quibus ſignis ſuppuratio ſiue puris collectio, quæ facta eſt, deprehenditur. Cap. IV.

VBi pus in parte aliqua interna factum eſt (auctore Hippocrate) dolores, rigores atq; febres minores euadunt, quinimo planè conquieſcunt, ſi pus etiam *In 2. aphor. 47.* commode expurgatur, ſeu excretum fuerit, eadem die in ſalutari ſuppuratione febrem deſinere Hippocrates expreſſit. itaque febres, dolores, & rigores minores *In 2. prog. tex 48* euadunt. Aurelianus dicebat facta ſuppuratione, ceſſare cum rigorem, tum dolorem, febriſque recedere inquietudinem. Attamen hoc recte intelligendum eſt, quod facto pure (niſi magna ex parte ipſum fuerit commode excretum) hæc planè haud recedant, ſed tamen aliqua ex parte minora fiunt, minusque empyicos
„ affligunt: quod perbelle docebat Hippocrates, cū dicebat: Dum pus conficitur, *In 2. aphor. 47.*

dolores

„ dolores ac febres accidunt magis, quam iam confecto. Recedunt verò omnino
In 7 aphor. 57. hæc omnia vbi factum pus fuerit expurgatum. de quo Hippocrates ait: Quibus in urinario meatu tubercula fiunt, his ſuppuratione facta, & eruptione, ſoluitur dolor. Quare dolores, & febres minores redduntur, ſemitertianiſque ſimiles exiſtunt, at à veris ſemitertianis diſtinguuntur, quia ſunt inordinatæ, & tales quales in altero capite expreſſimus. Nimirum quæ nullo ſeruato ordine inuadūt, modo cum horrore, modo citra horrorem modo cum ſudore; noctu ingraueſcentes. His verò & horrores (vti dictum eſt) coniunguntur facti ab acrimonia puris, quod ad vicina corpora, ſcilicet membranas & neruos, commotum lædit. In coacis præſagijs ſcriptum eſt, Horrore affectos plerunque ad ſuppurationem perduci, & febres intermittentes à ſuppuratione plerunque ſudorificas eſſe. Igitur non minus etiam ſudores meritò accidunt. vnde recte dictum eſt, quibus vomica interna eſt, & rigor & ſudor ſæpius accidit. ſudor vero ex capite, ceruice, & quādoque ex toto corpore exit, atque hic eſt quędam leuis tenuiſque humiditas, virium infirmitate, ſcilicet partium ſolidarum debilitata retentrice, ſępius quæ in ſuppuratis exudat, præſertimque à pure effuſo viſcera interna lædente. Vnde vires collabuntur, pulſus frequens paruus & languidus fit, & nonnunquam crebra animi defectio, cum qua ſuppurati exudant & reſoluuntur. quæ ſigna fuere à Deſiderio Iacotio viro ſanè doctiſſimo & grauiſſimo, vt notauit in ſuis doctiſſimis ad coaca Hippocratis præſagia commentarijs, in quadam puella, quę ferè repen-
„ te à vomica fuit interempta. ait enim: Puella quædā, cum optime habita omni-
„ bus videretur, in lentam quandam febrē incidit, tertianæ intermittenti non ab-
„ ſimilem, ſine dolore in ventre: ad eam circa mediam noctem vocati, quod leui ani
„ mi deliquio laboraſſet, cum rigore quodam quem paroxiſmi principium eſſe pu-
„ tabant, prędiximus abſceſſum in ventre ruptum ex quo breui interitura eſſet.
In tex. 60. Hippocrates in prognoſticis de purulentis (intelligit autem eos, qui in thorace pus collectum habent, de quibus nos poſterius ſigillatim ſcribemus) ſcribens, ait:
„ Principio ſi febris non dimittit, ſed interdiu tenuior, noctu vehementior eſt, ſi co-
„ pia ſudoris elicitur, ac tuſſiendi cupiditas eſt, nec quicquam tamen commenta-
In 3. probl sec. tione dignum expuunt. Ariſtoteles ad cognoſcendum tumorem ſuppuratum, af-
In 1. de morb. fundit aquam, quem, ſi ab ipſa colore mutatur, purulentum agnoſcit. Hippocrates argilla tegendum cenſuit, quæ ſi citius, quàm quæ alteri loco minime de ſuppuratione ſuſpecto appoſita eſt, reficcatur, vomicam latere oſtendit. In prognoſticis vero ex pondere in parte affecta, ex rigore horroreue, ex ſudore, & ex febre ſemitertianæ ſimili, ſudoreque (vt hactenus oſtendimus) cognoſcendum voluit. Aliqui cum his ſignis quandam mollitiem cum puris inundatione in parte affecta (ſi tumor obſeruari queat quando loci denſitas, tactum perturbet) tanquam indicium certiſſimum addunt. ſed hæc ſatis erunt ad cognoſcendam vomicam, quæ interius facta eſt. Nunc deſcendendum erit ad particulares vomicas, quæ in varijs partibus fiunt.

De vomicis, quæ fiunt in capitis partibus, cognoſcendis. Caput V.

VOmicas in capitis partibus extimis fieri frequentiſſime, qui praxim exercent, obſeruant, ſcilicet intra pericraneum, ex phlegmonis, tumoribuſque phlegmonoſis. atque etiam in lue gallica infectis: in his præcedunt dolores continui, firmi, atque vehementes, ſæpiſſime etiam cum pulſu, aliquando cum febre, plerunque citra febrem hi dolores perſeuerant. Aliquando etiam intra craneum vel circa membranas cerebri vomicæ fiunt (licet hoc fiat rariſſime propter partis frigiditatem)

frigiditatem) nam, vt aliàs dictum eſt, ſuppurationes omnes à calore fiunt : quo
Hippocrates in epidemijs ſcripſit; vmbilicum eſſe terminum ſuppurationum, quę *In 6. epidem. 2. tex. 40.*
in ventre fiunt, eo præſertim argumento, quod partes ſub umbilico poſitæ hypo-
chondrijs frigidiores ſint, & idcirco non aptę ſuppurationibus ; Quare ob hanc
etiam cauſam fit, vt rariſſime cerebri partes, ob loci frigiditatem ſuppurentur. ta-
men aliquando in cerebri cauitatibus, diſſectis cadaueribus, vomica deprehenſa
eſt puris collecti, quod aliàs nos vidimus in quibuſdam per nares, antegreſſa
phlegmone, excretum fuiſſe: Signa fuerunt, dolor firmus, aſſiduus, vehemens,
cum pulſu lancinans, longo tempore perſeuerans cum febre acuta, aſſidua, diu
durante. Vomica verò facta cognoſcitur, quod & dolor & febris quadãtenus mi-
nus affligant, & in capite grauitas & pondus pro dolore ſentiatur, at plures ho-
rum apoplecticorum modò ſuffocati à puris multitudine atque à craſſitie cerebri
cauitates infarciente, obſtruenteque pereunt. ſi per nares autem effluat pus al-
bum, leue, æquale, & copioſum, ſalutem promittit. Non rarò intra aures vomi-
cam puris ue collectionem fieri deprehendimus, magnam inflammationem ſubſe-
cutam; Huius quidem puris collectionem ex aurium dolore acuto ac febre conti-
nua & vehementi (quæ ſigna ſunt pathognomonica magnæ phlegmones ibi exi-
ſtentis) ſecutam : Hippocrates in prognoſticis meminit. & de ipſa in Coacis *In 3 prog. tex 13*
„ præſagijs inquit : Aurium dolor pertinax cum febre acuta, & alio ſigno eorum, *In 1. coac. præſag ſec. 2. comm. 1 tex 1.*
„ quæ leuiter difficilia ſunt, iuuenes quidem ſeptimo die interficit, & multo cele-
„ rius adfert delirium, niſi pus multum ex aure, aut ſanguis è naribus effluat.
Itaque ſi dolor cum febre continua diu perſeuerauerit fueritque lancinans & pul-
ſatorius, vomicæ futuræ eſt indicium: aurium enim phlegmonæ ſi vehementes
ſint, ſolent citò interficere, faciliuſque & citius iuuenes quàm ſenes, ob nimirum
ſymptomatum magnitudinem, quę fit ex temperamento calidiori, quo iuue-
nes ſanguine bilioſo abundant, vnde in affectum incidunt vehementiſſimum
acutiſſimumque, à quo citò interimuntur; ſeniores vero (quod ſanguine frigidio-
ri abundent, à quo vehementia ſymptomata non fiunt) tardius & minus hoc
malum (Hippocrate auctore) interficit. Tamen & multi etiam puerorum, iu- *In 3 progn. 14.*
uenumque ex phlegmone, quæ non ſit vſque adeo magna & acuta, ſuppuratio-
ne facta, & per aures pure excreto, ſeruantur. Huiuſmodi fuiſſe Emyris filium
„ Hippoc. in epidemijs ſcriptum reliquit, de quo habet: Emyris filius febricitabat, *4 epid. tex. 11.*
„ ex aure fluebat purulentum circa octauam non ſcio. Vbi itaque dolor & febris
non uſque adeo vehemens & acuta fuerit, diutiuſque perſeuerauerit, cum do-
lore pulſatorio, vomica intra aurem futura eſt, vbi verò phlegmone in pus verſa
eſt, dolor atque febris miteſcit: ſi vero etiam per aures pus exierit, album, leue,
æquale, omnino febris atque dolor ceſſabunt. In oris quoque partibus internis
maximeque in gingiuis atque partibus adiacentibus, ſæpius oborta phlegmone
ſuppuratur, quam præcedit dolor, cum pulſu, & aliquando etiam febris, ſi ve-
hemens fuerit morbus, ſępe rupto abſceſſu vomica exit, & ęger ita liberatur.
Non rarò etiam ab angina vomica fit, etenim eodem modo hæc phlegmone in
vomicam ſæpius mutatur, atque ita ægroti euadunt. Quam ſanè vomicam
antecedunt quoque & dolor & febris, ſi enim malum ſit acutiſſimum, maximum-
que, citò hominem interficit, aut abſceſſus purulentus fit; plerunque vero ſolet
vomica ſubſequi dolorem & febrem, quæ diu perſeuerauerint. In Ægypto olim
& in Cayri Ciuitate, quo tempore ad nationem Venetam perſanandam moraba-
mur, quidam Turca, cum longo tempore gutturis dolore laboraſſet, me acceſ-
ſito, plures aureos pollicitus eſt, ſi illum perſanauiſſem. Cum vero cognouiſſem
vomicam in gutture adeſſe, intusque (nondum eruptione facta) pus adhuc con-
tineri, atque ilico, à me aliquibus tentatis medicamentis rupto abſceſſu, multa-
que copia puris expurgata per os, ſanus ille euaſiſſet negauit, mihi velle quicquam
perſoluere

perſoluere licet plures aureos antea mihi pollicitus fuiſſet, ſi ipſum ſanitati reſtituiſſem, nullaque alia ratione vſus eſt, vt mercedem mihi promiſſam negaret, quam quod dicebat, me nimis citò illum perſanauiſſe, parumque idcirco laboris in eo perſanando me ſuſtinuiſſe.

De vomicis, quæ fiunt in thoracis partibus, & primo de vomica, quæ fit ex pleuritide & ex pulmonia. Caput VI.

INter vomicas, ex præcipuæ ſunt, quæ in cauitate thoracis fiunt, vel ex pleuritide, vel ex pulmonia, vel ex catarrho, aut denique ex ſputo ſanguinis. Namque, quæ in pleura membrana fit, rupta membrana, in thoracis ſeu pectoris caua ſeu inania loca erumpit, atque eodem modo in pulmonibus pus factum, aut ex phlegmone ſuppurata, aut ex catarrho ibi putrefacto, aut denique ab exulceratis pulmonibus, ſi multum effluat (vti dictum eſt) in cauitates pectoris erumpit. Vomica verò, quæ ex pleuritide ſupputata fit, ei admodum ſimilis exiſtit, quæ fit in pulmonibus ex pulmonia, licet in quibuſdam differant. Namque in pleuritica præcedit rigoris, febris, atque doloris anctio, factoque pure, hęc omnia remittuntur, pro doloreque grauitas ſeu pondus in parte habet. atque hoc eſt, quod dicebat Hippoc. in prognoſticis: Et ſi dixerit pro dolore ſibi ineſſe pondus in loco quo dolore afficiebatur: Hęc enim accidunt inter initia ſuppurationis. Diſtinguitur vero grauitas & pondus, quod in pleuritica ſuppuratione obſeruatur, ab eo quod ex pulmonia fit, quoniam aut in altero latere, aut in ambobus pondus ſentitur. In pulmonia vero (ait Galenus) in vtraque potius, quàm in altera colligitur pus: De quibus Hippocrates inquit: Si ſuppuratio in altero latere tantummodo fuerit, vertere atque ediſcere conuenit in his, vtrum in altero habeat latere dolorem, & vtrum calidius quam alterum ſit, atque eo incolumi cubante, latus requirere oportet, num aliquod deſuper onus illi pendere videatur: ſi enim id fuerit, ſupuratio in altero latere fatigat, vtrouis onus exiſtat. Accidit in pleura, ſuppuratione facta, difficultas reſpirandi, difficiliſque iacendi poteſtas ſupra contrarium (vt ex Hippocrate viſum eſt) patienti latus, hoc eſt, vt Aurelianus inquit, ſupra latus, quod morbo afficitur, cum ſenſu quodam interno veluti pendentium membrorum, vel membranarum: & ſæpe corpore commoto, ſeu è latere in latus verſo, quaſi ſonus auditur, veluti incluſi atque colliſi, fluctuantiſque humoris. poſt acceptum cibum moleſtiam etiam ſentiunt. Ex pulmonia verò vomica interſtingnitur: ſiquidem dolor neutiquam antegreſſus eſt, ſed pro dolore grauitas in thorace ſentitur, maximaque ſpirandi difficultas: ſed tamen aliquando videntur ſupputati melius reſpirare, quippè in thoracis cauitates vomica è pulmone effuſa: adeſt item tuſſis vehemens, cum qua pus expuunt, vox redditur (trachea arteria à puris copia vitiata) obſcura, & rauca, fętida itidem redditur expiratio, thoracis grauedo, & tenſio ſentitur, maximeque ſi ſupinè decumbant, quaſi ſuffocantur, idcirco recta ceruice ſedentes teleuantur; denique ſeipſos ſuſtollunt ad partes lecti ſublimiores, quo leuatius habeant caput: In his maxillæ rubent, cauitas in oculis apparet: Adſunt & deſudationes, febres aſſiduę ſunt, noctu increſcentes: Empyici hi à Græcis meritò vocantur. De his Hippocrates in prognoſticis inquit: Omnes agnoſci purulentos his indicijs conuenit: principio, ſi febris non dimittit, ſed interdiu tenuior, noctu vehementior eſt; ſi copia ſudoris elicitur, & tuſſiendi cupiditas eſt, nec quiquam tamen dignum commentatione expuunt; ſi oculi caui redduntur maxillæ verò ruborē trahunt. & cetera.

In 2. lib progn. tex. 18.

In 2. lib progn. tex. 59.

In 2. prog. tex. 60

& cetera. Galenus ait, hæc obſeruari in ſuppuratione, quæ diu moratur; breuioris verò ſuppurationis ſigna eſſe rigorem, febrem, atque pondus, & ſi æger difficilius, quam antea, reſpiret. Eodem modo purulentiam in his, qui ex pulmonibus, vel ex thorace expuerunt, fieri denotabunt, rigor, febriſque (vti dictum eſt) ſemitertianæ ſimilis, quę tamen nunquã ad infebricitationem veniat, eritque qualis ab Hippocrate expreſſa eſt, ſcilicet quæ interdiu leuior, & noctu grauior apparet; pus expuunt cum tuſſi ſatis moleſta, maxillæ rubent, ſudantque, difficulter reſpirant. Qua durante diu affectione, tabidorum ſigna omnia apparent. Eadem vero ſigna, & ſi fiat ex catarrho vomica, eluceſcunt; at primo ij non expuunt quicquam commentatione dignum, quando, ſi copioſè expuerent, non fierent purulenti, reſpiratio admodum difficilis redditur, tuſſis irrita, in qua, vt dictum eſt, parum expuunt (non expuunt autem aut propter puris craſſitudinem, vel ob viſcoſitatem, aut propter membranarum denſitatem, aut denique propter imbecillitatem: multum enim roboris requiritur, ad copiam puris craſſi & viſcidi expectorandam, excernendamque.) Si vero vomica fiat in ſepto tranſuerſo, quod Græci diaphragma appellant, vel in parte ſupra præcordia intra cauitatem thoracis, vel intra ipſum diaphragma exiſtet. ſi in ſuperiori fit parte, ſcilicet quæ ſupra præcordia eſt intra cauitatem thoracis, dolor ſupra eadem præcordia per vtraque latera penetrat vſque ad poſteriora, tenſioque & grauitas iuxta finem pectoris, vel ſub extremis coſtis atque vltimis oſſibus perſeuerans vſque ad ilia diſtenditur, cum difficultateque reſpirant: ſi verò intra ventrem, qua ventriculum attingit, extra ſeptum collectio ſit, ſonitus aliquando fluctuatione veluti incluſi humoris auditur, adeſtque tuſſicula, & in reſpirationibus difficultas plurima, reſpiratio longa, & torinſecus ex attracto ſpiritu dolor fit, qui nunquam ſequitur eos, qui pulmonis vomica tenentur. Etenim pneumonici ſpiritum hauriendo magis releuantur. Vbi verò in vacuis thoracis locis collectio recepta eſt, aderit thoracis grauitas, tuſſis valida ſiccaque cum dolore, aliquando etiam cum humiditate, ob quam releuari quoque videntur, febriculę per initia affligunt, languidæ, inordinatæ, ad iudicandum difficiles. Poſtquam vero abſceſſus ad vomicam inclinauerit, vehementius cum quodam horrore febricitant, atque in ſermonis proprietate conturbantur ſpiritu moleſtati: ſpirationis quoque adeſt difficultas, ita, vt ſuffocari videantur. At Hippocrates (vt aliàs dictum eſt) dixit: ſi febris non dimittit ſed interdiu tenuior, noctu vehementior eſt, ſi copia ſudoris elicitur, ſi tuſſiendi cupiditas adeſt, nec quicquam dignum expuunt, oculi caui redduntur, maxillæ rubent. Quæ ſigna potius ex pulmonia vomicam denotare, nuper meminimus. ſed iam ad vomicam in ventris partibus collectam cognoſcendam accedimus. *li. 2. prog. tex 60*

De vomicis, quæ fiunt in ventris partibus & primum de ea, quæ in ſtomacho, in hepate, in liene, in meſenterio, pancrea, atq; in omento excitatur. Cap. VII.

CVm ſtomachus ab œſophago incipiendo, ex ore, quod veteres καρδίαν appellarunt, quia exquiſitiſſimo acerrimoque ſenſu eſt præditum, principium habeat, & ad os inferius, quod pylorum quoque vocant, terminum itidem habeat, media pars, ipſius venter, atque capacitas eſt. Itaque ſigna vomicæ in ſtomacho exiſtentis, erunt, tetræ eructationes, reſpirationis difficultas, ſed minor, quàm in diaphragmate ſi ſit collectio, aliquando tuſſicula parua, citra vllam humoris excretionem; nauſea adeſt, aliquandoque vomitus puris, animi defectio,

extremorum refrigeratio, ſudor paruus, languidus, in ſumma cute: cibi aſſumpti corruptio, vnde acidæ quoque fiunt eructationes atque fętidæ; ſitis cum linguæ aſperitate vexat, ægrè cibum deglutiunt, præſertimque ſi ad ſuperiores partes vomica pertingat: namque (ait Aurelianus) hi, priuſquam cibus tranſuoretur, preſſuram ſentiunt, & poſt deuoratum cibum releuantur. in quibus etiam nulla apparet inflatio vel extantia, ſed dolor atque grauedo inter ſcapulas, vel in poſterioribus ceruicis partibus ſentiuntur. Vbi verò (vt iam dictum quoq; eſt) vomica ventrem, ſeu ambitum, atque fundum ſtomachi tenuerit, inflatio inferius à diaphragmate circa medium præcordiorum ſiniſtrorum flexa, apparet, & impreſſioni digitorum cedens, atque reſurgens, cum nauſea, faſtidio, ſiti, eructationibus acidis & fętidis, cum corruptione ciborum, quandoque etiam cum liquidis deiectionibus. At ſi in inferioribus collectio erit, facile ęgroti cibos tranſgluriunt citraque dolorem, at poſtea ſequitur doloroſa cibi perceptio, ſcilicet cum cibus ad fundum ſtomachi peruenerit, hocque confirmabit dolor ex anterioribus partibus in ore ventris perceptus, cum inflatione vel extumeſcentia, extantiaue, quæ impreſſioni digitorum cedat, ac reſurgat. ſi in pyloro ideſt in ventriculi ore inferiori aderit collectio, dolor & grauedo, & extantia percipientur in vltima parte ventris ſub dextro latere, atque ilio, vel ſub iecore ipſo. ſi vero in hepate ſit, apparet inflatio & pulſuoſa diſpoſitio, quæ nobis partes ſanas, quæ hepati incumbunt, tangentibus maximè occurrit. ſi poſt phlegmonem dolor, diſtentioque in iecore augeatur, rigoreſque ſine ratione fiant, in ipſo inquam vomicam eſſe deprehendetur, quod eo quoque clarius intelligetur, ſi iecore dolentes minus in ſiniſtrum latus decumbere queant. Vbi verò in tunica hepatis collectio fuerit conſtituta, dolor erit acutus & vehemens, & ad iugulum aliquando pertingens, quod hepar præ vomica intumeſcens, trahat vincula, quibus cum alijs vicinis partibus colligatur. Vbi verò in ſubſtantia eiuſdem viſceris fuerit collectio, dolor erit cum grauitate. quod ſi etiam cauâ hepatis partem magis tenuerit, os ventriculi preſſione dolet, ęgerque nauſeabundus eſt, cum vomitu aliquando ichoris purulenti, & cum faſtidio. De quibus auctor Coacorum præſagiorum ita habet: Qui circa hepar dolent, & os ventriculi, ſoporoſi, rigore ſubinde concuſſi, aluo turbata, macilenti auerſantur cibos, & multum exudant, per aluum purulenta prodeunt. Si vero gibba magis collectione vexatur, tumor apparentior eſt, neque os ventris ita patitur, & aliquando per vrinam puris ichor effluit. Vbi verò lienem collectio habuerit (quod tamen rariſſime obſeruatur, quando hoc viſcus, & ob frigiditatem, & ob humoris craſſi terreñique abundantiam, non facile ad ſuppurationem veniat) aperte tumor cum grauitate deprehenditur, & cum ſignis antegreſſis, ſcilicet, cum febris & doloris auctione, atque rigoribus citra rationem concitatis. At nunc ad collectionem abſceſſumue in omento, pancreâ, atq; in meſenterio concitatum veniamus: in quibus partibus non rarò vomicæ fieri ſolent, quod hæ partes multo calore foueantur. Itaq; ſi in omento fiat, præter ſigna antegreſſa doloris, febris rigoriſque, aderit tenſio ſeu inflatio iuxta hypochondria ſubumbilico, quæ non erit firma ſeu ſtabilis, at quæ nutat & mouetur; pro dolore aderit grauitas atq; pondus. Quod ſi lienem verſus extenditur, cum tenſione nō parum ſtomacho anguſtiæ & doloris adfert, quòd omentum ventriculi fundo & inteſtinis ſuperioribus innatet. ſi in meſenterio ſit collectio, difficilior cognitio, alte enim tenſio, quippè in altioribus partibus ſub vmbilico poſitis, preſſu perquirenda erit, quæ non primo, ſed firmo validoque preſſu deprehenditur. vnde grauitas pondusque penitius ad inteſtina ſentietur. cum quibus aderit lumborum dolorificus ſenſus, quod meſenterij membranæ oriantur à ligamentis, quæ lumborum vertebras connectunt, ipſis nimirum membranis puris copia valde diſtentis.

In 6. coac. præſag. ſec. 2. com 1. tex 23.

De vomicis, quæ fiunt in inteſtinis. Cap. VIII.

SI in aliquo inteſtinorum vomica fuerit, erit inflatio extantiaue ſecundum eius poſitionem, ſi in pyloro, inflatio apparebit in parte vltima ventris ſubdextro latere, atque in ilio, vel ſub iecore. Si ieiunum collectionem habuerit, ſupradicta inflatio erit in ventris parte ſiniſtra, velut ſub liene. ſi alia tenuiora inteſtina tenuerit, inflatio erit inter vmbilici atque pectinis regionem. ſi in colo, ſecundum dextrum ilium circa vmbilicum extantia ſiue inflatio erit vſque ad ſiniſtra loca protenſa. Accedit, quod vnà aderunt reliqua ſigna ipſum colon affectum denotantia, præſertimque dolor antegreſſus, qui cum interno feruore atque febre continua, cum rigore citra rationem oborto appatuerit. Diſtinguitur vero dolor, ab eo, qui ab acribus humoribus calidis fit, quoniam ſi in colo ſuppuratio fiat, dolor erit cum pulſu, grauitate, atque diſtentione. Si vero collectionem habeat inteſtinum rectum, aderit clunium dolor, cum mingendi difficultate, & ventris ſtrictuctura vel aliquando cum purulenta deiectione; inflatio erit interna, quæ intromiſſis per podicem digitis deprehenditur. & ad inferiora venientibus liquidis commixta ſtercora putria generantur, ita vt plerunque lateat, an ex pyloro, uel ex ieiuno, aut ex alijs ex tenuioribus inteſtinis, hæc ferri videantur, ſed hæc erunt purulenta, à ſtercoreque ſeparata, atque diſcreta, ſi ex colo, aut ex recto inteſtino deferantur: Hæc ferè Aurelianus, quibus longe plura addi poſſent ad deprehendendas inteſtinorum collectiones, quæ ſingula cum ex ſingulis ſignis inteſtinum affectum vnumquodlibet denotantibus, nobis maxime innoteſcant, idcirco, ne prolixius agerem, reliqua ſigna lubens omiſi. Quæ præſertim deprehendentur ex antegreſſis ſignis cuiuslibet affecti inteſtini, ſcilicet doloris, febris, rigoris, atque ex grauitate, pondere, atque ex inflatione. ſed age nunc de ſignis agamus, vomicas in renibus, veſica, atque in vtero eſſe ſignificantibus.

De vomicis, quæ fiunt in renibus, in veſica, atque in vtero. Cap. VIIII.

QVi memoria habuerit ſigna, quibus renum phlegmonas cognoſci ſuperius ſcriptum eſt, facile ex ſubſequentibus etiam in iiſdem renibus, vel in ipſorum altero collectionem, vomicamue factam eſſe intelliget. In puris ſanè generatione & dolores & febres augentur horroreſque fiunt inordinati, febresq; etiam inordinatę itidem obſeruantur, pronique (vt ait Galenus) in ventrem decumbunt, atque interdum in alterum latus, vt ſublimis ſit affectę partis poſitus; laborans ſi ſeſe vertat, circa renem dolentem, veluti ſuſpenſi cuiuſdem ponderis ſenſum percipit. Aderit vrina craſſa rubra nigricans cum materia craſſa purulenta, qua ſæpe vrinæ meatibus infarctis homines citiſſime intereunt. Quo oculatiſſimi eſſe debenr medici, ſi ſuppurationis ſuſpicio adfuerit, vt omni conatu viæ vrinæ laxentur, ab infarctuque laxatorijs medicamentis intùs, extraque adhibitis liberentur: Qualia fermè Paulus meminit. Iiſdem ſignis vomica in veſica innoteſcet, atque eò facilius & apertius ex eius poſitu. Abſceſſum vero tunc eſſe in vtero deprehendemus, cum intenſus dolor ſit pulſatque, & vſque ad imum ventrem & ad inguina ac ad lumbos pertingit, & febres itidem fiunt inordinatæ. *In lib. 6 de loc affect cap. 3.* *Gal. in lib. deſinit medic.*
» Paulus de ſignis vomicæ in vtero ita habet: Præterea vero inordinatæ febrium *In lib. 3. cap. 65.*
» cum horrore acceſſiones obueniunt, primis quidem temporibus intenſæ cum do-
» loribus; ad vltimum, vbi ſuppurauerit, aliquantulum remittunt. Poſtquam ve-
» ro erupit vomica, dolores acriores ſubinde viſi ſunt, ceu lancinantes & punctare
» modo incidere; febriculæ vehementius infeſtant, atque vrina nonnunquam reti-

„ netur, nonnunquam ſtercus, impedimento ab affecta vteri parte facto. aliàs tu-
„ mor in pube eminet,& veluti exundationis ſenſus, cum abſceſſus maior fuerit. At
„ quod in expoſitis locis eſt, etiam inſtrumento ad percipiendum iniecto, aut digi-
„ torum tactu deprehenditur, quod dolores ob neruoſam cris vuluę membranam,
„ acriores vrgeant: ſicut in fundo, ſinuque minus dolotis percipitur, tuncq; digitis quidem tumor non occurrit, os autem gracilius oſtenditur. Atque hæc erunt ſigna collectionis in renibus, in veſica, atque in vtero factæ.

De puris eruptione, & quibus ſignis in varias partes corporis pus effuſum deprehendatur. Cap. X.

POſteaquam pus factum eſt, natura pro viribus ſemper nititur ex affecto loco ipſum poſt coctionem excernere, quod aliquando aſſequitur nacta meatum aliquem excretione, tanquam emiſſarium, oportunum. Nonnunquam verò nullo petente emiſſario pus in vicinas partes & ſpatiola inania diſpergitur, locumq; dilatat, qui vel corrumpitur, vel in duritiem ſcirrhoſam mutatur, vel ſi pus ſupra peritonęum ſit, ipſum erodit, atque ſupra inteſtina prolabitur. Vbi verò intra peritonęum eſt eruptio, pus ad varias partes affunditur. Quandoq; autem, nullo patente aditu, partem vomicam continentem erodit, vt in externis ſuppuratis tumoribus obſeruatur, atque per illud foramen erumpit, effunditurque. Vomicæ vero quandoque citius, quandoque tardius erumpunt. dicebat Hippocrates interdum eruptiones puris fieri die vigeſima, nonnunquam trigeſima, aliquando quadrageſima, atque interdum etiam ſexageſima die. quæ eruptionis varietas refertur cum in partium caliditatem frigiditatemque, tum in denſitatem, ac in raritatem, atque in puris craſſitiem, lentorem, & tenuitatem. Ex locis quidem, quæ multum calida ſunt, in ipſis & ſuppurationes & eruptiones citius fieri, quam in minus calidis, Hippocrates expreſſit. Quo dixit, qui circa ventrem ſunt tumores minus quam in hypochondrijs contentos ſuppurari, & omnium minime, qui ſub vmbilico ſunt, vnde meritò in epidemijs vmbilicum ſuppurationum terminũ fecit. Eodem modo vomicæ puris tenuis, admodumque acris, citiſſime erumpunt, atque etiam facillime ſi & partes ſufficientem raritatem habuerint. Contra vbi pus craſſum viſcidumque eſt, tarde erumpit, omniumque tardiſſime ſi etiã membranæ, partesq; continentes inſignem denſitatem itidem habuerint. Signa autem eruptionis factæ haud æque eadem in omnibus ſunt. ſiquidem præterquã, quod facta vomica omnia ſymptomata conquieuiſſe quadãtenus videri ſolent, id etiam obſeruatur (ſi vomica effatu digna ſit, atque intus in profundo erumpat) quod vires vitales debiliores reddantur, ita vt pulſus paruus, frequens, atq; languidus euadat, crebraque fiat animi exolutio, ſudent, rigeantque. De quibus au-
„ ctor coac. pręſagiorum ait: Quibus vomica interna eſt, ijs & ſudor, & rigor ſæ-
„ pius accidit, & in morte aluus his perturbatur. Vbi vero vomica exterius in ſuperficiem ſcilicet erumpit, vires robuſtiores redduntur, pulſus maiores, quietiores, reſpiratio releuatior, & reliqua his ſimiliter reſpondent. ſed tempus eſt, vt ſigna ſigillatim proſequamur vomicarum ad varias corporis partes erumpentiũ. Vomica itaque aut intra peritonęum erumpit, aut extra. Quę extra, aut ad muſculos aut ad partes ſubter cutem poſitas. in haſce partes pus abſceſſiſſe tumor in parte deprehenſus, dolor atque color in cute vitiatus, oſtendunt. Porrò coloris mutatio exterius apparens latentis vomicæ & puris nota eſt; quæ vomica in medijs muſculis relicta longius diſpergitur, vt ad cutem perueniat, aut ipſam cutem praua euaporatione corrumpat, ſicuti pericranio pallido, flauo, aut alio colore nõ naturali vitiato, intus pus cõtineri vel in diploe, vel in cerebro, aut in ſuperficie

In 2. prog. tex. 57

In 3. coac. præſag. ſec. 2 com. 1. tex. 7.

In 1. coac. præſag. com. 2. tex. 10.

cranij deprehendimus. Intra peritonęum ad varias partes abſcedit, atque effunditur vomica, & in media regione corporis, & poſtrema. In media, plerunque ad tracheam vocatam arteriam pus erumpit, quod tuſſiculam inducit, cum ſputo puris aliquid mixtum habente, & reſpirationis difficultatem facit. quod ſi coaceruata ſit eruptio, aderit & animi defectio, atque præfocatio. Vbi vero vomica abſcedit inter thoracis vacua & peritonęum, ſi homo moueatur, & in lectulo decumbens in latus alterum vertatur, ſonus quidam apertiſſime auditur veluti incluſi humoris fluctuantis, quem Græci hydatiſmon appellarunt. Accedit quod ſi paruus ſit abſceſſus recteque expurgetur, & vires conſtent, reſpiratio releuatur, vires robuſtiores euadunt, tuſſisque humida eſt & purulenta. At ſi vomica multa ſit, contra res ſe habet, etenim vires deijciuntur, tuſſis eſt valida, nec quicquam commentarione dignum expuunt, ſpirationis difficultas, ſuffocatio, animique etiam defectio accidit. cum vero vomica ad ſeptum tranſuerſum affuſa eſt, aderit ſpirationis difficultas, tuſſicula, cum illius partis dolore, diſtentione, atque grauitate. ſub eodem vero ſepto in vltima regione pure iisdem abſcedente, aderunt iuxta eam partem prædicta ſymptomata cum partium inferiorum maximeque inteſtinorum dolore. ſi ad ventriculum puris vomica erumpat, obſeruabitur nauſea, vomitus puris, & quandoque cum ſanguine, animi defectio.
» De quibus recte quidem Hippocrates dixit: A tuberculi intus eruptione, exolu- *In 7. aphor. 8*
» tio, vomitio, aut animi defectio. Aretæus in 7. lib. de morbis chronicis cap. 18. nauſeam itidem, cibi odium, vomitum pituitæ & bilis, defectum animæ, vertiginem, vſque eò donec pus erumpat, ſigna eruptionis ad ſtomachum fecit. Ad ventrem vero ſi pus effundatur, partium internarum dolores vehementes, cum inflatione, & flatulentia. Aretæus addidit tormina ventris, aluum liquidam, in qua pituita & bilis primo effertur, deinde cruentum uirus circumfluens, aut humiditas aquæ loturæ carnis ſimilis. Si vero inter peritonęum, & inteſtina pus erumpat, ſonus apertiſſime incluſi humoris, puriſue, fluctuantis auditur, uenterque hydropis modo intumeſcit, cum mordicationibus, atque doloribus repentinis, & hæc cum uirium exolutione, extremorum refrigeratione, & aliquando cum rigore inordinato, & ſudore fiunt. ſi pus multum ſit, & coaceruatum ad inteſtina erumpat, uix aliquis ſeruatur. ſtatim enim defectio animi, & quidem crebra fit, & paulopoſt intereunt, ut deſiderius Iacotius uir undequaque doctiſſimus, in ſuis commentarijs ad coaca præſagia Hippocratis, ſæpe in multis ſe obſeruaſſe, ſcriptum reliquit. Itaque rupto abſceſſu, ob puris illuuiem ad interiora erumpentem, uix quiſquam ſeruatur. ſiquidem effuſa ſanie in capacitatem abdominis, quo modo & hydropicorum aqua confluit, & in uiſcera nobilia ſanie redundante, cor puris tetro uapore obruitur, uenter breui intumeſcit, extrema refrigerantur, ſudore frigido frons madet, cum inquietatione & dolore, douec æger de medio tollatur. Proinde ſi ad thoracis uacua, & ad tracheam arteriam pus prorumpat, tuſſis erit humida, ſcilicet cum ſanie; ſi ad ſtomachum, uomitus purulentus; ſi ad uentrem, & inteſtina, pus per aluum exit, doloresque mordicantes, & dyſenterici ſimul apparent. ſi ad renes erumpat, & ad ueſicam, crebra mictio fit, doloresque, quales ex uomica in hiſce partibus conſtituta fieri ſuperius meminimus: & plerunque ex coaceruato pure urinarias uias obſtruente urina planè ſupprimitur, & breui moriuntur. Quod proximis hiſce diebus cuidam iuueni nobili Anglo contigiſſe uidimus.

De vomicarum prognoſtico, & primum de ſalutaribus, & mox de lethalibus cognoſcendis. Cap. XI.

PRæmiſſis multis hactenus ad vomicarum notitiam facientibus, reliquum eſt, vt nunc de ipſarum prognoſtico agamus, eoque præſertim argumento, vt poſt hac commode vomicarum curationem etiam tractare poſſimus. Itaque vomicæ primum ſalutares, vel lethales deprehendi debent ex partibus in quibus fiunt, & in quas erumpunt; & hæc abſceſſus magnitudine, vel exilitate; ac etiam ex puris effluentis bonitate & vitio, atque ſi paulatim vel confertim erumpat, atque exeat è corpore; demumque ex ægrotantium aut meliore aut peiore ſtatu ſubſecuto. Quod itaque ad primum pertinet (in primis enim de ſalutaribus agimus) dicebat Hippocrates, maxime laudabiles ex ijs, quæ foras erumpunt, eſſe, ſi quàm minimum loci occupent, etſi in acutiſſimum conum colligantur. Hoc virtutis expellentis fortitudinem, oſtendit. At laudabiles quoque non minus ſunt ex ijs, quæ intrò erumpunt, ſi ad partes corporis, in quibus, vt commode expurgari queant, viæ ſunt à natura pro vacuationibus faciendis deſtinatæ. Has eruptiones Aurelianus rationales vocauit. Huiuſmodi autem ſunt, quæ ad ſtomachum per os, ad pulmones per arteriam maiorem, ad inteſtina per podicem, ad renes & veſicam per vrinam, atque ad vterum per ſinum muliebrem, erumpunt, expurganturque. Omnium verò maximè ſunt laudabiles, quę per veſicam euacuantur, quoniam non repente & coaceruatim cum vrina pus excernitur, ex qua vires exoluantur, ſed ſenſim ac ſenſim abſque vlla virium iactura. Hæc itaque laudabilior erit cæteris, dummodo pus ita euacuetur, vt dictum eſt; minimè verò, quando ipſum coaceruatum multumque in renes & in veſicam affuſum, meatus vrinarios obſtruat vrinaq; ex toto ſuppreſſa ſuppuratos interimat: quod, eò facilius fiet, ſi etiam valde craſſum pus atque viſcidum fuerit. Laudabiles quoque eæ non minus erunt, vbi abſceſſus exiguus ſit, viresque conſtabunt, vt pus vomitione prorumpat, aut per aluum, aut per vrinam profundatur, natura ſibi viam faciente (quæ per media oſſa ipſum pus etiam nonnunquam excludit.) Quod ſi pus bonum quoque erit, adhuc de ſalute iudicium firmius erit. Huiuſmodi eſſe (ait Hippocrates) quod candidum, æquale, læueque, & quam minimè fętidum eſt. De quo in aphoriſmis etiam dixit. ſi empyicis cum vruntur, aut ſecantur, ſi purum & album pus effluat, euadunt. Hippoc. in 7. aphor. 45. ait: Quorum hepar ſuppuratum aduritur, ſi pus purum fluxerit & album, euadunt: in tunica enim his pus continetur. Oportet vero plurimum puris, vt euadant, expurgare. Galenus ſcribit, quoſdam empyicos, qui euaſerunt, quindecim vſque heminas puris expuiſſe, ſed tamen id fiet longo quidem tempore, aliquando viginti & aliquando plurium dierum ſpatio. Vnde Hippocrates de empyicis ait: Quicumque ex morbo laterali fiunt ſuppurati, ſi quadraginta diebus purgantur, à die quo fit ruptio, liberantur. Quod in Metone, vt ſcribit Hippoc. in 2. epid. obſeruatum eſt. is etenim die xxxx. pus expuit, & diebus xxxv. puris purgationem abſoluit. Demum à morboſi ſtatus mutatione in melius poſt factā eruptionem puris laudabiles quoq; iudicabuntur. De quibus Hippocrates ait:

In 1 prog. tex. 42 — *In 5. de loc. affec. cap. 3.* — *In 2 prog tex. 63*

„ Hi vero potiſſimum ſuperſunt, quos febris eòdem dimiſerit die poſt eruptionem,
„ ac cibum citius appetunt, & à ſiti liberati ſunt, & venter exigua & conſiſtentia
„ deijcit, & pus album & leue & concolor eſt, & pituitæ expers, & ſine labore ac
„ tuſſi valida reijcitur. Eodem itidem modo in aliarum partium vomicarum eruptionibus dicendum erit. Perpetuo ſi febris poſt eruptionem eadem die dimiſerit, ſi cibum appetant, ſi à ſiti liberentur, & pus optimum ſit, commodeque & ſine multo labore aut per vomitum, aut per ventrem, aut per vrinam, aut per ſinum

muliebrem,

muliebrem, copioſè (non tamen coaceruatim, ſed paulatim) expurgetur, optimũ erit. Hæq; erũt puris eruptiones laudabiles. Nunc ad eas, quę minimè laudabiles, at quinimo malæ & peſſimæ ſunt, deſcendimus. Quas itidẽ ex loco, in quẽ erumpunt, primo cõplectemur, ac deprehendere operã dabimus: ſecundò ex puris qualitate & vitio, atq; ex incongrua purgatione: & deniq; ex ægrotantium in peius mutatione idem proſequemur. Itaq; ſi ex loco, in quem pus erumpit, iudicium faciendum ſit, quæ in partem internam erumpunt, peiores, quam quæ in externam, ſunt æſtimandæ: peſſimæ, quæ in vtramque, ſcilicet & in internam & in externam; ſic enim geminatur malum, quoniam nullam tunc natura ſedem habet, nullumque principium tenutritionis, quo ruptis vlceratisue poſſit opem ferre, ac veluti in ſolo quodam firma iacere generandæ carnis fundamenta: quę ſunt in vlceribus caro integra, in fracturis os ſanum è quo callus producitur. Namq; etſi pus è corpore excernatur, nihilominus vlcus ex vomica contractum perpetuo multo pure ſordeſcit, nunquamque ſaneſcere poteſt. quo ęger ſuppuratus ſenſim contabeſcit, putridaque, sanioſa, ac interdum cruenta ſequitur alui deiectio, ac ſæpe quaſi ex cadauere colliquatio, aut inguinum & pubis tumor manifeſtus oboritur. Nonnunquam obſeruatum eſt, teſtes cum intumuiſſent, nulliſque remedijs acquieſcerent, vlcus in muſculis abdominis ſupra pubem fuiſſe inuentum. Quare peſſimæ ſunt eruptiones, quæ ſimul & internam & in externam partem fiunt. His proximæ videntur, quæ cum ad incongrua loca, ſcilicet nullam viam purgationi opportunam habentia, erumpunt. has eruptiones irrationales Aurelianus appellauit, ipſaſque eſſe vomicas ait, quæ in diaphragmate, in pleura, aut in iecore, aut in liene productæ, rumpuntur, & per arteriam maiorem, uel per ſtomachum, aut per veſicam, aut per uterum excluduntur, ſcilicet cum ex ijs partibus, quæ uomica affectæ ſunt, viæ naturales exiſtant, ad ſupradictas partes ducentes. Fortaſsè haud Medicos latet uomicam in hepatis caua commode per ſtomachum expurgari poſſe, non minus, quam, quæ in pleura fit, per ueſicam. Quod Galenum non latuit, & Anatomici uenam quandam inuenerunt ad urinarios meatus ducentem, ita ut non ſit neceſſe pus ex pleura in cordis ſinus (ut uoluit Galenus) deferri, ut per ueſicam expurgetur. Nos iuuenem pleuriticum in domo Hermetis Forcaturæ Iuris conſulti celeberrimi, Patritij Patauini, Baſſani uidimus, quæ per urinam, ſputis planè ſuppreſſis, omnẽ humorem pleuritim facientem, excreuit, quæque ea euacuatione ab exitiali phlegmone libera euaſit. Haſce uerò uias neque Aurelianus uiſus eſt ignoraſſe, cum ſcripſerit; Quoſdam, reperta fuiſſe uaſcula quædam, anatomica ratione deprehenſa, ad hæc loca penetrantia, animaduertiſſe: alios dixiſſe uias eſſe latentes, quas logotheoretas appellant, per quas limpida uel purulenta quadam exudatione feruntur: atque alios in ſingula loca ex alijs factam puris receptionem, quam metalepſim dixerunt, ſignis explicare uoluiſſe, quæ non neceſſaria ſed frequentia ſunt. Ad ſtomachum uerò puris eruptio plurimum debilitat uirtutem, quia cibi appetentiam tollit. Vnde meritò ab Hippocrate in aphoriſmis ſcriptum eſt: A tuberculi introrſum eruptione exolutionem, uomitionem, & animi defectionem fieri. Ad arteriam uero maiorem uomica coaceruata ſuffocat. omnium eſt peſſima, quæ ad cor erumpit; quod & Eraſiſtratus affirmauit. Iacotius in coacis præſagijs narrat cuidam mulieri, ſuppuratam pulpam cordis, in multos dies urinam purulentam effluxiſſe, quartoque menſe in mortuæ diſſecto corpore inuentos duos calculos & abſceſſus diuiſos in corde. eruptiones in regionem peritonęi atque inteſtinorum, quoniam pus iecori, lieni, uentriculo, inteſtiniſque offunditur, certum uitæ periculum inferunt, nimirum partibus his à puris copia, & praua qualitate plurimum uexatis. In thorace etiam pus abſceſſum niſi diebus quadraginta expurgetur, pulmonem exulcerat, phthiſimque inuehit. Particulatim eruptio in

hepar

„ hepar lethalis eſt: De qua Hippoc. in 7. aphor. 45. quorum hepar ſuppuratum ad-
„ uritur, ſi pus olei fęci ſimile exit, lethale. quando pus facile eius carneam ſub-
ſtantiam corrumpat. Hinc Hippocrates in 2. epidemiorum ſcribit: Abdominis vomicas dextra parte ſupra vmbilicum effuſas, doloroſas eſſe, & iactationes inconſtantes corporis, ſtercoriſq; interdum vomitiones excitare. Non minus etiam quæ in pulmones abſcedunt, malæ ſunt. vnde auctor Coacorum præſagiorum dicebat: ſi dolores in hypochondrijs, & pulmonibus ſuppurant, malum. Pulmonis quoque vomicam, ſi per ventrem abſcedat, in coacis præſagijs ſcriptum
In 6. coac. præſag. ſec. 2. com. 1. tex. 4. eſt eſſe lethalem. Itaque quæcumque eruptiones intrò erumpunt, non modo in ſuperiorem ventrem, ſed etiam in inferiorem, ſi magnæ ſint, lethales meritò iudicari debebunt, & propter curationis difficultatem, & propter ſymptomata grauia, quæ excitantur, non minusque etiam ob partium internarum à puris copia & à qualitate acri vexatarum, nobilitatem, atque demum ob puris denegatum exitum. Hollerius ſcribit in coacis præſagijs, ſi in mediam rgionem & vacuam pus deponatur, & ſuperiorem partem inuadat, lethale eſſe, præſertim ſi dextram partem vexet, propter hepar. Hæque ſunt malæ eruptiones ex partibus, ad quas abſcedunt, iudicatæ. Nunc ad iudicium ex puris copia, qualitate, atq; à purgationis modo faciendum in iiſdem venimus. Puris multitudo magnæ vomicæ eſt indicium, quę plerunque mala eſt; peſſima, ſi coaceruata hæc puris copia intrò erumpat ad viſcera nobilia, neque ex ratione expurgetur. Quod ſi pus quoque erit vel crudum vel verſicolor, vel bilioſum, vel ſubcruentum, olei amurcę ſimile, aut verſicolor, atque fętidum, certum exitium futurum ſignificat. Vbi ſubſtantia hepatis carnoſa (parenchyma Græcis vocata) ſuppuratur, pus exit fęci olei perſimile, fętidumque: & in empyicis cum vruntur, ſi pus ſub cruentum, fęculentumque ac fętidum exeat (Hippocrate auctore) moriuntur.
In 5. coac. præſag. ſec. 2 tex 31 De bilioſis purulentis auctor Coacorum præſagiorum ſcribebat; Quibus cum bilioſo purulentum ſputum expurgatur, ſiue pus ſeorſum exeat, ſiue permixtum bilioſo, iis vt plurimum mortem ſubſequi. Cuiuſmodi excreuiſſe viſi ſunt, vxor
Hipp. in 7. epid. tex. 8. & tex. 35 Meandri cęci, atque filius Antiphradis. Demum peſſimæ eruptiones quoque erunt, à quibus ægroti in peius mutantur, præſertimque qui immoderatius aut per vomitum, aut per aluum pus excernunt, quo vires maxime debilitantur: vnde faſtidia, exolutiones, atque animi defectiones fiunt: contrà, ſi pus intrò copioſum erumpat, neque ex ratione excernatur, ſed parum vel nihil, ſuffocati ij citiſſime pereunt. Porrò ab eiuſmodi eruptionibus nedum ægri aliquo pacto releuantur, ſed rigent, anxij, inquietique euadunt, febricitant, ſitiunt, difficul-
In 2. prog. tex 63 ter reſpirant, ſuffocantur, exoluuntur, animo deficiunt, extrema refrigerantur,
„ ſudant in capite. De his Hippocrates locutus ſcripſit: Hi verò pereunt, quos
„ febris non deſerit, aut, ſi videatur deſeruiſſe, ruſus recaleſcens appareat; ſitiunt,
„ nec cibum appetunt, aluus humida eſt, pus viride, vel liuidum ſpuunt, vel pi-
„ tuitoſum ac ſpumoſum. pereunt, ſi hæc omnia adſint, ac quibus horum alia ad-
„ ueniunt, alia non, ij partim intereunt, partim multo tempore incolumes euadunt.
Hæc eadem Aurelianus quoque expreſſit.

De vomicarum curatione, & primò quæ ipſarum chirurgia, & quæ medicamentis tollantur. Cap. XII.

PRæmiſſis omnibus cum ad vomicarum cognitionem, tum ad prognoſim facientibus, reliquum eſt, vt ad ipſarum etiam curationem tractandam nunc
Lib. 5. tard. paſſ. cap. 8. deſcendamus. quę profectò partim medicamentis, partim ſectione fit. Partes vomica vexatę non admittentes ſectionem pro curatione facienda ſunt (Auctore Aureliano)

Aureliano) pulmones, diaphragma ſi vomica fit in eius parte intrinſeca, vel in ipſa vlteriore altitudine; item ſtomachi ſuperiora diaphragmate ſitus; ventris quoque interiores loci, & inteſtina (excepto fine recti inteſtini quod ſecari poteſt) veſicæ partes poſteriores, atque renes. Vomicas igitur in hiſce partibus factas haud quaquam chirurgia poſſe ſanari Aurelianus credidit, eoque præſertim argumento, quod hæ partes vomicam continentes ſint in internis, occultiſque locis poſitæ, compluribuſque ſuperpoſitis ſubiaceant membris: vnde incidi non poſſint abſque multarum aliarum partium inciſione: Quod ſi fieret, immoderatum ſanguinis profluuium ſequeretur, atque alia propter multarum partium vulnerationem ſymptomata ſæua fierent. Quare haſce vomicas in prædictis partibus internis obortas conſultius medicamentis quàm Chirurgia curare debemus. Aliæ vero chirurgia ſiue ſectione curari poſſunt; quoties vomicarum collectũ pus ad exteriora corporis facta eruptione fertur, uel magis ab altioribus abſcedit, ut in pleura membrana, aut in diaphragmate forinſecus, atque in ſtomachi fundo, & in uentre circa eius ſuperiorem altitudinem: item in iecore, & in liene, & in longaone ad eius exteriora atque ſpincteri vicina, & in anterioribus veſicæ, uel ſub umbilico pubetenus, quod Græci etron appellant, item in veſicæ collo, uel in prima eius parte, quam Græci vretran uocant, & in perinęo. Atque hæ uomicæ ſunt, quę ſectione tolli poſſunt; de quibus nos poſterius accuratius agemus. Nunc ad eas, quæ non ſectione curari poſſunt, ſed ſolummodo medicamentis intus extraque adhibitis. Harum uerò uomicarum curandi ratio hiſce ſcopis potiſſimum perficitur, primus eſt, ut ſi fieri poteſt prohibeamus phlegmones ſuppurationem futuram digerentibus laxatorijsue medicamentis cum totius corporis, tum maxime partis inflammatæ. Alter, ſi ſuppuratio prohiberi, quò minus fiat, nequeat, ut eandem, quoad fieri poteſt, adiuuemus medicamentis ſcilicet ſuppuratorijs. Tertius facta uomica, ut procuremus citò, quantum poſſibile, eius abſceſſionem, eruptionemue fieri. Quartus, ut pus facta eruptione citius, & probè euacuemus, deterſorijs nimirum medicamentis, atque demum ulcera ab abſceſſibus relicta, ut rectè curemus.

De medicamentis futurum abſceſſum, vomicamuè tum prohibentibus, ne fiat; tum, vt cito probeq́ fiat, adiuuantibus. Caput XIII.

SVppurationem prohibent ea omnia, quæ medicamentorum ſuppurantium temperamento, atque ſubſtantiæ, quouis modo opponuntur: porrò cum ſuppurantia calida humidaque ſint, & quàm maximè partis corporis, in qua fieri debet ſuppuratio, naturæ ſeu temperamento ſimilia, ſubſtantię etiam uiſcidæ, & lentæ; ea, quæ impedient futuram ſuppurationem, erunt ſicca, atque uel multum calida ſimul uel frigida: hæc phlegmonem refrigerando indurant, atq; in ſcirrhoſam duritiem mutant; illa uehementer digerendo phlegmones materiã diſcutiunt, & reſoluunt, atque hæc eſſe tenuioris quoque ſubſtantiæ oportebit. Itaque fugienda erunt ea medicamenta, quæ parti, in qua futura timetur ſuppuratio, temperamento planè ſimilia exiſtunt. Vt uerò futura hæc ſuppuratio impediatur, primum laxantium uſus erit maxime idoneus, tum eorum, quæ corpus uniuerſum laxant, ipſumq; laxando materiam phlegmonum diminuunt, quo poſtea facilius à natura partis humor digeratur: quod ſi fiat, omnis abſceſſus futuri ſuſpicio tolletur. Eo uerò argumento id factum eſſe nobis innoteſcit, quia dolor, febris, & reliqua ſymptomata partis plegmonem concomitantia

Mm planè

planè tolluntur, atque quieſcunt: contra autem iiſdem perſeuerantibus timendum erit de futura ſuppuratione: atque hoc eſt, quod Hippocrates in prognoſti-
In 2. lib. tex. 32. cis dicebat: Quicunque dolor in ijs affligit ſedibus, non deſinens, neque ſcrea-
" tionis purgatione, neque uentris ſubductione, neque uenæ inciſione, ac medi-
" mento, & uictus ratione, in ſuppurationem uerti ſciendum eſt. Quibus liquido conſtabit nobis omnes cum euacuationes, tum purgationes plurimum ualere ad prohibendum futurum abſceſſum. quod nimirum materiam, quæ ſtricturam phlegmonemue fouet, diminuant, & reſoluant. Quibus præmiſſis, nos poterimus admouere partibus extimis medicamenta diſcutientia, uel ſiccantia, uel denique refrigerantia, hæc enim craſſiorem frigidioremq; ſubſtantiam humoris ſtricturam fouentis præ frigore cogendo phlegmonem indurant: quoniam fortaſsè (licet quoque malum ſit, phlegmonem interni uiſceris in ſcirrhoſam duritiem abire) minus malum erit in aliquibus partibus phlegmonem in ſcirrhoſam duritiem mutari, quam ſuppurari: nam internarum partium ſuppurationes nunquã periculo uacant. Atque hæc medicamenta hoc ipſum facientia ſunt adſtringentia, ſcilicet laxantibus contraria: veluti ſunt fomenta tepida ex lentiſco, myrto, terebintho (ſcilicet vel ex folijs vel ex fructibus,) vel ex plantagine aut polygono, aut equiſeto aut ſimilibus alijs in aqua parata; vel epithemata ex ipſorum decoctis vel ex aquis ſtillatitijs cum aceto. Eodem itidem, modo, quæ generoſe ſiccant, applicita ſuppurationem impediunt, cuiuſmodi erit lapis aſius, bolus armenius, terra lemnia, & ſamia, tormentillæ radix, biſtortæ, & alia ſimilia: At iam deſcendimus ad digerentia ſiue humorem diſcutientia medicamenta: Quę primum locum habent, ſunt balnea ſulphurea, bituminoſa naturalia: cuiuſmodi ſunt in agro Patauino Aponenſia, ſancti Petri, ſancti Bartholomæi; In agro Lucenſi balneum calidum: ſpongijs enim excepta ipſorum aqua calida adhiberi debet: Artificialia quoque balnea fiunt ebulliendo in aqua medicamenta diſcutientia: cuiuſmodi ſunt (exempli gratia) chamæmelum, anethum, ruta origanum, pulegium, calamintha, peucedanum, meliſſa, chamædrys, chamæpitys, centaurium minus, polium, thymum, aſarum, abrotanum, agnus caſtus, dictamnus, cinnamomum, iuniperus, mentaſtrum, amaracus, marum, trifolium bituminoſum, ſabina, apium, petroſelinon, & huiuſmodi ſimilia: quæ ſi fortaſsè nimis calida ad phlegmonas calidiores videbuntur, poterunt additis refrigeratorijs quibuſdam mitioris caliditatis reddi. Ex his igitur fomenta parabuntur ex aqua, quæ ſpongia excepta atque calida adhibita ad id plurimum iuuabunt. ex ijs quoque olea pro inunctionibus parabuntur. At inter hæc olea vtilia erunt chamæmelinum, anethinum, irinum, rutaceum, lilinum, amygdalinum, amaracinum, cicinnum, & antiquiſſimum dulce. hæc erunt aptiſſima medicamenta pro digerenda phlegmone, & prohibendo, quò minus ipſa in abſceſſum abeat. Quibus medicamentis ſi digeri inflammationis materia nequeat, ita vt non poſſit impediri ſuppuratio, quinimò ex ſignis ſuperius explicatis ſi deprehendatur, omnino ſuppurationem futuram, conſultius erit, eam quoad fieri poteſt, vt citò probeque fiat, medicamentis ſuppuratorijs adiuuare. Ad quam ſuppurationem adiuuandam Aurelianus commendauit fomenta ex decocto altheę, ſeminum fęnugręci, ſem. lini, aut ex mulſa parata per ſpongias Thoraci (ſi ſit vomica in thoracis partibus) adhibita, aut hypochondrijs, vel ventris inferioris partibus, ſi ſub ipſis ſubſit vomica; aut lumbis & pubi, ſi in renibus, vel in veſica itidem abſceſſus ſit, commendat itidem cataplaſmata ex iiſdem parata. Paulus eadem ferè ad iuuandam puris concoctionem meminit in vteri abſceſſu. in empyicis vero cataplaſma ex triticea farina, cum ficubus pinguibus coctis, cum folijs, vel radicibus althæę, cum modico reſinæ, atque nitri: aliquando fimum columbinum addidit. Eodem modo iuuant ſpongiarum

euaporationes

euaporationes ex decocto altheæ, maluarum, ſem. lini, fænugræci, cumque ficubus pinguibus ſimul concoctis. Innumera ferè ſunt, medicamenta ſuppuratoria primo ſimplicia, mox compoſita. Ex ſimplicibus etiam aqua temperate calida partibus mollioribus (quod ſanè ſuppurantia temperate calida atque humida eſſe oporteat, & quam ſimillima partis, in qua vomica fit, temperamento) affuſa, ad ſimplicem phlegmonem ſuppurandam erit accommodatiſſima. ſimiliter hydrelæum dulce modice calidum. Si vomica fuerit in ſuperioribus partibus, per os oleum calidum vel decoctum althææ, vel hydrelæum ad ſemilibram dandum. Et ſi fuerit in partibus infernis, eadem medicamenta clyſteribus erunt inijcienda. Per exterius verò adeps ſuillus, vitulinus, butyrum, œſypus congruent. In durioribus uero, & tarde ſuppurantibus triticum ore præmanſum ſaliuaque hominis commollitum adhibebitur. Panis item ſiccus vberiore oleo commollitus conducet, & ſale conditus longe efficacior eſt. ex adipibus taurinus, & caprillus. Pix, vel reſina ex vtere oleo adhibita, eſt vtilis: tuſſilagoque ſub cineribus cocta, atque appoſita: non minus & pix arida, qualis eſt coracina & colophonia vberiore oleo dulci diſſoluta. Ex compoſitis item multa ſunt. In mollioribus & facile ſuppuraturis conuenit cataplaſma, quod ex farina triticea furfuribus repurgata, vel ex pane aqua diſſoluto, addito oleo, vel butyro, coctione paratur: aut eadem farina hydrelæo coquitur, & croco coloratur. pingue etiam lanæ ſordidæ adhibitum vtile erit: quod vt fiat, accipe lanam ſordidam modica aqua maceratam, cui additur tertia pars vini dulcis, coquuntur omnia, & quod ſuperfluit, eo vtere. Paratur etiam decoctum caricarum, accipiendo (exempli gratia) caricarum pinguium lib. v. aquæ lib. ix. bulliunt quoad tres libræ remaneant, quo calido vtere: longe efficacius ſuppurabit idem addita farina triticea, oleo, uel butyro, ex ijſque omnibus paretur cataplaſma. Sunt qui in altheæ decocto paſſulas & farinā coquentes parant cataplaſma addito croco. In durioribus è ficubus, calce, ſale torrefacto, atque aceti fæce, medicamentum parant ſuppuratorium; eſt & tetrapharmacum, vocatum, quod ex pice, reſina, cera, atque adipe fit, oleoque ſubigitur. Hæc medicamenta ad puris concoctionem addiuuandam adduxiſſe ſufficiet.

De præſidijs vomicarum eruptionem adiuuantibus. Caput XIIII.

Vomicæ aliquando, cocto abſceſſu, cito erumpunt, interdum tarde, vt aliquæ ad diem vſque ſexageſimum eruptionem habeant. In illis dolor continenter acrius vexat, febriſque vehemens itidem: vnde ægri etiam inquieti & anxij redduntur. Contrà, ſi doloris febriſque vehementia quadantenus fuerit diminuta, tamen vterque affectus continenter perſeueret, tardius vomicam ruptum iri denotat. Vt vero eruptionem acceleremus, quando pus collectum diu in parte continetur tutum non ſit, cum eam corrumpat, aptis remedijs pus tenuandum, liquandum, calefaciendum, atque agitandum erit, & natura, vt propellat, maxime iritanda: & quæ vehementer calida exiſtunt, aptiſſima ſunt vt pus collectum extenuetur, liqueturq; acria vero, ſalſa, & amara ad irritandam naturam: à quibus tamen abſtinendum, ſi aliquid ſuperſit phlegmones, cum, tumore exaſperato, vomicæ maiores euadant. Motus præterea omnes utiles ſunt ad agitandum, mouendumque pus, vnde mirum non eſt, ſi veteres medici omnes laudarint, primum, vt ſuppurati ſuper latus decumbant, ſi in ſuperioribus à diaphragmate partibus pus fuerit collectum, quod nimirum puris multitudo, præ grauitate & pondere ad vacua dependens, faciliorem ruptionem faciat.

Itaque ſupinum decubitum idcirco euitare debebunt, quando hic decubitus, præterquam quod nihil eruptionem iuuare poteſt, id quoque mali facit, vt inde arteria extenta anguſtetur, indeque ſpirationis difficultas ſubſequatur, & nimia liquidorum fiat excluſio. Sternutamentum quoque & tuſſis commota pus agitando eruptioni fauent: quam ob cauſam aliquando etiam vomitio erit concitanda. Quo factum eſt, vt apud antiquos cum purgantia vomitoria: tum ventriflua ad adiuuandam puris eruptionem fuerint in uſu, atque ex ijs ſigillatim tum ellebotus albus, tum hiera diacolocynthidos, & ſimilia. In vſu verò medicamentorum, pro eruptione iuuanda, à mitioribus erit inchoandum. Huiuſmodi ſunt, fomenta, cataplaſmataque nuper ad iuuandam ſuppurationem expreſſa: ſcilicet ex polline tritici, aut ſem. lini, aut fęnugręci, ex aqua mulſa vel ex decocto althæę. Et non tantum externa conuenient medicamenta, at quinimo magis etiam interna. vnde ſi vomica fuerit in partibus ſuperioribus, per os dandum erit ante cibum oleum dulce calidum (exempli gratia) ad vncias quatuor, & etiam ad ſemilibram, vel mulſum medioeriter coctum, aut hydrelæum, vel decoctum radicum altheæ, vel fęnugręci, vel lini, ex melle. In cibo dandus erit ptiſanę cremor cum melle, vel atriplex cocta vel vrticæ folia itidem cum melle: dandum itidem mulſum, aut mel cum reſina terebinthina; aut dandum butyrum non antiquum, aut porra cocta cum oleo & garo, aut lac cum mulſo, & quandoque ptiſana hordeacea cum vino ſcyllino. Ex medicamentis etiam dabitur ex melle reſina (præſertim, ſi puris craſſities aut lentor ſit cauſæ difficilis eruptionis) & lini ſemen cum melle iuuat; item ſemen vrticæ, vel ſinapis cum modico piperis longi triti. ſi verò id fiat propter naturæ expellentis debilitatem, ægri optimis cibis atque vino etiam ſunt reficiendi. Vbi vero his præſidijs non fiat eruptio, efficaciora erunt admouenda. Huiuſmodi ſunt (exempli gratia) fici decoctum calidum epotum, vel hyſſopi & rutæ, vel thymi vel ſaturegiæ, vel origani & tragorigani, vel centaureæ minoris, vel marrubij, aut ſinapis aut naſturtij, atque hæc omnia cum melle dabuntur. Ex compoſitis laudatur etiam diatrion pipereon ex mulſo, vel diaſcordium, vel diaciminon. ſi verò pus fuerit in inferioribus partibus collectum, eruptio erit clyſteribus ex ſupradictis cum decoctis, tum medicamentis paratis adiuuanda. atque hiſce præſidijs puris eruptio erit facilitanda; qua eruptione facta pus erit euacuandum, eiusque excretio medicamentis itidem adiuuanda.

De puris excretione per tuſſim, per vomitum, per aluum, per vrinam, per vterum, atque per abſceſſus. Cap. XV.

QVinque modis vomicas internas ruptas expurgari cognitum eſt, quippè per anacatharſim, quæ motu proprio per ſuperiora fit: etenim pulmones ſugunt pus in thoracis cauitate, quo madent, quod compreſſione fertur in tracheam arteriam, & deinde per continuitatem ad os fertur, quæ excretio empyicorum eſt optima, omniumque maxime expetenda. Vbi vero pus aut propter craſſitiem & lentorem, aut ob debilitatem hoc modo non expurgatur, aut per aluum, aut per vrinam, aut per vterum, aut per abſceſſus expurgatur. At vbi eruptio fit in ventre interdum per vomitum, ſæpius per aluum & per vrinam, nonnunquam etiam per vterum excernitur. In ſuppuratis, vti dictum eſt, ſępe per tuſſim educitur, non raro per vrinam, & per aluum, & per abſceſſus. Per vrinam pus ex thorace purgari Hippocrates in 1. epidem. ſec. 2. & in 3. epidem. ſect. 3. affirmauit: & Galenus in lib. 6. de locis affectis cap. 4. & in 4. aphoriſ. 75. huiuſmodi purulentias per vrinam purgatas tradidit. Ambigunt autem plures quomodo à cauitate

thoracis

thoracis in renes pus feratur. Nonnulli venæ ramum ſe inueniſſe gloriantur, qui ab azygo per coſtas excurrens, & diaphragma permaneans, cum adipoſa & renali coit. Rectius videtur, quod à Galeno in lib. 6. de loc affect. cap. 4. traditum de hac re fuit, ſcilicet, quantum leuis arteria pulmonis ex rupta vomica puris ſuſcepit; id in ſiniſtrum cordis ſinum deferri, quod inde per arteriam magnam in renes fluit. hoc fuit ab anatomicis doctiſſimis comprobatum. quod Andreas Laurentius anatomicorum omnium hæc ætate facile princeps clariſſimis exemplis & hiſtorijs demonſtrauit. Non raro per ventrem quoq; pus ſecedere (quam purgationem Hippoc. in coacis præſagijs lethalem eſſe dixit) omnibus compertum eſt. ſed hanc ſymptomaticam eſſe excretionem conſtat, quòd eò difficulter feratur, quoniam ex pulmone in cordis ventriculos recipitur, & ex corde aut per venam cauam in iecoris gibbam; & inde ad cauam ad portas, & ad anfractus inteſtinorum peruenit; aut ex corde primum in magnam arteriam, deinde in eam, quæ meſenterео intexitur, penetrat. Per vterum expurgari etiam aliquando vomicam ex thorace Aretæus in lib. 3. de morb. chronicis cap. 9. ſe vidiſſe tradidit. Demum per abſceſſus etiam interdum eaſdem purulentias excerni
›› Hippoc. in 2. progn. tex. 67. affirmauit, dicens: Abſceſſus ſi in cruribus erumpit
›› in pulmonia vehementi ac periculoſa, omnis eſt vtilis. At hiſce præmiſſis congruũ eſt, vt ſigillatim, quod præcipuum noſtrum fuerat inſtitutum, ad ſingulas vomicæ excretiones adiuuandas deſcendamus. Itaque ſi vomica in thoracis vacua ſuſcepta ſit vel à pleura, vel à pulmone; vel à ſepto tranſuerſo ſecedat in eadem loca, ad tracheamque arteriam delata per tuſſim expurgari cœperit, neque copioſe vt par eſt, pus expurgetur; vel propter eius craſſitiem & lentorem; vel quia nimis tenue ſit, quam ſpiritus foras elidere queat, medicamentis bechicis vocatis opus erit, ipſum pus attenuantibus, aut incraſſantibus, detergentibusq; Incraſſant ſemina papauerum alborum tenuiſſime trita cum ſaccharo aſſumpta: ex compoſitis diacodion & ſyrupus de papauere ad pus nimis acre & tenue incraſſandum eſt vtilis. Ad ipſum autem extenuandum detergendumque mulſa ex praſſio, vel hyſſopo, vel tuſſilagine, vel ſcylla alterata, ſi per os exhibeatur ad ſemilibram. Decoctum quoque ex radice iridis ſicca minutim inciſa, item ex radice helenij, glycyrrhizæque, atque ex folijs farfaræ, capill. veneris cum modico praſſij in aqua paratum, cum ſaccharo vel cum melle calidum epotum ad id erit vtiliſſimum. Non minus conducunt ex vſualibus ſyrupis pectoralibus illi, qui de praſſio, vel de hyſſopo, vel de glycyrrhiza vel de tuſſilagine parantur. Atque ex iiſdem medicamentis eclegmata cum melle vel ſaccharo parata laudantur. Aurelianus, præter mulſum, & cremorem ptiſanæ cum melle, dabat etiam porra decocta cum oleo & garo parata, reſinamque itidem ex melle, ſemen lini tritum cum melle, atque ſemina vrticæ trita cum melle itidem. Ægyptij vtuntur familiarius eclegmate, quod paratur ex iridis radicis ſiccæ, hyſſopi ſicci an. ℥. xx. bulliunt in tribus libris aquæ, quoad vna ſuperſit percolatoque decocto addentes ſacchari quod ſatis ſit, apud ignem ſyrupum conficiunt, quo vtuntur, accipiendo id cochlearis menſura, atque etiam ipſum lambendo. Aliud, ad expuitionem puris iuuandam, familiare habere ſolent, è ſeminibus naſturtij paratum, atque ex ſemine tum lini, tum fœnugræci itidem paratum quæ omnia à nobis deſcripta fuerunt in libris de medic. Ægyptiorum, noua editione euulgandis. ſi verò pus cœperit per ſtomachum vomitu purgari, adiuuare excretionem oportebit vomitorijs medicamentis. primumque clementioribus, euiuſmodi ſunt aqua tepida cum ſyrupo acetoſo largius epota, vel eadem aqua cum glycyrrhiza, ſemine apij, atque aniſi decocta; aut hydrelæum, vel etiam oleum amygdalinum dulce & amarum, vel decoctum althææ, vel ſem. lini fænugræci & ſimilium. his enim vomitionem addiuuabimus. quæ ſi his non moueatur, validiora erunt In lib. 4. cap. 9.

tentanda,

tentanda; cuiuſmodi aptiſſimum erit agarici optimi pulverizati drachma ex melle epota; aut ſi opus fuerit, tentanda quoque erit potio ellebori albi, priuſquã æger à copia puris intereat: ſed tamen ſemidrachma decoquendum erit in vini albi dulcis aromatici ſemilibra, quoad quatuor venciæ remaneant, cum ſemidrachma thuris maſculi, atque ſem. hyperici. Aretæus in lib. 8. de morb. chronicis cap. 13. dabat hyſſopum ex mulſa in potu, vel marrubium, uel ſuccum abſinthij. Hæc ante cibum vſurpanda, vt humores extenuentur, & viæ lubricæ reddantur, & vt purulentia facile rumpantur, dabat etiam lac aſininum in potu. Vbi verò per aluura deſcendit, clyſteribus deterſorijs opus erit, cuiuſmodi erunt, qui ex mulſa, oleo, & ſale, parantur, vel qui ex decocto altheæ, maluarum, betę, furfurumque triticeatum, atque ex melle roſaceo, cum nitri duabus drachmis, oleoque amygdalino amaro. Aptiſſimi quoque erunt, ſi ex hordei non à corticibus repurgati ptiſanæ cremore parabuntur, cum oleo dulci, melle roſaceo, vel ex melle atque ex nitro. Aretæus dabat lac aſininum vel caprinum, vel ouinum; & cum obſonijs piper, zinziber, & liguſticum: quod aluum moueant. Si vomica per renes ad veſicam deſcenderit, diureticis medicamentis itidem erit opus, & primò dandum erit ſerum lactis ad libras tres, cum ſemilibra lactis ſeminum melonum vel cucumeris. vtiliſſimum erit decoctum ad libram cum ſaccharo epotum calidum, quod, exempli gratia, parabitur accipiẽdo radicis altheę, glycyrrhizæ, an. vnc. 1. ſeminum altheæ, maluarum, cucumeris, melonis, an. ʒ. iij. petroſelini, apij, aniſorum, citri an. ʒ. ij. ſimul omnia in mortario contundantur, atque cum aqua vel cum decocto altheæ lac exprimatur. Floris quoque caſſię catharticæ, Abiſſinæ vocatæ, recentiſſimè extractæ drachmæ decem, cum drachma pulueris radicis glycyrrhizæ, ſi exhibeantur, maxime excretio per vrinam iuuabitur. Demum ſi per ſinum muliebrem expurgetur vomica, peſſis vtendum erit ex butyro recenti, vel ex œſypo, cum modico ſucci cucumeris ſylueſtris, vel colocynthidis, vel cum modico nitri, vel ſalis. Inſeſſiones quoque plurimum hanc excretionem addiuuare poterunt, paratæ ex decocto maluarum, altheæ ſem. fænugræci, foliorum vel radicis ebuli, artemiſiæ, petroſelini, apij, & ſimilium. Atque hæc ſufficient, pro puris excretione medicamentis adiuuanda, atque hoc modo ad ægros à vomicis ſubleuandos. Nunc illud idem tentandum erit aliter, ſcilicet, vt breuius atq; fortaſsè ſecurius pus intus collectum educamus, ſuppuratosque ſanemus, & vomicas in partibus externis pro ſectione facta educamus: cuius rationem, locum, & tempus quo fieri debet, inox demonſtrabimus.

De vomicis, quæ ſectione tolluntur, quomodoque hoc ſit moliendum. Cap. XVI.

CVm de vomicis, quæ medicamentis tolli poſſunt, ſcripſerimus, reliquum eſt, vt ad eas ſermo conuertatur, quæ chirurgia ſanantur, quod nobis vſu venit, quoties collectum pus in parte interna ad externas facta eruptione fertur, ab altioribusque foras abſcedit. Cæterum tametſi partes corporis vomica vexatæ complures ſint, quæ tutò ſecari, vt aliquibus viſum eſt, poſſunt, quarum ſuperius meminimus, ſcilicet, pleura membrana, diaphragma forinſecus, fundus ſtomachi ventris ſuperior altitudo, iecur, lien, inteſtini recti pars extima ſpincteri proxima, veſicæ pars anterior, collum, & prima eius pars, perinęum, aut ſub vmbilico pube tenus: Nihilominus omnes ad duas redigi videntur, ſcilicet ad thoracis atque ad ventris regionem, ſeu partem à ſepto tranſuerſo ad pubem vſq; protenſam. Etenim omnes partes intra thoracem vomica laborantes, ipſaque in eius vacua erupta atque effuſa, vnica ſectione inter coſtas ſpurias facta ſanari

poſſunt.

Aurelianus tamen viſus eſt, voluiſſe pleuram vomica vexatam forinſecus facta
ſectione atque exinde pure euacuato ſanari poſſe, atque etiam forinſecus itidem
in draphragmate tutò fieri poſſe. Verum cum pus in vacua thoracis ex qualibet
parte in ipſo contenta abſceſſum eſt, factaq; ſectione iuxtà coſtas ſpurias com-
mode & tutò vacuari queat; quis non fateatur, vnica ſectione in thorace facta,
omnes vomicas in thorace genitas, ruptasque poſſe planè expurgari? At oportet
ſtatim ſecare vel vrere ſuppuratos. Hippocrates in ſuppuratis & tabeſcentibus *In 6. epid. ſect. 7. tex. 9.*
vſtionem plurimi ſemper feciſſe viſus eſt, & magis quam ſectionem. Verunta-
men in ſuppuratis ſectionem quoque in magna exiſtimatione habuiſſe conſtat.
Quod præſidij genus ſi maturius fiat, antequam pus maiorem corruptionem
acquirat, & partes internas corrũpat, vere ſanare ſolet: ſi verò tardius id molia-
mur, exitium citius inducit. Itaque cum ægroti plurimum pus in pectore haben-
tes, deſperant totum per expuitionem poſſe ex purgari, ad vſtionem, vel ad ſectio
nem faciendam ſtatim vt deſcendant, oportet. de qua quidem quomodo, & quã- *Circa medium libri.*
,, do fieri oporteat Hippocrates in lib. 2. de morbis ita ſcripſit: Quum tempus lon-
,, gius protrahitur, & febris vehemens ac tuſſis corripit, & latus dolet, & ad ſanam
,, partem decumbere non poteſt, ſed ad dolentem, & pedes, & oculorum cauitates
,, intumeſcunt. Hunc, vbi decimus quintus ab eruptione dies adeſt, multa calida
,, lotum, in ſella firma collocato, & alius quidem manus ipſius teneat: tu verò hu-
,, merum concutito, vt audias in vtro latere affectio ſtrepitum edat; optandum
,, autem eſſe in ſiniſtro. Hunc ipſum igitur locum ſeces, minus enim lethalis eſt. ſi
,, verò præ craſſitudine ac copia ſtrepitum non edat, quo ipſum cognoſcere poſſis
,, (nam hoc aliquando contingit) utrum latus rumuerit, ac magis doluerit: hoc
,, infime ſecato retro tumorem magis, quàm ante ipſum, quò puris exitus facile
,, fluxionem habeat: ſecato autem inter coſtas per nouaculam primum cutem, dein-
,, de ſcalpello acuto, quod paniculo ſit obligatum ita, vt ſumma ipſius pars ad vn-
,, guis magni digiti menſuram expedita reſtet, quam intromittas. poſtea emiſſo
,, pure quantum uiſum fuerit, vulnus linamento ex lino crudo: alligato foras pro-
,, pendente filo, concludito: & quotidie ſemel pus educito poſtquam autem decimus
,, dies affuerit, omni pure emiſſo, linamentum ex linteo indito. Deinde uinum &
,, oleum tepefacta per fiſtulam infundito, ne pulmo à pure humectari ſolitus dere-
,, pente reſiccetur. Emittendum autem eſt id, quod mane infuſum eſt, ad veſpe-
,, ram: quod veſpera, mane. Vbi uerò pus tenue uelut aqua fuerit, & ad digiti
,, contactum, uiſcoſum ac modicum, penicillum ſtanneum cauum indito. Poſtquã
,, autem omnino uenter reſiccatus fuerit, paulatim linamentum præſectum minui-
,, to, donec ulcus coaleſcat, & ipſum penitus eximas. Signum autem an euaſurus
,, ſit, habes: ſi pus album ac purum fuerit, & fibræ ſanguinis inſint, plerunque ſa-
,, nus fit, ſi uero prima die profluat lutei oui ſpeciem habens, aut ſecunda die de-
,, fluat craſſum, cum uirore ſubpallidum, fętens, moriuntur, ubi pus effluxit. Itaq;
Hippoc. vult ſectionem primo fieri in ſiniſtra parte, quàm proxime ad diaphrag-
ma; ſed ita tamen, ne ab inciſione lædi poſſit. Vnde commode tutoque ſectionẽ
,, fieri poſſe exiſtimauit. Quo meritò in libro de internis paſſionibus air: Coſtam
,, tertiam ab vltima uſque ad os ſecato, deinde cum terebra caua vltrà perforato, &
,, ubi perforata ſit, aquæ parum emittito. Plerique recentiorum Anatomicorum
cognouerunt poſſe ſecari inter tertiam & quartam coſtam tutò abſque ſepti tranſ-
uerſi læſione. & hæc de ſectione facienda ad uomicas intra thoracem ſuſceptas.
Nunc de uomicis, quæ ſunt intra peritonæum in uarijs partibus internis, agamus.
In controuerſiam à ueteribus uerſum eſt, utrum peritonęum tutò ſecari queat.
Eraſiſtratus (Aureliano auctore) demonſtrauit, tutò ſecari poſſe iuxta inguen.
Quam ueritatem recentiores quoque quotidiana experientia confirmarunt.
Quare, vbi intra peritonæum uomicæ eruptio ſit, ſiue ex iecore ſiue ex alia parte

interna in ventre contenta, ſectione peritonæi expurgari poteſt: iuxta inguen
In li. 3. de chro. cap. 9. promptius ſi fiat apertio, pus educetur. Aretæus verò inquit: Cuidam ego ali-
„ quando abſceſſum laxioris inteſtini dextra in parte prope iecur diſſecui, multum-
„ que inde puris effuſum eſt. multum quoque per renes & veſicam ad plures dies
„ emanauit, vnde & ſanitatem homo adeptus eſt. Cæterum ſectio peritonæi iuxta
hypochondriorum partes, propter magnam, quæ ſuccedit, ſanguinis profuſionẽ,
apud omnes ſemper fuit maxime formidanda. Quo fortaſſe etiam euenit, vt an-
tiqui in ſuppuratis & tabidis magis vſum vſtionis quã ſectionis complecterentur.
„ Vnde probè Aretæus hæc de hepatis ſectione nobis ſcripta reliquit: Porrò ſi ad
„ anteriora ſubit abſceſſus, longe medico natura præſtat: aut enim ad inteſtina, aut
„ ad veſicam pus conuertet: verum multo innocentior eſt in veſicam via. At ſi
„ extra feratur abſceſſus, ipſum non ſecare, vtique malum eſt. nam ſi prætermitta-
„ tur inciſio, à pure iecur corroditur, nullaque mortis dilatio eſt. Si ſecare autem ma-
„ lis, profluuij ſanguinis periculum inſtat, ſtatimq; hominem perdi contingit. nam
„ ſanguinis è iecore profuſio coerceri nullo modo poteſt. Igitur ſi aliquando neceſ-
„ ſario ad ſectionem venire cogeris, vſtorium ferramentum candens perſpicuumq;
„ ab igne accipito, & vſque ad puris locum intrudito. idem enim tibi & ſecat, &
„ comburit. Nos eodem modo iuxta inguina non ſemel vidimus, ſectione facta vſq;
ad puris locum, internos abſceſſus rectè fuiſſe expurgatos. Inteſtini recti extremo, perinęo, atque veſicæ collo ſectis, abſceſſus itidem in iiſdem locis genitos, expurgatos, ſanatosque vidimus. Verum hoc vel crudo adhuc abſceſſu, moliri oportet, vel non poſt perfectam puris concoctionem, ne puris acrimonia corrodendo vlcera ſinuoſa faciat, quæ ægre in illis partibus ſanantur, & non niſi ſectione, atque vſtione propter illarum partium laxitatem.

De ſanandis vlceribus ex vomicis in varijs corporis partibus excitatis & primo de ijs, quæ in aperta arteria, in pulmonibus, atq; in thorace fiunt. ex quibus de phthiſi etiam particulatim agitur. Cap. XVII.

POſteaquam de vomicarum ſeu purulentiarum curatione, quæ tum medicamentis, tum chirurgia fit, ſufficienter ſcriptum eſt. reliquum erit, vt vlcerum, quæ in varijs partibus ex vomica remanſerunt, curationem quoq; proſequamur. Plures vero corporis partes ex vomica exulcerari ſolent, ſed præcipuæ ſunt, pulmo, arteria aſpera, pectus, ſtomachus, hepar, inteſtina, renes, ureteres, veſica, atq; vterus. Quarum ſanè partium vlcera ex vomicis relicta, & cognoſci & curari (cum res magni momenti ſit, maximeque ad medicum pertineat) diligenter debent. Etenim hæc, ni citò tollantur, hominibus tabem inſanabilem inuehere ſolent. Quare operę pretium duximus fore, ſi accuratius de ipſorum curatione à nobis in præſentia ageretur. Exordiemur autem ab ijs, quæ in thorace reliquuntur, quę ſunt, aut in aliqua eiuſdem thoracis parte, aut in pulmonibus aut in aſpera arteria. Quam rem acturi, phthiſim quoque, cùm neceſſariò prędictarum partium vlcera ſubſequatur, tractare, de eoque priuatim affectu ſermonem nos facere cogimur. plerique latiori vocabulo tabem hunc affectum appellarunt. Quo nomine veteres varios affectus intelligebant, aliquando (Celſo auctore) atrophiam, qua corpus non alitur; interdum Cachexiam, ſcilicet malum corporis habitum; nonnumquam tabidum affectum ex renibus exulceratis, quandoque maraſmodem ex quacumque cauſa obortam, atque etiam ex dorſali medulla animia Venere nimis exſiccata, contabeſcenteque exinde toto corpore. Fit etiam

pulmonibus

pulmonibus nimium exſiccatis ab intemperie calida & ſicca. Demum φθόη proprie magis totius corporis colliquationem conſumptionemque propter pulmonis vlcera factam, omnes intellexerunt, quem affectum Athenienſes (Galeno auctore) φθόην appellarunt: quæ fit perpetuo pulmonibus exulceratis aut à pituita, vt Hippocrates docet, ex capite ad pulmones deſtillante, ibique putreſcente aut ex acri fluxione erodente aut ex rupto aliquo vaſe, vel eroſo vel aperto, aut denique ex vomica ibibi exiſtente, de quo affectu in præſentia agimus. Cæterum non ſolum ex vlcere pulmonis, at quinetiam ex vlcere in quacunque thoracis parte ex purulentia relicto, nec non etiam ex trachea arteria iridem vlcerata homines in phthiſim prouehuntur. In vlcerato pulmone plurimum, per ſputum, puris reijcitur, dolor non aderit, & quandoque pulmonis ſubſtantia vlcerata eiuſdem ſcilicet caruncola per tuſſim excernitur, aut nonnunquam eiuſdem pulmonis bronchion; ſi vero vlcus in thoracis parte fit, expuunt quidem purulentum, & habent doloris ſenſum in eadem parte. Trachea vero arteria ſi vlcerata fit, pauca per tuſſim excernunt, tuſſiculaque affliguntur, & in affecta arteria, dolorem ſentiunt. Harum ſingularum partium vlcera diu perſeuerantia phthiſis conſequitur. Cuius quidem affectus (quam paſſionem Aurelianus communitet ſtricturæ atque ſolutioni adſcribendam eſſe voluit) hæc ſigna obſeruabuntur. primum enim aderit febricula latens, quę ſæpe die declinante incipit, atque veniente luce leuior fit tuſſicula atteſtante plurima initio noctis atque fine, cum ſputis ſanioſis ac partulis in ijs qui non ante ſanguinis fluore uexantur, ſaliua permiſtis, quę deinde etiam plurima excerni tuſſi obſeruantur. Iis vero, qui ex ſputo ſanguinis in hanc inciderunt paſſionem, primo ſputa cruenta, tum fęculenta extuſſiuntur, deinde liuida & praſſina; atque poſtremo alba ac purulenta dulcia, vel ſalſa, cum voce rauca aut clangoſa, cum inſpirationis difficultate, & rubore genarum, colore cinereo totius corporis, oculorumque aſpectu exoleto: Adeſt inſuper corporis tenuitas, quæ nudatis membris magis quàm ex aſpectu vultus innoteſcit. in aliquibus vna ſentitur ſibilatio, vel ſtridor in pectore: Sudant etiam ſuperiores partes vſque ad pectoris finem. Creſcente paſſione, cibi faſtidio tenentur, maiorque eſt ſitis quam ciborum deſiderium. Quibuſdam grauis etiam doloris ſenſus adeſt, vlcerati ſcilicet pulmonis: quandoque eiuſdem viſceris fibras per tuſſim expuunt. Aliquibus vero thorace exulcerato punctionis ſenſus adeſt: pulſus in ipſis eſt debilis, denſus, ac deinde morbo in peius abeunte formicalis vocatus. digitorum ſummitates craſſeſcunt obuncatis unguibus. His accedit pedum inflatio ſeu extumeſcentia, nunc frigus, nunc feruor articulorum, naſi ſummitas palleſcit, auriumque fibræ frigeſcunt. Paſſione autem peiorante, fit uentris fluor, in quo egeruntur alba & indigeſta excrementa. ſputa vero purulenta, quæ potiſſimum phthiſim decernunt, cognoſcuntur & quod carbonibus iniecta fœteant, & quod in aqua marina poſita reſideant; atque etiam ſi in aqua dulci calida, ut Philotheus in aphoriſm. Hippocratis commentarijs notauit, iniecta itidem fœteant. Cæterum, vbi ita excernuntur, proximum exitium ſignificatur. Veruntamen vlcera, quę vel in aſpera ſunt arteria, vel in aliqua thoracis parte, haud planè inſanabilia dicuntur, cum ex ijs, plures diligenti curatione adhibita incolumes euaſerint. Quæ vero in pulmonibus ſunt, ſi inueterauerint, prorſus à ſanatione abhorrent. In principio vero nonnunquam aliqui ſeruati ſunt, aut in principio vlcere paruo ſanato, aut obducta cruſta. Quomodo Auicenna ſcribit; mulierem tabidam annos tres & viginti ſuperuixiſſe. Raſis vero ait ex Hippocrate phthiſim in pueris ætatis mutatione aliquando ſanari. Quibus ita præmiſſis præſtabit, horum ulcerum curationem docere. Quam profecto medicis præſidijs tentare, non erit inutile, etſi ſupercaneum fortaſſe iſtuc cupiam uidebitur, ab iſtius affectus ineuitabili fato perſuaſo. Porrò pulmonis vlcera inueterata planè

In 1. lib. chron. cap 14.

Hipp. in 5. aph. 11. & 12.

incurabilia eſſe omnes quidem deprehenderunt, attamen in principio illorum curatio haud omnino deſperata aliquibus viſa eſt; quamuis frequentius curentur vlcera, quæ aut in thoracis parte ſunt, aut in aſpera arteria, potiſſimum iuxta fauces, conſtituta. Quorum curatio merito, ſi diligens cura adhibeatur, conſequi poterit. ſed age curationem incipiamus à victus ratione inchoantes. In qua illud primum ſore cognoſcendum, voluit Aurelianus, ſcilicet, an vlcus ſit cum dolore, & febre: in quo caſu laxantia conſultius conuenire credidit. Vnde aerem temperatè calidum laudauit, aliquantulamque à cibo atq; à vino abſtinentiam; fomenta item laxatoria, cataplaſmata, ſpongiarum euaporationes, atq; modicam etiam ſanguinis euacuationem per cucurbitas cum ſcarificatione appoſitas. Verum ſi vlcus tumens non ſit, ſed ſolutum, laxatoria omnia deuitanda erunt, cum ſolutionem augeant. Cibi itaque erunt, boni ſucci, qui multi alimenti ſunt, & citiſſimę concoctionis, cuiuſmodi ſunt, oua gallinacea recentia ſorbilia cum ſaccharo aſſumpta; ex carnibus, auiculæ montanę, pulli gallinacei iuuenes, caro hædina, vitulina, atque à proprietate etiam pulmones agnorum. conueniunt ptiſana hordeacea, cum melle, vel ſaccharo, atque etiam cum lacte caprillo erit aptiſſima in principio, quo tempore vlcerum deterſioni erit incumbendum. Cæterum inter omnes cibos, maxime conuenit lactis vſus, primo muliebris, ſecundo aſinini, atque vltimo caprilli. tantopere lactis vſum aſſiduum poſſe ad pulmonum vlcera, & exinde ad taben conſecuram conſtat, vt Galenus aliquando ſcripſerit, quoſdam exiſtimauiſſe, vlcera pulmonis tantummodo lactis potione ſanari poſſe. ſcilicet in principio, antequam vlcera augeantur atque calloſa euadant. Aretæus lib. 7. de morbis chronicis, ait: Si quis phthiſicus multum lactis potet, nullo alio eget auxilio. Vinum quoque optimum erit album, tenue, pauciferum primo dulce, & poſtea vlceribus deterſis nigrum, auſterum conueniet. His accedunt exercitationes, nauigationes, locorum mutationes, geſtationesque. Veteres maximè laudarunt longas nauigationes, & priuatim (vt Celſus auctor eſt) ex Italia in Alexandriam Ægypti. geſtationes vero & in naui per mare (quod aer ſalſuginoſus, auctore Aretæo, plurimum valeat ad vlcera ſiccanda) & in lectulo penſili. & in lectica aut in cathedra oblonga (Aureliano auctore) vtiliſſimę fuerunt ab antiquis geſtationes in phthiſicis deprehenſæ. Quod vero ad medicamenta attinet, & primum ad ea, quæ vlcera à ſorde detergunt, complura fuere veteribus medicis cognita: & primò Dioſcoridi hæc familiaria fuerunt, quibus homines à phthiſi ſanari queunt, pix nempe liquida, quã ex melle delinctam ad tabem atq; ad purulentos maximè commendauit; ius adipis epotum. Plinius & axungiam ceruinam ſine ſale inueteratam in pilulis ſumptam antiquam phthiſim ſanare tradidit. Porrum capitatum coctum & biſcoctum, eiuſque ſuccum ex melle delinctum maxime conducere itidem Dioſcorides voluit: agaricum item, ex paſſo ad drachmam epotum, rhaponticumque ſimiliter ex paſſo: Acanthi hortenſis radix ex melle delincta; marrubij ſuccus itidem ex melle, & foliorum decoctum: betonicę quoque folia, atque ſuccus itidem ex melle. Laudantur quinetiam cancri triti ex lacte epoti, Myrrhidisque radix decocta in ſorbitionibus data. Aurelianus verò laudat, vt ante cibum propinentur mulſæ cyathi tres, vel fænugræci vſti ſuccus; ſed dilutioris ſubſtantiæ, qui fit, ſi parum in aqua ebulliat, multa enim ebullitione viſcoſus fit, & ad id inutilis. Huius ſucci vni cyatho, cochleare vnum mellis miſcebant. Mulſum itidem datur ex lini ſemine frixo & contrito, mixto ſcilicet eius puluere. Si maiori in vlceribus deterſione ſit opus, orobo vtendum cenſuit; atque iridi. Itaque orobum rubrum erit ſeligendum, in aqua macerandum, quoad ſemina intumeant, ipſumque teſta ignita terere in tenuiſſimum puluerem oportet. exibebat enim huius pollinis cochleare ex mulſa: laudauit quinetiam radicem, ariſtolochiamq; tritam ex melle. Marrubij decoctum, quod parari

In lib. de cibis boni et mali succi. cap. 3.

oportere

oportere ſcribit, accipiendo eius manipulum, ipſumque decoquendo in tribus aquæ ſextarijs, donec pars tertia remaneat; dein percolato decocto miſcet mellis optimi libram: rurſum ebullit, quoad debitam craſſitiem ſit adeptum: datur etiã ſuccus eiuſdem marrubij (exempli gratia) ad vnciam & ſemis, miſcendo libram mellis, & coquendo quoad fiat electuarium. Marrubio iris quoque mixta præclarè iuuat: atque hæc erit compoſitio: Accipe ſucci marrubij ſextarios tres, mellis libram: coctione craſſefactæ mixturę addito iridis optimę puluerizatæ drachmas duas. Non minus vtile quoque erit ſtrobili decoctum ex melle exhibitum. hęc ſunt medicamenta, quibus vlcera detergi poſſunt. At Paulus cataplaſma exterius thoracis partibus apponit compoſitum ex polline ſem. lini, decocto fœnugræci, vel maluæ; aut ex oleo, melle, althęęque folijs; temporis progreſſu ad cerata tranſeundo ex butyro, oleo cyprino, laurino, atque iride parata. Ex compoſitis itidem vtile emplaſtrum Mnaſei. Aurelianus vero commendat emplaſtrum ex orobi polline, aceto, atque ex melle paratum. At vlceribus deterſis, ad medicamenta Græcis collectica, ſarcotica, atque epulotica; Latinis conglutinantia, carnem generantia, atque cicatricem vlceribus inducentia appellata, erit deſcendendum. Huiuſmodi ſunt ex ijs, quæ intus aſſumuntur (exempli gratia) ſi boli armeni, vel terræ lemniæ, vel ſamiæ ſemidrachma ex mulſa, vel ex ptiſana hordeacea exhibeatur, ſuccus itidem plantaginis, polygoni, marrubijque ex melle coctus. Item medicamentum ex ſucco marrubij, melle, atque iride confectum, quod nuper meminimus. datur & bolus armenus ex vino auſtero, ſuccus mali cytonij, aut meſpili immaturi, aut myrtillorũ vel mentæ ex melle cocto, atq; iridis polline. Ex cõpoſitis oẽs vſum Mithridatij, Theriacæ, & ſimiliũ laudarũt, atq; exterius quoq; adhibẽda eſſe voluerũt cataplaſmata valde ſiccãtia, adſtringẽtiaq; cuiuſmodi fuerunt (vt viſum eſt Paulo, Aureliano atq; alijs Græcis medicis) melinõ vocatũ, amithaoniũ, polyarchion & alia ſimilia antiquis probè cognita. Addimus nos medicamentũ, plurimi æſtimatum à Tralliano, commendatumq; ad ulcera tracheæ arterię, ſcilicet pollinem lapidis hæmatitis cum ſucco ſanguinariæ ſeu polygoni. hoc ſolo remedio Trallianus quoſdam ab ijs vlceribus ſanatos, tradidit. Nonnulli radicem dipſaci, ideſt cardui fullonum, tritam ex melle ad nucis magnitudinem mane & ſerò pro ſecreto exhibent. Nos verò tabeſcentes iuuenes non paucos in principio iridis decocto ſanauimus: quod paratur accipiendo radicis iridis ſiccę minutim inciſæ (exempli gratia) vnciam, betonicæ, capil. veneris, farfaræ, an. p. r. rad. glycyrrhizæ ſemunciam, aquæ betonicę lib. iij: bulliant ad conſumpt. medietatis, & colatum decoctum ex ſacchari drachma, ad vncias quatuor, calidum, ſingulo mane, in aurora, propinetur. Huius verò vſus ad minus quinque & viginti dierum ſpacio continuabitur. Diocles ſudorem ad phthiſicos laudauit: quod auxilij genus ab Aureliano reprehenditur; Attamen (vt nos credimus) non eſt hoc medicamentum vllo pacto in principio damnandum, ſi moderatè, ſemel in die, vltra dimidiæ horæ ſpacium, phthiſicus ſudet in balneo laconico, ſcilicet in tina lignea, quę fomento ex decocto radicis Iridis ſiccæ, marrubij, atq; betonicæ, ignitiſq; lapidibus molendinarijs, eo ſæpe conſperſis ſit incalefacta. porrò antequam ſudet, bibet ſupradictum decoctum ex iride paratum ad ſemilibram ex ſaccharo. In parando autem ſupradicto decocto poterit addi chinæ radicis, vel harundinis ſiccæ minutim inciſæ vncia. Vtatur optimis cibis & vino quoque paucifero, odorato, tenui, aliquantulum auſtero. Huiuſmodi pręſidium, humiditates ſuperfluas corporis, pulmonum, atque cerebri abſumendo, totumq; corpus ſiccando vlcera pulmonum atq; aliarum partium ſanare aptum natum maxime eſt. His lubens addimus aquam ſtillatitiam bechicam vocatam, quæ ad phthiſicos datur maxima cum vtilitate ad vncias quatuor quotidie mane: Iuuat enim omnem tuſſim atq; omnem difficultatem anhelitus,

In lib. 3. cap 22.

quæ ab humoribus fit. Paratur autem accipiendo picis liquidæ, axungiæ ceruinæ ana vncias quinq;, rad. iridis ſiccę raſpatæ vnc. iiij. cinnamomi pulucrizati drac. i. ſem. aniſorum, fęniculorum, an. drac. ij. radicis myrrhidis, acanthi hortenſis, glycyrrhizæ, agarici, rhapontici, an. vnc. ij. lactis caprilli, ſucci porrorum ſubcineribus ſemicoctorum, ſucci marrubij, betonicę, plantaginis, menthæ, ptiſanę hordeaceæ, mellis an. lib. i. omnia contuſa in mortario macerentur in ſuccis vaſe vitreo clauſis, & per dies quinque maneat vas ſupra calidos cineres, mox diſtillentur in balneo mariæ, & aqua ad vſum reſeruetur. Doſis in pueris erit vncia, in viris à duabus ad quatuor, & exhibeatur calida. Atque hæc erit curatio vlcerum, in pulmonibus, in thorace, in aſperaq; arteria quæ ex vomica relicta fuerunt. Nũc aliarum partium ijſdem vlceribus vexatarum curationem itidem proſequamur.

De ſanandis vlceribus, ex vomica obortis, in ſtomacho, in meſenterio, in iecore, atq; in inteſtinis. Cap. XIIX.

SÆpe ex vomicis vlcerari ſolet ſtomachus, meſenterium, omentum, pancreas, hepar, inteſtina, renes, veſica; atq; vterus in mulieribus. Nunc de ijs vlceribus, quæ ventriculum vexant, ſermo à nobis inſtituitur, & de ijs non minus quę cæteras ventris partes occupant. Vlceratus verò ventriculus, his profecto ſignis à nobis deprehendetur, ſcilicet, quod in eo antegreſſa ſit vomica, vel aliunde in ipſum eruperit, dolor vero acutus vlceratæ partis ſignum erit: Accedit etiam, ſi effatu dignum vlcus fuerit, vt quandoque vomitu & ſanguis & pus cum humore excernatur: Coctio vitiatur, cibi faſtidium adeſt; a frigidis, ſalſis, acribusq; cibis vlcus læditur, à dulcibus dolor oblinitur, & reſtituitur: febris ſequitur, atq; totius corporis tabeſcens habitus. Si vlcus fuerit in omento, dolor, ſi membranã attingat, circa fundum ſtomachi tactu preſſuq; obſeruabitur, & quod neque ipſe à cibo & à potu exacerbatur offenditurque. Si vero in meſenterio vel pancrea vlcus remanſerit, per aluum pus cum ſanguine fęcibusq; effluet, deiectiones vero chyloſæ erunt cum pure, & aliquando cum ſanguine; etſi vlcus magnum fuerit, fluxus chyloſus ſuccedit, fęculentus, purulentus, & aliquando ſanguine mixtus: qui certe lethalis, vt plurimum eſſe ſolet: adeſt & ſimul febris lenta contabefaciens, vlcusque adeſſe hęc ſignificabunt, etiam ſi nullus adſit dolor, quod fit ratione partis non ſentientis, quando neq; meſereum, neque meſocolum, neque pancreas dolores ſentiant. Si vero iecur ſit vlceratum, preſſu, tactuq; dolor eluceſcet, præſertimq; ſi iuxta gibbam partem fuerit. Si vero in caua ſubſtantiam carneam, parenchyma vocatam, vlcus tenuerit, dolor vel nullus aderit, vel obſcurus; aliquando per os pus, ſanguisq; excernetur, & plerumque in ventrem ſecedet; veluti per vrinam, quod gibbam vexat, excernere pus ſolet: ſi pus liuidum, vel olei amurcę ſimile ſit, fœtidum, putridumq; & quouis modo malum, exitium denotat: quod ſi album, lene, æquale, non fœtidum exierit, ſpes ſalutis aderit. In inteſtinis, vlcera relicta ex vomica, innoteſcent ex torminibus ventris, atque cruentis purulentisq; alui deiectionibus, & crebris factis, æque ac in dyſenterijs fieri obſeruantur: quam etiam ijſdem ſignis, quæ dyſenterias notant, à nobis cõprehendentur; ſed oportebit, & phlegmonem, & vomicam vel in ipſis, vel in alijs proximis partibus fuiſſe antegreſſam. Sed his pręmiſſis, ad vlcerum in pręđictis partibus curationem venimus. Itaque in vlceribus quę ſtomachum vel omentum, vel meſenterium, vel pancreas, vel iecur, vel denique inteſtina vexãt, primum victus ratio ſiccans præſcribetur: vnde panis conueniet biſcoctus cum coriandris paratus, vinumq; nigrum auſterum: aer vero ſiccus: qua ratione aer marinus ad hos valdè vtilis exiſtimatur: fugiendus humidus, pluuioſus: ęger vigi

let quam dormiat magis; ambulet, & exercitijs vtatur. poſtea (pręmiſſa totius corporis tum euacuatione, tum purgatione) ſi robur virium aderit, iubeto ęgrum ſudare ſingulo mane cum decocto guaiaci, chinæ, vel radicis harundinis ſiccæ, aut in hyoocauſto calore, aut ſicco incalfacto, aut ex ſuffitu fomentis ſiccantibus parato. Conueniet ad id faciendum decoctum parare in vino albo auſtero, aut in aqua marina, cum marrubio, ſaluia, centaureo minori, beronica & ſimilibus: Hoc decocto ſi ferrũ candens vel lapis molendinarius ſæpe aſpergatur, atq; ita ſuffitus pareretur, tina, vel hypocauſtum ad ſudorem concitandũ, ſufficienter (vt ſuperius quoque meminimus) calefiet. Sudorem ſingulo die mouere ad corpus, atq; ad vlcus ſiccandum erit vtiliſſimum, modo ętas, vireſq; ipſum patiantur. Quod pertinet ad medicamenta, primum, ſi vlcus fuerit purulentum & ſordidum, opus erit deterſorijs; ijsdemq; propemodum, quę in detergendis vlceribus Thoracis, atque pulmonis ſuperius pręſcripta ſunt. Igitur conueniet ſaccharum roſaceum antiquum, mel roſaceum & ſimplex & laxatiuum vulgo vocatum, hydromel, ſerum lactis caprilli, vel vaccini haud planè à caſeoſa ſubſtantia repurgatum, quod ſi fuerit chalybeatum, erit adhuc vtilius, efficaciuſq; deterget, ſi mellis modicum immiſceatur. Cremor item ptiſſanæ hordeacee ex hordeo non purgato cũ melle deterget. Vinum item mulſum idem pręſtabit. Vbi verò & conglutinare vlcera, & cicatricem inducere opus fuerit, dabis (auctore Galeno) medicamenta auſtera, glutinoſa, & minime mordacia: Cuiuſmodi erunt (exempli gratia) hypociſtis, balauſtium, citinus punicorum, galla, malicorium, terra ſamia, ſigillum Lemnium, Rhois, ſuccus roſarum, acatia, ſuccus plantaginis, equiſeti, verbaſci, myrtillorum, vel ſimilium. dabuntur hęc in puluere trita ad drachmã, vel ad geminam drachmam, ex vino auſtero, aut ex decocto adſtringentium medicamentorum, ſcilicet, vel cymarum myrti, vel rubi, vel plantaginis, vel polygoni, vel equiſeti. Radix Diſpaci puluerizata ex melle, vel ex melle roſaceo ſimplicis infuſionis, data bis in die, vt ſuperius meminimus, ad nucis iuglandis magnitudinem; plurimi adiumenti eſſe ſolet. Nonnulli radicem ſymphyti maioris ex melle eodem modo, vel eius ſuccum deuorandum exhibent. Conueniet itidẽ ſuccus plantaginis, vel poligoni, vel equiſeti, vel rubi, vel cymarum myrthi, vel lentiſci ad vncias tres vel quatuor, cum drachma aut acaciæ Ægyptiacæ, aut terræ ſamiæ, aut lemniæ puluerizatæ, ſi per plures dies ſingulo mane exhibeatur. Ex iiſdem quoque medicamentis ſiccantibus, adſtringentibusque conducent parata cataplaſmata exterius adhibita, cuiuſmodi eſſet, ſi pararetur ex farina fabacea, hordeacea, in vino auſtero chalybeato, aut in aqua ferrata vel in decocto rerum adſtringentium, cum pulueribus gallarum immaturarum, balauſtiorum, corticum granatorum, acaciæ, bolique armenij. Iuuabunt itidem ſpongiæ, vel in vino nigro auſtero generoſo, vel chalybeato, vel in quo calcis modicum fuerit maceratum. hæc enim plurimum ſiccando vlceribus remedio ſunt. Si vero vlcera inteſtina obſideant, iiſdem vtendum erit tum per os, tum maxime paratis ex iiſdem clyſteribus. Ad quæ vlcera eadem conuenient medicamenta quæ dyſenterijs mederi poſterius, cum de laxorum morborum curatione agemus, oſtendemus. Nunc priuatim ad ea, quæ in renibus, in veſica, atque in vtero ſunt, perſananda, deſcendimus.

Gal. in 4. meth. cap 7.

De ſanandis vlceribus, quæ ex vomicis relinquuntur in renibus, vreteribus, veſica, atque vtero. Cap. XIX.

SÆpius vlcera ex abſceſſibus uomicisue relinquuntur in renibus, in ureteribus, in ueſica, atque in utero, unde operępretium eſt, illis quamprimum medicamentis

mentis occurrere. ſigna vero quibus nobis hæc vlcera innoteſcunt, hæc erunt: ſiquidem renibus exulceratis in lumbis dolor aderit cum grauitate, & ſine impedimento vrina redditur, cui pus mixtum exiſtit, carnoſis particulis innatantibus. veſica autem exulcerationem habens, tormentum vehemens in pectine, imoq; in ventre mouet, vrinæ difficultas urget, pus, vbi reddita vrina eſt, ſubſidet, ſquammulæ fœdi odoris, vel laminis ſimiles inſunt. furfuracea autem ſubſidentia veſicam ſcabie laborare notant. Si vero meatus vrinarij ſint exulcerati, etiam puris mixturam medio quodammodo habet mixtio, & pilis ſimilia potius per lotium feruntur, dolorque mediam inter renem & veſicam regionem occupat. Si autem pus aut ſanguis excernantur, eaque citra vrinā exeant, aut antecedant urinam, nullius particulę ex prædictis, ſed pudendi exulceratio ſignificatur. Itaque ad vlcera renum primum mulſa in potu dabitur, aut fænugræci decoctum ex paſſo, aut ſeminum cucumeris aut melonum, aut maluarum, aut papauerum, aut portulacæ lac expreſſum ex melle crudo: poterit lac dari ad quatuor vncias, cum mellis drachmis duabus: aut lac aſininū, vel caprillum, uel etiam vaccinū ex ſaccharo, vel ex melle itidem dabitur in potu. Serum quoque lactis chalibeatum ad librā, cum lactis ſeminum cucumeris domeſtici vncijs duabus, & mellis ſemuncia. Tandem deterſis vlceribus, dabitur in potu lac caprillum vel aſininum chalybeatū, aut cum ſucco plantaginis, vel cum drachma pulueris acacię orientalis, vel terræ ſamię, vel lemniæ. Sed præſtabit, etiam hæc dari cum lacte ſeminum althæę, apij, portulacæ, cucumeriſq;. Cæterum, vt dictum eſt, lactis potio (ſiue ſit caprillum, ſiue vaccinum) vehementer iuuabit. Non minus etiam ex aquis naturalibus, Villenſes, & Patauinæ Beatæ Virginis proderunt: hę ſiquidem ſiccant, adſtringunt, deterguntque: poſſunt ad libras multas ſingulo mane propinari. Dioſcorides ad eadem vlcera decoctum graminis, ſuccum portulacę ex vino paſſo commendauit: lac itidem dulce, cupreſſi folia cum myrrha ex aliquo liquore adſtringentium, vel ex vino auſtero epota: maluamq; in cibo ſumptam: myrti fructus, atq; ſaccharum. Demum in veſicam vlceratam liquida medicamenta cathetere inijcienda ſunt, vnde mulſa diluta erit accommodata, vel aqua Thermalis ex Aponenſi balneo in agro Patauino, vel Beatę Virginis vocata, aut Sancti Petri ex melle; aut Villenſis ex Lucenſi agro: aut vinum chalybeatum ex melle, aut decoctum plantaginis, myrthi, rubi, vel ſimilium, aut cum terra lemnia puluerizata, aut cum ſamia, ex melle itidem: ſuccus quoque roſarum, vel plantaginis, vel equiſeti: vel ex pomo granato dulci toto cum putamine contuſo ſuccus expreſſus, cum modico mellis. ſi vnà cum ijs medicamentis, purgationes adhibeantur, ac ēt ſudorifica (modo ætas vireſq; ferant) modo ſuperiùs præſcripto. plurimū iuuabimus. Iiſdē ferè medicamētis vlcera in vtero relicta erunt ſananda. In quo affectu, ſi ulcus magnū ſit, à copiaq; humoris foueatur, præſtabit & purgationibus hydragogis & phlegmagogis uti, ac etiam ſudorifico, quoad humiditas ſuperfluens in corpore per ſudorem abſumatur: interimq; etiam topicis medicamentis erit incumbendum: Quorum quędam liquidiora cathetere in uterum inijcienda erunt, peſſi itidem parabuntur intromittendi, uel inſeſſiones ex decoctis quidem proponendis fient, neq; exterius quæ admouentur negligenda erunt medicamenta, ſcilicet, fomenta, epithemata, unguenta, inunctiones, atque cataplaſmata appropriata. At priuſquam ad horum medicamentorum uſum medicus deſcendat, in primis cognoſcendum erit, an ulcus ſit cum multo dolore, aut cum inflammatione, quæ ſi unà cum ulcere ęgrotam fęminam uexent, addenda cum ulcerum medicamentis quæ & dolorem ſedant, atq; phlegmonem mitigant. Cognoſcendum itidem unà eſt, an ulcus ſanie ſordeſcat, aut ſi pauco pure redundet, illudq; pus ſi ſit bonum uel malum. Itaque ulcere exiſtente cum dolore uel cum phlegmone, cum multa ſanie, quę etiam mala ſit, Cathetere inijcietur ui-

num in quo roſæ ebullierint, cum mellis modico. & roſę in uino decoctę poterũt cataplaſmatis modo calidę adhiberi pectini, pubi, atque intra coxendices. Mulſa etiam intus conueniet ex decocto fænugręci, aut maluarum, aut furfurum, aut lentium, quibus cortices fuerint detracti; aut ptiſanę cremor cum melle; uel ſuccus plantaginis, uel ſolani, uel polygoni, uel lentiſci, uel ſimilium, cum melle mixtus. Quod ſi ulcera neque ſint cum multo dolore, neque cum inflammatione, ualentioribus uti poterimus. Itaq; conueniet ſuccus expreſſus ex granatis malis auſteris dulcibusq; in mortario cum putamine & corticibus contuſis, cum ſaccaro aut mellis modico: itemq; uinum nigrum auſterum, in quo ebullierint oleæ cymæ, uel cupreſſi, uel rubi, uel myrthi, uel lentiſci, uel rhamni, uel folia ſumachi. Item ex peſſis iuuabunt, qui ex ſucco plantaginis, uel polygoni, uel equiſeti, uel roſarum, uel ſimilium, parantur. poſtea parum aluminis loti addendum erit, uel acacię, uel lycij, uel hypociſtidis, uel terræ lemniæ, uel ſamiæ: Ex ijſdem medicamentis parari poterunt inieſſiones, quę aut ex aqua marina conuenient, aut ex uino auſtero; modo dolor uel inflammatio non adſit: quæ ſi ſint coniuncta, primum ex decocto maluarum, althææ, fænugręci, & ſimilium parabuntur; ſedatisque doloribus, & inflammationibus, ex ſupradictis parabuntur inieſſiones atque etiam poſtea ex ualentioribus, ſcilicet, ex decocto cymarum oleæ, foliorum cupreſſi, exquiſeti ſicci, balauſtiorum, corticumque granatorum. Exterius quoque adhibendæ erunt ſpongiæ ex uino nigro auſtero, in quo prædicta medicamenta ſiccantia adſtringentiaque ebullierint, expreſſę, uel ex aqua thermali ſiccante, uel ex ſimplici aqua cum modico calcis, uel in qua ebullierint prędicta medicamenta. Si uero dolor uel inflammatio adfuerit, optimum erit uinũ, in quo roſę ebullierint, cum fænugręco ſpongijs appoſitum, uel roſæ in eodem uino decoctæ emplaſtri modo pectini, atque pubi calidæ adhibitæ. In quem uſum commendatur etiam emplaſtrum ex pane puro, hydromelite, oleo roſaceo, althęa, fænugræco & palmulis pinguibus confectum, atque prædictis partibus appoſitum. Qui hæc ulcera patiuntur, quæ curationi haud facile cedunt, plurimum iuuari ſolent, ſi bis in die manſerint per horam & plus in balneo, quod ex Villenſi aqua paratur, quæ in agro Lucenſi ſponte calida erumpit, uel ex Aponitano balneo. atque hic eſto finis libri octaui in quo de uomicis ex phlegmonis internis (quod & hi affectus adſtricti ſint) agere uoluimus.

Finis Libri Octaui.

PROSPE-

PROSPERI ALPINI MAROSTICENSIS DE MEDICINA METHODICA LIBER NONVS.

De phlegmonis, & tumoribus externis eſſe agendum. & primo de ijs in communi agitur. Cap. I.

CVm ſuperius de internis phlegmonis, & tumoribus via methodica curandis à nobis actum ſit, congruum eſt, vt nunc de iiſdem extimas partes occupantibus ſcribamus. De quibus primum in communi agimus, atque mox de particularibus nimirum quaſdam partes corporis vexantibus ſermo itidem inſtituetur. Quid vero phlegmone ſit, quotuplicisque differentiæ obſeruetur, & quomodo generetur, in ſeptimo libro ſufficienter dictum eſt. Nunc de ea primum, quæ propriè dicitur, ſimpliciterque inflammatio phlegmoneue, & quæ herpes, & quæ eryſipelas, & quæ anthrax ſiue carbo, vel carbunculus vulgo dictus eſt, dicemus. Inflammatio, phlegmoneue ex Græcis, tumor eſt ſupra efferueſcentiam rubens, durus, dolens, atque tactu renitens, ex ſanguine probo, mediocriter craſſo, in particulam irruente genitus. Cuius quidem ſanguinis fluxio quandoque à rheumatiſmo fit, quandoque ex alijs fluxionem mouentibus, vti ſunt vulnera, conuulſiones, contuſiones, ruptiones, defatigationes ob exercitationem, exarticulationes, oſſium fracturæ, vlcera ſpontanea, immoderatæque venarum repletiones, quibus ſanguis ad partem aliquam funditur. Phlegmones in aliqua parte obortæ ſigna ſunt, vehemens dolor, niſi pars inflammata hebetem ſenſum habuerit, pulſus vnà in profundo moleſtus accidit, tendique prorſus & frangi particula affecta videtur, atque vnà calorem vehementem ſentit, perinde ac ipſa comburi videatur, refrigerarique deſiderat. Rubor etiam per ſummam cutem conſpicitur, qualis ex balneo, aut ex igne, aut ex quouis alio modo calefactis aduenit. Herpes vero phlegmones ſpecies generatur à bile flaua, excreta à ſanguinis maſſa in partem procumbente, quæ ſi ſubſtantia craſſior, acriorque fuerit, totam cutem ad ſubiectam vſque carnem exulcerat, exedensque idcirco herpes vocatur. & ſi tenuis minuſque acris atque calida extiterit, exiguas puſtulas milio ſimiliter per ſummam cutem excitat, ideoque herpes quoque dicta eſt miliaris. Eryſipelas autem fit ex ſanguine & flaua bile calidioribus quam oporteat, multo phlegmone calidior, magisque flauum colorem in cute repræſentans, aut ex ſolo ſanguine attamen ferueſcente, & ſecundum ſubſtantiam tenuiſſimo: Minus quam phlegmone dolet, neque, vt aliqua phlegmones ſpecies, pulſum, aut compreſſionem, aut tenſionem inuehit ſimilem; ſed aliquando valde parum infeſtat, præſertimque quando per ſolam cutem diffuſum fuerit, nihil inferiorem carnem moleſtans. ſiquidem exquiſitum eryſipelas cutis ſolius paſſio eſt; phlegmone uero partium tantum cuti ſubiectarum, ſed harum quidem præcipue, nonnunquam vero etiam cutis; & eſt ipſa cutanea profectò dolorem afferens nihilo minus, quam altera carnea; pulſus tamen in illa deficit. Hunc affectum

Galen. in 2. ad Glauc. cap. 1.

Galen. in 2. ad Glauc. cap. 1.

mixtum

mixtum ex phlegmone & eryſipelate; ſi eryſipelati extumeſcentia quędam, ſed diſperſa, nec dum collecta in tumorem verum, & prominentem, copuletur, appellāt eryſipelas phlegmonodes; ſi autem phlegmone ſeu tumor profundior præualeat phlegmonem dicunt eryſipelatoden. Anthrax vero ſiue carbo, ſiue carbunculus vocatus exoritur, vbi ſanguis influens calidus ſufficienter extiterit, & craſſus; quod enim membrum occupauerit, hoc comburendo facit vlcus in eo cum cruſta: & quicquid circumiacet in phlegmonem leuat, efferueſcentem, grauiterq; dolentem. Si vero ſanguis influens ſit niger, craſſus, fęculentus ac feruens, ſimulq; ſaniem tenuem admixtam habuerit, puſtulas quaſdam per ſumma cutis excitat, ſimiles ijs, quæ ex igne fiunt; quibus ruptis cruſtoſum ſub ipſis vlcus inuenitur, atq; hic affectus quoque carbo eſt. At hiſce de phlegmone atq; de eius ſpeciebus pręmiſſis, reliquum erit, vt ad curationem veniamus. Quę ex Methodicis (cùm quælibet phlegmone ſtricturę paſſio ſit; ideoquè a dſtrictorum genere comprehendatur) ab adſtrictis indicabitur. itaque conuenient præſidia laxatoria: excepto principio, in quo non conueniunt; quia, vt rectè Galenus animaduertit, augent fluxionem, omniumq; maxime ſi phlegmone à rheumatiſmo ortum duxerit. Quamobrem vero in phlegmonum principijs laxatoria minimè conueniant, aliàs à nobis demonſtratum eſt. Galenus damnat in phlegmonis, quę à rheumatiſmo obortæ ſunt, calida & humida medicamenta; quamuis, vt ipſe ait, ab initio aliquid iuuare videantur. At quid credendum? an non tranſacto principio ſanguis in membro adſtrictus, impactuſq; calidis & humidis, ſcilicet laxatorijs erit digerendus? quod vt commode eueniat, nonne meatus cutis rarefaciendi itidem ſunt? certe quidem hęc poſt principium facienda, ad phlegmonem digerendam, reſoluendamq;, neminem medicorum latere arbitror; ni dixerint, hoc malum tolli itidem medicamentis adſtrictorijs repellentibus ſanguinem à parte affecta. Quo pacto neque Galenus phlegmonas poſſe curari diceret; ſi vera ſunt, quę ipſe multis in locis tradidit, nimirum, quod humores, quoad ſunt in fluxu, fluuntque in partem inflammatam, & repelli, & diuerti ab ea parte, atq; etiam medicamentis non minus adſtrictorijs à parte itidem phlegmone vexata repelli, ac propulſari poſſint. Qui vero iam influxerunt in membrum, in eoq; adſtricti atq; impacti ſunt, hos ante concoctionem nequaquam moueri medicamentis, vel alio quouis modo, à membro inflammato, vel attrahi, vel repelli poſſe: hoc. n. ſolummodo in principio fieri poteſt, quo tempore humores in motu ſunt, fluuntque. In phlegmone verò, quæ ab alijs cauſis fit, Galenus quoq; medicamenta calida & humida quę laxatoria ſunt conceſſit. Itaque adſtrictoria medicamenta ſolummodo per initia in phlegmone conuenient, quo tempore nondum hoc malum factum eſt omnino adſtrictum. Neque perpetuo etiam per initia phlegmonum repellendum erit. Siquidem medici prohibent in emunctorijs faciendam eſſe repulſionem, nunquamque humores, ſi ſint praui, & veneroſi, eſſe ab extimis partibus corporis repellendos deprehenſum eſt. At hæc de horum vſu, iam parçius, magis curationem inſtituamus. Quæ exorditur à præſcripta victus ratione laxatoria, ſcilicet, vt ægroti ſobriè viuant, & cibis boni ſucci, pauciq; nutrimenti, à vino caueant, cuius loco aqua hordeacea cum ſaccharo vti poterunt: vigilent plus, quàm dormiant: atque cætera alia his proportione reſpondeant. Quibus inſtitutis, ſi magna vehemenſq; phlegmone ſit, vireſq; prompte ferant, ſanguis continuo erit mittendus: (laxata prius aluo aut lenitorio pharmaco, aut clyſtere laxatorio cum caſſia) in ea quantitate, quam & vires, & ſanguinis copia redundās ferunt, hoc vero vel ſecta aliqua vena fiet, vel adhibitis cucurbitulis cum ſcarificatione dorſi partibus, aut cruribus, prout medico melius videbitur, aut cruribus itidem ſcarificatis, aut ſanguiſugis appoſitis hęmorrhoidibus: ita vt in principio phlegmones ex oppoſitis partibus, & poſt principium ex proximis ſanguinis fiat

eductio. Si affectus haud magnus ſit, ſat erit loco ſanguinis euacuationis exhibere (ni aluus ſponte fluat) aliquod lenitorium pharmacum, cuiuſmodi erit ſerum lactis caprilli, vel alterius lactis, ad libras tres cum ſyrupo roſato laxatorio ad vncias tres; aut detur caſſiæ catharticæ (ſi vir ſit) vncia & ſemis cum ſaccharo, ſi puer ſit vncia caſſiæ: aut medici propinent ſyrupum roſatum laxatiuum cum manna, vel ſimile aliud purgans lenitorium. Praxim facientes medici huius ætatis ſingulo mane, vel aquam ſtillatitiam refrigeratoriam cum ſyrupo actu tamen calidam propinanr; vel decocta ex cichoraceis exhibent. Sed iam ad partem affectam à morbo adſtricto ſanandam medicamenta addo. Inter quæ primò ea dicã, quæ dolore haud vehementer adfligente, ſtatim in principio locum habent. Ex Galeno commendatur cataplaſma, quod conſtat ex ſemperuiuo, mali punici corticibus, vino incoctis, rhu, & polenta. Si vero doloris vehementia vrgeat, Gal. adbibebat vel oleum roſaceum tepidum cum modica cera, vel lanam mollem, quæ œſypi multum contineat: paulo ante etiam ſupra partem affectam apponendam ſpongiam voluit vino auſtero imbutam vel poſca, quæ omnia tepida adhiberi debent. Sunt qui adhibent roſas ex vino decoctas cataplaſmatis modo, vbi vnà dolor vehemens adfuerit. Poſt initia verò vſus laxantium maiori ex parte conducet, ad reſoluendum nimirum impactum reſtrictumq; humorem, cum ſola laxantia, fundentiaq; conuenire vel etiam Galenus conceſſerit. Vnde laudatur olei roſati tepidi inunctio, vel cum adipe anſerino mixta. Conuenient vero ex toto laxantia, humoris finita fluxione. Cuiuſmodi erit oleum, in quo radix althęę decocta ſit, vel folia; vel ſpongia decocto fænugræci, lini, althęæq; imbuta atq; appoſita. Verum his propoſitis, videndum erit, an phlegmone ad ſuppuratione͂ veniat: in quo caſu ſuppurantibus puris generatio adiuuanda erit; & facto pure, vel medicamento, vel ferro vomica erit aperienda; deterſorijsq; repurgandũ erit vlcus; & mox ſarcoticis, atq; epuloticis ſanandum: quę omnia petenda erũt ab ijs, quæ de vomicis ſanandis in antecedenti libro nos ſcripſimus. At iam ad herpetem ſanandum accedimus: in quo quidem affectu vtimur, ſi magnus ſit, & ſanguinis euacuatione, & purgatione, quę fit cum pulpa tamarindorum, caſſia, vel manna, vel ſyrupo roſaceo laxatiuo, ex ſero lactis, vel ex aqua aliqua ſtillatitia; & laxato corpore cum euacuatione ſanguinis, tum purgatione lenitoria, ad medicamenta deſcendimus, quæ puſtulis non vlceratis conueniunt: primò, niſi malignus humor ſit, & ſi pars affecta permittat, neque eruptio critica ſit, poſſumus vti medicamentis repercuſſiuis, ſiccantibus, non humectantibus. & poſtea finita fluxione, bilioſus humor laxatorijs digerendus erit: vnde aqua calida conueniet ex ſpongia adhibita, vel fomentum calidum ex decocto althææ, maluæ, ſem. lini, fœnugręci, & ſimilium. In vlceratis vero puſtulis, requiruntur medicamenta vlceribus accommodata: de quibus in chirurgia dicemus. Ad eryſipelas eędemmet ſanguinis euacuationes, & purgationes ventris, vel clyſteribus factæ conuenient, ſi morbi magnitudo hæc requirat. Non eſt vſque adeo tutum repellere, ſi ſit in facie, vel etiam in alijs locis; aqua vero dulci tepida ſi ſpongia imbuatur, ac adhibeatur, tenuiſſimus ſanguis digeretur: vel oleum roſatum conueniet, in quo althæa decocta ſit, tepidum; vel ſuccus coriani actu calidus, vel etiam alterius herbæ refrigeratorię: quandoquidem hæc, ſi actu calida adhibeantur, quadantenus digerunt; vt etiam aquam dulcem idem facere, calida ſi adhibeatur, alijs à nobis demonſtratum eſt: omnes enim ſucci, uel aquæ poteſtate refrigerantes igne incalefactas reddi facultate aliquatenus laxatorias, neminem latere arbitror, cum & Galenus docuerit, aquam mediocriter incalefactam calefacere & humectare, & vehementer calefactam vehementer calfacere. Ad carbonem vero curandum, ſtatim (laxata vel clyſtere vel medicamento lenitorio aluo) vena inciſa ſanguis euacuabitur; & aliquando in parte

In 3. ſimpl. cap 17.
In lib. de Ther. ad Piſon. cap. x.

anthrace

anthrace obſeſſa, ut exitum maligno, & ardenti humore patemus, ſcatificationem moliemur. Nullo autem pacto erit vel refrigerantibus, uel adſtringentibus (quæ omnia Methodici ſub adſtringentium medicamétorum genere comprehenderunt) humor repellendus: periculum enim maius inueheret repulſio facta. Vlcus uero detergendum erit, medicamento ex ſucco apij, ex melle, & reſina terebinthina. Nonnulli poſtea facta deterſione, malum punicum auſterum minutim inciſum, in uino auſtero decoctum, atque contuſum cataplaſmatis modo adhibent; uel puluerem eiuſdem corticis ſicci, uel aliud ſimile ex epuloticis. Ad anthracem uero peſtilentem medicamenta poſterius in chirurgia adnotabimus. Atque hæc de phlegmone in communi pauca in primis præmittere voluimus; nunc ad particulares phlegmonas, in quibuſdam corporis partibus, quæ ſæpe fiunt, deſcendimus, & poſtea ad tumores quoque externos tractandos declinabimus.

De phlegmonis, quæ externas corporis partes vexant, ſanandis, & primo de ophtalmia. Cap. II.

EX phlegmonis, quæ externas partes corporis uexant, ſunt ophtalmia, parotis, & quæ in mammis, & in teſtibus, & in digitis fit, nec non in partibus articulorum, quam arthritim, podagram, & iſchiadem, ſeu coxendicum morbum & dolorem appellant. Gallicæ itidem phlegmonæ, atque tumores œdematoſi, ſtrumoſi, ſcirrhoſi, & qui à materiæ, quã continent, ſimilitudine cum melle, ſeuo, pulte, meliceris, ſteatoma, & atheroma denominãtur. Nunc de ophtalmia tractabimus, quæ oculorum phlegmone eſt: externa enim tunica, coniunctiua dicta, ex ſanguine inflammatur, vnde oculi cum rubore & tenſione dolent; & nonnunquam ſimul febris adeſt: cuiuſmodi ſunt, quæ certis temporibus anni in Ægypto graſſantur, tum ob ventorum caliditatem, tum ob arenarum calidarum, quæ à ventris campſinis uocatis per aerem feruntur, copiam. De quibus nos in libris de medicina Ægypriorum ſermonem habuimus. itaque cum hic affectus phlegmone ſit, mirum eſt, cur aliqui hunc ipſum morbum ex laxo & adſtricto mixtum fecerint; cum planè adſtrictus ſit, quem Methodici preſſuram oculorum uocant: Ni dixerint, in principio, ſcilicet quo tempore ſanguis fluit ad oculos, uideri morbum laxum, idcircoque indicari eo tempore pro curatione, nempe in principio, medicamenta adſtringentia uocata. Si morbus mitis ſit, præſcripta uictus ratione tenuiſſima, quæ maxime omnium conuenit oculorum inflammationibus, utitor mitioribus adſtrictorijs externis, ita, ut aliquando nulla euacuatione, purgationeque ſit opus, ſed ſat erunt topica in principio ad repellendam fluxionem, etiam mitiora, ut aqua roſacea, aut plantaginis, uel ſuccus roſarum tepidus, aut qui liquor tenuis, aut lac aſininum inſtillatum, & poſtea aqua fluminis tepida, aut decoctum maluarum, uel althææ, uel fænugræci, uel meliloti. Sed ſi morbus fuerit magnus, magnis quoque laxatorijs internis erit opus: cuiuſmodi ſunt ſanguinis euacuationes, aut per uenæ ſectionem, aut per crurum ſcarificationem, aut per cucurbitulas colli & dorſi partibus cum ſcarificatione adhibitas, aut per hirudines varijs partibus itidem appoſitas. Purgationes quoque lenitorio cathartico factæ, & clyſteres maxime conferunt. Itaque in primis præmiſſo clyſtere mollitorio, & ſecta vena cephalica eiuſdem lateris, ſanguinis congruens quantitas educetur; vel quandoque uena interna iecoraria ſi plurimum ſanguinis abundauerit, & mox cephalica incidetur, imò etiam, ni affectus tollatur, vt Ægyptij facere ſolent, & venam frontis, & anguli interni oculi affecti. Alij ceruici, collo, dorſo, ſcapulis, cucurbitulas adhibent cum ſcari-

ficatione, & eo modo ſanguinem euacuant; alijque ſæpius poſt aures uenis appoſitis ſanguiſugis eandem moliuntur euacuationem ſanguinis, quam ſi opus ſit, ſæpe repetunt. Nonnulli in affectu peruicaci vtuntur ſetaceo in occipite per plures dies, quo purgari caput, & humorem ab oculis diuerti, obſeruatur. Nos vtiliſſimum eſſe experientia in multis deprehendimus, vtramq; aurem ad imam partem perforare, introq; mittere ſubtilem funiculum ex filis ſericis contextum, eũq; ſępius in die agitare, ne foramen ſiue vlcus coaleſcat. per aures enim facillima humoris eſt euacuatio, diuerſioq;. Solo hoc genere præſidij complures à difficillimis ophtalmijs ſanatos vidimus. Poſt ſanguinis euacuationem conueniunt medicamenta leniter laxatoria, cuiuſmodi erit, ſi exhibeatur caſſiæ catharticæ abiſſinæ vncia & ſemis cum ſaccharo, vel poſt ipſam ſuperbibatur ſerum lactis ad libras duas: vel poterunt exhiberi quatuor vnciæ aut mannæ Calabræ, aut ſyrupi roſati laxatorij; & poſtea ſuperbibant, ſeri lactis libras tres: ſi in potione deſideretur, poterit diſſolui aut caſſia, aut manna, aut ſyrupus laxatiuus roſarum, cum aqua ſtillatitia, in qua ebullierit ſemuncia pulpę tamarindorum. Sed venio ad localia ophtalmica medicamenta, quæ ſunt collyria in principio ad repellendum ſanguinem opportuna: cuiuſmodi erunt aqua ſtillatitia roſarum tepida, aut plantaginis, aut cimarum rubi; vel ſuccus roſarum ſimplex, aut cum albumine oui deſpumato; poſtea conueniet lac muliebre vel aſininum inſtillatum, aut liquor expreſſus ex ouis coctione induratis: & tandem balnea ex aqua dulci fluuiatili calida, aut ex decocto maluarum, aut althæę, aut meliloti, aut fęnugræci parata vtilia erunt: eodemque modo ſpongiæ eodem calido decocto imbutæ calidæ ſumma cum vtilitate adhibebuntur. Quæ ſanè medicamenta expreſſiſſe viſus eſt Hippocrates, cum dixerit: oculorum dolores, meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut phlebotomia, aut purgatio ſoluit. At primum faciendæ erunt tum euacuationes, tum purgationes, & poſtea balnea, fomentaque vſum habebunt. quandoque nulla pręcedente euacuatione aliquot, cum ex balneo plurimum ſudaſſent, ab ophtalmia fuiſſe liberatos vidimus: & nonnullos, vt Galenus quoq; animaduertit, ex vino mero ebrios factos, in ſomnumq; delatos, prorſus ſanatos. Atque hæc de ophtalmia.

In 6.aph.31.

De parotide ſananda, mammarum phlegmone, atque in inguinibus facta. Cap. III.

PArotidem phlegmonem eſſe glandularum iuxta aures poſitarum neminem medicorum latet: proindeque hanc & ſtricturam & morbum adſtrictum methodici fecerunt: idcircoque ad eius curationem indicari medicamenta laxantia. Itaque, præſcripta victus ratione laxatoria, qualem nos aliàs in curandis phlegmonis internis tradidimus ſeptimo libro, ſi morbus magnus ſit, vireſq; conſtent, conueniet ſanguinis vocuatione corpus laxare, aut vena interna lateris è directo poſiti, aut cephalica ſecta; aut cruribus ſcarificatis, aut cucurbitulis cum ſcarificatione ſcapulis & dorſo appoſitis; vel etiam hyrudinibus appoſitis hęmorrhoidibus. Cæterum antequam ſanguis euacuetur, aluus laxabitur mollitorio clyſtere ex decocto maluarum, violarum, althæę, mercurialis, cum oleo communi dulci; vel, ſi febris adſit, ex oleo violaceo ad vncias quatuor, cum mellis roſati ſimplicis vncijs tribus, adiecto modico ſalis, concinnato. & ſanguine euacuato viribus conſentientibus, ſi febris multa etiam vexet, vel caſſia ſimplex dabitur ad vnciam & ſemis, cum ℥.ij. pulpæ tamarindorum, vel manna, vel ſyrupus roſatus laxatorius ad vncias quatuor: quæ diſſoluantur in decocto flor. & fructuum cord. in quo ſemuncia pulpæ tamarindorum fuerit aut macerata per noctẽ, aut parum efferbuerit.

efferbuerit. Et ſi febris fuerit cõtinua,& ardens,cũ multa ſiti, & calore,aſſument ęgroti aliquod ex ſupradictis laxatorijs, & poſtea ſuperbibent ſeri lactis caprilli duas, vel tres libras. Verum, ſi parotis in morbo acutiſſimo critice appareat, & tardè moueatur, vt ad topica veniamus, ſi alte deliteſcat, & tarde moueatur (auctore Galeno) attractorijs & aliquando adhibita cucurbitula excretio erit addiuuanda, vel calido fotu adhibito, ſcilicet ex decocto aut althææ, aut fęnugræci, aut lini, aut chamæmeli, aut ſimilium; aut ex multis prædictorum ſimul; aut fouebimus ipſam parotim oleo dulci amygdalino, aut hydrelęo calido, molli lana, vel ſpongia excepto; aut ſpongia aqua calida expreſſa: ſed hae conuenientius eſt prædictum decoctum calidum ſpongia exceptum, & poſt expreſſionem adhibitum: ſic quęcumque caliditatem humiditatemque coniunctam habebunt, erunt aptiſſima tum ad iuuandam parotidis extractionem, tum ad dolorem demulcendum. Si vero tumor vehementi impetu moueatur, nullo modo erit excretio attractorijs iuuanda; ſed totum negotium naturæ permittendum. In his enim ſolis inunctionibus oleorum dulcium tepidorum vti ſolemus. Ex quo non rectè ſe gerunt ij, qui conantur quamprimum uti cataplaſmatibus attractorijs, atque ſuppuratorijs. Quoniam phlegmone plurimum ſi augeatur, dolores augentur, atque caliditas. Quibus ſymptomatis facile cerebri membranis communitatis, vigiliæ, deliriaque ſuccedunt, non rarò lethalia. ſępe vidimus ex commotis, auctiſque parotidibus ex vſu attractoriorum medicamentorum, deliros complures factos interijſſe. Neque parotides ſi ſuppurentur, & rupta vomica expurgentur, medici certam ſalutis ſpem polliceri ægrotis poſſunt, etiam ſi & rectè (vt dictum eſt) ſuppurauerint, & effluxerit pus album, & probè concoctum: quoniam in acuto morbo, niſi vnà apparuerint ſigna concoctionis in vrinis, haud profectò quimus ex ijs probè ſuppuratis certam ſalutem polliceri: quæ certè prædici poterit, ſi vna cum ſignis concoctionis, ſcilicet morbo planè concocto, ſuppurauerint. In Craſtinacte & Ancilla pictoris (vt auctor eſt Hippocrates in libris epidemiorum) parotides ambæ ſuppurauerunt, qui tamen ambo interiere. Si verò parotides abſque ratione delituerint, aut ipſis ſuppuratis pus non effluat album & concoctum, omniumque maxime morbo crudo exiſtente, exitium certum ſuccedet. At qui cupiunt plura de parotidarum prognoſtico intelligere, non grauentur legere noſtros libros de præſagienda vita & morte ęgrotantium abhinc annos complures euulgatos. Ex parotidibus ſuppuratis, rupta vomica, aut ferro, aut medicamento, detergendum purgandumq; pus erit, laxatorijsque medicamentis durities erit emollienda: ad quod conducent, ſpongiæ aqua calida, vel decocto althææ, aut fęnugræci, aut ſimilium imbutæ & appoſitæ. Mox vlcere deterſo, æquatoque, carne replendum erit medicamentis ijs, quæ modice ſiccant, atque detergunt, ſine adſtrictione: cuiuſmodi eſt iris, betonica, pompholyx, & ſimilia tenuiſſime trita, & inſperſa. Tandẽ opus erit epuloticis, ideſt cicatrice vlcus claudentibus: hæc autem ſunt ſicca, adſtringentia, ſine deterſione: Huiuſmodi erit ex ſimplicibus galla immatura, balauſtium, cortexque mali punici, ęquiſetum, & ſimilia. Sed iam ad mammarum phlegmonem accedimus. Quæ ſæpe fit in mulieribus enixis & lactantibus, & quandoque ſuppreſſis menſtruis, ſanguine ad mammas defluente. Hæ ſi rectè tractentur, ſolent citò atque tutò ſanari; ſi vero non rectè, ſolet inflammatio mutari in tumores quidem & longos & malignos. Antiqui omnes vtebantur in curatione laxatorijs præſidijs, præſertimque ſanguinis euacuatione ex talo pedis, ſi menſes fuiſſent cohibiti, uel ex vena interna brachij è directo mammæ affectę: ſic alui purgationem moliemur medicamento leniter laxatorio, vt caſſia ex ſero lactis, vel cum decocto tamarindorum ſi febris adſit, vel ſyrupo laxatorio ex infuſione roſarum multiplici, cum ſero lactis, diſſoluto; vel horum loco clyſteribus lenitorijs aluum laxabimus. Quod ad exter-

In 3. de comp. loc. cap. 2.

ad externa medicamenta pertinet, quidam in principio illinunt mammas roſaceo tepido in pila plumbea, piſtilloque plumbeo, quoad nigreſcat, diducto, cum terra lemnia; vel terra eadem cum lacte eodem modo deducta: attamen hæc non actu frigida, ſed tepida adhibeantur. Verum nullo adſtrictorio repellenteue medicamento in hac plegmone vtendum medici cenſent. Mirifice conducere ſolent folia althæę, vel maluarum ex butyro recenti, vel ex oleo amygdalino dulci decocta, atque appoſita: vel emplaſtrum ex radice althæę, butyro, & lacte paratum, vel addita mica panis molli vel farina fœnugræci. Et quia plerunque hæ phlegmonæ ſolent ſuppurari, caueant medici à ſectione cum ferro facta, & potius expectent, ſponte ut vomica erumpat. & poſtea vlcus curabitur, vt aperta parotis. Non poſſum tacere miram efficaciam ad huiuſmodi phlegmones aperiendas, atque ad ipſarum vlcera ſananda, quę ineſt folijs Androſemi à Dodonæo vocatę. hunc plantam herbam Sicilianam officinæ appellant, folia enim hæc viridia modicè contuſa, ſed tamen integra, exterius appoſita vim habent pus etiã fęculentum, atque craſſum, durumque, quod vix magna inciſione facta educi poſſet, educendi, atque vlcus promptè expurgandi, detergendique, & prorſus ſanandi. Complures vidimus mulieres, quæ quaſi miraculo à phlegmonoſis tumoribus ſanatu difficillimis, in mammis ębortis, breuiſſimo tempore & iucunde quidem fuere omnino ſanatæ. Non potui in mulierum vtilitatem, non communicare medicis tam facile atque precioſum medicamentum. Demum phlegmomones in axillis, & inguinibus, bubones vulgus vocat, curantur eodem modo, quo parotides curari diximus.

De plegmonis articulos vexantibus præſertimq; de arthritide, de coxendico dolore, atque de podagra. Cap. IIII.

ARthriticorum dolorum genere comprehendi omnes affectus, qui cum dolore articulos, & cum tumore vexant. At triplici tamen differentia diſtingui ſolent. Etenim quidem articulares dolores ſtatim à principio omnes ferè vel complures articulos (quo nomine, vt Paulus Ægineta ſcribit, etiam vertebras, humeros, maxillas, omnemque mobilem oſſium commiſſuram comprehendimus) inuadunt; atque hi ſimpliciter arthritici dicuntur: huncque affectum Græci arthritim & Latini articularem appellarunt. Alij à pedum articulis incipiunt, atque tractu temporis affectus ad manuum, humerorum, brachiorum, genuum, atque aliarum partium articulos progreditur; atque hunc affectum podagram (vulgo guttam) appellant. Demum ſunt qui in coxendice fiunt, iſchiadicique idcirco & coxendici dolores dicuntur. Horum verò omnium affectuum cauſam duplicem eſſe Galenus ſtatuit, ſcilicet, partium humorem recipientium debilitatem, atque humores in corpore ſuperfluentes, qui ad partes delabentes & dolorem, & tumorem creant. Imbecillitas verò partium, ſcilicet articulorum, quandoque ab hæreditario ſemine procedit, vt quando parentes eo affectu ſcilicet podagrico vexati filios generarũt. Nonnunquã à percuſſione articulorũ cõpaginibus diuexatis hic morbus originẽ ducit, quod nimirũ ex ea cauſa articulorũ partes maxime debilitentur. A qua cauſa nos in podagrã incurrimus, ſi vniuerſa articulorũ cõpagine ex caſu plurimũ debilitata, ſcilicet cũ olim ex Ægypto in Italiã redeũtes nauigaremus propè Corcyrã Inſulã in loco, qui dicitur Caſoppus: etenim propter naufragiũ ex naui in cymbã præ timore repente delapſi, cymba proceloſo mari agitata valde in pedibus percuſſi fuimus: à qua percuſſione pedes plurimum intumuerunt. Vnde tota corporis mole valide percuſſa partes neruoſæ, omniumq; maxime articuli imbecillitatem inſignem nacti paulo poſt, phlegmo-

nolis

noſis doloribus diuexari cęperunt. Itaq; à percuſſione quaſſationeq; partium neruoſarum, atq; articulorum articulares dolores fieri ſolent, quoniam exinde partibus ijs maxima creatur debilitas. Idem ab ebrietatibus, à frigore intenſo, ab immoderatis exercitijs, atque ex immoderata venere euenire ab omnibus deprehenſum eſt. Atq; ab his cauſis fieri ſolet partium ſuſcipientium debilitas, qua partes nequeunt tueri ſe à ſuperfluentium humorum decubitu. Humor vero ſuperfluens copia, & aliquando etiam qualitate moleſtus, ad debiles partes à fortioribus protruditur, vel quouis modo deſcendit, quandoque etiam etſi neque copia, neque qualitate moleſtat, tamen vel immodico calore fuſus vel liquatus, aut ex frigore ambientis immoderato expreſſus ex capite, vel ex vniuerſo corpore ad articulos demittitur; quas partes diſtendens, tumefaciensq;, dolorem cum phlegmone facit. Qui humor quandoque ſimplex fluit, vt ſanguis, vel bilis, vel pituita, vel melancholia, vel plerumq; ex his mixtus. Diſtinguunt pleriq; arthritim, podagramq; in calidam, atq; in frigidam. Hanc tumor, non multum doloroſus, ſine rubore, ſine caloreq;, atque abſq; febre manifeſtat: illam ex vehementibus acutiſſimisq; cruciatibus cum colore rubro partis affectæ vel flauo, coloreq; inſigni & febre continua deprehendimus: Febres vero hæ ſemitertianis, à catharro excitatis prorſus ſimiles videntur: etenim diebus ſingulis exacerbantur noctu potius, cum horrore inuadunt, mox calor tota nocte quandoque inſignis qui die acquieſcit: acceſſiones ſunt inæquales, ſiquidem vna eſt maior, manifeſtiorque, altera mitior atque obſcurior. Itaq; fiunt hæ arthritides ab ichoroſo tenuiq, humore potius, quam à ſanguine vel à bile; Quæ vero à pituitoſo craſſoq; humore fiunt, plerumq; haud multo cum dolore iuncti ſunt: neque ſępe cum his ægroti febriunt: ſed tumores maiores, grandioresq; apparent. Maiori ex parte hic affectus fieri ſolet à cruditatibus, quę in ſtomacho abundant, atque in vniuerſo corporis habitu. Vnde ex crapulis, ebrietatibus, venereq; inordinata hi affectus maximè foueri videntur. At priuatim nimius inordinatusq; vini potus hoc malum facit. quod etiam eo argumento facile intelligitur, quia omnes ferè qui podagrã patiuntur, præſertimq; calidam, vino immoderatius, atque inordinatius incumbunt: & nonnulli qui à potu multum abſtinuerunt, plurimum ab illo malo alleuiamenti perceperunt. Hic affectus facilis cognitu eſt, cum eo partes articulorum & doleant, & tumeant: Nam ſi in principio non appareant, ſaltem poſtea, ad exterius etiam conuerſa materia; & quandoq; cum calore, coloreq; vel rubro, vel flauo: Et in antiquato affectu, ſolet dolor primum inuadere uel pedem, vel manum, vel genu; & poſtea ad plures partes progrediens, eas eodem tempore vexat. Certe hoc malum ſanatu difficillimum eſt, poriſſimumq; quod à pedibus incepit & tractu temporis ad complures partes progreditur. Arthritis verò, quæ ſtatim omnes articulos inuadit, facilioris curationis eſſe ſolet, ita, vt complures, ſi ſtatim initio accurate medicamentis incumbant, prorſus liberi euadant. Atque etiam in coxendico dolore idem eueniet, ſi principio ægrotantes probè à medicis tractentur: Qui verò curationem in initio ſpernunt, ad exitium vſque morbum hunc comitem habere ſolent. Sed age, curationem aggrediamur: Et quamuis Medicinæ pręſidijs interdum hoc malum ex toto tolli non poteſt; ijs tamen ſæpiſſimè eousq; redigitur, vt multum decreſcat, mitiusq; adeo reddatur, vt ab hominibus lenius ferri queat: Quinnimo audebimus affirmare, ab illo, qui non multum antiquatus ſit, poſſe, qui ſenes non ſunt, atq; debiles, omnino ſanari. Itaq; cum morbus adſtrictus ſit, laxatorijs quidem tum internis, tum externis præſidijs indigebit. Poterunt vero initio phlegmonum adſtringentia conuenire, vt mali augmentum futurum diminuant, prohibeantq;. Attamen adſtringentium repellentiumq; vſus in morbo recenti conducet; minime tamen in antiquato, in quo omnes ferè articulorum partes plurimum laxę, & debiles euaſerunt. Namque in

his, ſi morbum in principio (exempli gratia) à pedibus medicamentis adſtricto-
rijs repellas, ipſum alijs partibus rectè nunc valentibus communicabis. etenim
humor à pedibus protruſus ad aliàs partes articulares feretur, easq; diuexabit. Ita-
que tumefactio, & ſtrictura articulorum à præſentia humoris facta primum laxa-
torijs eſt tollenda: & mox ſublato affectu adſtricto, partes laxæ & debiles erunt
adſtrictorijs roborandæ, atque firmandæ. Hac quidem curationis methodo,
etiam Dogmatici omnes vtuntur, cum ex cauſis curationem dimetiantur, & de-
promant. Conſtat enim, vt ſuperius quoq; dictum eſt, huius affectus duplicem
eſſe cauſam, ſcilicet partium ſuſcipientium laxitatem imbecillitatemq;, atq; hu-
morem in corpore ſuperfluentem, qui certis quibusdam temporibus copia immo-
derata auctus, ab expultrice partium ipſum continentium, ad articulorum laxas
partes detruſus dolorem, phlegmonemq; facit. Mirum certe eſt, hoc malum cer-
tos quidem ac terminatos in anno vel annis periodos habere, adeo vt in aliquibus
ſingulis annis, in vere; alijs, in autumno; alijs in alio anni tempore, redeat;
atq; in alijs non ſemel in anno, ſed & bis, & ter, quaterque: qui ita terminatis tē-
poribus exacerbatur, vt ſępe ne vel diem vnam euariare, compertum ſit, atque
hunc periodorum ordinem perpetuo ſeruare ſolet, ni ab aliqua cauſa procatarctica
hic ordo impediatur. Etenim aliquando caliditas ſolis immoderata, vt qui ſeip-
ſos in ęſtate ſoli immoderatiùs exponunt, humorem fundens, ante ſolitum tēpus,
vt humor ad articulos moueatur, eſt cauſa: veluti etiam intenſum frigus aliquan-
do humorem, exprimendo facit, vt humor ſuperfluens ad articulorum partes in-
mat, ante tempus ſolitum, atq; phlegmonem faciat. Quibus quidem conſtat,
hoc malum redire, poſteaquam corpus certam quandam humorum ſuperfluen-
tium quantitatem generauit. Confertim enim humore ad eam quantitatē aucto
qua expultrix ſemper mouetur ad excernendum, propellendumq; ipſum ad par-
tes articulares iam ex aliqua cauſarum nuperdictarum debilitatas, hoc malum re-
dit, atq; toties in anno, quoties profecto corpus nuper dictum humoris ſupradictā
quantitatem generat: quę quantitas cum expultricem moueat, neceſſariò humo-
re ad articulos propulſo, malum exacerbatur, reditq;. Atq; hęc erit huiuſce mor-
bi periodorum exacerbationumuè diuerſarum, quæ in anno fiunt, ratio. Cum
igitur hic affectus morbus adſtrictus ſit, neceſſariò ipſum laxatorijs tolli medica-
mentis oportebit. Quam curationem etiam Dogmatici ſequi videntur, cùm in
curandis morbis articularibus à tollenda materia, ex qua fiunt, perpetuò exor-
diantur: Eaque cauſa pręſertim, quod partium articularium recipientium imbe-
cillitas minimè reſtaurari, tolliq; queat. Quam partium debilitatem poſſe tolli
fortaſſe ſperandum eſſet, ſi longo tempore, partes doloribus phlegmonisq; à qui-
bus debilitantur, planè caruerint. Medicamentis verò quàm difficillimo negotio
robur ſolitum illis partibus poterit reſtitui. Itaq;, ſi de curatione loquamur, quę
pręſeruatio eſt, atq; de ea, quæ affectus quoq; curatio exiſtit; Profectò dicemus,
omnia medicamenta conuenire, quæ humorem ſuperfluentem tollunt. Cuius
quidem generatio optima victus ratione primum obſeruata, prohibetur. Itaque
qui his morbis vexantur, parco cibo & potu vtantur, caueantq; à crapulis & e-
brietatibus, ab immoderata venere, ab otio, quinimò quotidianas exercitatio-
nes obſeruent. Quotidiana quidem experientia deprehenſum eſt, homines, qui
validis exercitijs aſſidue vtuntur, hoc genere mali non prehendi, atque illos, qui
ipſo conflictantur, eò minùs conflictari, ſi, quoad ſudent, in exercitijs laboraue-
rint. Ad tollendum verò humorem ſuperfluentem, omnes commendant præſidia
quouis modo euacuantia, & purgantia, ſcilicet, ſanguinis vacuationem, purgan-
tia tum per vomitum, tum per deiectionem aluj; omnium verò maxime ſudorifi-
ca. Vnde in illis inſtituunt decocta ſudorifica ex Guaiaco, china, ſalſa patilla,
quæ non niſi purgatis corporibus, euacuatisque, in tempore quo recte valent, ad
præſerua-

præſeruationem, quæ fit potiori cauſa, quæ eſt humor abundans, ſublata: & aliquando in ægrotantibus eadem inſtituunt, ſudorem ex ijs, ad corpus ſiccandum, prouocando: & quidẽ per plures dies, prædicta ſudorifica exhibent, vt quandoq; ad viginti, nonnunquam ad triginta dies, ijs decoctis ægrotos vti velint. Quod inſtitutum nunquam potuimus in articulario morbo, qui ab humoris conſueta fluxione ad articulos facta excitatur, exacerbaturque, probare. ſiquidem exquiſitæ euacuationes quæ præmittuntur, ſimulq; purgationes, viſcera interna debilitant, atque ita, vt poſtea plus humoris excrementitij ſuppeditetur, ſunt in cauſa: imò ſæpius in corporibus nondum eo morbo vexatis, dolores mouent, exacerbantque: Quod & in nobiſmetipſis atque in alijs compluribus obſeruauimus: qui cum omnino doloribus vacarent, ſtatim à præbito pharmaco purgatorio vel ab euacuato ſanguine in ſolitos dolores inciderunt. Quare haud iniuria fortaſsè Aurelianus phlebotomiam in ijs, qui huic affectui ſunt obnoxij, partes patientes replere, ſcripſiſſe deprehenditur. Itaque exquiſitas euacuationes per ſanguinis miſſionem & per pharmaca laxatoria, reiteratasq; in hoc malo antiquato, raro vtiles eſſe cognouimus: quinimò ſæpe complures in deterius ab earum affectato vſu labi deprehendimus. Non tamen negamus quorundam purgantium vſum eos multum iuuare poſſe. Neque etiam ſudorifica multis diebus adhibita, & ſi aptiſſima ſint ad humiditatum ſiccationem faciendam, planè laudamus, eodem nimirum argumento, quod nedum inutilem excrementitiamque humiditatem, ſed quinetiam vtilem reſoluant: vnde admodum viſcera interna debilitantur, ſcilicet ipſorum & humido ſubſtantifico & calore innato exoluto, atque diminuto: ex quo viſcera poſtea, deterius coquendo, copia maiori ſuperfluentis humoris abundare ſoleant. Quam rem facile deprehendere exinde quimus, quia complures ex ijs, qui hoc morbo diuexari ſolent, poſteaque ita longis euacuationibus, ad præſeruandum, vſi fuerunt, & crebrius, & citius, quam eſſent ſoliti, hoc malum incurrerunt. Nos verò ſoli fuimus, qui non probauimus ita longas accuratasq; euacuationes per ſudorifica medicamenta, neque ſanguinis frequentatas euacuationes, neq; laxatorias catharticasque purgationes. Sat nobis uiſum eſt, ſudorifico podagricos eo vſque vti oportere, quoad humor ſolummodo ſuperfluens, qui morbi acceſſionem facit, abſumatur. Neque in morbo antiquato tempus conterendum in vniuerſali totius corporis accurata cum euacuatione, tum purgatione præmittenda; cùm neque tutum ſit, eas euacuationes, purgationesque diligentes præmitti, quia ſæpius dolores, qui non aderant, ab ipſis in partibus commouentur. Itaque, vt curationem veram dicamus, ſtatim, inuadentibus doloribus ſi aluus fuerit adſtricta, præmiſſo clyſtere laxatorio, aut lenitorio pharmaco, aut leui etiam eductorio, potiſſimumque ex hermodactylis vel ex agarico, vel ex mechoacah, vel alio ſimili parato, iubemus epoto decocto calido, quod inferius præſcribemus, podagricos homines in balneum laconicum, idest in tinam ligneam oblongam, ſuffitu, qui ex lapidibus molaribus ignitis decocto infra deſcribendo conſperſis excitatur, incalefactam deſcendere, in eaque collocatos probeque linteis coopertos, ne calor exhalet, quoad multum ſudent, ad ſummum per horam, manere; mox ſudore linteis calidis deterſo in lectulo calido reponi, in quo etiam non parum ſudare ſolent; in lectuloque poſtea rurſum deterſo ſudore, poſt tres horas vt cibum aſſumãt, iubemus: Hic autem cibus debet eſſe quantitate parcus, qualitateq; optimi ſucci, & facilis concoctionis, cum modico etiam uini clari pauciferi. ſi ſenes ſint, ſemel in die eos ſudare ſufficiet; ſi iuuenes, & robuſti, bis in die ſudabunt, eodem modo ſex horas à prandio rurſum aſſum pto decocto ſudorifico. ſudabunt autem aut ſepties, aut ad plurimum decies: Hic ſudor ſat profectò erit ad abſumendum humorem ſuperfluentem, ſiue eius quantitatem, quæ apta eſt dolores renouare. Tunc enim ſolummodo excitan-

tur dolores articulares, cum ea ſuboritur humorum copia, quæ in viſceribus, & vaſis retineri nequit, ac ſua moleſta vi & qualitate naturam irritat, vt eam ad articulos, iiſque vicinas partes protrudat. Hanc igitur ſolummodo humorum quantitatem ſuperfluentem, quæ morbum articularem factura eſt, ſudorifico præſidio abſumendam putamus. Quam ſanè ſudor per quinque dies factus, ſi bis in die ſudent, ſufficienter abſumet. Qua reſoluta, fluxiones ilicò ad articulos ceſſare eſt neceſſe; atque exinde etiam phlegmonas doloreſque non amplius augeri, neque multo amplius perſeuerare malum, deficiente humore (qui per ſudorem & diuertitur, & abſumitur) phlegmonem fouente, conſentaneum eſt. Quem modum ſudandi ita arthriticis doloribus fore vtilem confidimus, vt nedum etiam ſenes eo malo vexatos poſſe plurimum iuuari, verum etiam iuuenes, ſi aliquibus annis (vt dictum eſt) eo præſidio vtantur, poſſe omnino ab eo morbo liberari, audeamus affirmare: ea præſertim ratione, quod ſperandum ſit, partes articulorũ, ſi longo tempore ſudandi beneficio à doloribus non diuexentur, à quibus profectò eæ laxę & debiles euaſerunt, etiam ad priſtinum robur reſtitui poſſe. quæ imbecillitas, altera cauſa eſt horum dolorum, qua ſublata (vt ait Galenus) nunquam podagra fieri poteſt. Decoctum vero ſudorificum, cuius quidem calidi ſemilibra propinabitur ſudaturis, parabitur ex radicis arundinis ſiccę minutim inciſę vncijs tribus, radicis itidem ſiccæ iridis minutim inciſæ ſemuncia, calaminthæ montanæ manip. duabus, aquæ communis libris ſex. facta ebullitione ad conſumptionẽ medietatis percolatum ſeruatur. Hoc decocto ignitis lapidibus aſperſis fotus calidus paratur, ad balneum laconicum calfaciendum: cuius quidẽ calor ad ciendũ ſudorem toto ipſius ſudationis tempore conſeruabitur, reiterata ſæpe ex prædicto decocto lapidum ignitorum aſperſione. Aliud itidem decoctum eodem modo vſurpandum parabitur accipiendo foliorum arundinum ſiccatorum, ſaluiæ, aſarique an. M.iiij. radicis cyclaminis ſiccæ minutim inciſę, ariſtolochiæ rotundę, ſpicæ Italicæ ſiccæ, an. vnc. i. aquæ communis lib. xx. bulliant ad tertiæ partis conſumptionem. Atque hoc eſt præſidium noſtrum laxatorium, quod ſcilicet medeři articularium partium doloroſæ ſtricturæ nuper tradidimus. Sed fortaſsè aliquis ex medicis Dogmaticis hanc noſtram medendi rationem multis rationibus reprehendet; & primo quod non præmittat euacuationem, purgationemque totius corporis exquiſitam: quibus non pręmiſſis, haud tutò in corpore impuro ſudorem ſudorificis poſſe moueri mordicus contendet, quòd verendum profectò ſit, humorem à calore ſudorificorum fuſum, poſſe ad principem aliquam partem irruendo grauiſſimum morbum inuehere; vel, ſi hoc non fiat, ſaltem dolores nouos in pluribus partibus articularibus concitatum iri. Accedit etiam, quod huiuſcemodi euacuatio ſudorifica tam breui tempore frequentata, ſit inſufficiens pro tollendis, auertendiſque iis phlegmonoſis doloribus. Ad primum argumentum reſpondemus neque venæ ſectionem, neque laxatorium purgans in omnibus ſuperfluentem humorem abſumere, maximeque in affectu antiquato, in quo partes ſunt valde debiles, & hac de cauſa, nempe, ob inſignem laxitatem tum ab euacuatione ſanguinis, tum à medicamento cathartico humorem ſuperfluentem commotum copioſius recipiunt. Hinc complures vidimus podagricos, qui cum incepiſſent vacuari, & purgari, in gratiam ſudorifici decocti aſſumendi, ex commotis humoribus ad articulos obortis doloribus coactos fuiſſe in aliud tempus remittere curationem per ſudorifica medicamenta faciendam. In morbo verò recenti partibus non ità laxis exiſtentibus etſi dolorum concitatio non adeo ſit timenda, tamen fruſtra tempus in vniuerſali euacuatione purgationeq; facienda terimus, cum præcipuum inſtitutum ſit, humorem ſuperfluentem, qui cœpit ad articulos fluere, per ſudorem abſumendo ab afflictis partibus totum diuertere. Neque eſt quod timeant in corpore impuro repletoque humorem fuſum à calido

ſudorifico

ſudorifico in viſcera interna irruere poſſe, atque idcirco malum illis grauius poſſe inuehere: quoniam humores omnes à ſudorifico externo (quod eſt calor humidus laconico balneo concluſus) non ad intra ſed ad extra mouentur, nimirum eos calore externo trahente exterius. hinc apud quoſdam medicos antiquos aliquando legiſſe, meminimus, quòd olim corpora haud ita familiariter, vt nunc, internis phlegmonis alijſque morbis corripiebantur, propter frequentem balneorum vſum, eo tempore ab omnibus ferè frequentatum, quo ad exterius humores ferri conſueuerunt. Accedit etiam, vanum profectò videri illum timorem quod in corpore impuro ſudorificum grauius malum excitare queat, etſi humores à calore fundantur, cum humor ſuperfluens à ſudorifico fuſus totus per ſudorem excernatur, atq; euacuetur. Hic timor certe, ni humor fuſus prorſus per cutim euacuaretur, adeſſet: ſed omnis timoris cauſa tollitur, cum humor à calore fuſus per ſudorem excernatur. etenim in prædicto laconico omnes ſudare, ſi (vt dictum eſt) recte inſtituatur, certiſſimum eſt: calor namque Laconici fuſum ad cutem omnẽ trahit humorem, cutaneoſque meatus rarefacit: vnde facillime ſudor mouetur. Quod genus præſidij longe facilius iuuabit eos, qui ex ichoroſo humore tenui podagra laborant. Hoc præſidio ſudorifico complures veterum medicorum ad febres periodicas in longum tempus progredientes finiendas, vti familiarius ſolebant, & cum magna vtilitate ipſum in uſu habuerunt. Ante acceſſionem etenim per duas horas dato ſudorifico, vt in ſudorem ægroti erumperent, operam dabant. Ex his ergo liquido cuique patebit, ſtatim incipientibus doloribus conſultius eſſe incipere ſudationem oportere, ſolo clyſtere ad adſtrictam aluum laxatorio præmiſſo, aut aluo laxata lenitorio aliquo pharmaco, vti eſt caſſia, aut manna, aut ſyrupus roſatus laxatiuus, aut ſimile aliud. Atqui hic eſt modus, quo vtimur in podagricis, arthriticiſque doloribus, cum ad præſeruandum, tum ad curandum per interna medicamenta ſudorifica. Experientia quoque cognitum eſt, decoctum ex ligno lentiſci per plures dies aſſumptum ad ſemilibram plurimum efficaciæ habere ad prohibendas podagricas periodos, quod ea ratione illud præſtare poteſt, quia cum facultatis ſit adſtringentis, vias internas, per quas humor fluit, laſſatas & debilitatas maxime roborat. Nunc pauca quoque cum ad podagram tum ad iſchiadicum dolorem de medicamentis cum internis tum externis dicemus. In podagra (vti dictum eſt) iuuat ſudorificum, quo ſeptem vel decẽ diebus ſudent, ſpacio vnius horæ. Si dolor in principio plurimũ diuexet, anodyna quidẽ exterius appoſita conuenient, ſed mixta cũ repellentibus: cuiuſmodi erit ſuccus foliorũ, vel coriani, vel plantaginis, vel roſarũ vel ſimiliũ cũ lacte, oleoq; roſaceo, quę tepida adhibeantur: vel emplaſtrũ paratũ ex lacte, oleo roſaceo, & medulla panis adhibitum. Alij adhibent roſas in vino nigro feruefactas. Poſt principiũ laxantia, vel ẽt primę materiæ adhiberi poterũt, cuiuſmodi erũt folia althææ, decocta in hydrelęo, vel tepidũ fomentũ in aqua ex fœnugræco althæa, chamemelo paratũ. Alij adhibent mucaginẽ pſyllij, fęnugræci, atq; althææ ſeminũ, ſummo cũ iuuamẽto. Aliqui ebuli folia trita vel ex aqua vel ex vino feruefacta cũ ſæuo hircino adhibent: cyclamen itidem ex aceto decoctum; radix quoque cucumeris ſylueſtris ex aceto decocta ijs maxime auxiliatur. Non minus poſtea vtile erit lac ficulneum cum farina fænugręci, atque aceto. ſcordeum vero, thymum, vel origanum, vel thymbra, vel pulegium, vel calamenthum ex aceto acerrimo decoctum, ad reſoluendum eſt efficaciſſimum medicamentum, ſępius namque aliqui, qui ambulare non poterant, cum per noctem tantum ſupra pedẽ podagricũ detinuiſſent medicamentũ ſupradictũ, ambulare cęperunt. eodẽ modo & nitrum ex acerrimo aceto diſſolutum, plurimum iuuit. Antiquis fomenta ex ſale frixo adhibita, fuerunt maxime familiaria; atque frictiones pedum volis manuum ex ſale & oleo antiquo factæ plurimum ab ijſdem commendabantur. Non

nulli experti fuerunt, vtiliſſimam, eſſe reſinam pini appoſitam; ſed tamen interpoſita petia linea tenui, ne pedi adhæreat. Sed age de medicamentis ad coxendicum dolorem agamus.

De medicamentis ad coxendicum dolorem vſurpandis. Caput V.

EX internis medicamentis ſudorifica magis vtilia eſſe ſolent, atq; inter illa, quæ ſunt efficaciora, ſcilicet vehementer calida & ſicca, tenuiſſimæq; eſſentiæ. Etenim ipſorum facultas vehementer diſcuſſoria externo à balnei calore per vniuerſum corporis habitum deducta, craſſos humores iſchiadem fouentes extenuat, digerit, atq; vt tandem per ſudorem euacuentur, eſt cauſa. Huiuſmodi verò erũt, quæ parabuntur ex calamentho, cinnamomo, cariophyllis, ruta, ſmirnio, chamepithy, chamedry, ligno Indo, ſaſſaphras, & ex ſimilibus alijs. Hæc ſunt cæteris efficaciora; quorum vſus conuenit, vbi morbus ab humore crudo craſſoque foueatur. Minus efficacia, maxime vtilia erunt ſudorifica, ſi materia fuerit tenuis, ſeroſa, ichoroſaq;: atq; hęc parabuntur ex china, vel ex ſalſa parilla, vel ex ſmilacis aſperæ, vel arundinis radice, vel ex milio, vel ex radicibus aſparagorum, vel erytrodani, ideſt rubeæ tinctorum, vel ſimilibus in aqua decoctis. dabitur decoctum ferę ad libram actu calidum: & externo ſudorifico ſudor excitabitur, ſudabuntq; multis diebus, quoad ſcilicet dolor reſoluatur. Hinc Dioſcorides ad iſchiadicum morbum commendauit per plures dies, ſcilicet, per quadraginta, decoctum radicum aſparagorum, rutæq; ſeminum, ex vino paratũ; itidem Chamępithyos, beronicę, hypetici, corticum capparum, ſmirnij, cyclaminis. ſolebat ẽt dare puluerem corticum capparum, ad drachmam vnam, vel ad geminam, ex vino; vel rutæ ſylueſtris, vel ſmirnij, vel hyperici ſeminis, vel chamæpithyos herbæ. Nonnulli ſumma cum vtilitate exhibent puluerem eupatorij Arabum, vulgus pharmacopæorum Auicennæ eupatorium vocat: alij radicis cyclaminis: vel bryoniæ, ex vino. Nonnulli ſunt, qui ſudorificorum loco exhibent purgantia ſingulis diebus ad drachmam ex vino vel ipſorum decoctum. Dioſcorides laudauit decoctum centaurei minoris; alij dant agarici drachmam ex vino ſingulis diebus; alij turpetum; alij mechoacam radicem: alij vero compoſitis purgatorijs vtuntur, ſcilicet vel decoctis, vel electuarijs, vel ſyrupis, vel catapotijs. Cæterum cum purgantia omnia maximè ſtomachum, atq; viſcera interna lædant, viresq; deijciant, ſudorificorum vſus longe vtilior exiſtimandus erit. Vnde Methodici meritò purgantium vſum maximè ſuſpectum habuerunt, raroq; ijs vtebantur, atq; nonniſi in morbis difficillimis, poſteaquam omnia alia præſidia medica inutiliter fuerunt adhibita. Non negandum tamen in coxendico dolore ante vſum ſudorificorum ſumme vtiles eſſe ſanguinis euacuationes ex vena tali, aut poplitis, atq; purgationes, cum morbus hic foueatur ab humore craſſo atq; viſcido difficulter reſolubili. Inter externo vero medicamenta ea quoque vtilia erunt, quę humorem à centro ad cutem attrahere, eundemq; digerere apta nata ſunt; atq; etiam ruborem inducentia, exulcerantiaq;. Hinc pauperum complures in coxendice vlcera complura (adhibitis flammulæ iouis contuſis folijs, aut radicibus ranunculi, aut allio detrito, ex acetoq; acerrimo appoſito, vel ſimilibus) faciunt, eaq; diu aperta ſeruantes, humorem fouentem malum, euacuant. Hinc antiqui etiam iberidem tritam & emplaſtri modo coxendici appoſitam maximè cõmendarunt. Nonnulli vtuntur exterius oleis calidiſſimis vehementerq; diſcuſſorijs, cuiuſmodi eſt rutaceum, petroleum, ſulphuris oleum, & ex ſeminibus ſinapi paratum, item cicinum, liliaceum, laurinum, & illud in quo ebullierit ſinapi

vel pyretrum, vel coſtus, vel zinziber. Nonnulli vtuntur eodem modo aqua vitæ. Sed tamen in primis vtendum erit primarum materierum laxatorijs, vel oleis, vel fomentis, vel balneis, calidis digerentibus: quibus non conferentibus, ſupradicta vehementer laxatoria, ſcilicet, quę vehementi diſcuſſione humorem euacuando laxant, erunt opportuna.

De doloribus ſermonem continuari, & primum quid dolor ſit, eiuſquè differentia, cauſa, & curatio in communi tractatur. Cap. VI.

CVm dolores inter morbos adſtrictos locum habeant meritò, antequam ad laxos morbos tranſeamus, de ipſis à nobis ſermo eſt continuãdus præſertimq; (quod omnes phlegmonę dolorem coniunctum habeant) vt affectus dolorificos omnes abſoluamus. Sed priusquam ad ipſorum curationem tractandam veniamus, quædam, cùm ad cognitionem, tùm ad curationem in communi facienda prætermittemus: & primum quod dolor ſit illud, quod voluptati opponitur: vnde Galenus triſtem atq; moleſtum ſenſum eſſe ſtatuit. Varijs vero differentijs obſeruantur dolores, ita, vt quidam cum pulſu, quidam cum punctione, quidam cum tenſione, quidam cum grauitate, quidam cum torpore, & quidam cum eroſione ſentiantur: quidam dolor dicitur calidus, quidam frigidus; quidam continuus, quidam intermittens; quidam æqualis, quidam inæqualis; quidam fixus, & quidam mobilis. Hippocrates in lib. de locis in homine dixit: Hisq; quibus mutatur & corrumpitur natura, dolores fiunt, non quibus corrupta iam eſt, & mutata. Omnis vero dolor (auctore Galeno) fit, aut à partis alteratione, ſiue ab immodico temperamento, aut à continui ſolutione, quæ non lenſim ſed repente ac cum violentia fit, vt Gal. expreſſit in lib. 12. meth. med. cap. 7. In poſtremam verò cauſam pleriq; doloris eſſentiam retuliſſe viſi ſunt, eoq; præſertim argumento, quod nulla qualitas dolorem, ni ſoluat continuum, concitare queat. Quare Galenus meritò Hippocratem laudauit, dicentem ſcilicet, omnem morbum eſſe vlcus. Hinc quoque eſt, quod Galenus dixit, phlegmonem, eryſipelas, vlcus, abſceſſus, inæqualem intemperiem, ſpiritus crudos, flatuoſosq;, humoris cum calidi, acrisq;, tum frigidi lentique multitudinem diſtendentem, dolorem facere, quod nimirum hæc omnia ſoluant continuum, ſcilicet, aut diſtentione, vt in arthriticis doloribus; aut ruptione, aut exeſione, vt in hæmoptoicis ex venarum arteriarumue, tum ruptura tractioneue, tum exeſione factos; aut punctione, vt in pleuriticis; aut inciſione, vt in vulneratis: caliditatem verò immodicam reſoluendo, & frigiditatem comprimendo, & quaſi exprimendo à parte humorem, ſoluere continuum, neminem in naturæ cognitione eruditum latere ſcimus. Dolores vero varij à varijs quoque cauſis fiunt. Etenim repentini aut à ſpiritus aut ab humoris influxi multitudine (auctore Galeno) excitantur. Veteres calidos dolores, qui à calidis humoribus; & frigidos, qui à frigidis fiunt, nominare conſueuerunt. Qui verò cum pulſu ſentiuntur, aut inflammationem notabilis magnitudinis in partibus ſenſibilibus, in arterijsq; notatu dignis refertis exiſtentem, denotant, aut pus in phlegmone fieri: quare pulſatorius dolor aut à magna phlegmone fit in partibus arterijs magnis refertis, aut à ſuppuratione. Eodem modo & tenſiuus, aut a ſpiritus flatuoſi vel humoris copia membranas, cæterasq; alias partes membranoſas diſtendente, oboritur, proindeq; ipſum proprium neruorum, neruoſarumque partium & membranarum eſſe, multis viſum eſt. Grauem verò & proprium eſſe cutis, hepatis, lienis, pulmonum, renum, adenum, & tenſiui

genere

In primo de elementis.

Gal in 6. aph. 5

Gal. in 4. ſimpl. cap. 2. in 3. de fract. comm 34. in lib. de inæq. intemp cap. 6.

In 6. aphor. Hippoc com. 31.

Gal. in 2. de loc. affectis cap. 3. & 5.

Gal in 2. de loc. affec. cap. 7.

In 6. epid. ſec. 1. tex. 5 in 2. de locis affect. cap 4. Cap. 1

genere comprehendi, conſtat, cùm (vt Gal. docuit) hic dolor fiat quando membrana viſcera circumuoluens maxime diſtenta eſt. Rodens ab acri humore fit: perforans à pituita vitrea: fixus vel ab humore parti infarcto, vel à lapide: vagus verò & mobilis aut à flatuoſo ſpiritu, aut à tenui humore veluti turgente. Paulus
,, hiſce verbis & dolorum differentias & cauſas complexus eſt: Itaque dolor ſtupi-
,, dus ex frigida oritur affectione; pulſatilis autem dolor magnæ inflammationi pe-
,, culiaris eſt: ſin autem tanquam à palo impacto, aut veluti à terebro forari putes,
,, craſſi inteſtini ſpecies doloris eſt: Punctorius autem circa membranas conſtitui-
,, tur: pertundens vehementiſſimis non heterocranijs ſolum, ſed cephaleis quoque
,, accidit. eſt autem pertundens dolor, cum à parte primario affecta ceu à radice
,, ſubito in uicinas perfertur. Porrò diſtendentes vtrinque neruorum dolores ſunt,
,, cum & laborant, & ad vtraque extrema tenduntur: minimè verò in latitudinem
,, porrectos nerui dolores percipiunt. At tenſiuos ſtupefacienteſq; dolores mem-
,, brana quidem ſub cute porrecta inducit: quæ vero inter carnem hęreſcit, tan-
,, quam diuellentes cruciatus excitat: multæ ſiquidem exiſtunt, inæqualiterque
,, inhæreſcunt, & ipſam carnem amplectuntur. Membranarum vero, quæ oſſibus
,, circundantur profundi ſunt, ipſorumque oſſium tanquam dolentium imaginem
,, repræſentant. At his præmiſſis, ad doloris curationem in communi declinemus.

Quæ quidē curatio, quod omnis dolor morbus ſit adſtrictus, per laxantia itidem perficietur. Etenim dolor omnis aut ab imtemperie calida, aut frigida, aut ſicca vt Dogmaticorum aliqui docent, abſque vlla humoris pręſentia, oboritur, aut cum præſentia humoris, vel vaporis cuiuſpiam aut diſtendentis, aut mordicantis, aut pungentis, aut incidentis; vel demum partes dolent phlegmone vexatæ. De horum dolorum curatione egimus ſuperioribus libris, in quibus de phlegmonis actum à nobis eſt. Acturi itaque ſumus in hoc libro de doloribus ab alijs cauſis, concitatis, minimeq; phlegmonoſis. Qui omnes cum (vt Dogmaticis videtur) vel ab intemperie fiant, vel ab humoribus, vel à ſpiritibus flatulentis, adſtrictorum morborum genere meritò comprehendi debebunt: proindeque omnes laxatorijs præſidijs tollentur. Hinc alias demenſtrauimus morbum tam calidum, quam frigidum medicamento laxatorio ſanari: etenim ad partem aliquā corporis tum calefactam, tum refrigeratam oleo (exempli gratia) dulci actu calido vtimur. quis quæſo eſt, qui negare ratione queat, dolores eſſe morbos adſtrictos, ſi medicamentorum, quæ doloribus medentur, Græcis anodyna vocantur, natura ſeu eſſentia (etiam Dogmaticis conſentientibus) ſit temperate calida, atque humida, vt aqua calida, oleum dulce calidum, amygdalinum dulce, chamæmelinum, anethinum, & ſimilia. Neque eſt, quod in quibuſdam doloribus, nempe vehementiſſimis, aliquando vſum habeant medicamenta vehementer frigida ſicca, narcoticaque vocata. hæc enim non verè anodyna dici debent, quod nimirum non dolorem ſedent, ſed ſenſum partis dolentis perinde, ac ſi non ſentiat,

In 6. epid. ſec 6. comm. 5.

ſtupefaciant. Quam veritatem Galenus confirmaſſe viſus eſt, hiſce præſertim
,, verbis: Atque frequentiſſimus & plurimus in dolentibus particulis calefactionis
,, vſus apud medicos eſt, nam & contenta relaxat, completa euacuat, frigerata cal-
,, facit. Refrigeratione autem rarius ſedandis doloribus vtimur, membrorum qui-
,, dem ſuperficiem denſante, & propterea diſflationes impediente, diſtenta vero
,, magis intendente. Quare medicamenta dolorem ſedantia anodyna Græcis ap-

pellata erunt laxatoria, ſcilicet temperate calida atque humida: quæ medicamenta per ſe doloribus opponuntur: atque hæc ſapore potius dulcia ſunt, licet Homerus, vt auctor eſt Galenus in primo de antid. cap. 5. voluerit, quæ dolores amouent, eſſe amara. Neque eſt, quod quandoque frigida denſantia laxatorijs contraria dolores tollant, maximeque ex calida intemperie ſimplici, citra vllum humorem, obortos: cuiuſmodi dolor eſt capitis vel à ſolis calore, vel à febris

feruore

feruore factus: frigiditas enim tollit dolorem à caliditate obortum, calorem ipſum in parte dolente ſuſceptum, adſtrictumque ad alias quidem partes propellendo. Verumenimuero longè fęlicius hic dolor ſedabitur, aut à balneo aquæ tepidæ, vel à calido epithemate aquæ alicuius ſtillatitiæ calidæ, vel ex oleo aliquo dulci calido, vel ſimili alio laxatorio medicamento, apto etiam ad intemperiem calidam partis digerendam, & reſoluendam. At ſi quis petat, quomodo medicamenta hęc quæ temperate calida & humida ſunt, doloribus omnibus medeantur? Reſpondebitur, mederi doloribus à quacumque cauſa obortis, primum quia partis naturale temperamentum foueant, atque augeant: hęc enim cum ſimilia ſint partis ſanæ naturę, ſeu temperamento (vt auctor eſt Galenus) copia augendo calorem innatum coctioni humoris, atque alterationi fauent: quare cum augeant *In lib. 5. ſimpl. cap. 6.* ipſam naturam concoquentem humorem dolorificum, haud mirum eſt, ſi doloribus ſint remedio. Secundò, quia humoris partem tenuiorem digerunt, cutem rarefaciunt, & difflationes itidem faciunt. vnde humorum acutorum, vel mordacium, vel pungentium, vel rodentium, exaſperantiumque tenuiorem partem digerendo, atque excludendo, hos dolores demulcere apta nata ſunt, humiditateque coniuncta longè melius illud præſtare poſſunt, quod acutiem illorum humorum humiditas hebetet, hinc Galenus ad dolorem ventriculi, ex æruginoſo humore os ipſius mordente vellicanteq; dabat in potu aquam dulcem calidam. Quod eo promptius humiditas faciet, ſi pinguis, oleaginoſaue fuerit: nimirum quia pinguis ea humiditas efficacius hebetat humorum acutam qualitatem. Hinc ad venena corrodentia, exedentia, inflammantiaq; vſus oleorum dulcium, pinguedinum, butyri recentis, mulſæ, lactis, mucaginum decocti althęę, maluarum, fęnugræci, lini, & ſimilium medicis innotuit. hæc enim medicamenta laxatoria valent plurimum prędictos dolores ſedare, nimirum moleſtam venenorū qualitatem hebetando. Addimus, quod huiuſmodi dolores, punctorij, exedentes, & acutiſſimi, non ſolum laxatorijs epiceraſticis, acutiem humorum hebetantibus tolluntur ſed & ſubductorijs, purgatorijsq; (quę medicamenta profecto laxatoria ſunt) intro aſſumptis. Quare liquido conſtat laxatoria medicamenta primarum materierum eſſe aptiſſima ad ſedandos dolores ab humoribus, vel à vaporibus acrioribus obortos. ſed quid de ijs, qui ex ſpiritu quidem flatulento crudo, vel ex humore frigido, craſſo, lentoque & crudo, fiunt, dicemus? an non laxatoria etiam his medebuntur? certe quidem, vt putamus, quando hæc ſimilia ſint (Galeno ita in libris ſimplicium demonſtrante) naturæ partis ſecundum naturam ſe habentis, augeantque caloris innati concoquentis quantitatem. Vnde humorum illorum cruditas coquitur, craſſitiesq; & lentor tollitur. Accedit etiam, quod, ſi humores maxime frigidi, craſſi, & lenti non poterunt laxatorijs primarum materierum (quorum quidem vſum ad ſedandos illos dolores Galenus plus laudauiſſe viſus eſt) ſedari, non deerunt nobis laxatoria longe calidiora. Vnde Galenus ad dolorem colicum & allium & Theriacam antiquam, & *Loco citato.* ſimilia calidioris qualitatis medicamenta laxatoria quandoque commendare nō eſt veritus. Qui vero à flatulento ſpiritu dolores fiunt, ſedabuntur à laxatorijs valenter digerentibus, quę ſecundarum, ac etiam tertiarum materierum ſunt, ſcilicet calidis ſupra ſecundum & aliquando ſupra tertium caliditatis ordinem. Verum his quoque conuenient primarum materierum laxatoria, quæ ſcilicet primo gradu caliditatis alterant. eiuſmodi eſt oleum amygdalinum dulce recentiſſimum, chamæmelinum, anethinum, & ſimilia. Verumenimuero, tametſi verum ſit, quòd dolor omnis eſt morbus adſtrictus, idcircoque ipſum laxantia expoſcere medicamenta, nihilominus hęc intelligi oportebit de dolore qui iam perfectus eſt, quando in principio alicuius doloris externi non laxatorijs, ſed adſtrictorijs præſidijs perinde ac fieri in phlegmonum principijs ſuperius oportere oſtendimus,

dimus, ſi opus: nimirum ad prohibendum doloris augmentum, hocque Aurelianus in dolore capitis meminiſſe viſus eſt, qui in paruo dolore ſcribit, adſtrictorijs, & invehemēti laxatorijs eſſe vtendū medicamentis. Quare in oībus dolorib. perfectis, laxantibus medicamētis erit opus. Cum itaq; demonſtrauerimus dolores ſedantia medicamenta meritò eſſe laxatoria, quę itidē cū plura & varia ſint, meritò de ſingulis cum internis tum externis laxatorijs ſermonem habendum duximus. Itaque in primis pręſcribatur dolentibus victus ratio laxatoria; in aere claro, atque calido reponantur; à vino, & à multo cibo, & potu caueant: neque cibus eorum erit modicus ſolum, ſed facilis etiam concoctionis: ſi aluus adſtricta fuerit, vel clyſtere laxatorio, vel medicamento leniter purgatorio vtendum erit: quales vero ex clyſteribus, & qualia ex purgatorijs pharmacis conueniant, ſuperius dictum eſt. Eademq; doloribus conuenient, quæ phlegmonis ſanandis conuenire ſuperioribus libris meminimus. ſed de clyſteribus ad particulares dolores accommodatos, & de medicamentis laxatorijs poſterius ſcribemus. Accedit, in vehementiſſimis doloribus ſanguinis euacuationem venę ſectione factam maximè iuuare, atq; ēt purgationem ex eductorio medicamento, medicos, vtilē, & efficacem experientia deprehendiſſe. Interius ad dolores dantur decocta calida vel ex chamæmelo, vel ex althęa, vel ex ſemine fęnugręci, vel lini, vel ex ſimilibus ex aqua parata. datur etiam hydræleum, vel oleum amydalinum dulce atque recens, vel chamæmelinum, vel aliud ſimile. Exterius fomenta ex ijſdem decoctis, vel ex oleis, veſica aut ſpongia excepta calida adhibentur. Paulus Ægyneta in lib. 2. cap. 41. rectam quidem curationem dolorum in communi complexus eſt. At de ijs accuratius ſcribemus, cum de particularium dolorum curatione ſermonem inſtituerimus.

De dolore capitis perſanando. Cap. VII.

DOlorem capitis, qui non eſt inueteratus, Gręci cephalalgiam, at inueteratum, cephaleam, appellarunt: de illo, qui ſanatu eſt facilior, nunc primum ſcribemus: Dogmatici caput dicunt dolere ex multis varijs cauſis. Quandoq; ex ſimplici caliditate, aut ex ſolis ardore, aut ex ignitis carbonibus, aut ex immodico motu, ex calido balneo, aut denique ex ira immoderata, oborta: caput exinde dolens tactu calidum eſt, eiuſque oculi rubent: Aut ex frigore, vt pote, cum quis diu in ambiente frigido fuerit verſatus, aut ab vſu medicamentorum facultate immodicè refrigerantium. In his caput nullum calorem ſentit, facies ſubtumida apparet, atque palleſcit: aut ex humore quopiam caput afficiente, ſcilicet, aut ex ſanguine, aut ex bile, aut ex pituita, aut denique melancholia, aut denique ex plethora, humoribus ſcilicet ſingulis in maſſa ſanguinea proportione adauctis. ſi ſanguinis copia dolorem induxerit, facies atque oculi rubent, & cum grauitate caput dolet, tempora pulſant, pulſusque magnus & vehemens percipitur, vrina itidem coloratior eſt. ſi fiat ex bile, dolor eſt acutus cum magno calore & vigilia, faciesq;, & oculi flaueſcunt colore. Et ſi a pituita, tenſiuus, ſimulq; grauatiuus eſt, neque dolor magnus eſt: Vehemens verò cum grauitate atque diuturnior erit ex melancholia. Quandoque flatus tenuis diſtendens membranas dolorem facit. Quandoque verò fit conſenſu partium infernarum, frequenterque ex ſtomacho, & in mulieribus ex vtero, in quibus familiarius occiput quam ſinciput dolet. In febribus familiarius dolere capite ægroti ſolent, præſertimq; in bilioſis; & ex ſumma putredine humorum obortis, maximeq; in ipſarum vigore, nimirum ex calidioribus halitibus, aut caliditate, aut acrimonia membranas cerebri afficientibus, inferne ad caput ſublatis: à quibus. febre vexati,

vexati, ſi diu perſeuerauerint, & vigiles redduntur, & deliri. Atque hæ ſunt doloris, cephalalgiæ, Græcis dicti, cauſę. Differt verò à cephalea, quod & bre-
„ uior & minus vehemens eſt. Cephalea enim, vt Galenus docuit, inueteratus, *In 2. de comp. med loc. cap. 2.*
„ & ægrè cedens capitis dolor appellatur, qui ex facili occaſione maximas exacer-
„ bationes habet, adeo, vt neque ſtrepitus, neque vocem vehementiorem, neque
„ lumen ſplendidum, neque vini potum, neque odoramentum, caput replentia to-
„ lerare poſſint; neque item motum; ſed in quiete & tenebris ob dolorum magni-
„ tudinem decumbere velint; tanquam à malleo enim pertundi ſibi videntur.
„ Quidam enim, velut contundantur, aut diſtendantur ea, quæ circa caput ſunt,
„ ſentiunt: non paucis verò vſque ad oculorum radices progreditur. Habet autem
„ hæc affectio aliquando quidem continuos dolores, aliquando verò exacerbatio-
„ nes, & interualla, ſiue ordinata, ſiue inordinata. Aurelianus hanc paſſionem *In 1. chron c 1.*
aliquando totum caput occupare, atque hanc dici cephaleam, ſtatuit, aliquando mediam capitis partem, hemicraniamq; idcirco appellari, aut denique tempora, quorum dolor chrotaphus itidem dicitur. Scribit etiam hunc dolorem radices oculorum occupare, occipitium, collum tendens vſque ad ſpinę partes, vt cum ſedere voluerint, vertigine capiantur, cum nauſea atq; vomitu bilioſo. Augeſcente verò dolore oculi rubent, & prominentes, & clauſis palpebris lumen fugientes ſunt, cum lachrymarum fluore, iugi faſtidio, viſus obtuſione, aurium tinnitu, difficilique auditu. Hoſque aliquando ſequi vigilias aſſiduas, dentium dolorem, atque acceſſionis initio ſtillæ ſanguinis è naribus abſque iuuamento nonnunquam apparent. Cauſę vero, à quibus cephalea fit, ex doloris qualitate innoteſcent: ſiquidem, ſi dolorem foueat humoris multitudo, cum grauitate dolor erit; ſi verò cum mordacitate fiat, humor eſt cauſa, vel vapor acris: cùm tenſione citra grauitatem, & pulſum, dolor caput vexans fit à flatus tenuis & ventoſi multitudine; cum grauitate diſtendens, humorum multitudinem in membranis capitis adſtrictam denotat. cum tenſione autem, & pulſu citra grauitatem dolor, membranoſi corporis phlegmonem (de quo dolore hic non loquimur, cum de eo ſuperius ſatis ſuperq; ſcripſerimus) itidem detegit. Vbi ſuperficiem duntaxat capitis vexat, membranam os caluæ ambientem affectam denotat; cerebriq; membranas, ſi in profundo dolor inualuerit. Cephalea grauiſſimus affectus eſt, qui grauiora mala diu perſeuerans minatur. Proinde ad doloris nunc deſcendimus curationem, quæ in cephalea, quàm in cephalalgia longè difficilior eſſe ſolet. Omnem capitis dolorem eſſe morbum adſtrictum ex ijs, quæ nuper ſcripſimus, facilè deprehenditur, vel etiam qui ex nuda intemperie fit, talis æſtimari à nobis debebit, proinde etiam in ipſis medicamenta laxatoria, quæ illam digerant qualitatem, ad curationem indicari. quæ idcirco in qualibet capitis dolore vſum habebunt. Neque eſt, quod complures vſu adſtringentium à Methodicis vocatorum medicamentorum, ſanari & experientia doceat, & illud non minus Dogmatici ratione nobis maxime demonſtrari affirment, nimirum cum plures dolores ex capite tollantur, repellentibus medicamentis capiti adhibitis, ac ne dum actu frigidis, ſed quinetiam (in doloribus præſertim calidis) niue vel gelu, uel alio modo plurimum refrigeratis. Etenim ſi verum eſt, repellentibus medicamentis & humores & vapores à capitis parte affecta, aliò protrudi, propelliq; ad alias partes, quis quæſo contendet, dolorem, quem humorum vel vaporum præſentia fouet, ilico ceſſare. De qua re Galenus ita habet: Re- *In 2. de comp. med loc.*
„ frigerabis autem quęcunque adhibere voles in aqua vehementer frigida colloca-
„ ta: quæ ſi non adſit, niuem vaſculo circumpones. Hoc auxilium, ſiue humo-
„ rum ſiue vaporum multitudo in caput impetum faciat, præclarè auxiliatur: repel-
„ lit enim eos, infraq; in corpus detrudit, adeo vt ego in ſexcentis hoc medendi
„ modo vſus, nullo alio opus habuerim. Quid igitur dicendum? ſi hoc verum

eſt, ſcilicet, quod capitis dolores vſu medicamentorum adſtringentium abigantur, veriſſimum quoque videbitur (ni dixerimus morbum adſtrictum aliquando tolli adſtringentibus) quoſdam dolores haud eſſe morbos adſtrictos. Certe, tametſi quilibet dolor capitis ſit morbus adſtrictus, aliquando non inconuenit vti frigidis repellentibus, ideſt capiti dolenti frigida repellentia adhibere, quoniam hæc quoque ex accidenti partem humore aut vapore tumentem laxant, ſcilicet, *In 5. lib. ſimpl.* quod humorem repellendo quadantenus euacuent, quod Galenus non negat, quippe docens adſtringentia, & quouismodo humorem à parte affecta depellētia, quadantenus dici euacuantia, quare non inconuenit aliquando morbum adſtrictum adſtringente, & laxum laxante ſolui, licet non per ſe illud præſtent ea medicamenta. Namque Galenus affirmat hæc medicamenta capiti adhibita, repellere humores, vel vapores dolorem inducentes, infraq; in corpus detrudere: atque hanc detruſionem eſſe turam in quamplurimis experientia ſe deprehendiſſe. At hæc medicamenta in ijs doloribus, qui à calidis vel vaporibus vel humoribus fouentur, atque etiam ab humoribus tenuioribus quouismodo factis, turgentibusue, tuta videntur: Cæterum in cerebro debili ac imbecillo huiuſmodi humorum detruſio repellentibus facta, ignoro, an planè carear timore. Itaque ſuppoſito, dolorem capitis qualemcumque eſſe morbum adſtrictum, ad eius curationem vſu venient laxatoria, & quoniam, vti deprehenſum eſt, etiam medicamenta adſtringentia ex euidenti, a parte affecta humorem, vaporemue detrudendo, laxare videntur, proinde mirum haud erit, ſi ferè omnes medici ad tollendos calidos dolores eorum meminerint, vſumque affectarint. Sed iam ad curationem deſcendimus: pro qua priori loco conueniens victus ratio præſcribatur, quæ ſit omnino laxatoria. Aer vel erit temperate calidus & humidus: Etenim cunctis doloribus aer mediocriter calidus & humidus, qui humores, vaporéſque digerere aptus natus ſit, conueniet, mediocriterq; lucidus: aliquando vero dolor eſt vſque adeo vehemens, & acutus, vt ægroti nedum nimis lucidum aerem ferre non valeant, ſed neque mediocri luciditate præditum intueri aliquando queant, adeo vt oculis clauſis in obſcuro aere degere cogantur. Somnus ſit moderatus: ab immoderato (vtpote qui tumentia augear, exindeque affectum adſtrictum) ægroti cauere debebunt. Caueant itidem ab animi paſſionibus, aluumq; laxam eſſe oportebit, adſtricta enim dolorem auget. Cibus ſit parcus, probi ſucci, facilisq; coctionis, non flatuoſus: à vino abſtineant, quoad dolor plurimum declinaſſe viſus ſit: quod ſi dabitur, erit pauciferum, vel ex multa aqua dilutum. præſcripta victus ratione, ad præſidia medica declinandum erit. pro quibus moliendis illud in primis cognoſcendum, ſcilicet, an dolor magnus vehemensq; ſit, an mitis & paruus. In magno enim dolore magna quoque præſidia laxatoria conuenient, modo virium robur illa permittat. Quare, aluo laxata vel clyſtere purgatorio, vel cathartico leniter purgante medicamento: cuiuſmodi erit aut caſſia, aut manna calabrica, aut tamarindus, aut ſyrupus vel mel roſaceum laxariuum, vel aliquod aliud huius generis; primò ſecetur vena cephalica cubiti directè capitis parti aut dextræ aut ſiniſtræ dolenti reſpondentis, aut maiori dolore vexatæ: Sanguinis ea quantitas dematur, quam vires ferunt, & ſanguinis abundantia ſuadet. A qua euacuatione ni dolor diminuatur, eadem repetatur adhibita cucurbitula cum ſcarificatione & ad occipunt, & ad collum, & quandoq; ad ſpatulas, & præſertim, ſi pars anterior doleat, affectusq; ſit in principio. Ad eundem affectum vtiliſſima erit crurum ſcarificatio, præſertimq; in pueris & mulieribus, maximeq; ſi in ijs menſes fuerint ſuppreſſi. In Ægypto ſæpius vidimus, homines ab antiquiſſima, & ſæuiſſima cephalea, ſecta frontis arteria, atq; ex ea euacuato ſanguine quaſi miraculo ſtatim liberatos. At qui diſcere volunt, quomodo arteriæ tutò & commode pro moliēda ſanguinis vacuatione ſecari queant,

noſtros

noſtros libros de medicina Ægyptiorũ, in quibus de ipſarum ſectione accuratiſſimè ſcripſimus, legere non grauentur. Ad eundem affectum, ſi diu contumax ſit, neque cedat primis euacuationibus, præſtabit, ſecare etiam frontis venam & per eam ſanguinem rurſum euacuare. Aliqui ſæpe modicum ſanguinis educunt, ſanguiſugis venis retro aures adhibitis. Alij, his non iuuantibus, vtuntur ſinapiſmis, veſicantibus ad ſinciput, & ſæpe capite euacuato, purgatoq; etiam errhinis & apophlegmatiſmis, plures capitis partes inurunt, vel adhibent medicamenta pyrotica, quæ vulgus cauſtica potentialia appellat, vlceraque, quoad dolor tollatur, aperta ſeruant. Poſt hęc etiam cathartica, tum vomitoria, tum maximè ventriflua, locum habebunt. vnde ex ſimplicibus commendatur agaricus, ad drachmam & ſemis: colocynthis, ſiue eius trochiſci ad ſcriptulum; & ex vſitatis compoſitis catapotia de hiera cum agarico, aut cocchia vocata, aut de agarico, & ſimilia ad geminas drachmas. Aurelianus exhibendum (ni affectus cedat alijs medicamentis) etiam elleborum album non ſemel, ſed bis atq; ter, refectis viribus, voluit. Quapropter mirum eſt, ipſum poſtea Dogmaticorum reprehendentem curationem cathartica medicamenta planè damnaſſe. Inter purgãtia maxime iuuabunt clyſteres laxatorij, in quibus recipitur ex ſimplicibus medicamentis, aut centaurium minus, aut colocynthis, aut agaricus, aut ex compoſitis hiera, aut diaphęnicon, aut electuarium è baccis lauri. poterunt in toto doloris tempore imponi alternis diebus, ni aluus ſponte fluat. Inter purgantia, quæ particulatim capitis tumentia laxant, maximopere ad cephaleam commendantur Errhina, ſternutamenta, atque apophlegmatiſmi, nimirum quod hæc humorem doloris cauſam educant. Pro Errhinis vero maximè huic affectui accommodatis, erit betæ ſuccus, iridis, cyclaminis, herbæque Anagallidis: præterea & hederę, & calaminthæ ſuccus naribus infuſus multum mucum per nares ducit, atque etiam ſcammonium ex oleo diſſolutum. Itaque per aliquot dies, mane ante cibum, capitis illo dolore vexati naribus ſuccum alicuius prædictorum medicamentorum hauriendo humoris eductionem procurabunt. Hanc Galenus commodè effici poſſe euacuationem, melanthij ſeminibus pridie aceto acerrimo maceratis, ac cum eodem aceto detritis naribus infuſis. Dioſc. ad antiquum capitis dolorem plurimum commendat ſuccum iridis radicis in nares attractum, atq; tritam radicem cucumeris ſylueſtris ex lacte naribus infuſum. Poſt hæc non minus conducent prarmica vocata, quod eodẽ modo caput repletũ euacuent. ad quẽ vſum puluis naribus inſufflatus maxime conuenit, aut veratri albi, aut ſtaphidis agrię, aut piperis, aut cyclaminis, aut iridis radicis, aut ſimilium. Non minus etiam capitis partes tumentes laxant apophlegmatiſmi, qui gargarizando, aut maſticando (vulgus maſticatoria vocat) pituitam per os euacuant. Inter hæc efficax eſt, decoctum ſinapi & ſtaphidis agriæ: decoctum item pyretri, thymi, cyclaminis, more gargarizatum. ex maſticatorijs vero optimum erit, quod paratur (exempli gratia) ex pipere nigro, & ſtaphide agria, pulueriʒatis cum maſtiche, & cum cerę modico maſſa parata. Cæterum non erunt omittenda præſidia, quæ quouis modo humorem à capite aut auellunt, aut diuertunt: etenim hæc etiam apta nata ſunt capitis tumentia laxare. Omnes extremorum frictiones, atque ligaturas laudarunt. Themiſon ſectæ Methodicę auctor, in augmento laudauit vnctiones acerrimas, frictiones duriſſimas, articulorum conſtrictiones, atque etiam ſinapiſmum extremis partibus adhibitum. Aurelianus laudat cucurbitulas cum flamma primo dorſo, mox ceruici, ac tandem etiam capiti adhiberi. Non minus etiam dropaces, ideſt medicamenta, quæ ruborem inducunt, primò cruribus, mox thoraci & dorſo à primo ceruicis ſpondylo vſque ad clunes, vel eorum vltimum ſpondylum. Recentiores vulgo veſicantia vocata medicamenta & cruribus & manibus adhibere ſolent, vlceraque diu aperta, vt per ipſa

In 1. chron. cap. 1

In 2. comp. med. loc. cap. 2.

quotidie humor expurgetur, ſeruari iubent. Atque hæc inter laxantia præſidia, erunt ex ijs, quæ alijs præmitti debebunt, nunc ad ea, quæ parcius magis capiti conueniunt, transeamus. Itaque vt à mitioribus exordiamur, primum vtilia erunt laxantia primarum materiarum, cuiuſmodi ex inunctionibus eſt oleum dulciſſimum, aut amygdalinum dulce recentiſſimum, aut roſaceum, aut chamæmelinum, aut irinum actu calidum ſincipiti adhibitum, aut illud in quo ebullierint folia aut radix althææ, aut fænugræci ſemina, aut melilotus, aut cucumeris ſylueſtris radix, aut melanthij ſemen, vel ſeſami, vel naſturtij. Iuuabit itidem vinum album aromaticum expreſſum ex roſis ſiccis decoctis. Proderunt quoq; fomenta ex althæa, meliloto, fænugræco, chamæmelo, in aqua decoctis parata, ſpongia excepta, capitiq; adhibita calida. Quibus ni dolor ceſſerit, efficaciora laxantia adhibeto: vt ex inunctionibus, oleum, in quo aut iridis radix ſicca ebullierit, aut melanthij, aut viticis ſemina; aut ex herbis, ſerpillum, aut ruta, aut calamintha, aut verbenaca; aut ex radicibus ſpondylium, aut peucedanum, aut radix cucumeris ſylueſtris. Galenus ex Archigene laudauit ſpondylium, aut peucedanum cataplaſmatis modo adhibitum, aut ſemen viticis tritum, aut ſuccum ex baccis lauri expreſſum cum aceto & ruta viridi: ſerpillum quoq; viride ex oleo decoctum & appoſitum iuuare cognitum eſt, ſemen item coriandri tritum ex melle, & lolij farinam cum pinguedine porcina capiti adhibitum: ſed hæc omnia raſo capiti erunt calida admouenda. Maxime verò conuenient ſtillicidia prædictorum oleorum, aut aquarum dulcium calidarum ad ſuturam coronalem: aut ſponte calidarum aquarum, cuiuſmodi ſunt in agro Parauino Aponenſes, Laſtrenſes vocatæ, & Duciæ in Lucenſi agro, & in Corſeña villa exiſtentes: quæ ibi accuratè, ſumma cum diligentia, & fructu adminiſtrantur: huiuſmodi aquarum vel oleorum vehementes illiſiones (Græci cataclyſmos appellant, noſtri ſtillicidia) per dies multos, mane, vel veſperi, ante cibum, erunt continuandæ. Aurelianus, præter hæc, commendat, vt caput radatur, nunc pro capillatura, nunc contra capillaturam, donec cutis rubore afficiatur; ac dein in balneo nitri puluere caput aſpergatur, & confricetur: poſtea laudat paropteſim ex carbonibus ardentibus, id eſt æqualem calfactionem, qua meatus cutis laxantur, & humores vel vapores digerantur atque exhalent. Nonnulli (vti dictum ſuperius eſt) niſi his cedat paſſio, adhibent capiti & dropaces, & ſinapiſmos, & quandoque exulcerantia, & demum inurentia aut ferro ignito, aut medicamentis pyroticis potentialibus vocatis, ad ſinciput, iuxta coronalem ſuturam, adhibita: Quorum vlcera, eſchara ab ijs ſublata, diu aperta ſeruant.

De aurium dolore. *Cap. VIII.*

AVrium meatus externi ſæpe difficillimis doloribus inuadi ſolent, qui aliquando vſque adeo graues ſunt, vt in conſenſum trahant occipitium, oculos, oris muſculos, tempora, atque interdum totum caput: Vnde non raro, ſi vehementes dolores fuerint (quod dolor attrahat) phlegmones oboriri ſolent. Proinde quam primum illis laxatorijs ſuccurrendum erit, cum & hic affectus ſit ex adſtrictorum genere. Ortum verò hic dolor habere ſolet, aliquando ex frigiditate, aliquando ex caliditate (vt uolunt dogmatici) ſimplici, plerunque ex humore craſſo ac viſcido, vel à flatu eas partes diſtendente, & aliquando ab vtraque cauſa ſimul concurrente. Itaque præſcripta victus ratione, ſi dolor haud vehemens extiterit, ſat erunt localia medicamenta partim in dolentem meatum inſtillata, partim aurem ipſam atque vicinas partes fouentia. Inſtillabuntur, oleum dulciſſimum

ciſſimum calidum, aut amygdalinum dulce, aut chamæmelinum, aut irinum, aut anethinum, aut nardinum, aut quod in excauata cæpa ebullierit apud ignẽ: aliquando oleum dulce inſtillabitur, cui pauxillum euphorbij fuerit permixtum: hydromel quoque erit ſatis ad dolorem demulcendum accommodatum: Lana molli succida calida, ſumma cum vtilitate, auris meatus, ac partes circumſtantes fouebuntur. Idem accidet, ſi calidus fotus per ſpongiam, aut veſicam decocto fęnugræci, althææ, chamæmelique plenam factus, iiſdem partibus adminiſtrabitur. Oleum quoque, in quo ebullierit cucumeris ſylueſtris, aut iridis, aut draconculi radix, aut in quo centaurij minoris, aut polij cimæ, itidem efferbuerint, aut ruta, aut anethum, commendatur vinum inſtillatum, in quo ſenectus anguium efferbuerit. Si verò dolor fuerit magnus vehemensq́; neceſſe erit, addi laxantia maiora, eoq́; etiam interna, cuiuſmodi erit ſanguinis euacuatio aut ſecta vena cephalica, aut cucurbitulis cum ſcarificatione colli & dorſi partibus adhibitis, procurata: poſt principia etiam, præmiſſa vniuerſali ſanguinis euacuatione, vtiliſſimum erit, cucurbitam (auctore Aureliano) & cum ſcarificatione & citra ſcarificationem poſt aures adhibere, aut hirudines affigere circum auditorios meatus. Cathartica medicamenta & clyſteres cathartici erunt vtiliſſimi.

De dentium dolore. *Caput IX.*

DEntes dolent aliquando ex frigiditate aut ex aere, aut ex frigido potu contracta. Quo dolore ſępe vexantur, qui dentibus algidam aquam repente ſenſerunt. Etenim dentes calidis & vehementer quidem delectantur, & a frigidis læduntur. Quod ipſum fit, vel (vt Ariſtoteles ſenſit) quòd dentium meatus ſint exigui, vel (vt alijs viſum eſt) nerui, cui dens adhæret, ratione, quia neruis frigus eſt inimiciſſimum. Plerunq́; ex defluxu humoris ex capite, & nonnunquã calidi affectum phlegmonem concitantis, atque non raro dentibus ipſis affectis, ſcilicet vitiatis, & corroſis dolor excitatur: Inter oſſa dentes etſi comprehenduntur, tamen id proprij habent, vt doleant, cum reliqua oſſa doloris ſint expertia. Dolent vero aut ipſorum ſubſtantia affecta, aut neruis affectis, aut demque gingiuis ipſis vitiatis. Quouis modo dolor fiat, erit laxatorijs medicamentis tollendus. Aurelianus in principio vtitur repellentibus, ſcilicet non per ſe, ſed humorem ab affectis dentibus protrudendo, adſtrictas, tumentesq́; partes laxantibus. Quæ medicamenta etiam in phlegmonum principijs eſſe opportuna alias à nobis ex Methodicorum etiam placitis, demonſtratum eſt. Itaque commendat acacię, aut hypociſtidis, aut pentaphylli decoctum, at nunquam actu frigida erunt hæc decocta ore continenda; quòd dentibus (vt dictum eſt) frigida ſint inimiciſſima. Quare non conuenient repellentia, quæ frigiditate, ſed quæ ſola adſtrictione humorem à parte affecta quaſi exprimendo propellunt. In alijs vero temporibus laxantia conuenient: & inter alia ſunt multis familiaria & quæ ore continentur, & quæ exterius muſculis buccarum (vt ait Aurelianus) adhibentur, tum fomenta, tum illiſiones. lana mollis dulci oleo calido imbuta, & expreſſa vtiliſſimè adhibetur: atque etiam decocto chamæmelij althęæ, aut fęnugręci calido imbuta atque appoſita. Inter illa, quæ intra os aſſumuntur, ad ſedandum dolorem, eſt oleum dulce commune feruens, ſi præſertim ad dentem accommodetur: ſi dens meatum habeat, in quem feruens oleum goſſipio exceptum imponi queat, nihil erit præſtantius ad tollendum dolorem. Oleum itidem dulciſſimum calidum erit vtiliſſimum. Alij pyretrum, alij cucumeris agreſtis radicem, alijq́; tithymali itidem radicem, ex vino aut ex aceto decoquunt, calidoque vel vino vel aceto vtuntur. Cæterum nihil eſt optatius, quam oleum dulciſſimum calidum

inditum:

inditum: nam quò plus feruoris ægrotus iuxta dentem ferre poterit, eò maior fiet vtilitas. Sed ne vicinæ partes à feruore olei exulcerentur, cura habenda erit, ſcilicet cera, vel petijs lineis adhibitis. Commendantur non minus thuris granum igne calefactum, tenui linteolo inuolutum, dolentibus dentibus appoſitum: Aut thuris triti puluerem multis linteolis illigatum accipimus, eorumque ſingula linteola oleo calido imbuta ſingulis dolentibus tangenda, itidemque retinendaq; admouemus: hæc ſunt ex melioribus medicamentis ad dolorem ſedandum. Nonnulli & ad mentum, & ad buccæ muſculos, adhibent ſpongias decocto althæç, aut fænugræci, aut chamæmeli, aut ſimilium madidas, & expreſſas. Nonnunquam dolores ſunt adeo vehementes, ut exinde ſequantur & neruorum & gingiuarum inflammationes. Vnde coguntur medici & ſecta vena, & cucurbitulis cum ſcarificatione appoſitis iuxta oris partes ſanguinem mittere. Sed præſtabit tunc temporis gingiuas ſcarificare, ab ipſisq; dentes ſeparare, atque eo modo aliquam moliri ſanguinis euacuationem. Nonnulli dentes frangunt, fractisque dentibus dolor exhalat: quod fit adhibitis acrioribus medicamentis, vti eſt radix chelidonij maioris, aut tithymali alicuius, aut pyretri, aut cucumeris agreſtis triduo acerrimo aceto macerata, & dolentibus dentibus indita, aut quouis modo impoſita: aut exuuium ſerpentis, aut gummi hederæ aceto acerrimo itidem maceratum, atque inditum. Pro ſingulari medicamento non pauci habent, ſi per noctem intra manum in vola præſertim contineant radicem illiuſce herbæ, quam ob id fortaſsè Rondeletius Dentillariam vocauit, & vulgus herbam ſancti Antonij appellat: ipſa facultatis vrentis eſt, vnde reuellendo aut diuertendo humorem ad dentes fluentem dolorem aliquando tollit.

De medicamentis ad ſtomachi, ventris, atque laterum dolorem. Cap. X.

DOlent, ſtomachus, venter, atque latera, plerunq; ex frigiditate, aut ex aere frigido, aut ex cibo, vel ex potu frigido, atque ex cruditatibus in ſtomacho contentis, vel a ſolo flatu diſtendente; aut denique ab acri humore os ventriculi mordente, vnde fit affectus doloris, quem noſtri morſum ſtomachi, & Græci Cardiogmon appellant, quo veluti eum morſu ſtomachus dolet, aut venter. Si ex frigiditate fit, neque diſtentio, neque grauitas, neque morſus obſeruatur, non ſitiunt ęgroti. Vbi verò crudum excrementum eſt cauſa doloris, ſi multum ſit, & grauitas & diſtentio adeſt. Si flatus diſtendens dolorem faciat, grauitatem non ſentiunt. Ex acri vero, humore morſum percipiunt; atque à vitrea acidaq; pituita, aciditatem. Quod pertinet ad medicamenta, ſi de internis loquamur, commendatur ius pulli iunioris ſine ſale, aut in quo althæa, aut fęnugræci ſemina, aut flores meliloti aut chamæmeli, ebullierint, epotum. Iuuabit etiam oleum dulce, calidum itidem hauſtum, pręſertimq; amygdalinum dulce. commendatur eodem modo lac ex ſeminibus aniſorum, maluarum, althææ, fęnugræci, & fęniculorum ex vino, aut ex iure pulli paratum, calidumque ebibitum. Ex antiquis Dioſcorides laudauit lac muliebre, aut bubulum, aut aſininum per ignitos ſilices percoctum. Datur vtiliſſimè etiam drachma ligni Aloes triti, aut ariſtolochiæ longæ tantundem ex vino. Non minus vtiles erunt iunci odorati flores triti, aut ſpica celtica trita eodem modo epota. Nonnulli exhibent quotidie cochlear vnum maſtiches puluerizatæ. Gariophylla vero, aut ſemina trita carpobalſami, vel fęniculorum, vel coriani, vel petroſelini, vel aniſi ex vino complures in vſu habent, præſertimque ſi dolorem fecerint aut crudi humores, aut flatuoſi ſpiritus intus incluſi. Ex internis autem medicamentis conueniunt

inunctiones calidæ ex oleo dulci, aut amygdalino, aut maſtichino, aut ſpicato, aut chamęmelino, aut anethino, paratæ atque applicitæ ori ventriculi. Fomenta itidem ex chamęmelo ex altheæ folijs, ex meliloti floribus, atque ex roſis, cum ſpica indica, aut abſinthio, in aqua, vel in vino parata plurimi iuuamenti eſſe ſolent, ſi vel ſpongia vel veſica eo decocto calido imbuta ori ventriculi adhibeatur. A nonnullis commendatur melilotus in vino coctus cum farina fęnugręci cataplaſmatis modo calidus appoſitus, vel cum vitello oui aſſato, aut cum lini ſemine in vino eodem itidem modo coctus. Galenus commendauit ſiler & cyminum in vino coctum atque admotum: & quod recipit baccarum lauri, rutæ cymarum, ſingulorum manipulum, & cymini manipulum medium: quibus tritis cum mellis modico paratur cataplaſma, quod calidum admouebitur. Cucurbitula magna cum igne ſtomacho admota quandoq; miraculi modo ſanat ab ijs doloribus. Ad ventris & laterum dolorem eadem ſanè præſtabunt: addantur, clyſteres, & medicamenta cathartica. In ventris, laterumq; dolore, clyſteres sunt vtiliſſimi laxatorij primarum materierum, ſcilicet ex decocto chamæmeli, mercurialis, althææ, maluarum, fænugræci, ſeminum lini, atque meliloti, cum oleo dulci aut communi, aut amygdalino: aut parabuntur ex rebus laxatorijs ſecundi, tertijue ordinis, cuiuſmodi ſunt, quę parantur ex decocto furfurum, anethi, rutę, calaminthæ, mercurialis, ſeminum fæniculorum, aniſorum, ſileris montani, apij, petroſelini, & ſimilium; quę humores crudos craſſosq; vehementer concoquunt, digeruntq; atq; ex oleis facultate ſimilibus, qualia ſunt anethinum rutaceum, laurinum, & alia id genus. At Aurelianus ait hæc eſſe acerrima, & propterea tardis paſſionibus congrua, aut ventoſitate laborantibus, & non cauſa tumoris dolentibus. Quare clyſteres ex laxatorijs primarum materierum, ſcilicet ex ijs, quæ temperatè calida ſunt, conſultius hiſce doloribus cōuenire exiſtimauit. At ſi dolores etiā ijs diſcuſſorijs non cedant, addetur in decocto faciendo aut centaurea minor, aut colocynthidis pulpa ad ſemidrachmam, aut ex compoſitis laxatorijs electuarium lenitiuum vocatum, aut diaphęnicon, aut de hyera, aut ſimile aliud ad vnciam. Cathartica etiam, ſi dolores ſanatu difficiles fuerint, haud erunt omittenda, cuiuſmodi ex ſimplicibus erit mel roſaceum laxatiuum, manna calabrica, turpetum, quandoq; euphorbium, in minima tamen doſi, ſcilicet ad duos obolos, colocynthis, & trochiſci, qui ex ea parantur, alandal Arabibus vocati, ad ſemi obolum; Rhabarbarum, agaricus, & ſimilia: aut ex compoſitis electuarium lenitiuum vocatum, aut diaphenicon, aut hyera piera Galeni, & ſimilia medicamenta: & nonnunquam validiora, ſi antiqui dolores in ventre circa hypochondria rebelles extiterint. Qui ſi magni vehementesq; ſint, ne dum ſectio venę commendatur, verum (vti dictum eſt) validiſſima etiam laxantia, ita vt ad hoſce dolores & complures antiquorum & recentiorum coacti fuerint ellebori albi decoctum exhibere: ſed quomodo parari exhiberiq; debeat, & in quibus ipſum propinare tutum ſit, aliàs in hoc opere ſatis diligenter perſpectum cognitumque reddidimus. Nam in his partibus dolores (quod à multitudine craſſorũ viſcidorumq; humorum pertinaciter viſceribus inhærentium foueantur) ſolent eſſe vſq; adeo pertinaces atq; rebelles, vt, ni validiſſimo medicamento purgatorio tollãtur, vſq; ad mortem ægrotos concomitari non raro obſeruentur. Homines verò qui hoſce dolores in viſceribus in ventris regione penes hypochondria poſita grauiſſimos diu patiuntur, vulgus maleficiatos, & dęmoniatos vocat: quos quidem aliquando quidã religioſi ſanant non duntaxat orationibus, at elleborũ albũ oleo exceptũ (quod ſanctum oleum etſi diabolicum ſit appellant) aut alio modo paratũ exhibentes per os: complures autem medici nimis ipſum formidantes, nec vllo modo audentes elleborum propinare, patientes doloribus interimi ſinunt. Verum ad eos dolores tranſeamus, quos colon inteſtinum ſæpe pati ſolet.

De medi-

De medicamentis ad colicum dolorem. Cap. XI.

GRauiſſimos eſſe eos dolores, qui inteſtinum (colon vocatum) vexant, nemi-nem medicorum latere ſcimus; ſed qualis ex ijs doloribus, qui in ventre fiunt, colicus ſit, haud ſcitu, cognituque eſt facile. ſiquidem, ſolent ſæpe mulieres in vtero dolores pati coli dolori quam ſimillimos. Atq; à renum quoq; dolore nõ ita aperte aliquando colicus dolor diſtingui ſolet. Dolor enim coli inteſtini, qui in ventre obſeruatur, ſupra renes fit, in lateribus iuxta fundum ventrrculi; aliquã-do circa vmbilicum vehementes adfert cruciatus, quandoq; circa lumbos, vagus ſçpe locum mutat, modo hanc modo illam partem grauius vrgens; & in pecti-nem inclinat; qui etiam à quauis purgatione & ſurſum & deorſum facta lenitur, & nonnunquam integre ceſſat. Paulus ait colicos dolores in dexteriore potius iliũ parte ægros excruciare, & vſq; ad ſtomachum, iecur, & lienem peruenire. Nephriticus verò dolor à renibus incipit, fixus eſt, diuturnus in veſicam inclinans, cum vrina aut tenui in principio, vel turbida, aut ſuppreſſa cum vomitu bilioſo; adeſt illi è directo cruris aliquando ſtupor. ſumptomataq; habet leuiora, quam in co-lico obſeruentur. A dolore etiam, qui ex vtero in mulieribus fit, facile colicus di-ſtinguitur, quoniam dolor ex vtero affecto magis eſt in ligamentis ad inguina deſcendens, ita, vt coxendicus videatur. Itaq; colici doloris ſymptomata erunt, nauſea, vomitus pituitoſi atque corrupti humoris multo grauiores, quam per ne-phriticos affectus, ob flatuum & materiæ recurſum ab inteſtinis ad ſuperiora, qui aliquando bilioſi ſunt, licet materia ſit pituitoſa. Excremenrorum tanta reten-tio fit, vt ne flatus quidem, aut ructus exeat. Aurelianus in dolore colico ait. Ventris ſequitur abſtinentia, aut cum dolore egeſtio, vrinæ reddendæ difficultas, inteſtinorumque rugitus, quem Græci borboriſmon vocant: Addiditque in ac-ceſſione ſitim, faſtidium, articulorum frigiditatem, atque torporem, liuorem, ſudorem, capitis grauedinem, mentisq; hebetudinem, ſingultum, atq; pulſum par uum, & denſum: In augmento vero doloris, vomitus fieri humorum quidem craſ ſorum, lentorumq; & felleorum, cum tenſione peritonçi membranç, quæ perſeue-rans facit inflationis cauſa reſonum tympani, cum palma manus fuerint loca pul-ſata: In declinatione autẽ magnos crepitus per anum excludi. Plerique medicorũ in quadruplicem affectum diſtinxerunt colicum dolorem, ſcilicet in eum, qui fit ex craſſo pituitoſoq; humore intra anfractuoſum colon craſſis membranis tectum adſtricto, eiusq; membranis pertinaciter hærente: aut ex ſpiritu craſſo & flatulen-to intra inteſtinum clauſo, qui exitum non habeat: aut ab acribus, mordacibusq; humoribus inteſtinum mordentibus: aut deniq; ob iſtius inteſtini phlegmonem quampiam. de quo dolore ex phlegmone concitato aliàs à nobis actum eſt. Co-lici vero doloris, de quo nunc agimus, plerumq; occaſio eſt flatus craſſus interclu-ſus diſtendens inteſtinum, aut hçrens pituita: vnde venter in tumorem attollitur, ex quo grauiſſima tormina inuadunt. Nonnunquam tamen colon dolet ab acri-bus humoribus demorſum. In ijs vero, qui colico vexantur ex craſſo pituitoſoq; humore, hæc ſymptomata obſeruantur. primum hi per totum abdomen in alto ex-cruciantur, & prçſertim qua parte colon ſitum eſt ceu terebra ſe pertundi ſentiunt: torſiones quoque eos affligunt, ructus, nauſea, vomitio cuiuslibet humoris, potiſ-ſimum pituitç: Aluus grauiter impedita nihil reddit, ac ne ſpiritum quidem tranſ-mittit; ſtercus autem quandoq; excretum, bouino ſimile videtur, leue & flatus plenum. Qui vero ex ſpiritu flatulento indoleſcunt, ijs tenſionis magis ſenſus ob-uenit. At qui ob acres rodenteſq; humores dolorem patiuntur, perinde ac ij, qui ob inflammationem dolent, ardorem, ſitimq; ſentiunt, ac vigiles redduntur; ſed tamen minus, quàm dolentes ex phlegmone, febricitant; vrina excernitur acris & colorata: per aluum excrementa bilioſa deijciuntur, ſæpeque alui deiectio

maiorem

maiorem excitat cruciatum, grauiusq; irritant dolores cibis potusque aſſumpti. Talibus ergo ſignis colicus dolor omnibus innoteſcet. Qui profecto eſt & grauiſſimus affectus, & plenus periculi: tranſit enim ſępe in ilium: & ſi diu perſeueret, hydropem minatur: de quo Hippocrates in aphoriſmis habet: Quibus tormina *In aph. 11. lib. 4.*
„ adſunt, & circa vmbilicum cruciatus, & lumborum dolor, qui neq; medicamento, neq; aliter ſoluatur, in ſiccum hydropa firmatur. Sed his præmiſſis, reliquum eſt, vt curationem complectamur: quæ, cum hic affectus ſit adſtrictus, laxatorijs medicamentis opus habebit, ijſque pręſertim, quæ anodyna ſunt, quęque anodyna temperata ſunt: Cuiuſmodi ſunt olea temperata, vt eſt dulce amygdalinum dulce, chamęmelinum, ſeſaminum, & commune, in quo vel meliloti flores, vel althææ radix, vel fęnugræci, vel lini ſemina ebullierint. & hæc primo cum intus tum extra admouebuntur. Poſtea anodyna calidiora in vſum venient, cuiuſmodi eſt oleum rutaceum, anethinum, laurinum, lilinum, irinum, atque illud, in quo flores cyclaminis efferbuerint, aut ſemina cimini, aniſorum, carui, dauci Cretici, ſileris montani, & ſimilium. Horum vſum Aurelianus plus in colico ex flatulento ſpiritu, quam ex humore frigido oborto commendat. Quæ etiam aliarum ſectarum medicis in principio ſuſpecta viſa ſunt, quod nimirum plus flatulenti ſpiritus in colica humoroſa concitent, quam reſoluant. Itaque ſi dolor ſit magnus, phlebotomia vtilis viſa eſt, neque immeritò, cum ipſa ſit magnum chalaſticum ſiue laxatorium, quod ab omnibus in maximis doloribus maxime laudari ſolet. Quandoque etiam purgantia vtiliſſima ſunt, cum per os aſſumpta, tum clyſteribus indita. Ex medicamentis laxatorijs laudatur mel roſaceum laxatiuum, ad quatuor vncias, vel cum manna calabrica, veluti ſi quis vtriuſque binas vncias diſſoluat in decocto chamęmeli, meliloti, althęæ, aniſorumq;, & calidum propinet. Aliqui exhibent hyeram ſymplicem, & validiora etiam. Cauendum tamen, ne hiera copioſius, quam par ſit, exhibeatur. Melchior Guilandinus è colico dolore à deuoratis catapotijs de hiera ad ſemunciam, in ileon, quo extinctus eſt, incidit. Præſtabit ergo vti medicamentis laxatorijs per clyſteres: hæc enim, quòd colon tumens laxare idonea ſint, ideo plus vtilitatis afferunt, quam medicamenta purgantia per os ſumpta. Vnde medici ſolent parare clyſteres purgatorios, nimirum cum medicamentis catharticis, ideſt eductorijs, oleiſq; itidem laxatorijs anodynis paratos, vt ſi (exempli gratia) quis accipiat decocti maluarum, althææ, chamęmeli, ſeminum fęnugræci, mercurialis, anethiq;, libram, agarici, aut turbit, aut hicræ ſimp. ℥. ij. aut electuar. de hiera ſemunc. aut diaphoen. ſemunc. mell. roſac. ſimp. olei chamęmelini, anethini an. vnc. ij. fiat clyſter. Hęc medicamenta per clyſteres indita mirũ in modum conueniunt, quod humores detergãt per aluũ educant, flatusq; diſcutiant, atq; dolorem demulceant. Poſt hoſce purgatorios, conuenient clyſteres aut ex ſolis oleis, vt ℞. olei chamæmelini, amygdalini dulcis, an. libram ſemis: aut ex ſolo oleo amygdalino dulci exhibentur clyſteres, qui colico ex omni cauſa conueniunt. Nonnulli vtuntur clyſteribus ex vrina puerorum calida paratis. Paulus cõmendat itidem clyſteres ex oleo communi, in quo ebullierit althæa, aut fænugræcum, cum adipe recenti anſeris, vel gallinæ; aut ex fęnugręci, vel althææ, vel chamæmeli, decocto, calido indito. Aurelianus voluit inijci vel oleum dulce calidum ad cyathos quatuor, cum adipe anſerino aut gallinaceo liquato, ouorumq; vitellis ſimul diſſolutis; vel decoctionem calidam radicis maluæ vſualis, aut fęnugræci. Porrò ad illa, quæ per os aſſumpta ad hoſce dolores vſum habent, redeamus. Inter quæ primò occurrũt olea, quę calida ad ſemilibræ pondus propinantur, olea inquam dulcia, cuiuſmodi eſt amygdalinum, omnium pręſtantiſſimum: mirificè enim cõducit colico à quauis cauſa oborto. Complures mirifice vſu iſtius olei calidi fuiſſe adiutos, praxim medicam faciendo obſeruauimus. Eodem modo & commune, modo dulce ſit,

& expers cuiuſque qualitatis vel acris vel ſalſæ. Quod vero aut ex chamæmelo paratum eſt, aut ex radice althęæ, aut ex fęnugræco, aut ex lini ſemine, vtiliſſimè quoque calidum in potu ad ſemilibram datur. Alij decoctum chamæmeli, aut althææ, aut fænugræci calidum ad ſemilibram propinant. Dioſcorides laudat, vt fænugręci pollinis duo cochlearia ex aqua exhibeantur: non minusq; ſtercus gallinarum toſtum tritumq; ex vino: Myſus olim medicus (Galeno auctore) dabat bibendum ijs, qui diuturno coli dolore fuiſſent vexati ex œnomeli, aut ex aceto, aut ex vino aqua diluto. Nonnulli commendant vſum Philonij, Theriacæ, diatrion pipereon, & ſimilium. At præſtabit etiam externa medicamenta colico dolore vexatis accommodata hic commemorare: conuenient autem ijs inunctiones calidæ ex ſupradictis oleis, præſertim vero conducit inunctio ex oleo calido ex floribus cyclaminis parato, vel in quo radix althææ, & cyclaminis decocta ſit, ſi venter eo illiniatur. fomenta itidem commendantur ex decocto chamæmeli, althæę, fænugræci, & ſimilium parato, ſpongia aut veſica excepto: alij pro fomento apponunt abdomini veſicam ſemiplenam olei aut chamæmelini dulcis, aut de cyclamine. Præter fomenta, vtiliſſimæ erunt inſeſſiones aut ex oleo dulci calido, aut ex chamæmelino, aut ex amygdalino dulci, aut ex hydrelęo paratę. Cataplaſmata etiam ex althæa, fęnugręco, floribus chamęmeli contuſis, & cum axungia recenti aut anſeris aut gallinæ, oleoq; calido, & cum farina aut polline fænugræci, aut lini, aut ſeminis althææ ſubactis parata calida erũt accõmodatiſſima. Si dolor ijs non cedat, cucurbitula magna cũ flãma adhibeatur vmbilico: hæc enim ſæpe dolorem à flatulento ſpiritu obortum quaſi miraculo ſuſtulit. Conuenient etiam quandoq; plures cucurbitulæ eo modo cum flamma abdomini adhibitæ: quandoq; etiam cum ſcarificatione, pro molienda ſanguinis aliqua euacuatione: ad quem vſum aliqui affigunt plures hirudines: ſed hæc potius in affectu inflammatorio conueniunt, pro euacuatione ex parte affecta molienda. Aliqui ſinapiſmos adhibere ſolent, vel etiam dropaces, quoad abdomen nedum rubefiat, verum etiam exulceretur: quæ vlcera ex continua, quam efficiũt, humoris purgatione coli partes tumentes laxant.

De dolore renum, atque veſicæ. Cap. XI.

RENes dolent plerunq; à calculis, aut ab humore acri, ſalſoue, & copia diſtendente, & qualitate mordente, vel à ſanguinis grumo, vel à flatulento ſpiritu, aut à viſcida lentaq; pituita, quæ à calore ſiccata calculos facit. Nephritici vero grauem in ipſis renibus infixum dolorem impacti pali inſtar ſentiunt, eiuſdemq; lateris, ac è directo ſubiectus teſticulus ijs dolet; femur eiuſdem partis directè obſtupeſcit; aluus plerunq; adſtricta, & clyſteribus citata ſtercus bilioſum, flatusq; egerit: vrinę paucæ arenoſæ magis prodeunt. hiſce ſignis dolorem in renibus à calculis fieri nobis indicatur. Vbi vero à ſanguine grumoſo dolor fit, præterquã quod ſolet eſſe vehementiſſimus, etiam ſecum ſæua ſymptomata coniuncta habet, ſcilicet febrem magnam, inquietudinem, cum animi angore, à quibus facile in animi deliquium & in ſyncopem etiam aliquando homines prouehuntur. Si craſſus lentusq; humor id efficiat, dolor eſt cum tenſione & vrinæ ſuppreſſione. Vbi acris & mordens humor cruciatus infert, non abſq; acrimonia vrina redditur colorata. Ab ijſdem cauſis & veſica aliquando in dolorem agitur. At facile dolor veſicæ ab eo, qui fit in renibus, diſcernitur: ſiquidem dolores antrorſum magis ac longe inferius, quàm renes ſiti ſunt, ſentiuntur: præterea in mictione vitium deprehenditur vbi calculi dolorem in veſica excitant, vrina cruda, ſubalbida mingitur, arenoſum ſedimen habens; prutiunt crebrò, atque pudendum contrectant; ſæpe etiam

ſi calculus

ſi calculus fuerit efflatu dignus, cum mingendi deſiderio tenentur, recto inteſtino communicata paſſione, vna etiam deijcere ægroti cupiunt. ſi ab humore craſſo veſicæ inhærente dolor fiat, & grauitatis, & tenſionis ſenſum habent, vrinaq; cruda cum craſſo ſedimento excernitur, & non raro ſupprimitur. ſi à flatu diſtendente dolor fiat, abdomen plurimum intumeſcit cum dolore diſtendente, & vrinæ impedimento. ſi verò vrina coloratior, acriſque mingatur, non ſine ardore, & cum ſiti, nobis argumento eſt, eum dolorem fieri à calidis mordentibusq; ſuccis. His præmiſſis, reliquum eſt, vt medicamenta proponamus, quibus harum partiũ dolores conquieſcant, atque tollantur. Itaque crebra balnea conueniunt, epithemata modicè calida, fotus, cataplaſmata, atque inſeſſus in ſuperiori capite ad coli dolorem præſcripti. Per os autem dabitur decoctum ſeminum althææ, maluarum, radicumq; aſparagorum hortenſium. Nonnulli cum magno vtilitatis fructu aſſumunt ſingulo mane decoctum foliorum maluæ, aut althææ, cum ſaccharo candido. Alij lac ſeminum althææ, maluæ, eryſimi, petroſelini, melonis, fœnugræci, ex aqua radicum anonidis ſtillatitia extractum calidum exhibent. fotus ijdem, quos ad colicum dolorem meminimus, emplaſtra, & inſeſſus, ſunt maximè proficui ad dolorem in renibus atque in veſica tollendum. In doloribus vehementibus, & phlebotomia ex talo, & cucurbitulis cum ſcarificatione vel lumbis vel abdomini appoſitis medici vti ſolent, atque alijs quandoque magnis etiam laxatorijs.

De vteri dolore. Cap. XII.

DOlet itidem in mulieribus vterus, aut ex ſanguine menſtruo ſuppreſſo, aut vitioſe purgato, aut ab eiuſdem ſanguinis grumo permeante vaſa anguſta vteri, aut in ipſis adſtrictos aut ex ſanguinis, ſeminisq; corrupti copia & praua qualitate: nã halitus inde elati nedum diſtenſione, ſed veluti quadã qualitate venenoſa, vterum lædunt; vnde ſæuiſſima ſymptomata in mulieribus concitari ſolent: aut à frigido humore craſſo; aut à ſimplici frigiditate; aut à flatulento ſpiritu; aut denique ab humoribus acribus, mordentibusque. Ex ſanguine menſtruo deficiente, aut vitioſè purgato dolorem excitari, ex mulierum relatione facile conijcitur. Grumoſum verò ſanguinem dolorem facere cognoſcitur, cum ex qualitate doloris qui fixus acutusq; eſt tum ex ſymptomatibus ſubſecutis deprehendimus: Nam propter eum mulieres anxiæ fieri ſolent, inquietæ, atque exolutione affici. Si vero ſanguis grumoſus per vaſa anguſta moueatur, dolor eſt vagus, quoad excernatur, perſeuerans. Vbi vero doloris cauſa eſt aut ſeminis aut ſanguinis vitiati halitus, prauæq; idcirco qualitatis, cum dolore quandoq; vteri ſtrangulatus, atq; epileptica ſymptomata obſeruari ſolent. A flatu itidem vterum dolere, notant vteri diſtentio, & exuberantia hydropi tympaniti ſimilis; crepitusq; ructus, rugitus vnà apparent. Cęterum vteri dolori conuenient anodyna dicta, atq; Methodicis laxantia temperata ſeu primi ordinis, aut (vt aiunt) primarum materierum, cum intus, tum extra: Cuiuſmodi ſunt olea, fotus, inſeſſus, & ſimilia. Itaq; ſi dolores admodum vehementes ſint, vtiliſſimũ erit, illis exhiberi aut oleum dulce mediæ ætatis calidum, aut amygdalinum dulce & amarũ, aut chamæmelinum, aut è ſeminibus lini: aut, ſi flatuum copia adſit, anethinum etiam, aut rutaceum conuenient. Clyſteres ex ijſdem oleis calidis, & decoctis maluarum, althææ, fænugręci, chamęmeli, rutæ, & ſimilium, cum rhodomelle, & aliquando quopiam medicamento cathartico parati, quales ad colicum dolorem fuere à nobis pręſcripti, ſummopere conuenient. Demum ijdem fotus, ijdemque

inſeſſus, quos ad coli dolorem commendauimus, vteri doloribus etiam conducent: Addi tamen poterunt ijs ex ſimplicibus medicamentis artemiſia, parthenium, chamędrys, betonica, eupatoriumq; Arabum.

De dolore articulari Cap. XIII.

ARticulorum dolores vel pleroſq; articulos occupant, huncq; affectum arthritim Græci appellarunt; vel quoſdam particulares; ſi enim pedum articulos vexauerit, podagram, quaſi pedum dolorem; & ſi manuum, chiragram; ſi genuũ, gonagram; ſi coxendicum articulationem occupet, iſchiadicum Gręci, coxendicum Latini appellarunt. Dictum eſt, duplicem horum dolorum eſſe cauſam, ſcilicet, aut articulorum imbecillitatem, aut humorem ſuperfluentem, aut quod vtraq; cauſa hoſce dolores foueat. Quomodo homines ab hoc malo pręſeruari, atque etiam ſanari debeant, nos ſuperius ſatis ſuperque docuimus. Vnde, ne eadem repetamus, ſtudioſum ad ea, quę ſuprà à nobis de hoc malo ſcripta ſunt, relegandum, remittendumue eſſe duximus.

De quodam dolore nocturno, qui pedum, aut crurum, aut coxendicum, aut alterius partis muſculos repente inuadit. Caput. XIV.

NOctu repente complures, æſtate præſertim, incidunt in vehementiſſimos dolores, diſtenſiuos plerunque in pollice pedis, aut in cruris ſura, aut circa coxendicem in muſculis, aut in manibus, aut in brachijs: aut in abdominis muſculis. Quem dolorem pati ſolita eſt vxor mea, quo tempore vtero gerebat, qui dolor quemadmodum haud eſt ita magnus, vti qui in pede, vel in crure, vel in coxendice fit; tamen longè diuturnior eſſe ſolet, ita, vt aliquando plurium horarum ſpacio perſeueret: qui vero pedem aut ſuram inuadit, aut manum, eſt acutiſſimus, fitque cum maxime doloroſa diſtentione, ſed cito reſoluitur: etenim ſi diu duraret, citò interimeret: reſoluitur verò ex frictionibus, aut ſi ſtatim homo, cum dolorem ſenſerit, violenter ambulet, & pedibus quidem nudis ſuper frigidum pauimentum. Hunc affectum eſſe illarum partium conuulſionem in muſculis factam, neminem, qui ipſum probè nouerit, latere arbitror. Oritur à frigiditate muſculos denſante, ipſorumque in meatibus flatulentum frigidum ſpiritum concludente, qui violenter diſtendens muſculos, eoſdem maximo cum dolore conuellit. Non me latet, Patauinos, aliaſque Italię gentes, hunc ipſum affectum cancrum vocare, licet me ignorare huiuſce nomenclationis cauſam, fatear. Niſi ita nominatus ſit, quod vulgus exiſtimarit ab occulta quadam proprietate, illiuſce animalis inſecti, quod aliqui ceruum volantem appellant, quem Patauini cancrum itidem nominant, cornua geſtata ab hoc malo homines præſeruari. Porrò ſolet æſtate frequentius, quã hyeme, familiariusq; obſeruari, quoniam præ ęſtu homines ſolent decũbere atq; dormire ſæpe nudis cruribus, aut linteis ſubtiliſſimis leuiſſimisq; coopertis. Hyeme verò rarius obſeruatur, quia probè linteis panisque contecti homines dormiant, vnde minus à frigore lęduntur. Præſeruatio ab hoc malo fiet, ſi,

qui

qui eo vexari ſolent, bene pannis cooperti dormiant, dieque & nocte membra corporis probè ſtragulis cooperta habeant. Nonnulli partes oleis calidis inungunt, alij aqua vitæ eaſdem illinunt ſæpe, vt ab eo malo præſeruentur. Actu vero dolor vexans, frictionibus calidis tollitur & motu continuo ſi partem affectam patientes exerceant. Lotiones calidæ, inunctiones ex oleis dulcibus itidem calidis, nec non fotus ex chamæmelo, aut ex althæa, aut ex fænugræco, aut ex ſimili alio medicamento parati, calidi ſi vel ſpongia, vel veſica adhibeantur. balneum verò ex dulci aqua calidum cito dolorem diſſoluet: eodemque modo, & efficacius, balnea naturalia ſulphurea, bituminoſaque ad eos dolores agent.

Finis Libri Noni.

PROSPERI ALPINI MAROSTICENSIS DE MEDICINA METHODICA

LIBER DECIMVS.

De morbis nonnullis adſtrictorum morborum genere comprehenſis, cur in hoc libro ſit agendum, & de quibus particulatim. Caput I.

SVperſunt nobis quidam particulares morbi adſtricti tractandi, poſteaquam de febribus, de phlegmonis, deq; doloribus hactenus egimus. Hi verò omnes ſunt, qui cerebrum & capitis partes vexare ſolent, & thoracis regione contenta viſcera inuadunt, ſcilicet tracheam arteriam, pulmones, ac cor ipſum eiusque partes, atque demum non minus ſtomachum, iecur, lienemque offendunt. Sed neque hos omnes nobis tractandos inſtituimus. Etenim ex ijs grauiores periculoſioresq; ſolummodo complectemur. Sunt autem affectus, de quibus agere noſtrum erit inſtitutum, hi: Vertigo, caros, catochus, apoplexia, paralyſis, ſtupor, tremor, epilepſia, ſpaſmus, mania, melancholia, tuſſis, aſthma, cordis palpitatio, tremor, ſitis immoderata, caninia appetentia, cibi faſtidium, obſtructio & ſcirrhus iecoris atque lienis, icteritia, renum & veſicæ calculus, priapiſmus, atque vteri ſtrangulatus. Hi igitur ſunt affectus adſtricti, de quibus in hoc libro à nobis agendum erit.

De apoplexia. Caput II.

AB apoplexia, tanquam ab acutiſſimo ſummeque lethali morbo, exordiri libuit: quam motus ſenſusq; priuationem interpretantur. exinde ita vocatam fuiſſe Aurelianus ęſtimauit, quod tanquam ex lethali percuſſu repentinum faciat caſum. hinc vulgus hunc affectum percuſſiam, ſiue percuſſionem appellauit: Hæc paſſio eſt ſtrictura acuta & vehemens, in qua homines repente cadunt, ſine ſenſu & motu, ſeruata; vt ait Galenus, reſpiratione: vnde corpus apoplecticum eſt, quod planè in omni parte ſenſu atque motu deſtitutum, reſolutumq; eſt. Paulus inquit, quando, affecto communi neruorum principio, omnes corporis partes motum, & ſimul ſenſum amiſerunt, apoplexia dicitur. ſed longe plura ſunt ſigna, quibus hæc paſſio innoteſcit. namque iacent apoplectici, voce ſublata intermortuaue, ſenſus atque motus expertes, ſtertentesq; citra febrem. De qua Hippocrates dixit: Quicunque ſani capitis dolore derepente capiuntur, & ſtatim muti fiunt, & ſtertunt, in ſeptem diebus pereunt, ni febris apprehendat. Aurelianus hæc ſigna ad hunc morbum cognoſcendum expreſſit, ſcilicet, vocis amputationem (quæ apoplexiæ, epilepſiæ, cardiaci affectus eſt propria) mentis oppreſſionem

In lib. 6. aph. 41. In lib. 3 acut. morb. c. 5. Galen in 4. de vict. rat in acutis com. 23.

nem ex repentino caſu, immobilitatem perfectam totius corporis, vultusque con-
ductionem: In quibuſdam etiam ſuſpenſionem palpebrarum ſimul atque oris
hiſcentem diſtantiam apparere, pulſum eſſe denſum & quadam perſecutione fu-
garum, articulorum gelidum torporem, reſpirationem paruam, colorem plum-
beum, lachrymationem inuoluntariam: ſtertorem vero cum ijs ſignis compre-
hendit, quæ lethalem apoplexiam concomitari plerunque ſolent. Antecedunt
vero hanc paſſionem maiori ex parte capitis ſubitus acutusq; dolor, venarum
iugularium elatio, vertigo, oculorum ſplendores, extremarum partium ſine ra-
tione refrigeratio, totius corporis palpitatio, difficilis motus, dentium ſtridores in
ſomno, vrinaque veluti æruginoſa; atra, modica, & farinæ craſſiori, ſimilia ha-
bens ſedimenta. Hoc malum fit aut (auctore Galeno) propter quandam paſſio-
nem phlegmonoſam calidam in cerebro conſtitutam; aut vbi cerebri ventriculi
ex humore frigido & craſſo infarciuntur, obſtruunturque ita, vt ſpiritus introcluſi
haud præterfluant per neruos, ad motum, ſenſumque partibus ferendum. Paſſiò
(vt dictum eſt) ſtricturę eſt, quæ ſi maxima eſt, ſtatim iugulat homines, reſpira-
tionem ſimul cum motu & ſenſu adimendo. Vbi verò quædam reſpiratio appa-
ret, eaque magna cum violentia, inæqualiter, & inordinatè trahitur, apoplexiam
fortem notat; quam curari impoſſibile eſſe, Hippocrates affirmauit: ſi autem *In aph. 42. li. 2.*
parua reſpiratio, neque violenta, neque inæqualis ſit, ſpem aliquam ſalutis
promittere videtur; atque hanc paruam appellant, quam tolli medicamentis
non eſſe facile Hippocrates docuit. Itaque cum maxima, tum fortis apoplexia
vocata non cedit medicamentis: Quę verò debilis dicitur ſanabilis eſt. Rariſſi-
mi ſunt, qui apoplexia liberati in alicuius partis corporis paraplegiam ſiue para-
lyſim non incidant, vnde apoplexiam in paraplegiam mutari ſanatio eſt; ſi ta-
men medici accuratius eius ſanationi incumbant. Mutatur quinetiam in men-
tis alienationem, humore protruſo ad cerebri membranas, ſicuti protruſo itidem
ad neruos paralyſis fit. Aurelianus verò ait, curationes eſſe fortium hominum;
etenim debiles oppreſſionibus magis ſuperantur, & ferre maiora adiutoria mini-
me poſſunt. At nunc ad curationem accedimus, quæ, cum paſſio ſtrictura ſit, &
magnæ ſanè ſtricturæ, qua ſæpe cito homines ſuffocati pereunt, fiet per medica-
menta quidem laxantia, & maiora ſanè, quod magnis morbis magna profectò
remedia conueniant. Itaque reponendi ſunt in loco calido & humido; & præ-
miſſo clyſtere, ni aluus ſponte fluat, ſtatim ad phlebotomiam veniendum eſt:
Quam omnium Dogmaticorum etiam opinione apoplecticis conuenire liquido
conſtat, ne dixerim in ea, quam calida phlegmonoſa paſſio in cerebro conſtituta
efficit; ſed etiam in ea, quæ à frigido craſſoque humore cerebri ventriculos ob-
ſtruente fit, etiamſi morbus frigidus dicatur, cum obſtructis cerebri ventriculis
maxime procurari debeat magna laxatio, apertione. Quod Hippocrates in lib. 4.
de vict. ratione in acutis, hiſce verbis viſus eſt maximè collaudaſſe: Inquit enim:
» Quod autem quis repente obmuteſcat, id venarum interceptiones occluſionesq; *Tex 23.*
» faciunt, ſi ſano abſque occaſione, vel forti alia cauſa id contigerit. Venam igi- *Tex. 24.*
» tur brachij dextri internam ſecare oportet, ſanguinemque auferre inſpecta ſecun-
» dum habitum, ętatemque pluris minoriſue ratione. Verum Aurelianus monet
fieri debere phlebotomiam in acceſſionis declinatione, neque tutò in acceſſionis
augmento, vel ſtatu, eam profectò fieri poſſe. Vnde meritò dictum eſt, phlebo-
tomiā aut ægrotos iugulare, aut ſanare. Si quis ſtatim incipiente affectu adſiſtat,
poterit audacter ſecare venam, permittentibus viribus, atque alijs non ipſam
euacuationem (quæ tanquam pręſidium laxatorium ab morbo adſtricto ma-
gno indicatur) ſed ipſius quidem quantitatem decernentibus. Plerique venam
cephalicam ſecandam duxerunt, quod morbus ſit in capite: Hippocrates verò in-
ternam dextri brachij, & poſtea, viribus permittentibus, fortaſſe cephalicæ ſectio-
nem

nem locum habere exiſtimauit. Nonnulli, vt ſanguis ſecta vena fluat, quando præfrigore gelatus ſæpius quidem non commode exeat, fluatque, præmiſſo clyſtere, fotu vtendum ad omnes partes corporis ex oleo calido, frictionibus, & ſimilibus, cenſuerunt. Poſt phlebotomiam vſus clyſterum acrium, laxatoriorum, maximè accommodatur: cuiuſmodi ſunt, qui parantur ex decocto chamæmeli, rutæ, centaurij minoris, althæę, mercurialis, dauci, ſeſeleos, fęniculorum, & ſimilium; ex oleis calidis, cuiuſmodi erit rutaceum, anethinum, laurinum, amygdalinum; chamæmelinum & ſimilia; atque ex pulpa colocynthidis, centaurio minore, aut turbit, aut agarico, aut ex compoſitis laxatorijs, vt eſt electuarium de hiera, de baccis lauri, diaphænicon vocatum; & ſimilia, Itaque ex ijs prudens medicus clyſterem parabit, addendò ſalis communis drachmas duas. Aurelianus commendat clyſteres ſimplices laxatorios, quos profectò hactenus ſępius meminimus. Commendant itidem vehementer laxatoria, cuiuſmodi eſt colocynthidis infuſum, vel ex eius pulpa parati trochiſci Arabibus alandal vocati, aut agaricus, aut turbith, aut veratrum nigrum; imo & album nonnunquam in robuſtioribus, atque probè paratis corporibus non ſine fructu aliquando exhiberi ſolet. Paulus ex compoſitis hieram laudauit cum caſtorei parte vna admixta ad tres obolos in principio cum piperis obolo ex melle, & ex aqua calente ſoluta. Quam poſtea aucta doſi ad ʒ.ij.& plus etiam interpoſitis diebus date con ſueuerat. Nonnulli commendarunt ſummis laudibus hieram Pachij Antiochi à Scribonio Largo deſcriptam; atq; etiã Logadij, Diacolocynthidosque Galeni, Noſtri familiarius catapotijs cocchijs vocatis vtuntur. Aurelianus contendit, cathartica nõ conuenire, ijs profectò argumentis, quibus aliàs ex Methodicorum placitis cathartica haud frequentius, familiariusque eſſe in morbis vſurpanda, à nobis demonſtratum eſt: de qua re fortaſsè in ſequenti capite denuo quædam conſiderabimus. Sed ad rem redeo. In primis hominem apoplecticum adſtantes concutiunt, eius corpus perfricant, in pedum plantis pruritum mouent, barbam vel pubis pilos vellicant, modicumque aquæ vitę in nares indunt, vt nimirum à paroxyſmo remoueatur, atque (vt dictum eſt) permittentibus viribus, pręmiſſoq; clyſtere, ſecta vena ſanguinem demunt, mox catharticis purgant: per os aliqui ſagapenum ad erui magnitudinem, vel aſſam fętidam exhibent, aliqui caſtoreum ad drachmam vſque, vel theriacam antiquam illis offerunt: exterius caput capillis deraſum oleo calido inungunt, ac fouent, ſpongiamque ex eodem oleo expreſſam capiti adhibent. Oleum verò vetus à nonnullis ſummopere laudatur, in quo ſcylla ebullierit, ſi eo caput calido foueatur, oleum non minus laudatur, in quo ebullierint ranunculi radices, aut piper, aut caſtoreum, aut pyretrum, aut cachry, aut ſpondilij radix. Cucurbitulæ item cum ſcarificatione capitis partibus utiliſſimè affiguntur, præſertimque occipitio & ſpinæ partibus, vt & Aureliano viſum eſt. Sinapiſmi extremis partibus appoſiti, & poſtea etiam capiti, maximè conueniunt. At nunc his de apoplexia præmiſſis, ad paraplegiam ſiue paralyſim curandam declinemus: cuius quidem curatio fere eadem erit, quæ apoplecticis congruit.

De paralyſi curanda. Cap. III.

POſt apoplexiam ſequitur paralyſis, paraplegia, & paraplexia ab Hippocrate vocata affectio, & noſtris neruorum reſolutio, ſideratioue alicuius partis vel partium corporis. Nam quemadmodum in apoplexia omnes partes corporis motu atque ſenſu deſtituuntur, ita in paralyſi aliquæ partes cum motum tum ſenſum amittunt, illæſis ſenſibus interioribus. Differt à ſtupore, qui fit, vbi in parte

ſeruato

ſeruato motu aut leuiter læſo, ſenſus amittitur, aut obſcurior redditur: at verò à torpore (modo differat à ſtupore cum plerique vtrumq; ſimul confundant, idemque eſſe velint) quia in hoc partes affectæ, haud planè ſenſu motuque, vt in paralyſi, deſtituuntur, ſed ſenſum, motumq; obtuſum, hebetem, atque diminutum habent. Cæterum partes paraplecticæ aut ſenſum, aut motum amittunt, aut vtrumque & hęc eſt exquiſita paralyſis, in qua ſenſus atque motus amittitur: Imperfecta verò, in qua perit motus, illęſo ſenſu; imperfectiſſimaq;, in qua perit ſenſus, illæſo motu. Aurelianus diſtinxit paralyſim in eam, quæ conductione (vt ait) ſiue retractione fit, & in eam, quæ extentione. Hæc eſt vera paralyſis, de qua hoc loco agimus; illa non vera, cum ſępius ex vulnere, aut ex contuſione, partibus retractis, ac veluti conuulſis, oriatur. Cęterum quadruplex paralyſis obſeruatur; vna, in qua partes faciei reſoluuntur; altera in qua partes inuicem patiuntur; tertia, cum pars dimidia corporis vitiatur; quarta, demum vbi pars quædam tantum læditur. Omnes verò partes, quæ motu voluntario prædiræ ſunt, quæque proprium neruum habent, huic paſſioni videntur obnoxiæ. Hinc Aurelianus credidit, interna viſcera paralyſi affici, præſertimque pulmonem, cor, ſeptum tranſuerſum, pleuram membranam, ſplenem, atque iecur. Omnis verò paralyſis in neruorum læſionē refertur: propterea Celſus meritò neruorum reſolutionem hunc affectum vocauit, & Scribonius Largus ſyderationem. Læſio autem, quæ neruis accidit, vel eſt eorum incraſſatio, vel obſtructio, vel quęlibet compreſſio: à quibus impeditur ſpiritus animalis, ne, tanquam radius, in partes inferiores diffundi queat; vnde eædem partes amittunt motum & ſenſum. At nunc ad ſigna deſcendimus, per quę ſingulæ partes paraplecticæ deprehenduntur. Si faciei partes, vel dimidia pars corporis paralyſi fuerit vitiata, apertiſſime cuique patebit ex amiſſo motu atque ſenſu, illæſis ſenſibus internis. at ſi aliqua pars tantum paraplectica ſit, ipſius vitium deprehendemus ex amiſſo eius motu, quo mouebatur, atque ſenſu. Complures autem ſunt partes, quæ vitiari paralyſi poſſunt, hæque præſertim, ſupercilia, palpebræ, oculi, lingua, labia, odoratus inſtrumentum, quod eſſe cerebri ventriculos anteriores Galenus docuit, Muſculus, qui buccas colligit, quem Græci σιαγὼν appellant, mentum, fauces, guttur, ſtomachus, muſculus laryngis, atque gulæ communis, quem πτινὸν vocant, pylorus, ileum inteſtinum, cæcum, colon, rectum, veſica, peritonæum, colis, meatus ſpermatici, crura, brachia, pedes, atq; manus: quarum partium paralyſes ſignis proprijs comprehenduntur. Etenim ſupercilia paralyſi vitiata, laxiora circa palpebras ſuperiores propen debunt; vel certè ſuſtollentur, vt ipſas palpebras etiam ſuſpendant: idque fit cum alterum ſupercilium, quod ſanum eſt, ęgrum ad ſe trahit, nam in paralyſi ſana pars ægrā trahit, vt in conuulſione ſanam ęgra. Item palpebræ ſuperiores hac paſſione oppreſſę laxiores fiunt, & pupillam oculorum contegunt, aut è contrario extenta ſuſtollitur, atque oculorum pupillam nudat: item inferiores palpebræ paraplecticę nunc interius flectuntur, nunc in ſemetipſas aut exterius refunduntur, & motu carent, oculos non contegunt: ſequitur etiam inuoluntarius lachrymarum fluor, quod eſt vtrique palpebrarum vitio commune: & ſi in riſum venerint ægrotantes contortum, vel conductum ſimulant vultum. Tunicę verò oculorum, ſiue membranę, hoc vitio affectę viſum impediunt, pupillis ampliatis; qui affectus mydriaſis dicitur: At ſi conductione fuerit paralyſis facta, ceſſante nutrimento, pupilla fiet anguſtior, qui affectus itidem phthiſis pupillæ appellatur. Lingua verò paralyſi vitiata vocem non articulatam profert, ſed interius mouetur, & nunc nullius ſignificationis vocem reddit, nunc amputatione facta medio tempore oppreſſis conatibus conticeſcit; demonſtrata tamen verbi intelligibili prolatione; nunc imperfecto motu, nunc ex omni parte motu carens, ſed diſcer-

nuntur ab iſta paſſione, qui forte ex alia cauſa vocem amiſerunt, cum neque colorem linguæ ſuperficies mutauerit, neque ſenſu caruerit, neque motu, neque ſchema ſuæ mutauerit poſitionis, quod fieri neceſſe eſt, cum fuerit paralyſi vitiata. Cognoſcitur itidem odoratus inſtrumentum paraplegia tentari, quod nullum odorum accipiat ſenſus. diſcernitur tamen ab ijs, qui narium vitio odoris inſtrumentum amiſerunt, quem affectum ozænam appellant, quia neque partium torpor, neque pallor, neque atrophia ſequitur. Labium ſuperius paraplecticum inuertitur forinſecus, prodiium magis cum riſus aduenerit, aut locutio: conducitur enim cum ſano inferiori: item potu ſumpto exterius facit fluere liquorem. Muſculus vero buccas colligens (quem ſiagon Græci appellant) paraplecticus conducitur, aut laxatur, vicinusque deniq; oculus non poterit perfectam facere apertionem, conducta retractaue palpebra inferiori. Mentum itidem eodem modo vitiatum, amiſſo motu, laxatur, aut vehementer ſuſtollitur. fauces paraplectæ tranſuorationis difficultatem faciunt. Gutturis verò ſummitas vitiata (quam vel arteriam aſperam vel bronchon Græci vocant) fortem, aut paruam, cum difficultate tranſuorationis, tuſſiculam inducit: ſiquidem operculum ligulæ ſuperpoſitum ad radicem linguę iacens, Græcis epiglottis vocatū (quo perfecto, aſſumpta degluttiuntur) haud perfectam eo tempore contractionem facit: Deinde etiam videbitur eius extantia plurimum relaxata. Stomacho autem eodem malo vexato, fit tranſuorandi difficultas, aut omnino impoſſibilitas, vnde etiam pręſens periculum imminet: videbuntur etiam difficilia tranſuorantibus accepta, veluti acriora, aut immaturo tempore collecta: item ſequitur pręfocationis ſenſus cum frigore, in quacunque eius parte fuerit paralyſis: illic namque etiam tranſuorata deglutitaue fiſtuntur. At diſcernuntur ab ijs, qui paralyſi ſimilem affectum ex difficultate tranſuorandi patiuntur: ſiquidem etiam decoloratio, ceſſante nutrimento, ac frigus, & immobilitas faucium neceſſariò concurrit. Item ab ijs, qui ſupradictis querelis afficiuntur, ſi in ſtomacho humores fuerint, diſcernuntur, quod dolore etiam atque feruore partium vexantur. Si verò muſculus laryngi & gulæ communis (quem Græci Κοινὸν appellant) fuerit paraplecticus, aut eius ſummitas, locorum grauedinem faciet, atq; ſumpti cibi & potus in præcordiorū vijs permanebunt, cum ſenſuum torpore, ac manuum tumore, aliquando etiam crurum, atteſtante ſingultu cum inani tumore, ſcilicet qui ſubitò eminet & conſidit. Aliqui etiam reuomunt aſſumpta nulla corruptione alterata vel mutata. Pyloro vero affecto, cibus nulla digeſtione mutatur, ſed tanquam per infundibulum ad inferiora deſcendit, & circum ventrem laxior locus efficitur inferius, inflatiorque: Quę vero per ventrem egeruntur, aſpera atque plurima erunt, & neque fluida. Ileo atque cæco inteſtino paralyſi vitiatis, quæ per ventrem excluduntur, erunt plurima & minus fluida. Videtur enim ileon cum naturam ſeruauerit, & nullo fuerit morbo vexatum, alimenti plurimum accipere, & parum excrementorum facere. Et colo eodem modo vitiato, inordinato motu atque inuoluntariò ſtercora deſcendunt, ſine vlla humectatione, & cum fętore maximo eorum fit egeſtio, abſque vllo dolore. Longanone cum ſphinctere atque podice paralyſi vitiato, erit inuoluntaria egeſtio ſtercorum, niſi id ex aliqua circumciſione fiat, vt cum hæmorrhoides, condylomata, thymi, calloſæ fiſſuræ, & id genus morbi, ſcalpro tolluntur. Aliquando etiam præcedit, vel certe deiectionem ſtercorum ſine tumore & ſine aliqua ſimili cauſa fieri permittit. Veſica eadem paſſione vitiata, fit inuoluntarius vrinæ exitus abſque vllo dolore, neque inciſura, neque circunciſione antecedente; aliquando etiam per interualla prohibitus, vel paulatim retardatus, aut omnino negatus: & ſępe etiam pubetenus extantia partium fit, extenta veſica. Sed ſi ex tumore, vel ex ſanguinis gelati corpuſculis (quæ Gręci thrombos vocant) aut

ex lapide, vel ex vulnere difficulras fuerit mictus, aut ex toto ſupprimatur, diſcernitur, quod ſine dolore & partium liuore, & ſanguinis mictu, appoſita manu compreſſo pectine, vrina in paralyſi excludetur. Præterea etiam peritonęo paralyſi affecto (vt Eraſiſtratus ait) vrina ſupprimitur, & neque excluditur niſi adhibito cathetere. Non enim veſicæ ambitus narurali conſuetudine peritonęo incumbente opprimitur, neq; ſimiliter contrahitur ad exprimendam vrinam. Colis itidem paraplecticus mulro maior, aur minor efficitur, & nulla tentigine prouocarur. Seminalibus vero vijs (quas Græci poros ſpermaticos vocant) vitiatis, ſi ſolutione fuerit paralyſis effecta, ſine vlla tentigine inuoluntarius fit ſeminis lapſus: & dicitur hęc paſſio gonorrhęa, quam nos ſeminis fluxum appellamus. At ſi ſtrictura concluſioneue paralyſis fuerit, iugis tentigo ęgrotantis ſequetur, abſque vllo dolore, atque ſeminis lapſu, fluxuue, vocaturque hæc paſſio priapiſmus. Crus quoque paralyſi læſum, aur conductione breuius fit, aut extenſione longius, vt plerique putent articulorum laxationem hic factam: ſed hoc diſcernitur, ſiquidem concauitas, atque extantia à loco motos aut eiectos articulos ſequitur. Atque hæ ſunt partes, quę paralyſi vitiatæ cognoſci poſſunt, quibusque ſignis deprehendantur, hactenus ex Aureliano, qui fuit in tradendis ſingulorum affectuum ſignis, ſi quis alius, accuratiſſimus, didiciſtis. Credidit etiam (vt aliàs dictum eſt) interna viſcera paraplectica fieri aliquando poſſe, ſcilicet, pulmonem, cor, diaphragma, pleuram membranam, ſplenem, atq; iecur. Quorũ quidem paralyſes nos latent, quia propria ſigna, quibus deprehendantur, non habent. Herophilus ſubitaneam mortem ex nulla manifeſta cauſa ſecutam, cordis paralyſi fieri credidit. Eraſiſtratus verò paralyſeos genus quoddam paradoxũ appellauit, quo ambulantes repente ſiſtuntur, vt ambulare nequeant, & rum rurſum ambulare ſinunrur: quod accidit flatibus ſic muſculos diſtendentibus, vt breui ſpacio temporis ijs vti non liceat. Sed tempus eſt, vt de paralyſis cauſis agamus. Itaque ſi partes in facie poſitæ, reſoluantur, cauſa erit cerebri lęſio (auctore Galeno in 3. de loc. affect.) ſi animantis partes ſub ceruice poſitæ, quę à conſilio & voluntatis imperio moueri poſſunt, neruos habent à ſpinali medulla procedentes læſos, aut ipſammet ſpinalem medullam. Qua tota lęſa omnes partes ſub ipſa poſitæ reſoluuntur, quippe ſuſcipiente ſpina à cerebro vim tum ſentiendi tum mouendi pro arbitrio. Itaque ſi in ipſa fiat aliqua diſpoſitio, qua impediatur facultas, quominus permeet inferius, omnia membra inferiora (excepta facie) ſenſu motuque priuabuntur. Atque etiam ſi dimidia pars ſpinę lædatur, dimidiæ quoque corporis partes è regione poſitę patiuntur. Demum ſi vna ſolummodo pars paralyſim patiatur, læſio erit nerui illius, qui ei inſeruit, ſiue a cerebro, ſiue à dorſali medulla communicetur. Ex quibus verò cauſis neruorum principium, quod eſt cerebrum aut ſpinalis medullæ principium, aut deniq; nerui particulares hinc deducti paraplecticis partibus inſeruientes, vel in exortu ſuo, vel in proceſſu afficiantur, nunc cognoſcere oportet: Alij dicunt, quod ſi paralyſis ſubitò fiat, hominemque repente corripiat, ſubſtantiam neruorum per defluxionem imbui humore, qui eos molliores reddit: ipſos enim neruos extendi atque laxari; ſicuti tendones: quo fit (ob plenitudinem, & obſtructionem, ſpiritu non tranſeunte, vel quia leuiſſima contractione ſit opus neruo ad mouendam partem) vt membrum concidat, & immobile permaneat: hique putarunt aliquando pręſentem paſſionem fieri à ſanguine, ſed plerumque ex pituita tenuiori multa à cerebro defluxa, atq; in neruorum ſubſtantiam penetrante. Galenus verò paralyſim fieri ſtatuit, ſi nerui à frigore conſtringãtur, aut à craſſo lentoq; humore obſtruantur, aut ab aliqua externa cauſa comprimantur. & alibi ſcribit: torporem atque paralyſim fieri à neruorum obſtructione, vel humidorum, aut craſſorum, aut glutinoſorum impactu. Itaque paralyſis cauſa erit aut neruorum obſtructio ab

In 2. de ſympt. cauſ. cap. 2.

In 2. prorrh. 26.

humore craſſo aut lento; aut incraſſatio obſcuratioq;, qua uia ſpiritus impeditur, quo minus inferius permeare queat. Hinc errare eos deprehendimus, qui neruos ab imbibita humiditate laxari, ipſorumq; laxationem paralyſis eſſe cauſam dixerunt, cum obſtructio vel compreſſio, vel denſatio, ſeu incraſſatio neruorum, ſit præcipua cauſa, quominus ſpiritus tranſire & permeare inferius valeat. Plerique Methodicorum paralyſin omnem adſtrictam paſſionem fecerunt, ſcilicet ob duritiem partium vitiatarum, ſiccitatem, grauedinem, atque torporem. At cur omnes etiam Dogmatici idem non fateantur, cum (vti dictum eſt) ex Galeno conſtet, paralyſim fieri vel vbi nerui à frigore adſtringuntur, aut à craſſo lentoq; humore obſtruuntur, aut ab externa cauſa, vel interna comprimuntur. vnde ex vulnere, aut ex ictu, aut ex caſu neruis compreſſis, partes paraplecticæ euadunt. Vnde Eraſiſtratus quondam medicus grauiſſimus Aureliano viſus fuit erraſſe, quod ſtatuerit omnem paralyſim laxatione fieri, atque exinde etiam collegerit, non conuenire malagmata & emplaſtra in paralyſeos curatione vſurpari ſolita, quòd laxatoriæ eſſent facultatis: mẽbra enim cũ extenſione aut laxatione reſoluta, dicebat illorũ vſu magis laxari atque extendi; proindeque methodicam curationem damnari. Siquidem, vt Aurelianus docuit, extenſioni membrorum, ſtrictura facta, maxime conducere medicamenta laxantia, diſcutientiaque, obſeruatione deprehenſum eſt. Malum eſt grauiſſimum, quod ni medicamentis hebeſcat, minatur apoplexiam & mortem. Aurelianus ait: paralyſis eſt paſſio grauis & difficilis, & curatio longe grauior, ſi partes toto ſenſu atque motu caruerint, maximeque in corporibus debilibus, vel alio morbo vexatis. Proinde diligenti curatione eſt opus; quę fiet per medicamenta laxatoria, cum paſſio ſtricturæ ſit. Omnes quidem conueniunt, quod paralytici debeant in loco calido collocari, qui ſit etiam mediocriter humidus; item quòd ijs parco victu, concoctu facili, optimi ſucci, & qualitate calido atque humido ſit vtendum. Verum & à vino abſtineãt, aut oligophoro, tenui, odoris aromatici, quantitate pauco, itidem vtantur. Quod pertinet ad præſidia medica, quæ omnia laxatoria eſſe oportebit, in primis vacuationes, purgationesq; locum habebunt; tandemque localia digerentia. Omnes ferè medici in hac paſſione phlebotomiam commendarunt, omniumque maxime in paralyſi cum plethora, ex contuſione, ictu atque caſu facta. At Aſclepiades in ijs, qui etiam ſenſu priuati ſunt, abſtinendum à ſanguinis vacuatione cenſuit. Themiſon phlebotomabat ex ea parte, quæ paraplectica eſt, modo ſenſu nõ caruerit. Aurelianus laudauit & ipſe phlebotomiam ex parte patienti contraria. Græci modicè ſanguinem detrahendum ex cephalica partis ſanę arbitrati ſunt. Arabes verò liberalius magis in huiuſmodi pręſidij genus inclinarunt. Nobis quidem videtur niſi corpus plethoricum ſit, quamlibet modicam ſanguinis euacuationem ſufficere, modo tamen vires eam permittant. Omnes itidem laudarũt laxatoriorum clyſterum, etiam catharticorum vſum frequentem, non minus quã purgantium medicamentorum. Praxagoras ex antiquis, ſi Aureliano credendum ſit, in paralyticis laudauit vomitum, ventriflua medicamenta, vrinalia ſiue diuretica, clyſteres aſſiduo acres, ſudoris prouocationem, ac etiam ellebori albi vſum ad vomendum. Mirum eſt, Aurelianum in paralyticis tantopere damnaſſe medicamenta cathartica, quod nimirum ea ſint corruptiuæ virtutis, & corpus conſumant potius quàm laxent; cum tamen poſtea in eodem capite dixerit: Præterea, perſeuerante paſſione, ad hellebori vſum probemus accedendum, non ſolũ ſemel, ſed & cogentibus rebus, ſecundo, vel tertio. Ex purgantibus verò eadem erunt in paralyſi in vſum accipienda, quæ apoplecticis conuenire ſuperius meminimus. Purgare caput Errhinis, maſticatorijs, & apophlegmatiſmis, erit vtiliſſimum. Conueniunt etiam cucurbitulę dorſi partibus, præſertim ſpinæ, cum igne adhibitę, & aliquando etiam cum ſcarificatione, modo partes ſenſu non caruerint.

caruerint. Exhibentur antidota calefacientia digerentiaq; , cuiuſmodi eſt Theriaca, & Mithridatum, ad drachmam ex vino aromatico. Aliqui vtuntur ſudorificis in balneo laconico, cuius in libro, in quo de podagricis doloribus egimus, meminimus, & modum docuimus, quo ſudorificum admoueri debeat. Suffitus vero quo incaleſciet balneum laconicum, erit decoctum ſaluię, ſtœchados, calamenthi, origani, chamęmeli, fœnugræci, & ſimilium: quo lapides igniti conſperguntur. Verumenimvero parum vtilia eſſe obſeruauimus ſudorifica, ſeu ſudoris prouocationes in cruribus paralyticis, potiſſimum, ſi ſimul cum motu ſenſum quoq; ex toto amiſerint. Etenim medicamenta efficacius euacuantia, digerentiaue plurimum ſpiritus diſſipant, proindeque membra debiliora redduntur, nimirum, quę parum caloris innati habeant. Multo minus ſudorifica erunt admittenda in balneo ſicco, nimirum in ſtuphis, vbi ſicco calore ſudor prouocabitur. namque humoris obſtruentis neruum craſſities & lentor adaugebitur, ſcilicet humidiori, & tenuiori humoris parte reſoluta, manenteque craſſiori & lenta: vnde difficilius nerui àb obſtructione liberabuntur. His peractis ad humoris euacuationem attinentibus, topica medicamenta ad ſpinam & ad partem affectam neruorum adhibenda dicamus: è quibus vtile erunt, inunctiones ad ceruicem, ad ſpinam ex oleo chamæmelino, anethino, amygdalino dulci, de meliloto, de radice cucumeris ſylueſtris, & tandem ex coſtino vel laurino, vel rutaceo, cum euphorbio, aut caſtoreo, aut pipere. conuenient etiam medicamenta rubefacientia, ſcilicet dropaces, phœnigmata, atque ſinapiſmi. Atque hæc nunc à nobis præſcripta medicamenta cum ijs, quæ in cura apoplexiæ meminimus, ſufficient in communi ad paralyſim tollendam: qui vero particularia medicamenta ad ſingulas partes paralyticas ſcire deſiderant, legant Aurelianum, qui ad ſingulas partes vitiatas perſanandas, pręcipua medicamenta atquę præſidia non omiſit.

De vertigine ſcotomatica curanda. Cap. IIII.

VErtigo, Græcis δῖνος, eſt turbulenta commotio ſpirituum craſſorum, aut flatuoſorum, aut ſolius ſpiritus cum multo vapore in anterioribus cerebri ventriculis, ex qua caput circumagi videtur. σκοτοδῖνος autem, vbi caput circumagitur quidem, at cum tenebroſa oculorum offuſione. Aurelianus ait, ſcotomaticam paſſionem à ſymptomate, ſcilicet, quod repentinas oculis ingerat tenebras, dictam fuiſſe. Quo σκότωμα & σκοτωμία hæc paſſio à Græcis appellata eſt. Veteres paruam epilepſiam appellarunt. Fit hic affectus vbi repente obtenebrationes hebetudinesque oculis obuerſantur, & omnia circumagi & rotari videntur. Huius paſſionis hæc ſigna eſſe medici ſtatuunt, ſcilicet primò repentinam viſus tenebrationem, atque nebulam cum capitis vertigine, ita vt omnia ſecum moueri ſcotodini exiſtiment: ante oculos iactus ſentiunt, marmarygas Græci vocant; aliqui ex Hippocrate ſpectra rubra oculis obuerſantia interpretantur. adeſt quinetiam capitis, oculorumque grauatio, & ſedere volentibus timor, aurium tinnitus, ſudor frontis, repentinus caſus cum celerrima ſurrectione. Exaſperatur hęc affectio, ſi ex alto ęgroti aſpexerint meatum fluminis, aut rotæ vertiginem, ſiue ignis. Paulus addidit, quod leui occaſione protinus etiam concidunt, veluti quando aliqua circumagi extrinſecus aſpexerint, vt rotas, verticesue, aut quando etiam ipſi circumaguntur. Oboriri autem hunc affectum experimur cũ frigidus glutinoſusque humor cerebrum occupat, interim verò etiam calfacti capite circumaguntur, cum humores in eo contenti vel ſpiritus quoque commouentur: Interim excitatur etiã in prioribus cerebri ventriculis, dum caluaria confracta perforatur, preſſis, in quibus etiam vehementes oboriuntur cruciatus.

Aliquando hic affectus fit cerebro primario læſo, ſcilicet vbi craſſus lentus humor ipſum occupat, à quo vaporoſus ſpiritus à debili calore reſolutus in cerebri partibus inordinatè mouetur. in qua paſſione præcedunt, vehemens capitis dolor, veternoſus ſopor, qu κάρος Grecis dicitur, & aurium ſonitus, & quidam olfactu lęduntur, quidam vero guſtu. Addidit Aurelianus grauitatem capitis præcedere, læſionemque olfactus, aut alterius cuiuſque ſenſus. Et aliquando ſcotomia fit per ſympathiam ex ore ventriculi. In qua morſus ſtomachi, quem Græci cardiogmon appellant, obſeruatur, & nauſea. Hic affectus, ſcilicet, qui conſenſu oris ventriculi fit, minus grauis eſt, quam qui cerebro per idiopathiam patiente oboritur: hic enim minatur epilepſiam, vel etiam apoplexiam. Proculdubio quod hæc ſtricturæ paſſio ſit, proba victus ratio pro inſtituenda curatione, ſcilicet, laxatoria præſcribatur: in qua illud primum obſeruabitur, ſcilicet, vt in loco calido vertiginoſi collocentur: qui caueant ab aſpectu fluminum, atque aquę celeriter fluentis, nec non rotarum, atque ignis: caueant itidem à diuturno ſomno, atque à meridiano præſertim. Cibi pauci ſint & optimi, ſcilicet, oua ſorbilia, panis in iure pulli coctus, & carnes auium montanarum, aut gallinaceorum pullorum, aut hędi, aut vituli: à vino abſtineant generoſo; & in acceſſione dum caput hoc affectu vexatur, nunquam vino vtendum erit, ſed eius loco, aqua cum cinnamomo decocta: ſed in tempore, quo abeſt affectio, vtantur vino tenui odorato, pauciſero. Caueant ab animi paſſionibus: exercitationes non intermittant: procurent alui quotidianam exonerationem. Præſcripta ratione viuendi, quamprimum præmiſſo clyſtere, ſanguis erit vacuandus ſecta vena cephalica, modo vires permittant. Veteres ſumma cum vtilitate ſecabant arterias poſt aures poſitas. Ægyptij etiam illas, quæ in temporibus ſunt, ſecant, & tutò quidem, vt nos in libris de medicina Ægyptiorum probè docuimus. Paulus laudat clyſteres acres ex decocto præſertim centaurei minoris, atque pulpæ colocynthidis paratos: Commendatur quoque purgatio ex hiera diacolocynthidos, vel ſimili alio cathartico. Poſtea probantur apophlegmatiſmi, qui per os piruitam purgant, atque per nares itidem purgantia, ſcilicet, errhina, atque prarmica, ideſt ſternutatoria, quorum ſępe ſuperius meminimus. Quibus præmiſſis, deraſo capiti cucurbitulæ ad occipitium cum ſcarificatione, vel etiam, ſtatim facta phlebotomia, altera die adhiberi poterunt. Caput irrigare oportet oleis calidis digerentibus, maximeque chamæmelino, anethino, amygdalino dulci, aut tandem eo in quo ſemina fęniculorum fuerint decocta, aut paucedani, aut ſpondilij radix. Eodem modo & fomenta ex decocto chamæmeli, meliloti, althæę, fænugræci, & ſimilium, & aut ſpongia aut veſica ſuſcepto capiti adhibenda erunt. non minus quoque vtilia erunt ſtillicidia aquę dulcis calidæ, atque ſponte naſcentium ſulphurearum, atque bituminoſarum.

De caro, ſeu ſubet. *Caput V.*

CAros paſſio eſt, in qua homines ſomni profunditate occupantur cum ſenſuum, vniuerſarumque motionum priuatione, ſpirandi facultate illæſa. Solet hic affectus febribus accidere plerumque in acceſſionibus ſemitertianarum, ac aliarum febrium ſuperueniens. Præcedit quidem febris, & in eius acceſſione ferrè ſenſu atque motu, ægroti priuantur, ſomnoque profundo ita occupantur, vt inclamati & ſtimulati, tametſi ſentiant, nihil tamen reſpondeant, & vix quidem ſtimulati aliquid dicant, neq; oculos aperiant (oculis ſcilicet perpetuo conniuentibus) illæſa tamen reſpiratione. Fit etiam hic affectus (vt Paulus eſt auctor) in cerebri compreſſionibus, potiſſimumque caluaria coarctata, aut membrana

anteriorem

anteriorem cerebri ventriculum cuſtodiente itidem compreſſa. Quæ verò non fit ex cerebri compreſſionibus, pro cauſa habet humorem frigidum, craſſum, omnino viſcidum, cerebrum occupantem. Qui affectus differt à comate, quia comatoſi neque ſenſu, neque motu priuantur, vt in caro: & à lethargo, quoniam lethargum febris ſubſequitur, & carum antecedit: & lethargici ſtimulati aliquid loquuntur, neque omnino muti permanent; in caro verò nihil etiam ſtimulati dicunt. Malum eſt graue, & in febribus ſemitertianis longe grauius, ac periculoſius, præſertimq; in ſenili ętate, in qua maiori ex parte exitiale eſt. Hoc quidem morbo affectuue interijt Marcus Antonius Guadagninus Baſſanenſis Guadagninę olim vxoris meę dilectiſſimæ frater. Paſſionem verò eſſe ſtricturæ, nemo contendet, proindeque laxatoria etiam ad inſtituendam curationem indicare præſidia, eademque profectò, quæ de lethargi, atque ſoporis commarisue curatione ſuperius meminimus: de quibus (ne eadem cum faſtidio iterum repetantur) nihil aliud in præſentia dicemus.

De catoche & catalepſi. Cap. VI.

CONfusè ſatis cùm veteres medici, tum iuniores de catoche & catalepſi egiſſe viſi ſunt. nonnulli diſtinguere videntur catochen à catalepſi: Galenus in 3. de locis affectis viſus eſt affirmaſſe catochen eſſe coma vigil, & catalepſim occupationem: plerique recentiorum pro vno eodemque affectu cum catochen tum catalepſim accipiunt. Vnde etiam mirum non eſt, hunc affectum à multis varijs nominibus fuiſſe vocatum. Veteres (auctore Galeno) κατόχους & κατεχομένους appellabant; Iuniores ipſum affectum κατοχὴν & κατάληψιν. Vnde noſtri occupationem, detenſionem, & deprehenſionem dixerunt; & recentiores cōgelationem; Diocles aphoniam; Hippocrates catochen; Praxagoras comarodem; Aſclepiades catalypſum; Philippus catochum; atque Aurelianus ex Methodicis apprehenſionem, atque oppreſſionem itidem nominauit. Auctor finitionum medicinalium ait, catochum eſſe, cùm ſenſu priuatur anima, corpuſque omne veluti gelu obrigeſcit. Triaque genera conſtituit, vnum ſomniculoſum, lethargo proximum; alterum vigilans, cui affinis ietanus eſt; atque tertium phreniticum non inerudite appellatum, quod fiat ex mixtis inter ſe morbis, catocho & phrenitide. Verum Galenus ex Archigene & Philippo profundum coma, aliquod habere cum catocho conſortium, ſtatuit; non vigilans. Paulus verò catochen pro comate vigili accepit: poſtea vero catochon ex aliorum etiam opinione à comate vigili diſtinxit. Quod fieri ſtatuit non ex compoſita cauſa, vt vigil coma, ſcilicet ex permixtione bilis & pituitæ, ſed ex ſimplici humore frigido & ſicco poſteriorem cerebri ventriculum obſtruente: quo ſi æger corripiatur ſubito, in illa permanet figura, qua erat, dum corriperetur, ſtans ſcilicet, vel ſedens, clauſis oculis, aut apertis. Ob quam cauſam antiquiores Græci hoc preſſos morbo, catochous, vel catochomenous, quaſi dicas occupatos, detenſosq; nominauerunt. Hunc affectum (vt nuper etiam dictum eſt) Galenus diſtinxit à comate vigili, conuenire autem cum profundo comate, cum Archigene ſtatuit. Vnde cum errore Paulus caput de catocho (De catocho, aut comate vigili) inſcripſiſſe, viſus eſt, cum vel etiam ipſemet poſtea diſtinxerit coma vigil ab ipſo catochō, aliumq; à comate vigili morbū per catochum deſcripſerit. Aurelianus vero (qui & ipſe itidē vnà cum Paulo catochum & coma cōfudiſſe videtur, quòd nimirum, ſigna catochi ab ipſo propoſita, cum ſignis comatis vigilis à Paulo propoſitis maximè conuenire videantur) haud ita debuit gloriari, quod hunc affectum ſoli Methodici probè cognouerint. Nam falsò ſibi perſuaſit ne quidem Hippocratem

Cap 4.
In 4. de cauſ. pulſ cap 16.
In 1. epidem. 2. com. 8.
In lib. 3 cap. 10.
In 3. epidem. 2. com. 8.
In 2. acut. c. 10.
In 2. chron c. 5.

cratem (quem nihil in medicina latuiſſe, auderem affirmare) hunc affectum probè perſpectum habuiſſe, quia aliquando ipſe catalepſim, aphoniam, dixiſſe viſus eſt. Aurelianus autem deceptus eſt, quia non omnes libros Hippocratis fortaſsè legit, in quibus catochen ab aphonia diſtinctam expreſſit: etenim in multis

In 2 prorrh. tex. 56. locis de catochis egit: in prorrheticis ait: capite dolentes cum catoche delirantes, & cætera. & poſtea: catoche cum exolutione perniciosa. Complura loca

In 3. prorr. tex. 4 alia in ipſius libris reperiuntur, in quibus veræ catoches meminit. Paulus de propriè catochis vocaris inquit, eos, qui eo morbo corripiuntur ſubito, in illa permanere figura qua correpti ſunt, ſtantes ſcilicet, vel ſedentes, clauſis oculis, aut apertis. Addit Galenus in medicis definitionibus, corpus omne veluti obrigeſcere, animamque ſenſu priuari. & alibi hoc ſingulare, quod proprie vocati catochici

In 1. prorrh. 3. oculos habent tenſos atq; apertos, non vt comaroſi, & cataphorici clauſos. Ait

„ Galenus de quodam preſſo aut catocho detenſo: Iacebat enim veluti lignum
„ prorſus inflexus, rigidusque atque extenſus, videbaturque oculis apertis nos ita
„ intueri, vt ne conniueret quidem, nihil tamen loquebatur. is quoque tempore eo-
„ dem, quæ loqueremur audire ſe dixit, quanquam non euidenter clareque: non-
„ nulla item & memoria tenens referebat, præſentesq; omnes ſeſe conſpicere dixit,
„ ita, vt quorundam actiones recordatus exponeret: ſed neque loqui poſſe, neque
„ poſſe vllum membrum mouere. At Paulus ſigna omnia catochi proſecutus ita

In li. 3. c. 10. „ inquit: Detinetur æger ſupinus extenſusque, interim facies ſubrumeſcit, & mo-
„ dice lethargicorum modo liuet; interim rubore tincta eſt; & ſuperior gena ſurſum
„ conuelli videtur, ac excedere, vt ne conniuere quidem æger queat: reſpiratio nul-
„ la apparet, ſed quaſi emortuus decumbit: pulſus eſt exiguus, languidus, & cre-
„ berrimus; vrina & aluus cohibetur, aut certe modice redditur: at qui ſanè medio-
„ criter habent, liquorem aliquem infuſum deglutiunt, qui vero malo victi ſunt,
„ ad nares regurgitant. Aurelianus vero ait, febriculam adeſſe, vocis amputationem, oculos patentes, atque palpebras itidem immobiles, in paſſionis præſertim ſtatu, quando in declinatione aliquid moueantur. ait itidem, inclamatos oculos intendere, lachrymantes abſque vlla reſponſione; reſpirationem eſſe frequentem; eoſdemque laceſſitos collugere, ingemere, cum vultus rubore, cum pulſu magno ex vehementibus & fortioribus ſaltibus confecto; ipſosque fœtida naribus oblata fugere, ſentireq; dulcia atque amara labijs admota: ſudorem item multum & feruentem ſępe in declinatione apparere; peiorante verò paſſione in acceſſione accedit plurimus feruor cutis, & reſpiratio eſt celerrima, quam Græci Tachypnæam appellant. fit itidem oculorum conuerſio, manuum contractio, igneique ſudoris defluxus, maculis emergentibus in vultum, & thoracem, primò rotundis, vlcerum ſimilitudine. Hæc ſunt ſigna catalepticorum ex Aureliano ex lib. 2. chronion. Quædam alia in libro 2. Oxeon addidit, quo in loco omnia quidem ſigna tum quæ paſſionem antecedunt, tum quæ in conſtituto affectu obſeruantur, tum illa, quæ inſtatu, & in declinatione apparent, atque etiam peiorante paſſione, omnia diligenter proſecutus eſt. Ex quibus catalepſis propriam eſſe febrem acutam ſtatuit, aphoniam, ſenſuum hebetudinem, pulſum magnum vehementem, & plenum, & humectum, atq; obtutum oculorum fixum. De febre non videtur ſibi conſtare, atq; in alijs quoq;: cum aliàs dixerit febrem eſſe acutam, aliàs febriculam: item de pulſu. ſed quia meum non eſt inſtitutum, omnia quæcumq; de hac paſſione ſcripſit, proſequi, ſed ſolummodo ad eſſentiam affectus neceſſaria; ideo vnum tantum diligentius conſiderabo, ſcilicet de febre, quę in hoc affectu excitatur: An febris ſimul fiat cum catocho, vel in febrium acceſſionibus accidat? porrò Galenus de catocho locutus quicquam de febre non meminit. Paulus (quod dixerit ſigna catochi eſſe communia phrenitidis & lethargi) videtur voluiſſe catochos ſimul febre aſſidua, ſed parua, laborare. Qua de

cauſa fortaſsè rectè Aurelianus de catocho ſeu catalepſi, tanquam de chronico morbo agens dixit, adeſſe febriculam, ideſt paruam febrem: vbi vero de eodem, tanquam de morbo acuto egit, dixit itidem febrem eſſe acutam. Nos dicimus quandoque hunc morbum eſſe per ſe, & idcirco habere ſimul febrem ſimilem lethargicorum febri: ſæpiſſime vero conſequi febres continuas, aut intermittentes acutas, atque chronicas, in tempore acceſſionis. Verum tametſi (vt Diocles & Archigenes docuerunt) febres intermittentes tutæ atque innoxiæ ſint frequentius, quam continuæ; nihilominus homines etiam periclitantur, ſi in acceſſionibus catocho ſeu catalepſi apprehēdātur vehementi. Ait enim Archigenes, pernicioſos eſſe typos periodicos, quibus acceſſionis tempore preſſuræ vehementes adueniunt, & quodam ſomno corpus demergitur: quem affectum righon vocauit. Quem etiam aliquando quotidianis contingere ſcripſit, at magis tertianis.
„ De quo affectu Aſclepiades (auctore Aureliano) ita habet: Apud Romam vero
„ frequentiare aduertimus haſce febres cum corporis, atque mentis oppreſſione in
„ ſimilitudine lethargiæ, quæ ſecundo vel tertio in ſtatu acceſſionis conſtitutæ ſta-
„ tim recalefacto corpore, vel ceſſante vehementia, in reſumptionem, atque reſurre-
„ ctionem mediocrem reuocant ęgrotantes; at ſi non re vera ceſſauerint ſemel ap-
„ prehenſo ægro, nullam reſurrectionem dabunt, ſed in ſudores & reſpirationem
„ celerem, in pulſum febricitantem deſinunt, ac occidunt. Hæc Aſclepiades. Itaq; hiſce ſignis nobis innoteſcent cataleptici, catochi, preſſiue. Qui affectus diſtinguetur a compluribus alijs & ſimilibus proprijs quibuſdam ſignis? Et primum a lethargia, quia in lethargia pulſus eſt maior, ſed tardus & vacuus, & palpebrę clauduntur; cum catochi apertis oculis palpebriſque iaceant, atque pulſum habeant plenum, celerem, & vehementem. Ab apoplexia, quia apoplecticis pulſus eſt paruus, celerrimus, durus, & febre carent; neque etiam corpus apoplecticorum rigidum eſt. Similis affectus oritur vitio ſtomachi, in quo affectu pulſus paruus, debilis eſt, cum ſtomachi exolutione, & aphonia, cum frigido torpore, poſt oppreſſionem; atque hæc paſſio febri non ſuperuenit. In ſyncope ſtomachica ex ieiunio immodico, homines demerſi videntur, oculos habent diſtentos cum dentium clauſione, pulſu paruo, prælanguido, frigido torpore, atque hęc citò finiuntur; quæ ſi perſeuerauerint, catalepſin prænunciant. Ab vteri pręfocatione in mulieribus, catalepſis diſcernitur, quoniam in mulieribus vterus ſuſtollitur, & ſupra umbilicum, vel ventrem, apparens extantia cernitur; & etiam ex eo, quòd fuerint aſſuetæ pati hanc paſſionem: in ipſis collum latius fit, cum palpebrarum clauſione, & frigido torpore. Paulus ait: At ſi mulier hoc laborare vitio cęperit, hac nota diſcernes, quod naturaliter iacere videatur, & inclamantes percipiat, excitetur, & rurſus ſomno graui ſopiatur. A vermibus non rarò pueri hoc vitio laborant, ſed in ipſis oculis conniuentes ſunt, dentium ſtridores, motus conuulſiui apparent, cibumque ſtomacho continere nequeunt. De cauſis Galenus ſentit fieri catochos refrigerato cerebro, quę refrigeratio (ait) ſi fortis fuerit, mixta quidem humiditate facit lethargum, cum ſiccitate catalepſin. Paulus rectius à frigido ſiccoq; humore poſteriorem cerebri ventriculum obſtruente. Aëtius aliquando ex ſanguine in caput irruente ſe vidiſſe ſcribit in adoleſcente ſanguineo, qui cum dies tres exegerat, neque conniuens, neque ad obiecta quidem oculis nutans, neque reſpondens, tandem quarta die copioſa hæmorrhagia protinus conualuit. In hoc affectu corpus totum ſtrictura laborare deprehenditur, quare morbus adſtrictus cum ſit, eget laxatorijs. Eſt tamen grauiſſimus, qui citò interimit. dicebat Hippocrates catochum cum exolutione pernicioſum: & in epidemijs, cum oculorum diſtorſione eſſe peſſimum. Quare ſtatim, cum ſit magna ſtrictura, & acutus affectus, opus erit phlebotomia, ſi vires permiſerint: hocq; faciendum, poſteaquam acceſſio declinauerit, ex vena aut interna, ſi fuerit

In 2. aphoriſ. com. 3.

In 1. prorrh. 3

plenitudo ſanguinis, aut ex cephalica, idque præmiſſo clyſtere communi. Qua præmiſſa ſanguinis vacuatione, etiam vſum habebunt cathartica, atque acres clyſteres & purgatorij ex decocto cẽtaurei minoris,& pulpæ colocyntidis, parati. Chryſippus dabat diagridium cum caſtoreo. & Themiſon ante acceſſionem per quatuor horas dabat diagridij obolum, cum tribus obolis caſtorei ex aqua. Poſt hęc fomenta capiti capillis detaſo adhibenda erunt ex decocto althaęę, chamæmeli, ſerpilli, fœnugræci, & ſimilium: aut ex oleo dulci calido concinnata: accõmodatiſſimum erit amygdalinum dulce, chamæmelinum, irinum, anethinum, & ſimilia. Vtiliſſimum erit capitis occipitio adhibere cucurbitulam cum flamma, & aliquando etiam cum ſcarificatione. Themiſon occipitium & tempora illinebat ex thapſia aqua trita. Principio conueniunt, frictiones extremorum, ligaturę, & omnia, quæ & euellere humorem ex capite poſſunt, & corpus incalefacere. Chryſippus vtebatur ſinapiſmo ad articulos. His conueniens viuendi ratio adiungenda erit, vt in loco calido mediocriterque humido æger maneat, parco cibo vtatur, qui facilis ſit coctionis, & boni ſucci. Qua ratione ouum ſorbile cum pane in iure pulli aquoſo decocto ſat erit pro prandio; atq; in cœna aqua vini loco dabitur cum cinnamomi modico decocta. & hæc de catocho & catalepſi dicta ſufficiant.

De epilepſia, ſeu morbo comitiali. Cap. VII.

EPilepſia Græcis dicta eſt, quod hæc paſſio ſenſum pariter atque mentem apprehendat. Nonnulli morbum comitialem, à Romanorum comitijs, dixerunt. Alij ſacrum morbum, ſcilicet quod ſacram animam contaminet, vel quia in capite fit, quod plurimorum philoſophorum opiniones ſacrum templum dicitur partis animę in corpore dominantis. Alij affectum puerilem vocant, quoniam pueri eo vexantur frequentius atque familiarius. Hippocrates heracliam, ab Hercule, qui (auctore Ariſtotele) fuit epilepticus, appellaſſe viſus eſt. Demum aliqui lunaticum dixerunt, quod Lunæ motu hæc paſſio moueatur, vel natos interlunij tempore corripiat. Apud omnes conſtat eſſe conuulſionem totius corporis cum principis animæ functionum noxa, partim ſanè (vt Paulus habet) in ipſo cerebro, partim in vniuerſis eius ventriculis cauſam habentem, modo ex pituitoſo, modo ex melancholico humore obſtruente eoſdem ventriculos, aut ex vapore frigido (vt ait Galenus) in cerebrum ex partibus infernis delato, nempe, aut ſtomachi, vel vteri conſortio. Itaque vna ſpecies eſt, quæ fit cerebro primario affectu læſo, atque altera partium aliarum conſortio, ſcilicet aut ex ſtomacho aut ex vtero læſo, aut ab externis etiam partibus, aliàs à crure, aliàs à manus digitis, aliàs à coxendice, maligno vapore ad cerebrum ſublato. Vbi vero iam paſſio inſtiterit, ægti derepente concidunt, conuelluntur, interdum exclamant voce nihil ſignificante: peculiaris eximiaque illorum nota eſt ſpuma circa os, nonnunquam vrina, & ſtercus, aliquibus etiam genitura, præter voluntatem excernitur.

In 1 lib. c. 5. „ De his perbelle Aretæus ita habet: At in ipſo morbi inſultu ſenſibus captus homo
„ iacet: manus ipſi neruorum diſtentione conuelluntur: crura verò non ſolum di-
„ ſtracta ſunt, ſed etiam huc atq; illuc à tendonibus proijciuntur: id genus calami-
„ tas iugulatis tauris haud abſimilis eſt: ceruis incuruatur, caput varie diſtorque-
„ tur: Siquidem nonnunquam pronũ, ceu arcus inflectitur, quandoq; pectori ma-
„ xilla adhæreſcit; nonnunquam verò in ſcapulas reſtringitur: veluti iis, qui per
„ vim crinibus trahuntur, vſu venit, quando modo in hanc, modo in illam partem
„ ad humeros admouetur: ſic laborantes magno hiatu os aperiunt: id ſiccum ha-
„ bent, linguam prælongam, vt periculum ſit, ne magno vulnere ſaucietur, aut

penitus

„ penitus abſcindatur. Interdum conuulſione dentes inter ſe colliduntur: oculi
„ inuerſi ſunt: palpebræ cum palpitatione frequenter dehiſcunt: quod ſi quando con
„ niuere velint, palpebræ non committuntur, ſed alba oculorum cernuntur, ac ſub-
„ apparent: ſupercilia nonnunquam, vt his, qui ad iram concitantur, in glabellam
„ attrahuntur, nonnunquam ad tempora vehementer admodum reuelluntur, vt
„ cutis circa frontem valde prætenſa ſit, atque in ſuperciliorum medio rugæ eua-
„ nuerint: malæ ruentes palpitant: labia interdum quidem in acutum clauduntur,
„ interdum vero ad obliqua dilatantur; quando in ridentis ſpeciem dentibus cir-
„ cumtenduntur: Malæ rubent quidem; ſed cum morbus increuit, & faciei liuor
„ accedit: ceruicis vaſa diſtenduntur: vox, vt in ſtrangulatu, auffertur; etiamſi ve-
„ hementer inclames, non ſentiunt: eorum vox nihil niſi gemitus, & ſuſpirium
„ eſt; reſpiratio vero ſuffocatio quędã eſt, veluti in his, qui laqueo ſtrangulantur:
„ inter initia arteriarum motus vehementes ſunt, & celeres & parui: in fine vero,
„ magni, tardi & languentes, in vniuerſum autem ordine carentes. penis quoque
„ erectio ſequitur. De epilepſia verò, quæ fit ex aura frigida, vel halitu maligno
„ ab infernis partibus in cerebrũ ſublato, idẽ ita habet: Quibus vero familiare ma-
„ lũ, & conſuetum eſt, ſimul atq. morbus in digitum impetũ dedit, aut aliunde exor-
„ tus eſt, vſitatos, qui adſunt, adiutores inclamant futuram ab experimento cala-
„ mitatem proſpicientes: obſecrant quoque, vt membra vnde oritur, conſtringant,
„ reflectant, dirigant. Quinetiam ipſimet ſibi ipſis affecta membra, tanquam in-
„ de morbum eximentes, trahunt, velluntque; atque ita ſibimet auxiliantes, non-
„ nunquam eo die acceſſionem repulerunt. Quandoque (vti dictum eſt) vitio ſto-
machi, & quandoq; vitio vteri hoc malum fit. ſi ex vtero fiat, apparent ante ſigna
læſi vteri, & ſentiunt mulieres huiuſmodi ſymptoma in vtero incipere, & conti-
nuo ad caput ferri: quædam experiuntur calidas quidem euaporationes ex vte-
ro ad caput. Vbi vero ex ſtomacho læſo fit, præcedet etiam palpitatio, turbatio,
eroſio, & priuatim inedia itidem præcedere ſolet. Dicta ſunt ſigna, quibus affe-
ctio præſens nobis innoteſcet. ſed præſtabit illa quoque animaduertiſſe, quæ futu-
ram prænunciant acceſſionem. Paulus ait, præcedere inuitum corporis, animiq;
ſtatum, triſtitiam, obliuionem, ſomnos perturbatos, capitis dolorem, eiusque con-
tinuam repletionem. Aurelianus hoc malum duplicis differentię eſſe ſcriptum
reliquit, alterum ſcilicet, quod cum raptu ſeu conuulſione partium fit, atque al-
terum, quod videtur ſimile ſomno altiſſimo. Quæ paſſio longè eſt grauior, ſi-
milisque apoplexiæ. Sed iam cauſas dicamus, à quibus oritur: Dictum eſt, fie-
ri lęſo cerebro aut primario affectu, aut per conſenſum vel ex ſtomacho, vel ex
vtero, vel ex alijs externis partibus, infernisque, cuiuſmodi ſunt pedes, crura,
coxendices, brachia, digiti, & ſimiles alię partes. læditur vero cerebrum per idio-
pathiam ab humore frigido craſſo, & viſcido, ventriculos ipſius obſtruente, cuius
pręſentia ſeu moleſtia cerebrum in ſeipſum contrahitur, nititurque humorẽ, quo — *Libro 3. de loc. affect.*
læditur, expellere. Nam quod ſubitò obſtruat, & ſubitò ſoluatur obſtructio, hu-
morem craſſum viſcidumque ventriculos replere colligitur. Pręter obſtructionem
autem ventriculorum, ſimul à cerebri contractione fieri quoque adſtrictionem,
alij voluerunt. Sunt quidem alij ex recentioribus, qui voluerunt, in qualibet epi
lepſia cerebrũ lædi à praua quapiã vel humoris qualitate violenter cerebri expul-
tricem commouente, quo in ſeipſum contrahatur, vt noxium expellat. Lęditur
verò ab ore ventriculi, aut vtero vehementer læſo, per conſenſum, ſcilicet, neruo-
rum principio itidem eodem modo lęſo, contractoque in ſeipſum. Itaque cum ab
hiſce cauſis hoc malum oriatur, meritò dixit Galenus apoplexiæ eſſe ſimile, idcir-
co maxime timendum; in pueris vero minus. Ita Hippocrates inquit, epilepſiam — *In 2. aphor. com. 45.*
ante pubertatem recipere amotionem; & quæ poſt annum vigeſimum quintum — *In 5. aphor 7.*
fit, ad mortem maiori ex parte comitari: Ante pubertatem verò pueros laborãtes

cum loci, victusque, tum maxime ætatis mutatione, liberari. Quod tamen caute eſt intelligendum, cum ſępe & puerorum aliqui ex morbo intereant, & poſt annum xxv. etiam aliqui fuerint ab illo liberati. Paulus inquit: ni in pubertate hic morbus ſoluatur, aut in menſtruis purgationibus, vel per conceptum, ſæpe vſque ad mortem comitatur. Vbi initio paroxyſmi ægri multum agitentur, & citò ceſſauerit ea agitatio, ſi æger minime releuetur, at illi ſtertor eueniat, ex ſignisque ad apoplexiam, quàm ad epilepſiam, plus accedere videatur, timendũ erit periculum etiam in acceſſione illa: ſi verò poſt agitationem releuetur, ac probè reſtituatur, etſi de acceſſione haud erit dubitandum, tamen in diuturni morbi ſuſpicionem incidimus. Hic vero morbus cum paſſio ſtricturę & quidem magnæ ſtricturę ſit, idcirco opus erit pro curatione pręſidijs laxatorijs, & magnis quidem laxatorijs. Curatio duplex erit, & quæ in acceſſione fit, vt ſcilicet homines ab acceſſione liberentur, & ab hoc malo præcaueantur, atque liberentur. In acceſſione partes conuulſas ait Paulus oleorum aſpergine eſſe fouendas, Aurelianus adſtantes debere ſeu miniſtros manibus calidis nunc caput & frontem cũ blanda fricatione, nunc collum, atque gutturis partes fouere. ſed conſultius hæc facienda, præmiſſis frictionibus, & ligaturis ad crura, & ad brachia, eruntq; omnesq; partes refrigeſcentes calidis vel pannis vel fomentis erunt recalfaciendæ, pręſertimque etiam thorax, & pars inter ſcapulas, metaphrenon Gręcis dictum: ſed aſſiduè caput fouendum. At Aurelianus omnes partes capitis mollioribus lanis dulci oleo calido infuſis eſſe contegendas, maximeque occipitium, ſtatuit. Atque etiam pubetenus & veſicę partibus veſicam ſemiplenam oleo calido adhibendam, vt ipſa quoque laxatæ & mitigatæ conquieſcant. In nares quoque, perſeuerante acceſſione, peucedanum, aut aſſa fętida, aut bitumen imponendũ; & in ore caſtoreum, aut aſſam fętidam, cum melle ex aceto. Quibus ni releuentur epileptici, cucurbitulæ ſicyæ Græcis dictæ, ideſt leues cum flamma erunt apponendæ ſtomacho, Thoraci, & inter ſcapulas partibus atque præcordijs. Alij oleo dulci calido, præmiſsis leuibus perfrictionibus totum corpus inungunt, atque fouent. hæcque pauca ſat erunt, pro acceſsionis curatione. Altera vero curatio, vt ex toto homines hoc malo liberentur, longe maioribus auxilijs opus habet. Paulus in infantibus nihil faciendum putauit, quia mutatione ætatis ad ſiccum ſponte ſanentur. Veruntamen, ſi affectus magnus ſit, non erunt abſque remedijs infantes relinquendi; ſæpe enim hoc malo quamplures ex infantibus moriuntur. Ideo cum ipſi haud omnibus medicamentis ſint apti, hæc poterunt admoueri. In primis vtilis erit radix pæonię collo ſuſpenſa. Galenus enim ſcribit, puerum quendam epilepticum, quoad pæoniæ radicem collo geſtabat, nunquam in epilepticam acceſsionem incidiſſe: At illa ſublata, ſubitò inuaſiſſe illum epilepſiam. Clyſteres vtilisſime imponuntur cum decocto centaurei minoris, & oleo calido. At omnium vtilisſimi ſunt, qui ex calido lacte cum ſaccharo aut melle inijciuntur, quod plerumque à vermibus hoc malum excitetur, os ventriculi lædentibus. Oxymellis modicum in os ponere iuuat, quòd craſſum humorem incidat atque extenuet. Caput fricare ſolent leniter quidem, aut calefactis manibus, vel linteis itidem calidis: & inungere calido oleo amygdalino dulci: quandoque fricant ipſum ex pipere trito, aut ex nitro, aut euphorbio, quoad rubeat: nonnunquam adhibent veſicantia capiti, ſed partibus primum extremis ſcilicet, cruribus, brachijsq;, & tandem capiti. Qui vtiliſſimè quoque affiguntur cucurbitulæ, & vna pręſertim ad occipitium, cum flamma. At vrgente occaſione, nullis iuuantibus, occipitium medici inurunt, aut auro candente, aut argento, aut denique ferro itidem ignito, vlcuſque diu ſeruant apertum, ut per ipſum caput commode expurgari queat. Marcellus Virgilius in capite de fimo, meminit uſtiones, quæ in Italia circa XL. diem à partu infantium occipitio, aut inter

Aretæus in 1. curat. chronicarũ. cap. 4.

ſcapulio

ſcapulio inferri ſolent candente ferramento. Cura etiam præcipue habenda
erit nutricis, vt victu in primis vtatur facultatis incidentis, attenuantisq; : ab-
ſtineat à vino, & à rebus flatuoſis, caput replentibus; Nihil eſt magis noxium, quã
nutrices vti in cibo ſelino, cępis, porris, & ſimilibus. Haud erit inutile, ſi eæ
quoque aut agarico, aut turpeto, aut hiera purgabitur. At iam ad adultos ho-
mines, qui hoc malo tenentur, curandos accedimus. quorum curatio conſiſtere
viſa eſt in ſanguinis vacuatione, purgatione, medicamentis alterantibus, cum in-
terius tum exterius adhibitis. Quod pertinet ad phlebotomiam omnes quidem
veteres atque recentiores medici eam eſſe in hoc malo moliendam, ſecta vena in
cubito cephalica, voluerunt. Aretæus primum in cubito, mox in fronte, venam
ſecandam meminit: & mox ſecandas arterias ante & poſt aures. Ægyptij ſe- *In lib. 1. de cu-rat. acut c. 4.*
cant arteriam frontis. Aurelianus & poſt primam ſtatim acceſſionem, & complu
ribus pręgreſſis, mittendum ſanguinem cenſuit. Themiſon quoque ex Metho-
dicis nedum phlebotomandos epilepticos cenſuit, ſed hoc auxilium pluries reite-
randum eſſe quoque credidit. Neque dubitandum eſt, phlebotomiam, modo vi-
res patiantur, vtilem eſſe omnibus epilepticis: quæ, vt alias meminimus, longe
vtilior erit exiſtimanda, ſi nihil eam impedierit, atque clyſter laxatorius fuerit
præmiſſus, ipſaq; aluus commodè fuerit laxata. Celſus ſcribit, quod ad medi-
cum pertinet, vltimum eſt, iuxta talum ex vtroque crure paulum ſanguinis mitte-
re, occipitium incidere, & cucurbitulas admouere. poſt ſanguinis euacuationem,
videtur reliquum curationis in corporis purgatione catharticis molienda conſiſte-
re. Vnde clyſteres acres ex decocto centaurei minoris, atque colocyntidis pulpæ
paratos conuenire omnes ferè voluerunt. Aretęus inſignes moliendas purgatio-
nes aut ex hiera, aut ex ſcammonio, aut ex coccognidio, aut ex ſimilibus cathar-
ticis ſtatuit: Paulus eſſe reiterandas, refectis prius corporibus, quantitatem ſem-
per augendo, ſtatuit. Aurelianus etſi cathartica ferè ſemper damnauit, atque
„ etiam in hoc capite, contra Dogmaticos, tamen poſtea ita ſcripſit: At ſi non ſuf- *Lib. 1. tard. c. 4.*
„ ficiens fuerit ellebori agitatio, quam Græci ſparognon vocant, & paruum euentus
„ ſucceſſerit, perſeuerante paſſione, erit etiam ſecundo, vel tertio ellebori vſus adhi-
„ bendus. Quem vſum paulo ante laudauit, licet poſtea ſuo more cathartica om-
nia damnauerit. An non ellebori albi (nam huiuſce meminit) propinatio eſt pur
gatio inſignis, ad quam tamen vrgente occaſione Aurelianus inclinauit? Pra-
xagoras & alij vomitum ieiuno ſtomacho etiam laudarunt. Complures quoque
diuretica, ideſt per vrinam purgantia, cuiuſmodi ſunt ſemina apij, petroſelini,
fœniculi, irionis, & radix eryngij, cyperi, mej, & ſimilium, laudarunt. Poſt hęc
cõmendant ex internis ſcyllam, helenij radicem, pęoniæ itidem radicem, & ſemẽ,
luna decreſcente, collectum, lapidem pulli hirundinis. Dioſcorides complura *In 2 cupor. c. 16.*
ad epilepſiam meminit; inter quæ commendauit muſtelam, coctam abie-
cto capite & pedibus, in cibis ſumptam: eiuſdem quoque iecur ex aqua potum;
& aſininum aſſatum in cibo ſumptum; agaricum ad obolos tres ex oxymelite
per aliquot dies voratum: rutam item ſylueſtrem: de cuius quidem vſu & Aetius,
& Alexãder. Trallianus mira ſcripſerunt. Galenus leporis coagulũ erui magnitu
dine ieiuno ſtomacho ſumendum affirmauit. Experientia quoque cognitum eſt, *In x. ſimplicium*
oxymel ſcylliticum quotidie potum plurimum epilepticos iuuare: item mel in
quo ſcylla liquefacta ſit. Ex compoſitis vero laudatur ab Aretæo Mithridatium,
Theriaca, antidotus Byſtini. ſed iam ad præſidia externa deſcendimus, quæ ſunt
plura, ſcilicet, inunctiones, fotus, frictiones, ſinapiſini, ſtillicidia aquarum calida
rum, ſcarificationes, cucurbitulæ, hirudines, atq; terebrationes. Aurel. laudauit
inunctionem totius corporis ex oleo calido dulci, fotuumq; loco, lanis mollioři-
bus dulci oleo calido infuſis, omnes capitis partes contegendas voluit, præſertim-
que occipitium; capitique raſo frictiones adhibendas ex nitro, ex euphorbio,

atque ex pipere rubefacientes. Aretæus vero ad ruborem vſque ad fricandum caput ex cantharidibus ſtatuit; ſed triduo antea lac eſſe bibendum, ne vis cantharidum veſicam lædat. Hinc noſtri medici intelligant, haud tutum eſſe veſicantia ex cantharidibus externis partibus corporis adhibere, quod facultas illatū exitialis ad veſicam ſeratur, eamque maxime aliquando lædat. Quo haud mirum eſt, quoſdam maligna febre vexatos, adhibitis veſicantibus ex cantharidibus, veneno ipſarum læſa veſica, interijſſe. Sinapiſmum non pauci adhibere ſolent, primum ad manus & pedes, & poſtea capiti: ſinuntque adhærere nedum quo ad capitis partes rubefiant, ſed quoad etiam vlcerentur; ſeruantque vlcera diu aperta. Aquarum ſponte calidarum (cuiuſmodi ſunt ſulphureæ, bituminoſæ) ſtillicidia per aliquot dies etiam eſſe molienda, Aurelianus meminit. cucurbitulæ quoque ſicyæ vocatæ cum flamma appoſitæ capitis occipitio iuuant: cum ſcarificatione etiam nedum capitis tantum, ſed compluribus alijs corporibus partibus eſſe admouendas ab omnibus medicis receptum eſt. Paulus primo voluit affigendas, cute, ſcalpello inciſa, præcordijs, atque dorſo; poſtea, purgato corpore, occipitio. Aurelianus vero occipitio, collo, vertici, & temporibus. Celſus ait: occipitium incidere atque cucurbitulam admouere, in huius affectus curatione, vltimum eſſe. Inuſtionem quoque eſſe ex maximis præſidijs conſtat, quæ in occipitio fit: de hac Celſus: Ferro candente in occipitio quoque & infra, qua ſumma vertebra cum capite committitur, adurere duobus locis, vt per ea perniciolus humor euadat; quibus ſi finitum malum non fuerit, prope eſt, vt perpetuum ſit. Hanc ex veteribus Aretęus, Themiſon, atque ferè omnes alij plurimum commendarunt. Non paucis quoque viſum eſt, vtile illis fore os capitis perforare vſque ad ſecundam laminam, atque terebra nuda oſſa circumcidere. Adduntur corporis exercitationes, quæ ambulatione fiunt, atque geſtatione In epilepſia vero per conſenſum à partibus infernis vel ſint brachia, vel crura, vel pedes, vel manus, vel hypochondria poſt acceſſionem (antequam enim acceſſio fiat, ligare ſupra partem quam arctiſſime conuenit) hęc præſidia admoueri oportebit: primum verò mittere ſanguinem, diſſectis venis, aut cute ſcarificata. Vtile quoque erit affigere cucurbitulas ſicyas cum flamma, atque etiam cum ſcarificatione. In iiſdem partibus affectis cauterium infligere, aut ſinapiſmum, aut veſicans medicamentum, vt vlcus fiat, diuque ſeruetur apertum, præſtabit. Quod aut ex lepidio, aut ex flāmmula iouis, aut ex radicibus ranunculi, vel ex ſimilibus commode fieri poterit: & hæc ſint de curatione iſtius affectus: in qua vtantur ægroti ea victus ratione, quam ad vertiginem ſanandam congruam eſſe ſcripſimus.

Paulus lib. 3. cap. 13.

De conuulſione. Caput *VIII.*

CONuulſionem totius corporis, quę læſo cerebro fit; epilepſiam dici, ſuperiori capite dictum eſt; atque quomodo ſanari debeat, demonſtratum: Nunc vero de ea, quæ neruis muſculiſque contractis fit, agendum eſt. Paſſio hæc neruorum præcipue videtur, ex qua contorquentur muſculi ſimul cum neruis, & tendonibus, contrahunturque præter voluntatem ad ſuum principium, atque ſanam partem ſecum trahunt. Quo differt à paralyſi, quoniam in hac paſſione nerui reſoluuntur, & humore flacceſcunt, ita, vt concidant in partem ſanam, quæ partem reſolutam laxam, mollem, flaccidamque trahit. Itaq; conuulſio eſt contractio muſculorum vel plurium, vel alicuius; qui ad ſua ipſorum principia contracti, partem ſimul, cui inſeruntur, adducunt, immobilemque deinceps reddunt, ita vt vel recta, vel inflexa, vel denique contorta videatur. Si caput antrorſum

trorſum

trorſum curuatur, & mentum annectitur pectori, duo, muſculi anteriores, caput flectentes, laborant: atque hæc conuulſio emproſthotonos Græcis appellata eſt. Si in dorſum & ſcapulas caput intorqueatur, ex duodecim muſculis caput extendentibus in poſteriore parte colli, vel aliqui vel omnes conuelluntur: hæcque itidem conuulſio Græcis dicta eſt opiſthotonos. Tetanos autem, quando ceruix recta & immobilis manet, in neutram partem curuata: & tunc vtrique muſculi, & anteriores & poſteriores, affecti ſunt. Si oculus contorqueatur, Græcis ſtrabiſmos dicitur; fitque muſculis, qui illum mouent, contractis. Si mandibula itidē contrahatur, affectus fit triſmos dictus, ſcilicet muſculis temporalibus, vel neruis è ſecunda, & tertia coniugatione affectis. Labris vero naribusque contractis, & parte contracta ſanam adducente, latus muſculus, ex quo muſculi narium, ſuperciliorum, & labiorum fiunt, affectus in cauſa eſt, vel nerui affecti ſunt, qui proueniunt à primis vertebris, & ramis tertiæ coniugationis: atque hic ſpaſmus cynicus appellatur. Si vtraq; pars vultus, dextra ſcilicet, & ſiniſtra, lædatur, muſculi vtrinque contracti, maxillares nimirum, in latera os labraque deducentes, ita, vt ęgri perpetuò ridere videantur, ſpaſmum (quem riſum ſardonium vocant) faciunt. Hos affectus hęc ſigna concomitantur, auctore Aretęo, ſcilicet, dolores omnium atroces; vox omnium flebilis. ſuſpirant autem muſſantes profundius. Labor, & intentio tendonum adeſt, & dorſi, & muſculorum, qui in maxillis, & pectore ſunt: inferiorem enim maxillam ſuperiori adeo annectunt, vt neque vectibus, aut cuneis diduci poſſint. Facies rubida, variegata, oculi ferme rigentes, qui circumuoluuntur; ſtrangulatio vehemens, ſpiratio vitioſa, manuum crurumque diſtentio, muſculi palpitantes; facies varijs modis diſtorta, buccæ & labia tremunt, maxillæ quatiuntur, dentes ſtrident, & quandoque aures mouentur, lotium aut ſupprimitur, aut ſponte effunditur; cum veſica premitur. hęc in omnibus rigentibus conuulſisue obſeruantur. Sed in tetano priuatim, totius in rectum diſtentio apparet, nullam prorſus in partem detorta, neque declinans: recta quoque ſunt crura & manus. Opiſthotonus vero retrorſum incuruat hominem, vt reflexum caput inter ſcapulas locetur, guttur extat, maxilla inferior plerumq; dehiſcit, & rarò cum ſuperiore committitur, in reſpirando ſtertunt, venter & pectus prominent, lotium his minus contineri poteſt. abdomen intentum eſt, & ſi percutias reſonans, manus retrorſum extenſione detorquentur, crura inflectuntur: è contrario poplites vitioſè curuantur. Emproſthotonus autem è contrario fit: homines enim in priorem partem contrahuntur, & conuexa quidem his terga ſunt ęqualiter cum parte pectoris oppoſita, quam metaphrenon Gręci appellant: coxendicibus extra pulſis, dorſum totum rectum eſt: vertex, caputque in pectus vergunt: mentum oſſibus pectoris annectitur: manus conſertę ſunt, & cohærentes, crura extenta. Hiſce ſignis hic affectus, priuatimque & ſingulæ ſpecies nobis innoteſcent. Solet hoc malum (auctore Hippocrate) fieri, neruis muſculiſq; vel repletis, vel ſiccatis inanitisque. Recentiores addunt tertiam cauſam, quam vocant materiam non proportionatam, quæ noxia qualitate cerebrum mouet in ſeſe vt expellat, quod noxium ſentit, vt dolente neruo ob puncturam, aut ob morſum venenoſum. Quo pacto ex vulnere partium neruoſarum homines conuelluntur, maximeq; membranis, aut tendonibus, aut neruis, punctis, ab ictu vehementi ceruicis, ex abortu, ex ore ventriculi læſo ab ęruginoſo bilioſoque humore, à morſibus ferę venenatæ, à vermibus, fungis, & ſimilibus. Nerui muſculique replentur, aut ſpiritu aereque craſſo & frigido, aut à frigido humore, aut etiam à ſanguine: vnde qui crapulis, ebrietatibusque incumbunt, huic malo ſunt obnoxij. Siccantur itidem nerui muſculique aut ex vulnere, aut ex phlegmone membranarum ac neruorum, ex febre ardenti, atque ex immoderatis euacuationibus vel ſanguinis, vel excrementorum. Paſſio ſtricturæ, ex quauis cauſa

oboriatur

oboriatur, exiſtit, & quidem magnæ ſtricturæ, quę celerrimè aut necat, aut non facilis ſanatū eſt. Quæ ex vulneribus, ex abortu in mulieribus, ex febribus ardentibus, aut ex inflammationibus, neruoſis partibus vehementer ſiccatis, fiunt, prorſus inſanabiles exiſtunt; & ſi quampiam ſanationem ęgroti ſperare potcrūt ex laxatorijs extrinſecus admotis medicamentis illud aſſequentur. Febris, ſi ſuperueniat ſpaſmo à repletis, vel congelatis, refrigeratisue neruis oborto, vtilis erit, quòd calfaciendo ſiccet. Vnde Hippocrates ait: Melius eſſe ſi ſpaſmo ſuperueniat febris, quam eam ſubſequatur]. Cæterum, vt ad particularia deſcendamus, in omni rigoris ſpecie ſiue tetanus, ſiue emproſthoronus, ſiue opiſthotonus ſit, ſtatim, præmiſſo clyſtere molli, phlebotomia eſt facienda, ſi vires eam patiantur. hoc genus præſidij omnes laudarunt, Paulusque, & alij veterçs medici, nedum per venam ſectam; ſed etiam adhibitis cùm ſcarificatione cucurbitulis ſanguinis largam euacuationem, modo vires permittant, eſſe faciendam voluerunt; non tamen confertim totam ſanguinis eductionem, ne vires collabantur, ſed per vices eſſe moliendam. Cucurbitulas vero ceruici, ſpinę, pectori, vbi pectus eſt muſculoſius, pręcordijs, & aliquando renum, & veſicæ regioni adhibendæ erunt. Vtiliſſimi ſunt clyſteres & molles, & purgatorij laxantes, ſi ſaltem alternis diebus exhibeantur. Poſthęc partes conuulſæ lanis mollibus ex oleo calido, caſtoreoque imbutis contegantur; muſculorumque tendonibus veſica oleo calido dulci ſemiplena pro calido fotu erit adhibenda: aut fotus ex chamęmeli, rutæ, althęæ, fænugræci, caſtorei decocto paratus ijſdem partibus erit adhibendus. Ratio vero fouendi huiuſmodi erit: tendonibus, reſupinato ægro, ſomenta vſq; ad verticem ſubijcienda ſunt: vlterius verò ad ſynciput non procedito. Inunctiones quoque ex calido oleo dulci, aut hydrelæo, aut ex oleo, in quo caſtoreum, vel euphorbium, vel nitrum, vel denique pyretrum fuerit diſſolutum. Cataplaſmata itidem ex radice althæę, ruta, manna rhuris, polij coma, reſina pini, & terebinthina, cùm oleis prædictis; & ex althęę radice in mulſa decocta parantur: Quid ſi modicum caſtorei permixtum ſit, adhuc magis ipſorum vſus proderit. Tandē complura ſunt, quæ per os (modo fieri commodè queat) vtiliſſime exhiberi ſolent. Dioſc. memorat pulegium cum ſale & melicrato; Iridis radicem ad ℥.ij ex aceto epotam; myrrham fabæ magnitudine; laſer erui itidem magnitudine aut cum biſcocto melle illitum, aut cerę inuolutum voratum conferre: ammoniacum itidem erui magnitudine; Inter omnia verò caſtoreum expeditiſſimum eſt, ſi eius duo vel tria cochlearia (vt inquit Paulus) partita ipſius quantitate & per uices exhibeantur. Dioſcorides vero ſcribit, caſtoreum omnium maxime efficax eſſe, ſi tritum cochlearis menſura exhibeatur. At hęc ſufficiant de medicamentis ad conuulſionem. Quibus hæc adhibentur ex laxatorijs, ad conuulſas partes ſiccatis neruis partibusque neruoſis, ſcilicet, exterius inunctiones & inſeſſiones in oleo dulci calido: fomenta, ex decocto maluarum, althęæ, fęnugręci, lini, ſeminum cytoniorum, & ſimilium; balneum itidem ex aqua dulci calida atque lauacrum: emplaſtra etiam huiuſce generis: Interius verò cum cibus liquidus, calidus, & humidus; tum decocta ex ſupradictis herbis, & ſeminibus parata; tum oleum dulce, tum hydrelęum calidum; tum clyſteres omnes molles, laxatorijue.

De tremore. *Caput IX.*

Conuulſioni ſimilis affectio eſt, quam tremorem appellant, atque ab ijſdem ferè cauſis oritur, idemq; ferè iudicium, atque curationem habet. Paſſioq; ſtricturæ exiſtit, quæ & ipſa laxatorijs medicamentis tollitur (ſi initio recte tractetur à medico) curationique cedit. quæ vero aliquandiu neglecta, & parui

fuerit æſtimata, potiſſimumq; in ſenibus, minimè ſanatur. Oritur enim à neruorum imbecillitate quocumq; modo facta, ſcilicet, cum facultas mouens per ipſos quidem neruos aut frigiditate denſatos, aut ab humore obſtructos, liberè minime tranſit, uerum multo paucior, quàm par ſit ad rectè mouendas partes; aut cum ſufficienter non defluit ex cerebro, quoniam hoc admodum refrigerato, in ſolita copia minimè ſuppeditari poteſt: vnde, quæ per neruos delabitur, exigua eſt, & debilior, quam ad mouendum eſſe debeat. Quæ poſſunt huic affectui fauere ſunt ea quidem omnia, quæ poſſunt cerebrum refrigerare, atque labefactare, cuiuſmodi eſt aeris ſumma frigiditas, vel potio frigida, aut vinum ex gelu vel ex niue immoderatius refrigeratum, & ipſum quoque generoſum liberalibus, immoderatiusque epotum, immodica venus, crapula, otium, & ſimilia. Cæterum in hunc affectum incidunt homines non raro vel ab ardentibus febribus, vel à phlegmonis membranarum cerebri admodum exſiccati. Qua cauſa iiſdem præſidijs trementes curandi, quibus & conuulſi, hoc excepto, quod in tremore non ſemper ſanguis ſit mittendus: præſtabunt purgationes aut ex agarico, aut ex colocynthidis pulpa, aut ex turpeto, aut ex iiſdem medicamentis catharticis paratæ, vt ex alijs etiam ſimplicibus compoſitæ, cuiuſmodi eſt hiera dyacolocynthidos, pilulæ cocchiæ vocatæ, fætidæ, & his ſimilia medicamenta cathartica. Exterius inunctiones ex oleis calidis, emplaſtra, cucurbitulæ cum flamma à priori vertebra ſpinæ ad lumbos vſque. Quę & capiti erunt adhibenda, occipitioq; præſertim. Ad affectum hunc etiam inunctiones laudantur. Sed qui hoc vitio vexatur, optima victus ratione vti debet: & inter cætera parcè viuat, caueatque à prauis cibis, vt ſunt legumina, piſces, caro porcina, ouina, bouina: Lacticinia omnia fugienda, atque omnium maximè à vinis generoſis abſtineat, vinoque paucifero ſobriè vtatur. Venus denique eſt cauenda.

De mania, ſeu furore ſanando. Cap. X.

MAniam Grecè dictam Latini inſaniam, amentiam, deſipientiamue cum furore appellarunt: quòd nimirum hoc malo detenti, ferarum inſtar, effrenes reddantur, atque furiant. Diſtinguuntur tamen à phreniticis febre, quæ aſſidue phreniticos tenet: maniaci autem non febriunt. Hi verò amentium, deſipientium, vel delirantium genere comprehenduntur, ſed tamen ab his maniaci differunt, quia præterquam quod delirant, etiam, inſtar ferarum, furiunt, atque effrenes redduntur. Primum deſipere ſeu delirare deprehenduntur, quoniam (vt Galenus docuit) loquuntur aguntq; nihil rationi conſentaneum, aut multa pręter conſuetudinem, etſi in quibuſdam ſapientes videantur. Præterea homines amentes dicuntur, qui ſolitis ſenſibus abſq; cauſa defecerunt, vel ijs præter conſuetudinem vtuntur, aut demum, qui aliqua ex voluntarijs actionibus, carent, vel „ abutuntur. Quare meritò auctor Coacorum pręſagiorum inquit: Facere quid „ præter conſuetudinem, veluti inſtituere, velleq; ea, quæ prius non conſueuerat, „ aut contrarium ijs, quæ fuerint conſueta, malum, & proximum dementiæ. Qui itaq; amentiam patiuntur, ſeu deſipiunt, delirantue cum animi motu, vel furore, maniaci, inſani atque furentes meritò dicuntur. Nonnullis vero differentijs hi inuicem diſtingui ſolent: ſiquidem alij cum riſu delirant, vtpote qui ex ſanguine hoc malum habuerunt; alij cum rixa, & iracundia, qui ex bile flaua incidunt in hanc paſſionem, alij cum furore & ferocitate, cum hoc malum fit ex flaua bile exuſta caloris incendio, atq; ad atram accedente, hancque amentiam maniodem & tyrioden Græci, noſtri autem ferocem, furioſam, ac ferinam, dixerunt. Demum alij cum timore & triſtitia deſipiunt, ſcilicet ex melancholico humore

in hunc affectum prouecti. Quæ melancholica amentia duplex obſeruatur. Vna enim, quæ ab humore melancholico nondum putri reddito, orta eſt, abſque tumultu fit; altera verò cum tumultu agitationeq́; & ferocitate obſeruatur, quippe quę aut à melancholia putrefacta, aut à bile flaua exuſtā, in atramq́; mutata, excitatur: Hinc nonnulli ex antiquis, qui de hoc affectu ſcripſerunt, melancholicam inſaniam, ſub capite de mania, ſeu de furore, meritò comprehendiſſe viſi ſunt: Cuiuſmodi fuerunt Aurelianus, Aretæus, Paulus, atque alij, qui vel ſub melancholia furorem, vel ſub furore melancholiam comprehenderunt. At maniam præcedere ſolent capitis debilitas, tinnitus aurium, ſplendoreſque oculis obuerſantur, curæq́; ſibi inuicem ſuccedentes, eos turbant, grauedo capitis, ſomni turbati, atque pauci, aut aſſiduæ vigiliæ, animi anxietas, iactatio, oculorum frequens palpebratio, cordis ſaltus, tremor, & ſimilia, cum paraphreneſi, aut leui deſipientia. In hac verò paſſione perfecta, abſolutaue ſigna apparent amentiæ, cum motu, & agitatione vehementi. Vbi verò ſanguinis haud corrupti copia cerebrum obſidens maniam facit, hæc ſimilis eſt ie, quæ in ebrijs obſeruatur: homines enim cum riſu (vt expreſſit Hippocrates) inſaniunt, canentes; aut loquentes, exclamant, atque exiliunt, ridiculis quibuſdam ante oculos obuerſantibus. Si vero bilis flaua, vel ſanguini mixta, cerebrum eiuſq; membranas ſtimulat, diuexatq́; inſani ad iram atque ad excandeſcentiam proni redduntur, quo iracundi ac feroces euadunt. Quod ſi eadem bilis incendio caloris exuſta, retorridaue, in atram mutata, cerebrum eiusq; membranas inuadat, aut eiuſdem vapores inflamment, mordicent, diuellantque easdem membranas cerebri, ferinum delirium oboritur, ex quo homines exclamant, exiliunt, calcitrant, pedibus manibusq; feriunt, mordicus impetunt, maximeque excandeſcunt, omnes quibus occurrunt tanquam hoſtes habentes, atque vbi inſania vehementer aucta ſit; hanc Græci tyrioden appellarunt: in hac ingentia quæuis mala maniaci perpetrant. Eadem ſymptomata apparent etiam ex humore melancholico vehementer putrefacto; ſed cum ijs adeſt quoque timor cum męſtitia: vnde iſti melancholici furentes prę timore plerumq; ſe ex præaltis locis præcipitant, atque ita moriuntur. Qua morte Franciſcus à ponte olim pictor excellentiſſimus, atque Delphinus à Como, ambo Baſſanenſes præteritis annis interierunt. Qui vero ex melancholico humore haud putrefacto inſaniunt, aut ex vapore aliquo tetro ex hypochondrijs in cerebrum ſublato, timore ac mæſtitia abſque cauſa aſſidue diuexantur. Vnde rectè inquit Hippocrates: ſi timor & mæſtitia diu abſque cauſa perſeuerauerint, melancholicum ſymptoma eſt. Aurelianus ait hęc ſigna melancholicos concomitari, ſcilicet animi anxietatem, cum mæſtitudine, ſilentio, atque odio conuiuentium: ſequitur etiam nunc viuendi, & nunc moriendi cupido, cum ſuſpicionibus veluti inſidiarum ſibi ipſis paratarum: inanes fletus fiunt; murmura vacua ſentiunt; hilaritas magis poſt cibum: hypochondriorum inflatio cum frigore articulorum, & leui ſudore, ſtomachique vel oris ventris morſu vſque ad interſcapulas. Atque hiſce ſignis nobis omnes manię differentiæ probe innoteſcent. In hac paſſione aut primario affectu, aut per conſenſum ex infernis partibus cerebrum cum membranis ipſius lęditur, aut à ſanguine non putri, aut putri mixto cum bile flaua, aut ex eadem bile non putrida, vel putrida, atque exuſta, tum etiam ab humore melancholico putri reddito. Accedit etiam eandem paſſionem quandoque fieri à vaporibus calidis, mordacibuſque ex infernis partibus ad caput ſubuectis, cerebrum atque eius membranas calfacientibus, mordentibuſque. Ex Methodicis antiquis Mnaſeus, & qui ipſum inſectati fuerunt, putarunt furorem ſeu maniam eſſe morbum laxum, quod & animi paſſio videatur, atque huiuſmodi paſſionem Græci diachiſin appellarint, ſcilicet animi laxationem, ſeu diffuſionem. Quam opinionem doctè ſanè reprehendit Aurelianus, meritoque ſtatuit eſſe ſtrictuiæ

In 6 aphor. 13.

passionem.

paſſionemque furentem ſtrictura affici, pręſertimque in ipſo capite. Quod malum, ni ſubitò probis medicaminibus tollatur, habituatur, atque inſanabile redditur. Itaque laxatorijs prę̨ſidijs ad ipſius curationem erit opus: & maioribus quoque, cum morbus adſtrictus ſit & magnus. Itaque conueniet primum ſanguinis vacuatio tum per venam ſectam cubiti dextri internam, tum per cephalicam, tum etiam ex venis frontis ſectis molienda eſt. Complures ſunt, qui ſola ſanguinis vacuatione per venam ſectam ab inſania euaſerunt; magnum enim in his morbis prę̨ſidium laxatorium eſt ſanguinis euacuatio, tum per venam ſectam, tum cruribus antiquorum modo ſcarificatis, tum ſanguiſugis primum hæmorrhoidibus adhibitis, præſertimque ſi à ſuppreſſis hæmorrhoidibus hęc paſſio eos inuaſerit, atque poſtea capitis partibus, potiſſimumque venis retro aures poſitis. ſæpe enim repetitam huiuſmodi vacuationem plurimum prodeſſe longa experientia deprehenſum eſt. Aurelianus ait: cucurbitulas cum ſcarificatione primo eſſe adhibēdas præcordijs, & interſcapulis (quas Græci metaphrenon vocant) deinde occipitio, vertici, atque temporibus capitis. Præſtabit tamen, antequam ſanguinis perficiatur eductio, clyſterem mollem laxatorium, ad aluum prælaxandam, præmitti, vel medicamentum ex leniter laxatorijs, cuiuſmodi (exempli gratia) erit, ſi exhibebitur caſſia cathartica, ad vnciam & ſemis: vel manna calabra ad vncias tres, vel ſyrupus roſaceus laxatiuus ad vncias quatuor, cum ſeri lactis caprilli probè clarefacti libris quatuor. At corpore prius medicamentis vulgo præparantibus dictis fluido facto, iuxta Hippocratis præceptum, vſum habebunt ventriflua eductoria, cæliotica Græcis dicta, vtpote quæ ex elleboro nigro, Melampodio olim (quod Melampodius paſtor eo prætidas furentes, vt Plinius eſt auctor, ſanauerit) nuncupato, aut ex ſcammonio, aut ex colocynthide, aut coccognidio, aut denique etiam ex veratro albo ad purgandum per vomitum; à quo quidem catharticorum omnium maximo haud abhorruit etiam Aurelianus inter Methodicos, qui non ſemel, ſi ſit opus, ſed ſępius per interualla temporum eſſe exhibendum ſtatuit. Quibus magnis laxatorijs præmiſſis, atque, vt opus eſt, reiteratis, conuenient capiti raſo epithemata ex aquis frigidis actu tamen calidis adhibitis: lotiones item ex dulci aqua, in qua malua, althęa, hordeum, atque chamæmelum ebullierint, conuenient, ſcilicet capitis, manuum, atque pedum. Nihil verò vtilius ad eos ſanandos erit, quàm ſi per plures dies maniaci ſtillicidio aquæ dulcis fluuialis tepidę ad capitis ſuturam coronalem vtentur; ſimulque etiam eodem tempore in aquam eandem tepidam toto corpore, capite excepto, immerſi per horam manſerint. Hoc ſtillicidium, inquam, atq; balneum bis in die, ante cibum, per horam integram & plus erit continuandum. Eo namque ſolo præſidio complures inſanos atq; melancholicos breui tempore ſanauimus. atque hoc eſt ex vtiliſſimis laxatorijs præſidijs ad huius mali curationem facientibus. Themiſon itidem & alij maxime lauacrum laudarunt. Aurelianus denique embaſim ex oleo dulci cum althææ decocto factam commendauit. Veteres medici etiam diuretica, quæ per vrinam vacuando laxant, propoſuerunt: cuiuſmodi erit lac quod ex ſeminibus melonis, cucumeris, altheæ, maluæ, portulacæ, petroſelini, eriſymi, atque apij, cum aqua hordeacea contritis exprimitur. datur ad ſemilibram hoc vreticum mane per quatuor horas ante prandium: etenim medicamenta illa, è quibus paratur, euacuant humorem bilioſum per urinam. Aurelianus itidem leni cum frictione totum corpus perungendum voluit: & cataplaſmata ex laxatorijs medicamentis, præcordijs calida adhibenda. Addidit, motum eſſe vtilem, qui fit maniacis geſtatis in geſtatoria ſella, aut in vehiculo, & poſtea, fortificato corpore, cogendos in deambulationem, vociſq; exercitium, quod Græci anaphoneſim appellant, deſcendere. Congruunt quoque colloquia amicorum, diſcurſus, lectiones, diſputationes, & ſimilia, de quibus Au-

relianus accuratiſſimè ſcripſit. Aſclepiades cantilenas laudauit; inſanos verò flagellandos & vinculis coercendos eſſe ſumma prudentia exiſtimauit. Alij eſſe vino inebriandos; alijque in amorem ſeu in venerem perſuadendos. Demum affectu perſeuerante ad cauterium occipitio, & ſincipiti, infligendum, atque ad trepanum vſque confugerunt.

De Melancholia. Caput XI.

MElancholia ab humore melancholico, vel, vt plerisque viſum eſt, quod ab eo humore melancholica inſania fiat, aut, vt Aureliano placuit, quia in hoc affectu ſæpe nigra bilis per vomitum excernitur. Eſt enim melancholia, vt Paulus ſcribit, quædam mentis alienatio ſine febre, ex melancholico maxime humore naſcens, qui mentem occupauerit. Aretæus inquit, melancholiam eſſe animi angorem in vna cogitatione defixum atque inhærentem abſque febre. Hippocrates addidit, cum timore & mæſtitia abſque cauſa. Id proprij habent melancholici, quod omnibus imaginatio ab humore, vel à vapore melancholico vitietur, lædaturque. Etenim hi plerumq; falſis imaginationibus, cum timore atque mæſtitia, defixi diuexantur. Varij vero corruptæ imaginationis modi, innumeriq; propemodum exiſtunt: etenim plerumq; fit, vt circa illud obiectũ quod (quo tempore imaginatrix facultas à morbo incipit vitiari) in ipſa reſidet, & cum ipſa familiarius & frequentius verſatur, fit melancholicorum angor, timorque, & mæſtitia, qua vitiata cogitatione defixi atque decepti mente aberrant. Nonnulli fuerunt, qui cum aquam bibiſſent, atque in ea forte ſerpentem vidiſſent, ſtatim vitiata imaginatione putarunt, ſe ſerpentem bibiſſe: alij (quos nos ſanauimus) eodem modo ranas ſe bibiſſe, easq; in ſtomacho auctas alias peperiſſe, ab ipſisq; & præſertim ipſarum vocibus, plurimum moleſtiæ accipere mordicus affirmabãt. Alij cum forte (quo tempore melancholiæ morbus incipiebat) vel cadauer abſq; capite, vel ligneã aut marmoream ſtatuam inſpexiſſent, inde ſe & ipſos quoque capite deſtitutos exiſtimarunt. Cęterum innumeræ ferme, vt diximus, in melancholicis corruptæ imaginationes, innumerique imaginandi modi obſeruantur: quorum ſanè ſingulorum ſi rationem habere vellemus, nihil aliud profecto eſſet, quam velle cum ipſis vnà inſanire, ſiquidem monſtruoſa quamplura ſint, quæ cogitant, & imaginantur. Quarum profectò vitiatarum imaginationum exactam rationem haberi poſſe, haud eſt poſſibile. Signa verò, quibus melancholici deprehenduntur, complura exiſtunt; propria tamen, patógnomonica Gręcis vocata, ſunt, vt timeant, atque mæſtitia abſque cauſa afficiantur, cauſaque ipſorum & mæſtitię & timoris eſt defixa cogitatio, ſeu imaginatio vitiata: inania enim & falſa timent, atque ab ijs mærore afficiuntur. vnde perpetuo angorem in animo tenent defixum, vt Aretæus recte expreſſit, atque inhærentem vitiatæ cogitationi. id vero abſq; febre patiuntur. Pars affecta in melancholia, vt recentiores cognouerunt, eſt cerebrum, quod mens in eo reſidens turbetur. Hoc vero aut per ſe patitur, ſcilicet morbo in capite exiſtente, ex atra bile in eodem capite genita; aut per conſenſum, ex vniuerſo corpore, aut ex præcordijs capiti humoribus vel vaporibus atris ſuminiſtratis, in ipſumque ſubuectis. Ex hypochondrijs melancholiæ ſigna ſunt, quia pręterquam quod melancholicum animi angorem patiuntur, timentque & formidant etiam, quæ non ſunt timenda, & citra occaſionem męſtitia quoque anguntur, de ſtomacho conqueruntur, cruditates, acidosque ructus patiuntur, aliquando ardor ſiue ęſtuatio hypochondriorum adeſt, præcordia ſurſum conuelluntur, interim phlogoſi quadam diuexantur, vnde nonnunquã leuiter ſudant, & aliquantulum refrigeſcunt. A quibus quidem ſymptomatibus

concoctione

concoctione leuantur, aut alui excretione, vel multis flatibus excretis, vel vomitu, vel denique ructibus editis. Nonnulli veterum, vt Diocles, in quendam pylori affectum inflammationi perſimilem hanc paſſionem retulerunt, quo venæ calidiores redditæ humore crudo à ſtomacho intempeſtiue attracto obſtruātur; qua obſtructione, calore tranſpirare, humoreque moueri, ventillariue nequeuntibus, fit quædam in ijs venis alteratio, agitatioque ac veluti etiam exinde à calore ſere igneo ſemiputrefactio, ex qua vapores excitantur calidi, acres, aduſti; ex quibus iuxta varias corporis partes, in quas ab hypochondrijs attolluntur, variæ paſſiones oriuntur: ſi ad caput feratur, mentem turbant, melancholiamque homini inducunt: ſi ventriculos cerebri impetant, epilepſiam; ſi principium neruorum, ſpaſmum itidem, vel tremorem faciunt: ſi regionem cordis inuadant, palpitationem, & tremorem eiuſdem viſceris; ſi ſtomachum ſeu os ventriculi, cardiogmon, ideſt cordis morſum, faſtidium, & non rarò ſincopen creant. Atque hæc melancholiæ ab hypochondrijs generatæ erit ratio: quibuſque ſignis etiam innoteſcat, nuperrime dictum eſt, Eadem paſſio aliquando fit, cum bilis à ſolis calore aut ab aſſiduis vigilijs, curis, ſtudio, & ſimilibus cauſis in capite vritur, atque in nigram mutatur: qua cerebro læſo, melancholia itidem excitatur, in qua pauca vel nulla ex ijs ſignis, quæ flatuoſam, ſeu hypochondriacam melancholiam concomitantur, apparent; ſed prægreſſæ dicuntur cauſæ antecedentes, a quibus ſanguis atque bilis flaua vſtione caloris in nigram mutari potuit. Demum aliquando humor melancholicus, nigraue bilis in toto corpore abundans ſcilicet, in hepate ob caloris incendium vſto ſanguine genita, in caput ſubuehitur, inſaniamque melancholicam inducit: hocq; facile deprehendetur, præſertim ex cauſis antecedentibus, vrendi ſanguinem facultate præditis, vt æſtiuus calor, cura, triſtitia & ſimilia. Accedit etiam totius corporis temperamentum calidum ſiccum, habitus gracilis, & ſqualidus cum colore obſcureſcente. Hæc paſſio itidem ſtricturæ & magnæ etiam ſtricturę eſt: quare Melancholici magno cum animi tum maxime corporis laxamento opus habent, eademque ferè ex laxatorijs pręſidijs ad curationem vſui venient, quæ inſanis, furentibuſque conducere diximus. Nos, melancholicos omnes, qui nobis in principio curandi occurrerunt, probè & breui etiam ſanauimus: primò in victu ptiſanam hordeaceam toto illo tempore inſtituimus, oua gallinarum ſorbilia, carnem pullorum gallinaceorum, vel vitulinam, aut hędinam, elixam, non aſſam, parcè tamen exhibentes. Vini loco aquam hordeaceam tepidam cum ſyrupo boraginato, aut violato, aut ſimilibus conſeruis ſaccharo conditis, pro potu dedimus. Pro medicamentis primum medicamentum laxatorium exhibuimus, cuiuſmodi eſt, quod ex ſyrupo roſaceo laxatiuo ad vncias quatuor atque ex ſeri lactis caprilli libris tribus, vel quatuor, paratur: aut quod (exempli gratia) accipit ſyrupi de polypodio compoſiti vncias quatuor, & addita decoctione florum & fructuum cordialium cum modico ſenę, atque epithymi fit potio; aut quod recipit electuarij lenitiui vnciam & ſemis, confectionis hamech ʒ. ij. quæ miſcentur, vt fiant boli: aut clyſterem laxatorium atque mollem inijci curauimus. Altera die, modo vires ferant, primum ex ſecta vena iecoraria dextri cubiti (niſi in regione lienis ſit vel dolor, vel tumor) ſanguinis eductionem inſtituere; deinde è cephalica, tertio ex inciſa vena frontis eandem repetere: demum vt hęmorrhoides, ſi fuerint ſuppreſſæ, ſanguiſugis iterum aperiantur, ac reſtituantur conſulere ſolemus. Quantitas ſanguinis detrahi conſueuit per vices modica. Aliquando etiam, ſecta interna quoq; ſiniſtri cubiti, eductionem ſanguinis repetiuimus, potiſſimum, vt etiam dictum eſt, vbi lien iſtius affectus cauſam habuerit. Complures veterum medicorum conſueuerunt tandem ſanguinem mittere cucurbitulis cum ſcarificatione affixis primo iecori, ventriculo aut eius ori, atque inter ſcapulas. At in molienda hac ſanguinis euacuatione

cuatione, vires quantum ferant, ſemper accuratè conſiderandum erit. In iuuenibus, viriſque robuſtis toties ſanguinis eductionem repetiuimus: mox, corpore tum cibis, tum quiete octo aut plurium dierum recreato, atque interim humoribus decocto quodam ſingulo mane propinato ad vncias quatuor, cum ſyrupi violati, aut borraginati, aut de ſoncho ad ſeſqui vnciam paratis, ad electuarium laxatorium progreſſi ſumus. Decoctum vero præparans paratur in iure pulli gallinacei iuuenis ſine ſale, in quo ebullierunt, flores boraginis, bugloſſi, fumiterræ, violarum, & folia boraginis, ſonchi, lupulorum, endiuiæ, meliſſę, epithymi. Quo toties, vt diximus, ebibito, dedimus aut confectionis Hamech ſemunciam, cum ſyrupi roſati laxatiui vnc. iij. & cum decoctione ſupra dicta; quamuis loco ſyrupi laxatiui vncia diacatholiconis, aut electuarij lenitiui dari poſſit. Quo medicamento corpore laxato, per plures dies vtendum erit balneo ex aquâ dulci tepida fluuiatili, ſi haberi poteſt; atque ſtillicidio ex eadem aqua, ſupra ſuturam coronalem, bis in die, ante cibum, horæ ad minus ſpacio: debent (inquam) ęgroti eodem tempore & vti ſtillicidio, & in balneo prædicto manere, toto corpore, capite excepto, immerſi. Galenus quoque affirmauit ſe complures ſola humida victus ratione, & balneis prædictis, à melancholica paſſione liberaſſe. ſed interim opus erit ſolertium medicorum prudentia, vt melancholicos decipiant, quomodo vſi fuerunt aliqui, in quibuſdam, qui exiſtimarunt, ſe vel ſerpentem, vel ſimile quippiam deuoraſſe: Clam enim in excretis aut per vomitum, aut per aluum excrementis ſerpente aut rana ſuppoſitis, ac poſtea melancholicis oſtenſis eam falſam opinionem imaginationemque, ob quam ipſorum animus angebatur, ex animo prorſus eruerunt. Simili artificio ij qui ſine capite ſe eſſe affirmabant, pileo magno plumbeo capiti ſuperpoſito, ſe caput habere cognouerunt. Atque alij alijs modis à Medicis decepti, citra medicamenta à melancholica inſania liberati fuerunt. Complures veterum, facta euacuatione ſanguinis, purgationem catharticis faciendam, vt etiam dictum eſt, voluerunt ſcilicet elleboro nigro, epithymo, Thymo, colocynthide, vel etiam, paſſione non cedente, veratro albo: quod tamen non niſi in robuſtis, neque ſine diligenti (vt Aretæus expreſſit) corporis, humorumque præparatione, vt vomitioni vomituros aſſuefaciant, atque etiam humores fluxiles reddant, Medici vſurpare debẽt. Paulus atque alij exhibebant ſuccum abſynthij per plures dies à minima portione inchoantes, aſcendenteſque ad geminas vſque drachmas ſinguloque mane ex aqua exhibebant, vel eiuſdem herbæ decoctum ad vncias quatuor: quod medicamentum magis conducit illis, ſi vnà & ructus acidos, & cruditates patiantur, flatibuſque in hypochondrijs abundent. Quibus ſummopere conducent ſtillicidia ad ſtomachum, atque ad ſiniſtrum hypochondrium ex oleo chamęmelino, anethino, amygdalino dulci, aut de mentha, aut ex pluribus mixtis; calidiſque ex alto ad ſtomachum, hypochondriumque ſtillicidij modo cadentibus; aut ex aquis ſponte naſcentibus, aut bituminoſis aut ſulphureis; aut ex decocto chamęmeli, althęæ, beronicę, ſeminum lini, fęniculorum, parato ſtillicidio. Ad eaſdem quoque partes, ſi flatibus diſtendantur, aut aliquomodo doleant, vtiliſſimum erit, ſi cucurbitula magna, cum flamma, aut plures affigantur: etenim calore eas partes roborant, flatusque & humores egregiè digerunt, eaque ratione cauſam, & materiam huius paſſionis. Aliqui ad eos melancholicos, qui prędictis auxilijs medicis priſtinę prudentiæ minime reſtituuntur, ad vſum fonticulorum cum in cruribus tum in brachijs tanquam ad ſacram anchoram confugiunt. Atque hæc de melancholicorum curatione dicta ſint.

De tuſsi. *Caput XII.*

TVſſis ſymptoma eſt facultatis expultricis partium reſpirationi ſeruientium, potiſſimumque pulmonum, tracheæ arteriç, thoracis, pleurę membranæ, diaphragmatis. Etenim eo motu partes thoracis conantur expellere quod noxium eſt; non ſecus quam cerebrum ſternutamento, & ſtomachus uomitione humores moleſtos reijciunt, propelluntque. Huius verò paſſionis, ſcilicet tuſſis, cauſæ complures ſunt, quippè (vt Dogmatici docent) caliditas, vt in febribus hecticis, frigiditas, vt in aquilonari conſtitutione hyeme vigente, humor aut infarctus in pulmonibus, aut in eos ex vicinis partibus reſudans, tum ex phlegmone pleuræ membranæ, vel diaphragmatis, vel alterius thoracis partis; tum ex vomica; nonnunquam per tuſſim diuturnam veluti grandines quædam excretæ ſunt: & aliquando calculus magnus, quo excreto, tuſſis ſtatim deſijt. Deniq; humor tuſſim excitans ex capite frequentiſſimè diſtillat in pulmones, aut in tracheam arteriam. Cæterum ſi humor diſtillans ex capite (Paulo auctore) in nares decumbat; affectum facit, qui Græcis κόρυζα, & Latinis grauedo dicitur: ſi in fauces & palatum, Græcis κατάῤῥουν & noſtris deſtillationem vocatam inducit, ſi guttur & aſperam arteriam, vt etiam membranam interiorem, quæ hanc integit, exaſperauerit, βρογχον & περβυςλεκον Græcis itidem vocatum, atque latinis vocis raucitatem; Demum ſi in aſperam arteriam, & in pulmones fluxio irruat, tuſſim excitat. Quæ aut ſicca eſt, ideſt abſque ſputis, vt in hecticis apparet: vel humida, quippè cum ſputis. hęc iterum, ſi ex pituita viſcida & lenta fiat, vel infarcta pulmonum cauitatibus, vel ex capite decumbente, magna eſt: magna itidem exiſtit, ſed admodum moleſta, ſi ex deſtillatione humoris tenuis fiat: etenim propter ſubſtantiæ tenuitatem humor ægerrimè expellitur, vnde magnis conatibus contendit natura, vt eum humorem propellat. Parua vero tuſſicula fit, ſed (vt aiunt) ferina, quę ab humore vel acri, vel ſalſo excitatur, diuturnaque, niſi ſtatim tollatur, euadit, phthiſis nuncia. Eodem modo arteria vlcerata tuſſicula inducitur, quæ etiam in tabem, niſi cito medicamentis conquieſcat, homines deducit. Quæ humorum in pulmones decubitu fit, hiſce ſignis innoteſcit: ſentiunt enim in thorace grauedinem, cum vehemente tuſſicula, ſi humor, vti dictum eſt, acris vel ſalſus ſit; vbi autem pituitoſus, magna eſt, cum ſputis humorem ex capite delabentem colore atque ſubſtantia denotantibus; difficulter reſpirant, cum vocis obtuſione, & vomitu cibi, qui à tuſſis vehementia excitatur. nonnunquam adeſt quoque febricula, præſertim ſi humor decumbens ſit calidus, ſcilicet acris, vel amarus, vel ſalſus. Hasque tuſſes ferinas vocant, phthiſis pręnuncias: Atque tot modis homines tuſſi vexari ſolent, atque ab ijs cauſis, quas adduximus. Cæterum his pręmiſſis, an hæc paſſio ſtricturæ vel ſolutionis ſit, uel mixta potius ex ſtrictura & laxitate, uidendum eſt. Certè non poſſum non uehementer admirari Themiſonem atque Theſſalum pręcipuos Methodicæ ſectæ & fautores & auctores uoluiſſe (ſi tamen Aureliano credendum ſit, qui de ipſis hoc affirmauit) tuſſim eſſe morbum laxum, fieriq; ſolutione, eo præſertim argumento, quòd cum tuſſi humores copioſius excernantur. Quod tamen maxime à veritate uidetur alienum. Neque enim quælibet purgatio aut euacuatio morbum laxum facit; at illa ſolummodo, quæ cum immoderata ſit, vires maximè reſoluit, atque corporis actiones lædit: ſiquidem nulla euacuatio vel purgatio humoris vel ſanguinis moderata, quæ corpus non lædit, morbum laxum inducit. Contrà verò, vbi humores vel ſanguis ita immoderatè profluant, vt iſta fluxio corpus & lædat & vires maximè diſſipet, ac reſoluat (cuiuſmodi eſt immoderata hęmorrhagia vel per vomitum, vel per tuſſim ſanguis immoderatius profluens, vel hęmorrhoidum, vel menſtruorum inſigne

profluuium)

profluuium) profluentem laxamue paſſionem inducit. Vnde hę quidem eua-
cuationes, quod naturam manifeſte lædant, morbi laxi dicuntur. De qua re
accuratè ſcripſimus ſuperius in libro ſecundo. Hinc etiam cum Mnaſeâ, & So-
rano, Aurelianus videtur damnandus, qui tuſſim humidam affectum mixtum
eſſe voluit ex laxo atque adſtricto: cum nullo modo facta cum tuſſi excretio per
ſputa, ſolutionem ſeu laxitatem denotare queat: cum moderata ſit, minimeq;
corpus offendat. Etenim neceſſariò vt euacuationes per tuſſim morbi ſint, homi-
nis tuſſientis corpus grauiter lædere debebunt. cum verò excretio in tuſſi (modo
immoderata non ſit) corpus non lædat, quomodo ipſam ſolutionem facere po-
terimus? Quare rectius, vt credidimus, tuſſis ſtricturæ magis, quam ſolutio-
nis paſſio erit: vt humor intus pulmonum cauitatibus infarctus, dolor thoracis,
grauitas, & diſpnęa, febris, atque ſimilia maximè decernunt. Vnde laxatorijs
medicamentis, vt tollatur, opus erit. Inter quæ primum locum habebit ſan-
guinis euacuatio è ſecta dextri cubiti vena interna: quam eductionem præcedet
aut clyſter mollis laxatorius, aut medicamentum leniens, quo leniter aluus la-
xetur. huiuſmodi erit, quod accipiet, exempli gratia, pulpę caſſię Abiſſinæ vn-
ciam & ſemis, ſacchari candidi puluerizati vnciam ſemis; aut Caſſiæ ſupradictę
vnciam. & mannæ calabræ vncias duas, cum ſaccharo ſupradicto fiant boli: aut
dabitur in portione medicamentum, quod aqua cum rebus pectoralibus, decocta
diſſolutus, nimirum, ſi accipias mannæ calabræ vncias duas, ſyrupi violati la-
xatiui vncias tres: aut ſyrupi laxatiui vnc. iij, mannæ electæ vnc. ij. & cum præ-
dicta potione diſſoluas. parabitur vero decoctum, accipiendo foliorum tuſſi-
laginis, capillorum veneris, pulmonariæ recentis, althęæ, florum violarum, bor-
raginis, an. pug. ij. Iuiubas maturas, ſiccas, pruna ſebeſtena, num. x. paſſularum
dulcium ſine vinaceis, hordei mundi, ſeminum fænugræci an. vnc. med. radicis
glycyrrhizæ contuſæ, radicis altheæ an. vnc. i. bulliant in ſufficienti quantitate
aquæ ad conſumptionem tertiæ partis. atque hac decoctione pharmaca laxato-
ria in tuſſientibus propinanda, diſſoluentur. Hoc etiam decoctum plurimum iu-
uabit tuſſientes, ſi quotidie, ad ſemilibram, calidum, mane, ante cibum, cum mel-
lis modico, aſſumatur. Quod longe efficacius tuſsim vel & antiquam compeſcet,
ſi addita ſit vncia radicis iridis ſiccæ, minutim inciſę, & cum prędictis decoctæ.
Maſtahaleb Ægyptiorum vocata potio tuſsientibus maxime vtilis eſt, quæ para-
tur, accipiendo ſeminum maluarum, althæę, fænugręci, vrticæ, fęniculorum dul-
cium, an. vnc. med. radicis glycyrrhizæ raſæ, althææ, caulium althææ ſiccatorum,
hordei mundi, paſſularum ſine vinaceis, an. vnc. i. iuiubarum, ſebeſten an. nu.
x. Macerentur per noctem in aquę fontanę libris quinque, & poſtea bulliant, quo-
ad tertia pars fuerit abſumpta; expreſsioni adde mellis optimi deſpumati vncias
quatuor, & iterum modice ebulliant: ſingulo mane ſemilibra calidi huius deco-
cti propinabitur. Longè plura maſtahaleb ad tuſsim accommodata fuere in li-
bris de medicina Ægyptiorum à nobis perſcripta. Quę medicinę ſtudioſi habe-
bunt in libris ſecunda editione cum additionibus imprimendis. Aliqui exhibent,
pro ſingulari medicamento, ſingulo mane, calidum, quod accipit aquę chamæ-
mæli vnc. iiij. ſacchari candidi vnc. med. aut mellis deſpumati cochlearis menſurã.
Datur & hydrelæum, aut oleum amygdalinum dulce recentiſsimum, cum ſac-
charo candido, ad vncias quatuor. Alij propinant fænugręci decoctum cum
melle; alij decoctum hyſſopi, ficuum, rutę, aut marrubij itidem cum melle.
Datur vero & diuturnis tuſsiculis & fluxione calida ad pulmones, vel ad aſperam
arteriam delabente obortis, lac tepidum, ſingulis diebus, ieiuno ſtomacho, ad
vncias quatuor, aut aſininum, aut caprillum aut humanum. Datur etiam,
pro eclegmate, maſſa ex ſaccharo candido, atque ex oleo prędicto conſtans, ad
vnciam, cum eunt dormitum. Alij allium ſub cineribus decoctum, cum melle

eodem

eodem modo delingendum exhibent: aut butyrum recens cum melle, aut reſinā omnem, itidem cum melle; aut radicem bryoniæ, vel dracunculi, vel ari, cum melle coctam: aut naſturtium tritum cum melle; aut eclegma Alexandri ex ęquis portionibus ſucci marrubij atque mellis. Dioſcorides cōmendauit in difficillima tuſſi ſulphur viuum in ouo deuorandum: duas itidem baccas lauri detracto cortice tritas ex vino. Quod pertinet ad externa, inunctiones commendantur, ex oleo amygdalino dulci, chamæmelino, butyro recenti, pinguedine gallinæ, oleo in quo radix althææ fuerit decocta. Nonnulli ſepum bouinum calidum plurimū ad concoquendas tuſſes commendant. Inungunt pectoris partes, atque dorſum, quod inter ſcapulas eſt. Fomenta vtiliſſima ſunt ex decocto althęæ, chamæmeli, maluarum, fęnugræci, lini & ſimilium, ſpongijs adhibita thoraci; aut lanę molles amygdalino oleo recenti madidæ, calidęq; vtiliſſime adhibētur: Ad hæc veſica ſemiplena ſupradictis oleis calidis, ſi eo modo adhibeatur, & diu detineatur, nō minus tuſſim cōcoquere pōt. In victu tuſſiētes cibis parce viuāt, pro potuq; vino diluto dulci, aut aqua hordeacea cum ſaccharo, aut mulſa diluta. & ſeruetur quod in ſcola Salernitana ita legitur: Eſuriat ſitiat, vigilet, qui rheumata curat.

De aſthmate. *Caput XIII.*

MEdici ſuſpirioſos, atque aſthmaticos vocant, qui veluti citatiori curſu ſine febre reſpirant: & orthopnoicos, qui ſuffocari metuentes omnem figuram totius thoracis rectam, reſpirando, ſeruant; aut qui non niſi recta ceruice reſpiiāt. Etenim aſthma eſt motricis facultatis ſymptoma, in quo ęgri crebra tuſſi correpti ſpiritum ſine ſono atque anhelatione ducere nequeunt. Cauſæ ſunt, aut humori craſſus viſcidusque bronchia ſeu pulmonum cauitates infarciēs, ſiue in eo viſcere collectus & retentus, ſiue ex capite in ipſum delapſus, aſperasque arterias obſtruens ij ſisque pertinaciter hęrens: vnde & ſonus, & quandoque ſtertor, reſpirando, in aſthmaticis auditur: Aut tuberculum in pulmonibus genitum, cauitates aſperæ arteriæ obſtruens, in pulmone vel in ſpina interius genitū: Aut vehemens pulmonum reſiccatio: aut abſceſſus in iiſdem pulmonibus factus. Ab omnibus hiſce cauſis læſis pulmonibus, ægroti cum tuſſi ægerrimè reſpirant, omniumque maxime orthopnoici. Si vero hoc malum fiat ab humoribus, omnes cum tuſſi anhelant, & ſputis pituitoſis abundant: qui verò à tuberculo aſthmate vexantur, parum aut nihil expuunt; atque etiam multominus, qui pulmonibus vehementer ſiccatis difficulter reſpirant: hi quidem planè ſiccam tuſſim habēt. Ex abſceſſu vero tuſſiunt cum ſputis, quia ex ipſo in pulmones humiditas reſudat, quæ tuſſi excitata expellitur. Malum eſt ſanè hoc & diuturnum & plurimū timendum, à quo, niſi principio probè medicamentis tollatur, ægre ſpirantes eo vel citò ſuffocantur, vel ad mortem vſque detinentur. Eſſe ſtricturę paſſionem, & magnam quidem, neminem latere putamus, licet etiam fiat cum multa ſputorum excretione: quæ vacuatio nedum, quòd laxus (vt perperam Themiſoni, & Theſſalo medicis viſum fuit) morbus non ſit, non erit cohibenda; ſed quinimo, ſi laxatorijs foueatur, plurimum ſuſpirioſi ſubleuantur, atque iuuantur. Itaque victus ratio prorſus eadem erit præſcribenda, quæ ſuperiori capite præſcripta fuit tuſſientibus. Cibi enim erunt exhibendi boni ſucci, concoctu faciles, qui & extenuent, & detergant, cuiuſmodi erit ptiſſana hordeacea, cum porro cocto, vel melle: oua ſorbilia cum ſaccharo, carnes hędinæ, vitulinę, aut pullorum gallinaceorum, aut auium montanarum, ſed in modica quantitate. Vino dulci, albo, non generoſo modico vtantur. reliqua in victus ratione ſeruentur, quę in tuſſientibus ſeruanda expreſſimus. nunc particulatim adprę ſidia laxatoria aſthmaticis congruē

tia deſcendimus. Phlebotomia dextri cubiti ſecta vena interna aſthmaticis conuenit, ſi modò vires cômodè ferant. Eadem purgantia, quæ tuſſi vexatis auxilio ſunt, etiam ſuſpirioſis conueniunt: aliqui efficaciora cathartica offerunt, cuiuſmodi eſt agaricus trochiſcatus ad drachmam & ſemis; & trochiſci alandal ad obolos duos; aut catapotia, vel cocchia, vel fœtida, vel de hiera cum agarico, ad drachmam & ſemis. At eductoria medicamenta longè vtiliora erunt, quæ in potione propinabuntur. Clyſteres ſimpliciter laxatorij, & cum catharticis, conueniunt. Primas partes inter medicamenta expectorantia, quæ per os aſſumuntur, ſcylla habere videtur, quod ſcilicet valenter extenuet, & detergat; vnde mel ſcyllinum, acetum, atque oxymel itidem ſcylliuum eſt efficaciſſimum. Oribaſius ius galli veteris dari ſummopere commendabat, ſi ſingulo mane ieiunis ad ſemilibram calidum exhiberetur: Gallum ruſum, & decrepitum ſale infarciebat, cum porro, & anetho multo, & oleo dulci & pingui decoquebat. Nonnulli thapſiæ radicis obolos quatuor, cum anethi ſeminum ℥iij. ore aſſumendos commendarunt: vel ſuccum expreſſum ex radice ad obolos tres cum iiſdem anethi ſeminibus; aut gummi eiuſdem thapſię obolum. Vtile quoque erit decoctum hyſſopi, marrubij, iridis radicis ſiccę, atque adianthi, ex melle epotum. Non minus etiam decoctum radicis helenij, itidem cum melle. Ex eclegmatis vero datur pulmo vulpinus ſiccatus ex melle. Botrys cum vino mulſo, bitumen, ammoniacum, & ſuccus radicis bryoniæ, ad drachmam, ex melle delingenda dantur. Dant quinetiam complures ſandaracham tritam, in exigua quantitate, ſcilicet ad ſemi obolum, ex vino mulſo. Sulphur itidem viuum ex ouo ſorbili gallinaceo. Pręterea audent aliqui arſenicum ſumme exitiale venenum illis exhibere. Narrât quidam nepotem patris fratri decrepito orthopnoico, vt eum interimeret, clam in ferculo ex cucurbita parato porrexiſſe arſenicum, eoque non modo non non interemiſſe decrepitum, verum & ab aſthmate prorſus ſanauiſſe. Ex externis medicamentis eadem, quæ ad tuſſim meminimus, erunt admouenda; ſed hęc præterea, nempe emplaſtrum laxatorium, quale Paulus parabat ex lolij farina, ficubus ſiccis pinguibus, reſina, cera, atque melle. Nonnulli ſinapiſmum pectori admouendum, ab eoque vlcera excitata diu aperta ſeruanda, vt per ipſa ex thorace humor reſudet, plurimum commendarunt. Ægyptij pectus inurunt, non ferro, aut alio metallo ignito, ſed inuoluto ex lineis petijs parato, atque incenſo: de quo inuſtionis modo atque vſu nos in libris de medicina Ægyptiorum ſecunda editione imprimendis, ſatis accuratè egimus.

De palpitatione ſeu tremore cordis. Cap. XIIII.

Cordis palpitationem etiam eiuſdem viſceris tremorem vocant, quod cor palpitando tremere videatur: ſiquidem motus eſt cordis deprauatus à natura inceptus, qui à morbo impediente non perficitur. Facile hic affectus deprehenditur: quandoquidem ægri euidenter cor palpitare ſentiant, aut eo modo moueri, quo aliarum partium palpitationes ex flatu excitatæ, obſeruantur: pulſum enim motumue ſimilem alijs palpitationibus ægri apertiſſimè percipiunt. Hęc vero paſſio fit ab omnibus, quibus cor lędi poteſt. læſo etenim corde, cuius proprius eſt motus ille ſyſtolis, atque dyaſtolis, ideſt, conſtrictionis, & dilatationis, læditur & neceſſario ipſius motus, vitiaturque. Nonnullis viſum eſt hunc affectum fieri ab ijs omnibus, vti dictum eſt, quibus cor grauiter lædi poteſt, à quibus & ſyncope quoque fieri poteſt, ſcilicet à ſorti intemperie vel calida vel frigida, aut venenoſo humore, ab eryſipe late, vel inflâmatione, aut à tumore præter naturam inter has vero omnes præcipuas cauſas, Galenus ſtatuiſſe viſus eſt aquam in peri-

cardio

cardio collectam impedientem, quominus cor moueatur; à qua cauſa ſi fiat pal-
pitatio, ſentiunt euidenter hoc malo vexati cor ipſum perinde, ac in aqua poſitum,
moueri. fit ſępe etiã tumore præter naturam uel humido, vel duro. Recentiores
addunt abſceſſum, ſanguinis abundantiam in pericardio collectam, vapores ve-
nenoſos cor petentes, vti in febribus peſtilentibus. Malum eſt vehemens, quod
ſyncopen & mortem minatur, ni citò auxilijs occurratur. Stricturę autem paſſio
eſt, & non ſolutionis, vt perperam aliquibus viſum fuit. Quandoque tamen non
negandum, eſſe morbum laxum, vtpote quando habet coniunctam syncopen:
cuius quidem palpitationis meminit Galenus in 2. libro aphoriſm. Hippocratis,
ita ſcribens: Quomodo is, cui vnà cum animi deliquio cordis vehemens palpi-
„ tatio acciderat de repentè de medio ſublatus eſt. Quare palpitatio per ſe ſola ſtri- *In 2. aphoriſ. com 41.*
„ cturæ paſſio eſt, ſed ſi habeat animi defectum coniunctum, mixta erit ex laxo &
adſtricto; de qua nos poſterius in vltimo libro huiuſce operis accuratius agemus.
Nunc vero de ſola palpitatione quæ morbus adſtrictus exiſtit, agimus. Cuius pro
fectò curatio, quòd paſſio ſtricturę magna vehemensq; ſit, fiet magnis laxatorijs,
inter quæ phlebotomia vnũ eſt ex maximis laxatorijs quæ hoc malo vexatos iu-
„ uant. Gal. de hoc præſidio inquit: Palpitatio autẽ viſceris huius pluribus integra
„ valetudine degẽtibus, tũ adoleſcẽtibus tũ adultis, ſubitò, ſiue alio manifeſto acci- *In lib. 5 de loc. affect. cap. 1.*
„ dẽte, euenire viſa eſt. atq; omnes eos ſanguinis detractio iuuit. Atque hoc acciden
„ te planè liberati ſunt, qui poſt ſanguinis miſſionem vſi ſunt victu, & medicamen-
„ tis, quibus eſſet extenuandi facultas. Itaque qui hoc malo vexari ſolent, conſul-
tius agent, ſi ſeruata victus ratione extenuantis facultatis, ſemel aut bis in anno
ſanguinem ſecta vena, aut adhibitis cum ſcariſicatione cucurbitulis, inter ſca-
pulas, aut cruribus Ægyptiorum modo ſcarificatis, ſibijpſis adiment, vel, ſi hę-
morrhoides ſolitæ fuerint interceptæ, etiam ſanguiſugis appoſitis venas hæmor-
rhoidales aperiri curabunt: at ſi in mulieribus hoc malum ex ſuppreſſis menſtruis
occaſionem habuerit, tum medicamentis, quæ menſes mouere apta nata ſunt,
menſium purgatio erit reſtituenda, aut cruribus, vti dictum eſt, ſcarificatis, vel
ſecta vena pedis vtriuſque interna iuxta talum. Iuuabit quinetiam, præter ſan-
guinis euacuationem, ſi corpora eorum, quibus palpitatio cordis fieri ſolet, leui-
bus eductorijs, laxatorijsue medicamentis laxabuntur, præmiſſa tamen humo-
rum pręparatione per extenuantes potiones, quales ſunt, quæ ex iure pulli iuuenis
ſine ſale in aqua elixi, additis bugloſſo, boragine, agrimonio, petroſelino, meliſ-
ſa, ſeminibus vel etiam corticibus citri, parari ſolent. dantur mane ieiunis ad
vncias quatuor, vel quinque. Medicamentum accommodatiſſimum erit ex la-
xatorijs rhabarbarum, aut agaricus, aut veratrum nigrum, aut ſena, aut turpetũ:
horum enim ex vino aromatico infuſum erit propinandum: aut puluis ex vino,
præſertimque rhabarbari, agarici trochiſcati, aut turpeti, aut ſenę foliorum, ad
drachmam. Ex compoſitis hiera erit accommodatiſſima, diaphęnicon, hamech,
diacatholicon. catapotia de tribus cum rhabarb. & de hiera cum agarico, cocchia
etiam vocata cum veratro nigro pręparata, & ſimilia. In debilibus corporibus
præſtabit vſus rhabarbari, vel agarici, cum manna calabrica, vel melle roſaceo
laxatiuo, vel ſyrupo roſaceo itidem laxatiuo. His medicamentis purgatis cor-
poribus, conuenient deinde conſeruæ bugloſſi, boraginis, roſarum, florum roriſ-
marini, cum ſeminibus & corticibus citri, cinnamomo, aut caſſia aromatica, aut
carpobalſamo. Opobalſamum verò per os deuoratum, ad obolum, magni adiu-
menti eſſe ſolet. Radix quoque angelicæ tranſyluanæ, ad obolos duos, ſingulo
mane, ex vino ieiunis epota, plurimum iuuabit. Ex compoſitis autem conue-
nient Diambra Meſuæ, Diamoſchum dulce, diarhodon Nicolai, aromaticum ro-
ſatum, caryophyllatum, diacalamintha, diatrion pipereon, & ſimilia, quæ frigi-
diori tempore potius, quàm æſtate, conuenient: atque inter omnia Theriaca

magna, antiqua, fabæ magnitudine, multis diebus deuorata. Exterius vero calidæ inunctiones in regione cordis ex oleo amygdalino dulci, chamæmelino, anethino, irino, & in quo althęa, vel flores cyclaminis incocti fuerint. Fomenta itidem ex aqua cum modico vini albi aromatici, in qua fuerint decocta, althęa, chamęmelum, roſæ, ſantalum flauum, fænugræcum, aniſum, & ſimilia. Epithemata quoque parata ex aquis meliſſæ, boraginis, chamæmeli, roſarum, florum citri, ad libram, cum ſpeciebus cordialibus temperatis, caryophyllis, ſantalis flauis ad obolos ſex, cum obolo croci, & vino albo aromatico ad vncias duas. Sequuntur morbi adſtricti, quę ſtomachum ſæpius male habent: cuiuſmodi eſt cibi faſtidium, appetitus caninus, & ſimiles alij: de quibus cum in libro ſexto ſcripſerimus, quantum præſens illa illius libri occaſſio requirebat: pauca nunc de ijs dicemus.

De cibi faſtidio, appetitu canino, atque ſiti. Caput XV.

NOſtri cibi faſtidium vocant, malum, quod Græci ἀνορεξίαν dixerunt, ſcilicet cum ſtomachus aut intemperie, vt inquit Paulus, vitiatus, aut humorũ redundantia preſſus, cibos auerſatur. Cuius quidem cauſa plerumque eſt humor corruptus vitioſus, in ſtomacho contentus imbibitusque, aut ad ipſum aliunde veniens, aut prorſus naturalem ſtomachi facultatem ſua praua qualitate extinguens, vt fit in febribus peſtilentibus & malignis phlegmonis internis. Qua de cauſa plures maluiſſe mori, quàm cibum aſſumere, anctor eſt Hippocrates in epidemijs, & nos ſæpe in praxi vidimus. Etenim prorſus extincta facultate ſentiente in ſtomacho, aut à prauis, ſummeque putridis humoribus, aut à vaporibus, tollitur ſenſus ſuctionis venarum, qui, vt Galenus docuit, naturalis fames eſt: vbi vero vitioſus in ſtomacho continetur, non plane adimit, ſed diminuit ſenſum exuctionis uenarum; & exinde appetentia cibi deficit, hominesque cibos auerſantur. Plerumque autem humores vitioſi qui hoc malum concitant ſunt calidi, ſicci, putridi, & corrupti quemadmodum frigidorum humorum ſtomachũ alterantium proprium videtur, vt cibi appetentiam faciant: Vnde fit, quod cibos abhorrentes plerumque plurimũ ſitiant, ructusque habeant nidoroſos & fętidos. Aliquando etiam fit cibi faſtidium ob affectum plethoricum aut abundantiam crudorum humotum, quam corpus dum non digerit, non inanitur etiam: vnde homines quaſi cibis, vt aiunt, ſaginati, eos non appetunt. Hunc affectum morbum adſtrictum eſſe, nemo eſt, qui contendat, ni fiat in maligno lethalique morbo, ſcilicet naturali facultate reſoluta, atque extincta. Itaque laxatorijs hæc paſſio, vt tollatur, opus habet medicamentis. Humor enim vitioſus, in ſtomacho infarctus atque adſtrictus, ſenſum exuctionis diminuens aut vomitu, aut ventrifluo euacuandus medicamento. Vomitus promouebitur aqua tepida copioſius epota, aut hydrelęo calido, aut decocto althææ, aut oleo dulci, vel ſimilibus alijs vomitorijs epotis. Ventriflua verò, quibus per aluum humores corrupti purgantur, atque huic negotio ſunt accommodata, atque alia huius mali curationi congruentia, nos accurate in libro ſexto circa finem proſecuti ſumus: Ibi ſtudioſe lector ea deprehendito; neque enim eadem repetere voluimus. Vnum tamen non eſt in præſentia diſſimulandum, nempe ad hanc paſſionem adſtrictam tollendam nos ibi acida, auſtera atq; ſubauſtera plurimum commendauiſſe: quod forraſsè aliquis dubitabit num Methodicorum placitis conuenire poſſet: ſiquidẽ acida, ſubauſtera, atque auſtera ſint medicamenta adſtrictoria, non niſi laxo moibo congtuentia. Veritas etiſ, appetitum acido atque acetoſo ſapore plurimum

gaudere,

gaudere, atque excitari. Acida namq́; omnia incidendo, extenuando ſine acrimonia, partes humoribus adſtrictas, tumentesue, commode laxare poſſunt. Quare mirum non eſt, ſi obſtructis conueniant, atque ſuppreſſæ vrinæ non minus, quia craſſos humores extenuant, atque detergunt: tenuiſſimatum etenim ſunt partium. quibus de cauſis meritò laxatoriorum medicamentorum generè à nobis comprehenſa fuerunt. Acetoſa verò habent præter acidum ſaporem etiam modicum auſteri mixtum, qui ſapor, vt etiam Galenus in lib. 5. ſimplicium docuit, in internis viſcerum obſtructionibus tollendis auget roborando facultatem acidorum incidentem, extenuantem, aperientem, atque ab infarctu meatus obſtructos liberantem: vnde acidos fructus atque acetoſos, itidemq́; medicamenta acida, acetoſaq́; ſtricturæ paſſionibus internis non parum congruere videntur. Cibi faſtidio opponitur paſſio Græcis Acynodis orexis dicta, & à noſtris caninus appetitus, quod perinde, atque canes facere ſolent, hoc malo vexati plures cibos appetentes deuorent, qua ciborum multitudine ſtomacho grauato, neque citra noxam eam ſtomacho ferre valente, ad vomitum ducuntur, eosq́; vomunt, poſteaq́; iterum plures vorantes, & ſtomacho iterum grauato, eoſdem reuomunt. Fit hæc paſſio, vt plurimum à frigido ventriculo, potiſſimumque ab humore frigido, crudo, acidoque, exuctionis ſenſum, perinde ac ſuctus naturalis in ſtomacho facere ſolet, concitante. Hi non ſitiunt, acidos ructus habent, cruditatibusque abundant, vnde nauſeabundi facti ſæpe vomunt. Differt hic affectus à bulimo, ideſt, ab ingente fame, quæ paſſio ſolutionis eſt; etenim hac paſſione vexati cibos quidem multos aſſumunt, qui vſque adeo à naturali calore coquuntur digerunturque, vt exinde corpora maxime reſoluantur. Porro cum caninus appetitus ſtricturæ morbus ſit, proinde laxatorijs quoque tollitur. quibus vero, qualibusq́;, ad hunc affectum adimendum vti debeamus, in ſexto libro, in quo de cibi faſtidio ſcriptum eſt, oſtendimus. Non minus, quam etiam fecerimus de medicamentis ad ſitim compeſcendam, cuius curationem ibi quoque tradidimus. Qui affectus itidem ex adſtrictis eſt, cum, vt ibi diximus, foueatur aut à ſumma caliditate partiũ internarum, aut à præſentia humorum calidorum. Aliquando vero ſitis non ſtricturæ paſſio, ſed ſolutionis eſſe videtur, cuiuſmodi fieri ſolet ab æſtuoſiſſimo calore febrium ardentiſſimatum ſynocharumque, & maxime æſtuoſarum: in quibus meritò omnes medici algidam aquam propinant. de quibus ſuperius à nobis ſcriptum eſt, & fortaſsè aliquid etiam rurſum dicturi ſumus in vltimo libro huius operis, cum ſermo à nobis fiet de morbis mixtis ex adſtricto & laxo, quo genere ſitis quoque comprehendi poteſt.

De hepatis atque lienis obſtructione, & ſcirrhoſi.

Caput XVI.

HEpar obſtructionibus maxime eſt obnoxium ob venas capillares per ipſius viſceris cauam & gibbam partem, & à vena caua vocata, & à porta diſſeminatas. In his vero fit obſtructio aut ex flatu, aut ex craſſo lentoq́; humore interclusõ atque infarcto. Cauſæ antecedentes ſunt cibi craſſi lentique nutrimenti, vinum craſſum, nigrum, & dulce, aut aqua pro potu, vel in ciborum vſu paluſtris, & cænoſa, exercitium, balneaque à cibo. Paulus ſcribit: Grauitatem cum diſtentione & doloris ſenſu in dextra præcordiorum parte, nullo ſubſtante tumore, nullaq́; febre vrgente, venarum ſignificare obſtructionem in hepate, aut in caua eius parte, aut in gibba, ſcilicet in ipſius venis paruis à caua vena atque à porta exporrectis. Lien quoque à melancholico humore ſæpe obſtruitur: cuius quidem paſſionis notæ ſunt, vt in liene obſtructo ægroti ſentiant grauitatem, *Gal li de cõſtit. artis med c. 17.*

diſtenſionem,

diſtenſionem, atque dolorem grauem. Patiuntur vero, quod eſt grauius malũ, hęc duo viſcera, ſcilicet iecur, atque lien, tumorem ſcirrhoſum, ſcirrhoſim Græcis appellatum: de quo nunc quoque pauca ſunt à nobis dicenda. Plerunque in hepate poſt aliquam obſtructionem, atque etiam manentibus in ipſo & auctis obſtructionibus, tumor fit, aliquando cum inflammatione (de quo ſuperius ſufficiẽter egimus) & aliquando citra inflammationem, qui facile, tenuioribus humoribus digeſtis, craſſioribusque induratis, congelatisue in ſcirrhoſam duritiem mutatur. Proinde de eo, qui ex phlegmone fit, Paulus ita inquit: At ſi tumor in ſcirrhoſam affectionem deciderit, dolores quidem remittunt; ſed tumor cum duritie eſt conſpicuus: quæ ambiunt partes extenuantur, & tempore procedente difficulter poterunt diſcerni, quippè aqua inter cutem protinus comitatur, & tota præcordia humiditate conteguntur. Aurelianus cæteris accuratior in ſcirrhoſis ſignis proſequendis viſus eſt. primo enim ſigna meminit omnibus ſcirrhoſi affectis communia; & poſtea propria: Inquit enim: Omnes grauedinem ſentire, difficulter ſpirare, eoq; difficilius in itinere & ambulationibus cliuoſis, pigros atque tardos eſſe in motu, anhelantes, ſiticuloſos, ipſorum colorem mutari, pedes tumefieri, aliquando ſimul cum his adeſſe latentem febriculam, hydropiſin, ſuffuſionem, atque continuam cibi corruptionem. Ex proprijs vero ſignis hepaticæ ſcirrhoſis, eſt durities extã in dextra præcordiorum parte ſchemate rotundo, coſtis ex aliqua parte ſubiecta, & propterea veluti deciſa, ex alia verò parte circumſcripta atque rotunditate terminata, ſæpe color auriginoſus ſiue arquato ſimiiis apparet: vrina veluti ſandarachæ colore turbata: acceſſionis tempore dolor extendens vſque ad dextrum iugulum; difficilis ſupra latus ſiniſtrum decubitus, ſiquidem dextrę partes tumentes ſuo pondere pro pendentes ſunt, idcircoque grauedine ob pondus ſuſpenſi iecinoris, punctione, ob diſtractam ac diuulſam membranam, cui iecur adnexum eſt, & quæ cum diaphragmate colligatur, læſi commodè eo decubitu minimè vti poſſunt: Egeſtiones apparent linoſæ. In lienis vero ſcirrhoſi, apparet extans durities, atque ſaxea ſub parte ſiniſtra præcordiorum ſchemate longo porrecta, & veluti pectus inuadens, vel vmbilici ſępius tranſgrediens finem, atque latitudine ſuperãs, nunc minime, nunc vehementer, vt omnia cohærentia videantur, vt nihil videatur ſub coſtis inane iacere; quod tamen vacuum in ſanis deprehenditur, & inſpicientes eo fallumtur, vt membranam tumere ſiue extare putent, quam Græci peritonęon vocant: color plumbeus, atque acceſſionis tempore dolor tendens ad iugulum ſiniſtrum, & palam, & difficilis ſupra dextrum latus iacendi copia. Plerique memorant pediculorum multitudine ægrotantes affici, & grauiore per ſomnum ſudore, atteſtante veretri in officio ventris erectione, & aſſiduo è naribus ſanguinis fluore. Præterea in ipſis os fætet (quę & Paulus expreſſit) gingiuæ exeduntur, vlcera in cruribus oborta cicatricem non recipiunt, atque varices itidem in cruribus apparent. Vtraque viſcerum paſſio ſtrictutæ eſt, ea excepta, quæ cum profluuio ſanguinis è naribus obſtructum aut induratum iecur aut lienem tenet. hęc enim habet coniunctam ſolutionem: de qua paſſione in vltimo libro agemus; nunc de vtriuſque viſceris obſtructionis & ſcirrhoſis curatione per laxatoria agimus à phlebotomia magno inter cætera laxatoria medicamento exordientes. Nam horum viſcerum obſtructio atque ſcirrhoſis ratione partis affectæ magnę paſſiones non immeritò ſunt iudicandę, cum ipſas aqua primum inter cutem ſubſequatur, à qua poſtea homines intereunt. Itaque viribus conſentientibus, mittendus erit ſanguis, in hepatica dextri cubiti hepatica ſecta vena, & in ſplenica ſiniſtri cubiti eadem vena ſecta: ſanguis vero in copia modica adimetur: hæc quidem euacuatio, maxime poteſt laxare viſcera hæc adſtricta. Si vero in hoc malum hæc viſcera ex ſuppreſſis vel menſtruis, vel hęmorrhoidibus, inciderint, ſecanda erit vena tali

interna

interna in mulieribus, aut crura more Ægyptiorum erunt ſcarificanda, atque hæmorrhoides erunt aperiendæ, vt ſolita euacuatio, qua intercepta hoc malum factum eſt, reſtituatur. Aurelianus ait cucurbitulas cum ſcarificatione hepati atque lieni induratis vel obſtructis adhibitas iuuare, atque etiam hirudines iiſdem partibus appoſitas haud leue laxamentum in ipſis inducere poſſe. Poſt ſanguinis vacuationem purgantia vſum habebunt, inter quæ laudantur vomitoria, vel etiam veratro albo ex Aureliano molienda. Diocles elleboro nigro per ventrem purgabat: Praxagoras, atque Eraſiſtratus, in iecore obſtructo, aut indurato vomitibus itidem atque ventrifluis vtebantur. Noſtri vero ad huiuſmodi mala, vtuntur rhabarbaro, aut agarico, aut colocynthide, aut centaureo minore, aut turbit, atque ex his ſimplicibus compoſita parant, eaque exhibent. Nonnulli ex antiquis laudarunt ſudorificorũ vſum quo ſudores mouerentur; at vbi tumor, ſiue ſcirrhoſis induruit, inutilis videtur: quia ſudore tenuiores humores abſumuntur; vnde craſſi, & lenti magis ſiccati, tum craſſiores, tum magis lenti euadunt, tumoremque reddunt ſanatu difficiliorem clyſteres quoque vtiles erunt molles, laxatorij, ex decocto maluæ, althææ, fænugræci, lini, chamæmeli & ſimilium parati cum oleo chamæmelino, aut dulci amygdalino, aut anethino, cum melle, aut ſaccharo rubro, & ſale. Exterius autem ad partes induratas, aut obſtructas, vtiles ſunt inunctiones calidæ ex oleo chamæmelino, amygdalino dulci recentiſſimo, vel ex eo in quo radix cucumeris ſylueſtris, aut althęæ, aut cyclaminis, aut ariſtolochiæ rotundæ, aut bryoniæ fuerit incocta. oleum de capparibus, de floribus cyclaminis, irinum, lilinum ad huiuſmodi duritie emolliendas eſt maxime accommodatum. eodem modo pinguedines gallinæ, anſeris recentes, & medullæ vitulinæ, hædinæ, porcinæ, atque ouinæ, ſi calidæ adhibeantur plurimum iuuant. eodem modo ex ipſis paratis vnguentis cum ſuc co cyclaminis, bryoniæ, althęæ, ebuli, erit vtendum. non minus fomentis vtendum erit, quæ ex chamęmelo, meliloto, althea, & iridis, capparis, cyclaminis, atque ſylueſtris cucumeris radicibus, ſeminibus fœnugræci, lini, fœniculorum, in aqua cum modico vini albi aromatici decoctis parantur. Aegyptij inuſtione non ex metallo ignito ſed ex inuoluto de lineis petijs parato, atque igni to ſatis fęliciter hos affectus ſanant, inurendo eo modo, quo nos docuimus in libris de medicina Aegyptiorum. Complures ex antiquis commendarunt etiam inuſtiones metallo ignito factas præſertimque in liene, vt Themiſoni placuit, qui ait, pungendum lienem obſtructum induratumq; tribus vel quatuor locis igneo cautere; eoque præferrim argumento quod hoc viſcus magis robuſtum ſit, atque hebetioris ſenſus, ideoque minus ab inuſtione, quam iecur, patiatur. Cataplaſma tã etiam ex nuper dictis medicamentis laxatorijs, & ex ſimilibus parata erunt huic occaſioni opportuniſſima. Non defuerunt, qui dropaces, ſinapiſmata, veſicantia, atque potentialia cauteria, affectis partibus adhibenda eſſe voluerunt; cum tamen, vt recte Aurelianus animaduertit, quomodo iuuare queant, nondum deprehenſum ſit: cum vel etiam ex Hippocrate conſtet, in ſcirrho vexatis, vlcera ægerrime ſanari, quia difficulter cicatrice ea obducuntur. At iam ex internis etiam quædam haud omittemus, quibus obſtructa, indurataque hęc viſcera ad ſanitatem deduci ſolent. Inter quæ ſcylla primas partes habere videtur. Qua ratione acetum ſcyllinum efficaciſſimum eſt ad id mali medicamentum, nam præterquam quod vomitu purgat, etiam valenter incidendo atque detergendo venas ab infarctu liberat. iuuat quinetiam mel ſcyllinum, vinum, atque oxymel. Robuſtis datur acetum ad vnciam, & ad geminam etiam: qui vero ſtomacho imbecillo conſtant, ab eo omnino abſtinere debebunt. Chamędrys ex aceto decocta, ſi exhibeatur per plures dies, hepaticos atque lienoſos ſanat: pręclare enim viſcera ab infarctu liberat. unde etiam in febribus chronicis, quod nimirum

egregie

egregie obſtructiones abigat, apud complures pro ſingulari ſecreto habita eſt. Eupatorium etiam, cum Græcorum, tum Arabum, eodem itidem argumento opportuniſſimum eſt. Datur & ammoniacum ad drachmam ex aceto albo acerrimo. Caules recentes bryoniæ, ruſci, maluarum, cum oleo, aceto, & ſale conditi in cibis vtiliſſimi ſunt, ſi prima menſa aſſumantur. Ad lienem induratum Dioſcorides commendat aſpleni cum aceto decoctam herbam, & diebus quadraginta epotam: bryoniæ radicem, ad obolos tres; ſemen periclymeni, rubiæ, capparis, tamariſci, ad drachmam ex aceto diebus multis epotum. Commendatur in robuſtioribus ſquamma ferri ad denarium ex aceto epota: atque vinum ferratum, in quo ſcilicet igniium ſtomoma ſeu ferrum pluries fuerit extinctum. hac noſtra ætate habetur ſtomoma probè paratum, ita, vt ad hoſce affectus tutò & commodè ad tres obolos vſque aſſumi poſſit. Atque hæc ſunt, quæ de obſtructo, induratoq; iecore, atque liene fuerant à nobis dicenda.

De morbo regio ictero appellato. Cap. XVII.

MOrbum regium, de quo ſcribimus, homines appellarunt, quod in aulis regum molliter curetur ludis, laſciuiaque per quæ mens exhilaretur: Quem alij vocarunt arcuatum, à colore, vt inquit Celſus, arcus cęleſtis æmulo; icterum etiam, à colore galbulæ auis, vt quibuſdam viſum eſt; atque demum auriginem alij dixerunt, à bilis colore aurum imitante. Eſt hic affectus bilis aut flauæ aut atræ per totum corpus effuſio. Vnde duplici colore icteritia diſtinguitur, ſcilicet flauo atque atro. Quæ paſſio hiſce ſignis deprehenditur: Color enim corporis mutatur in fellis qualitatem aut flauam aut atram: qui color primo apparet in albo oculorum, plantarum talis, vel in venis, quæ ſub lingua ſunt: aluus ſiccatur, & quæ egeruntur, ſunt alba, & argilloſa; vrina eſt craſſior, atque ſandarachæ colore: oris amaror, ſitis, cibi faſtidium, corpus graue, pigrum, atque ſegne, inſuetę partium carnoſarum palpitationes, animi difficultas, prurirus, aridiras corporis, ac veluti ſolis exuſtione cutis ſuperficies aſpera: ſępius in iecore tumor, ſiue ſaxea durities, vel in liene conſtitura: de qua in proximo capite egimus: qui morbi, ſi ab ipſis cauſam habuerit icteritia, vt hęc paſſio tollatur, prius erunt ſanandi. Verumenimuero icterica hæc paſſio, aliquando critice apparet, nimirum in morbis natura ex alto bilem critice propellenre, cuiuſmodi eſt,
In 4. aphor. 64. quę febricitanti ſuperueniēs febrem finierit. De qua Hippocrates inquit: Quibus
" in febribus morbus regius ſeptimo vel vndecimo, vel quartodecimo ſuperuenerit
" bonum, niſi dextrum ilium obduruerit. Hæc porrò icteritia medicamentis, vt tollatur, non eget: ſponte enim ipſam natura digerit, aut balneo calido, aut frictioni moderatæ facile cedit. Plerumque vero ſymptoma eſt iecoris male affecti, aut lienis, ſi color ictericus ater ſit, ſcilicet aut obſtructi, aut inflammati, aut ſcirrho indurati. Etenim hæc fit, vbi ipſe lien melancholicum humorem, qui veluti limus ſanguinis exiſtit, vel ob facultatem attractricem infirmam vel ob meatus, per quos ad lienem trahebatur, obſtructionem, vel ob phlegmonem, aut tumorem ſcirrhoſum non attrahit: Quo humore vnà cum ſanguine non repurgato, ſed in vniuerſum corpus effuſo, cutis colore atro inficitur. Eodem itidem
Gal. in 4. aph. 64 modo de flaua icteritia dicendum eſt, namque hæc itidem fit, aut hepatis, aut veſiculę fellis morbo: hęc, inquam, fio infirmā attractricē aut propter meatuum, quos Gręci cholodochos appellant, ideſt ductuum ad ipſam venienrium, obſtructionem, vel phlegmonem, vel tumorem, ex venis ad ſe bilem, non attrahat, ſanguis non repurgatus effuſus per corpus ictericum colorem facit. Signum propriū huius paſsionis ab ijs cauſis obortę, eſt in vrinis craſsioribus color ſandaracę,

tingens

tingens pannos lineos albos, atque chartam croci colore. Si cum febre, & bilioſis deiectionibus inuadat, & in præcordiorum dextra parte grauitas adſit, feruens iocinoris phlegmone ſignificatur, cuius vi ſanguis in bilem mutatus per uniuerſum corpus defertur. ſi autem feruor citra grauitatem in ipſo ſubſiſtat, malum ex iecoris calida intemperie fieri, indicio eſt. Si verò abſque febre fiat veſiculæ fellis malum, vel ipſius meatuũ indicatur, ſcil. vti dictum etiam eſt, factum vel ab obſtructione ipſorum, aut ob tumorem, aut eiuſdem veſiculæ ob facultatem attractricem ex venis ad ſe redditam debilem, aut ob expultricem ab ipſa ad inteſtina itidem redditam imbecillam; vel ob meatuum ab ipſa fellea veſica ad inteſtina bilem ducentium itidem obſtructionem, aut tumorem. Horum proprium eſſe videtur, vt per aluum alba, & argilloſa deijciant, atque vrinam croceam reddant. ſi grauitas præcordiorum dextram partem premat, obſtructionem; ſi preſſu durities ſentiatur, tumorem ictericiæ cauſam eſſe deprehendimus. Atque icterica paſſio à prædictis cauſis ortum ducit, quibus nunc haſce alias addimus, ſcilicet calidam ſolidarum partium intemperiem mutantem alimentum in bilem: deinde medicamenta cathartica, & lethalia, atque virus à ſerpentibus alijſq; feris venenoſis morſu corporibus illatum. Paſſio hæc ſtricturæ eſt, & ideirco laxatoria præſidia pro curatione indicabit, eademq; planè quæ ad hepatis lieniſque cum obſtructionem, tum tumorem ſcirrhoſum tollendum ſuperiori capite meminimus. Itaque conuenient omnia ſuperiori capite præſcripta, nempe phlebotomia proſanguinis miſſione, modo vires ferant, aut cucurbitulæ cum ſcarificatione ſcapulis, atq; præcordiorum parti affectæ appoſitæ, aut hirudines hęmorrhoidib. etiam, ſi eę forte fuerint interceptę, & in mulieribus, ſi menſtruę purgationes defecerint, ſectio venæ tali, aut poplitis internæ, aut crurum ſcarificatio. Purgantia itidem vomitoria, & ventriflua, quæ bilem educere apta nata ſunt, erunt vtiliſſima. Aurelianus ait, perſeuerante paſſione, veratri albi decocto propinato, etiam corpus eſſe agitandum: veruntamen Catharticorum vſum frequentem damnauit, nimirum, quòd frequenti illorum vſu ſitis extendatur, & ſolidioris cibi faſtidium duplicetur, & corporis fortitudo minuatur, & cibi aſſumpti in ſtomacho corrumpantur, & omnis corporis materia adulterio medicaminum deterior fiat, cum corporis quidem habitudo tota fuerit mutata. Laudat et ipſe de obſtruentia, atque per urinam purgantia, vrinalia ab ipſo vocata. Concedit abſynthium potui datũ, aut ſuccum intybi agreſtis duobus cyathis: tum intyba cocta cum vino, tum aſparagum, daucum, fęniculum, aliaq; diuretica, id eſt vrinam mouentia, vt caules recenter nati ruſci, vel bryoniæ, vel tamariſci, vel aſparagorum, vel ſimilium, quæ generoſè cient vrinam. Quorum vſum frequentiorem etiam damnauit, quinimo inquit, multos haud ictericos frequentiori vſu conſimilium medicamentorum ictericos factos fuiſſe: & nos vidimus nonnullos obſtructos eorundem medicamentorum frequenti vſu tumorem ſcirrhoſum in viſceribus, quo vitam finierunt, contraxiſſe. Optimum quoque eſſe ſublatis, & obſtructionibus, & tumoribus, ſudorificum præſidium: qua ratione ſudare in balneo iuuabit, plurimumque in aquis naturalibus aut ſulphureis, aut bituminoſis, vel in balneo laconico, quod fit ex ſuffitu & calore ignitis lapidibus decocto aſperſis excitato: de quo ſuperius non ſemel meminimus. Hæc cum ijs, quæ ſuperiori capite complexi ſumus, medicamenta ad ictericos ſanandos nobis ſufficient.

De renum & veſicæ calculis. Cap. XVIII.

REnum affectum, in quo à calculis homines vexantur, Græci lithiaſin appellant, noſtri renum calculum, & Aurelianus calculationem itidem vocauit. Dolor eſt, qui à calculis introcluſis modo in altero rene, modo in vtroque, modo in vaſis vreteribus homines vexat. Cuius notæ ſunt propriæ, quod dolor ſit grauis, videaturq; in ipſis renibus infixus inſtar pali impacti; eiuſdem lateris ac è directo teſticulus dolet; femur quoque eiuſdem lateris obſtupeſcit; aluus initio ſicca, aliquando tamen ſed raro excernit: excernit verò clyſteribus excitata flatus, atque ſtercus bilioſius: vrinæ paucæ & arenoſæ prodeũt. Diſtinguitur à colico dolore, quoniam hunc in dexteriore potius ilium parte nephritici ſentiunt ad ſtomachum vſque, & iecur, aut ad lienem extenſum: in his aluus omnino cohibetur, adeo vt ne ſpiritus quidem per podicem excernatur. Vbi verò calculus veſicam diuexat, hæc ſigna apparent, ſcilicet præter dolorem, qui acutus eſt, ſed minor, quam in renibus fiat, vrina cruda ſubalbidaq; excernitur, cui ſubſidet arenoſum; pruriunt laborantes crebro & contrectant pudendum, intenduntque, & continuè ad vrinam reddendam vrgentur, ac ſtillicidio eiuſdem vexantur, aliquando repente vrina ex toto ſupprimitur. Aurelianus longè accuratius hunc affectum expreſſiſſe videtur. Etenim inquit, hunc affectum ſequi dolorem ſecundum pectinem, atque veretri radicem, & ilia, & clunes, & magis in initio, & fine vrinæ reddendæ: tum feruor incendioſus, item pulſus, & extantia partis affectæ, cum iugi ac frequenti vrinæ reddendæ deſiderio, & repentina ceſſatio, ac rurſum excretio ſeu mictio fit cum dolore intolerabili per ſingulos mictus, vt extenti ægrotantes etiam ventum per podicem reddant, aut ipſe podex procidens excludatur; præterea ſupinus decubitus vrinæ exitum facit faciliorem, nimirum quoniam in eo corporis habitu lapis in veſicæ amplitudinem relabitur, ex colli angoſtijs. Quidam denique neceſſitate coacti defixo capite ſuper latis ſedibus ſeſe poſuerunt, vt lapis anguſta deſerens loca, atque veſicæ aditum repetens, mictus tribuat facultatem. Mulieres denique etiam, digitis intromiſſis in muliebrem ſinum ſibimet, ipſæ hortatione quadam prouocando lapidem emiſerunt. Pueris vero veretrum magis prominens fit. Sæpe etiam extantia quædam ægrotantibus occurrit, ſi ſuo podici digitum iniecerint. In vrina ſedimenta apparent aliquando craſſiora & pallida, aliquando arenoſa, & ſaxoſa: Quibuſdam itidem aſper lapis, aut ſanguinolentus excluditur, & ſanioſus. Sed quoniam ſigna hæc prædicta communia ſunt, & contingit ſæpius, non cognoſci, an vrinæ difficultas fiat a calculatione, cum non raro fiat, vel à grumo ſanguinis, vel ab vlcere in veſica exiſtente; idcirco conſultius erit, vt lapidis ſuſpicio confirmetur intromiſſo catethere ſolido, non fiſtuloſo. Hiſq; notis nobis lapides ſiue calculi tum in renibus geniti, tum in veſica innoteſcent, atque deprehendentur. Pleriſq; viſum eſt, materiam lapidum eſſe crudum humorem, craſſum, viſcidum, pituitoſum, atque cauſam efficientem eſſe calorem ſiccantem, cogentemque. Quibuſdam etiam perſuaſum eſt, frigiditate eam materiam cogi in lapidem: ſed cum in corpore viuente nunquam tanta ſit frigiditas, quæ humorẽ cogere in lapidem queat, idcirco nobis rationabilius videtur, à caliditate exurente lapides fieri, niſi dixerimus cum Georgio Agricola lapides fieri ex ſucco lapideſcente, qui cum vſque adeo ſuapte natura aptus natus maxime ſit, vt lapidis formam recipiat, mirum non eſt, ſi ex leuiſſima etiam cauſa caloris, vel frigoris, lapis fiat. Hinc aiunt adamantem, carbunculum, ſmaragdum, ſapphyrum, atque alios lapillos pretioſos gigni, cum in locis calidioribus, tum in frigidioribus. Inſuper contendunt alij non dari, neque generari lapides in renibus atque veſica ſeparatim, at vnum

eundemque

eundemq́; eſſe lapidem cum renum tum veſicæ, nimirum quod primo lapides in renibus facti in veſicam deſcendant, in eaq́; augeantur, concreſcantq́. Quod tamen à veritate eſſe alienum, hoc argumento maximè deprehendi poteſt, ſcilicet, quod omnibus liquido conſtet, inuentos fuiſſe calculos lapideſue genitos in compluribus partibus corporis, nimirum in capite, in pulmonibus, in hepate, in fellea veſica, in liene, in meſentereo, in inteſtinis, in renibus, in veſica, atq́; etiam in longe pluribus alijs partibus. pręterea, quòd renum lapides ab ijs qui è veſica educũtur, figura, magnitudine, colore apertiſſimè differant. At de ijs, aliorum eſto iudicium. nunc ad rem redeuntes, dicimus lithiaſim quoq́; eſſe ſtricturæ paſſionem, quæ laxatorijs medicamentis opus habet, tam vt ab ipſa calculi generatione homines pręcaueantur, quam vt præſentes introcluſi, & acerbius ægrotos diuexantes excludantur: qui certe vbi lapideam duritiem adepti ſint, nullo medicamento comminui, & educi poſſunt. At hac ętate eductio calculorum, quæ ſectione fit, vſq; adeo facilis & tuta reddita eſt, vt nos complures vel etiam ſenes ſeptuagenarios facta ſectione à lapide veſicę fuiſſe omnino liberatos viderimus: adeo, vt ipſi poſtea multos annos integra valetudine ſuperuixerint. Sed Aegyptij, ut nos oculatim uidimus, ſine ſectione lapides è ueſica per meatum pudendi, magnitudine nucis auellanæ, & paulo etiam maiores, abſq; ulla noxá educunt. Ore etenim ſpiritum uehementer attrahendo, in quandam cannulam membraneam intra os ueſicæ uſq; per penis meatum, ſeu canalem, uento plurimum ampliatum, intromiſſam, digito intra anum poſito, lapidem in ipſius quidem cannulæ os intra veſicam, uti dictum eſt, perueniens deductum uiolento quaſi raptu ore ſpiritum fortiter attrahendo, cannulam cum lapide per penis canalem, ſeu meatum, extrahunt. Sed quomodo Aegyptij prędicto modo lapides educant, nos in libris de medicina Aegyptiorum ſcripſimus. Itaque & quomodo præſeruentur, ne in renibus, & in ueſica lapides generentur, & quomodo etiam imperfecti, ſcilicet tophacei nondum lapideam duritiem adepti, ſed aliquatenus friabiles comminuantur, & educantur, nunc dicemus. Itaque ex laxatorijs conuenit phlebotomia, purgatio, uiarum laxatio, & qui per os aſſumpta craſſum humorem incidunt, extenuant, atque detergunt, abluuntq́; renes atq; veſicam, doloremq́; & illarum partium exaſperationem demulcent. Præmittetur clyſter mollis, aut exhibebitur catharticũ lenitiuum, cuiuſmodi erit caſſia cathartica ad vnciam & ſemis, cum pulueris radicis glycyrrhizæ drachma, & ſaccharo candido puluerizato: aut dabitur eadem caſſia ad vnciam, & ſuperbibent ægroti ſeri lactis caprilli libras tres: aut dabitur medicamentum ex manna, aut ex ſyrupo roſato laxatiuo, vel ex melle roſato itidem laxatiuo ad vncias quatuor, ſero lactis diſſolutas: & ſuperbibent ægroti ſeri ſupradictũ libras tres. Altera die ex ſecta vena interna dextri cubiti ſanguis ea quantitate euacuabitur, quam vires commodè ferent: & poſtea eadem repetetur euacuatio è ſecta vena poplitis dextri cruris, ſi commode ſecari queat, aut ex vena malleoli, aut ex cruribus ſcarificatis. atque demum haud erit inutile ſanguiſugis aperire hæmorrhoidas, pręſertimque ſi ſolitæ fluere defecerint. Deinceps corpus euacuabitur electiuo pharmaco, ſed prius præparatis humoribus, medicamentis incidentibus, detergentibusq́; abſq; multo calore. Pro purgatione vomitus maximè laudatur ieiunis prouocatus, aut aqua tepida cum ſyrupo acetoſo, aut oxymelite ſimplici, aut ſcyllino, vel cum acori modico copioſius hauſta: per ventrem verò purgantia maxime congruent, atque ex ijs agaricus, rhabarbarum, aut turbit, aut colocynthis, aut polypodium, aut elleborus, aut mechoacan, aut ſimile aliud ex ſimplicibus, eo modo, & ea doſi parata, quibus ea in colicis doloribus conuenire ſuperius diximus. Ex compoſitis conueniet hiera picra ad drachmam, pilulæ de hiera cum agarico, diacolocynthidosq́; & ſimilia. Poſt corporis purgationem, etiam renes pur-

gando laxare oportebit, nimirum vel ſero lactis caprilli acido limonum clarefacti quotidie à libra vna vſque ad quatuor libras, cum lacte ſemin. melonis, aut cum ſucco roſarum, aut cum ſyrupo roſato ex ſimplici infuſione roſarum: in viro adulto propinabuntur libræ quatuor prędicti ſeri, cum ſemin. melonis lacte opera eiuſdẽ ſeri expreſſo ad vncias 4., & ſyr. roſ. ſimpl., violati an. vnc. 1. Vtiles ſunt aquæ naturales in agro Patauino B. Virginis vocatæ. ſi quotidie ad libras 15., & plures ẽt bibantur, per decẽ, & plures dies: aut Villenſes vocatę de agro Lucenſi ad libras quatuor. Hæc omnia renes abluentia detergentiaq; calculoſis conducent, modo calculi vel in veſica, vel in renibus geniti non ſint. Si vero in ijs membris lapis exiſtat, ægroſq; doloribus diuexet, nihil peius quam abluentia, & detergentia exhibere medicamenta: etenim viſciditatibus veſicam, aut renes munientibus, quominus à lapidum aſperitate lædantur, deterſis, deterſisq; itidem quadantenus lapidibus, atque exinde aſperioribus redditis, renes, aut veſica magis doloribus conflictabitur. Si vero nondum lapides fuerint geniti, ad tollendos humores craſſos viſcidosq; quibus ſiccatis, & coactis, lapides in hiſce viſceribus fiunt, mirifice iuuabunt & ſerum, & aquæ prædictæ, ſi per plures dies ægroti ebibant. Interim vtile erit, ſingulis diebus inſeſſionibus vti ex aqua tepida fluuiatili, aut ex ea, in qua malua, althęa, fœnugręcum, viola ebullierint: in quibus ſpacio vnius horæ calculoſi immerſi vſque ad vmbilicum manebunt. Inunctiones itidem iuuabunt ex dulci oleo amygdalino, chamęmelino, roſaceo, aut communi dulci temperatę calido: aliqui commendant oleum ex ſcorpionibus paratum, quo inunguntur lumbi, pubes, & teſtes cum perinæo. Ad eaſdem partes congruent etiam fotus ex ſupradicta aqua, cum malua, althęa; fœnugræco, & lino parati: item ex hydrelęo cum veſica, aut ſpongia excepto. Hæc prædicta externa pręſidia iuuabunt particulatim eos magis, qui actu à lapidibus dolore excruciantur. Paulus ad calculoſos commendat ſuperfuſiones, cataplaſmata, fotus, atque inſeſſus, relaxantes, & lenientes, qui ad colicos dolores vſurpari ſolent. Quibus multum quoque conferet lac aſininum, vel caprillum calidum, ſingulo mane, per plures dies epotum ad vncias quatuor, ante cibum. Demum addamus medicamenta ſingularia ad lapides tophaceæ duritiei comminuendos, atq; educendos. Ex veteribus plerique commendarunt, ad lapides comminuendos, & ad vrinam ex ipſis impeditam mouendam, acetum ſcyllinum, ieiunis epotum; decoctum itidem radicis, foliorum, atq; ſeminis althęæ, atque adianthi, radicisq; ruſci, foliorum, & ſeminis, in vino albo paratum; itidemque anonidis corticis radicis ex vino decoctum; aut corticis lauri radicis; eodem modo epotum ſummopere commendatur: datur potui & oleum amygdalinum amarum, calidum, ad vncias quatuor: datur & decoctum vmbilici veneris, ſcilicet foliorum, atque radicis. pro ſecreto aliqui dant decoctum foliorum ſemperuiui arborei cretici. non minus lapis iudaicus è cote detritus cum aquę calidæ cyathis tribus epotus laudatur. Ligures ſe à calculis præſeruant, quotidie ante cibum aſſumentes ſuccum limonis ad vnciam cum ſaccharo: profecto, vt nos in praxi vidimus, hoc medicamentum eſt ex maximis lapidis generationem prohibentibus, vt & acetum ſcyllinum epotum idem præſtare diximus. Namque materiæ craſſitiem maxime extenuant, atque detergunt.

De priapiſmo. Cap. XIX.

CVm nos in ſeptimo libro de ſatyriaſi ſcribentes nonnulla quoque ea occaſione de priapiſmo fuerimus complexi, reſtat, vt pauciora de hoc affectu à nobis ſcribenda ſuperſint. Priapiſmum antiqui hanc paſſionem nominarunt, à

Priapis quondam hortorum Dijs, qui fingebantur rigido veretro ſeu pene arrecto. De qua paſſione Demetrius Attaleus vel Apameus, auctore Aureliano, in libro ſignorum, dixit, quod in quodam viderit ſene, atque in ſeipſum manu operante, nec quicquam tamen potuiſſe peragere; tenſionem autem fuiſſe veretri nimiam, cum paruo dolore, vt cornu putaretur, & ita perſeueraſſe multis menſibus, nullo quoque adiutorio medicinali ceſſiſſe; ſed tardo atque longo tempore quieuiſſe. Aurelianus inquit: priapiſmum eſſe paralyſim ſeminalium viarum, & aliorum neruorũ ad veretri partes attinentium, quorum diſtenſione ægroti afficiuntur. Nos vero paralyſim eſſe negamus, at potius conuulſionem partium genitalium. Paulus ex Galeno ſcribit, priapiſmum eſſe firmum, ſtabile, ſeu permanens genitalis incrementum, quod in longum latumq; intumeſcit, citra veneris appetentiam. Fit hoc malum, vt Paulus docuit, cum flatulentus ſpiritus particulam in tumorem attollit, ex humoribus craſſis, & viſcoſis modici caloris opera procreatus. Galenus ob arteriarum ora immodice patentia luxataue hunc affectum fieri addit: etenim lumbis calefactis, arteriæ quoq; calidiores redduntur, ideoq;, oſcula ipſa laxiora amplioraq; euadunt, vnde plurimum ſpirituum eſſentię in fiſtuloſum neruum illabitur, quo coles oppletur, tenditur, atrigiturque. Quę cauſa priapiſmi ſi vera eſſet, profectò ægroti calorem perpetuum in lumbis cum dolore & aliquando cum febre ſentirent: perindeque affectus inflammatorius diceretur, qui ſatyriaſim faceret, ideſt, veneris appetitum inexplebilem. Cum vero nullum veneris deſiderium faciat priapiſmus, propterea aut à flatulento ſpiritu, vt ex Paulo dictum eſt, replente neruum, aut à copia ſeminis immoderata facultatem ſeminis expultricem ita diminuente, vt neque manu fricato pene arrecto, neque mulieris concubitu, ſemen excernatur, & durities (vt Demetrius Attaleus in ſeipſo expertum ſe fuiſſe poſteritati tradidit) eadem perſiſtat. Itaque paſſio ſtricturæ eſt, quæ laxatorijs medicamentis, vt tollatur opus habet, ijſdem propemodum, quæ de ſatyriaſi affectu ſimillimo in libro ſeptimo ſcribentes meminimus, ſcilicet, ſanguinis vacuationem per venam ſectam, cucurbitulas cum ſcarificatione, hirudines lumbis, pubi, inguinique appoſitæ coxendicumque & crurum ſcarificationes: corporis item purgationem per agaricum, turpetum, vel colocynthidẽ, vel elleborũ, vel per alia ſimilia medicamenta cathartica; aut quę ex iam dictis ſimplicibus habentur compoſita, cuiuſmodi eſt hiera picra Galeni, diacolocynthidos, diaphęnicon electuarium vocatum, confectio hamech, diacatholicon, & ex catapotijs cocchia vocata, de tribus cum rhab. de hiera cum agarico, & ſimilia. Poſtea per os medicamenta moderatè calida iuuabunt, cuiuſmodi eſt decoctum ex bugloſſo, boragine, malua, althęa, fænugræco, petroſelino, & ex ſimilibus. Eodemmodo clyſteres molles, fomenta laxatoria, inſeſſus, cataplaſmata, inunctiones laxatoriæ conuenient paratæ ex oleo dulci amygdalino, chamęmelino, de floribus cyclaminis, & ex eo, in quo radix althęæ, aut cucumeris ſylueſtris fuerit incocta. Fomenta itidem, inſeſſuſque ex aqua calida, ex hydrelęo, vel ex decocto maluarum, althęæ fęnugręci, meliloti, chamęmeli, & ſimilium valde vtilia erunt. Quod autem medicamenta frigida (vt Dogmatici omnes voluerunt) huic affectui vtilia eſſe poſſint, non video, niſi in principio repellendi gratia adhibeantur. namque à calidis, ſed tamen non vehementer calidis (vt Paulus expreſſit) in principio, verum moderatè quidem calidis, ſiue in cauſa ſit flatulentus ſpiritus, ſiue copia ſeminis, ſiue humor frigidus, craſſus, viſciduſque, hoc malum ſtricturæ laxabitur, digeretuue. Poſterius autem, penis arrectione diu perſiſtente, etiam vehementer calida erunt ad vſum recipienda. Vnde Paulus & ſemen viticis, & rutam, & ſimilia calida eſſe adhibenda memoriæ tradidit, ſed nunc ſatis de priapiſmo egimus.

In libr 3 acut. cap. 18 & in 5. chron. cap. 7.

in libr. 5. chron. cap. 7.

in 6 de loc. affect.

De vteri ſtrangulatu. *Cap. XX.*

In libr. 2. de cauſ. & ſig. acut. cap. 11.

MAlum, quod Græcis πνὶξ ὑστερικὴ, & Latinis vuluæ ſtrangulatus, & vteri ſuffocatio dicitur, eſſe eiuſdem viſceris recurſum ad ſuperiora, neminem medicorum latet. paſſio ſanè magna, vehemenſque eſt, & magni periculi plena, citiſſime ægras mulieres interimẽs, frequenteique viduas, male purgatas, ſteriles, atque iuuenculas ad veneremq́; pronas per circuitus inuadit, vt morbus comitialis facere ſolet. Qua paſſione oppreſſæ ſine motu, ſine ſenſu, atque ſine reſpiratione, quaſi mortuæ, iacent. Quæ grauia ſymptomata excitantur ab illiuſce viſceris ad ſuperiora recurſu, atque decubitu, interna alia viſcera præcipua ſibi contermina magnopere comprimente lædenteque. Paulus inquit: ſtrangulatus vuluæ ad ſuperiora recurſus eſt, quæ principaliſſimas partes in doloris conſortium perducit, vt potè arterias, quas vocant carotidas, cor, cerebrique membranas. Aretæus vero medicus antiquiſſimus ſcribebat: In medijs ilibus mulierum vulua poſita eſt, muliebre viſcus, animalis fermè naturam adeptum. Siquidem per ſe huc atque illuc verſus ilia mouetur: quin etiam ad ſuperiora è regione pectoris cartilaginem ſubit: in latera quoque in dextram videlicet, aut læuam partem, aut ad iecur aliaue inteſtina mouetur: & ad inferiora natura procliuior eſt: vtque paucis abſoluam, penitus errabunda eſt, & iucundis odoribus delectatur, ad ipſoſque ſe recipit: Contra fędè olentibus contriſtatur, & ab ipſis longius ſe proripit, ac prorſus eſt in homine vulua perinde, atq; in animali quoddam animal. Hæc itaque ſi repente ſuperiora petierit, ac diutius ibi commoretur, viſceribuſque violenter incumbat, interdum homo veluti comitiali morbo correpta citra neruorum diſtentiones ſtrangulatur. anguſtijs namque iecur, tranſuerſum ſeptum, pulmones, cor celerrimè opprimuntur. Qua de cauſa ſpiritus priuatio, imbecillitaſque adeſſe videtur. Præterea & venæ ſomniferæ (carotidas Græci vocant) cordis vitium participantes, affliguntur. vnde capitis grauitates, & ſenſuum abolitio cum nouo quodam ſopore adueniunt. Atque hæc eſt accurata grauium illorum ſymptomatum ratio ex Aretæo tradita. Nunc ſigna quibus hoc malum deprehenditur tradenda. Itaque ſi in ſuperiora ſubeunte vulua vexari mulier inceperit, ad obeunda negotia pigrior redditur, exoluitur, infirmatur, genua labant, vertigo infeſtat, extrema debilitantur, caput dolet, ingraueſcitque, in venis ab vtroque naſi latere iacentibus dolorem mulier percipit: quod ſi ceciderit, ſtomacho mordetur. Iuxta præcordia ilia, vbi vuluæ domicilium eſt, inania ſunt: pulſus intermittentes ſunt, inordinati, deficientes; ſpiritus magnopere angitur, vox intercipitur, ſentiendi facultas impeditur; ſpiratio ignota, obſcura, celerrima eſt; nec opinatò mors aduenit. Cęterum ſi priuſquam malum ad extremum venerit; aliquando vulua in ſedem propriam migret, à ſtrangulatione liberantur, quando aluus ſubmurmurat: humiditas adeſt locorum muliebrium; ſpiritus aſperior, manifeſtiorque redditur: celerrime ab affectu excitantur, quemadmodum & celerrime interitus aduenit. nam facile ſuperiora vulua petit, facile quoque inde recedit. Galenus in lib. ſexto de locis affectis, haud in omnibus hyſtericis præfocatis mulieribus prædicta ſymptomata obſeruari tradidit, quando alias viderit ſine ſenſu immobiles iacere cum obſcuro paruoque pulſu, vel omnino ſine vllo pulſu: Alias ſentientes, & moueri potentes, atq; integra ratione, ſed tamen animi defectione, & difficili reſpiratione laborantes: Alias crura & brachia contrahentes. Similimus hic affectus eſt ſyncopi, catalepſi, apoplexiæ, atque epilepſiæ: at à ſyncope diſtinguitur, quoniam in ipſa nullus eſt pulſus, ſudor circa faciem frigidus, & pallor apparet odorataque naribus admota iuuant. Contrà verò in vteri præfocatione pulſus, licet lan-

guidus

guidus, aliquis ſentitur, nullus ſudor erumpit, pallor faciei minor, quinimo facies, quò peius ſe habent mulieres, eò ad ruborem magis inclinare (auctore Aretæo) videtur: Odorata autem naribus admota hyſtericas lædunt. A catalepſi verò diſcernitur, quia in ipſo affectu rigor, aut refrigeratio ſentitur, qualis in corpore gelu concreto videri ſolet: quæ in præfocatione non obſeruatur. Ab apoplexia itidem diſtinguitur, quoniam in ipſa non ſentiunt, & ſi pungantur; hyſtericæ verò ſentiunt puncturas. Et demum ab epilepſia etiam diſcernitur, quòd præfocatæ mulieres non diſtorqueantur, neque concutiantur, vt epileptici. Cauſæ, à quibus hyſtericæ in hanc paſſionem incidunt, ſunt, vt pleriſque viſum eſt, vteri recurſus ad ſuperiora, à quo compreſſis, læſiſque membris proximis principaliſſimis, grauia ſuptadicta ſymptomata excitantur, præſertimque perdita reſpiratio: vnde Heraclidem Ponticum librum in quo egit de vteri præfocatione, apnum, ideſt perditam reſpirationem inſcripſiſſe, Galenus eſt auctor. *in libr. 6. de loc. affect. cap. 5.*

„ De qua præfocatione, locutus Plato in Timæo ita habet: Ea pars quæ in mulie-
„ ribus & vterus & vulua nominatur, cum ſit animal prolem generare cupiens, ſi
„ intempeſtiuè, diuq; infructuoſum fuerit, ſuccenſens ægre fert, erranſque per to-
„ tum corpus, & ſpiritus meatum obſtruens, reſpirareque non ſinens, in extremam
„ anxietatem deijcit, atque multos alios morbos excitat. Cæterum vterus non, vt Plato ait, ſurſum trahitur, ſed, conuulſionis modo, à ſanguine menſtruo retento, aut ab alio humore vteri ligamentis imbutis, retractiſque. Quomodo autem hoc fiat, docet Galenus in ſexto de locis affectis. Alij probabilius cenſuerunt hoc malum fieri vtero refrigerato, à quo refrigeretur vniuerſum corpus: Refrigerari autem, aut ex ſemine retento, aut à menſtruis ſuppreſſis contingit. etenim ſemen paulatim in vtero coaceruatum, vt in viduis fieri ſolet, putrefactumque refrigeratur, eamque frigiditatem cordi, cerebroque membris principaliſſimis communicando, grauia quidem ſymptomata inducere ſolet. hæcq; euenire illis, veluti à veneno quodam (quando ſemen corruptum potiſſimum in corpore cacochymo, venenoſam qualitatem nanciſci videatur) illato. Ex ſanguine itidem menſtruo ſuppreſſo. Idem quandoque euenit, quòd & ipſe paulatim in vtero collectus, corruptuſque refrigeretur, & eodem vitio vterum afficiendo eodem itidem modo eandem affectionem prædictis membris principalibus communicando eandem paſſionem inducat. Hanc verò apnæam, ſiue præfocationem, longe minorem, quàm, quæ ex ſemine corrupto fit, eſſe Galenus affirmauit. In ea enim, quæ à retento ſemine fit, mulieres, ſine ſenſu immobiles, vt mortuæ, iacent: ſpiratione tamen non priuātur, neque animi defectione, neque alijs ſymptomatib. laborant, quæ ex ſuppreſſis menſtruis in hanc paſſionem labuntur. Alij addunt humorem quendam in vtero inſitum, & putrefactum hoc malum inducere mulieribus. Alij ex flatulento ſpiritu frigidæ qualitatis, vel malignæ vterum præfocationem pati putant. Nonnulli addunt, vterum plerumque primario affectu vitiatum, ab ijs cauſis, vt dictum eſt, in hoc malum deduci, ſed ſæpe etiam ex alijs proximis membris læſione ipſi communicata hanc paſſionem pati, quandoque ex ventris repletione, & nonnunquam ab hepate, vel à liene paſſione ei communicata. His itaque conſtabit primùm, quomodo, & à quibus cauſis, mulieres apnœicæ euadāt; deinde etiam, paſſionem hanc ſtricturę quidem eſſe, & vſque adeo magnæ ſtricturæ, vt nedum ſpatio diei, ſed intra paucas horas mulieres interimat. Cuius quidem mali ad exitium tendentis ſigna hæc erunt: pulſus primo denſiores euadunt, inordinati, at poſtea prorſus interci piuntur, exigua quædam humiditas cutis ſuperficiem humectat, & reſpiratio primum obſcuratur, & poſtea penitus tollitur. Quibus ſignis apparentibus, ſolo prognoſtico relinquantur ęgrotę mulieres, ne infamentur remedia. Sed priuſquā eò malum *in 6. de loc. affect. cap. 5.*

lum

lum deuentum ſit, Curatio laxatorijs medicamentis erit molienda: & primo, vt à pręſenti paroxyſmo apnoeicæ liberentur, atque poſtea, ſi diu ęgritudo protrahatur, vt omnino etiam à prædicto morbo pręſeruentur. Itaque quod primum ex magnis laxatorijs apnæa vexatis conueniret, eſſet phlebotomia: At quia vires pręlanguent, à magno hoc laxatorio cauendum erit. Aretæus tamen, ſi vteri ſtrangulatus à phlegmonie fiat, phlebotomiam laudauit in cubito, atque mox è malleolo repetitam ſanguinis euacuationem, atque priuatim è ſecta vena ad pubem perueniente. At nos de uteri phlegmone curanda in ſeptimo libro ſcripſimus. Igitur primo ad ſubleuandas ægras à paroxyſmo incumbendum erit, atque vbi mulieres ſine ſenſu, aphonę, immobiles, vt mortuę, ſine reſpitatione iacent, cum pulſu languido, omnino, vt diximus, à ſanguinis euacuatione per venam ſectam abſtinendum erit, quia vires non patiuntur. Vbi verò neque pulſus perierit, neque ſenſus, neque motus, neque animi defectio ſit, ſed ſolummodo crurum, brachiorumque contractiones adſint (modo, vt dictum eſt, virium robur ferat) ſanguis pręſcripto modo vacuandus erit. Paulus tamen nunquam voluit ſecta vena eſſe mittendum ſanguinem, niſi poſtquam pręfocata ab acceſſione fuerit reuocata. Tunc enim, vt prorſus ab ea paſſione liberetur, laudat primò phlebotomiam, & poſtea, purgationem ex hiera picra ad ℥i, cum cyathis tribus mulſæ moliendam: deinde, vt applicentur pubi, ilibus, atque lumbis dropaces, cucurbitulę, & cum multa flamma, & cum ſcarificatione, etiam ſuadet. Verum pręter iſta, & ſinapiſmus ſupradictis partibus, atque extremis etiam erit admouendus, vlceraque diu aperta ſeruanda. Cum ijs coniungenda ſunt exercitia, frictiones totius corporis, atque vſus naturalium aquarum, in quibus mulieres inſidere oportebit, ſingulis diebus, per horam ad minus, ante cibum. At iam ad medicamenta præfocatas ab acceſſione liberantia (quod profectò primum faciundum eſt) declinemus. Equidem primò eas reuocare à paroxyſmo medici omnes ſtudent, vinculis manus atque pedes ad torporem vſque ligantes, frictionibuſque crurum, atque totius corporis, naribus fætida obijcientes, cuiuſmodi eſt pix liquida, capilli vſti, lanaque itidem vſta, caſtorium, vetus lotium, & ſimilia. poſtea cucurbitulas leues ilibus, coxis, inguinibus, atque dorſo inter ſcapulas adhibent, & quandoque cute ſcarificata. In vuluam odorata cum olea, tum vnguenta inijciunt: Cuiuſmodi erit Cybetum ex oleo dulci amygdalino, aut lilino diſſolutum, aut cum moſcho orientali, vel ambra; aut aliquod vnguentum odoratum ex ijs omnibus mixtis confectum calidum in vuluam indito. Vtiliſſimum erit, in viduis præſertim ſuffocatione vteri laborantibus, ſi obſtetrices digitis in pudendum intromiſſis, cum prędictis oleis calidis, vel vnguentis inunctis pudendum tractent, vt, orta aliqua titillatione, vulua humorem excernat. Galenus ſcripſit, quandam mulierem viduam pręfocatam, dum ab obſtetrice digitis eius vulua cum oleis calidis variè tractaretur, orta titillatione, cum labore, & voluptate, veluti per coitum vſu venire ſolet, excreuiſſe plurimum ſemen craſſum, eaque ſeminis excretione planè ab acceſſione fuiſſe liberatam. Proinde, vti dictum eſt, muliebres partes calidis oleis, aut amygdalino dulci, aut lilino, aut ſeſamino, aut irino, diu & ſuauiter tractandę ſunt, vt excitata titillatione ſemen aut humor corruptus malum fouens excernatur. Præterea peſſus calidi, molles, laxatorij inijciantur, quales parabuntur ex oleo amygdalino, pinguedine gallinæ recenti ſine ſale, vel anſerina, & ſucco ex althęa in aqua decocta expreſſo, aut ex fęnugræco, aut ex decoctis laxatorijs: Fomenta etiam ex ijſdem cum pubi, tum inguinibus atque ilijs calida adhibenda

erunt.

erunt. Inſeſſus quoque ex ijſdem decoctis, ſcilicet, chamęmeli, althęæ, fænugręci, aut meliloti, vel artemiſiæ, vel amaraci, vel ex ſimilibus parati plurimum ægrotas mulieres iuuabunt. Aretęus laudat decoctum althęæ, atque ſuccum eiuſdem, & fęnigræci: quin etiam clyſteres molles laxatorios ex ſupradictis cum oleis tum decoctis paratos, & glandes commendat. Addunt ſternutamenta quoque ex puluere piperis, aut caſtorij, aut ſtruthij plurimum iuuamentum afferre. Aliqui ſtatim in acceſſione extremis ſinapiſmum adhibendum eſſe voluerunt, vlceraque ab ipſo concitata eſſe diu aperta conſeruanda, vt exinde per ea humorum vtilis euacuatio procuretur. Vt vero præſeruentur mulieres, ne in hoc malum labantur, præter illa medica præſidia, quæ hactenus meminimus, ab ipſis illud erit obſeruandum, ſcilicet, vt pluries in anno ſanguinem mittant, ſi menſes fuerint ſuppreſſi, ex vena aut poplitis, aut tali, aut cruribus ſcarificatis: poſtea purgentur exactiſſimè ex agarico, aut colocynthide, aut rhabarbaro, aut elleboro nigro, aut turpeto, aut ſimilibus, aut ex ijſdem, compoſitis paratis, pręſertimque ex hyera picra Galeni, ex diacolocynthide, ex catapotijs cocchijs cum elleboro præparatis, & ſimilibus, quorum ſæpe in alijs adſtrictis paſſionibus tractandis meminimus. Purgatoque corpore, præter aliquod ſudorificum, quod non omittendum duximus, vſus antidoti alicuius erit vtiliſſimus. Inter antidota verò conuenientia eſt Theriaca antiqua drachmæ pondere per multos dies deuorata, item Mithridatium, diatrion pipereon, diacalamintha, diamoſcus, & ſimilia. Non omittendus etiam erit vſus multorum nuper propoſitorum; præſertimque peſſorum, inſeſſuum, inunctionum, & ſuffituum ex aromatis paratorum.

Finis Libri Decimi.

PROSPERI ALPINI MAROSTICENSIS DE MEDICINA METHODICA LIBER VNDECIMVS.

In quo agitur de euacuationibus, & purgationibus adſtrictis reſtituendis. Cap. I.

POSTEA quam de omnibus morbis adſtrictis hactenus ſcripſimus, reſtat, ad perficiendam abſoluendamque ſtricturæ paſſionum cognitionem, vt nunc agamus de euacuationibus quibuſdam, purgationibuſque, quæ cum antea fieri in corporibus vtiliter conſueuerint, poſtea adſtrictæ, ſuppreſſæque fuerunt, ad conſuetam laxitatem pro ſanitatis conſeruatione, reſtituendis. Plurimi enim intereſt ad valetudinem conſeruandam, atque etiam ad complures morbos tollendos, vt conſuetæ in corporibus euacuationes, & purgationes conſeruentur, maximeque eę, quæ pro excernendis excrementis, quotidie ex varijs concoctionibus à natura in corpore factis, neceſſariæ exiſtunt, cuiuſmodi ſunt, vt parciùs magis eas complectamur, quæ per nares, per oculos, per aures, & fauces fiunt cerebrumque purgant à pituitoſis mucoſiſque humoribus, quę itidem fiunt per aluũ, per vrinam, per tuſſim, & quæ in mulieribus ab anno decimo quarto vt plurimum vſq; ad quinquageſimum in menſtruo ſanguine obſeruãtur, atq; in viris ab annis pubertatis ad ſenium vſque ex concubitu in ſeminis excretione animaduertuntur. His non minus neceſſaria eſt euacuatio, quæ inſenſibiliter fit per poros cutis meatuſuè, qua fuligines, quę in corporibus generantur, commodè euacuantur; Quibus neceſſarijs euacuationibus interceptis, homo quidem proba valetudine minime gaudere poteſt. His addunrur complures aliæ in corporibus euacuationes, purgationeſque, quæ licet non fuerint in ortu corporum inſtitutæ; tamen aliquibus corporibus, pro ipſorum ſanitate conſeruanda, non rarò contingunt: cuiuſmodi ſunt, ſudores, vomitiones, ſanguinis hęmorrhagiæ è naribus, maximeque in pueris, per venaſque hæmorrhoidales, ſanguinis itidem euacuationes plerumque à natura pro corporum quorundam conſeruatione inſtitutæ, quę quibuſdam, menſium modo in mulieribus, in conſuetudinem veniunt: quandoque & vomitus, qui familiaris cuidam corpori factus eſt, tutò non intermittitur. Quandoque etiam quum vlcera quædam in corporis partib. quibuſdam diu inualuerunt, tutum non eſt ea ſanari, atque tolli. Quemadmodum etiam metaſtaſes quaſdam, ideſt humorum ad cutim tranſmiſſiones, atque ad articulos potiſſimum, vt in arthriticis fieri ſolet, ex toto prohibere tutum itidem non eſt. totque ſunt euacuationes, & metaſtaſes, quæ ſi conſueto modo conſeruentur, corpora cum optima valetudine viuunt: contrà verò, vbi aliquo modo intercipiantur, aut cohibeantur, neceſſariò in morbos labuntur. Itaque de his adſtrictis laxandis reſtituendiſque meritò ſcribendum tractandumque in hoc libro duximus.

De

De euacuatione, quæ per poros cutis inſenſibiliter fit, intercepta, reſtituenda. Cap. II.

AGgredimur nunc euacuationum, purgationumq́ue interceptarum, cohibitarumuè curationem, ab ea quidem ſuppreſſa euacuatione, quæ fit per poros cutis inſenſibiliter, exordientes: de qua quidem, priuſquam medicamenta, ad ipſam reſtituendam, præſcribamus, quædam ſcitu digna, & pręmittenda, nobis viſa ſunt, nempè, quid hęc ſit euacuatio, quomodo fiat, quibuſque à cauſis aliquando ſupprimatur, & quę mala ab ipſa cohibita oriantur. Igitur euacuationem hanc medicis inſenſibilē appellatam, eſſe eorum excrementorum, quę tenuia ſunt, fumoſaq́ue & fuliginoſa vocantur, per totius corporis cutis meatus, quos Græci poros appellant, expurgationem, neminem medicorum latere arbitramur. Etenim in corde in eius ſcilicet meatibus (quos ventriculos anatomici appellant, duoſque ſtatuunt, nempe dextrum, atque ſiniſtrum) ex ſanguine puriori ab hepate profectò vlteriori concoctione à calore inſito facta generantur ſpiritus vitales, & in ipſorum concoctione fumidi vapores oboriuntur, diſflantuiq́; quos natura motu cordis arteriarumq́ue per oſcula ipſarum in cutem deſinentia excernit, atque expurgat. Quæ fumida excrementa, ex prædicta concoctione continenter genita, niſi per arteriarum meatus excernerentur, cór per oppreſſionem ſuffocarent: ſi quidem veluti flamma à multo fumo craſſo extinguitur; ita cor à vaporibus fumidis coercitis ſtrangulari neceſſe eſt. Accedit etiam, quod, cum omne calidum (vt diuinè profectò docuit Hippocrates) frigido moderato nutriatur, foueatur, atque conſeruetur, neceſſaria fuit aeris ambientis inſpiratio, ad calorem inſitum natiuum cordis ventilatione conſeruandum. Non poteſt enim fieri, quin (veluti flamma loco anguſto coercita, aereque minime ventilata, diſflataq́ue marceſcit) calor naturalis animalium frigidi defectione langueat, aut contabeſcat, ac tandem extinguatur. Pręterea cor ob perennes ipſius motus, niſi aeris inſpiratu tanquam flabello quodam ventilaretur, periculum foret, ne incendio conflagraret, & ne calor naturalis in igneum mutaretur, atque ne febris accenderetur. Quamobrem animalium corporibus neceſſaria fuit reſpiratio, qua fit aeris introductio, atque extraductio, ſcilicet thoracis extentione, atque contractione; hanc expirationem medici vocant, illam inſpirationem: illa frigidus aer intra pulmones ducitur trahiturque, hac inde expellitur. Verum pręter reſpirationem, datur etiam in corporibus tranſpiratio, qua itidem motu diaſtoles aer per ora arteriarum in cutem finientia ad ventilandum, refrigerandumq́ue naturalem calorem, attrahitur, & motu ſyſtoles aer incalefactus, fumidumque excrementum extrapellitur. Vnde Galenus in libro de ſalubri dięta ſpirationem, quam Græci πνοὴν vocant, duplicem eſſe ſtatuit, vnam, quę fit per os atq; nares, ſcilicet per meatus corporis manifeſtos, quam Gręci ἀναπνοὴν, & reſpirationem latini appellarunt; atque alteram, quę fit per meatus cutis, quos poros Gręci appellant, nempe cum per totum corpus aer per inſenſibiles meatus (vti dictum eſt) cutis inſpiratur, atque expiratur. Hanc ſpirationem Galenus tranſpirationem & perſpirationem appellat. Itaque reſpiratio & tranſpiratio ſunt duæ actiones, quibus ad cor, & ad totius corporis calorem vitalem conſeruandum animalium corpora opus habent. Animalia verò, quæ ſunt pauci caloris, languidique, cuiuſmodi exanguia, inſectiliaque exiſtunt, ſola tranſpiratione, ideſt ſpiratione per cutis meatus facta, contenta, viuunt: ſic fętus in vtero tantum tranſpirat; ſic ex hyſtericis mulieribus præſocatę plurimum exoluto cordis calore viuunt aliquando ad tempus ſola transpiratione. Porro quę plurimum calida ſunt, caloremq́ue & multum, & vehementem habent, vtraque

In lib de natura pueri.

In lib 11. meth. cap.

Z z 2 inſpi-

inſpiratione ad viuendum egent, ſcilicet reſpiratione, qua aerem animalia per os, & per nares inſpirant, atque expirant; atque tranſpirationes, qua corpus totum *In 6 epid. ſec. 6. tex. 1.* inſenſibiliter per poros cutis aerem itidem inſpirat, atque expirat. Hinc Diuinus Hipocrates dixit: Foras introque ſpirabile eſſe totum corpus. Quare ex his cuilibet conſtabit, vtramque inſpirationem animalium corporibus eſſe ita neceſſariam, vt abſque illa, ſi nimirum ex toto ſublata ſit, ne tantillum quidem animalia viuere queant. Cum verò diminuta, aut aliquo modo impedita eſt, viuere ſanè ea poſſunt, ſed cum ſanitate vitiata, atque; ni citò reſtituatur, non ſine grauis morbo. Etenim quouis modo inſpiratione impedita, cor ipſum vel ſtrangulatur, vel eius calor extinguitur, aut in igneum vertitur: vnde febres ac- *In libr. de cauſ. morb. cap. 9.* cenduntur, inflammationeſque fiunt, & quidem (vt Galenus rectè expreſſit) non ſolum impedita reſpiratione, quæ fit per os atque per nares; ſed non minus etiam ea, quæ fit per meatus cutis inſenſibiliter: Quando quidem per hanc calor totius corporis tranſpiret, ventiletur, humoreſque hac ipſa ventilatione imputres, atque *Gal in 11. meth. med cap 8.* incorrupti maneant. Vnde mirum alioquin non ſit, ſi corpora plurimum humida atque excrementoſa proba valetudine multos annos vixerint: quoniam expeditos meatus, per quos calor tranſpirat, habuerunt. Itaque hiſce meatibus omnibus naturaliter profectò ſe habentibus, præſertimque cutaneis nobis occultis (de quorũ inſenſibili euacuatione impedita reſtituenda, agere in hoc capite noſtrum fuit inſtitutum) corpora rectè valent; atque quouis modo iiſdem impeditis, ſcilicet, aut ſtipatis, vel obſtructis, corpora in morbos delabuntur. nam quemadmodum eorundem laxitas præter naturalis morbos facit; ita & innaturalis ipſorum adſtrictio; vtraque immoderatio vel laxitatis, vel adſtrictionis, vitioſa eſt, à qua *In lib. de alimento circa mediũ. In 3. de ſanit. tuenda cap. 10. Gal. in libr de cauſ. morb. c 9.* corpora patiũtur. Vnde Hipocrates inquit: Raritas corporis ad perſpirationẽ, quibus amplius aufertur, ſaniores ſunt: Denſitas corporis ad perſpirationem, quibus minus aufertur, morbidiores. Et Galenus, cutem denſam habentes pati ab internis demonſtrauit; atque raram ab externis. Ab internis (inquam) qui habent poros cutis adſtrictos pati rectè air, quia, vt alibi docuit, clariuſque oſtendit, ſtipatis planè arterijs, ipſorumuè oris, aut obſtructiones aliquas patientib. ita, vt nihil tranſpirent, calorem extingui neceſſe eſt, atque ita affectum corpus mori: Si modica fuerit ſtipatio, non adeo pati calorem; Atque ſi in corpore ſanguis optimus abundauerit nullo ſuperfluo humore coinquinatus, vapor eo incaleſcente exurgit, qui, ſi, ob conſtipata aut obſtructa arteriarũ oſcula, non excernatur, verum intus retineatur, aut corpus plethoricum facit, aut ipſum ſupramodum calefacit: ſi vero non vapor benignus, ſed fumoſa exhalatio, & acris à ſanguine ſcilicet bilioſo incalefacto eleuetur, exhalatio hæc aut febrem accendet, ſi nempe multa non ſit, nec multa ſtipatio adſit; aut, ſi plurima eius retineatur intus copia, cum arteriarum magna ſtipatione, aut obſtructione, vix effugiet homo, quin ſtrangulatus pereat. Quare arteriarum meatibus, potiſſimumque ipſarum oris in cutem deſinentibus, aut ſtipatione, aut obſtructu impeditis, morbos quidem complures oboriri neceſſe eſt, ſcilicet caloris natiui ſtrangulationem, extinctionemque, aut febres; (etenim cute ſtipata ſtatim febricitare, qui temporamenti calidi, & humidi ſunt Gal. docuit in libr. 8. meth. med. cap. 7.) aut inflãmationes, ſeu phlegmones, aut ſimiles alios morbos graues. Ora vero arteriarum in cutem deſinentia (meatus occultos in cute totius corporis con- *Galenus in 10. meth cap. 2.* ſtitutos medici appellant) impediuntur, aut à denſatione conniuentiauè, ſiue ab earundem meatuum conſtipatione quam Græci μύσιν dicunt: aut ab obſtructio- *In 3. de ſanit. tuenda* ne, pygnoſi Græcis itidẽ vocata: στέγνωσιν vero vocant impeditionem hãc ſcilicet *In libr. 8. meth. cap. 4.* cutis vitium, quo tranſmittere ſuperuacua excrementa fumoſa corpus prohibetur. Deprehenditur verò (auctore Galeno) cutis ſtegnoſi affecta ſiue impedi- *In primo epid. ſec. 2. com. 74.* ta, vbi homines ſe exuerint, ex cutis albo colore; eiuſdem duritie, atque denſitate:

tate, & quod in exercitatione vix incaleſcant. Galen. in primo libro de febribus, ad Glauconem, inquit, ex tactu cutem ſtipatam cognoſci, atque in febribus ex conſtipatione ortis, ex calore: Ex tactu, nimirum, ſi (vt Stephanus Athenienſis interpretatur) rhu acceptis, ac aqua diſsolutis manus fricueris; tunc certe inuenientur denſati digiti, meatibus ipſorum veluti coactis, & denſatis. Ex calore vero, dum in his, qui ſunt denſati, manus in thoracem inijcimus, primum quidem caliditas pauca apparet, propterea quod foras exire non permittitur, cum meatus clauſi ſint: vbi vero diutius immorati fuerimus, & ob id cutem calfecerimus, ipſamque rariorem fecerimus, ex diuturna manus applicatione, calor reſurgit, ac maior apparet. Cauſæ vero conſtipationis, ſiue eam dicamus denſationem, ſiue conniuentiam exiguorum cutis meatuum, ſunt aut valida refrigeratio, aut magna adſtrictio, aut ſiccatio. *[In 5. aphoriſ. 20. Gal. in 6. epid. ſec 6 com. 2.]* Et quidem valida refrigeratio fit ab aere frigido, (nam Hippocrate auctore, frigus cutem obdurat) aut ab aqua frigida, aut a ſudore non deterſo, refrigerato, præſertimque ſi cutis vel ex calido balneo, vel calido ſudore laxata fuerit; facile enim à valido frigore denſata conſtipatur. *[Gal. in 8. meth. cap 2.]* Idem ſuccedit à magna adſtrictione vel à balneo, vel ab alijs adſtringentibus cauſata: Quomodo aliquos ex vſu balneorum aluminoſorum, vel ex marina aqua in ſtegnoſim incidiſſe, atque ab ea in febres, nos non ſemel vidimus. Etiam a ſiccatione denſari conſtipariuè cutem, argumento nobis eſſe poſſunt, qui à ferueñti ſole nimium ſiccati in febrem inciderunt. Obſtructiones vero ijdem cutis meatus quoſdam patiuntur, vel obſtruuntur quidem vbi in ipſos aut humor copioſus, aut craſſus, aut lentus impegerit, ſiue impactus adhæſerit. *[Gal 9. meth. c. 1. In lib. de differ. meth. cap. 7 In 3 de loc. aff. cap. 7.]* Galenus ſcribit: ſubitum meatuum obſtructionem fieri à viſcoſo atque craſſo humore, eos ſcilicet infarciente. Cum itaque cutis conſtipatio, aut ipſius meatuum obſtructio (quod & caloris ventilationem, tranſpirationemque, nec minus fumidorum excrementorum, quæ, dum corpora rectè valent, aſſidue continenterque fit, excretionem, euacuationemque prohibeat) complures morbos faciat, ſcilicet, vt & ſuperius dictum eſt, aut plethoram, aut phlogoſim, aut febres diarias, putridaſque, vel phlegmonas, vel cordis palpitationes, ſyncopeſque, atque ſimiles alios affectus, quorum multi & ſummè graues, & magni periculi ſint: Idcirco omni ſtudio quam primum ſtegnoſis erit tollenda, cutiſque adſtricta reſtituenda, laxatorijs profectò medicamentis, Galeno etiam aſtipulante, qui febres ex hac cauſa obortas ſolas morbos adſtrictos fecit. *[1. ad Glauconem.]* De qua re, nempe an hæ ſolæ febres, vel etiam cœteræ omnes ſtricturæ paſſiones ſint, quòd alias fuerit determinatum, in præſentia agere noſtrum inſtitutum non eſt. At nunc curationem tractamus. In qua primum victus ratio erit præſcribenda, ſcilicet, vt conſtipati, ſiue cute adſtricti, obſtructique, maneant in loco calido & humido: parum dormiant, ſiue melius, abſtineant à ſomno prolixiori, & ab otio: Cibis parcè vtantur, boni ſucci, tenuioris nutrimenti, extenuãtis, detergentiſq; facultatis: caueãt ab ijs, qui craſſi, lentiq; alimenti ſunt, atque à dulcibus & pinguibus, cum hæc adſtrictos foueant meatus: Vinum ſit album, dilutum, tenue, modice ſubauſterum. Caueant à nigro, craſſo, & omnium maxime à dulci, quod facile obſtruat meatus infarciatque. Opportuna exercitatione vtantur. *[Gal. in 2. de ſanit. tuenda c. 2.]* Caueant ab animi paſſionibus, hilaremque vitam, vt queunt, agant. Excrementa ſtudeant per aluum ex conſuetudine quotidie excernere: ad quod clyſteriorum emollientium vſus eſt accommodatiſſimus, uel aliquod medicamentum ſtercoraceum. Modo vires ferant, ſanguinis vacuatio per venam ſectam, aut per crurum ſcarificationem, aut cucurbitulis cum ſcarificatione inter ſpatulas adhibitis, aut apertis hæmorrhoidibus procurata plurimum hos iuuabit. Quibus etiam purgantia addi poterunt, ad maiorem corporis laxationem moliendum. Decocta ex aqua cum chamedry, chamæmelo, ſe-

minibus

minibus maluarum, althęæ, abſynthij, parata, mane calida erunt propinanda: Cum his oxymel ſimplex, aut oxyſacchara, aut ſyrupus ex acido citri vnà miſcendus erit. De externis Hippocrates inquit, calidum balneum cutem emollire & extenuare. Galenus itidem ſuccos cuti inhærentes tolli per calida medicamenta ſtatuit, ad quam rem etiam calida fomenta laudauit. Paulus huic vitio ait ſuccurrere calefactionem, quæ valentiore exercitio, balneiſque calidioribus excitanda eſt. Huc pertinent inunctiones ex calido oleo, dulci, tenui, cuiuſmodi eſt amygdalinum dulce, quod iuuabit præmiſſis lenibus frictionibus calidis ad omnes corporis partes, ſi calido eo oleo tenuioris ſubſtantiæ totum corpus inungatur. Laudatur etiam oleum chamęmelinum, anethinum, atque ex populo nigro (Paulo auctore) confectum. Galenus chamęmelino, atque anethino ad cutis denſitatem, atque ad humores craſſos lentoſque cuti inhęrentes euaporandos, primas partes tribuit. Fomenta etiam, ſed commodius balnea ex aqua fluuiatili calida, aut ex ea, in qua folia altheæ, aut chamęmelum, aut anethum viride, aut fęnugręcum, aut melilotus ebullierit, item farina erui, vel lupini, vel nitrum oleo incoctum, ſi cum leni frictione cuti adhibeantur calida, erunt accomodatiſſima; atque etiam inunctio Ruffi ex oleo amygdalino, vel chamęmelino cum nitro parata, quæ itidem præmiſſis frictionibus lenibus cuti totius corporis calida adhibeatur. Denique ſudorem in balneo calido humidoq; promouere non erit parum vtile. At hæc externa medicamenta vtiliora erunt, ſi pręmiſſa cum ſanguinis miſſione, tum corporis purgatione, ſingula adhibebuntur. atque hæc ad cohibitam purgationem, ex cute adſtricta, reſtituendam, ſufficient.

In 3 ſimpl. c. 13
In 2. de ſani. tu. cap. 2
In 4 de ſanit. tue. cap. 8

De ſudore, qui ſæpius fieri ſponte in aliquibus corporibus conſueuerat, ſuppreſſo, reſtituendo. Cap. III.

NOnnunquam obſeruatum eſt, homines non paucos, quibus ſudores copioſi die vel noctu familiares facti fuerant, nedum per æſtatem, in qua propter æſtum ferè omnes facile ſudare ſolent, ſed quoque non minus per hyemem vel etiam frigidiſſimam. Quod nos priuatim in Melchiore Zambono horti medici Patauini, noſtro topiario, etiam proxima hyeme ſcilicet anni M. DC. IIX. quæ fuit frigidiſſima, obſeruauimus: huic enim fere aſſiduè, vel etiam ex leuiſſimo labore, ſudor effundebatur. Quo ſudore aliquando cohibito, ac ſuppreſſo, in grauem morbum incidit, à quo nunquam probè conualuit, ni ſolitus ſudor redierit. Quare ſudorem (qui multus, ſæpequè in corporibus erumpere conſueuit, longoque tempore quaſi vſum naturalem contraxiſſe viſus eſt) ex quacunque cauſa deſinentem, morbos excitare, à ratione non eſt alienum, ſiquidem omnibus quibuſuis euacuationibus per ſanitatis tempus fieri ſolitis ſuppreſſis, interceptiſque corpora in morbos labuntur: Cuius profecto ratio eſt, quod copia excrementorum, quæ familiarius excernebantur, intra corpus retenta, plurimum augeatur, & aucta hominibus morbos inducat. Sudores verò fiunt in ſanis quidem ex humiditate tenui ichoroſa aliquid bilioſæ qualitatis habente, plurimum exuperante, per poros cutis exeunte, meatuum cutis multa raritate adiuuante, ob calorem corporis, quacunque à cauſa conciratum, atque auctum, vel ab exercitijs, vel à laboribus, vel à calore ex igne, aut ex ſole, aut ex balneo calfaciente, aut ex calore itidem in ſomno aucto. vnde plethorica corpora ſolent noctu in ſomno copioſe ſudare, prædicta ſcilicet humiditate fuſa, atque ad cutaneos meatus attracta. Itaque cum cohibita ſudoris ſoliti euacuatio morbos inducat, meritò reuocanda eſt. Reuocabitur vero medicamentis laxantibus, cum ſtricturæ ipſa

paſſio

paſſio ſit. Quamobrem, ſi hoc eueniat, quòd homines vel exercitationem, vel ſolitos labores omiſerint, aut propter cibos craſſi lentiq; nutrimenti, aut à vinis nigris craſſioribus, aut quòd ipſorum cutis à frigore, vel à balneo aluminoſo, aut ſal ſo quadantenus denſata ſit, ad priſtinam conſuetudinem homines erunt reducendi. Primò igitur victus ratio rectè inſtituatur, in qua cibi tenues erunt, vinum album dilutum, tenuioris ſubſtantiæ: caueant ab animi paſſionibus, præſertim à triſtitia, mœrore, atq; à timore: ſolitos labores, atq; exercitia intermiſſa recipiāt. Quibus ni ſolitum ſudorem ſibi reſtituerint, adhibenda ſunt calida balnea, inunctiones calidæ ſudorificæ, atq; etiam per os ſudorem mouentia aſſumenda erunt. At quę ſudorem moueant, dicta à nobis ſunt, in libro tertio iſtius operis.

De intercepta euacuatione capitis, quæ fit per nares, de catarrho ſæpe proueniente ſuppreſſo, reſtituendo. Capvt IIII.

IN corporibus, vbi nares probè caput purgant, ideſt, vbi meatus laxos, apertosq; habent, de morbo capitis futuro haud erit timendum. Etenim iiſdem naribus aut ſtipatis, aut obſtructus quoſdam patientibus, pituita, mucus, vel alius humor per eos ductus purgari ſolitus intra caput retentus varios morbos in capite concitare ſolet, ſcilicet, vel (vt Galenus in libris de vſu partium docuit) epilepſiam vel apoplexiam, vel vertiginem, vel ſurditatem, vel cæcitatem, vel ſimiles alios morbos, qui ob capitis, cerebriue non expurgata excrementa, cerebium, aut alias capitis partes lædentia, oboriuntur. Itaq; hac ipſa excrementorum per nares (aut à frigore denſatas ſtipatasue, aut obſtructas à copia excremen torum ex cerebro delapſa, in ipſis infarcta, adſtrictaq;, aut ab humoris craſſitie vel lentore maximo) purgatione cohibita, ſuppreſſaue, ne homines in morbos labantur, medicamentis laxatorijs erunt in priſtinam laxitatem, apertiouemue narium meatus reſtituendi. Quamobrem pro reuocanda hac purgatione adſtricta, præſtabit homines in loco calido & humido verſari, quemadmodum adſtringuntur nares ab aere aquilonari, frigido, atq; ſicco. Quem aerem eos qui habent narium meatus impeditos, quoad reſtituantur, effugere oportebit. Vnde, vt Auicēna docuit, balneum calidum ex aqua fluuiatili ad omnes partes vultus maxime conueniet. Spongiæ itidem ex eadem calida aqua imbutæ iuxta naſi partes vtiliter adhibebuntur. Non minus vtilia erunt fomenta ex decocto althęæ chamęmeli, iridis radicis, maluarum, fænugræci, lini, meliloti, cymarum ebuli, & ſimilium parata atq; ſpongia adhibita. Vtiliſſimum quoque erit, inungere cum interius, tum exterius nares ex oleo dulci calido, aut amygdalino dulci, aut irino, aut lilino, aut eo, in quo althęæ radix ebullierit, aut oleo ex cyclaminis flori bus parato, & ſimilibus alijs oleis: Eodem etiam modo butyrum conueniet recentiſſimum calidum illitum, adeps gallinaceus, anſerinus, & porcinus, medullæ etiam, ſcilicet ſuilla, vitulina, hædina, & ſimiles aliæ, calidæ illitæ iuuabunt: non minus conferet, ſi ſingulis diebus mane ante cibum ſæpiſſime in nares detrahatur aqua calida, aut althææ, aut maluæ, aut lilij, aut iridis, aut cucumeris, aut cyclaminis radicis decoctum calidum: Commendatur etiam ſuccus aut anagallidis, aut anemones, aut betę, aut maioranę, aut cyclaminis, aut cucumeris ſylueſtris, eodem modo attractus. Experientia deprehenſum eſt, fruſtula radicis cyclaminis viridis in nares impoſita & per noctem retenta, maxime valere ad obſtructas nares aperiendas, atq; ad ſuppreſſam purgationem per nares reuocandam. De catarrho vero, qui in aliquibus corporibus aliquando fieri ſolet, preſertimq; hyemali tempore, aut in vere, ſi aliquando ceſſauerit, deſieritq; purgatio, quæ

per

per ipſum fit, videndum erit, an ſit ea purgatio, vel poſſit tutò medicamentis reſtitui. Per catarrhum autem intelligi volumus quamcunque euacuationem capitis ex humore ſcilicet diſtillante, irruenteq. in nares aut in fauces, vel in palatum, vel in guttur, vel in aſperam arteriam, vel deniq. in pulmones, factam. In adagio dicitur, eos, qui aliquando catarrhis, ac ſternutamentis purgantur, rectè capite valere; contra verò, illos qui,cum antea commode ijs modis purgarētur, poſtea talibus purgationibus deſtituuntur, male ſe habere, periculumq; exinde fieri, vt in morboſum ſtatum mutentur. Vtrum vero conueniat, ſublatas ſternutationes reſtituere ptarmicis, id eſt ſternutatorijs, atq; operam dare, vt ſuppreſſę purgationes ex catarrhis reſtituantur, non eſt planè omnibus compertum, attamen hoc quidem moliri non videtur inutile, ſcilicet vt renouentur purgationes ex ſternutationibus grauedinibusq; ſiue catarrhis ſequi ſolitę, non quidem ijs, quę catarrhos excitant, at medicamentis errhinis, ſternutatorijs, apoplegmatiſmis, caputpurgijsq; vocatis: ita, vt ſublatis illis ſolitis purgationibus, caput purgijs nuperrime præſcriptis, caput ſit purgandum, quod commodè atq; tutò ſuccedet, vbi antegreſſa fuerit totius corporis communis purgatio, euacuatioque.

De vlceribus in quibusdam corporis partibus obortis, & antiquatis, pro tuenda valetudine, conſeruandis, deq; ijsdem ſublatis reſtituendis. Cap. V.

SÆpe nos vidimus complures diù, multos ſcilicet annos, proba valetudine vixiſſe, quia in ipſorum corporibus habuerunt vlcera cacoethia, diuturna, per quæ excrementa ſuperfluentia aſſidue veluti per fonticulos quoſdam euacuabantur. Aliqui in ambobus cruribus, vel in altero tantum, aut in pudendis, aut in brachijs, aut in ore, aut in alijs locis. Qui quoad, vti dictum eſt, ea vlcera aperta ſeruabantur, probe valuerunt; à quacumq; vero cauſa ijsdem vlceribus cicatrice clauſis, ſanatis, ſublatisue, citò in morbos ij delabi ſolent, ſæpiſſimeq; in lethales, a quibus extincti ſunt Georgius Amicus, ciuis Baſſanenſis, Minerua Forcatura, Fauſtinaq. Monacha in Æde D. Sebaſtiani, eius ſoror: qui oēs ad ętatē vigentem vsq. crura vlceribus dęfœdata habuerunt, quo tempore perfecta ſanitate ſemper vſi fuerunt; illis vero vlceribus cicatrice clauſis, ſinguli in morbos lethales paulo poſt delapſi, mortem obierunt. Memini, cum olim ex Ægypto patriæ redditus, Baſſani per annum & plus fuerim commoratus, me à nobili viro Franciſco de Rubeis, annos ſupra ſexaginta nato, naturæ (vt aiunt) ſatis robuſtæ, fuiſſe accerſitum, vt à crurum tibijs vlceratis (diu enim hæc vlcera cacoethia in tibijs cum magno profectò ſui faſtidio tenuerat) ipſum liberarem. Quibus attentius conſideratis, conſului, vt doloribus demulcitis, ea vlcera non niſi antegreſſa exquiſita cum euacuatione, tum maxime purgatione, tollerentur, neq. planè, ſeu ex toto ea omnia cicatrice clauderentur, quòd nimirum per ea multum humoris viroſi purgaretur: is mea opinione non contentus, alio medico accerſito, ab ijs vlceribus ſanatus eſt: verum poſt pauciſſimos dies, ſyncope repente oborta, extinctus eſt. Itaq; conſultius erit, vt huiuſmodi vlcera, quæ longo tempore corpora tenuerunt, & quibus nunquam probe obducta fuit cicatrix, aperta conſeruentur: & ſi quando cicatrice claudantur, denuo aperiantur, ne interceptus humor malignus ad viſcera conuertatur, grauemq; noxam illis inducat, à quo morbus grauis fiat. Denuo reſtituuntur, ſi cauſtico actuali partes exulcerari ſolitæ inurantur: ſed mox, cruſta ademptâ, medicamentis humectātibus putredinemq; augentibus aperta ſeruanda erunt: quandoq; ſcarificatio in ijs locis ad renouandum vlcus ſat erit: aliquando verò medicamentum veſicans appoſitum, aut cauſtica vi

prędituum.

prædicum. Ad hunc ſcopum ſequentia erunt accommodata, ſinapi tritum, atque impoſitū, vel radix ranunculi trita impoſita; vel folia clematidis vrentis, aut modicum auripigmenti, aut arſenici, aut aliud ſimile, hæc enim partibus adhibita vlcus conſuetum renouabunt. Ad hoc idem balneum ex aqua dulci erit accōmodatiſſimum: atque non minus fomentum ex dulci oleo, aut ex decocto althçæ, maluarum, fænugręci, & ſimilium.

De arthritide antiquata, quæ poſtea ex toto ſublata eſt, pro tuenda valetudine, renouanda. Cap. VI.

Humorum quoque à partibus nobilibus ad ignobiles metaſtaſes, ideſt tranſmutationes, cum ſemper ad vitam tutandam ſint vtiles; idcirco, quæ longo tempore ſiue per multos annos fieri in quibuſdam corporibus aliquando conſueuerunt, & poſtea ceſſauerunt; malum graue, ni reſtituuntur, præſagire ſolent. Nos, doloribus intermiſſis, de his (licet euacuationes non ſint, ſed metaſtaſes, ideſt, à viſceribus ad extimas partes tranſmiſſiones, quæ meritò euacuationibus proximæ æſtimari debent) reſtituendis agendum eſſe duximus. Huiuſmodi verò metaſtaſes, ideſt humorum vel ad cutim, vel ad articulos à viſceribus tranſmiſſiones, in habentibus viſcera interna robuſta (quòd ipſorum expultrix valide expellat) familiarius fieri ſolent, vel ad brachiorum articulos, vel ad pedes, humorum moleſta qualitate, aut quantitate à viſceribus quibuſdam ordinatis circuitibus propulſa, & decumbente: à quibus licet dolores inuadant, atque homines vexent, corpora tamen in internis viſceribus rectè valere obſeruantur. Qua de cauſa in adagio dictum eſt, podagricos diu viuere. nam quoad podagrici ſunt, ſolitiſque modis podagrico morbo vexantur, nunquam grauiori morbo periculoſoque corripi ſolent. Verum deſinentibus ijs doloribus, in dubio illorum vita eſt, ſiquidem humorum copia, quam viſcera ad articulos, aliaſque partes corporis tranſmittere ſolent, intus coercita, eiuſque tranſmiſſione cohibita, aut quouiſmodo impedita, ſi ad viſcera conuerſa fuerit, morbos alios grauiores, & periculoſiores facit. Vnde mirum non eſt, ſi complures, quoad podagrico morbo vexati ſunt, ſalubriter vixerint, qui poſtea, morbo conſueto intermiſſo, alio grauiori correpti breui interrempti ſunt. Magnus Dux Hetruriæ (vt audiuimus) cum prius acerbè quidem podagra vexatus, poſtea liber ferè euaſiſſe viſus eſſet, oborto poſtea catarrho, ab humore, qui antea ad articulos decumbens podagram faciebat, in pectus irruente ſuffocatus diebus proximis (non ſine Hetruriæ, atque totius Italiæ magno dolore) interijt. Hermes Forcatura Patauinus Iuriſconſultus celeberrimus, poſtquā ſolita podagra in ipſo deſijſſe viſa eſt, apoplecticus factus, mortem obijt. At mirum eſt, quoſdam diu podagra vexatos, & poſtea in apoplexiam incidentes, ab eaque ſuperuiuentes, non amplius podagra, quoad vixerunt, fuiſſe tentatos. Quod euenire in ijs corporibus ſolet, quæ viſceribus internis debilitatis, haud probe ab ipſis ad articulos humores ſuperfluentes depellere, vel tranſmittere poſſunt. Hinc non pauci, qui ferè per omnem ipſorum ætatem acerbè quidem dolores podagricos paſſi ſunt, in ſenium prouecti, viſcerum ſcilicet expultrice in ea ætate quadantenus labefactata, minime amplius in ipſis humorum metaſtaſi ſolitis temporibus continuata, à podagra melius ſe habuerunt, ac nonnulli ferè omnino liberi euaſiſſe viſi ſunt. Qui ſi parcè viuant, & in ipſis aut medicamentis catharticis, vel ſpontaneis per aluum laxam deiectionibus, aut vomitionibus, excrementa ſuperfluentia commodè expurgentur, diutius illorum vita protrahi poterit. Itaque in ijs, quos per longum tempus podagra haud viſa eſt afflixiſſe, periculum eſt, ne ipſi in grauem morbum labantur: vnde aliquibus temporibus præſtabit huiuſmodi fluxiones rurſum excitari, atque

commouere. Quod facile aſſequemur, ſi crura & pedes perfricuerimus bis aut ter in die, pedeſque ſępe aqua dulci fluuiatili calida abluerimus, aut large calidis oleis dulcibus eos articulos ſæpe inunxerimus, aut in illis partibus (ad attrahendum ſcilicet ad eas humorem) ligaturis etiam vſi fuerimus. Hæc medicamenta non raro vſu veniēt in aſſuetis pati podagrā, ſi alio grauiori morbo detineantur, vt apoplexia, vertigine ſcotomatica, aut mania, aut aliqua phlegmone interna. Et nos ipſi quidē ab hinc trib. annis angina exitiali laborauimus: in qua prædictis auxilijs cōſueti nobis podagrici dolores à Medicis fuere nō ſine fructu reuocati. Sępius in vanū laborāt Medici, vt in quibuſdā aut apoplectico morbo, vel alio grauiori affectu exitiū minante occupatis illos excitent dolores, atq; phlegmonas externas, quādo natura grauius à morbo vexata, lāguidior reddita, nequit humores ex afflictis viſceribus ad articulares partes ſolito modo demandare. Ad hoc caput etiam ſpectare videmur quædam corpora crura œdematoſa habentia, aliquando poſt morbum grauem ita tumida reddita, & aliquando ex pituitoſi humoris è ſuperiori parte corporis ad infernas tranſmiſſione, vel demum ex iecoris morbo copioſius eo humore genito, atque ad crura (natura propellente) tranſmiſſo. Neque enim ea humoris fluxio aliquo pacto erit cohibenda. Quod ſi fieret, humoris abundantia ad hepar, vel ad aliud viſcus internum conuerſa grauem morbum faceret. Quod Horatio Lugo Ciui Baſſanenſi contigiſſe olim vidimus. Namque, conſilio cuiuſdam medici cùm faſcijs crura inferius incipiendo arctè ligaſſet, citò crura aliquatenus detumuiſſe viſa ſunt, & non ſine magna patientis voluptate; ſed (quod illi antea futurum prædixeram) paulo poſt, exiccatis, ſanatiſque cruribus, oborta febre, interijt.

De conſueta hæmorrhagia, ideſt de ſanguine in quibuſdam per nares familiarius, ſæpe, ſalubriterque exeunte, ſuppreſſo, reſtituendo. Cap. VII.

Plurimi intereſt, vt ſolitę in corporibus ſanguinis euacuationes ſuppreſſæ ſedulo à medicis obſeruentur, præſertimq; hæmorrhagia, ideſt particularis ſanguinis euacuatio, quæ per nares fit. Hæc cum familiarius quibuſdam temporibus fieri in aliquibus conſueuerit, præſertim in iuuenibus, poſtea ſi planè cohibeatur, abſque dubio morbos futuros prænunciat. Pueri, adoleſcentes, atque iuuenes ſolent facile hæmorrhagiam pati, qua ſæpius à capitis dolore liberantur, à vigilijs, atque etiam à febribus ardentibus & ſynochis. At, vt vno verbo dicam, quo ad patiuntur hæmorrhagias, & copioſiores etiam, rectè valere obſeruantur: quibus præter conſuetudinem ſuppreſſis, interceptiſque ipſi in morbos incidere ſolent, nempe aut in capitis dolorem, aut in inflammationem, aut in maniam, aut in anginam, aut in pleuritim, aut in pulmoniam, aut in ſputum ſanguinis, & phthiſim, aut in febrem ſynocham, vel ardentem. Quare in ijſdem, priuſquam ipſi in morbum aliquem deducantur, ſuppreſſa hæmorrhagia erit quanto citiùs reſtituenda. Hanc verò reſtituent balnea calida ex aqua dulci ad caput facta, vel lotiones ex eadē aqua, in qua ebullierint aut althçæ folia, aut maluę, aut fęnugręcum, aut linum, aut ſimile aliud. Hippocrates laudauit, ad prouocandam hæmorrhagiam, in quodam acuto morbo laborante, aquam calidam fronti affuſam: ſpongiæ idcirco imbutæ eadem aqua, & expreſſæ vtiliter fronti atque temporibus adhibebuntur. Inunctiones itidem calidę ex oleis dulcibus intra nares, atque extra adhibitę plurimum laxando eas partes iuuabunt. Ægyptij, pręter præſcripta auxilia, hæmorrhagiam excitant ſectis venis intra nares. Galenus in libro de facile parabilibus ad eundem ſcopum laudat florem graminis

minis intra nares poſitum. Quo medicamento nos ſæpiſſime per æſtatem vidimus pueros complures ſibi ſanguinis hæmorrhagiam concitaſſe. Si vero his vel alijs ſimilibus medicamentis ſanguinis ſolita euacuatio non fuerit reuocata, præſtabit, pro ſanitate tuenda, in ijs corporibus ſanguinem aut ſecta vena, aut cruribus ſcarificatis, aut alio modo educere, & euacuare.

De hæmorrhoidibus ſuppreſsis reſtituendis. Cap. VIII.

NOn minus mariſcæ, ſeu hæmorrhoides modice quibuſdam temporibus fluentes ad tuendam ſanitatem vtiles eſſe obſeruantur. Hippocrates ſcribit:
» Qui hæmorrhoides habent, neque pleuritide, neque peripneumonia, neque *In 6. epid. 3. tex.*
» phagedæna, neque furunculis, neque terminthis, forſan neque lepra, & forſan *In 6. aphor. 11.*
» neque alijs, & in aphoriſmis ait: Atra bile vexatis, & renum paſſionibus, hæ- *In 4. aphor. 25.*
morrhoidas ſuperuenientes bonum: quia tum reuellunt, tum euacuant ma- *In 6. epid ſec 6. com. vlt.*
teriam, quæ renum, & melancholicas paſſiones, atque etiam inſaniam generabat. Galenus & ipſe ſcripſit, melancholiam incipientem ſæpius hæmorrhois prohibuiſſe viſa eſt, atque iam factam ſanauiſſe, & lieni indurato non minus profuiſſe. Contrà, ſi cohibeantur, homines in grauiſſimos morbos labuntur. Multos nouimus, apertas quoad hæmorrhoidas habuerunt, rectè valuiſſe; quibus poſtea à quauis cauſa ſuppreſſis, obortis exinde morbis grauioribus, interijſſe. Itaque à ſuppreſſis hæmorrhoidibus ſolet in hepate atque liene fieri ſcirrhoſis ac refrigeratio caloris innati, vnde aqua intercus quoq; ſuccedit: præterea vertiginoſi fiunt, atque melancholici, quibus dictæ venæ cohibentur. Hieronymus Capellus illuſtriſſimus ampliſſimusque Senator Venetus DD. meus Colendiſſimus proximo anno à ſuppreſſis hæmorhoidibus, quas multos annos habuit, in affectum ſcotomaticum incidit. Magni igitur iuuamenti ad conſeruandam ſanitatem erit, ſi mariſcæ cohibitæ aperiantur iterum, interceptaque ipſarum euacuatio conſueta, quanto citius fieri poteſt, reuocetur. Hoc enim quo celerius fieri, eò vtilius erit, & tutius, ad defendendum, ne in morbos labantur. Itaque vt adſtrictæ hæmorrhoides reuocentur, laxatorijs cum balneis, tum fomentis, tum inunctionib. laxandæ, aperiẽdæq; ſũt. Dioſcorides ait: iridis decoctum oſcula venarum laxare, aperireque. Idem præſtabit decoctum cyclaminis, aut cucumeris ſylueſtris, aut bryoniæ, aut mercurialis, vel fomenti modo adhibitum, vel ſi ex eo inſeſſus parentur calidi. Aliqui hæmorrhoidas aperiunt fel bubulum glandis forma intra anum mittentes; aut tritam mercurialem eodem modo impoſitam: Alij adhibent ſuccum cyclaminis; alij eundem ſuccum cum pari mellis menſura ad compagem mellis decoctum immittunt: Alij piperis & nitri æquas partes tritas ſedi adhibent. Alij hoc compoſitum adhibitum maxime aperire hæmorrhoidas dicunt, ſcilicet, quod accipit centaurij minoris, aluminis liquidi, ſingulorum ʒ.ij. miſyos, ſtaphydis agriæ ſingul. ʒj. melle excepito. Cæterum, ni hæc profuerint, eaſdem adhibitis hirudinibus, aut ſectione cum phlebotomo, ſi appareant, reuocato.

De menſtruis in mulieribus ſuppreſsis reuocandis. Cap. IX.

SAnguinem, qui in mulieribus vnoquoque menſe commodè euacuatur, ſi ob aliquam affectionem retineatur, moleſtiam ijs atque noxam neceſſariò inducere Galenus eſt auctor. Retineri verò ait vel propter venarum in vtero men- *In 5. aphor. 33.*
ſtruam purgationem deferentium conniuentiam, contractionẽque oſculorum, vel *In lib. 5. aph. 57.*

ob obſtructionem earum, vel ob ſanguinis craſſitiem, & frigiditatem, vel ob ipſorum vteri vaſorum robur affluentem ſanguinem non admittentium. Paulus ſcribit menſtruam purgationem ſupprimi aut vitio totius corporis, aut vteri: vitio totius corporis, vtpote cum ab aſſiduis curis totum digeritur, ita, vt ſanguis, in ipſo minime ſuperfluat, qui menſtruam purgationem faciat, aut cum ex immodico timore, vel mœrore ingenti, totum adſtringitur, ipſiusq; venæ, quæ ad vterum ſanguinem ſingulo menſe deferunt, itidem adſtringuntur: eodem modo ex immodica caliditate totius corporis ſanguis digeritur, vnde corpus maxime gracile ſiccumq; redditur. Contrà verò ex intemperie frigida ſanguis craſſior fit frigidiorq;, idcircoq;, vt ad vterum feratur, ineptior redditur; in mulieribus vero nimium pinguibus ſanguis in adipem mutari ſolet: vnde hæ parum vel nihil purgãtur. Demum ob diuturnum morbum corpora extenuata menſtruas purgationes non patiuntur, ſcilicet ſuperfluente ſanguine menſtruas purgationes faciente, ob morbum, abſumpto; veluti ob immoderatam euacuationem vel ſanguinis vel excrementorum idem euenit, nimirum, humore aliò diuertente, menſtrua purgatio fieri nequit; quo modo etiam vtero gerentes non purgantur. ſicq; vitio totius corporis menſtrua purgatio ſupprimi ſolet. Vteri vero vitio menſtrua purgatio non fit, ſi vterus morbo aliquo laboret, ſcilicet aut calida intemperie ſiccante ſanguinis humidiorem tenuioremq; ſubſtantiam, atq; ita ſanguinem craſſiorẽ ad motumq; inhabiliorem faciente, aut frigiditate ſanguinem ceu congelante atq; ad fluendum ineptiorem reddente, aut aliquo tumore, aut phlegmone, aut carnis excreſcentia, aut adipe vaſa vteri comprimente affectus ſit, vel ſi ipſius vteri venæ obſtructæ ſint, aut ipſarum oſcula denſata, aut ſi ſubſtantia itidem vteri denſata, ac indurata venæq; vel à frigiditate, vel ab aliquo comprimente anguſtiores redditæ, aut ſanguinis, vti dictum eſt, craſſitie, vel frigiditate, quod commode meare vteri venas nequeat, purgatio menſtrua defecit, ex qua quidem menſtrua purgatione cohibita, ſi diù durauerit, mulieres in graues morbos neceſſario delabuntur. Aliquæ in ſputum ſanguinis incidunt, ex quo deinceps phthiſi intereunt. Quod proximo anno Æmiliæ nobili virgini Bellaſinæ Bergomenſi accidit, quæ cum menſtrua purgatione ex mærore aſſiduo defeciſſet, cum ſputo ſanguinis orta febricula cum aſſidua tuſſicula paucos poſt menſes interijt. facile itidẽ in epilepſiam, aut in melancholiam, aut in maniam, aut in vertiginem, aut in phlegmonem, aut in cordis palpitationem, vel syncopim, in cachexiamq; & hydropem, atq; etiam aliquando in tumores ſcirrhoſos, cancroſos, vel in elephantiaſim, vel in lepram, vel in ſcabiem, vel in ſimiles alios affectus mulieres incidere ſolent. Quare cunctandum non eſt, vt adhibitis præſidijs purgatio renouetur, reſtituaturq;. Itaque præſcripta victus ratione, in qua cibi incidentes, extenuantes detergentesq; atq. ſanguinem commonentes conuenientes erunt, ſcilicet calidæ facultatis, & ſubſtantiæ tenuis, cuiuſmodi eſt porrum capitatum decoctum cum pipere manſum, fercula ex herba viridis fœniculi, aut petroſelini, vel apij, & ſimilibus parata maxime conuenirent, aut radices itidem petroſelini, vel paſtinacę tum domeſticę tum ſylueſtris decoctæ, cum oleo, ſale, pipere conditę eſitatę. eodẽ modo iuuabunt caules recentes tamari, vel ruſci, vel maluarum, vel aſparagi & hortenſis & ſylueſtris in aqua decocti cum pipere, ſale, oleoq; itidem conditi primo cibo aſſumpti. Paulus commendauit ad ſanguinem commouendum in cibo decoctos lolligines, ſepias atq; polypodes. Quibus addentur carnes conuenientes aut hædinæ, aut vitulinę, aut veruecinæ, aut auium montanarum, aut gallinaceorum gallorum iuniorum, decoctę in aqua cum petroſelino, aut apio, aut fœniculo, aut ſimilibus. vinum erit album, tenue, non merum neq; multũ aquoſum. In loco calido manere mulieres oportebit, hilareſq; eſſe, atq; omnino ſi fieri poteſt, vt caueant ab aſſiduis curis, à mœrore, timore, & ſimilibus animi paſſionibus.

Victusq;

Victus ergo rõne præmiſſa ad laxatoria pręſidia erit deueniendum: & primum cũ ſanguis in corpore retẽtus ſtrictutæ paſſionem faciat, eius euacuatio erit congruentiſſima, aut ſecta vena tali vel poplitis: Aetſus in magna plenitudine ſecabat primum venam cubiti, atq; poſtea venam tali; Nos conſueuimus ſecare venam tali dextri pedis, & poſtea etiam ſiniſtri. Tempus vero huic euacuationi accommodatum erit per tres aut quatuor dies, antequam futura eſſet menſtrualis purgatio; quo nempè tempore mulieres commode ſingulo menſe antea purgabantur. In mulieribus vero albidioribus præſtabit magis (auctore etiam Galeno) ſanguinis euacuationem, cruribus Aegyptiorum antiquorumq; medicorum modo ſcarificatis, moliri, aut cucurbitulis intra coxendices atq; cruribus recentiorum more cum ſcarificatione adhibiris. Cæterum, antequã ſanguis euacuetur, pręſtabit, niſi aluus ſponte laxa fluidaue fuerit, eam laxare aut clyſtere molli, aut medicamẽto cathartico ex lenitorijs, ſcilicet, ex caſſia, aut ex manna, aut ex ſyrupo vel roſaceo laxatiuo, vel violaceo, aut ex electuario lenitiuo, aut ex diacatholicone vocato, vel ex melle roſ. itidem laxatiuo, aut demum ſecundum artem ab his ſimplicibus ex aliquo ad laxandam aluum compoſito paratoq; medicamento; Vtiliſſimum quoque erit paratis humoribus cum ſyrupis accommodatis, ſcilicet incidentibus, detergentibus, emollientibusq́; decocto opportuno dilutis ſingulo mane per aliquot dies calidis propinatis, corpora cathartico eductorio purgare. Pro parandis humoribus accipe oxymellis ſimpl. aut ſyrupi acetoſi ſimpl. ſyrupi de betonica, de borragine an. vnc.s. decocti capil. veneris recentis, agrimonij, altheæ, foliorum ſonchi, boraginis, betonicæ, vnc.iij. pro Purgatione molienda poterimus exhibere medicamentum quod recipit rhabarbari electi ʒ j.s, agarici trochiſcati ʒ j, ſpicæ, cinnamomi an. ſcrup.s. per noctem infundantur in vino albo aromatico, & expreſſioni addatur ſyrupi de polypodio vnc. j.s, mãnę electæ vnc. j. miſce cum decocto flor. & fruct. cord. cum modico ſenę & epithymi q.s. fiat potio, quæ in aurora dabitur. aut dabitur in bolis, quod itidem recipit rhabarbari electi pulueri̇zati, agarici trociſcati an. ʒj, diacatholiconis vnc. j. confect. hamec ʒij. miſce fiant boli. euacuatoq; & purgato corpore his medicamentis vel ſimilibus, ad vſum eorum medicamentorum, quæ intro aſſumpta menſes mouere poſſunt, deueniendum erit, quæ medicamenta, ex Galeno etiam, erunt facultate calida & modice ſicca. Attamen ſi humiditatem habebunt coniunctam, non erunt ſpernenda, quod ſanguis craſſus ſiccusq́; humectatione fluxilior reddatur. Itaq; per plures dies opportunum erit decoctum ad ſemilibram calidum cum tantillo croci ſingulo mane propinatum. Hoc autem erit decoctum pulegij, capillorum veneris, cum tantillo croci, aut leucoij lutei ſeminum, aut radicis cyperi, aut cicerum rubeorum, aut floris iunci odorati, aut helenij, aut calaminthæ, aut chamedryos, aut ariſtolochiæ longæ, aut cinnamomi, aut caſſiæ odoratæ, aut amomi, aut mei; ex efficacioribus vero decoctis, quæ non niſi alijs pertentatis prius erunt exhibenda, eſt decoctum, dictamni, iridis, ſabinæ, ariſtolochiæ longæ, atq; aſari. hæc quandoq; ex aqua parabuntur, quandoq; ex vino albo tenui. quandoq; dabitur pulueris prædictorum ad drachmam & ad geminam quoque ex vino albo. Gal. in 2. med. loc. cap. 1. dabat ſabinæ vel dictamni drachmam cum cyathis tribus aquę calidæ.

In lib. 5 ſimpl. cap. 22.

Sed hæc omnia dabuntur calida. Verum ex compoſitis dabitur decoctum paratum ex iridis radicis minutim inciſæ vnc. j.s, ex ſeminũ, althęæ, maluarum, fænugręci an. vnc.s. foliorum althęæ, m. 1. pulegij m. 1. bulliant in lib. duabus aquæ ad conſumptionem tertiæ partis, & colatum dabitur ad vnc. iiij. calidum in aurora per plures dies, & poſt, ni menſes redierint, hoc efficacius exhibebitur. Quod parabitur accipiendo radicis iridis illyricæ ſiccæ minutim inciſę, ariſtolochiæ longę itidem minutim inciſæ an. vnc. ij, caulium althęæ, vnc. j.s, caſſiæ aromaticæ, cinnamomi an. ʒ. j, capillorum veneris recẽtiſſimi. pulegij, calaminthæ, chamedryos,

ſonchi,

ſonchi,an.p.ij. Vini albi aromatici, aquæ communis an.lib.iij. Bulliant ad conſumptionem tertię partis, & colatum exhibeatur decoctum per decem & plures dies calidum in aurora ad vncias quatuor cum tantillo croci: At ad peſſorũ vſum venimus,qui eſt cæteris præſidijs longe ad prouocandos menſes efficacior, ſed hi ſolummodo ad mulieres corruptas erunt accommodati, nequaquam verò ad virgines. Accommodatiſſimus erit peſſus ex contuſis maluorum, & althęæ radicibus,cum adipe anſerino vel gallinaceo ſaccharoq; rubro, ex lana vel ſerico paratus, calidus inditus:ex oeſipo quoque atque ex lana per tres dies inditus erit vtiliſſimus, & ex oleo itidem dulci paratus,aut amygdalino dulci cum lana ad vteri locos adſtrictos laxandos erit vtilis: non minus & is, qui ex lilij albi radice, aut cyclaminis, aut dracunculi, aut bryoniæ cocta contrita eodem modo paratur. Rubiæ quoq; radix trita ex melle ſubdita cõmendatur, atq; hyperici ſemen tritũ itidem ex melle ſubditum. Efficaciores vero ad mouendos menſes peſsus ſunt hi, ſcilicet vrticæ folia cum myrrha trita atque ſubdita; Ariſtolochia longa cum myrrha & pipere ex melle indita; aſſa fætida ex oleo irino diſſoluta lana excepta & ſubdita: ſuccus cyclaminis ex melle, opoponax, galbanum eodem modo ex oleo dulci amygdalino inditum. Elleborus albus, aut niger tritus, aut dictamum itidem tritum, aut cyclaminis,aut bryoniæ radix trita ex melle ſubdita,non minus,quam ſcammonium tritum,itidẽ ex melle. Nonnullæ mulieres pro peſſo fæliciter vſæ fuerunt radice betæ ad peſſi formã accommodata decocta ſub cineribus ex oleo dulci inuncta atque ſcammonio trito aſperſa. elaterium itidem cum oeſipo,ita vt ſemũciç oeſypi drachmæ duę elaterij permiſceãtur,ſubditũ vterũ efficaciter purgare in praxi ſæpe deprehẽdimus.In muliere vidua ſuppreſſis mẽſtruis melancholica atq; maniaca reddita pro peſſo vſi fuimus fructib. ſylueſtris cucumeris recentib. cõtuſis,lana exceptis,ſubditiſq; rãto cũ iuuamẽto, vt,reſtituta purgatione menſtrua,probe ad mentẽ redierit, ac priſtinę valetudini fuerit reſtitutã. pulpa quoq; colocynthidis contuſa ex melle ſubdita maxime vterum purgat.Alij peſſum parant ex farina loliacea cum ſucco porri ſubacta.alij cum elaterio, & cyclaminis ſucco. Alij parant accipientes medullæ ceruinæ, galbani, ammoniaci oleique æquas partes. Suffitus quoque ad euocandos menſes vtiliſſimi ſunt, ſed maxime aromatum,iuxta aphoriſmum Hippocratis dicentis: Suffitus aromatum muliebria ducit. vnde & ex decocto althęæ, maluarum, chamęmeli, radicis cucumeris ſylueſtris,fænugręci, lini, anethi,& ſimilium, in aqua decoctis, ſi fumus calidus excipiatur,erit ad reuocandos menſes præſidium ſatis accommodatum.ſi vero paſtilli ex aromatibus parati ſupra carbones igniros aſpergantur, ipſorum fumus vtiliſſime excipietur. paſtilli conuenientiſſimi erunt hædycroi,cyphi vocati, atque qui ex ligno aloe, cariophyllis, caſſia, cinnamomo, ſcęnantho, cypero, coſto, ſpica celtica, benzoo, ſtyrace,myrrha & ſimilibus parabunrur, cum opobalſamo orientali, aut eius loco, ex occidenralibus Indijs delato, aur oleo nucis moſchatæ: aut ex oleo irino, vel rutaceo, vel anethino, vel cicino, vel amygdalino, vel ex melle,vel ſimili alio ex ſucco,aromatibus tritis atque permixtis,paſtilli parabuntur ad drachmæ pondus, in vmbraque ſiccabuntur. Inſeſſiones quoq; accommodatiſsimæ ſunt ad mouendos menſes, quæ ex decocto althęæ, maluarũ,fęnugręci,& chamęmeli ex aqua parato fiunt.Nonnullæ mulieres in aqua decoquunt comam allij ſiccatam;aliæ pulegium, & calaminthani, aliæ porra capitata in aqua itidem decoquunt, alię ſambuci folia, vel ebuli, vel leucoij ſemina, ex quorum decocto inſeſsiones parant. Decoctum vero ex iridis illiricæ radice ſicca,auctore Dioſcoride, maxime vaſorum vteri ſpiracula laxat, atque idcirco ad menſes mouendos eſt maxime vtile, non minus verò in aqua paratum ex radice Ariſtolochię longę,vel cyclaminis, vel bryoniæ. Ad hunc vſum itidem accommodantur fomenta ſpongijs excepta atque imo ventri, inguinibuſque appoſita,

In 5. Aphor. 28.

ſita ex decocto ſcilicet althęæ, fęnugręci, chamęmeli florum, pulegij, dictamni, & ſimilium. Aut ex hydrelęo, aut ex oleo irino, vel amygdalino dulci veſica excepto. Inunctiones itidem calidę ad imum ventrem, pubem, atque ad inguina, factæ ex oleo dulci, aut amygdalino, aut anethino, aut eo in quo radix althęæ ebullierit, utiles erunt: non minus etiam quæ ex oleo irino, lilino, atque ex floribus cyclaminis parato parabuntur: ex pinguedine quoque anſeris, vel gallinę, & ex butyro recenti eas partes inungi, erit vtile, non minus, quam ſi vnguentis calidis ex ijſdem oleis, adipibus, atque ex medicamentis ſupraſcriptis paratis eędem partes foueantur, illinianturque.

De vrina ſuppreſſa reſtituenda. *Cap. X.*

TRiplex eſt vrinæ non probè per veſicæ canalem exeuntis vitium, primum vbi vrina guttatim ex veſica deſtillat, Gręci hunc affectum ſtranguriam vocarunt, & noſtri vrinę ſtillicidium. Secundum, vbi vrina ægre, difficulterque excernitur, dyſuriam itidem Græci hunc affectum dixerunt, & noſtri, vrinæ difficultatem. atq; tertium, vbi ipſa ex toto ſupprimitur, retineturq; quē affectum Gręci quoque iſchurian nominarunt, & noſtri ſuppreſſionem vrinæ. Primum vrinæ acrimonia affectum concitat, vel veſicæ vlceratio, aut humor aliquis mordens in veſicam delabens, aut pus ex iecore, vel ex renib. in veſicā fluēs. Aegrè verò excernitur, ob ueſicę imbecillitatē à frigida intēperie, aut ob obſtructionē meatuum urinariorum ex humore craſſo, & lento; à qua cauſa, & à grumo ſanguinis, & quandoque à pure, aut à tumore aliquo, uel ab adnata caruncula, & quandoque à calculo, ex toto aliquando ſupprimitur cohibeturque. Quę paſsio eſt uſque adeo grauis, ut, niſi citò ei occurratur, & urina medicamentis per os, aut exterius adhibitis, aut denique intromiſſo cathetere mouendo educendoque proliciatur, citiſsimam mortem minetur. Itaque ſuppreſſa urina (quod ſtricturæ paſsio ſit) laxatorijs medicamentis intus, fotiſque adminiſtratis, ad curationem agendum erit. Inter quæ inunctiones ad pubem ex oleis calidis, erunt accommodatę, ſcilicet ex oleo amygdalino dulci, chamęmelino, anethino, irino; atque ex eo in quo radix alhęæ incocta fuerit, aut lilino, aut è ſcorpionibus parato. fomenta etiam perquàm utiliter adhibebuntur. aut ex decocto althęæ, parietariæ, chamęmeli, fęnugręcique, aut ex parietaria, aut chamęmeli floribus in ſartagine cū oleo amygdalino frixis, pubique calidis adhibitis. Inſeſſus quoque vtiliſſimus erit calidus ex oleo, aut ex hydrelęo, aut ex decocto althęæ, maluarum, chamęmeli, fęnugręci & ſimilium; aut ex aqua dulci calida concinnatus. Clyſterum itidem ex eodem decocto, oleo, atque melle paratorum vſus, erit mictionis defectui conuenientiſſimus. Ex ijs vero, quæ per os aſſumpta vrinam mouere apta ſunt, hæc erunt aptiſſima: Decoctum primo ſeminum althęæ, maluarum, fęnugręci, cypęrique radicis; aut ℞. ſeminum althęæ, maluarum, eryſimi, apijque an. ℥. j, ſeminum melonis decorticatorum ℥. iiij, in libris duabus aquæ decoquito quoad tertia pars abſumatur, & exhibeto calidi decocti ſemilibram. Datur etiam ſummo cum iuuamento, aqua radicum anonidis herbæ, aut eryngij. Decoctum itidem radicum aſparagi, aut ſenecionis, aut fęniculi, aut iuniperi. Nonnulli decocto ſabinæ, aut radicis rubeæ, tinctorū fęliciter vſi ſunt. Datur autem, tanquam ſingulare medicamentum, drachma ſeminum eryſimi tenuiſſimè triti, vel drachmę duæ in vino albo. Aliqui pro ſecreto extollunt oui corticem, ex quo pullus ſit excluſus, à pellicula ſua probè emundatum, tritumque ad drachmam ex vino albo epotum. Nonnulli audent exhibere cantharidum decoctū in aqua fęniculi paratum, decoquentes ipſarum drachmam, detractis capitibus atque

alis: A quo quidem medicamento, tanquam ab exitiali veneno, cauendum eſſe exiſtimamus. Et tandem, ni medicamentis vrina moueatur, cathetere intromiſſo erit educenda, aut cerea candela ſubtili iniuncta amygdalino oleo per penis meatum intra veſicę os immiſſa.

De vomitione intermiſſa, reſtituenda. Cap. XI.

QVemadmodum in multis vomitus ſæpius excitatus ad ſanitatem conſeruandam plurimi adiumenti eſſe ſolet, quod per eum corporis complura excrementa expurgentur, præſertimq; ea, quę in ſtomacho abundant: ita quoq; ſi aliquandiu, in ijs, qui ipſo familiarius atque frequentiùs vti ſoliti fuerũt, intermittatur, corpora in morboſ labi, neceſſe eſt. In me ipſo hoc experientia didici; Etenim cum abhinc annos multos vomitum familiarem habuiſſem, rectè valui, quam vomendi conſuetudinem deinde, ſtomacho ad vomendum duriori reddito, poſteaquam intermiſi, morboſiorem vitam, ex morbo articulari aucto, ducere cæpi. Cæterum vomitum mouentia, partim in victu, partim in medicamentis conſtituta ſunt. Ex victu ea omnia ad mouendum vomitum erunt accõmodata, quæ humida, inſipida, aut dulcia, non ſicca, non acerba exiſtunt, vti eſt malua, cucurbita, blitom, & ſimilia: vinum dulce, tepidum, aqua itidem tepida. Ex medicamentis verò, ad mouendum leniter vomitum, aqua dulcis ſimplex tepida copioſiùs hauſta, aut cum modico aceti, & ſacchari, vel mellis, eſt maxime accommodata. Decocta aqua cum radice glycyrrhizæ, & ſeminibus fæniculi calida copioſiùs hauſta Ægyptios ad vomendum ter quaterq; in balneo familiarius vti, in libris de medicina Ægyptiorum, poſteritati tradidimus. Decoctũ ex aqua itidem radicis cucumeris, ex modico mellis calidum epotum ad vomitionem faciendam eſt admodum accommodatum. Item ſemen peponis atq; cucumeris in aqua maceratum, detritumq; per os ex melle aſſumptum, vomitum mouere veteres cognouerunt. Mulſa dilutior, raphani, vel agarici decoctum, hydrelęũ, atq; oleum itidem dulce calidum epotum idem pręſtabunt. De medicamentis verò vomitorijs, quę violenter agunt, nos in iſtius operis libro tertio ſatis ſuperq; egimus: proinde ad eum librum lectorem remittimus. Non omittam, acetum ſcyllinum eſſe admodum vtile ad purgandam pituitam, atq; alia omnia excrementa per vomitum. Quo nos in iuuentutis annis præſeruationis gratia magno cum commodo vſi fuimus: datur quidem calidum ab vncia. ſ. ad geminam vſq.

De aluo adſtricta laxanda. Cap. XII.

QVantopere aluus adſtricta faciat ad corporis ſanitatem vitiandam, neminem medicorum latere certò ſcimus. Etenim ad ſanitatem conſequendam ſatis eſſe nonnulli antiquorum tradiderunt, ſi aluus quotidie, & vrina, pro ingeſtorum tum cibi tum potus copia, ſine vitio, & abundè reſponderet: & cum euacuatio iuxta aſſumptorum proportionem eueniebat, eam commendabant; ſin minus, promouebant. Ex ijs, qui habent aluum adſtrictam, nonnulli alternis diebus, alij ternis, quaternisue, fæces excernunt. In alijs verò vſque ad octauam etiam diem alui deiectionem tardatam fuiſſe vidimus, atq; non ſine magna profecto illorum corporum moleſtia. Vnde in ijs, qui adſtricta aluo laborant, caput vaporibus repleri obſeruamus, atq; exinde grauedinem capitis, ſuffuſionem, tinnitum, aliquando vertiginem, & ſimilia pati, hominesq; exinde inappetentia laborare, nauſeabundos euadere, quandoq; ſingultire, & quandoq;, vt in ileo, ſtercus

per os

per os euomere. Quare adſtrictam aluum habentes plurimis noxis obnoxij redduntur; neq; ſanè immeritò, cùm aluus laxa, fluidaue à multis incommodis, moleſtijsq; corpus liberare ſoleat. Itaq; non cunctandum, vt laxetur, atq; ad excretionem prompta reddatur. Porrò aluus adſtringi, cohiberiq; ſolet, imprimis cibi potusq; culpa, vt Galenus docuit, nimirum aut propter ipſorum acerbã qualitatem, auſteram, vel ſiccam, aut propter quantitatem, ſcilicet quod plures, aut pauciores aſſumamur cibi, aut denique propter ordinem, vtendiq; modum, vt pote quando, quę ſicca, adſtringentiaq; ſunt, primò aſſumantur, poſtea verò dulcia pinguiaq;, aut cum bis ſolitus ſit homo in die comedere, ſemel tantum deinde cibum aſſumere aſſueſcat: Adſtringitur quoq; aluus non raro ventriculi, vel inteſtinorum, vel viſcerum inteſtinis adiacentium culpa, nimirum cum ipſorum expultrix debilitatur, aut ob intemperiem in exceſſu conſtitutam, vel calidam, vel ſiccam, vel frigidam, vel humidam, vel ex ipſis ſimplicibus complicatam: hæ intemperies aliquandò adeo valide augentur, vt vel ventriculi, vel inteſtinorum aut tenuium, aut craſſorum, aut omnium, aut aliquorum, vel partium ipſis adiacentium (vt eſt hepar, lien, veſicula fellea) expultrix facultas maxime debilitetur, atque ob id ventris excrementa retardentur, quominus prodeant, ac protrudantur. Quod ſępè fieri etiàm ſolet, tum ob inteſtinorum anguſtiam, quàm vel adſtrictio ex tumore, compreſſioneue, aut exiccatione cauſata, vel conuolutio eorundem in quadam ilei ſpecie peperit; tum propter obſtructionem ab ipſis fæcibus factam; tum denique propter oſculorum, per quæ bilis alui excrementis acrimoniam & irritationem concilians in inteſtina excutitur, conniuentiam; Exiccatur vero aluus, & cohibetur nedum inedia, & vſu (vti dictum eſt) ciborum potuumq; ſiccantium, atque adſtringentium, ſed etiam vi medicamentorum eiuſdem facultatis aſſumptorum, aut intra aluum iniectorum; atq; (vno verbo) eorum omnium, quæ quouis modo vim expultricem, debilitare, infirmareque poſſunt. Quod maxime facere vſum familiarem medicamentorum purgantium (ſiue aſſumantur per os, ſiue intra aluum clyſteribus indantur) à medicis practicis longa experientia deprehenſum eſt, vnde multis rationibus nempe inteſtinis humiditatem adimendo, & expultricem labefactando clyſteres ſæpius iniecti, & purgantia frequenter aſſumpta, aluum adſtrictam reddere ſolent. Cum igitur conſtet, aluum adſtrictam morbo adſtricto laborare, laxarioriorum pręſidiorum vſus ad eum affectum tollendum erit idoneus. Itaque tum in victu, tum in medicamentis, ea admouenda erunt, quæ quouismodo aluum laxare queunt: Cuiusmodi ex cibis atq; ex potibus erunt, ſi prima menſa, vel ante cibum, exhibeantur olera mollia, leuiter cocta, cuiuſmodi eſt malua, beta, braſſica leuis, mercurialis, aſparagi hortenſes, tamari cauliculi recentes elixi, cum oleo & ſale aſſumpti; atque etiam ſambuci folia elixa itidem cum oleo & ſale comeſta; cucurbita, itidem & cucumer elixus ventrem laxabit: melones ſimiliter & pepones tum crudi tum cocti idem faciunt: Sic oua ſorbilia recentia cum melle, aut ſaccharo ad laxandum idonea ſunt, nõ minus, quam beta ex mulſa cocta, & allium elixum, cæpaque cocta ex melle, oleo, ſaleque eſitata, atriplexque hortenſis: ad idem etiam accommodatiſſimus eſt panis triticeus furfuraceus, quo complures ad laxandum ventrem non immeritò familiariter vtuntur: Ex fructibus præcoces omnes primo cibo ingeſti aluum mouent, maximeque ceraſa matura dulcia, vel inſipida, mora itidem matura, pruna matura & cruda & cocta cum ſaccharo, vuę recentes pingues, aut coctę cum ſaccharo, aut cum melle crudo, aut quæ per noctem ſub dio manſerint, cum melle, aut cum ſaccharo: ficus recentes atque etiam ſicci pingues ſunt idonei ad laxandum ventrem. Ex cibis etiam conueniunt, mel crudum eſitatum, caſeus recens ex melle, nuces itidem recentes,

1. de tue. valet. cap 13.

& quę in aqua macerantur laxatorię ſunt. Ex carnibus autem conueniunt pingues, agninæ, porcinæ, atq; auium aquatilium: Ex piſcibus ſaxatiles, & molles, primo cibo (vti dictum eſt) aſſumpti, butyrum eodem modo affatim comeſtum per ſe ſolum fluidum facit ventrem, & longè efficacius idem faciet, ſi cum melle, vel ſaccharo edatur. Ex iuribus vero laxatorijs, & potionibus, quæ ex herbis leuiter coctis exprimuntur, eſt braſſicę leuis leuiter coctæ ius ex melle aſſumptum: At omnium maximè conferet ius eiuſdem braſſicę (cui M. Cato miras laudes in laxando ventre tribuit) in quo cimarum braſſicæ viginti manipuli efferbuerint, quodque eo modo paratum fuerit, quo M. Cato id parandum eſſe tradidit. Ius quoque mercurialis herbę cum ſale, oleo, vel melle ſatis efficax eſt ad laxandum ſtimulandumque ventrem, non minus quàm ex folijs ſambuci paratum. Succus itidem fænugręci cum melle idem præſtabit. Idem facit ius carnis porcinæ recentis, piſcium ſaxatilium recẽtium per ſe ſolùm, aut ex vino epotum, priuatimq; (vt Dioſcorides eſt auctor) ex gobijs, ſcorpionibus, vel iulidibus, vel percis paratum: Quod paratur ex cochleis, conchisque marinis, eſt maximè idoneum, cum oleo, & melle, vel ſale epotum. Sepiarum quoq; atramentum ſoluit aluum. Ius itidẽ galli antiqui eſt ex maximè laxatorijs. lac aquoſum itidẽ emollit ventrẽ atque eius ſerum: quod efficaciter illud præſtabit, ſi ad heminas quatuor, cum ſalis & mellis modico, propinabitur: quod ſi multum ſalis habuerit, multum purgabit. Muſtum, vinaque dulcia, mulſum, & ſimilia laxantis quoque facultatis eſſe neminem latet. Oleum quoque dulce ante cibum abſorptũ aluum lubricat, cuiuſmodi eſt commune, dulce, & amygdalinum: item cicinum, & quod ex grano cnidio exprimitur. Itaque hæc ex cibis, potibusq. prima menſa ventris laxatoria, & ſtimulatoria erunt: poſt cibos verò tales (vt auctor eſt Galenus) aſſumptos, ventrem mouentia non dulcia, pinguia, molliaque eſſe debebunt, ſed, in vltima præſertim menſa, facultatis adſtrictoriæ & ſtipticæ. Vnde mirum non eſt, ſi poſt cęnam fructus adſtringentes aſſumpti aluum moueant: Cuiuſmodi ſunt pyra auſtera, mala cytonia, meſpila, ſorba, mora rubi acerba, atque mori fructus iidem acerbi. Itaque prima menſa ad laxandum ventrem accommodatiſſima erunt omnia dulcia, inſipida, pinguiaque. Non minus etiam, quæ deterſione laxant, cuiuſmodi ſunt omnia ſalſa & acria: vnde aqua marina, vinum ſalſum, garum, & cætera alia ſalſamenta detergendo ventrem laxant: Verum acria, vt allium, cœpa, porrum, & ſimilia incidendo extenuandoque excrementa, & facultatem expultricem irritando, detergendoque ventrem mouent. Huiuſmodi vero omnia prædicta ex cibis & potibus parata, tum intra os aſſumpta, tum in aluum clyſtere indita apta erunt, ad adſtrictam aluum reſtituendam, laxandamque. At operę pretium eſt, vt ex medicamentis etiam quædam dicamus, quæ adſtrictam aluum laxare poſſunt. Itaque per os ex ijs, quæ aſſumuntur, laudatur reſina terebinthina auellanæ magnitudine dormituris exhibita, vel per ſe ſola, vel cum modico rhabarbari mixta: radix itidem polypodij trita ad drachmam ex iure pota: item aloe lota ad ſemidrachmam ante cęnam, vel vulgaria catapotia ex ipſa parata, vel maſtichina vocata: epithymũ item ante cęnam ad drachmam ex oxymelite vtiliſſime datur. Hac ætate vſus foliorum ſenę ad laxandum ventrem compluribus maxime innotuit: plerique enim vtuntur eius infuſione ex vino, ante cęnã; aut aceto, in quo folia ipſius efferbuerint, aut per noctem macerata manſerint, in acetarijs vtuntur: aut eorundem foliorum puluerem ante cęnam, ad ſemidrachmam, cum modico cinamomi (quo ſemper eius qualitas ſtomacho infenſa corrigi debebit) ex vino, aut ex iure carnis epotant. Non deſunt alij, qui paſſulas decocto, aut infuſione eiuſdem ſenæ maceratas, vel decoctas, ante cęnam primo cibo aſſumant: vel pruna damaſcena ea-

In lib. de re ruſtica cap. de braſſica.

Gal. in x. ſimpl.

dem

dem facultate imbuta reliquo cibo præmittunt. Prunis etiam per ſe ſolis Damaſcenis præſertim in vino dulci decoctis cum ſaccharo vel melle complures vtuntur ante cibum, ſiue prima menſa. Omitto clyſteres, & balanos ad aluum mulliendam, & irritandam à multis in vſum receptos, tamquam omnibus notiſſimos. In pueris butyro exterius copioſo ad vmbilicum adhibito mulieres aluum laxant. Idem, quando opus eſt, tentant eædem cyclaminis ſucco abdomen illinentes. Sic ad hunc vſum parari ſolet in officinis medicis vnguentum de arthanita appellatum. Non pauci & ori ſtomachi, & vmbilico, vel toti abdomini adhibent ad aluum laxandam pulpam colocynthidis, aut ſcammonium, vel agaricum, vel trochiſcos laxatorios, ex melle; vel electuaria, vel cataporia cathartica. Atque hæc ad laxandam aluum, eamque adſtrictam reſtituendam ſufficient. Gal. in 7. ſimp.

De venere multo tempore intermiſſa, pro valetudinis conſeruatione, reſtituenda. Cap. XIII.

EX adſtrictis morbis ſuperſunt nobis affectus, qui naſcuntur à venere aliquandiu intermiſſa in præſentia tractandi: ſiquidem ex ſeminis abundantia, genitalium vaſis exinde tumentibus eodemque ſemine aliquandiu non excreto, ſed diu intus retento, homines in graues quidem affectus labuntur; omniumque maximè quorum corpora calidi & humidi temperamenti ſunt, quibus (auctore Galeno licet Epicurus nunquam veneris vſum poſſe iuuare crediderit.) Venus amica atque vtilis eſſe ſolet: Veluti calidis & ſiccis, frigidiſque inimica exiſtit. Quod eo præſertim conſtat argumento, quod calida & humida plurima ſemine abundent. quod ſemen niſi tempore idoneo per coitum excernatur (hoc enim natura in ſingulis animalibus ad ſobolis conſeruationem neceſſario fieri oportere voluit) & copia vaſa genitalia replendo, & ex quadam putredine à prohibita ipſius ventillatione, quæ excretione fit, prauam qualitatem adeptum (Galenus enim corruptum ſemen perinde acerimale venenum eſſe in corporibus demonſtrauit) grauiſsima profectò mala inducere ſolet. Quibus ſanè malis ſæpius, & grauius vexari obſeruantur, tum mares tum fæminæ, quæ cum antea concubitu creberrimo vſæ fuiſſent, poſtea eo planè, ob aliquam cauſam, per multum tempus caruerunt, atque ab eo abſtinuerunt. Huc accedit etiam, quia, cum ſemen in animalibus excrementum ſit, ad excernendum quidem (quod omnium excrementorum ſit propria excretio) pro generatione tamen factum, niſi ſuo tempore excernatur, intus retentum computreſcit & corrumpitur, vt cætera alia excrementa faciunt, atque ex eo vapores ſumme putridi ad nobilia viſcera ex genitalibus ſubuecti ſæua quidem ac lethalia ſymptomata, perinde, atque ex veneno exitiali naſcuntur, excitant; præſertimque in mulieribus uiduis, quæ antea crebro ueneris concubitu uſæ fuerunt. Hæ, præter cætera mala, uteri præfocationem, diſtentionemque neruorum patiuntur: Galenus ſcribit de quadam muliere, quæ ex retento ſemine apnæam paſſa, ſimulque neruorum diſtentione oppreſſa erat, quod, cum ab obſtetrice, manibus oleis calidis inunctis, pudenda ipſius tractarentur, orta titillatione, cum labore & voluptate, ſemen craſſum putridumque emiſerit, eoque excreto ab omni moleſtia liberata fuerit. Non minus etiam mares ab intermiſſo concubitu multis malis obnoxij redduntur. Nonnulli (vt Ganus tradidit) niſi aſſidue coeant, capitis grauitatem incurrunt, cibos faſtidiunt, aliquando febricitant, cibos non concoquunt; & aliqui præ pudore à libidinis vſu abſtinentes torpidi, pigri, melancholicorumque modo præter modum mæſti, atque timidi, fiunt, cibi inappetentiam patiuntur, ciboſque non concoquunt, & proinde cruditatibus aſſidue vexantur; quibus non liberantur, quoad ad ſolitum

In 6. de ſan. tue cap. 4

Gal. in 3. epid 1. com. 4.

In 6. de loc. aff. cap. 4.

In 6. de loc. aff. cap. 1.

libidinis vſum deuenerint, concubitusque vſum denuo receperint. Quidam vxoris mortem lugens, & à concubitu, quo antea creberrimè fuerat vſus, cibi cupiditatem amiſit, ac ne exiguum cibi concoquere potuit, vbi verò ſeipſum cogendo plus cibi ingerebat, protinus ad vomitum excitabatur. Quo malo liberatus eſt, poſtea quam ad priſtinum concubitus vſum redijt. Quare ex his liquido nobis conſtabit, in aliquibus venerem intermiſſam multorum malorum cauſam eſſe, præſertimque in ætate iuuenili, atque in habitu carnoſo, temperamentoque calido atque humido. Vnde ad ſanitatem conſeruandam in multis venus diu intermiſſa erit reſtituenda (dum quidem ad vſum veneris apti, ac potentes ſint) alias vxores ijs procurando: In ijs vero qui aliquam ob cauſam iam ad veneris vſum impotentes facti ſunt, quique ob impotentiam coguntur ipſam venerem dimittere, medicamentorum vſu coeundi vis in ipſis labefactata erit reſtituenda. Cum verò hæc impotentia coeundi, aut totius corporis, aut alicuius viſceris præcipui, aut genitalium culpa fiat, ſi debeat hæc coeundi facultas reſtitui, totius corporis, aut partis innaturalis affectus, tanquam cauſa, erit tollendus. nam ſi corporis temperamentum frigidum, vel ſiccum, concubitus impotentiæ fuerit cauſa, impotentes ſiue ægroti, & victu calido atque humido, & balneis calidis ex aqua dulci paratis, atq; alijs medicamentis intus foriſq; admotis laxatorijs vti debebunt. Ita etiam, ſi ad eam impotentiã veneris infirmitatemq; impulerit hominẽ ſiccus ſqualiduſq; habitus, eorũdem ſupradictorũ medicamentorũ vſus cõueniet. Quæ medicamenta itidem conducent ijs, qui venereo defectu laborant aut ob hepar, aut ob cor, aut ob cerebrum vitiatum vel ex intemperamento frigido & ſicco, aut ex calido itidem atq; ſicco, aut ex aliquo alio affectu ex adſtrictis. Accedit etiam, ſi genitalia patiantur itidem à frigiditate, aut ſiccitate, aut à ſeminis ſpirituumq; vitio frigido impotentia oboriatur, eadem præſidia, quippè laxatoria, vſui futura erunt pro facultate concumbendi reſtauranda. Si de ijs loquamur, quæ etiam inter cibos locum habent, hæc erunt maxime huic vſui accommodata, ſcilicet, ex fructibus dactylus, ficus recens, vua dulcis, nuclei pini, amygdalę dulces, auellanæ, & ſimiles alij; teſtes gallorum eſitati, ex vinoque ipſorum puluis aſſumptus, impotentibus maximè auxilio erũt: ex piſcibus verò locuſtæ, cancri marini, conchilia marina cum pipere eſitata vtilia erunt: ex ſeminibus, etiam triticum coctum, faba, piſum, cicer in iure pingui percoctum atq; eſitatum; ſemen itidem ſeſami, fænugræci, atque lini, coctum, cum melle deuoratum conueniet; ex radicibus carduus, & cynaræ tum radix, tum fructus decocti cum ſale, oleo, & pipere eſitati laudantur: radix itidem ſelini, ideſt, apij hortenſis, tum cruda, tum cocta, cum pipere eſitata, venerem accendit: item rapa, napus, paſtinaca, raphanus, cœpa, aſparagus, ferulæ corculi recentes ſub cineribus aſſi & cum pipere eſitati idem faciunt. Quod verò pertinet ad medicamenta interna, datur piper ex vino, ſatyrij radix, eruca in arcearijs, cum modico ſalis & oleo deuorata. Been rubrum, zedoar, eryngij radix, galanga puluerizata ex vino ad drachmam deuorata iuuat: Quibusdam quoque viſum eſt, hanc, ſcilicet galangam, ore tantummodo contentam efficacius venerem incendere: Scylla item aſſata in

In 3. ſuperiſt. exigua quantitate aſſumpta prodeſt; Sic ormini ſemen (vt Dioſcorides ſcripſit) tritum in vino aſſumptum iuuat: & radicis quoque gladioli pars ſuperior, & craſſior cum vino epota; & radix cynoſorchidis maioris ſimiliter cum vino bibita: ſemen autem vrticæ ſylueſtris, & ſemen lini, cum vino mulſo & pipere deuorata magnopere conferunt. Scincum Indicum porui datum præſertimq; ipſius renum

In lib 2. de mat. medica. partes ad drachmam epotas intenſiùs ad concubitum ſtimulare Dioſcorides tradidit. Teſtes itidem gallorum ex vino poti non minus vtiles exiſtunt. Ex efficacioribus verò eſt Aſſa fętida ad ſemidrachmam ex vino epota, etenim validè homines

mines ad libidinē incendit. Addimus ex compoſitis Mithridatium ſingulo manè ad drachmam ex vino, aut per ſe ſolum, deuoratum, diamoſchum, diaſatyrium, diaſpermatum, & ſimilia. Exterius autem, ſcilicet ad genitalia, conuenient calidæ oleorum inunctiones. Paulus ait, conducere ijs inunctionem ex pingui oleo, cui additum ſit modicum radicis narciſſi, aut cocci cnidij, aut ſeminis vrticæ. Ad id etiam accommodata erit inunctio ad genitalia ex moſcho orientali, aut cybeto ex cicino oleo diſſoluto parata: tum maxime vnguentum Rhaſis Arabis medici expertiſſimi, præſertim ad genitale mouendum, erigendumque quod accipit olei lilini vnc. ij, caſtorei vnc. j. euphorbij, piperis, ſinapis an. ʒj. Moſchi orientalis ſcrup. s. fiat vnguentum, quo viris inungantur, renes, femora, coles, atque teſtes, ante aliquot præſertim horas, quam velint ad concubitum cum mulieribus accedere. Aliud ad idem vtile eſt, quod recipit aſſæ fætidę ʒj. mellis vnc. j. cum vino per duas horas ante concubitum penis illinatur. Atque hæc ſatis erunt, ad reſtituendam venerem, in ijs, qui refrigerati concubitu vti nequeunt. In lib. 1. c. 36.

Finis Libri Vndecimi.

PRO.

PROSPERI ALPINI MAROSTICENSIS DE MEDICINA METHODICA LIBER DVODECIMVS.

De morbis laxis eſſe agendum, quotq́; hi ſint. Cap. I.

CVM hactenus de morbis ſeu affectibus, qui adſtrictorum genere comprehenduntur, nos ſcripſerimus; reſtat, vt etiam de laxis vocatis eodem itidem modo agamus. Interquos connumerantur inprimis reſolutiones, quę fiunt calore innato ob aliquam cauſam immoderatius per poros cutis, inſenſibiliterq́; exhalante, ita, vt in animi deliquium vel in ſyncopem homines labantur: euacuationes etiam, quę ſenſibiliter fiunt per poros cutis, cuiuſmodi ſunt ſudores ex toto corpore immoderatius exeuntes: Immoderata itidem hæmorrhagia, vel ſanguinis per os quouismodo immodica excretio, vel per aluum, vel per vrinam, vel per hæmorrhoidas, vel denique per vterum in mulieribus: Immoderatus quoque vomitus, lienteria, dyarrhęa, dyſenteria, gonorrhæa, vteri profluuium, diabetes, fluxus vulgo hepaticus vocatus, cholera, & ſimiles alij affectus, qui immoderatius laxatis ampliatisq́; corporis meatibus fieri ſolent.

De inſenſibili euacuatione, quæ in lethalem ſyncopen deducit, cohibenda. Cap. II.

EVacuatio, quæ per poros cutis fit, ſi multa ſit, leue animi deliquiũ, quod Græci ἔκλυσιν appellant, inducit; ſi auctior, grauiorem quidem animi defectionem, Gręcis λειποψυχίαν, & λειποθυμίαν vocatam; tandem verò profuſior, vt vires maximè diſſipet, reddita ſyncopen, ideſt, animi grauiſſimã defectionem, morti ſimillimam, facit. Lipothymia vsq; ad ſudorem, animi deliquium habet: In ſyncope verò ſudor aſſiduus, diaphoreticus, & ſyncopticus dictus, in toto corpore apparet, pulſusq; defectio adeſt, ſenſus motusq; abolετur, nulla pene reſpiratio editur, in ore pallor viſitur, extrema algent, ac madent; denique ipſiſſima mortis imago ſpectatur. Qua de cauſa mirum non eſt, ſi Galenus ſyncopem definiendo dixerit, eſſe pręcipitem lapſum virium omnium, pręſertimq́; vitalium. In hoc enim affectu concidunt omnes ſpiritus, maximeq́; vitales, quorum copia partes corporis viuunt. Itaque in omni ſyncope fit ſpirituum, pręſertim vitalium, exolutio: quibus quidem exolutis, innatus calor partium ſolidarum, viſcerumue perit, ipſorumq́; vnà temperamentum in eodem calore inſito, atq; humido ſubſtantifico, radicaliue, conſtitutum. Quandoq; vero ſpiritus per ſe concidunt, ſcilicet, vbi diſſipantur, vel cum ſpirituum ſubſtantia plus iuſto fuerit extenuata, atq; exhalabilis reddita, vt in ira: Vnde fit, vt ea corpora, quæ tenuiſſimis ſuccis abundant, facile reſoluantur: Vel quòd corpus immodice fuerit rarefactum, vt in immoderato gaudio, quod Gręci perichariam, quaſi exceſſum gaudij dixeris, appellant: Vel ob defectum alimenti, proprijq́; humidi conſumptionem, vt in immoderatis

Gal. in 12. meth. med. cap. 5.

Gal. in 12. meth. cap. 6.

Gal. in 12. meth. cap. 5.

moderatis euacuationibus, purgationibusq́; atq; in vigilijs, motibusq́; immode ratis. Aliquando verò non per ſe deficiunt, ſed quod ſuffocantur intra corpus coacti: Vti fit, ſi, reſpiratione vel ventillatione interclusa, aere cor diutius priuetur. Id accidit in ingenti timore, triſtitia, anxietate, mærore; item ſpirituoſis partibus obſtructis, vt in Antipatro à Galeno fuit obſeruatum: Nam ita non modo ſpiritibus materia, qua nutriantur, & recreentur, deficit, verum etiam fuliginum cohibetur euacuatio: Quibus neceſſariò calor naturalis extinguitur, & opprimitur. Hoc modo complures degentes in calidis vel hypocauſtis, vel cellulis vndiq; clauſis, ſuffocati interierunt. Demum ſpiritus aliquando non primario affectu concidunt, ſed ex aliqua quidem noxa partis alicuius principis, ſcilicet, vel neruorum principij, ſcilicet cerebri, vel oris ventriculi, vel cordis, vel inteſtinorum, potiſſimumq́; ilei & coli, vel vteri in mulieribus. Cerebro quippe à maligno, acrique humore, maxime læſo, aut vulnerato, ſpiritibus ad partem læſam, atq; ad cor ipſum, quod cerebri magnæ noxæ conſentit, retractis, fit lipothymia, & quandoq; etiam ſyncope: non minus & ab ore ventriculi aut à vehementi atq; acuto dolore laceſſito, aut à maligno ſummeq; acri humore commorſo, aut eroſo, ſpiritus concidunt; humore autem crudo ibidem ſubſiſtente, opprimuntur. Vnde Galenus in lib. 12. meth. cap. 3. & 4. ſyncopem fieri ore ventriculi à flaua bile, atque à crudorum humorum copia læſo, poſteritati tradidit. At omnium maxime ex corde dolorem patiente acutum, à maligno humore vel à prauo vapore, vel à tumore, uel deniq; ex inflammatione, ſyncope, exolutis ſpiritibus, accerſitur, non minus quàm fiat ab iliaco & colico dolore uehementi, atq; ab utero eodem modo læſo. Itaq; à magna alicuius partis principis noxa, ſpiritibus uitalibus affatim ad ſuum principium reuocatis, idcircoque extimis partibus quaſi uita planè priuatis, utrium præceps lapſus fit: Qua ratione homines & in leuem animi defectionem, & non rarò in grauiorem (ſyncopen Græcis uocatam) incidunt. Cæterũ cum hunc affectum fieri per ſe dixerimus ſpiritibus exolutis uel ab immodica cutis meatuum rarefactione, uel ab ipſorum ſubſtantia nimis extenuata, atq; nimis exhalabili ex quacunq; cauſa reddita, uel alimenti inopia, uel denique ab immoderatis excretionibus (vnde meritò Galenus dixit; Virium exolutionem immoderatas excretiones, non retentiones conſequi) idcirco hæc paſſio ex laxis morbis erit; de qua propterea nos hic agimus. De illa vero virium exolutione, quæ vel à prauis humoribus, vel doloribus, vel ab alijs paſſionibus viſcerum, retractis ſpiritibus, fit, cum morbus mixtus ſit ex laxo & adſtricto, in poſtremo libro agemus. Nunc de illa paſſione quæ laxus affectus eſt, ſermonem inſtituimus. Quę fit, vbi vires concidunt vel ex ingenti gaudio, vel ex ira, vel ex prohibita reſpiratione, caloriſq; naturalis ventillatione, vel ex colliquatione, aut inopia alimenti. In hac paſſione laxa indicatur adſtringendum, denſandum, cohibendumue, ac omnino prohibendum, ne calor natiuus exhalet, atq; exoluatur. Quæ indicatio vſum habebit in omni virium exolutione, vel lapſu, etiam ſi fiat à cauſa adſtricta, & paſſio ſolutionis laxitatiſue, atque etiam ſtrituræ ſimul exiſtat. Cum verò in morbo mixto, vrgentiori, ex Methodicorum placitis, ſit incumbendum, & magis vrgeat virium lapſus, ſiue exolutio, quę laxa paſſio eſt; hac de cauſa adſtringentibus præſidijs, ad curationem inſtituendam, opus erit. Malum hoc, niſi citò ei occurratur, celere exitium macchinatur: etenim exitium non ſit, niſi quadam cum ſyncopes ſpecie. De his dicebat Hippocrates: Qui ſæpe & multum exoluuntur ſine cauſa manifeſta, ij repente moriuntur. Quare quamprimum exolutis auxiliari debemus cum alimentis tum medicamentis opportunis ex adſtrictorijs vocatis. Itaque ſtatim facies aqua frigida, aut roſacea, aut oxycrato frigido erit ſæpe aſpergenda, ſcilicet vt ſpirituum exhalatio prohibeatur: odores optimi ſunt offerendi; & per os quoque ſæpe danda aqua frigida. Galenus cyathos

In 5. prorrh. com. 35.

In 2 aph. 41.

thos tres eiuſdem aquæ frigidæ bis, aut ter per interualla propinandos eſſe voluit. *In libr. 8. de comp. med. ſec. loc. 6. 4.* Alij exhibent quidem aquam frigidam cum omphacio: Alij ſuccum expreſſum ex malis punicis, vel ex palmulis, vel ex malis cytonijs, uel ex pyris auſteris exhibent, aut ſuccum pampinorum vitis: Alij cum aqua frigida exhibent puluerem roſarum, aut nardi indici: At alij exhibent panem ſucco mali punici imbutum, aut vino nigro auſtero aqua frigida diluto ſimulatque exolutio fit, animuſque deficit. Tunc quoque offerentur iura caponum, vel pullorum gallinaceorum iuuenum, vel vitulinæ carnis, aut lutea ouorum conquaſſata cum iure prędicto, & ſucco granatorum. Eodem modo dant vtiliter panem tritum in iure pulli decoctum cum ſucco aut mali punici, aut cytonij, aut pyri, aut pomi auſteri, vel meſpili, uel ſorbi, vel fructuum nigrorum mori, uel rubi, vel prunorum auſterorum, vel berberis fructuum, & ſimilium. Nonnunquam in iuribus, aut ferculis aliquid prædictorum fructuum adſtringentium decoquunt: Nonnulli ad excitandos à ſyncope ægrotos, arctè extrema ligant, ac perfricant brachia, & crura, naſumque perſtringunt, comprimunt, & huc illucq; dimouent, in pudendis verò pilos detrahunt, euelluntque: hæc ad excitandum calorem intro retractum etiam conuenire videntur, ſed in ijs præſertim, qui ob adſtrictam cauſam animo deficiunt, quomodo hæc conueniant, in ſequenti libro, Deo fauente, dicemus.

De ſudore vires exoluente cohibendo. Cap. III.

CVm & ſudor immoderatius exiens homines ad virium exolutionem prouehere ſoleat, atque ad ſyncopem, meritò de medicamentis ſudorem cohibentibus in pręſentia eſt agendum. Quid verò ipſe ſudor ſit, quibuſque cauſis in corporibus fiat, in ſuperiori libro ſatis ſuperque à nobis dictum eſt. Qualis autem à ſudoribus à medico ſit ſupprimendus, nunc intelligi à nobis oportet: ſi quidem non omnis ſudor, ne is quidem qui copioſè profluit, cohibendus eſt, verum ſolummodo is, qui vires exoluit, quique, vt aiunt medici, ſymptomaticè fit, ſcilicet à cauſis morbificis: qui diſtinguitur ab eo, qui à natura rectè in corpore operante fit, criticum & ſalutarem medici eum appellant. Nam ab hoc, ſiue erumpat in morbis, ſiue citra morbum in rectè valentibus appareat, natura plurimum iuuatur, ægrotique à morbis vexati critico ſudore erumpente copioſius, vel à morbis confeſtim liberantur, vel ſaltem in melius maximè mutantur. Hæc de ſudoribus ſufficiat dixiſſe: ſi quis plura ſcire deſiderat, noſtros libros de vita & morte ægrotantium præſagienda inſcriptos legere non grauetur. Hoc vnum ex ijs colligimus illum ſolummodo ſudorem eſſe à medico coercendum, qui cum vires maximè reſoluat, ſyncopem, atque exitium minatur. Hunc eſſe ſolutionis paſſionem, morbumque laxum dici, neminem noſtrum latebit, proinde in hoc affectu planè eſſe adſtringendum, etiam conſtabit. Galenus in ijs, qui ob ſudo-*In 1. ad Glauc. cap. 14.* ris multitudinem animi defectum incurrunt, inquit, ipſorum cutem medicos adſtringere ac refrigerare debere; proinde illos operimenta detrahendo eſſe recreandos, aereque ambiente refrigerandos, ſcilicet ventis refrigerantibus aditum præbendo, vel hos flabellis etiam excitando; imò conſulit aerem domus, & conclauis alterare medicamentis frigida & adſtringente qualitate præditis: quod fit myrtorum folijs, roſis, vitium capreolis, ſaliciſque ramis; uel rubi, vel mori, vel ſorbi, vel meſpili, vel mali punici, uel cytonij, uel equiſeti, uel polygoni, uel plantaginis, uel intybi, uel ſimilium folijs pauimentum conſternendo. Paulus pariter ait, ſudantes tenui velamine madidoque eſſe contegendos, ijque panni, quibus conteguntur, utile fore, ſi actu frigidi ſint, uel oxycrato frigido madidi. Aliqui commendant eoſdem pannos aqua frigida imbutos dorſo, & thoraci ſubijciédos:

dos: alijs viſum eſt, & collo, & locis ſub alis, inguinibuſque eſſe apponendos. Paulus pannos cimolia aqua diſſoluta pinguefactos iubet adhibendos. Nonnulli, quoad ſudor cohibeatur, niuem in extremis partibus ſupra uenas pulſatiles, arterias uè applicant; uel faciunt, ut ex alto aqua frigida cadat iuxta carpum brachiorum ſuper arterias. Ad hunc uſum etiam conueniunt cutis inunctiones ex oleis, myrtino ſcilicet, lentiſcino, melino, roſaceo, oenanthino oleæ, ſyluestris, terebinthino, de balauſtijs, de ſalicibuſquè, actu frigidis adhibitis; ſcilicet collo, pectori, dorſo, ſub alis, inguinibus, manuum pedumque carpis, ſuper uenis pulſatilibus. In ijſdem quoque partibus ſucci illiti conuenient adſtringentes actu frigidi: cuiuſmodi eſt ſuccus plantaginis, polygoni, aizoi, ſolani, portulacæ, intybi, cymarum rubi, capreolorum uitis, acaciæ, hypociſtidos, lycij, meſpilorum, ſorborum, pomorum, pyrorũ immaturorum, prunellorũ ſyluestrium, malorum cytoniorum, granatorum, foliorum ſumachi, myrtillorum, atque ſimilium. hi & perſe ſoli appoſiti iuuant, & cum oleis adſtringentibus nuperrimè præſcriptis mixti. Emplaſtra quoque eiuſdem qualitatis adſtrictoriæ participes ijſdem partibus actu frigida adhibita efficacia ſunt, ad ſudoris profluuium cohibendum, firmandumque: cuiuſmodi ſunt, quæ parantur ex polline ſupradictorum medicamentorum cum albumine oui, aut mucilaginibus frigidis, cum ſucco aut mandragoræ, aut hyoſcyami, aut opij, aut ſemperuiui, aut cicutæ. Nonnulli ex cimolia, albumine oui, aut aqua plantaginis, diſſoluta opportunum emplaſtrũ parant, aut ex manna thuris, & amylo cum oui candido; terra item ſamia, cui gummi aceto diſſolutum permiſceatur, actu frigida adhibita utiliſſima eſt. Demum pulueres quoque prædictorum medicamentorum, præſertimquè myrtillorum nigrorum ſiccatorum, aut cimoliæ, aut malicorij, aut gallarum immaturarum, aut terræ ſamiæ, aut lemniæ, aut ſimilium, quæ adſtringunt, magnopere iuuant, ſi prędictę partes his actu frigidis aſpergantur. Hiſque medicamentis ſudores immoderatius profluentes cohiberi poſſunt.

De profluuio ſanguinis per nares ſupprimendo. Cap. IIII.

CVm de uarijs ſanguinis profluuijs vires exoluentibus, atq; ſyncopē facientib. tanquam de morbis laxis ſit à nobis in præſentia agendum, ab eo exordiri libuit, quod per nares fit, & hæmorrhagia à Medicis appellatur. Quam ſanguinis excretionem frequenter in pueris, & in iuuenibus, atque etiam non rarò in adultis, ac in mulieribus, quæ menſtru is purgationibus caruerunt, obſeruari, medicis praxim facientibus notiſſimum eſt. Hæmorrhagia uerò, idest ſanguinis excretio, quæ per nares fit, ſymptoma eſt in exeunte mutato à toto genere præter naturam. Sanguis autem ex naribus excernitur, aut fluit, quibus cauſis quęlibet ſanguinis excretio, ſiue per nares fiat, ſiue per os, uel per uentrem, uel per urinam, uel per uterum in mulieribus, uel denique per hęmorrhoidas, concitare ſolet venis, arterijſque præciſis, aut punctis, aut ruptis, aut ijſdem eroſis, aut ipſarum oſculis apertis, aut rarefactis ipſarum venarum vel arteriarum tunicis, vnde ex ipſis ſanguis refudat. Rumpuntur vero ea vaſa ob nimiam tunicarum diſtentionem, aut à nimio ſanguine, aut eodem ſanguine præ calore rarefacto, fuſoquè, proindeque in maiorem tumorem elato, aut ab immodico flatu immoderatius tunicas diſtendente: Eroduntur ad humore, vel acri, vel ſalſo, vel amaro. Oſcula verò venarum vel arteriarum aperiuntur ob ſanguinis acrimoniam, qua venarum, arteriarumque expultrix ad excernendum irritatur, aut à ſanguinis multitudine, aut ab imbecillitate eorundem vaſorum ſanguinem continentium; aut denique ſponte natura à copia, aut qualitate ſanguinis, excremen-

torumque ſanguini permixtorum excitata, oſcula vaſorum aperiente. Reſudat verò per eorundem vaſorum tunicas rarefactas à calore, vel ipſomet ſanguine tenuiori, rariorique reddito. Hæmorrhagiam verò ruptis venis, aut ipſarum oſculis apertis à multitudine ſanguinis immoderatius diſtendente fieri, ex plenitudinis ſignis cognoſcitur, ſcilicet quod in facie ſanguinem excernentium ſit rubor, atque tumor, uenæque ſint plenæ & tumentes, grauitaſque tum in toto corpore, tum præſertim in capite ſentiatur, præterea tenſiua laſſitudo, quæ à fluore ſanguinis tollitur, obſeruari ſoleat. Si vero a flatu diſtendente, uenaſque rumpente, aut ipſarum oſcula aperiente, hæmorrhagia oriatur, aderit tenſio uenarum citra vllum grauitatis ſenſum, citraque vllum plenitudinis ſignum. Si autem eroſis venis ab humore uel ſalſo, vel acri, vel amaro profluuium eueniat, aderit ulceroſa laſſitudo, atque ſigna cacochymiæ, quæ etiam innoteſcent ex ſapore aut ſalſo, aut acri, aut amaro. Ab eroſis etiam vaſis ſanguis non confertim multus, ut in uenarum ruptura fit, exit, ſed modicus & paulatim, quoad uaſis eroſio magna euaſerit. A rarefactis etiam uenarum tunicis, extenuatoque ſanguine, per reſudationem facta hæmorrhagia deprehenditur facilè, quoniam abſque dolore ſanguis exit, paucuſque eſt effluxus, antegreſſæque ſunt cauſæ rarefacientes ſanguinemque attenuantes, ut uictus calfaciens, morbus calidus, balneum, hypocauſtum nimis calidum, ſol, & ſimilia. Totque ſunt cauſæ, & ſigna, cuiuslibet fluxus ſanguinis. Porro quandoque eſt criticus, ſcilicet à natura ſponte ægrotos a morbo aliquo liberante excitatus; quandoque ſymptomaticus, à ui morbifica factus, de quo nos in præſentia agimus, præſertimque de illo, qui immoderatius profluens uires exoluit, ſyncopemque accerſit: Hic enim fluxus ſymptomaticus, quia morbus ex toto laxus eſt, ob id indicat planè adſtringẽdum eſſe. Cæterũ de hæmorrhagiarum differentijs, de cauſis, de ſignis erupturi ſanguinis, & de bonis & malis hæmorrhagijs, cum in libro ſeptimo de præſagienda uita & morte ægrotantium abunde ſcripſerimus, nihil hoc loco de ijs addendum iudicauimus; præſertim uerò, quod ea, quæ de hæmorrhagia hic præmiſimus, ſufficiant pro ſcopis curatiuis eliciendis. In libris uerò de præſagienda uita, & morte ægrotantium, omnia de hæmorrhagia, quatenus faciunt ad morborum prognoſim cognoſcendam, complexi ſumus. At ad curationem deſcendimus: quæ a morbo laxo adſtrictoria tota indicatur; licet ad profluuium ſanguinis firmandum, nedum ex Dogmaticorum ſententia, ſed etiam ex Methodicorum, vt auctor eſt Aurelianus, conſtet, venæ ſectioem ex eodem latere aliquando iuuare: item cucurbitulam cum ſcarificatione, & abſque ſcarificatione, hypochõdrio dextro, ſi ſanguis è dextra nare, & ſiniſtro, ſi ex ſiniſtra nare ſanguis fluxerit, affixam, atq; occipitio etiam ſcapulis, collique lateribus. Ligatura itidem extremorum, ſcilicet crurum, femorum, atque præputij, frictioneſque extremarum partium familiarius ad quamcumque hæmorrhagiam cohibendam ab omnibus vſurpari conſtat: & ſi hæc præſidia non adſtringentia ſint, ſed luxantia, morbis quidem adſtrictis, non laxis congruentia. Quid itaq; dicemus? Laxantia laxis morbis conuenire? Certe quidem aliquando conuenire, diuerſionis quidem (vt aiunt Dogmatici) & reuulſionis gratia, ſcilicet, vt ſanguinis impetus ad nares aliò reuellatur, atque diuertatur. Methodici verò hæc laxantia non per ſe adſtringentia dicent, ſed quæ ex accidenti etiam laxo morbo aliquando medeantur: quod ſcilicet impetum ſanguinis itidem, vt Dogmatici inquiunt, ad nares aliò conuertendo ſint in cauſa, vt hæmorrhagia ceſſet, finiaturque. per ſe verò laxæ huic paſſioni planè congrue dicuntur, quæ refrigerant, adſtringunt, & ſiccant: Cuiuſmodi ex ſimplicibus ſunt, plantago, polygonum, equiſetum, lichen, gallium, ſtratiotes terreſtris, oenanthe, vitis capreoli, myrtus, rubus, roſa, ſolanum, aizoum, ſalicis folia, portulaca, lenticula paluſtris, lactuca, cicuta, ſuccus cucurbitæ, ſuc-

Gal. in 5. meth.

cus

cus germinorum vitis, oleę ſylueſtris, rubi, ſorbi, meſpili, cytonij, granati, & hyoſcyami, ſemina plantaginis, & myrtillorum, acetum, aqua frigida, plumbum vſtum, ſtimmi, alumen, gypſum: ex Galeno etiam balauſtiũ, malicorium, rhus, hypociſtis, acacia, omphacium, aloe, manna thuris, pini cortex, intybum, terra lemnia, ſamia, bolus armenus, lapis hęmatitis, &, vt alij poſterius cognouerunt; ſanguis draconis, album oui, telę araneæ, quibus pollen è piſtrino inhęiit, ſanguinis grumus ſiccatus, ſtercus caninum, corallium, ſuccinum luteum, pompholyx, ſpodium, reſina fricta, farina lentis, amylum, lithargyrum, chalcitis, mumia, fuligo è clibano, vel è lebete ęneo deraſa, gallæ vſtæ, & aceto extinctę, fuligo thuris, plumæ gallinaceę combuſtæ, pili leporis vel hominis itidem pili combuſti, oſſa cremata, ſpongia itidem cremata. Hęc enim medicamenta ſimplicia, & alia his ſimilia, ſunt, quæ vſum habere à medicis cognita ſunt, ad quodcumq; profluuium ſanguinis & excrementorum cohibendum. At quomodo, pro hęmorrhagia firmanda, his ſimplicibus atq; ex ijs compoſitis medici vti debeant, nunc dicendum exordiendo ab internis medicamentis, quę per os aſſumpta refrigerando, ſiccando, adſtringendoq; impetum ſanguinis, atq; ad nares motum compeſcunt, ſanguinem ſcilicet craſſiorem ad motumq; ſegniorem reddendo, atq; vias, per quas fertur, conſtringendo. Ad hunc vſum omnia ex prędictis medicamentis conuenient, vel ſi ſuccus quorundam per os exhibeatur ad vnciam vnam, ſcilicet, plantaginis, vel equiſeti, vel rubi, vel millefolij, vel vitis capreolorum, vel mali granati contuſi ad geminas drachmas; vel hypociſtidis, vel acacię, vel prunellorum ſylueſtrium, vel ſimilium etiam ad drachmam; vel puluis itidem, eodẽ pondere, prędictorum ſcilicet balauſtiorum, aut acacię orientalis, aut ſeminum meſpili cum ſeroniæ cum aronię, aut foliorum myrti, vel oleæ ſylueſtris, vel ſalicis, vel boli armeni, vel terrę lemniæ, vel corallorum, vel lapidis hęmatitis, vel ſimilium, ex vino auſtero, aut ex ſucco, vel aqua plantaginis, vel polygoni, vel ſimilium, epotus. Ad hunc vſum etiam commendantur ex compoſitis trochiſci de terra ſigillata, de ſuccino, quod Karabe vulgus appellat: & ex opiatis etiam, vrgente neceſſitate, Theriaca recentiſſima, Athanaſia, philonium ad ſemidrachmam. Nonnulli exhibent ſyrupos vel per ſe ſolos ad vnciam, vel vnciam & ſemis, cuiuſmodi eſt de ſucco acetoſæ paratus, vel de roſis ſiccis, vel de citonijs, vel de granatis, vel de omphacio, vel myrtinus; vel cum decoctis, vel cum aquis adſtrictorijs mixtos, cuiuſmodi eſſet, qui accipit ſyrupi de roſis ſiccis vnc. j. de granatis acidis vnc. ſemis, aquarum cichorij, plantaginis, polygoni an. vnc. j. Cæterum longè vſitatiora ſunt medicamenta, quæ exterius faciei, fronti, temporibus atque naſo adhibentur; neque minus iuuant ea, quæ in nares indunrur, atque in aures, ad eas obturandas: Quarum ualidas obturationes ex molliſſima cera pro hæmorrhagia cohibenda, medici uel etiam doctiſſimi utiles eſſe tradiderunt. Itaque, quod pertinet ad particularia medicamenta, in primis aqua gelida, cum aceto, facies aſpergatur, aut ſpongia uel linteum gelida aqua imbutum fronti temporibusq; imponatur; Sic conuenit oui candidum actu frigidum adhibitum, uel equiſeti herba trita fronti impoſita, aut lactuca ex aceto contuſa, uel cicuta iiſdem partibus applicita. ſed cauẽdum erit à uehementer frigidis, quod cerebrum magnopere lædant. Conueniunt etiam emplaſtra fronti impoſita refrigerantia & adſtringentia, ſcilicet, exempli gratia, quę parantur ex gypſo, bolo armenio, & ſanguine draconis; ex albumine oui, cum ſucco polygoni, aut equiſeti, aut pomi granati contuſi. Succi itidem refrigerantes adſtringentesq; plurimum iuuabunt, ſi ipſis actu frigidis frons illinatur, aut cum aceto mixtis. Deprehenſum eſt cochleã cum teſta contuſam cum aceto fronti impoſitam hęmorrhagię plurimum conducere. Ex ijs uerò, quę intra nares indita hæmorrhagiam ſiſtunt, quædam puluerizata per cannam inſufflantur, ſcilicet ſtercus aſininum uſtum, atq; tenuiſſime

Gal. lib. de rem. fac. pa. ab. lib. Paulus in lib. 3. cap. 24.

tritum, uel cochlea cum teſta vſta trita, vel galla immatura vſta, tritaque utiliſ-
ſime inſufflatur; vel fuligo è clibano, uel è lebete æneo deraſa eodem modo vſur-
pata, vel ex aceto linamento excepta, atque intra nares indita. Paulus vnum
monet pro ſiſtendo ſanguine, foramina ſcilicet narium non eſſe detergenda neq;
irritanda. Ex ſimplicib. vero intra nares imponendis, cõmendatur ex eodẽ Paulo
chalcitis trita linamento excepta inditaque, & oui teſta cremata cum gallæ dimi-
dia parte trita, eodem modo indita, vel funiculum lucernarum intruſum. Co-
chlea cum teſta vſta oui candido permiſta, aut gypſum lotum, vel cum albumi-
ne oui, vel cum aceto inditum, vel tela aranei, cui ex piſtrino ſeù molendino
pollen adhæret, impoſita valde iuuant. Sanguinis item grumus ſiccatus; uel
reſina fricta, quę à Galeno commendatur. Dioſcorides laudauit radicem æthio-
pidis tritam ex aceto: Proſunt quoque vitis cortex item tritus; aſini & equi ſter
cus tum crudum tum vſtum ex aceto; germina vitis teneriora trita ſimiliter ex
aceto impoſita; ferrique rubigo, & ſquamma eodem modo cum aceto indita; item
galla immatura, quoad incandeſcat, cremata, aceto extincta, tritaque impoſita;
ſpongia quoque cum pice vſta, & gypſum oui candido cum pilis leporinis exce-
ptum, inditumque; ſic cochlearum etiam caro trita cum thure ex aceto eodem
modo immiſſa. Atque hæc ex ſimplicibus naſalibus hæmorrhagiam cohiben-
tibus nobis ſufficiant. Quibus addimus ex compoſitis etiam quædam medica-
mento ad hunc vſum facientia: & primum ex Paulo, quod recipit, mannę thu-
ris ʒ.j. aloes ſcrup. i.s. candido oui trita excipiuntur, & linamento contorto ſub-
In 5. morb. med. cap. 4. iguntur. Galenus conficit hoc ipſum (quo nihil præſtantius credit) ex aloe itidem
& thure cum oui candido, molliſſimiſque pilis leporinis exceptum vt in nares indi
poſſit. Aliud etiam conficit ex reſina, addito triticeo polline, cum gypſo, & oui
candido. medicamentum vero ex aloe à quibuſdam paratur ex aloes ʒ.j. thuris
ʒ.ij. quæ oui albumine excepta, cum pilis leporinis commiſcentur, atque intra
In 5. morb. med. cap. 4. nares induntur. Atque ex Galeno conſtat, pręſtantiſſimum eſſe, quod recipit
thuris ʒ.j. & aloes ſcrup. i.s. Verum antequam medicamenta ægrotis, pro hæ-
morrhagia ſiſtenda, præſcribantur, præſtabit ipſis primum victus rationem in-
ſtituere. In qua aer frigidus erit eligendus, cibi refrigerantis adſtringentiſque
facultatis, vel etiam emplaſticæ: Vnde conuenient fercula parata ex cichorę o,
plantagine, aceroſa, portulaca, mentha, rumice, hordeo, & ſimilibus parata in
iure vel capitis vel pedum vituli, aut caſtrati. Accommodatiſſimi in libris erũt
fructus adſtringentes, vt mala immatura cocta, pyraque, cytonia mala, grana-
ta, meſpila, ſorba, mora nigra, fructus berberis, rubique immaturi, oxyacanthę,
pruni ſylueſtris & ſimiles alij. Pro potu vtantur aut vino nigro auſtero aquoſo,
aut aqua ferrata, vel adſtringentibus rebus alterata. Fugiant ex animi paſſio-
nibus iram, gaudium, atque riſum: eos verò timere, & mæſtitia affici quando-
que non eſt inutile; quinimo in multis hæmorrhagiam à repentino, vehementiq;
timore concitato planè cohibitam fuiſſe, à medicis ſæpius obſeruatum eſt, quod
ſcilicet timor ſubitus & magnus ſanguinem extra fluentem, ad interiora & ipſum
cor ſubito propellendo, ſiſtat.

De ſanguine per vomitum immoderatius profluente cohibendo. Cap. V.

SÆpe fit, vt ſanguis ex ore per uomitum immoderatius excernatur, atque ita
ſanè, vt homines in exitialem ſyncopem deducat. Quamobrem citò huic
profluuio erit occurrendum. At de medicamentis priuſquam agamus, primum
cognoſcendum erit, ſanguis vomitu reiectus (qui ſymptoma eſt facultatis expul-
tricis vitiatæ) & à quibus partibus fluat, & à quibus cauſis, & quando hæc ex-
cretio

cretio ſit bona, & quando mala. Quod verò ad primum attinet, Galenus expreſ- *In lib. 7. aphor. Hipp. com. 37.*
ſit, ſanguinem vomitu reiectum à ſtomacho atq; ventre manare. In ſtomachum
vero, & ventrem plerumq; ab infernis partibus mittitur, aliquando vero etiam ex
capite in haſce partes deſtillat. Aurelianus ex Methodicis ait, ſanguinem, abſq;
tuſſi per vomitum a ſtomacho qui reijcitur, nigrum eſſe & gelatum, aliquando
ſolum ſyncerumue, aliquando cibo permixtum: ex quo hæc ſigna quoq; obſer-
uari tradidit, ſcilicet animi diſperſionem, deliquiumue, cibi faſtidium, ſaliuç fluo
rem, nauſeam, corpusq; totum frigidum exinde reddi, atque pulſus obſcuros ac
veluti demerſos deprehendi. Porrò ſanguis hic aliquando cum dolore, aliquan-
do ſine dolore excernitur. Si verò ex ventre profluat, prçter iam dicta ſympto-
mata, dolor ſequi ſolet, morſus vel tormentum inter præcordia interdumq; ſan-
guinis modicum per aluum deijcitur. Succedit autem hic ſanguinis vomitus, vt
ſuperius etiam dictum eſt, venis, vel arterijs, aut diſſectis, vt in vulneratis, aut ru-
ptis, vt ex caſu, aut eroſis, aut apertis, aut rarefactis ipſarum tunicis, nempe reſu-
datione. Quibus verò ſignis hç fluoris ſanguinis cauſæ deprehendantur, ſuperio-
ri capite traditum à nobis eſt, quæ non ſine tædio iterum reperterentur. His addi-
mus ſanguinem quandoq; euomi ob phlegmonem internam, aut ob aliquem ab-
ſceſſum, quod nobis denotabit dolor, febris aſſidua, atq; tenſio cum dolore, ſi di-
gitis ſtomachi vel ventris partes comprimantur; aliquando etiam cum pure euo
mi ſolet. De qua ſanguinis vomitione Hippocrates in aphoriſmis ita habet: *In 7. aphor. 37*
" Qui ſanguinem vomunt, ſi ſine febre accidat, ſalutare eſt; ſi cum febre, malum.
" Curatio verò refrigerandi, & adſtringendi vim habentibus perficitur. Ex qui-
bus quidem verbis in ijs, qui ſanguinem vomuerunt, & ſalutis prognoſticum, &
qualis curatio conueniat, nobis conſtabit. Etenim ijs, qui citra febrem ſanguinē
vomunt, nullum vitæ diſcrimen impendet, quoniam hi facile vſu adſtringentiū *Gal. in com. aph. 37. lib. 7.*
ſanantur: nam febre vacantibus liquet nullam eo loco inflammationem adeſſe,
vnde effertur ſanguis; quo fit, vt vel vaſis alicuius ore recluſo fiat ſanguinis vo-
mitus, vel ſine inflammatione vlcerationem habeat coniunctam; facile autem,
quç ſunt citra inflammationem, vlcera curantur adſtringentium vſu. Eos verò,
qui cum febre ſanguinem vomuerunt, in magno vitæ diſcrimine eſſe conſtitutos,
intelligitur, quoniam, quæ inflammationem ſimulq; febrem habent coniunctam,
non ſolum curationem reſpuunt; ſed ne eadem quidem magnitudine poſſunt per-
manere: Nam maiora ſemper fiunt, & maligniora. Hæc ſanguinis vomitionē
mixtam paſſionem faciunt ex laxo atq; ex adſtricto, de qua nos in altero libro ſcri
bemus: illa verò morbum laxum, de quo in præſentia agimus, qui adſtringen-
tibus auxilijs, vt & Hippocrates expreſſit, pro curatione opus habet. Itaque ad-
ſtringentia erunt medicamenta huic affectui cum per interius, tum per exterius
adhibenda, ex ijs uero, quæ per interius adminiſtrabuntur, eligenda erunt ſtoma
cho amiciora, ſcilicet, quæ etiam alimenta exiſtunt: ut ex herbis plantago, portu
laca, cichoreum, polygonum, mentha, myrtus, rubus, oenanthe: Ex fructibus
uerò mala cytonia, granata, pyra auſtera ſylueſtria, meſpila tam ſetonia quam
aronia, ſorba, oxyacantha, myrtei fructus, pruna ſylueſtria, mora nigra imma-
tura, rubi fructus immaturi, gallæ: E ſuccis autem ſuccus granati integri con-
tuſi expreſſiq; hypocyſtidis, acaciæ: At ex ſeminibus, myrti, uitis, meſpili utri-
usq; ſupradictç ſemina trita ex uino auſtero epota uomitum compeſcunt. Ex ter-
ris quoq; & alijs metallicis, terra lemnia, ſamia, bolus armenus, lapisq; hæma-
tites, ſunt utiliſſima. Ex ijs omnibus poterunt parari decocta in aqua uel in ui-
no nigro auſtero; uel pulueres, quorum quidem dabitur drachma ex uino auſte-
ro chalybeato, aut ex aqua ferrata. Non minus ad uomitum ſanguinis cohiben
dum ſucci plantaginis, uel equiſeti, uel polygoni, uel mali granati contuſi & ex-
preſſi, uel pyri ſylueſtris, uel auſteri, immaturi, uel ſimilium, ad unciam unam, &

uncias

vncias quoque duas offerri poterunt. Succi vero acaciæ, hypociſtidiſque, & ſimilium drachma ſat erit, ſi diſſoluta ex vino nigro auſtero, vel ex viuo granatorum exhibeatur. Terræ itidem ad drachmam ex aliquo humore adſtringenti exhibita admodum proſunt. Extrinſecus ſtomacho, & ventri conueniet applicare fomenta ex iiſdem medicamentis adſtringentibus parata, vel olea adſtringentia, vel emplaſtra, vel aquas frigidas adſtringenteſque; vel decocta ex ſupradictis parata ſpongijs excepta; iuuabit quoque plurimum ſtillicidijs, quæ ex iiſdem adſtrictorijs concinnata ſint, ſtomachum, & ventrem irrigare, & perfundere.

De ſanguine ex ore per ſcreatum, & per tuſſim reiecto cohibendo. Cap. VI.

Sed iam ad ſanguinis ſputum deſcendimus, quod per tuſſim excernitur, atque adeo aliquando immoderatius fluit, vt non rarò etiam multos ex eo profluuio exolutis viribus interijſſe viderimus; & nos ipſi à ſimili profluuio, ab hinc plures annos, poſt febrem quartanam, cum tuſſi criticè (ſic enim finita eſt illa febris) oborto vix euaſimus. Ni vero huiuſmodi fluor ſanguinis ſtatim interimat, periculum eſt, ſi diu perſeueret, ne ad phthiſim homines deducat. Cæterum & de hoc ſanguinis fluore ſupprimendo ſcribentes, priuſquam ad medicamenta particulatim præſcribenda deſcendamus, illud vnum, primo intelligere operam dabimus, ſcilicet, excretio ſanguinis ſiue ſputum tuſſi excretum quas partes læſas indicet, ſeu à quibus partibus proueniat, atque à quibus cauſis etiam fiat. Defluit autem ſanguis interdum à capite in aſperam arteriam deſtillans, repenterque irruens: Quo tuſſis repente, ad ipſum excernendum commota expultrice, excitatur. Aurelianus ait primum in fauces ſanguinem deſtillare, & mox in arteriam, defluxum verò tuſſiculam excitare, quæ, ſanguine per ipſam reiecto, ſtatim ſedatur. Galenus quoque docuit eodem modo ſanguinem ex capite prouenientem, per tuſſim aliquando excerni poſſe, idcircoque non minus, quam ſi à ſpiritalibus proueniret partibus, tuſſim (ſanguine ſcilicet in guttur irruente) concitare. Antequam vero ex capite deſcendat, atque ex ore tuſſi excernatur, ſolet præcedere ſenſus ingens, capitiſq. grauedo, vel dolor, venarum extenſio earum præſertim, quæ in fronte, atque in temporibus ſunt; ſequitur faucium titillatus; aliquando etiam per nares defluit ſanguis, vel ex faucibus expuitur. Quare ſanguinis fluor per tuſſim factus quandoque fit à ſanguine ex capite proueniente; aliquando vero etiam ex faucibus ipſarumq. ſummitate excernitur ſcreatu primo, & ſi magis irruat, gutturq. attingat, etiam cum tuſſicula, ita vt videatur hic ſanguis quaſi ſcreatu cum tuſſi coniuncto excerni; paucus primo educitur, & mox multus, qui non eſt ſpumoſus, locusque, ex quo manat, depreſſa lingua, viſu deprehenditur. Eraſiſtratus tradidit, aliquando in faucibus tumores quoſdam conſpici, hæmorrhoidibus ſimiles, à quibus ſanguis defluit. Demum ſanguis defluit plerumque ab aliqua corporis partium reſpirationi ſeruientium, nempe ex aſpera arteria, aut ex pulmone, aut ex thorace, aut ex pleura membrana, aut ex diaphragmate, ſeptoue tranſuerſo. Vbi vero ex aſpera arteria prouenit, ſanguis, qui excernitur, eſt paucus, flauusq; ſæpe ſaliuæ permixtus; ſigura capilli vnius, vel (vt ait Aurelianus) multorum, cum gutturis titillatu & leui tuſſicula excernitur, & circa gutturis extantiam pruritus, & mordicatio quædam percipitur. Ex pulmone itidem ſanguis plurimus excernitur, tenuis, plurimum feruens, ſpumoſus cum tuſſi vehementi, voce rauca obtuſa, & cum moleſto aliquando doloris ſenſu, qui nunc ſanguinis titillatu, nunc tuſſicula vehementi mouetur, cum thoracis etiam grauitate, & aliquando dolore (Galenus ait, dolores in pulmonibus vlceratis admodum remiſſos) cum voce, vti dictum eſt, rauca, obtuſa, & ſæpe

ſæpe cum rauco ſonitu ſanguis non multus inter tuſſiendum excernitur, non ruber, ſed nigricans, craſſus, & grumoſus, cum maiori tuſſi, atque dolore etiam excitatus. Ex membrana pleura vocata excretus ſanguis deprehenditur ex lateris dolore pungitiuo, vel quod dolor ſit ſecundum latera, vel pectoris, & aliquando etiam inter ſcapulas, ſanguiſq; minus flauus & minus copioſus excluditur ac plerumq; ſputo mixtus. At verò ex diaphragmate ſi prouenerit, dolor inferius a pectore rotunditate quadam thoracem pungens obſeruatur. Cæterum his cognitis, videamus, quot modis ex venis arterijsq; emanet. Apud omnes autem medicos conſtat, ſanguinem exire ex vaſis primò eorum (vt ſuperius in capite de hæmorrhagia dictum eſt) apertione, qua ſcilicet ipſorum oſcula recluduntur aut a copia ſanguinis, aut à flatu diſtendente. Deinde ſanguinis exſudatione, quam præcedit vaſorum ſubſtantiæ rarefactio, ſanguiniſque maximè ex calore attenuatio, ita vt ex vaſis etiam clauſis ſanguis reſudando emanet: quod illis ſæpè contingit, qui in balneis calidis diu commorati ſunt, vel plurimum aut ab igne, aut ab exercitio incaluerunt: Reſudat etiam non rarò ex phlegmonis. Tertiò ſanguis emanat, vaſis exeſis corroſiſue ab acri, amaro, vel ſalſo humore, ex capite in pulmones, vel in thoracem deſtillante, aut ex humore purulento in pulmonum ſubſtantia, vel in bronchijs, vel in venis, arterijsq; ex putredine, aut ex phlegmone, abſceſſuue ſuppuratis, facto, eius acrimonia exedente ſubſtantiam pulmonum & vaſa ipſa ſanguinem continentia. De qua eroſione Galenus in lib. 4. de loc. affect. cap. 4 ſcribit: Quùm enim retroactis temporibus quis ex interuallis quotidie nõ ita multum ſanguinem tuſſiendo expuere conſueuerit, atq; ei poſtea ſuperuenerat multi ſanguinis inter tuſſiendum eruptio, & quidem neq; ab alto cadenti; neq; in certamine, neq; in palæſtra vulnerato, neq; etiam ſub vllo graui pondere oppreſſo thorace, reliquum fuerit, vt conijciamus ob inſignem eroſionem plurimum ſanguinem inter tuſſiendum fuiſſe reiectum. Demum ſanguis itidem emanat, tuſſiq; excernitur, iiſdem ſanè vaſis aut ex copia ſanguinis, vel flatus nimium diſtendente ruptis, aut vulneratis, aut denique vel ex percuſſione, vel ex caſu, vel ex ponderis oppreſſione, vel ex magna clamatione, vel ex vomitu vehementi, vel ex coitu multo, vel deniq; ex tuſſi laborioſa perſeuerante, diuq; partes pectoris lancinante, venis, arterijsq; confractis. Qui vero ſanguis ex arterijs prodit, flauior, tenuiorq; exiſtit, atque cum motu excernitur: nigrior vero & craſſior ex venis exiens, quique abſque vllo motu excernitur. Ex huiuſmodi ſanguinis profluuio, vt etiam dictum eſt, periculum eſt, ni ſubito ei occurratur, aut ſanguine immoderatius profluente, vt repente, veluti iugulati homines, intereant; aut, ſi affectus permaneat, vt in tabem deducantur. Pulmonum vlcera inſanabilia eſſe omnes ferè tradiderunt, veruntamen quoſdam ab iiſdem ſanatos fuiſſe, obſeruatũ eſt. Aurelianus voluit, propterea pulmonum vlcera difficillime coaleſcere & ſanari, quòd natura in alto ferueat, multoq; ſanguine vel humore abundet, quapropter vlcera ægrè ſiccantur; item quod motu aſſiduo vulnerum vlcerumue labia quatiantur, eoq; motu ipſorum vnio impediatur; adhæc quia vlcera nobis occulta ſunt, & remotiora quam vt medicamenta viribus integris non refractis ad patientẽ locũ peruenire queant. Veruntamen non eſſe omnino inſanabilia pulmonũ vlcera colligit Aurelianus, cum ſæpe quidam è vulnerato pulmone conualuerint. Minus vero ea, quæ in thorace fiunt, ſanatu ſunt difficilia. Nos non paucos, qui ſanguinẽ expuerunt, ex venis thoracis diruptis ſanatos vidimus. Eraſiſtratus ait, facilius ſanari ſucculentos, fortes, & paruicolles microrrachelos dictos; difficilius vero graciles, imbecillos, atq; longicolles. At ad fluorem ſanguinis tum ſcreatu, tum tuſſi excretum cohibendum, quoniam multa ad ipſius cognitionem præmiſimus, declinandum eſt. De eo tamen in præſentia agimus, qui ſolummodò ſolutionis paſſio eſt, quæq; vt de alijs laxis paſſionibus dictum eſt, adſtringentiũ

Paul. in lib. 4 cap. 53.

vſu

vſu tollitur. Etenim ſæpe fit, vt, præter hunc affectum, ſanguinis fluor etiam adſtrictum affectum coniunctum habeat, vtpote cum ſanguinis fluor aut à catarrho, aut à putredine in pulmonibus, aut ex phlegmone, aut ex abſceſſu ortum trahit: Cæterum de iſtius curatione nos poſterius agemus, ſcilicet, vbi de mixtis paſſionibus ex laxo & adſtricto ſermonem inſtituerimus. Itaq; in fluore ſanguinis, qui laxus eſt affectus, quique fit vaſis alicuius apertione, aut raritate, aut vlcere in partibus reſpirationi ſeruientibus, præſertimq; in aſpera arteria, vel in pulmone, vel in thorace, facto, ea medicamenta ſolummodo vſui congruent, quę quouis modo laxatas partes adſtringere apta nata ſunt. Sed priuſquam hæc proponamus, victus ratio congrua erit præſcribenda. primum itaq; æger in loco frigido collocandus erit, quieteque decumbat, vel ſedeat, ab omni motu corporis caueat, locutioneq; præſertim, atq; etiam ab animi motu, maximeq; ab ira, voluptate, atq; à riſu: Contrà timor vehemens ſubitò concitatus ſolet eſſe, ad omnem ſanguinis fluorem cohibendum, magnæ vtilitatis. Quod pertinet ad cibum & potum, plerique medicorum ſolent, inediam iniungere, quæ profectò conueniet, ſi fluor ab adſtricta cauſa foueatur, ſcilicet, ſi ſanguis excernatur ex catarrho ſalſo, vel acri, aut ex phlegmone, aut ex abſceſſu: Vbi vero fluor hic laxus affectus eſt, tenuiſſima illa diæta, quòd laxet, non conducit. Sed neq; cibus admodum copioſus cõuenit, propter virium imbecillitatem, quæ haud ferunt multum cibum. Quare cibus quantitate moderatus offerendus erit, in eaq; præſertim copia, quam vires commode ferunt, qualitate verò erit quouis modo adſtringens. Proinde Antiqui halicam expoſca dabant, aut oryzam, aut ptiſanam hordeaceam cum palmulis, vel malo cytonio, aut pyro auſtero, aut ſimili alio fructu in ipſa decocto, aut panem decoctum cum plantagine, uel rubo, uel oxyacanthæ fructibus immaturis. Ex herbis uerò exhibebant plantaginem coctam, uel portulacam, uel intybum, uel oxylapathum, uel lac coctum refrigeratum cum amylo, aut non coctum, aut lentem cum ptiſana coctam, aut milium coctum cum lacte. Aurelianus laudat panem elixum in decocto rubi, aut alterius adſtringentis, & plantaginem in aceto coctam cum oleo uiridi aſperſo, & rhoe puluerizato, deuoratam. Mala item cydonia cocta recenti mulſo, uel toſta prædempto ſemine, farina conſperſa, aut ſorba, aut mali punici grana. Cochleas item coctas meminit in cibo dandas. Ex carnibus uolantum præſcripſit pectora turdorum, uel pullorum recentium gallinaceorum, uel columbarum, uel perdicum, uel phaſianorum. Sed commendauit quoque carnes porcinas, pręſertimq; cerebrum, pedes, & auriculas, quod nimirum ſint emplaſticæ facultatis: Noſtri uero conſultius utuntur, loco porcinæ carnis, uitulina, potiſſimumq; cerebro, pedibus, & capitis carne uiſcidę fentęq; facultatis. Ex iure autem hatum catnium panem decoquunt, ac ptiſanam, aut oryzam parant. Vſui quoq; ſunt oua ſorbilia rhoe aſperſa. Poſtremò lactis uſus in cibo, nullo reclamante medico, ad ſputum ſanguinis maximè commendatur, de quo
» Alex. Tral. lib. 7. ait, ita huic uſui fuiſſe accommodatum, ut, qui per initia ipſo
ſolo conſtanter longiori tempore uſi ſunt, omnes conualuerint. Quod confirmãs
» ſubdidit: Noui autem quendam, qui cum toto anno ipſum & bibiſſet & comediſ
» ſet, interim cum frumentaceo aliquo, aut ſimiligine, aut itrio, aut halica, aut len-
» te, aut panico, cumq; in agendo à uino abſtinuiſſet, liberatus fuerit, ut nec pus
» expueret, nec inde in phthiſim incideret. Et hæc de cibo congruo inſtituendo. De potu autem loquentes Medici, uel uinum paucifeium nigrum, auſterumque laudant, uel ferratum aut chalybeatum; vel aquam ferratam aut cum adſtringentiũ aliquo decoctam. At iam ad medicamenta ſeu præſidia huic affectui congruentia ueniamus: ſed priuſquam præſcribamus particularia, de quibuſdam, an conueniant, pauca perſtringenda ſunt, ſcilicet, an in fluore ſanguinis phlebotomiæ, cucurbitularum, ligaturarum, frictionumq; uſus conueniat? De quibus quidem

dicemus

dicemus illud in primis de phlebotomia affirmantes, quod tanquam laxatiuum præſidium minime conueniat in ſanguinis fluore, qui laxus affectus eſt; veruntamen aliquando, ſi modo vires commodè ferant, pro diuertendo ſanguine, in exigua quantitate concedi poteſt. Sed aliquis fortaſſe nobis obijciet, cur eam ſanguinis vacuationem per venam ſectam ea conditione ſolummodo laudauerimus in exigua quantitate, ne laxus affectus augeatur; Cum illud præſidij genus in ſputo ſanguinis, quod ex morbo partium reſpirationi ſeruientium proficiſcitur, omnes ferè cum Dogmatici, tum Methodici laudauerint, præſertimque ex Dogmaticis Hippocrates, Eraſiſtratus, Diocles, Praxagoras, Aſclepiadeſq. & ex Methodicis Themiſon, Theſſalus ſectæ illius princeps, Aurelianus, atque alij phlebotomiam inquam laudarint, maxime in ſanguinis fluore à venarum corroſione, vel à ruptura facto, & auertendi ſanguinis cauſa, & ob tollendam ſanguinis copiam, vt venarum diuiſura facilius coaleſceret, atque etiam, vt futura in vlcere phlegmone ſeu tumor (qui ſuperuenientes affectus vlcera reddunt periculoſiora) prohiberetur. Si quidem Aurelianus ait: Omne vulnus quod vſq; in tertium diē glutinari nō potuerit, neceſſario tumeſcit. Verū enimuero omnes quidē ferè medicos phlebotomiam laudaſſe in ſputo sāguinis aut à catarrho, aut à putredine, aut à phlegmone alioue tumore, vel abſceſſu excitato conſtat: quod, profectò, tūc affectus ſit laxus cum adſtricto mixtus, qui cum magis vrgeat ad curationem, propterea præſidia etiam laxantia videntur ei conuenire. Plerumque verò fit, vt ſanguinis fluor cum tuſſi obortus (qui cæteris periculoſior, & exitialior videtur) foueatur in pulmonibus a cauſa adſtricta, ſcilicet, vel à catarrho maligno, vel à tumore, aut phlegmone: vnde meritò phlebotomia tanquam laxatorium præſidium vſum habebit, maximeque ſi ſanguinis fluor modicus fuerit, minimeq. vires exoluat. Hinc Theſſalus meritò dixiſſe viſus eſt: „ At ſi etiam intra diatriti „ tempus fuerit atteſtata partium grauedo, vel dolor, aut ſpiratio difficilis, vel tuſſi- „ cula ſicca, phlebotomare conuenit. *Aurel. 2. chron. cap. 9.* At nedum vbi dolor, vel grauedo partium thoracis, vel aliquod aliud eas partes ſtricturę paſſione laborare indicans adfuerit cum fluore ſanguinis, venę ſectio vſum habebit; verū neq. cucurbitulæ, aut hirudines, neque alia iſtiuſmodi præſidia laxatoria erunt reſpuenda. Sed vbi ſanguinis fluor ſolummodo laxus affectus ſit, ſcilicet ex apertione venarū, aut ex vlcere abſque inflammatione, febre, & plethora ſanguinis profectus, nullomodo phlebotomia uſum habere poterit, neq; cucurbitulæ, neque hirudines, neque ſimilia præſidia congruent. Vbi verò ſanguis immoderatius defluat, ligaturæ ad auertendum ſanguinem & in articulatibus partibus, & in brachijs & in femorib. conuenient. Eraſiſtratus in inguinibus & in alis faciendas voluit. Tempus modo, ijs expeditis, inſtat, vt particulatim medicamenta proſequamur adſtringentia, quæ apta ſunt fluorem ſanguinis cohibere, & primum ea, quæ ſanguinem ſcreatu ex faucibus manantem ſiſtunt, cum externa tum interna: Inter quæ cum acetum comprehendatur, de eo etiam pauca ſunt dicenda, nimirum, An, quemadmodum extrinſecus ad ſiſtendam hæmorrhagiam vtiliter partibus adhibetur, etiam per os ipſum debeat exhiberi? Quod non paucis ex veteribus viſum eſt, quia nimirum adſtringendi vi maximè valet, vnde ex aqua mixtum ſolet ad hæmorrhagiam fronti, & temporibus commode adhiberi: Quo exemplo nonnulli vel ſyncerum ſeu per ſe ſolum in ſanguinis fluore vtiliter dari exiſtimarunt, vel medicamenta cum ipſo danda: unde antiqui dabant plantaginem coctam ex aceto, vel acaciam, vel hypociſtidem, vel lycium, vel terram lemniam, vel bolum armenum, vel ſimile aliud ex aceto diſſolutum. Aurelianus in profuſo & largiſſimo fluore per ſe ſolum voluit eſſe propinandum: Veruntamen in ſanguinis fluore ex vaſorum exeſione, fractura, aut vulnere, maxime (mea ſententia) erit damnandum, nimirum, quòd propter acredinem & mordacitatem vlceribus

Ddd ſit

ſit inimicum. Cæterum adſtringentibus cum medicamentis mixtum non erit
ſpernendum. Itaq. fluente ſanguine ex faucibus, qui ſcreatu excernitur, garga-
riſmata vtilia erunt, aut ex vino auſtero nigro, aut ex aqua ferrata in qua roſa-
rum capita contuſa ebullierint, aut balauſtium, aut malicorium, aut cortex mali
granati, aut myrthus, aut pruna ſylueſtria, aut pyrum ſylueſtre, aut galla imma-
tura, aut ſumachum. Vtiliſſimus ad eum vſum erit (aut pro gargariſmate, aut
ſi locus, ex quo in faucibus ſanguis emanat, lingua depreſſa eo obliniatur) ſuc-
cus aut è malo granato integro in mortario contuſo expreſſus, vel ex prunellis ſyl-
ueſtribus, vel ex fructibus ſorbi, vel pruni ſylueſtris, vel oxyacanthæ. Confe-
ret quoque ſuccus plantaginis vel equiſeti, vel polygoni; vel acaciæ, vel hypo-
ciſtidis, ex aceto diſſolutus, ſi eo locus affectus obliniatur. Hæc ad fluorem ſan-
guinis ex faucibus erumpentis cohibendum, firmandumque ſufficient: nunc ad
eundem fluorem ſanguinis tuſſi excreti, & ex partibus reſpirationis proficiſcen-
tis, compeſcendum, medicamenta accomodata etiam dicamus, & ſi eadem ſint,
quæ ad hæmorrhagiam, & ad vomitum ſanguinis ſuperius meminimus. Verum
& ſi illa omnia huic negotio congruant, & quodlibet illorum poſſit à medico uſur-
pari; nihilominus, cum in curando ſputo ſanguinis, res maximi momenti aga-
tur, nullo parcentes labori ſingula proponemus, quæ ad hunc vſum fuere et à
veteribus medicis & à iunioribus cognita. Inter hęc verò præcipua ſunt, ſuccus
portulacæ, aut plantaginis, aut polygoni, aut equiſeti ad vnciam & ſemis epo
tus; rubi fructus immaturi, & flores ſiccati ad geminam drachmam ex vino au-
ſtero epoti; quercus, vel ilicis, vel fagi membrana cortici ſubiecta trita eodem
modo ex vino, vel aqua plantaginis vel polygoni potui data; terra ſamia, le-
mnia, vel armena ſimili pacto vſurpata. Aurelianus in potu commendauit lixi-
uium ex cinere vitis ſarmentorum, & ex aqua pluuiali, ad ſemilibram propina-
In 2. euporiſt. cap. 31. tum; at Galenus paratum ex cinere lignorum adſtringentium, cuiuſmodi eſt
vitis, rhus, lentiſcus, rubus. Ex Dioſcoride commendatur ad ſputum ſangui-
nis ſuccus porri cum gallæ aut thuris farina, vel acacia. Semen myrti tritum ad
drachmam ex aqua plantaginis epotum conuenit: ſuccus item ex myrti baccis
viridibus expreſſus; roſarumque capita trita ex vino auſtero epota iuuant. De-
coctum radicis ſymphiti maioris epotum quàm maximè à Tralliano probatum
eſt. ſpinæ item albæ drachma cum oxycrato ab Oribaſio; & decoctum radicis
althęæ. Dioſcorides etiam laudauit farinam ex trimeſtri tritico coctam ad glu-
tinis modum, atque delinctam. Glutinum ſimiliter, quod ex ſimilagine, & ex-
polline fit ad libros glutinandos, ſanguinem inter tuſſiendum expuentibus non
minus conducit, ſi cochlearij menſura liquidus abſorbeatur: item ſuccus hypo-
ciſtidis, aut acaciæ cum thuris modico epotus: Arctij item radix cum nucleis pi-
neis ex quopiam liquore adſtringente à multis commendatur; & ſamia terra cum
balauſtio trito; & membrana quercus (quæ eſt inter corticem & lignum, & ea, quę
circum glandem eſt) trita ex vino nigro auſtero ad drachmam epota, vel ipſius
decoctum itidem epotum. Paulus longe ad id eſſe efficaciorem ſtatuit membra-
nam fagi atque ilicis eodem modo aſſumptam. Cornu Cerui vſtum, lotumque
ex aqua adſtringente, pondere duorum cochlearium eodem modo vtiliter datur.
Caſtanearum quoque decoctum non minus vtile eſſe deprehenſum eſt; maxi-
meque membranæ illius, quæ eſt inter putamen & corticem caſtanearum: ſicuti
& cortex ſalicis & fructus ex vino ſumptus auxiliatur. Præclare commendantur
etiam gentianæ radicis duæ drachmæ ex aqua aut vino; & Rhaponticum eodem
modo atque menſura datum: Corallij item lapidis drachma cum ſucco mali pu-
nici, & cum thure etiam ex vino myrtite. ſed quid tandem de lapide hæmatite
ad ſanguinis fluorem cohibendum, tantopere à multis concelebrato, dicemus?
An non & ipſe nedum ad ſputum ſanguinis, verum etiam ad pusſiccandum in

phthiſicis olim in magno vſu fuit? certe quidem (vt auctor eſt Trallianus) & eius ſubſtantia in tenuiſſimum pollinem detrita, ex ſucco aut granatorum, aut polygoni, aut plantaginis epota; & vinum, in quo fuit hic lapis tritus per diem vnũ aut plures maceratus, ad hunc vſum maxime à multis concelebratum eſt. de huius vſu Alex. Trallianus ita ſcripſit: Vſus autem ſum eo in his, qui largius ſanguinem reijciebant, cum ſucco mali punici, & granis, vel ſucco polygoni. In quibus autem ſanguis non copioſè euacuabatur, etiam ex aqua ſola tepida. At læuigare ipſum plurimum oportet, vt in tenuiſſimum puluerem redigatur, ſitq; aereus & vento perſimilis. dedi autẽ ex eo octo obolos, & paulo amplius minusue. Ex ſimplicibus quoque ijs medicamentis poſſunt quædam ad hunc vſum componi, cuiuſmodi fuit paſtillus à Paulo diaelectru vocatus, & diacoralliũ, & qui paratur ex terra Samia, Lemnia, lapide corallio, radice ſymphyti maioris, atq; amylo, tenuiſſime tritis ex ſucco plantaginis. Nonnulli addunt partem ſemiſſem opij. Paſtillus itidem ex roſis huic vſui eſt opportunus. Themiſon dabat ſuccum mali punici contuſi cum modico aloes, & medicamentum Diaſycaminum vocatum, quod paratur accipiendo gummi Arabici, acaciæ Ægyptiæ an. vnc. j. aluminis ſciſſi vnc. ij. trita excipiuntur decocto papaueris, & paſtillus paratur, qui drachmæ pondere ex liquore aliquo adſtringente aſſumitur. Theſſalus dabat & ipſe terram Samiam pondere duarum drachmarum ex aqua tepida, vel amylum, vel ſymphyti radicem, vel ipſius foliorum ſuccum, vel medicamentum, quod ex tragacantho, gummi Arabico, thure, atque opio conficitur. Aetius verò cochleatij menſura ex vino auſtero, vel ex aqua polygoni, vel plantaginis propinabat puluerem, qui parabatur ex lapidis corallij, terræ ſamiæ, ſuccini, maſtiches an. ʒ. vi. amyli, thuris, gummi Arabici, an. ʒ. iiij. Atque hęc ſunt medicamenta fluori ſanguinis conducentia, quæ per aſſumi debent. Quibus nunc etiam illa, quę exterius adhibita iuuant, addenda ſunt, nimirum, quæ adſtringendo vias affectorum locorum denſant, præcluduntq;, vt intra illas adſtrictas ſanguis retineatur. Proinde pectori conducet ſpongia ex aqua frigida cum aceto admota, vel ex decocto aliquo adſtringentium ſupradictorum cum modico aceto permixto: aut lintei ijſdem decoctis adſtringentibus, vel ſuccis, ſcilicet plantaginis, polygoni, portulacę, vel ſimilium imbuti, atq; ante & retro adhibiti, pectori ſcil. & dorſo, ſeu poſteriori thoracis parti. Conuenient etiam inunctiones ex oleo viridi, vel roſaceo, vel myrtino, vel de cytonijs, vel ex ſimilibus alijs. Epithemata etiam conuenient, ex ſucco aizoi, aut ſolani hortenſis, aut plantaginis, aut equiſeti, aut portulacę, aut intybi agreſtis, vel ſimilium; aut ex multis ipſorum ſimul mixtis cum tertia parte aceti albi, pectore ac dorſo ijs oblito & madefacto. Aetius itidem laudauit illitiones ex aceto in quo cortex loti, aut meſpili, aut thus, aut rhamni & polygoni folia fuerint decocta: in quo aceto etiam diluito aloem, aut acaciam, aut omphacium, & modicum gummi: pectus ac dorſum eo illinito, atque vbi exiccatum fuerit, rurſus inungito. Eodem item modo emplaſtra adſtringentia maxime conuenient. Aurelianus laudauit emplaſtrum, quod paratur ex palmulis Thebaicis ex vino auſtero aut ex aceto tritis, mixtis cydonijs coctis, aut corticibus mali punici tenuiſſimè tritis, aut alumine, aut acacia, aut hypociſtide, aut galla, aut œnanthe, aut aloe, aut maſtiche trito, melle exceptis. Aliud ex puluere mali punici vel mannæ thuris, mixto alumine, ſucco plantaginis excepto componitur, appoſitumque confert. Sic quod ex polenta parabatur, & aliud ex cymis rubi vel plantagine, vel ſolano, vel germine vitis, vel aizoo, aut ex alio ſtiptico medicamento concinnatum. Item ex intybi folijs, cum medulla panis, & aceto, emplaſtrum vtile ad ſputum ſanguinis conficitur: Si plantago, & polygonum tritũ cum hordei farina acetoq; pectori adhibeatur, dictæ paſſioni ẽt valde proderit: Non minus, quam faciat emplaſtrum de ſalicibus Aetij. Demum, cohibito ſan-

guinis fluore, antiqui vtebantur medicamentis Græcis metaſyncriticis vocatis, quę Aurelianus recorporatiua appellat; cuiuſmodi ſunt dropaces, vel phęnigmi, vel ſiccę frictiones, nimirum ad partes denſandas, roborandaſq;, & ad abſumendas partium humiditates, quibus partes ſolent in laxum affectum reciduare. Sed de ijs pręſidijs à nobis in ſuperioribus libris ſatis ſuperq; ſcriptum eſt.

De ſanguinis fluore, qui per aluum fit, ſupprimendo. C. VII.

NOn rarò etiam euenit per aluum ſanguinis fluor Ita immoderatus, vt homines quaſi iugulatos interimat, idcircoq; cito cohibendus eſt ijſdem fermè medicamentis, pręſidijsq; adſtrictorijs, quæ in alijs fluoribus ſupprimendis ſuperioribus capitibus abunde memorauimus. Cæterum, cum (veluti de ſputo ſanguis dictum eſt) hic fluor aliquando venis in inteſtina deſinentibus aut apertis, aut eroſis, vel ruptis, vel rarefactis fiat, quem affectum ſimpliciter laxum appellamus; & aliquando à cauſis adſtrictorijs vnà foueatur, quippè aut à catarrho ſalſo, aut acri, aut ab humore feruenti, ſcilicet à bile flaua maximè acri, aut ab eadē bile retorrida, aut à phlegmone, aut à calido morbo hepatis, ſanguinem valde putridum, acerrimumq; reddente; Meritò fluoris ſanguinis talem fieri cernimus differentiam, vt quidam morbus laxus ſolummodò ſit, alius verò etiam cum adſtricto morbo mixtus. de hoc poſterius ſermonem habebimus, & in præſentia illum qui ſolummodo laxa paſſio eſt, tractabimus. Eſt vero fluor ſanguinis laxus affectus, qui per aluum fluens immoderatius vires exoluit, ſyncopemq; & mortē accerſit. In quo fluore aliquando ſanguis merus emanat, & aliquando alijs humiditatibus permixtus: Ille verò aut bonus, aut vitiatus exit: atq; hic aut cum chyloſis deiectionibus incoctus, aut cum mucis, vel pituita ſalſa, aut cum bile flaua ardente, aut retorrida, aut cum melancholia, aut cum varijs humoribus permixtis quàm maxime putridis, aut cum adipe, vel membranis, vel demq; inteſtinorum ſubſtantia, aut ipſiuſmet ſubſtantia hepatis, vt nos Cayri in Ægypto in medico Nicolai Razeuil Poloni Ducis Olicæ aliquando vidimus. In quo, pręſente illo Duce & virtutibus, & moribus maxime illuſtri; per aluum in exitiali dyſenteria excretę ſunt partes, hepatis ſubſtantię Gręcis parenchymatis dictę, atq; non ſine magna omnium circumſtantium admiratione. Sed iam ad fluorem ſynceri ſanguinis accedimus, qui aut bonus eſt, aut vitiatus, atque hic aut aquoſus iidem eſt, ſcilicet loturæ carnis ſimilis, ob imbecillitatem concoctricis in hepate facultatis factus, aut nigreſcens craſſus, & inſtar bituminis iudaici etiam ſplendens, deijcitur: qui ſanguis talis redditur, ſi nimium in hepate moretur aut ob venarū vim attractricem debilitatam minime ipſum attrahentem, aut propter aliquam obſtructionem in venis factam; item ſi iuſto plus calefiat, vel à nimia hepatis caliditate aſſetur. Vel excernitur quidem nigreſcens, at fluidus, ſplendoris expers, qualis hepate ad frigidius temperamentum inclinante fieri ſolet. Demum mixtus alijs humiditatibus ſępius ſanguis per aluum excernitur, colore atq; ſubſtantia præditus ſimili, qua oui luteum in iure conquaſſatum apparet, quaſique ichor aliquando cruentus conſpicitur, ſed cum foetore inſigni deijcitur: Huncq; fluxum colliquatiuum medici appellant, pathognomonicum ſiue proprium peſtilentium febrium ſignum, quiq; fit ab extraneo calore inſigniter humores putrefaciente. Aliquando apparet, vt dictum eſt, ichor cruentus albę humiditati mixtus, aliquando biliosę, & aliquando nigreſcit aliquatenus, & non ſine aliquo ſplendore, vtpote quando calor febrilis magis colliquat, quam putrefaciat, cuiuſmodi in febribus ardentibus colliquatiuis fit, in quibus etiam præ inſigni calore humidiores partes abſumente humores biliosi meri, ſynceriue per aluum deijci ſolent: Ali-

quando

quando verò ſanguis cum fæcibus, vel chyloſis deiectionibus exit. Plerumque cum mucis, aut cum pituitoſa, aut cũ bile ardente ſcilicet lutea, vel viridi, vel nigra retorridauè, aut cum adipe, aut cum membrana, aut cum ſubſtantia inteſtinorum defluit. Huiuſmodi deiectiones cum torminibus ventris, magniſq. doloribus fiunt, fluxuſq. dyſenterici vocantur, qui vlceratorum inteſtinorum propria ſigna exiſtũt. de quib. paulo poſt nos particulatim agemus. Itaq; ex ijs cõſtat, ſanguinẽ per aluũ aliquando ſyncerum excerni, atq; hunc vel bonũ, vel vitioſum, eſſe; & aliquando mixtum alijs humiditatibus, qui ſæpe immoderatius ita fluit, vt laxum morbum magnum faciat, atque proinde magna præſidia adſtrictoria, quibus ei occurratur, indicat: Aliquando vero natura, vel vt corpora à morbis præcaueat, vel ægrotantia vt à morbis liberet, ſanguinem tanta copia ſæpe excernere ſolet, vt complures medicorum artis medicæ ignari perperam huiuſmodi ſanguinis fluorem laxum morbum iudicare ſoleant, ac proinde ſtatim adſtrictorijs medicamentis ipſi occurrendum eſſe iudicent; cum tamen huiuſmodi excretio morbus laxus dici nequeat, quo ad vires ita exoluantur, vt corporis actiones aperte lædi deprehendatur. Etenim vt ſuperioribus libris demonſtratum à nobis eſt ex Methodicorum placitis, nulla euacuatio (ſiue ſanguinis, ſiue excrementorum ſit) niſi ita vires reſoluat, vt corpora apertius lædantur, morbus laxus dici poterit. Bifariam vero euacuatio quælibet morbum laxum facere poteſt, vno modo cum repente adeo immoderatè ſanguis emanat excerniturque, vt vel in ſyncopem homo incidat, aut, ni ſyncopem hic fluxus accerſat, tamen maxime corpus lædat, ſic, vt exinde corpus prælangueat, colore defœdetur, tumeat, in malum habitum ſeu cachexiam mutetur, caput maxime debile euadat, atque ad vertiginem valde pronum, ſtomachus non appetat cibos, aſſumptoſque minus concoquat, pulſus langueant, & corpus ægrius moueatur. Quem ſanguinis fluorem per hæmorrhoidas nos olim in Hieronymo Capello Senatore illuſtriſſimo, in omni virtutum genere, morumque probitate ijs, qui ipſum cognouerunt, maxime conſpicuo obſeruauimus. Quare fluor ſanguinis tam profuſus, & immoderatus, vt vires exinde aperte lædi videantur vno modo morbum laxum facit, & quidem magnum etiam, ſi ſyncopem, pre virium reſolutione, accerſat. Altero vero modo ſanguinis fluor præternaturalis non immoderata quidem quãtitate, neque impetu, ſed diuturnitate, & perſeuerantia (quod vel continuus ſit, vel ſæpiſſimè reuertatur) vires ita proſternit reſoluitque, vt tractu temporis morbum laxum faciat. Prudenter itaque medici ſe gerere debebunt in cognoſcendis ijs fluoribus ſanguinis, vel excrementorum, qui laxi morbi ſunt, cum ſæpe, vt dictum eſt, natura copioſas vacuationes, vel purgationes ſalutares moliatur, quæ quantitate ſeu copia inſigni morboſæ videri ſolent, cum tamen laxum morbum non faciant. Huiuſmodi ſanguinis fluor febrem quartanam criticè, & ſalubriter in me ſoluens ab hinc annos duodecim me inuaſit; nam ſanguinis ter in die per os inter tuſſiendum profuſi adeo creuit menſura, vt ſeptem librarum pondus ęquaret, fortaſſe etiam excederet. Quem fluorem, & expuitionem ſanguinis ego ſolus inter multos grauiſſimos medicos, qui me viſitatũ conuenerant, criticam, atq; ſalutarem eſſe credidi, eoq. præſertim argumento, quòd, cum antea & maxime ſitirem, & corpus meum admodum graue eſſet, ab euacuato eo ſanguine ſitis ſtatim ſublata fuerit, atque corpus ita alleuiatum, vt promptius, quam antea, cum ad ambulandum, tum ad aliud faciendum, eo vti potuerim, cum pulſu vehementia non carente. Colligo igitur, ſanguinis fluorem bonum, licet quantitate videatur malus, & morboſus, tamen ab eo diſtingui, qui laxum morbum facit, quia vires non ita debilitat, vt actiones in corpore lædantur; quinimò ab huiuſmodi hæmorrhagijs, pulſus maiores, vehementiores, & magis æquales, vt nos in libris de vita & mor. ægrot. præſagienda docuimus, redduntur, & reliquę

Gal in li. de diff. ſymp. cap. vlt. & in 6. de ſanit. tuẽda cap 6.

actiones

actiones quoq; vitalib. viribus reſpondent. At tẽpus eſt, ut ijs obiter declaratis, ad præcipuũ noſtrũ inſtitutum redeamus quod eſt, vt medica præſidia huic fluori cõgruentia explicemus. Quæ profecto huic fluori ſanguinis cõueniẽt, ſiue ſanguis hic bonus ſiue vitioſus, ſiue ſyncerus, ſiue mixtus alijs humiditatibus, dummodo a venis apertis, aut vlceratis emanet, aut repente vnica vice ita ſupra modum effluat, vt vires maximè exoluat, aut multis repetitis vicibus, licet in minori copia, tamen longo tempore perſeuerans, idem faciat. Huic itaque conducet adſtringentia medicamenta adhibere, vel tunc etiam cum fluor non fuerit immoderatus, ſed modicus, cum ſanguinem, quomodocumque ſupra vel intra, non criticè exire, malum eſſe cenſeatur. propterea in omni fluore erit adſtringendum, ni fluor foueatur ab adſtricta cauſa, ſcilicet vel à iecoris tumore, morbone alio, vel ab obſtructione venarum, vel à multitudine humorum corrodentium inteſtina, dyſenteriamque facientium: quæ fluorem morbum ex laxo & adſtricto mixtum faciunt: de quo poſterius agemus. Ex medicamentis autem, quæ ad hunc vſum facient, quædam erunt per os aſſumenda; quædam intra ventrem clyſteribus inijcienda, atque alia ſupra ventrem adhibenda. At priuſquam hæc particulatim ægrotis præſcribantur, victus ratio huic affectui congruens erit inſtituenda, quæ eadem erit, quam ſuperiori capite ad ſanguinis fluorem per os erumpentem meminimus, cui ex cibis congruentibus addimus lac caprillum coctum, & chalybeatum in primo cibo dandum, ad tres cyathos, mane & veſperi, in prandio & cęna. Ex medicamentis per os aſſumendis eadem planè conuenient, quæ ſuperiori capite præſcripſimus: cuiuſmodi (exempli gratia) eſt ſuccus adſtringentium herbarum, videlicet aut plantaginis, aut polygoni, aut equiſeti, aut portulacæ, vel intybi ſylueſtris, vel ſimilium ad vnciam & ſemis: aut in potu dabitur drachma acaciæ Aegyptiacæ, aut hypociſtidis, aut lycij tenuiſſime triti ex vino auſtero nigro, aut galla immatura trita, aut myrthus, aut balauſtium, vel cortex mali granati, vel terra ſamia, vel bolus armenus, vel terra lemnia, vel lapis hæmatites eodem modo ex vino, aut ex aqua, aut ex ſucco plantaginis vel polygoni epotus. ſi quis plura particularia medicamẽta ſcire deſiderat, ea ipſa ex ſuperiori capite petat. ex quo loco habebit & medicamẽta omnia & ſimplicia adſtringentia ventri exterius adhibenda, & inunctiones adſtringentes, tum illitiones, tum epithemata, tum emplaſtra huic fluori ſanguinis accommodata: Ex medicamentis verò, quæ clyſteribus inijciuntur, quæq; ſunt cæteris alijs ad hunc alui fluorem ſiſtendum accommodatiores, erunt, ſi clyſteres huic vſui accommodati parabuntur, aut ex vino nigro adſtringente, aut per ſe ſolo, aut rebus adſtringentibus alterato, ſcilicet roſis rubris ſiccis, aut plantagine, aut equiſeto, aut mentha, aut abſynthio, aut polygono, aut ſimili alio medicamento adſtringente ex ijs, quæ ſuperiori capite præſcripſimus. Aut ex vino chalybeato clyſter parabitur, aut ex aqua ferrariorum, aut ex decocto rerum adſtringentium; aut ex ſuccis ſcilicet, vel aquis adſtringentibus, nimirum plantaginis vel polygoni, vel portulacæ, vel intybi, vel equiſeti, vel ſimilium, vel cum oleis eiuſdem facultatis, cuiuſmodi eſt roſaceum, omphacinum, myrtinum, de cytonijſq. poſſunt addi pulueres adſtringentes ad geminas drachmas, aut terræ ſamiæ, uel Lemniæ, vel boli Armeni, aut gallarum immaturarum, aut ſumachi, aut thuris, aut balauſtij, aut corticum granatorum, vel ſimilium, aut vnius ſcilicet, vel plurium ſimul inter ſe mixtorum. Exempli gratia, hujuſmodi clyſter parabitur, accipiendo vini nigri auſteri, in quo roſa, & plantago ebullierint, lib. 1. olei myrtini, ſucci plantaginis, vel equiſeti, vel rubi, an. vnc. iij. terræ ſamiæ, boli Armeni, corticum granatorum pulueriżatorum, acaciæ Arabicæ, vel ex pulpa prunellorum ſylueſtrium, tenuiſſimè tritæ, an. ℥j. Pręſtantiſſimus itidem ad hunc vſum erit, ſi parabitur ex vini nigri ferrati libra una, & ſucci à contuſo malo

granato expreſſi unciis tribus. Atque hæc ſunt medicamenta, quibus alui fluor ex uenarum deſinentium in inteſtina apertione, aut eroſione, aut ruptura∫ immoderatus, uires cum actionũ corporis læſione exoluens, cohiberi, firmariq; poterit.

De ſanguinis profluuio per renes & veſicam, cohibendo. Caput VIII.

PEr vrinam ex veſica, aut ex renibus, ſæpe etiam ſanguinis profluuium apparet, de quo in præſentia agendum eſt, vt, quibus cohibendum ſit, medicamenta etiam perſpecta habeamus. Sed in primis, quot modis per vrinam profluat, & à quibus cauſis etiam, cognoſcendum eſt. Porrò ſanguis per vrinam excernitur aliquando cum meatus, per quos ex vena caua in renes vrina percolatur, ſupra modum dilatantur, aut ob cauſam aliquam externam (vti eſt validum exercitium, aut balneum nimis calidum, aut caſus, aut ictus vehemens) aut ob nimiã *Gal. in 6. de loc. aſſec. c. 3.* ſanguinis plenitudinem venas diſtendendo aperientem, aut ob flatum immodicũ, aut venarum, renumque vlcerationem, aut ex humore acri vel ſalſo, aut ex calculis. Si vero tenuis ſanguinis ſanies mingatur ſimilis excrementis, quæ in hepaticorum affectuum initio excernuntur, affectus fluxui hepatico ſimilis cępiſſe indicatur. Paulus inquit: renes propter imbecillitatem infirmos ſanguinem retinere non poſſe, quinimo ipſos patentiores redditos ſanguinis non nihil ex vena laxare. & ſæpe etiam ipſos iuxta circuitum, perinde atque hæmorrhoides, ſanguinis profluuio laborare. Veſica ſæpe ex vlcere vel à calculo, vel ab vrinæ acrimonia vlcerata ſanguinem & ipſa fundit per vrinam. Aliquando verò natura ipſa corporis vel vt à morbis præcaueat, vel vt morbis vexatos liberet, per veſicam copioſum ſanguinem excernere ſolet. quæ ſanguinis excretio, à morboſa cohibenda eo argumento diſtinguitur, quòd natura corpus grauatum ſubleuet, vel à morbo ipſum liberet ita, vt ex hoc ſanguinis profluuio ne dum corpus non lædatur, ſed contra iuuamentum ſentiat. Quo pacto vero & à renibus vlceratis & à veſica ſanguinẽ per vrinam mingi deprehendatur, Hippocrates hiſce verbis expreſſit: Si quis ſan- *In 4. aph. 75.*
» guinem aut pus meiat, renum aut veſicæ exulceratio ſignificatur. Et: Siquis ſan *Aphor. 80.*
» guinem, aut grumos meiat, aut vrinam guttatim emittat, dolore ad hypogaſtriũ,
» & pectinem, & perinęum pertinente, ad veſicam loca laborant. Et: Si quis ſan- *Aphor. 81.*
» guinem, aut pus, aut ſquamulas meiat, & grauis odor adſit, veſicæ exulceratio
» ſignificatur. Cęterum quilibet ſanguinis fluor per veſicam factus haud negligendus erit. Sæpe enim fit, ſi negligatur, vel laxatis venis, quæ ex vena caua in renes deſinunt, aut facta vel in ipſis, uel in ueſica, exulceratione, ut aut habitus corporis cachecticus reddatur, aut ſanguine extenuato in grumos concreſcente, & dolores, & ulcera excitentur: Si uerò illarum partium ulcus diu non ſanatum permaneat, exitium hominibus inuehit. Itaq; eodem modo, ut in alijs profluuijs firmandis docuimus, medicamentis adſtrictorijs, ad ſanguinem per urinam manantem cohibendum, erit opus. Veruntamen Dogmatici ſolent ad firmandum *Paul lib. 3. c. 45* hoc profluuium uti uenæ ſectione in cubito, atq; cucurbitulis ilijs atq; coxendicibus affixis aut reuulſionis deriuationiſq; gratia, aut cauſæ profluuium fouentis ratione, utporè quando fit aut ex caſu, ſeu uehementi percuſſione, uel propter affectum inflammatorium in renum, aut ueſicæ partibus conſtitutum. Quibus præſidijs etiam Methodici aut reuellendi gratia, aut quod huiuſmodi profluuium foueatur à cauſa adſtricta, cuiuſmodi dictum eſt eſſe contuſionem, phlegmonem, atque ſanguinis plenitudinem: unde ſanguinis hic fluor non ſimpliciter laxus affectus ſit, ſed & affectum adſtrictum coniunctum habeat. Sed de his etiam poſterius agemus. Nunc agimus de laxo affectu, qui tollitur adſtringentibus. Vnde per os aſſumpta omnia adſtringentia medicamenta, ſuperioribus capitibus expreſ

ſa, uti-

ſa, utiliſſima erunt: Cuiuſmodi erit decoctum plantaginis, aut portulacę, aut polygoni, aut equiſeti, aut intybi, aut rubi, aut ſimilium, uel ex multis illorum in aqua paratum; uel ſuccus eorundem; uel aqua ſtillatitia ex ijs adſtrictoriis medicamentis parata ad uncias quatuor cum drachma acaciæ, uel hypociſtidis, uel terræ ſamiæ, uel lemniæ, uel ſimilis alterius medicamenti facultatis adſtrictoriæ. Aqua Villenſis ex Agro Lucenſi, ſi ad libras quatuor exhibeatur; uel ſerum lactis caprilli, in quo ferrum candens, ſepties fuerit extinctum, eodem modo ad tres, quatuorue libras mane ante cibum epotum plurimum iuuabit. Nonnulli propinant ſyrupum uel myrtinum, uel de roſis ſiccis, uel de cytoniis, uel diamoron uocatum ad unciam & ſemis, cum aquę plantaginis, aut portulacæ, aut polygoni, aut equiſeti, aut roſarum, aut rubi, aut ſimilium herbarum, unciis quatuor. Paulus laudauit radicem per os dandam ſymphyti maioris, & tragaganthum uino maceratum; laudauitq; itidem ſuccum plantaginis, uel polygoni ex poſca datum. Neq; minus hoc medicamentum, quod recipit aluminis ſciſſi 3.j. tragaganthi 3.ij. gummi Arabici ſcrup.ij.s. Exterius etiam conueniunt ad lumbos inunctiones frigidæ ex oleo myrthino, vel omphacino, vel de cytonijs, cum modico aceti. Conueniunt itidem ſucci plantaginis, vel polygoni, vel lactucę, vel equiſeti, cum aceto, actu frigidi, aut tepidi hyeme adhibiti. Eodem modo albumen oui ex aceto adhibitum iuuabit; vel emplaſtrum ex hordeacea farina cruda, cum poſca, & roſaceo; aut ex palmulis & pane ſiligineo, cum acacia vel hypociſtide ex vino adſtringenti aut ex poſca decoctis, contuſisq; paratum. Sedere in aqua fluminis currentis ſupra renes vsq; maxime valere ad cohibendum profluuium, compertum eſt. Nonnulli catethere per pudendum inijciunt vel aquam Villenſem, vel aquā ſtillatitiam chalybeatam, ſi cauſa fluoris in veſica eſt: aut ſuccos adſtringentes, vel olea itidem adſtringentia.

De hæmorrhoidum profluuio ſiſtendo. Cap. IX.

Venas ani, per quas ſæpe ſanguis expurgatur, Græcos hæmorrhoidas, atque Latinos mariſcas appellare, alias a nobis dictum eſt, harum vero venarum, quædam in anum vſque terminantur, atq; hę ſunt, quę aperiuntur, & aliquando per ipſas ſanguis excernitur; vocanturq; hæmorrhoides inferiores, & apparentes: quædam ſuperius intra podicem contentæ clauduntur, haſq; cęcas medici itidē appellant, quoniam ſanguinem non excernunt, ſed dolores inferunt, quàm aliæ, acriores. Dictum ſuperiori libro fuit moderatam ſanguinis euacuationem per illas venas factam, ex Hippocrate, Galeno, atq; ex alijs omnibus medicis, vtilem eſſe corporibus, atque ipſam à multis malis homines pręcauere: Immodicam vero ſanguinis euacuationem maxime corporibus noxiam eſſe, grauioraq; mala inducere: Vnde Paulus inquit: Hæmorrhoidibus iuxta largius inanitis, habitum in aquam ſubter cutem reſolui contingit, & affectos infæliciter contabeſcere. Vnde priusquā hęc mala inducant ſupprimendę ſunt, ipſarumq; immoderata purgatio firmanda, pręſertimq; quo tempore vires fatiſcere incipiunt, pulſusq; imbecillus euadit, corpus totum grauius redditur (vt genua labaſcere incipiant) atq; tumefieri, & decolorari incipit. profluit autem per hæmorrhoidas ſanguis, tum bonus præmultitudine oſcula venarum aperiens, vel à natura ſponte excretus, tum vitioſus, ſcilicet vel tenuis ſeroſus, aquoſusq;, vel acris qui pungendo expultricē ſtimulat ad ipſum excernendum. Itaque, ſi immoderatius per hæmorrhoidas ſanguis fluat, & pręſertim bonus, vires exolui neceſſe eſt, caloremq; natiuum diminui, vnde corpora præter alia mala in aquam intercutem incidere ſolent: quapropter hæ venę quamprimum claudendæ ſunt, ipſarumq; excretio cohibenda.

In lib. 3. c. 59.

Notat

Notat tamen Hippocrates (quod in ijs, in quibus uitioſus ſanguis profluit, erit obſeruandum) non omnes mariſcas eſſe claudendas, ſed unam apertam eſſe conſeruandam, ne omnino ſanguis uitioſus, quippe melācholicus, intus cohibeatur, à cuius copia (ut ait Gal.) natiuo calore quaſi ſuffocatione maxime diminuto, corpora & in tabem, & in aquā intercutem incidunt. Quod ita expreſſit Hippocrates.
„ Diuturnas curanti hæmorrhoidas, niſi vna quæpiam ſeruetur, periculum aquę in- *In 6. aph. 12.*
„ ter cutem, vel tabis impendet. Sed iam, his præmiſſis, medicamenta venas
„ illas claudentia proponimus. Quæ illa omnia erunt, quæ ſæpe meminimus, tum quę per os exhibentur, tum quæ exterius adhibentur, ſiue ſint fomenta ex adſtringentibus in vino nigro auſtero, ſiue ſucci adſtringentes, vel pulueres, vel emplaſtra itidem actu frigida adhibita. Dioſcorides commendat aloem ex ſucco adſtringente cataplaſmatis modo appoſitam; ſquammam ferri tritam; plumbum uſtum atque lotum: & ex compoſitis medicamentum, quod accipit acaciæ Arabicæ ℥. iiij. plumbaginis itidem ℥. iiij. tragacanthi dra. ij. trita ex albumine *In 1. euporiſt.* oui miſceantur. Aliud accipit chalchanti, gallæ, aluminis, an. dra. j. trita ex oxycrato. Nonnulli ex noſtris oleo communi immaturo, in quo ſpongia tenuiſſimè trita, roſa ſylueſtris, quam cynorrhodon Plinius appellat, & radix ſcrophulariæ itidem trita, ebullierint, inungunt hæmorrhoidas: alij eo, in quo trichomanes ebullierit.

De menſtruorum profluuio firmando. Cap. X.

CVm menſtruę purgationes in mulieribus deſinant aut naturaliter, aut præter naturam; naliter, aut ob conceptū, aut ob ſenectutem incipientem, ſcilicet cum mulieres peruenerint ad annos circiter quinquaginta: Præter naturam vero, ut ſuperiori libro dictum eſt, aut ob venarum vteri conniuentiam, aut ob oſculorum contractionem, aut ob obſtructionem, aut ob ſanguinis craſſitiem, aut denique ob vteri morbum, mulieres menſtruis purgationibus deſtituuntur. A contrarijs vero cauſis menſtrua ſuperfluunt, immoderatiuſque fluunt, ſcilicet venis vteri aut ruptis, ut ex uiolento partu aliquando fieri ſolet, aut eroſis ab acri, uel ſalſo humore, aut ipſarum oſculis apertis uel à ſanguinis multitudine, uel flatu diſtendente, uel à praua ipſius qualitate expultricem irritante, aut ſanguine attenuato per uenarum membranas rarefactas reſudante. Itaque menſtruis immoderatius profluentibus, uel tametſi immoderatius non fluant, tamen diu longoque tempore ſi continuo ſanguis emanet, ita corpus ab eo uel immoderato profluuio, uel non immoderato, ſed diu tamen perſeuerante, vehementer læditur, ut uel repente ab immoderato profluuio uiribus exolutis in ſyncopem labatur, uel ab aſſiduo fluxu debilitato calore innato primum in cachexiam, & poſtea in aquā inter cutem, uel in tabem incidat. Corpus enim primò colore fœdatur, tumidius euadit, præſertimq. facies atque oculi; graue redditur, ad motum difficile, quod ambulando difficulter ſpirat, cibum non ſentit, ipſum q; faſtidit. Itaque priuſquam ex ſanguinis immodica euacuatione corpus in hęc mala deducatur, curatio tentanda eſt. Quæ præſidijs adſtrictorijs perficietur, namq. in hoc laxo affectu planè adſtrictoria indicatur curatio: & tametſi in hoc affectu tollendo medicamenta adſtringentia per ſe conuenire videantur, ex accidenti tamen quædam etiā ex laxatorijs a medicis quoque Methodicis uſurpari ſolent; ſcilicet (viribus permittentibus) venę ſectio in cubito, præſertim interna, cucurbitulæ, ligaturæ, atque frictiones, ut nimirum ſanguis ab uteri uenis & diuertatur, & reuellatur, ſanguiniſq. impetus ab utero auertatur, & cohibeatur. Itaque menſtruis immoderatius profluentibus, ſi uires ferant, repulſionis gratia, è uena interna dextri

cubiti ſecta modicum ſanguinis mittatur: artuſq. extremi ab alis & inguinibus (auctore Paulo) arctè uinciantur, uel fricentur. Cucurbitulæ itidē leues magnę frequenter ſubter mammas affigantur, auertunt enim efficaciter impetum ſanguinis ab utero. Atque hęc ſunt ex laxatorijs præſidia non per ſe, ſed ex accidēti, diuerſionis, reuulſionisq. gratia, etiam in laxo affectu (modo vires permittāt) conuenientia. Per ſe autem & propriè conueniunt illa omnia, quæ quouiſmodo adſtringere dicuntur, quęq; ſuperius abunde perſpecta fecimus. Hæc verò cum duplicem vſum habeant, ſcilicet aut per interius, aut per exterius; de internis in primis agemus, ea proponentes, quæ per os aſſumuntur, aut quæ in vterum inijciuntur, induntur uè. Per os ea omnia ad hunc vſum conuenient, quæ in alijs morbis laxis conuenire, nuper diximus, præſertimq. acacia, vel hypociſtis, vel balauſtium, vel terra ſamia, uel bolus armenus, uel rubi fructus immaturi ſicci, uel equiſetum ſiccum tritumque ad drachmam, ex vino auſtero, aut ex aqua plantaginis epotum: Lentiſci item fructus torrefacti cum vino epoti maxime cōueniunt. Ad hæc coagulum leporis, aut hædi, aut ouis, aut vituli, aut cerui eodem modo aſſumptum. Vinacea trita, & oſſa meſpylorum, cornique fructuū immaturorum, aut fructus oxyacanthę ſicci triti eadem menſura atque modo ex aqua, ſuccoue adſtringente, aut ex vino auſtero epoti iuuabunt. Commendatur itidem ſuccus ad vnciam contuſi expreſſiq. equiſeti, aut plantaginis, aut portulacæ, aut polygoni, aut rubi, aut ſimilium epotus. Decocta etiam ex ijſdem medicamentis facultatis adſtringentis parata in potu conuenient. Eadem medicamenta ſummopere iuuabunt, aut cathetere iniecta, aut in peſſos redacta & indita. Ego olim acacia Arabica ex vino diſſoluta cathetere in ſinum muliebrem iniecta ſanaui Guadagninam olim vxorem meam dilectiſſimam à profluuio vteri quo laborabat. Idem faciet hypociſtis, lycium, terra ſamia, lemnia, & ſuccus ex malo punico contuſo expreſſus, & huiuſmodi alia ex vino, vel ex liquore aliquo adſtringente cathetere iniecta in pudendum. Ex compoſitis etiam paſtillus Andronis ex vino cathetere inditus maximè ijs auxiliabitur. Peſſus ex ſucco equiſeti paratus plurimum à Fallopio commendatur, & qui ex ſucco plantaginis, vel polygoni, vel portulacæ, vel e malo punico dulci contuſo, expreſſoque fit. Acacia itidem cum manna thuris contrita ex aceto in peſſo ex ſpongia indita mirificè auxiliatur; aut eadem ſpongia liquida pice demerſa peſſarij modo impoſita; vel ipſius combuſtæ cinis cum aceto eodem modo indita. Cinis itidem ſuberis in fictili Italico contremati eodem modo. Gallæ etiam quod interius eſt lęuigatum, & thuris lachryma ex aqua plantaginis diluta, atque in peſſo indita. Eodem modo ex compoſitis auxiliatur ijs, quod accipit aluminis ſciſſi, interioris gallarum, acaciæ Arabicę, mannæ thuris, an. vnc. iiij. ouorum toſtorum lutea quatuor: arida lęuigantur cum ſucco plantaginis, & lana excipiuntur, & rediguntur in peſſum. Cortex itidem glandis in quercu, aut in ilice, exterior tritus in peſſis inditus maximi adiumenti eſſe ſolet. Ex externis verò medicamentis, plurimi æſtimantur Inſeſſus, qui poſſunt parari ex decocto rerum adſtringētium, aut ex vino auſtero nigro chalybeato, aut in quo medicamenta adſtringentia ebullierint. Aut ad id opportunæ erunt aquæ ferreę, aluminoſæ, aut chalcanthodes: oportebit in his mulieres inſidere, quouſq. aquæ, uel decocta umbilicum operiant. Ad hunc vſum commendatur decoctum in vino auſtero paratum ex oxyſchæno, ideſt marino iunco ex cymis myrti, roſis, rhamni folijs, rutæque ſurculis ſimul decoctis. Aliud etiam laudatur; quod accipit corticis radicis mali punici dulcis, myrti, corticis cupreſſi, an. m. iij. gallę immaturæ m. j. aquę cęleſtis, vel vini q. s. Bulliant, quo ad tertia pars, vel medietas abſumatur, pro decocto, in quo tepido inſideant mulieres per ſpatium duarum horarum ſemel vel bis in die. Parati quoque poterit decoctum pro inſeſſu in aqua uel in vino ex oleaſtro, lentiſco,

ſco,

ſco, rubo, folijs quercus, & ex glandis cortice, ex corticibusq. mali punici, ſumacho, vinaceiſq. tritis ęquis portionibus. Demum muliebria foueantur lanis ex poſca, aut ex vino auſtero nigro cum roſaceo aut oleo myrtino, vel melino madidis: vel ex aliquo decocto, aut ex ſucco rerum adſtringentium: pubi quoque & lumbis hęc eadem conuenient: Aut hiſce partibus applicentur emplaſtra, ſeu cataplaſmata ex herbis facultatis adſtringentis contuſis (cuiuſmodi eſt intybum, plantago, equiſetum, portulaca, polygonum, rubus, & ſimilia alia) ex acetoq. compoſita; aut ex earundem herbarum ſuccis cum farina uinaceorum, aut ſumachi fructuum, aut ſorborum immaturorum, vel pyrorum ſylueſtrium in clibano ſiccatorum, vel malorum granatorum ſiccatorum, mixtis cum aceto. Aut parabuntur cataplaſmata ex malo cytonio, ex palmulis, aut ex malicorio, aut ex fagea glande, aut ex rubi ſurculis, aut ex lentiſci folijs, aut ex acacia cum farina hordei, & aceto. Atque hæc ſunt medicamenta cunctis ſanguinis profluuijs laxum morbum facientibus conuenientia. Reſtat, ut de alijs profluuijs, ſcilicet excrementorum, agamus.

De vomitu cohibendo. Cap. X.

DE vomitu immoderato nunc ſcribimus, quo homines cibum ſtomacho reijciunt, & ex immoderata vacuatione vires maximè languent atq. ita, ut citò eos in ſyncopem labi ſit periculum. huiuſmodi uomitio ſępe fit à ſtomachi laxitate, aut à quauis cauſa eiuſce viſceris contentrice ſublata, aut expultrice valdè irritata ab humoris copia, aut praua qualitate: à qua ſanè cauſa proprie uomitum fieri omnibus ferè fuit perſuaſum. Cæterum cum omnis vomitio immoderata, qua homines quicquã ſtomacho continere non poſſunt, uires maxime exolbat (vnde meritò ſolutionis paſſio dicenda eſt) continuo ipſum fore cohibendum, firmandumq. medicis indicatur, ijſq. præſertim medicamentis, cum internis tum externis, quę facultate quouis modo adſtringunt. Vnde ſingula ſæpius ad alias laxas paſſiones præſcripta medicamenta erunt accomodatiſſima. Ex ijs uerò familiarius per os hęc uſurpari ſolent medicamenta tum ſimplicia, tum compoſita: Datur quidem ad uomitum firmandum ſuccus granatorum dulcium, & ſubacidorum, mica nimirum panis ſubtorrefacti eo ſucco imbuta; vel ſuccus mali cydonij, uel pomi auſteri, uel pyri acerbi, vel meſpili, vel fructuum cornus, vel berberum, uel rubi, uel mori nigri, & ſimilium: datur etiam ſuccus abſinthij ex vino auſtero, vel ſuccus menthę; vel datur ex eodẽ vino corianum tritum cochlearis menſura, aut maſtiche trita, aut carpobalſamum, aut ſumachum, aut ſemen lactucæ, vel portulacæ. Poſſunt ex ijſdem etiam compoſita parari: cuiuſmodi (exempli gratia) erit, quod accipiet ſucci granatorum acidorum vnc. iij. ſubacidorum, dulcium, an. vnc. ij. ſucci menthę vnc. s. coriani puluerizati, carpobalſami, ſumachi, an. ʒ. j. s. bulliant, & expreſſioni addatur ſacchari optimi vnc. j. dabitur ad duorum uel trium cochlearium menſuram, aut ab uncia vna ad duas, vel tres. Exterius admodum utilia ſunt epithemata parata ex roſis ſiccis, abſynthio, mentha, caryophyllis tritis, maſtiche trita ex vino nigro odorato decoctis, aut ſupra ferrum candens, aut ſupra lapidem lateritium itidem candens incalefactis, & aceto aſperſis; aut ſupra fumum cãdentis, aut ferri, aut lapidis aceto aſperſi incalefactis: Ori autem ventriculi erunt adhibenda hæc epithemata. Non minus vtilia itidem deprehendentur cataplaſmata quædam adſtringentia, quæ poterunt parari ex abſynthio, ſpica indica, mentha, malicorio, palmulis, cytoniorum, vel pyrorum immaturorum ſubſtantia, cum pane torrefacto, atque aceto, vel vino nigro auſtero. Hoc plurimum commendatur, quod paratur ex pulpæ mali cydonij immaturi

ſub cineribus coƈti, & panis torrefacti tenuiſſime triti an. vnc. vi. olei myrtini, de citonijs, an. vnc. j. s., maſtiches puluerizatæ, carpobalſami, & ſumachi tenuiſſime triti an. ʒ. j. Vini granatorum acidorum, acetiq; an. q. ſ. miſce, fiat cataplaſma: quod ori ſtomachi adhibebitur: Alij hoc non minus vtiliter admouebunt, ſcilicet, quod recipit ſucci granatorum auſterorum lib. i. ſucci menthæ vnc. iij., ſumachi, maſtiches, gallæ, balauſtij, tenuiſſime tritorum, an. ʒ. j. s. panis torrefacti tenuiſſime itidem triti vnc. vi. miſce, fiat cataplaſma.

De alui profluuio cohibendo. Cap. XII.

PEr alui profluuium immoderatum medici triplicem paſſionem intelligunt, ſcilicet lienteriam, cœliacam, atque diarrhæam. Hoc genus profluuij in prauorum excrementorum humorumue deiectione conſiſtit, & illa duo in alimentorum excretione: In lienteria cibus potuſq; quales ſumpti ſunt, ante vllam, vel exiguam quidem factam concoctionem, celeriter poſt aſſumptionem ipſorum è ventriculo, atq; ex inteſtinis elabuntur. Galenus hunc affectum diabeti, in qua potus, vt bibitur, ita mingitur, abſque vlla mutatione, haud immeritò comparauit. In cæliaco verò affectu alimenta itidem egeruntur, ſed ea non planè cruda, verum ſemicocto, corrupta, fætida, quæ non celeriter, vel ſtatim, poſt cibi vel potus aſſumptionem, egeruntur. Archigenes hoc malum, cum lenia atq; humecta excrementa deijciuntur, eſſe voluit. Cæliaca paſſio dicta eſt à ventre, qui patitur; idcirco ventralis, atq; ventricularis quoque dicitur, quod quidem ventriculi, aut ventris, nempe inteſtinorum, vitio fieri ſoleat. Aretæus hanc paſſionem cum diarrhæa confundit: & Paulus cum lienteria, quæ fit ab imbecillitate ventriculi; Aurelianus ventris fluorem atque rheumatiſmum vocauit. Lienteria vero dicta eſt ab inteſtinorum lęuitate, qua veteres medici inteſtina alimentum continere nō poſſe exiſtimarunt, vnde crudum ſtatim ferè aſſumptum alimentum egeritur. Læuia autem redduntur, ſi à torminibus (auctore Aretęo) ſublatis, profundis ſuperiorum inteſtinorũ vlceribus, crebræ, craſſæ, ſolidęq; cicatrices contrahantur: vnde ſtercora deorſum liquida ab alibili maā indiſcreta prolabuntur: Aut (vt Oribaſius credidit) ob pituitam craſſam, & lentam, frigidamq; inteſtinis ita inhærentem, quòd repleat rugoſas ſinuoſaſq; ipſorum inteſtinorum partes: ex quo inducta læuitate cibus effluit. In hac paſſione deiectio eſt alba, liquida, fætida, non conſiſtens, venter verò eſt flatuoſus, ructus ferè aſſidui tetri odoris, flatuſq; deorſum erumpunt humidi: homo gracilis, emaciatus, pallidus, & iners euadit, cum ambulat, membra labaſcunt, venæ temporum exertæ ſunt, tempora concaua, corporis eliquatio, os aridum, ſumma cutis arida, nihil ſudant; & ſimilia ex ijs profluuijs ventris homines patiuntur. Sed ad diarrhæam, quam alui profluuium itidem omnes dixerunt, veniamus, quem affectum Aretæus, vt dictum eſt, cum cæliaca paſſione confudit; ſed profectò absq; ratione hoc factum videtur, cùm id proprij inter ventris profluuia diarrhæa habeat, quod in ea non alimenta deijciantur, ſed maiori ex parte humores praui: vnde quædam diarrhæa dicitur bilioſa; quędam pituitoſa, quædam atrabilaris, & quędam mixta ex multis prauis humoribus, quia in ea complures varij humores excernuntur. Atq; etiam hoc propriũ diarrhææ erit, vt perpetuò humores in ipſa, aut ex toto corpore, aut ex aliqua parte, ſcilicet ex cerebro, aut ex hepate, aut ex liene, in ventrem confluentes deijciãtur; quandoque criticè, natura videlicet aliquando cacochymiam uacuante; quandoque à cauſa morboſa per viam ſymptomatis in ventrem delabuntur, atq; exinde inteſtinorum excretrice aut à multitudide, aut à praua ipſorum qualitate irritata, per aluum excernuntur. Singula hęc profluuiorum genera cauſas, à

quibus excitantur, habent. In hoc conueniunt lienteria & cæliaca paſſio, quòd ab ijsdem ferè cauſis ambæ paſſiones oboriantur, ſcilicet, aut à ventriculi, atque inteſtinorum debilitate, qua excrementa continere nequeunt, ſiue ea fiat ab intemperie aliqua, ſiue à ſuperioribus inteſtinis, aut ab vlcerum cicatricibus multis, craſſisq; in ipſis factis, aut à pituita viſcida, & lenta rugoſas atq; ſinuoſas inteſtinorum partes replente læuigatis; aut demum ab inteſtinorum expultrice irritata vel à multitudine ciborum propter obſtructionem in meſeraicis venis minime diſtributorum, vel ab humiditate multa aliunde confluente dilutorum, vel à praua excrementorum qualitate acri, humorum tenuium, ciborumue corruptorum, vel ex aliquo vlcere in inteſtinis: Etenim partes exulceratæ ex cibo tranſeunte vexatæ eum à ſe propellunt. Ex quibus quidem mirum haud erit, ſi lienteriam, atq; cęliacam paſſionem vnum ſpecię eſſe affectum, multis fuerit perſuaſum, meritoq; confundendam cæliacam cum lienteria eſſe. A diarrhæa verò maxime diſtinguuntur, tum quia hæc ſit prauorum humorum profluuium, & illa alimentorum; tum etiam quod diarrhæa foueatur à cauſa adſtricta, ſcilicet ab humoribus prauis vel in toto corpore, vel in aliqua parte tumentibus. de quo affectu in poſtremo libro iterum agemus, quatenus ad affectus ex laxo & ex adſtricto mixtos refertur. Lienteria verò, atq; paſſio cæliaca & laxus morbus eſt, & fere ex toto à laxa cauſa foueri videtur, excepto quando ob venarum meſeraicarum aliquã obſtructionem alimentum multum non diſtributum in ventrem delabitur. Malum hoc & diuturnum plerumq; eſt, & ſanatu adprimè difficile. Quod ſi ſanare velimus, adſtrictorijs medicamentis opus erit, intus, foriſq; vſurpatis. Itaq; ex ijs, quæ per os aſſumuntur, hæc erunt accommodatiſſima huic vſui, ſcilicet, panis cum oui luteo ſubactus & toſtus aſſumptus: amylum, cum alica, aut ptiſana cocta, & cum lacte; folia plantaginis cocta cum aceto & oleo vorata; ouum itidem coctũ induratumq; ex aceto eſitatum; lens cum cortice, & cum plantagine cocta, ex ace
,, to aſſumpta. De qua Dioſcorides ita habet. Fælicior lenti contra alui fluores
,, vis eſt admixtis illi, cum in aceto coquitur, intybo, aut portulaca, aut beta nigra, *In 2. lib de ma. med. cap 99.*
,, aut baccis myrti, aut putamine punici, aut aridis roſis, aut meſpilis, aut ſorbis,
,, aut cotoneis malis, aut pyris, aut palmulis Thebaicis, aut intybo erratico, quod
,, cichoreum dicunt, aut plantagine, aut gallis integris, quæ poſt cocturam, abijciũ
,, tur, aut vuarum rhois, quę obſonijs inſperguntur: verum acetum cum ea diligen
,, ter percoqui debet. Datur in cibis huiuſmodi ferculum. Complura ſunt, quæ trita tenuiſſimi pollinis modo ad ſiſtendam aluum obſonijs inſperguntur, vt vinaceorum nuclei toſti, & triti, aſperſi; pyra ſylueſtria ſiccata, trita, itidem aſperſa; aut ſorba, aut meſpila, aut rubi fructus immaturi ſiccati & triti; lens itidem trita eodem modo, cortex mali punici, rhus obſoniorum, & ſimilia farinæ modo trita & obſonijs aſperſa. Quędam vero vt medicamenta exhibentur, veluti eſt ſuccus aut plantaginis aut menthæ, aut abſynthij, aut mali cotonij, aut ſorbi, aut meſpili, aut ſimilium: cum vino dantur quædam trita ad drachmam, vti eſt lens trita, rhus obſoniorum, cortex granati, albæ hederę flores ex vino poti, acacia, itidem hypociſtis, rubrica ſinopica, terra ſamia, ſtercusq; canis ſiccatum ex vino, cũ maſtiche, aut cum galla trita, aſſumptum; aut cortex caſtaneæ, inter ſubſtantiam & corticem; aut membrana itidem quercus inter truncum atque corticem exiſtens; aut vuarum nuclei toſti, & triti, deuorati; aut nuclei meſpilorum eodem modo triti ex vino epoti; vel pyrum ſylueſtre, vel meſpilum, vel ſorbum ſiccatum tritũq; eodem modo epotum; vel oxyacanthæ, aut pruni ſylueſtris fructus, aut berberis, vel rubi itidem fructus immaturi eodem modo ſiccati, & aſſumpti. Eodem quoque modo myrtilli, vel folia myrti ſiccata & trita ex vino epota iuuant; vel oleæ ſylueſtris, vel œnanthes, vel menthę, vel intybi ſylueſtris. Rhus etiam obſoniorum, balauſtium, & ſimilia adſtringentia, quę ſuperius ſępè meminimus,

huic

huic affectui conducent. Clyſteres quoque adſtrictorij vel ex uino auſtero roſis ſiccis alterato, aut plantagine, aut equiſeto, aut mentha, aut balauſtijs, aut ex vino per ſe ſolo nigro auſtero chalybeato, aut ex ſucco plantaginis, aut menthæ, aut portulacæ, aut intybi agreſtis aut ſimilium, aut ex oleis eiuſdem facultatis, quale eſt omphacinum, roſaceum, myrtinum, melinum, aut ſimile aliud. At cum ſæpe hoſce clyſteres ſuperius etiam parcius magis præſcripſerimus, non eſt, vt in præſentia de ijs aliud dicamus. Eodem modo & de externis, ſcilicet, inunctionibus, vnguentis, & cataplaſmatibus, epithematibuſq. tum liquidis tum ſiccis dicimus, ſcilicet illa omnia ſuperius deſcripta maxime ad hoc profluuium ſiſtendum congruere. E quibus ſatis familiare erit vnguentum ex maſtiche tenuiſſimè trita cum oleo maſtichino paratũ, quo & os ſtomachi, & venter erit illinendus: Quod efficacius erit, ſi fuerit additum modicum pulueris ſpicę Indicę, menthæ, & abſynthij: vel, ſi adhuc efficacius deſiderabitur, addenda erit aut acacia, aut hypociſtis, aut rhus obſoniorum, aut putamen granati, aut ſimile aliud. Præterea ad hunc vſum maximè conueniet ſpica celtica, phu radix, cyperus rotunda, carpobalſamum, nux myriſtica, baccæ iuniperi, viticis, ſaliciſque. Ex ijſdẽ & cataplaſmata paranda erunt, quæ cum vino nigro auſtero, aut cum aceto, aut cum ſuccis liquidis adſtringentibus, oleiſq. itidem adſtringentibus nuper expreſſis, atque ex farina aut thuris, aut maſtiches, aut lentis, aut hordei, aut rhois, aut nucleorum vuæ toſtorum, aut corticum granatorum, aut cytoniorum ſiccatorum, aut ſorborum, aut meſpilorum immaturorum, aut myrtillorum, aut ſimiliũ commodè parabuntur: ex ijs etenim cataplaſmata parata erunt accommodatiſſima ad ventris hoſce fluores ſiſtendos ori ſtomachi atque toti ventri adhibita. Eodem modo ex ijſdem poterunt parari epithemata cum liquida, tum ſicca ijſdẽ extimis partibus tepida apponenda.

De vrina profluuio, quod Græci Diabetem appellant, tollendo, ſiue cohibendo. Cap. XIII.

TAmetſi vrinæ profluuium (quod Græci διαβήτην appellant) grauiores quidam medici Græci in renum imbecillitatem ex calida renum intemperie, aut ex humoribus acribus, vel ſalſis in renum ſubſtantia imbibitis factam, tanquam in propriam cauſam retulerint; atque exinde conſtare videatur, urinæ profluuiũ foueri ab adſtricta cauſa, & proptereà non eſſe, vt paſſionem ſimpliciter laxam pertractandam; verum vt habentem quoq; adſtrictã paſſionem (ſcilicet affectum inflammatorium) ſibi commiſtam: de quo miſto genere affectuum meritò à nobis in proximo, & vltimo libro, agendum erit: Nihilominus cum ab omnibus ferè Medicis, ad hanc paſſionẽ tollendam, vſus medicamentorum adſtringentium, fluoremque cohibentium affectari videatur, eius cognitionem, & therapiam hic ſatis apto loco tradi, & explicari poſſe arbitramur. Porrò, licet à nonnullis in principio iſtius paſſionis quædam etiam laxantia præſidia, particularimque tam venæ ſectio, pro modica molienda ſanguinis miſſione, quam purgantia, atque etiam ſudorifica fuerint ſatis commendata; quo tamen iudicio in morbo ferè turbido hæc præſidia præſcribantur, & conueniant relinquo doctis iudicandum. Neque defuerunt viri doctiſſimi, qui putarunt vrinæ profluuium nequaquam fieri à renum caliditate inſigni, aut à calidis humoribus (vt pleriſque ex antiquis Græcis viſum eſt) in ipſorum renum ſubſtantia imbibitis, at potius iſtius paſſionis cauſam referendam eſſe in imbecillitatem, laxitatemuè venarum meſeraicarum, atque illarum pręſertim, quæ ab hepate ortæ ad renes vſque tendunt, voluerunt: Quod nimirum, vt in lienteria cibus nulla qualitate mutatus, propter ventriculi inteſtinorumque imbecillitatem, ſublata illorum viſcerum facultate

conten-

contentrice, affatim celeriterque ad ventrem delabitur, egeriturque; ita in diabete aquea humiditas nulla qualitate mutata à ventriculo per venas meſenterij primò, & poſtea per hepatis venas laxatas ad renes, & ad veſicam affatim & celeriter defertur, mingiturque. Quo pacto non immeritò Galenus lienteriam aliquando diabeti comparauit, in qua potus, vt bibitur, ita mingitur ſine vlla mutatione. Quod verò non à renum inflammatorio affectu (ut plerique voluiſſe viſi ſunt) vrinæ profluuium fiat, eo potiſſimum argumento dubitare videntur, quoniam in renum inflammatione vrinæ profluuium excitari, haud obſeruatum eſt. Quinimo nullum medicorum antiquorum ex ijs, qui de renum inflammatione ſcripſerunt, legimus, qui vrinæ profluuium inter ſigna renum inflammatorum pathognomonica propriauè comprehendiſſe viſus fuerit. Porrò ſi renes ob intenſam caliditatem, non humores modo venarum, ſed (vt omnes ferè exiſtimarunt) etiam totius corporis immoderatiùs attrahere compellerentur, in omni affectu renum inflammatorio idem facerent; quod cum neque in inflammatione eryſipelatode, qua renes immodico calore maxime ſemper incenduntur, non fiat, neque obſeruetur, cui mirum erit, nos dubitaſſe, an renibus calida intemperie, cum præſentia acrium ſalſorumque humorum, affectis, diabetes fieri queat? Nam probabilius eſt, quod in dictarum venarum, renum, atque veſicæ laxitatem hæc paſſio ſit referenda. Nobis ſolummodo conceſſum eſt, ſemel diabetem vidiſſe, in homine ſexagenario, qui de vrinæ profluuio, atque de ſiti intenſa tantummodo conquerebatur, nequaquam autem de caliditate renum aut de aliquo dolore. Neque enim tantus calor in renibus accenſus eum latuiſſet, neque etiam dolore (qui neceſſariò in renibus affectum inflammatorium conſequitur) omnino caruiſſet. Sitiunt verò non ex affectu illo inflammatorio, at præ immoderata aquę humiditatis per veſicam, aſſiduaque euacuatione, toto corpore areſcente, atque tabeſcente. Quare diabetes non videtur in affectum inflãmatorium renum eſſe referenda; at in laxitatem venarum meſenterij, hepatiſq. ad renes peruenientium, ipſorumq. renum, & veſicæ. Hic affectus facile innoteſcit ex vrinæ profluuio, & ſiti aſſidua, atque corporis totius habitu gracileſcẽte, areſcente, contabeſcenteque. Malum ſanè longum eſt, &, ni principio ei occurratur opportunis medicamentis, exitiale. Itaque cum laxus affectus ſit, à cauſaque etiam laxa foueatur, ut tollatur præſidijs adſtrictorijs opus habebit. Vnde etiam viuendi ratio erit adſtrictoria: Aer igitur frigidus atque ſiccus erit eligendus: Cibus verò craſſæ ſubſtantiæ, ſolidæque, ne eius ſeroſitas præ craſſitie facile per venas laxas delabatur ad renes atque ad veſicam: Potus erit aut vinũ nigrum, craſſum, adſtringens; aut aqua alterata coriano, aut vuarum nucleis, aut myrtillis, aut fructibus ſumachi, aut plantagine, uel intybo, vel portulaca, vel polygono, vel ſimili alio medicamento facultatis adſtringentis: Vtiliſſima quoque erit ad potum aqua vel vinum ferratum. Quies conueniet, à motu erit abſtinendum tum corporis tum animi. Somni erunt longiores. Carnes pro cibo conuenient macrę, & craſſi, ut dictum eſt, alimenti: cuiuſmodi ſunt bouinę macrę, caprinę, leporinę, auiumque montanarum: lac etiam ſiliceis lapidibus ignitis decoctum, chalybeatumque maxime conueniet in cibo aſſumptum. Ex oleribus verò intybum, portulaca, oxylapatum, plantago, mentha, & ſimilia, quę ſuperius non ſemel meminimus, vtilia erunt: ex fructibus conducent omnes adſtringentes, ut poma immatura, pyra auſtera, & ſylueſtria, cydonia, meſpila, ſorba, corna, mora immatura, caſtaneę, atque nuces. Ex medicamentis autem dabitur polygoni ſuccus, aut plantaginis, aut rubi, aut acaciæ, aut menthę, aut abſynthij, aut portulacę, aut rubi, aut polygoni, aut hypociſtidis. Non latuit vel etiam mulierculas vſus (ad vrinę profluuium tollendum) cremoris radicis ſymphyti maioris: Cuius etiam radicis puluis datur vtiliſſimè ex vino nigro auſtero.

In lib. 6. de loc. aff. cap. 2.

ſtero. Non minus effertur vſus quarundam terrarum, cuiuſmodi eſt Lemnia, Samia. Nonnulli exhibent thuris maſculi drachmam cum aqua abſynthij. Ex compoſitis etiam commendantur paſtilli de ſpodio, de terra ſigillata, de balauſtijs. Vbi verò hiſce propoſitis remedijs hoc malum non cedat, etiam ad narcotica (vulgo ſtupefacientia vocata) fore veniendum, non paucis viſum eſt: proptereaq. dandum lac papauerum alborum, & nigrorum etiam cum vino: atque ex compoſitis phylonium Perſicum, aut Theriacam recentem ad drachmam, cum aqua menthæ, vel abſynthij, aut cum vino nigro auſtero. Vtiliſſimæ quoque erunt aquæ Villenſes, in agro Lucenſi, ad libras quatuor per plures dies epotæ. Syrupi etiam ad hunc vſum laudantur, de abſynthio, de omphacio, myrtinus, de ribes, & ſimiles alij. Demum ad iecoris regionem in hypochondrio dextro, & ad renes, omnia epithemata, vnguenta, cataplaſmata in ſuperiori capite ad lienteriam, & cœliacam paſſionem deſcripta erunt adhibenda: neque minus inſeſſiones, quas ſuperius non ſemel ad alios laxos morbos accommodatos docuimus, huic affectui conuenient.

Finis Libri Duodecimi.

PROSPERI ALPINI MAROSTICENSIS DE MEDICINA METHODICA LIBER DECIMVSTERTIVS.

De morbis mixtis ex adſtricto atque ex laxo eſſe agendum, & primùm quot ſint hi affectus, qui mixtorum morborum genere comprehenduntur. Cap. I.

DEI optimi maximi beneficio tandem ad vltimum iſtius operis librum peruenimus, in quo à nobis propoſitum fuerat agere de iis affectibus, qui tertiò morborum genere comprehenduntur, quiq; mixti ex laxo atq; ex adſtricto dicuntur. Dari verò morbos mixtos ex adſtricto & laxo, qui, ad curationem inſtituendam, & laxandum & adſtringendum indicant, in tertio libro demonſtratum eſt. Namque (exempli gratia) cholera eſt morbus laxus, quia hoc malo corpus per vomitum atq; per ventrem immoderatiùs purgatur, atq; reſoluitur, vt merito ſyncopen acceſſat, veruntamen fouetur à cauſa adſtricta, ſcilicet quæ multitudo eſt prauorum humorum alimentorumq; corruptorum, vehementer irritans expultricem ad eam colluuiem prauorum excrementorum foras protrudendam. Quæ cauſa, cum affectus adſtrictus ſit, indicat laxandum, vt mirum non ſit, ſi nonnulli & vomitum aliquando, & alui purgationem in hoc morbo adiuuēt, laxantiaq; aliqua propinant, cuiuſmodi eſt aqua calida, oleum dulce, vel amygdalinum, vel hydrelæum, quod hoc malo affectis aliquando calidum exhibent. Contrà, purgatio immoderata, quę & per ſtomachum & per ventrem fit, quia nimirum paſſio laxa eſt, ideo & ipſa aliquando adſtringendum indicat: Vnde mirum itidem non eſt, ſi Medici, ne ex ea ęgroti in ſyncopen labantur, eam purgationem quibuſdam præſidiis adſtrictoriis moderari, ac firmare aliquando ſtu-
„ deant. Quod & Paulus confirmauit, ita de hoc affectu ſcribens; Sin autem per Lib. 3. cap. 10.
„ ſeueret euacuationis impetus, venter concidat, pulſus minor, creberq; euadat,
„ cataplaſma adhibendum ex palmulis cum œnanthe, & acacia: præterea datur
„ aquæ frigidæ cyathus. Ex quibus colligimus dari morbum mixtum ex adſtricto & laxo, in quo pro curatione pręſidia & laxantia & adſtringentia per ſe indicantur. Non tamen eodem tempore vtrique affectui occurrendum ſimul indicatur; at vrgentiori incumbendum eſſe Methodici voluerunt, ſcilicet, vt vſui laxantium præſidiorum medicus incumbat, ſi adſtricta cauſa vel paſſio magis urgeat, adſtringentium verò, ubi laxus affectus magis itidem vrgeat; unde (exempli gratia) in cholera propoſita, cum euacuationis impetus minus urgeat, Paulus exhibendo aquam calidam, uel aliud ſimile, cum uomitionem, tum alui deiectionem iuuandam affirmauit; at contrà, magis urgente euacuationis impetu, & per os frigidā aquam dando, & exterius adſtringens cataplaſma admouendo, impetum euacuationis firmandum conſuluit. Itaque in morbis mixtis urgentiori erit incumbendum. Nonnullis uerò etiam uiſum eſt, in huiuſmodi mixtis affectibus poſſe adhiberi medicamenta mixtæ facultatis, ſcilicet, laxatoriæ, atq; adſtrictoriæ; quæ,

inquam, eodem tempore adhibita vtrique paſſioni, mixtę ſcilicet ex adſtricto atque ex laxo, medeantur. de qua controuerſia egimus in ſuperioribus libris. At nunc illud, quod ex hoc ſermone ſupereſt, abſoluamus. Patefactum enim eſt, dari morbos mixtos ex adſtricto & laxo, qui & laxatorijs & adſtrictorijs ſimul medicamentis, pro curatione facienda, egent. his igitur mixtis affectibus, vt dictum eſt, ſemper vrgentiori erit incumbendum, altero tamen non neglecto; aliquando vero ſi tamen hoc commodè fieri poſſit, vtrique affectui mixto, nempe adſtricto atque laxo, medicamentis mixtarum facultatum adhibitis erit medendum eo profecto modo, quo voluit Galenus medicamenta compoſita confici, quę exterius cuti adhibita & laxare & adſtringere valent. De qua re, vt dictum eſt, ſuperius egimus. Mixti itaque ex adſtricto & laxo complures ſunt affectus, qui vel laxi ſunt, & habent alium adſtrictum, quo fouentur, affectum coniunctum, vt eſt cholera; vel adſtricti habent itidem affectum laxum ipſis coniunctum, vt phreniris, vel pleuritis cum hæmorrhagia, aut cum vomitu, aut cum alia vacuatione, quæ laxa paſſio eſt. At hiſce præmiſſis, dicamus particulatim omnes affectus mixtos ex adſtricto & laxo, de quibus in hoc libro à nobis agendum eſt, ab adſtrictis, qui habent laxum affectum coniunctum, exordientes. Morbi itaq; adſtricti laxum affectum ſimul coniunctum habentes ſunt febres ardentes, ſynochæ maximè æſtuoſę, hecticæ, atque tabidæ ex vlcere aut pulmonis, aut ſtomachi, aut inteſtinorum profectæ; tuſſis itidem cum ſputi euacuatione, ſputum ſanguinis, phthiſis, empyema, rupta vomica, ſyncope cum ſtomachica tum cardiaca, tremor cordis cum virium exolutione. Demum febres omnes & putridę, & diariæ, & phlegmones, & quiuis alius affectus particularis adſtrictus, qui habeat coniunctã aliquam euacuationem inſignem, vti eſt ſanguinis fluor, vel ſudor, vel vomitus, vel alui, vel vrinæ, vel vteri profluuium. Laxi verò mixtam habentes paſſionem adſtrictam; ſunt vomitus violenti, cholera, diarrhęa, dyſenteria, fluxus hepaticus, profluuium muliebre, atque gonorrhæa. De his vero ſingulis in hoc libro agentes complura ſupponemus, quæ in curatione morborum & adſtrictorum, & laxorum ſuperioribus libris docuimus.

De curatione febrium ſynocharum, ardentiumq́ maximè æſtuoſarum. Cap. II.

Methodum demonſtraturi, quia ex Methodica arte poſſimus mederi morbis mixtis ex adſtricto & laxo, primò de adſtrictis habentibus laxum quoque affectum coniunctum ſcripturi à febribus continentibus, quæ maximæ, æſtuoſiſſimæq; exiſtunt, atque ab hecticis tabidis, colliquatiuiſq. inchoabimus. Porrò continentes febres, quæ ſunt ſynochę, atque ardentes, quando vehementes ſunt maximèq. incendentes atque æſtuoſæ, habent mixtum ſeu coniunctum affectum laxatorium, nimirum, qui eſt caloris innati, ſeu virium magna reſolutio; quique etiam fit, vt accuratè in libro quinto docuimus, ab æſtuoſiſſimo, maximoque calore meatus internos immoderatius laxante, atque vitales ſpiritus, idcircoq; & vires, maximè exoluente. Quod verò febres nedum hę continentes, at omnes quidem (tabidis exceptis) ſint morbi adſtricti, in ſuperioribus libris demonſtrauimus. Itaque in hiſce febribus curandis, quæ, cum adſtrictæ paſſiones ſint, laxum tamen affectum coniunctum habent, tum laxatorijs, tum adſtrictorijs medicaminibus indigebimus. Sed cum in morbo mixto, ex Methodicorum placitis, vrgentiori ſit incumbendum, accuratè videndum erit, ad inſtituendam curationem, in hiſce febribus, an laxa paſſio vrgeat uel adſtricta? Adſtricta eſt meatuum cum internorum tum exteriorum obſtructio, humoris copia, atq; putredo, intra venas magnas adſtricta. vnde medici etiam Dogmatici in

harum

harum febrium principio (quo tempore nondum hæ febres nactæ ſunt calorem maximum, æſtuoſiſſimumque, quem ſequitur neceſſariò laxus morbus) laxatoriorum præſidiorum vſui incumbere ſolent: quorum omnium præcipuum, maximumq; laxatoriom dicitur ſanguinis copioſa euacuatio. Adminiſtratio tamen horum præſidiorum, illarumque febrium curatio ex eo libro quinto, vbi diligenter, exquiſitèque de iiſdem tractauimus, petenda erit. Febribus aotem laxatorijs præſidijs nihil cedentibus, at ipſis maximo calore auctis, redditiſque æſtuoſiſſimis, Methodici ad vſum medicamentorum adſtringentium ſeſe conferunt. Nam febrili calore vires immoderatius reſoluente, laxus ſuperuenit affectus, qui magis vrget, quam adſtrictus, quod ab illo periculum impendeat, ne ſpiritibus vitalibus immoderatius digeſtis, in lethalem ſyocopem, quę mors eſt, ęgroti tandem labantur. Vnde in huiuſmodi febribus ex omnibus adſtrictorijs medicamentis Medici vnum maxime concelebrarunt, i. aquam fontanam frigidam illis largius propioatam. Quod genus prę́ſidij apud omnes medicos & dogmaticos & Methodicos & empiricos perpetuò ad haſce febres ardentiſſimas olim in magna exiſtimatione, atque vſu familiari, habitum eſt. Ideo nos quoque in hiſce febribus maxime æſtuoſis frigidam aquam fontanam, vel fluuiatilem, ad libitum vberius hauriendam, audacter dabimus, præſertimque, (vt rectè Galenus monuit) ſi æſtate hæ febres æſtuoſiſſimæ vigeant, aliquaque coctionis ſigna apparuerint in vrinis, in hominibus robuſtis, atque potui aquæ aſſuetis. Contrà verò in debilibus, neque potui aquæ multum aſſuetis, aquam frigidam exhibere non erit tutum, maximè verò ſi febris non ſit admodum æſtuoſa ab vſo aquæ erit abſtinendum: cuius ratio eſt, quoniam hæc febris, cum non habeat maximum calorem, laxum quoque affectum, à quo adſtringentia medicamenta indicantur, ſecum iunctum, mixtumq; non habet, propterea cum in talibus febribus ſolummodo vrgeat paſſio adſtricta, mirum haud erit, ſi curatio harum febriũ ex laxaotium vſu ſit ſperanda. Quibus autem præſidijs particulatim hæ febres opus habeant, & quomodo ſanari ab ipſis ægroti debeant, ex quinto libro, in quo accuratè de ipſarum curatione ſcripſimus, ſtudioſi diſcent.

De curatione febrium hecticarum, quæ tabidæ euaſerunt. Cap. III.

Iam verò & febris hectica, quæ iam tabem attigit, cum morbus mixtus ex laxo & adſtricto ſit, meritò mixtis medicamentis, ſcilicet adſtrictorijs, & laxatorijs tollitur. Hecticam enim febrem eſſe adſtrictam paſſionem, ſuperius à nobis comprobatum eſt: Quod verò habeat & ipſa mixtam etiam paſſionem laxam, eo argumento cognoſcitur, quod in ea, quæ verè hectica dicitur (quoniã in ipſa febrilis calor iam humidum conſumere cæpit) ægroti profluuio laboreot. Namque hectica in priocipio, cum nondum eius calor in ſolidis partibus adſtrictus cæpit humidum liquare & abſumere, verius Græcis ſchetica, quàm hectica dicebatur. Cum igitur in hecticis, quæ tabem iam attigeruni, fiat humidi ſubſtaotifici colliquatio, atque euacuatio, quis non viderit, ipſam habere laxum affectum mixtum adſtricto? Vnde, ut dictum eſt, hæc febris, vt adſtricta, laxatoria indicabit auxilia; vt fluida laxauè, adſtrictoria; io tabida tamen adſtrictoria habebunt prę́cipuum uſum, cum in ipſa febre colliquatio, & humidi conſumptio ab igneo calore facta, magis vrgeat io curatione. Hinc medici omnes in ijs hecticis tabidis vtuotur adſtrictorijs; & inter ea, quæ per os ſumuntur, lac cõmendarũt epotũ, aſininũ, vel camelinũ, vel equinũ, vel caprinũ: Conferũt quoq; potiooes frigidę ex aqua hordeacea, aut portulacę, aut lactucę. At in cibo magis cõgruere videtur cremor ptiſanę hordeacecę, cum lacte ſeminum melonis. Potio apud Ægyptios

ſatis familiaris eſt, quæ paratur ex lacte ſeminum melonis, cucumeris, anguriæ, portulacæ, papaueris albi, lactucę, hordei, & ſimilium: Contundunt in mortario hæc omnia, & ex ijs cum iure pulli, aut caſtrati, facta expreſſione, extrahunt lac, quod modicè ebulliunt, atq; cum ſaccharo candido, & aqua roſacea, hecticis exhibent. Omnes medici etiam inter externa medicamenta concelebrarunt balnea aquę fontanæ primò tepida, & poſtea frigida, quæ non niſi in robuſtis conueniunt: etenim in excarnibus, debilibusq;, aquæ frigiditas nedum non auget calorem innatum, ſed potius ipſum extinguit. Nobiles autem ſolent vti etiam balneis ex lacte, aut aſinino, aut equino, aut camelino, aut caprino. Vtuntur inſuper inunctionibus frigidis, ex oleo violaro, roſaceo, vel nenupharino, & ſimilibus, ad vniuerſum corpus, particulatimq; ad totum thoracem, ad ventriculum, ad hepar, atq; ad lumbos adhibitis. Quibus partibus admouere ſolent etiam frigida epithemata ex lacte, ptiſanæ hordeaceæ cremore, ſucco lactucę, vel ſonchi, vel lenticulæ paluſtris, aut polygoni, aut portulacę, aut ſimilium. Quare in hecticis tabem attingentibus, quod affectus laxus, qui in conſumptione humidi ſubſtantifici conſiſtit, febre ipſa, quæ adſtrictus morbus eſt, magis vrgeat, maiusq; periculum vitæ inuehat (namq; ni principio tabida affectio tollatur, malum poſt lõgum tempus exitium adfert) idcirco vſui adſtringentium præſidiorum planè erit incumbendum. Sed ex ijs, quæ ad hunc morbum congrua ſunt, quomodoq; ijs ad colliquationem firmandam medici vti debeant, & ad ſchetlcam febrem, quæ adſtrictus morbus eſt pro curatione conueniant, accuratiſſime in libro quinto diximus: propterea ab eo libro ſtudioſus ea petere non grauabitur. Eodem modo rabidæ febres ex vlcere aut ſtomachi, aut pulmonum, aut inteſtinorum, aut renum obortæ vſu adſtrictoriorum auxiliorum tractandę erunt. At de ipſarum curatione etiam egimus; vbi de phthiſi ſermonem ſuperioribus libris inſtituimus.

De febribus, phlegmonis, & alijs morbis adſtrictis, quæ habent coniunctam aliquam euacuationem, ſanandis. Cap. IV.

QVoniam & febres, & phlegmonæ, & alij particulares affectus adſtrictorum genere comprehenſi, ſolent ſæpius habere coniunctas euacuationes, aut ſenſibiles, aut inſenſibiles, laxum morbum facientes: hinc pro inſtituenda curatione eorum curatiui ſcopi aut turbantur, aut planè in contrarium mutantur. Namque cum ad vſum tollendarum febrium, vel phlegmonum, laxatoria auxilia fuerint recepta, atq; incepta, superueniente his inſigni aliqua euacuatione neceſſe eſt propoſitos ſcopos laxatorios vel turbari, vel in adſtrictorios mutari. Turbantur quidem ſuperueniente aliqua inſigni euacuatione vel inſenſibili, quæ per poros meatusue totius corporis facta calorem innatum immoderatius euaporat; vel ſenſibili, cuiuſmodi eſt ſudor copioſus, hæmorrhagia, aut menſtrua purgatio, aut hæmorrhoides, aut vomitus, aut ventris fluor. Aliqua enim harum euacuationum febribus, aut phlegmonis, aut alij morbo ex adſtrictis, superueniente, vel vnà cum morbo ſimul oborta, prohibetur vſus magnorum laxatoriorum, quæ ab abſtrictis magnis morbis indicantur. Etenim etſi ex morbi eſſentia habita indicatione molienda eſſet ſanguinis euacuatio, per venam ſectam; nihilominus ſuperueniente euacuatione aliqua (quòd vires ob eam cauſam non ferũt alias euacuationes ab arte factas) aut non erit ſecanda vena; vel huius locò ſufficiet modicum ſanguinem eduxiſſe, aut crurum ſcarificatione, aut cucurbitulis dorſi partibus cum ſcarificationibus admotis, aut ſanguiſugis ad hæmorrhoidas adhibitis. Nullo autem modo erit ſanguinis euacuatio, aut purgatio aliqua tentanda

tanda, vbi oborta euacuatio ita inſignis extiterit, vt vires maxime reſoluat. Quare euacuatio aliqua, vti dictum eſt, ſuperueniens morbo adſtricto vſum laxatoriorum præſidiorum maxime perturbat. Sæpè verò ea in adſtrictoria etiam commutat, nimirum, ſi euacuatio oborta ita immoderatius profluat, vt vires maxime reſoluat, corporiſq; actiones lędat. namque coguntur medici, in morbo adſtricto habente commixtum morbum laxum maximè vrgentem, planè ab vſu laxatoriorum præſidiorum deſiſtere, atq; vſum adſtringentium complecti, vt omnino laxus morbus ab immoderata euacuatione factus, qui virium reſolutionem minatur, tollatur: quibus ſanè probè adſtrictoriorum vſu reſtitutis, ſublatoq; laxo affectu, ſi amplius adſtrictus morbus perſeueret, rurſum ad vſum laxatoriorū medicaminum redeundum eſſet. Quo pacto verò, & quibus particulatim auxilijs vtendum ſit, pro morborum adſtrictorum, atq; laxorum curatione, ſuperioribus libris a nobis præmonſtratum eſt. At his præmiſſis pręſtabit deſcendere ad particularia, vt cognitio curationis morborum adſtrictorum habentium mixtum aliū affectum laxum, quoad fieri poteſt, illuſtretur. Profectò, ſi febri lipothymia, ob immodicā meatuū cutis laxationem, aut ob ſudorem aſſiduum immoderatumq; ſuperuenerit, ne dum ab omnibus laxatorijs erit cauendum, verū etiā adſtrictorijs meatus cutis denſando prorſus incumbere oportebit. vnde medici aquam frigidam repente in faciem proijciunt, aut oxycratum frigidum, & per os quoque ſæpe frigidam vel aquam vel oxycratum propinant; alij dant ipſam frigidam cū omphacio, aut ſucco granatorum; eodem modo ad ſudorem cohibendum contegunt ęgrotos tenui velamine, vt ab ambiente aere frigido cutis meatus denſentur; alij linteo poſca frigida imbuto ægrotos cooperiunt; alij eandem vel aquam frigidam, vel poſcam ex linteo toti thoraci, dorſo, collo, locisq; ſubalis repente adhibent. Si vero febribus vel phlegmonis ſuperuenerit hæmorrhagia, vel copioſa menſtrua, vel hęmorrhoides, eodem modo præſidia ad ſcopos curatiuos febriū, vel phlegmonum, quę ſunt adſtricti affectus, accommodata, nempe laxantia, prohibentur, eorumq; vſus perturbatur, quippè in immoderato ſanguinis fluore, omnino laxatorij ſcopi mutabuntur in adſtrictorios. Nam ſi immoderatius ſanguis ad deliquium fermè animi profluat, tunc coguntur medici, ne ęgroti in ſyncopem labantur, adſtrictorijs medicamentis hæmorrhagiam cohibere. Quæ vero adſtrictoria medicamenta hęmorrhagiæ ſupprimendę conducant, nos in altero libro diximus. Vbi verò hæmorrhagia eſt moderata, quæ vires non ita exoluat, vt actiones lædat, non omnino à laxatorijs medici abſtinent, ſed aliquando ijs vtuntur. Sic in pleuritico puero Baſſanenſi, qui crebram habuit hęmorrhagiam, nos vnà cum Euſtachio Rudio, Equite perilluſtri, atq; Medico hac noſtra ętate celeberrimo, qui eius curæ ambo pręfuimus, fælici cum ſucceſſu adhibitis cum ſcarificatione cucurbitulis inter ſcapulas, non ſemel ſanguinem eduximus. Quo laxatorio pręſidio citò à phlegmone euaſit. Quare hæmorrhagia narium, uel alia ſanguinis euacuatio in febribus, in phlegmonis, uel in alijs morbis adſtrictis ſuperueniens, ſi ita moderata ſit, ut non lædat actiones, neque adhuc laxus morbus facta ſit, turbat ſane quadantenus laxatoriorum præſidiorum uſum, hunc tamen haud planè tollit. Qua ratione ſanguinis miſſio per uenam ſectam, quod eſt maximum omnium laxatoriorum præſidiorum, fieri quidem non debet, uerunramē eius loco mitiora laxatoria ſunt ſubſtituenda, ut eſt ſanguinis euacuatio, quæ fit ſcarificatis cruribus, (quam uicarium uenę ſectionis præſidium eſſe in libris de medicina Ægyptiorum demonſtrauimus) aut quæ fit adhibitis, cum ſcarificatione cruribus, coxendicibus, atque dorſi partibus inflicta, cucurbitulis, aut adhibitis hęmorrhoidibus ſanguiſugis: Eodē modo de medicamentis, quæ uentrem ſubducendo laxant, eſt ſentiendum, ſcilicet magna pharmaca non conuenire, ſed clementiora, aut ipſorū loco (quod inter Methodicos Aurelianus maxime faciendū conſuluit)

conſuluit) clyſteres laxatorios inſtituere. Sanguine verò, vti dictum etiam eſt,
aut per nates aut per aliam partem corporis immoderatius profluente, cum laxus
hic euacuationis affectus magis adſtricto vrgeat, ne dum ab omnibus laxatorijs
erit abſtinendum, at planè vſui contrariorum, ſcilicet adſtringentium, erit ſtuden
dum. Eodem modo etiam, ſuperueniente in ijſdem morbis adſtrictis uel vomi-
tu uel fluxu ventris, medici in curatione ſe gerere debebunt. Nam vacuationes
per uomitū & ſi fuerint moderatę, vſum tñ laxatoriorū & ipſę quadātenus impe-
dienr, pręſertimque magnorum, quę ſuut venę ſectio, crurum ſcarificatio, cucur
birulę ſcarificatæ, purgantia, & alia ſimilia. hæc enim auxilia uomitus maximè
impedit, ſiue ſit criticus ſiue ſymptomaticus, quominus adminiſtrari debeant,
precipue uerò in febribus; omniumq. etiam maximè, ſi uomitus, & ſi per ipſum
facta purgatio fuerit moderata, tamen cum faſtidio, dolore, aut angore fiat. Ita
enim in febribus ſi ſuperueniat, neq; vlla ſanguinis euacuatio, neq; vlla cathar-
tica purgatio erit tentanda, quo ad tum uomitio ceſſauerit, tum uentriculus robur
receperit. Quod dogma etiam Galenus confirmare videtur, cum ita ſcribat:
In 1. ad Glau. „ An prius ori ventris proſpiciemus, ac poſtea vbi recte id habuerit, vniuerſum
„ corpus, quantum res ipſa expoſcit, vacuabimus? mihi ſanè ita videtur. Tales
„ igitur non paucos ſępe vidimus, alios quidem interijſse, alios verò in ſummum
„ periculum fuiſſe adactos, cùm eos vacuare, uentris ore nondum confirmato, me-
dici tentaſſent. Vbi verò & vomitiones ſuperuenientes in ijs adſtrictis morbis
ſint aſſiduæ, atque immoderatæ, ut de alijs immoderatis vacuationibus laxum
affectum magnum facientibus dictum eſt, mutantur ſcopi laxatorij in adſtricto-
rios; vnde cum adſtricto primario morbo laxus hic affectus magis urgeat, cogi-
tur medici vſu adſtringentium medicaminum eas vomitiones immoderatas fir-
mare, eoque pręſertim modo, & ijſdem ſanè medicamentis adſtrictorijs, quæ
nos ſuperiori libro ad vomitum cohibendum meminimus. Hoc idem dogma, ſi
in ijſdem febribus itidem, aut in phlegmonis; aut in alijs morbis adſtrictis alui
profluuium ſuperuenerit, eodem modo ſeruandum erit, quo de vomitu nunc di-
ctum eſt. namque ſi ipſum haud immoderatum ſit; turbabitur porrò in morbo
adſtricto uſus laxantium pręſidiorum: quod ſi immoderatius profluat, omnem
laxantium uſum tollit, & cogit medicos uti conſtrictorijs, ijſdemque planè, quę
nos ſuperiori libro, ad tollendam lienteriam, & cęliacam paſſionem, ſcripta re-
liquimus. Cęterum nonnulli ſunt, qui damnarunt laxantia, nedum in magno
alui profluuio, ſed quinimo etiam in leui, quod tamen criticum ſit à naturaq.
criticè noxios humores per aluum excernente fiat. In hoc enim nullum ex laxa-
torijs aut vacuatorium aut purgatorium auxilium conuenire dogmaticis viſum
In 1. ad Glauc. cap. 14. eſt. Quod Galenus hiſce profecto uerbis uoluiſſe viſus eſt: Quod ſi fuerit fe-
„ bris cum alui profluuio, etiam ſi non ſit pro multitudinis ratione, neque purgare,
„ neque ſanguinem mittere oportet: quicumque enim ijs plus adimere neceſſariū
„ fore putantes, aut ſanguinem mittere, aut purgare voluerunt, in grauiora peri-
„ cula ægrotum deduxerunt. In quo dogmate haud planè vbique locorum Gale-
In 1. aphor. Hip. aph. xx. nus ſibi conſtare viſus eſt, pręſertimque, cum in Hippocratis aphoriſmis dixerit,
Vbi igitur (inquit) ſit, factaue iam planè criſis eſt, omnia tum naturæ permitte-
„ re, nec nos quicquam nouare oportet: ubi verò imperfecta criſis eſt, id quod de-
„ eſt, addere conuenit. Paulo poſt: Quod ſi aliquid ad perfectam criſim deeſſe
„ videbitur, id addendum erit, noſtraque opera ſupplendum. Nam quæ poſt cri-
„ ſim relinquuntur, recidiuos morbos faciunt. Hippocrates verò longè melius hoc
dogma iudicaſſe viſus eſt, qui de quocumque profluuio cum critico tum ſympto-
„ matico rem hanc eſſe intelligendam, inſinuauit his, quæ ſequuntur, verbis: Aluo
„ fluente, ſanguinem non mittito: nam ſi poſt venę ſectionem fluor perſeuerauerit,
uirtus imbecillior redditur. Quare ſi in febre, vel in alio affectu adſtrictorio, alui

profluuium

profluuium ſuperuenerit, meritò ut nuper diximus turbabit vſum laxatoriorum, quod affectus laxus ſit; atque ſi fuerit immoderatum, planè uſum illorum adimet, ita ut omnino medici in hoc affectu cogantur ab omnibus laxatorijs preſidijs cauere, & ijs contraria ſcilicet adſtrictoria ſubſtituere. Sed neque hoc noſtrum dogma turbabit, quòd experientia cognitum ſit, in quibuſdam alui profluuijs ſymptomaticis medicos ferè omnes uti magnis etiam laxatorijs, cuiuſmodi eſt ſanguinis euacuatio, atque purgatio. In quibuſdam enim dyſenterijs, vel doctiſſimi etiam medici & ſanguinem mittunt, & purgatorium medicamentum aliquando propinant. Qua purgatione nonnunquam ad tollendas diarrheas etiam medici vti ſolent. At hoc fit, vt poſterius apertius docebimus, quod dyſenteria atque diarrhæa, licet laxi morbi ſint, tamen adſtrictum affectum, quo fouentur, mixtum habeant. de quo affectu poſterius accuratè etiam agemus.

De ſputo ſanguinis. Cap. V.

PEr ſputum ſanguinis medici intelligunt ſanguinis excretionem quæ per os fit, ſed tamen cum tuſſi, cum & ſimplici excreatu, vt aliàs dictum eſt, à faucibus quandoq; excreetur ſanguis, & vomitu à ſtomachi, & ventris regione excernatur: cum tuſſi vero reiectus emanat ab inſtrumentis reſpirationi dicatis, ſcilicet aut ab aſpera arteria, aut à pulmonibus, aut ab aliqua thoracis parte. Tametſi non perpetuo hoc eſſe verum deprehendatur, quando; ſi à capite deſtillet, cum irritatione quadam & tuſſi excernatur, vt qui ad aſperæ arteriæ caput defluat, iterumq; ſurſum feratur. Itaq; ſputum ſanguinis intelligunt eiuſdem fluorem cum tuſſi factum, de quo (quod maius ex eo vitæ deſcrimen pendeat) ſtudioſius medici tractant. Quibus verò à cauſis hic ſanguis exeat, & à quibus partibus, ſuperiori libro ſatis ſuperq; dictum eſt. Vnde illud vnum erit de eo cognoſcendum, an ſcilicet ſit morbus laxus, vel adſtrictus, aut deniq; ex vtroq; mixtus. Habere affectum adſtrictum, neminem latet, cum fiat a multitudine humoris vas frangentis, aut ab humore ſalſo, vel acri erodente, cuius quidem adſtricti affectus ſolent eſſe ſigna, dolor pectoris, vel grauitas, tuſſis, atq; mala reſpiratio. Laxum quoq; patet adeſſe in ſputo ſanguinis morbum, etiamſi neq; ſanguis immoderatiùs profluat, cum omnem ſanguinis vacuationem morbum laxum facere ferè omnibus ſit perſuaſum, preſertimq; ſi à venarum ruptura, aut exeſione fiat, quando hæc euacuatio, ni cohibeatur, auctior in dies magis ſit futura, & actiones corporis læſura. Hinc eſt quod omnes medici cum Dogmatici, tum Methodici, tum Empirici, in quocumque ſputo ſanguinis ſoliti ſunt ipſum adſtringentium medicamentorum vſu cohibere, & firmare; quod nimirum ex eo ſputo phthiſis periculum impendeat, atque tabis. Non tamen (vt aliàs demonſtratum eſt) quælibet ſanguinis eruptio euacuatioue, ni immoderatiùs profluendo vires exoluat, corporisq; actiones lędat, laxus morbus exiſtit; neque enim hemorrhoides, neque menſes moderatè profluentes laxum morbum faciunt, ſed neque morbum quidem, niſi corpus lędant. At his propoſitis, ad curationem tranſeamus. Quæ indicabitur cum ab adſtricto affectu, tum a laxo, ſcilicet à ſanguinis fluore tabem futuram denotante; vnde, cùm non minus laxa paſſio vrgeat, quam adſtricta, proinde æquè tũ adſtricto, tum laxo à medicis incumbendum erit. Qua ratione mirum non eſt, ſi pro adſtricto tollendo omnes medici corpus cùm pharmacis purgatorijs, tum venæ ſectione, aut crurum ſcarificatione, aut cucurbitulis, aut ſanguiſugis adhibitis, laxare ſtudeant, tum frictionibus, tum inunctionibus, atq; alijs huiuſcemodi pręſidijs vtantur laxatorijs. Galenus in matrona Romana, quæ ſanguinem expuerat, & ſanguinem ſecta vena interna dextri cubiti miſit, & catapotia ex colocyn- *In lib. 5. meth med.*

thide

thide exhibuit, capiti thapſiam impoſuit, & complura alia, quæ laxatoria ſunt, præſtitit. Ceterum, non omittunt etiam adſtringentia, quę tum per os exhibent; tum pectori admouent, vt nimirum ſanguinis ſputum (à quo & puris ſputum, & phthiſim atq; tabem maxime timent) ſupprimatur, & tollatur. Quibus vero medicamentis fluor ſanguinis cohibeatur, nos accuratiſſimè ſcripſimus in libro præcedenti, à quo libro petenda erunt particularia adſtrictoria medicamenta pro ſanguinis ſputo compeſcendo.

De cholera, & cardialgia. Cap. VI.

INter morbos mixtos ex adſtricto & laxo affectum choleram vocatum comprehendi, nuperrime inſinuauimus: Quam eſſe oſtendimus immodicam ventris perturbationem ſupra infraque, in qua humores magno impetu, & moleſtia, cũ per vomitum, tum per ventrem feruntur. Pleru̅mque paſſio hæc fit ab inſigni ciborum corruptela, qua excrementa multum acria reddita valenter ventris expultricem moueant, non ſecus, quam & venena per os aſſumpta facere ſolent. Qua ratione choleram, & magnam quidem, ex eſu fungorum venenatorum nos ſæpe obortam vidimus. fit etiam hic affectus à bilioſis acribuſq; humoribus aliunde ad ventriculum confluentibus: Non rarò quoq; ſymptoma febrium billoſarum eſſe ſolet, à cardialgia neque cauſa, neque parte læſa differens; cum & in hac paſſione, ſcilicet cardialgia, humores acres, bilioſi, è venoſo genere in ſtomachum tranſmittantur, vnde ægroti angorem ſtomachi patiuntur, nauſeabundique euadunt, atque anxij. Quod malum familiarius in æſtate ſolet comitari febres tertianas, atque ſemitertianas, nempe quas vulgus medicorum duplices tertianas appellat. Quandoque verò ægroti ex hoc affectu ad animi deliquium, atque ad lethalem ſyncopen deducuntur: imò etiam hoc malo complures interemptos vidimus. Accedit etiam, quod cardialgia vexati, veluti in cholera fit, ſæpe in vomitus moleſtiſſimos incidunt, atque in ventris deiectionem. Quibus euacuationibus, vel ſeparatim (nunc vomitu, nunc deiectione) vel ſimul vtriſque obortientibus, cum purgentur bilioſi acreſq; humores; febris conquieſcere ſolet. Itaq. colligamus ex ijs, cholericam paſſionem eſſe acutiſſimam (vt dictum eſt) ventris perturbationem, in qua ægroti cum magno angore, & animi anguſtia, magnoq; impetu excrementa uel ſumme corrupta, vel humores acres, bilioſos, & per vomitum, & per ventrem excernunt. Quorum euacuationem immoderatam in ægrotis primo laxum morbum facere, cuiq. noſtrum liquido conſtabit, nimirum, cum ex ipſa vires maximè exoluantur, atque corpus plurimum patiatur. Quem affectum laxum foueri à cauſa adſtricta, quæ itidem morbum adſtrictum facit, intelligitur. Vnde mirum non eſt, ſi choleram & cardialgiam inter morbos mixtos ex adſtricto & laxo comprehendi dixerimus. Quare pro curatione inſtituenda, mixta erit indicatio, cum medicamentorum adſtringentium, tum laxantium. At, cum ex Methodicorum placitis conſtet, in morbo mixto vrgentiori eſſe incumbendum, primò videndum erit, vter affectus in cholera, adſtrictuſne, an verò laxus, magis vrgeat; deinde ei contrarijs quidem medicamentis mederi oportebit. Quod Dogmatici quoque facere videntur, quando (niſi euacuatio eò vſque fuerit immoderata, vt vires reſoluendo, corpuſq; grauiter lędendo, cohibentia requirat) cauſæ iſtius affectus (quæ eſt copia corruptorum, acrium, bilioſorumq. excrementorum in tunicis ſtomachi adſtricta, infarctaue) adimendę ſemper operam nauant. Methodici verò, tanquam morbo adſtricto, huic cauſæ laxatorijs incumbunt. Itaque ſi in hoc affectu euacuatio per vomitum, aut per ventrem, haud fuerit immoderata corpus maxime lædens, vrgentior erit ad-

adſtrictus affectus, cui meritò laxatoria medicamenta pro curatione opponentur. Inter quę erit accommodata aqua moderatè calida copioſius epota, qua vomitus prouocatur: alij exhibent aquam coctam cum radice liquiritiæ; alij hordeaceam: eſt vero aqua calida tum per ſe ſola epota, tum cum ſyrupo acetoſo, huic affectui vtilis: Eſt accommodatiſſimum etiam hydrelęum, oleum dulce, aut amygdalinum calidum, eodem modo ad ſemilibram epotum, atque ex eo uomitione prouocata: Non minus utile erit, ius pulli macrum ſine ſale paratum exhibere. Aliqui laudant decoctum althęæ, aut fęnugręci, aut lini. Si verò humores ad ventrem deſcenderint, præter clyſteres laxatorios ex ſupradictis oleis, vel decoctis confectos, nonnulli etiam medicamentum leniter laxatorium, uti eſt caſſia, vel manna, uel tamarindus, vel ſyrupus roſatus laxatorius, uel ſerum lactis caprilli exhibent: Auicenna aliquando etiam rhabarbarum exhibendum voluit. Cęterum, ſi laxus affectus ex immoderata euacuatione magis vrgeat, vſus adſtringentium conuenientior erit. Quo nomine, vrgente ſcilicet hoc morbo laxo, cholera vexatis dant in potu aquam frigidam, vel decoctum aut roſarum, aut ęnanthes, aut capreolorum vitis, vel exhibent ſuccum granatorum, aut dulcium, aut ſubauſterorum; aliquando offerunt micam panis eo ſucco imbutam, & quandoque (ni adfuerit febris) vino rubro auſtero madidam. Exterius quoque ſtomacho adhibent fomenta ex mentha, roſis, atque balauſtijs in vino auſtero decoctis parata, vel cataplaſma, quod conficitur ex palmulis immaturis, cytonio malo, ex œnanthe, myrto, uel ſimilibus, quæ pariter in vino auſtero, eouſque bullierint, vt mollia facta cum mica toſti atque triti panis contundi, atque applicari queant. Sic vſurpari poterit, quod omnibus medicis vulgatiſſimum eſt, emplaſtrum de cruſta panis variè concinnatum. Si plura quis ad hunc affectum deſideret, memoria repetat, quæ nos ſæpius ad laxos morbos commemorauimus.

De Diarrhœa. *Cap. VII.*

PEr diarrhœam illud ventris profluuij genus intelligimus, in quo humores praui per aluum deijciuntur. Vnde ex humorum, qui excernuntur, uarietate variã quoque diarrhæam eſſe neceſſe eſt; quædam ſcilicet bilioſa dicitur in qua bilis; quędam pituitoſa, in qua pituita; quædam melancholica, in qua humor melancholicus excernitur; & quædam varia, in qua varij ſimul humores deijciũtur, vnde deiectiones variæ, atque verſicolores redduntur, ſcilicet flauæ, luteæ, virides, albæ, nigræ, rubræ, liuidæ: at quandoque in ipſis hi omnes colores, quãdoque aliqui tantum obſeruantur; & quandoque non mixtæ deiectiones, ſed ſynceræ ſunt, quippe aut flauæ, aut luteæ, aut virides, aut albæ, aut rubræ, aut liuidę, aut nigrę. Huiuſmodi affectus ratione profluuij excrementorum aut immoderati, aut diu durantis (quod vires exoluat, corpuſq; lędat) morbus laxus dicitur; quatenus vero fouetur à cauſa adſtricta, ſcilicet ab humorum multitudine partes internas replente, atque tum efaciente; ea ratione, profecto, morbum adſtrictum habere ſimul coniunctum, manifeſtum eſt. Vnde pro curatione inſtituenda, mixta quoque indicatio medicaminum adſtrictoriorum, atque laxatoriorum elucefcit. Itaque, ſi alui profluuium hominem immoderatius inuaſerit, vt corpus maximè lędat, neceſſe erit, adſtringentibus uti medicamentis ad ipſum cohibendum, ijſque particulatim, quę ſuperiori libro ad lientericum fluxum firmandum propoſuimus. Vbi vero fluxus fuerit moderatus, præſtabit adſtricto affectui incumbere medicamentis laxatorijs, vt non ſit mirum, ſi medici aliquando medicamenta laxatoria exhibeant, cuiuſmodi eſt rhabarbarum tritum cum aqua plantaginis, vel cum decocto tamarindorum, ad drachmã

epotum, cum ſyrupi roſati ſolutiui vncijs quatuor. Nonnulli exhibent aquam beatæ Virginis ad libras ſex cum tribus vncijs ſyrupi roſati laxatorij. Hoc itaq; modo diarrhœa, qui affectus mixtus eſt ex adſtricto atq; ex laxo, erit curanda in via Methodica. Illam verò intelligimus cohibendam, quæ non critica eſt: Criticam enim nullis egere prẹſidijs (cum potius conſeruanda, & forte aliquando iuuanda ſit) nemo medicorum eſſe, qui neſciat, certo ſcio.

De fluxu hepatico ſanando. *Cap. VIII.*

FLuorem ſanguinis, qui ſit tenuis loturæq; carnis perſimilis, aut craſſus, nigreſcens, bituminisque Iudaici modo ſplendeſcens, absque torminibus per aluũ exiens, Medici fluxum hepaticum appellant. Qui fit (vt Galenus eſt auctor) aut ob hepatis imbecillitatem, aut ob calidam iſtius viſceris intemperiem ſanguinem vrentem; plerumq; vero, propter obſtructionem in venis, diu ſanguis in hepate retentus plus iuſto à calore in igneum mutato alteratus aduritur, craſſiorq; & nigreſcens idcirco egeritur. Cum igitur ab ijs cauſis fluxus hepaticus foueatur, meritò eum mixtã eſſe paſſionem ex laxo & adſtricto, itidem dicendum eſt; hincq; eſt, quòd in curatione oculos ad vtramq; adſtringendi, nempe, & laxandi, indicationem medicus dirigere debet, nam quemadmodum in alijs mixtis morbis dictum eſt, ſi fluor ſanguinis fuerit ita immoderatus vt grauiter corpus lædat, neceſſe erit, tanquam laxo affectu magis vrgente, omne ſtudium in vſu adſtringentium adhibere, vt talis fluxus compeſcatur. ea vero omnia, quæ ad compeſcẽdum fluorem ſanguinis per aluum congruunt, in altero libro ſedulo à nobis præſcripta ſunt. Vbi vero laxus hic affectus (quòd neq; confertim ſanguis egeratur, neque continue profluat) minus vrgeat, adſtricto coniuncto affectui laxatorijs nonnullis prẹſidijs occurrendum erit, Vnde meritò Auicenna dixit, fluoris hepatici præcipuam curationem in apertione obſtructionum conſiſtere. Complura vero ſunt medicamenta ex laxatorijs, quę medici habent in frequenti vſu, ſcilicet decocta, ſyrupi, trochiſci, fomenta, atq; etiam purgantia. Dant (exempli gratia) decoctum abſynthij, agrimonij, hepaticæ, cichorij agreſtis, ſonchi, capillorum veneris, cum modico rhabarbari in eodem decocto per noctem macerati atque expreſſi. ex ſyrupis commendatur ſyrupus de tribus radicibus, de eupatorio, de mentha, atq; omnium maxime de cichorea Nicolai, cum rhabarbaro vocatus. ex trochiſcis verò, de eupatorio vocati; de rhabarbaro, de roſis, atq; eyphei quoque dantur ad ſemidrachmam cum conſerua aut roſarum, aut florum roriſmarini, aut florum betonicæ. Sed demum etiam ex laxatorijs catharticis, non pauci ex clarioribus medicis fuerunt, qui vſum rhabarbari, vel etiam agarici (quod hæc medicamenta adprimè faciant ad tollendas hepatis obſtructiones) quam maxime laudarunt. Fomenta vero ex vino albo aquoſo, in quo ebullierint althæa, melilotus, chamęmelum, agrimonium, & ſimilia; ſpongijs ad dextrum hypochondriũ applicita erunt probè accommodata. Hæc ſunt, quæ in hepatico fluxu, ſanguine haud immoderatiùs profluente, ex laxatorijs medicamentis, conueniunt, quandoquidem in morbo mixto ex laxo & ex adſtricto, vbi laxus minime vrgeat, in adſtrictum tollendum medicus laxatorijs incumbere debebit. Dogmatici vero quod idem videtur, dicunt, vbi fluor ſiue fluxus non vrgeat, cauſæ eſſe incumbendum. Cauſam autem iſtius affectus ex Methodicis plerique adſtrictum morbum faciunt.

De Dyſenteria ſananda. Cap. IX.

QVod profluuij genus per aluum Græci dyſenteriam appellarunt, Latini tormina, atque inteſtinorum difficultatem itidem dixerunt. Eſt vero hic affectus inteſtinorum exulceratio, ab humoribus ſumme acribus, abradentibus, mordentibus aut ſumme putridis progenita, à qua cum dolore mucus inteſtinorum primò egeritur mixtus cum acribus humoribus, inteſtina erodentibus, ſcilicet aut cum bile flaua ardēte, aut cum atra exuſta, aut cum ſalſa pituita; poſtea adeps intus inteſtinis adhęreſcens exiguo cum ſanguine excernitur; tertiò ramenta interioris tunicæ inteſtinorum cum ſanguine ſimiliter deijciuntur; demum verò, vbi dyſenteria iam perfecta eſt, perſeuerante acris humoris corroſione, altiuſq́ue vlcere depaſcente, caro & propria ſubſtantia inteſtini deraſa cum ſanguine excernitur. Plerumque hoc malum fit in æſtate, qua cum ob æſtuoſum calorem, tum ob fructuum eſum, bilioſi humores abundant; non raro tamen ob fluxum hepaticum, uel lienteriam, vel denique diarrhęam accidit, quando ſcil. ex his affectibus acria excrementa prodeuntia diutius in inteſtinis commorata ipſa corrodunt, & exedunt. Signa autem dyſenterici fluxus erunt, ſi cum dolore egerantur primò muci mixti acribus alijs ſuccis inteſtina erodentibus cum ſanguine modico, mox adeps intus inteſtinis adhæreſcens, poſtea ramenta interiori inteſtinorum tunicę cum copioſiori ſanguine, tandem caro & ſubſtantia inteſtinorum cum ſanguine copioſiore. Atque hæc dyſenteria perfecta dicitur, à qua nemo euadit: quoad vero ſola ramenta interioris tunicę inteſtinorum deraſa egeruntur, curationis ſpes non adimitur, hæc enim curationi cedit. His verò præmiſſis, ad indicationes curatiuas deſcendimus, quę proculdubio mixtæ erunt, ex laxa & ex adſtricta, cum dyſenteria morbus & ipſa ſit mixtus ex adſtricto & laxo. Etenim ſanguinis fluorem morbum laxum conſtituere, cuique ſatis notum eſſe arbitramur: humores verò acres corrodentes, inteſtinorum exulcerationem, inflammationemq́ue morbum adſtrictum facere, cuius ſignum pathognomonicum eſt dolor inteſtinorum, quis non intelligit? Cum igitur hæc paſſio, quæ per ſe laxa exiſtit, habeat coniunctum affectũ alium adſtrictum, quo fouetur, videndum erit (quod in alijs mixtis morbis ſingulis obſeruari debet) an fluor ſanguinis immodicè, aut nimiũ profluendo magis vrgeat? quod ſi ita fuerit, ad ipſum cohibendum, adſtrictorijs medicamentis opus erit, ijſq; profectò, quę partim de alijs laxis morbis ſcribentes aliàs diximus, partim dicturi ſumus. Quia verò plerumque fit, vt in dyſenterico fluxu initio modica ſanguinis copia egeratur, ideo merito omnes, ad adſtrictum affectum tollendum, laxatorijs operam dant. Quoniam autem dolor aſſiduus & magnus, cum inteſtinorum vlcere, atque phlegmone, et ſanguinis, quę fit in partibus exulceratis, defluxu, atque cum febre morbum quidem adſtrictum magnum ſubeſſe denotat, hinc eſt, quod Methodici, ſi uires ferant, etiam ſanguinis miſſionem per venam ſectam, attamen in modica quantitate, faciendam eſſe non dubitarent, ob adſtrictum morbum magnum, quo laxus fouetur, tollendum. A quo pręſidio laxatorio magno, ſcilicet ab euacuatione ſanguinis, quę fit per ſectionem venę internæ in dextro cubito, neque etiam ex Dogmaticis celeberrimi grauiſſimiq; medici abhorruerunt, quinimo rationibus non paucis, & quidem firmiſſimis, nobis demonſtrarunt, dyſenteriam cum febre aſſidua, atque dolore aſſiduo, facilius tolli, ſi ſtatim per uenam cubiti dextri, vt dictum eſt, internam ſectam, aliqua ſanguinis euacuatio procuretur, ſcilicet, vt Dogmatici dicunt, ad diuertendam humoris mordentis fluxionem, ad tollendamq́ue partis exulceratę inflammationem, atque demum ad febrem atque ad dolorem inteſtinorum leuandum atque compeſcendum. Nos quoque fatemur, non paucos ſimili dyſenteria vexatos, plurimum ab huiuſmodi pręſidio laxatorio adiutos,

Gal. in 5. de vſu partium cap. 2. & in 3 aph. 9.

alios verò innumeros, quod in hoc malo omiſiſſent ſanguinis euacuationem, in peiorem ſtatum redactos, tandemq; extinctos fuiſſe. De qua re nos olim in libris de medicina Ægyptiorum, ex medicorum Ægyptiorum ſententia, plura ſcripſimus. Pręter hoc pręſidium laxatorium omnes itidem laudant purgationem (ad tollendam, vt aiunt Dogmatici, cauſam) vel clyſteribus, vel medicamentis lebiter laxatorijs faciendam. familiariſſimum verò habent medicamentum, quo aliquando ſemel, & aliquando bis in hoc morbo tollendo vti magna cum vtilitate ſolent. Exhibent enim aquam Villenſem ex agro Lucenſi, vel Patauinam, vocatam Beatæ Virginis, ad libras quatuor, cum ſyrupi roſati ſolutiui vncijs quatuor: Ita enim huiuſmodi aqua fælicius excrementa acria ſubducit. Aliqui exhibent drachmam Rhabarbari puluerizati cum aqua plantaginis; alij myrobalanos citrinos puluerizatos, ad drachmam & ſemis, in aqua plantaginis diſſolutos, cum vncia iulepi roſati: Chebuli etiam vtiles ſunt ad pituitam ab inteſtinis detergendam. Sunt alij, qui eodem modo agarici pręparati drachmam exhibent. At quid de vſu clyſteriorum, qui primas partes habent in curatione dyſenterię? an non complures parari ſolent? certe quidem: primò conueniunt, qui parantur ex libra aquæ hordeaceę, aut cremoris priſanæ hordeaceæ, cum duobus luteis ouorum atq; ſacchari rubri vncia; Verum, ad parandum clyſterem, ſi dolor plurimum excruciet, adſitq; intus inflammatio, præſtabit lac caprillum vel vaccinū imponere: exempli gratia, accipe lactis caprilli lib. 1. lutea ouorum recentium n. ij., adipis hircini, butyri recentis an. ʒ. iij., olei roſati vnc. j., miſce pro clyſtere: Vel paretur ex iure capiris caſtrati & lacte, cum prædictis. Vbi opus eſt deterſione, additur aut ſacchari rubri vncia, aut mellis roſ. ſimpl. vnc. ij. Si verò ſanguis immoderatius egeratur, in prædictis clyſteribus ponunt lac coctum chalybeatum, adduntq; ſucci plantaginis vncias duas: vel in lacte, vel in iure veruecis ebulliunt aut folia plantaginis, aut roſas, aut cimas rubi, aut balauſtium, aut ſimile aliud adſtringentis facultatis medicamentum. Cæterum ad curanda vlcera inteſtinorum, ipſis primò, deterſis ſupradictis clyſteribus ex priſanæ cremore, cum melle roſaceo, aut ſaccharo rubro, luteisq; ouorum, paratis, vtuntur poſtea ſarcoticis atq; epuloticis; exempli gratia: Accipe lactis caprilli ferrati lib. 1, adipis hircini vnc. s., lutea ouorum n. ij. ſucci plantaginis vnc. ij. boli armeni, terræ lemniæ, ſanguinis draconis an. ʒ. j. miſce pro clyſtere, quo vtuntur ad vlcera cōſolidanda: Quandoque ad eundem ſcopum inijciunt vinum rubrum auſterum aut roſis, aut plantagine alteratum. Ad hunc vſum conducent omnia medicamenta adſtringentia, de quibus nos in præcedente, & proximo libro ſatis ſuperq; ſcripſimus. His omnibus addenda erit victus ratio congrua, quæ in cibo ſit tenuis boni ſucci; vbi vero laxus affectus plus vrgeat, ſcilicet ſanguinis profluuium, victus plenior conueniet, vnde dabuntur ouorum lutea ſorbilia, carnes pullorum gallinaceorum contuſæ, aut iura ſtillatitia reſtaurariua vocata. Cæterum inter cibos dyſentericis maxime accommodatos, lac caprillum commendatur, vel etiā vaccinum, quando caprillum non habetur, coctum, atq; chalybeatum: hoc enim nutrit, refrigerat, acrimoniam humorum obtundit, atq; partes inteſtinorum exulceratas reſtituit, ipſaq; inteſtina firmat, roboratq;. In potu dabitur aqua, quæ cum coriandris ebullijt; aut ſtillatitia cum ſyrupo de roſis ſiccis, aut cum iulep roſato; aut ius pulli ſine ſale macrum. Omnino enim à vino dyſenteria vexatos abſtinere oportebit: eo verò quod fit ex granatis dulcibus, vel etiam ex ſubauſteris, in exigua quantitate vti poterunt.

De Gonorrhæa ſananda. Cap. X.

GRæci *γονοῤῥοίαν* ſeminis profluuium appellarunt, à *γόνου*, ideſt à ſemine genitali, atque *ῥεῖν*, quod fluere ſignificat. Quæ paſſio eſt continuus ſeminis fluxus abſque vlla voluntate, & abſq; vlla veneris voluptate, nullaq; etiam accedente pudendi tentigine. Duplex verò huiuſmodi profluuium eſſe deprehenditur. Vnum, in quo ſemen album, quod verè ſemen eſt, per pudendum effluit; atq; alterum, in quo aut non ſemen verum, ſed humor excrementitius, aut ſemen infectum alijs humoribus, aut ſummè corruptum putridumue excernitur, cuiuſmodi obſeruari ſolet in Gallico morbo infectis. In hac ſemen nunc album, nunc pallidum, nunc viride, nunc ſanioſum apparet, citra vllum dolorem. Hęc Gonorrhęa ſanatu eſt difficillima, ordinarijsq; medicaminibus minimè cedit; at ſolummodo (præter euacuationes, & purgationes) ſudorificis ex ligno Indo, Salſa parilla, China, atque arundinis radice pataris, per plures, vt paulo poſt dicemus, dies factis tollitur. Hoc ſolum genus præſidij gallicum morbum perfectè ſanat; nullumq; lue gallica infectum, qui probè eo ſudorifico fuerit vſus, vidimus non ſanatum. Neque hoc facit, vt multis medicis, alioquin doctiſſimis, & celeberrimis, perſuaſum eſt, ex vi quadam ſingulari, qua aduerſus hunc morbum agit, ſedata facultate valenter diſcuſſoria, qua lues illa digeritur. vnde perperam ligni Indi decoctum, aduerſus hoc genus morbi alexipharmacum illi appellarunt: Qui tamen ſi dixerint, ipſum ex manifeſtis qualitatibus dici alexipharmacum, ipſis minimè contradicemus. At verò quòd morbum Gallicum occulta quadam proprietate alexipharmaca oppugnet, deleatq; negamus, eoq; præſertim argumento, quod absq; ſudore eandem luem gallicam non ſanet. In hac igitur gonorrhæa prauæ qualitatis, vti dictum, ſemen effluit modo flauum, modo viride, modo ſanioſum, nunc loturæ carnis ſimile, absq; vllo dolore; neque ex hoc profluuio corpora ita læduntur, neq; ita citò contabeſcunt. In illa verò quæ verè gonorrhęa dicitur ſemen exit album, quandoq; acre, cùm vetetri dolore, inflammatione, atq; non rarò cū febre. Quod profluuium ſeminis haud ſanatu eſt admodum difficile, quinimo ordinarijs pręſidijs, quæ modo dicturi ſumus, cedit. Oritur autem hic affectus, aut à ſuppreſſa copia ſeminis ob venerem intermiſſam, aut à phlegmonoſo affectu partium ſeminalium, præſertimq; pudendi, aut à cacochymia totius corporis, viſcerumq; pręſertim internorum, qua humores omnes prauam qualitatem nanciſcuntur, & per pudendum excernuntur; at ſępiſſimè ex contagio mulierum infectarum homines gonorrhæa Gallica afficiuntur. Ab illa gonorrhęa, quæ eſt ſeminis facile ægroti liberantur, ſi in principio medicaminibus obſtiterint: quod malum ſi in longius protrahatur, corporis liquationem atque tabem futuram minatur. Alterum verò, quod vel cacochymum, vel Gallicum appellauimus, id mali habet, quòd morbos, ſymptomataq; grauiora & periculoſiora itidem minatur. Etenim, ſi quando ex aliqua cauſa ceſſauerit, euanueritq;, homines in ſęuiſſimos dolores cum capitis, tum artuum, & in tumores, in puſtulas, atq; in vlcera cruſtoſa incidunt. Quod pertinet ad morbi eſſentiam, dicimus gonorrhæam eſſe morbum adſtrictum, ſed laxum morbum mixtum habentem. De adſtricto, nulli dubium erit, ſi cauſas ex Dogmaticis ſpectauerimus, quę ſunt, aut ſeminis multitudo, aut multitudo cacochymię, aut phlegmonoſa paſſio partium ſeminalium: quę omnia Methodicis morbum adſtrictum faciunt. Quòd verò etiam alium affectū laxum habeat coniunctum, à ſeminis euacuatione facile intelligimus. Hunc autē laxum affectum, ſcilicet ſeminis profluuium, vſque adeo parum vrgere conſtat, vt prius commodè poſſimus adſtrictæ paſſioni, quę maius in curatione faceſſit negotium, totis viribus incumbere. In qua profectò curatione faciendi à Dogmaticis (qui & ipſi morbum tollunt adſtrictum, nempe cauſas, quibus ſeminis pro-

ſluuium fouetur) nullo pacto differemus. Hi enim à cauſarum curatione exordiuntur. Itaque, ut curationem aggrediamur, præſcribentes victus rationem, quę erit tenuis, parcauè, & eorum ciborum qui ſemen non generant, ſcilicet ſiccantis facultatis, uti ſunt aues montanę, & carnes aſſę, ſed hę in pauca quantitate hoc malo affectis conceduntur. à vino ant abſtinebunt, aut aquoſo vtentur: & vini loco aqua, in qua ſemina coriandri fuerint incocta, ſubſtituetur. ſi vſus veneris fuerit intermiſſus, denuo reſtituendus erit. excercitium quoque moderatum erit vtile. His verò pręſcriptis, ad medica pręſidia deſcendimus, in quibus primas partes ſanguinis euacuatio habet, quam moliri medici debent per ſectam venam dextri cubiti internam; & ſi vires ferent, etiam in altero brachio vena eadem ſecta, eadem ſanguinis euacuatio repetenda erit. Non fiet tamen ſanguinis miſſio, ni prius lenitorium pharmacum fuerit pręmiſſum: Cuiuſmodi erit caſſia catharticą Abiſſina, ideſt corticis rubri ad vnciam, & ſemis, cum coriandri puluerizati drachma; aut caſſiæ loco manna calabrica, aut tamarindus, aut myrabolanus citrinus. aut ſyrupus roſatus ſolutiuus, aut electuarium lenitiuum conueniet. At exempli gratia hęc potio erit accommodatiſſima, quę parabitur accipiẽdo ſyrupi roſati ſolutiui vnc. iij. mannæ electæ vnc. j. s. pulpæ tamarindorum vnc. s. quæ pulpa tamarindorum in aqua cichorei feruente per noctem maceretur, & poſtea cum hoc percolato infuſo manna et ſyrupus roſatus diſſoluentur. Medici ſingulo mane exhibẽt decoctum foliorum ſonchi, endiuiæ, oxalidis, cichorei, & ſimilium, cum ſyrupo roſato, aut de roſis ſiccis, aut myrtino: & poſt aliquot dies. vt aiunt, paratis humorib. denuo purgant exhibentes, exẽpli gratia, aut caſſiæ ſolutiuę ℥. x. rhabarbari puluerizati ℥. j. s. in bolis, aut in potione, quæ accipit rhabari electi ſcr. iiij, agarici trochiſcati ℥. j. ſpicę, cinnamo. mi, an. ſcr. s. infundantur per noctẽ in ſucci roſarum vnc. ij. & expreſſioni addantur ſyrupi roſati ſolutiui vnc. iij. cum decoct. flor. & fruct. cord. miſce, fiat potio; aut dabitur, quod accipit rhab. electi in ſucco roſarum per noctem macerati & expreſſi ℥. j. s. ſyrupi roſati ſolutiui. vnc. ij. ſeri lactis caprilli q. s. fiat potio, & deinde ſuperbibantur eiuſdem ſeri clarificati libræ tres. His ita præmiſſis, perſeuerante gonorrhæa, exhibent ſingulo mane, per plures dies, lac caprillum calidum, cum modico ſacchari, ad quatuor vncias. Inungunt renes vnguento roſato, aut ſantalino, & iubent patientibus, ut inſideãt in balneo aquæ dulcis temperatæ calidæ, in qua ebullierint folia maluæ, althęæ, ſonchi. Quibus quidẽ præſidijs medicis niſi gonorrhæa ceſſauerit. tandem ad adſtringentium medicamentorum vſum (relicto morbo adſtricto atque fine impoſito vſui laxatoriorum) erit diuertendum, quæ cum intus, tum foris vſurpanda. Quæ profectò eadem erunt, quæ ſuperius, in capite de ſanguinis fluore per veſicam, & de diabete, nos profectò pręſcripſimus. At quid de gonorrhęa cacochyma, & Gallica vocata, dicemus? eam ſanè tanquam morbum adſtrictum laxatorijs tolli. Vnde medici & ſanguinem (vti dictum eſt) euacuant, & corpus accuratiùs præparant, & poſtea purgant exquiſitiſſimè cum confectione Hamech, dantes (exempli gratia) aut caſſiæ ſolutiuæ vnc. j, confect. Hamec. ℥. iiij. Miſce: Aut in potione, accipientes ſyrupi roſati ſolutiui vnc. iiij. confect. Hamec. ℥. iiij. cum decoct. flor. & fruct. cord. fiat potio: Aut pilulæ dantur cocchię appellatę cum elleboro nigro pręparatę, ad drachmam & ſemis. His anteactis, inſtituunt Medici decoctum ſudorificum, quod ad minus per dies triginta ęgroti aſſumunt, bis in die ſudando per horę ſpacium, ſinguliſque decem diebus aſſumentes medicamentum ventrifluum, & purgatorium ex nuper dictis. Quo tempore tenuiſſima, quoad facere poſſunt, utuntur viuendi ratione. panis eſt ur biſcoctus; carnes aſſæ illis, ſed parcè conceduntur, quarum loco exhibẽtur amygdalę dulces, piſtachia, paſſulæque. Decoctum verò ad hoc malum accommodatum ita parabitur: Accip. ligni indi raſpati vnc. v. ſalſę parillæ vnc. iiij, corticis ligni vnc. s. aquæ

com-

communis lib. xij. Macerentur ſpatio horarum xxiiij, & mox bulliant addito manipulo foliorum fonchi, lupulorum, fumariæ, ad conſumpt. medietatis, & coletur pro ſyrupo: Cuius dentur mané vnc. x. & veſperi vnc. viij. Deinde paratur decoctum, quo pro potu toto illo tempore vtuntur loco vini. Accipe lignum Indum, ſalſam, atque corticem decoctum, at aquæ libr. xvj. bulliant ad conſumpt. tertiæ partis, & percolatum hoc decoctum ſeruetur pro potu.

De profluuio muliebri ſanando. Cap. XI.

APpellant muliebre profluuium, quum vniuerſum corpus per ipſum expurgatur. id verò potiſſimum fit, ſi mulier laxis ſit carnibus. Quod verò in eo profluit, eſt nonnunquam rubra ſanies, interdum aquoſa, aut ſubpallida. Paulus autem inquit: excerni per vterum aliquando rubrum, veluti ſanguinis ſaniem; aliquando candidum, pituitæ ſobolem; interdum pallidum, bilis; nonnunquam verò aquoſum. Eſt vero (vt Paulus teſtatur) muliebre profluuium totius corporis, quod expurgatur, deſtillatio, varijs quidem differentijs interſtincta, ita, ut aliquando rubrum excernatur excrementum, aliquando aquoſum, aliquando pallidum, & aliquando album obſeruetur. Qua colorum varietate diſtinguitur, á profluuio menſtruo, quod in hoc ſanguis purus, & copioſior profluat; in illo autem ſanguis corruptus diuerſorum colorum pro diuerſitate ſucci abundantis. Diſtinguitur itidem, á gonorrhœa, quod in hac perpetuò ſemen album excernatur: Ex muliebri profluuio, loci genitales perpetuò madent humoribus colore variantibus, corpus diſcoloratur, cibum fœmina non ſentit, ipſumque faſtidit. difficulter ambulat, ægriuſque iidem reſpirat, oculos habet prætumidos, nunc cum dolore, nunc citra dolorem, aut cum exulceratione, ſordida aut pura, aut citra exulcerationem per uterum excernit. Galenus credidit fieri cum uniuerſum corpus per uterum expurgatur, vtero nequaquam affecto: Crediderim tamen fieri non potuiſſe, quin uterus exinde imbecillus factus ſit, adeo, vt ex imbecillitate hac proueniat, quod idem vterus haud quaquam humorem ad ſeſe decumbentem ſeu ex toto corpore deſtillantem propellere à ſe poſſit, ſed ipſum recipere cogatur. Hoc itaque malum facit multitudo prauorum humorum, ſed potius aquoſorum, atque ſeroſorum. Ni hoc malo mulieres cito liberentur, in cachexiam & in hydropem incidunt. Morbus eſſentia quam maxime cum gonorrhœa cacochyma conuenit, quando quidem & ipſe eſt affectus mixtus ex adſtricto & laxo. Veruntamen cum laxus minus vrgeat (niſi immoderatè adeo materia profflueret, vt grauiter corpus exinde læderetur, quo cogeremur vſum adſtringentium complecti) cum inquam, in hoc muliebri fluore, æque ac in gonorrhœa dictum eſt, adſtricta paſſio plus quam laxa vrgeat, hinc meritò ab vſu laxantium exordiri curationem oportebit. De magno verò laxatorio, quod eſt ſanguinis euacuatio per venam ſectam, nihil cogitandum, quod neque morbus adſtrictus hic magnus ſit, neque vires ferant; propterea haud iniuria Galenus curando Boethi Romani Senatoris vxorem diu hoc profluuio uexatam, ſanguinis euacuationem non commemorat, ſed eam prius medicamento præcauendo (cuiuſmodi eſt diacolocynthidos; & ſimilia purgantia, quæ alias ſæpe meminimus) probe à ſe fuiſſe purgatam refert; hoc autem facto, & corpore depurato, medicamentum accepiſſe vreticum ad ſuperfluam, tenuioremque humiditatem purgandam, euacuandamuè per urinam; poſtea vſam eſſe mollibus frictionibus, inunctionibuſque ad humorem per cutem euocandum, digerendumque. Quibus præſidijs Galenus Boethi vxorem ſanauit, & ex iſta præclara curatione multum gloriæ atque lucri aſſecutus eſt. Sed quid de ſudorificis dicemus? Profecto nihil, purgato corpore, vtilius

Gal. in 6. de loc. affect. cap. 5.

In lib. de præcog. ad poſthumum.

vtilius eſſe poteſt, quam decoctum ſudorificum inſtituere, quale nos ſuperiori capite, atque alias ſæpe propoſuimus. Poſt hæc ad laxum quoque affectum deueniendum: ad quem affectum omnia cum externa tum interna adſtringentia, quæ nos in cohibendo menſtruo profluuio accurate in altero libro diximus, erunt vtiliſſima; Sed inter hęc peſſus ex equiſeti ſucco eſt accommodatiſſimus. Non minus conuenit ſuffumigium ex laneo panno, quem vulgus griſum pannum appellat, qui ſit infectus colore verè chermeſino: Accipiunt modicum huius panni, & ſuper carbones accenſos ponunt, ex quo fumum bis in die excipiunt: Hoc ſuffitu vidimus nos non paucas mulieres ab antiquato muliebri profluuio planè ſanitati reſtitutas.

Finis Libri Decimitertij, atq; totius Operis.

L. D. O. M.

Die 23. Maij 1610.

Poſteriorem adhuc partem Methodicæ Medicinæ eiuſdem Excellentiſs. D. D. Proſperi Alpini Doctoris Philoſophi, & Medici; Ego Fr. Ambroſius Patauinus Ord. Erem. Sancti Auguſtini in ſacra Theologia Doctor, & Magiſter, fateor, me totam legendo peruoluiſſe, nilq; in eam offenſum eſſe, quod vel oppugnaret fidem Catholicam, aut peruerteret Mores piorum. Ea propter prælo committi poſſe adiudico, dignamq; eſſe vt in manus ſtudioſorum deducatur, ſperans ob præclaram Methodum, & Ordinem admirabilem profeſſores Artis Medicæ maximam vtilitatem, ac fructum ex ea reportaturos eſſe. In quorum fidem,

Ego qui ſupra manu propria.

Stante ſupraſcripta atteſtatione conceditur quod Imprimantur
Fr. Zaccarias Rauennas Inquiſitor Paduę.

Imprimatur. Octauius Liuellus pro Sereniſſima Republica Veneta.

1610. VI. Octobris.
Conceditur quod Imprimatur, mandato Illuſtriſsimi Domini Prætoris Viſis, &c.
Cancell. Prætorius mand. &c.

Patauij Typis Laurentij Paſquati. 1611.